Dokumentumok a magyar forradalmi munkásmozgalom történetéből

1919—1929

KOSSUTH

Dokumentumok a magyar forradalmi munkásmozgalom történetéből 1919—1929

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK
PÁRTTÖRTÉNETI INTÉZETE

DOKUMENTUMOK A MAGYAR FORRADALMI MUNKÁSMOZGALOM TÖRTÉNETÉBŐL

1919—1929

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ
1964

A kötetet összeállította

IMRE MÁTYÁSNÉ

S. MÁNDI MAGDA

SZABÓ ÁGNES

A Párttörténeti Intézet három kötetben nyújtja át az olvasónak a magyar forradalmi munkásmozgalom, az illegális kommunista párt történetének küzdelmekben, szenvedésekben gazdag huszonöt esztendeje legfontosabb dokumentumait. E dokumentumok egyúttal képet adnak nemzeti történetünk legsötétebb korszakáról, feltárják a Horthy-fasizmus nemzetvesztő tevékenységét, ellenforradalmi arculatát is.

1919 márciusában a magyar munkásosztály — követve orosz munkástestvérei példáját — kezébe vette a hatalmat. Népünk addigi történetének legdicsőbb napjait írta ezekben a hónapokban, de a nyugati imperialista hatalmak megdöntötték az első magyar munkásállamot, visszaállították „jogaiba" a kapitalizmust A magyar uralkodó osztályok terrorral, megfélemlítéssel és kegyetlen elnyomással biztosították uralmukat, kiépítették a politikai reakció leggyűlöletesebb fajtáját, a fasiszta diktatúrát.

A Horthy-fasizmus egész rendszerére a „kommunizmus kísértetétől" való rettegés nyomta rá bélyegét. A hatalmat magához ragadó nagyburzsoázia és nagybirtokosság a korábbinál is fokozottabb gyűlölettel fordult szembe a néptömegekkel és minden haladó eszmével. A kíméletlen terror és erőszak mellett nem hiányzott kelléktárukból az eszmei megfélemlítés és félrevezetés, a szociális demagógia, a nacionalizmus és a soviniszta uszítás sem. Ezek segítségével igyekeztek tömegbázist teremteni bizonytalan alapokon nyugvó hatalmukhoz. A néptömegek szellemi megfertőzése és elbutítása a hivatalos kormánypolitika egyik legfontosabb eleme volt.

Ennek megfelelően az egész rendszert áthatotta a haladó eszméktől való rettegés, a haladó emberekkel szemben érzett vak gyűlölet. Nemcsak a szocialista és a demokrata, hanem még a liberális eszméket is felforgatónak, nemzetellenesnek minősítették, követőiket kegyetlenül üldözték. Gyűlöletük természetesen elsősorban a kommunista és szocialista eszmék, mozgalmak ellen irányult. De tömegbázis hiányában mégis kompromisszumra kényszerültek, kénytelenek voltak megtűrni a legális munkáspárt és munkásszervezetek — a szociáldemokrata párt és a szakszervezetek — működését.

A két és fél évtizedes ellenforradalmi korszakban tehát sajátos helyzet alakult ki: a magyar munkásmozgalomnak volt egy legális, a parlamentben is szóhoz jutó képviselete az MSZDP és volt egy illegális, az államhatalom által kegyetlenül üldözött szervezete a KMP.

A magyarországi szociáldemokrata pártba tömörült munkások, haladó értelmiségiek és kispolgárok párttagságukkal juttatták kifejezésre szembenállásukat az ellenforradalmi rendszerrel.

A szakszervezetek, mint a munkásság érdekvédelmi szervei — ha nem is mindig egyforma erővel és következetességgel — harcoltak a dolgozók jobb munkafeltételeinek megteremtéséért, a magasabb bérekért, a kizsákmányolás korlátozásáért. Igyekeztek védelmezni a munkások már kivívott jogait a tőkések állandó támadásával szemben. A szociáldemokrata párt és a szakszervezetek tagsága a Horthy-korszak idején — sokszor az uralkodó osztályokkal paktáló jobboldali szociáldemokrata vezetők akarata ellenére — szívós, számos esetben sikeres sztrájkharcban, tüntetéseken fejezte ki elkeseredettségét és elégedetlenségét.

A Kommunisták Magyarországi Pártjának zászlaja alá a legöntudatosabb, a fasiszta rezsim ellen legkövetkezetesebben harcoló munkások, parasztok és értelmiségiek sorakoztak. A kommunisták legfontosabb harci terepe a legális munkásmozgalom volt. Közvetlenül a Tanácsköztársaság leverése után, még a dühöngő ellenforradalom napjaiban, a kommunisták azonnal hozzáláttak a szervező munkához. Az illegális szervezetek kiépítésével párhuzamosan nagy figyelmet fordítottak arra is, hogy növeljék a munkástömegek politikai aktivitását. A kommunisták eme áldozatkész tevékenysége nyomán eszmélt és fejlődött a magyar munkásság, nőtt az osztályharcos, a forradalomhoz hű munkások serege. E munka eredményeképpen mind többen ismerték fel a szociáldemokrata párt egyszerű tagjai közül is a jobboldali vezetők osztályáruló politikáját, és számosan fel is léptek e politika ellen.

A spontán megmozdulásokban, a demokratikus szabadságjogok védelmében fellépő munkások is a forradalmi munkásmozgalom sorait gyarapították, így kerültek kapcsolatba a kommunistákkal. A forradalmi munkásmozgalomhoz tartoztak tehát az illegális KMP-n kívül mindazok a munkások, akik még nem látták a távolabbi célokat, nem a munkáshatalom megvalósításáért harcoltak, hanem napi követelésekért, mégis a demokratikus szabadságjogok védelméért folytatott küzdelmükkel *objektíve segítették* a távolabbi feladatok megoldását is.

A mozgalmat azonban a kommunisták vezették. A kommunista pártnak forradalmi tapasztalatai voltak, megfelelő elméletük és harcokban kipróbált, minden áldozatra kész kádereik. A KMP a forradalmi munkásmozgalmon keresztül tört ki az illegalitásból és vált az országos politika figyelemre méltó tényezőjévé. Természetes tehát, hogy a magyar munkásmozgalom fejlődése, tevékenységének hatásfoka szoros kapcsolatban állt a KMP eszmei, elméleti, politikai és szervezeti fejlődésével. A KMP harcának eredményességét meghatározta, hogy a különböző történelmi periódusokban milyen mértékben tudta kijelölni az egész mozgalom előtt álló feladatokat, hogyan mérte fel a konkrét magyarországi helyzetet, és milyen következtetéseket vont le e felmérésből.

E három kötetben közzétett válogatott dokumentumok az egyre izmosodó magyarországi forradalmi munkásmozgalom fejlődésének, tevékenységének legfontosabb eseményeit ismertetik. A három kötet a korszak három történelmi periódusának legjelentősebb dokumentumait tartalmazza.

Az *első kötet* 1919. augusztus 1. és 1929 augusztusa; a *második kötet* 1929 ősze és 1935 nyara; a *harmadik kötet* pedig 1935 nyara és 1945 tavasza közötti időszakot öleli fel.

A kötetek összeállításakor arra törekedtünk, hogy a dokumentumok megfelelően tükrözzék a mozgalom tevékenységének objektív körülményeit, a mozgalmi élet sokrétűségét, bonyolultságát. E forrásanyagokból tehát nemcsak az tűnik ki, milyen volt a KMP belső élete, hanem az is, hogyan fejlődtek a kommunisták közvetlen. vagy közvetett befolyása nyomán erősödő baloldali mozgalmak, hogyan alakult a munkásosztály, az egész dolgozó nép gazdasági helyzete, hogyan zajlottak le egyes nagyobb harci megmozdulásai, és milyen eredményeket értek el.

A korábban megjelentetett hasonló forráskiadványok (pl. a „Dokumentumok a magyar párttörténet tanulmányozásához" öt kötete, vagy „A magyarországi munkásmozgalom" c. tananyag függeléke) nem adnak megfelelő képet az ellenforradalmi korszak egész munkásmozgalmáról. A jelenlegi kötetek összeállításánál arra törekedtünk, hogy megismertessük az olvasókat azokkal a dokumentumokkal, amelyek az egész forradalmi munkásmozgalom fejlődését érzékeltetik. E meggondolásból kiindulva a régebbi kiadványokból csak azokat a legfontosabb dokumentumokat vettük át, amelyek nélkülözhetetlenek a fentebb vázolt célok eléréséhez. Ily módon e három kötet dokumentumainak mintegy 65%-a most jelenik meg először külön kiadványban.

A mély illegalitás miatt viszonylag kevés kommunista forrásból származó *levéltári anyag* maradt fenn az utókor számára. Ez érthető, hiszen az illegális párt természetszerűleg kevés írásos anyagot készít és még kevesebbet őriz meg. Az itt közreadott, ilyen jellegű levéltári anyagok többsége a KMP vezető szerveinek jelentései, esetenként pedig ezeknek mellékletei, amelyet a Kommunista Internacionáléhoz vagy annak vezető szerveihez küldött. Ezek az anyagok azért is értékesek, mert belőlük kitűnik, milyen volt a kommunista mozgalom helyzete egy-egy történelmi időszakban.

A levéltári anyagoknál lényegesen nagyobb mennyiségű és értékes illegális *sajtó-* és *röpirat*-anyaggal rendelkezünk. E forrásanyagok a KMP elméleti fejlődésének, a magyar társadalom politikai és gazdasági életét érintő fő kérdésekben elfoglalt álláspontjának, valamint a KMP agitációs munkájának tükörképét adják. Éppen ezért a kötetek összeállításánál bőven merítettünk e forrásanyagokból. Ha az olvasó fogalmazási pongyolaságot, vagy téves adatokat talál bennük, ne csodálkozzék ezen, hiszen igen nehéz körülmények között írták őket. De tartalmi és formai fogyatékosságaik ellenére is, fontos és értékes forrásanyagai a magyar forradalmi munkásmozgalomnak.

Az előbbieknél is sokszorosan nagyobb mennyiségű *ellenséges levéltári és sajtóanyagból* válogathattunk. Ezek a dokumentumok — belügyminisztériumi körrendeletek, peranyagok, rendőrségi és csendőrségi összesítő jelentések stb. — bizonyítják, hogy a forradalmi munkásmozgalom Magyarországon országos politikai tényező lett. Megfigyelésére, ellenőrzésére az uralkodó osztályok a csendőrök, rendőrök, besúgók stb. hadseregét foglalkoztatták. E forrásokkal azonban kritikával kell bánnunk. A jelentést tevők ugyanis saját munkájuk „fontosságának" hangsúlyozása érdekében jelentéseikben eltúlozták a kommunista mozgalom nagyságát: a letartóztatottak tevékenységét, hogy feletteseiket megnyugtassák, a hatóságoknak egyszer s mindenkorra sikerült megfojtaniuk a forradalmi mozgalmat. Más részük a mozgalom erejét, a kommunisták munkájának eredményeit igyekszik kisebbíteni.

Az ellenséges eredetű levéltári forrásokból elsősorban a munkásság és dolgozó nép ellen hozott rendeleteket, valamint a vezérkari főnökség, rendőrség, csendőrség által készített hangulat- és összesítő jelentéseket használtuk fel. Ezek forrásértékét az növeli, hogy az uralkodó osztályok az újabb proletárforradalomtól való félelmükben kényszerítve voltak arra, hogy időnként reálisan felmérjék a munkásmozgalom erejét.

Az ellenforradalmi sajtót csak akkor vettük igénybe a kötetek összeállításánál, ha más forrásanyag nem állt rendelkezésünkre egy-egy fontosabb esemény bemutatásához. Természetesen ezekben az ellenséges eredetű iratokban gyakran előfordulnak a forradalmi munkásmozgalmat gyalázó kitételek. Ezeken mi nem változtattunk, a dokumentumokat nem stilizáltuk. Az olvasók ezekből is láthatják milyen vak gyűlölet töltötte el az egész Horthy-rendszert a haladó gondolatokkal, a haladó emberekkel, közöttük is elsősorban a kommunistákkal szemben.

Néhány esetben helyesnek tartottuk, hogy a Horthy-fasizmussal szemben álló polgári sajtóanyagból is merítsünk, ha ez pontosabb képet ad egy-egy, a forradalmi munkásmozgalom szempontjából fontos eseményről.

A szociáldemokrata párt és a szakszervezetek a huszonöt esztendős ellenforradalmi rendszer idején legális sajtóval rendelkeztek. Ezekre a forrásokra természetesen rányomta bélyegét a szociáldemokrata szemlélet. Nem mindig egyforma következetességgel, de igyekeztek leleplezni az ellenforradalmi rendszer kirívó társadalmi igazságtalanságait, azonban a dolgozókat nem harcra mozgósították, hanem türelemre intették őket a rendszer „hibáival" szemben. A szakszervezeti anyagokból és a szociáldemokrata párt hivatalos sajtóorgánumából, a „Népszavá"-ból, olyan dokumentumokat közlünk a kötetekben, amelyek bemutatják a dolgozók életét, gazdasági helyzetét, a sztrájkharcok szervezését, eseményeit és eredményeit világítják meg. Nem használtuk fel természetesen azokat a cikkeket, közleményeket, amelyek a jobboldali vezetők osztályáruló demagógiáját, oppurtunista elmélkedéseit tartalmazzák.

Viszont fontos forrásanyagnak számítanak a korszak munkásmozgalmának bemutatásához a szociáldemokrata párt és a szakszervezetek kongresszusainak jegyzőkönyvei, határozatai. Ezek a szociáldemokrata párt politikája mellett tükrözik az SZDP-ben és a szakszervezeteken belül működő ellenzéki, baloldali irányzatok munkáját, az illegális KMP-nek a legális mozgalomban kifejtett tevékenységét.

Az illegális kommunista párt vezette forradalmi munkásmozgalom szervezetileg sem maradt meg a legális, a kormány által is engedélyezett keretek között. Új forradalmi legális vagy féllegális szervezeteket hozott létre. E szervezetek kiadványai munkánk jelentős forrásanyaga. Így felhasználtuk a Magyarországi Szocialista Munkáspárt (MSZMP), az Egyesült Szakszervezeti Ellenzék (ESZE), valamint a Békepárt és a Magyar Front kiadványait.

A felsorolt forrásanyagok elosztása és aránya az egyes kötetekben a témák és a forrásanyagok gazdagságának megfelelően természetesen változik. Míg az első és második kötetben viszonylag gazdagabb az illegális KMP archívumi és sajtóanyaga, addig a harmadik kötetben a legális mozgalom sajtóanyaga dominál. Ez összefüggésben van azzal a körülménnyel is, hogy a harmincas évek második felében a népfrontpolitika megvalósításáért küzdő magyar kommunisták nyílt vitákban, elsősorban a „Népszava" és a „Szabad Szó" hasábjain bizonyították, hogy milyen fontos a munkásegységért, a munkás-paraszt szövetségért, a nemzeti függetlenségért vívott harc.

Mind a három kötet összeállításakor — szigorú forráskritikával élve — szem előtt tartottuk a forradalmi munkásmozgalom fejlődését, fő vonalát. Arra törekedtünk, hogy minél sokoldalúbban mutassuk meg az ellenforradalmi rendszer politikai, gazdasági és társadalmi viszonyait, a mozgalom főbb harci területeit és módszereit, a sok vért és áldozatot követelő küzdelem vereségeit és győzelmeit. Érzékeltetni kívántuk, hogy a Tanácsköztársaság megdöntése után megtizedelt magyar munkásosztály, az elgyötört dolgozó nép a KMP vezetésével miként tudta újra megteremteni forradalmi munkásmozgalmát, amely az elnyomás legsötétebb napjaiban is utat mutatott a magyar népnek, összefogta a nemzet leghaladóbb, legöntudatosabb elemeit. A második világháború időszakában pedig a társadalmi élet minden területén egyre eredményesebben vette fel a harcot a fasiszta diktatúrával szemben, egyengette az utat a népi demokratikus forradalom feltételeinek megteremtéséhez.

*

Az *első kötet* az 1919. augusztus 1—1929 augusztusáig terjedő időszak főbb dokumentumait tartalmazza. Ez a periódus a nemzeti történelem és a magyar munkásmozgalom története szempontjából is lényegében két fejezetre oszlik. *Az első:* az ellenforradalmi rendszer és egyúttal a legális és illegális munkásmozgalom kialakulásának, illetve újjászervezésének időszaka; *a második* a már konszolidált ellenforradalom összeütközése a harcokban újjászerveződött és már tömegbefolyással rendelkező forradalmi munkásmozgalommal. A KMP a Tanácsköztársaság megdöntése után azonnal megkezdte szervező és elméleti munkáját. A párt politikai irányvonala kidolgozásának alapvető feltétele volt, hogy helyesen határozza meg a magyar társadalom politikai és gazdasági struktúráját, a Tanácsköztársaság megdöntése után létrejött hatalom jellegét. A közzétett dokumen-

tumokból kiderül, hogy a kommunisták elvégezték ezt az elemző munkát, de a vizsgálódásból nem mindig vonták le a helyes következtetést. Így pl. abból kiindulva, hogy Magyarországon már egyszer győzött a proletárforradalom, a KMP vezetősége úgy ítélte meg a helyzetet, hogy az újabb proletárdiktatúra közvetlen megteremtését kell szorgalmaznia a pártnak. E politikai vonalhoz tartotta magát olyan időben is, amikor ezt már nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi osztály-erőviszonyok alakulása sem indokolta.

A húszas években befolyásolták a párt fejlődését a belső frakcióharcok is. Ennek dokumentumait ebben a válogatásban nem közöljük, mert ezek nem a pártra, hanem a pártvezetőség szűkebb tevékenységére derítenek fényt ebben az időszakban. Mi pedig elsősorban a forradalmi munkásmozgalom szempontjából elsőrendűen fontos dokumentumok közlését tekintettük fő feladatunknak. A fenti tárgykörből csupán egy iratot közlünk, nevezetesen a Komintern 1921-ben hozott határozatát, amely lezárja a frakcióharcok első szakaszát, és egyúttal olyan elméleti útmutatást is tartalmaz, amely az egész magyarországi pártépítő munka számára iránymutató jelentőségű volt.

Az illegális KMP dokumentumainak egy részéből kitűnik, milyenek voltak a kommunistáknak a szociáldemokratákról alkotott nézetei. E dokumentumok tanulmányozásakor figyelembe kell venni, hogy 1919 és 1924 között az egész nemzetközi munkásmozgalom egyik fő kérdése a jobboldali szociáldemokrata vezetők osztályáruló politikája elleni harc volt. Magyarországon ebben az időben kötötték meg a Bethlen—Peyer paktumot, amely mindmáig a jobboldali szociáldemokrata vezetők osztályáruló tevékenységének egyik legleleplezőbb dokumentuma. Érthető tehát, hogy a kommunisták kíméletlenül bírálták a paktáló jobboldali vezetőket, leleplezték áruló tevékenységüket. Eközben elkövették azt a hibát, hogy nem tettek különbséget a jobboldali vezetők és a párt egyszerű tagsága között. A kritika élét nemcsak a vezetők, hanem gyakran az egész párt ellen irányították. Jóllehet ez a bírálat számos részigazságot tartalmazott, egészében gátolta a szociáldemokrata és kommunista munkások közös forradalmi tevékenységét.

Több dokumentumban olvasható a szociáldemokrata pártra vonatkozó „szociálfasiszta" kitétel is. Ez a meghatározás a nemzetközi munkásmozgalomban született, 1928-tól elterjedt, és egészen a harmincas évek elejéig a szociáldemokrata párt értékelésének elfogadott formája volt. Szülőanyja az a helytelen felfogás volt, hogy „a szociáldemokrácia" a „fasizmus balszárnya". Ez az „értékelés" sok kárt

okozott a nemzetközi munkásmozgalomnak, nehezítette a kommunista és szociáldemokrata munkások összefogását a közös ellenség, a fasizmus ellen.

A magyar forradalmi munkásmozgalom válogatott dokumentumai első kötetében nagy érdeklődésre tarthatnak számot a Magyarországi Szocialista Munkáspárt dokumentumai, amelyek híven érzékeltetik: miként sikerült a KMP-nek a legális és illegális munkát összekapcsolnia, hogyan sikerült tömegbefolyását kiszélesítenie, amikor helyes politikát folytatott, és milyen dühvel fordultak szembe ezzel a szervezettel a jobboldali szociáldemokrata vezetők és a hatalom urai.

*

A dokumentumokat időrendi sorrend és az események kisebb tematikus csoportosításában közöljük. Arra törekedtünk, hogy teljes szöveget adjunk, a dokumentumok terjedelme azonban néhány esetben rövidítést tett szükségessé, ezt az adott helyen három ponttal jelöltük meg. A kihagyott részek tartalmi ismertetését minden esetben lapalji jegyzetben közöljük.

A szövegben szögletes zárójelben feloldottuk a rövidítéseket. Szöveg között helyeztük el a nem közismert. vagy napjainkban kevésbé használatos idegen szavak magyar jelentését. Hasonlóképpen jártunk el akkor is, ha a szövegben szereplő személyek neve megváltozott. Az idegen nyelvű dokumentumokat magyar fordításban közöljük és utalunk azok eredeti nyelvére. Egyes dokumentumokhoz magyarázó jegyzeteket fűztünk.

A kötetben felhasznált újságok, folyóiratok bibliográfiai adatait külön jegyzékben közöljük. A dokumentumköteteket a korszakra vonatkozó eseménynaptárral és névmutatóval láttuk el.

*

E három kötetet annak reményében bocsátjuk útra, hogy a forradalmi munkásmozgalom dokumentumainak közreadásával hozzájárulunk a pártunk és a magyar munkásmozgalom történetének tanításához, dolgozóink szocialista tudatának formálásához, segítjük nemzeti hagyományaink alaposabb megismerését és nagyobb megbecsülését.

Az MSZMP Központi Bizottságának
Párttörténeti Intézete

I

HARC A KMP ÚJJÁSZERVEZÉSÉÉRT AZ ELLENFORRADALOM ELSŐ ÉVEIBEN

1919—1925

A SZAKSZERVEZETI-SZOCIÁLDEMOKRATA KORMÁNY INTÉZKEDÉSEIVEL MEGKEZDI A KAPITALISTA RESTAURÁCIÓT

(1—9)

1

1919. augusztus 1

A HIVATALOS KÖZLÖNY ISMERTETI A TANÁCSKORMÁNY LEMONDÁSÁT ÉS AZ ÚJ KORMÁNY PROKLAMÁCIÓJÁT

A Központi Munkástanács 1919. augusztus 1-én tartott ülésén a Szövetséges Szocialista Tanácsköztársaság Kormányzótanácsa bejelentette lemondását, amit a munkástanács elfogadott.

Az új kormány megválasztása

A Központi Munkástanács 1919. augusztus 1-én tartott ülésében megválasztotta a magyar köztársaság új kormányát. Az egyhangú választás eredményeképpen az új kormány tagjai a következők: Peidl Gyula miniszterelnök, Ágoston Péter külügyminiszter, Dovcsák Antal ipar- és kereskedelemügyi miniszter, Garbai Sándor közoktatásügyi miniszter, Garami Ernő igazságügy-miniszter, Haubrich József hadügyminiszter, Knaller Győző nemzetiségi miniszter, Knittelhoffer Ferenc közélelmezési miniszter, Miákits Ferenc pénzügyminiszter, Peyer Károly belügyminiszter, Szabó Imre munkaügyi és népjóléti miniszter, Takács József földmívelésügyi miniszter.

Az új kormány proklamációja

Az antant hatalmai ultimátumot intéztek hozzánk. Követelték, hogy a tanácsrendszer alapján álló kormány helyét más kormány váltsa fel. Ehhez a feltételhez fűzték a béketárgyalások megkezdését.

A Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság kormánya úgy látta, hogy ez idő szerint az antant hatalmaival szemben a szívós ellenállás csak haszontalan vérontáshoz vezetne. Ezért letette megbízatását. Az ország ideiglenes kormányzását a Központi

Munkástanács megbízásából átvette a fegyelmezett és felfegyverzett magyarországi szakszervezetek vezetőiből alakult új kormány.

Az új kormány az öntudatos, szervezett munkásság erejére támaszkodik.

Célja a rend fenntartása és az antanttal való tárgyalások megkezdése.

Kishitűségre nincs okunk. Erősen tartjuk a Tisza-frontot. Itthon is fegyelmezett kitartásra van szükség. Az új kormány bízik abban, hogy a szervezett munkásság nem tűri sem az ellenforradalmároknak, sem a fosztogatóknak garázdálkodását. Meg akarja föltétlenül óvni Magyarország népét a fehérterror pusztításának és a csőcselék rombolásának rémétől. Annak tudatában, hogy a dolgozók tömegei zárt sorokban állanak a kormány mögött, a kormány fölhívja Magyarország népét, hogy fegyelmezetten várja be az eseményeket és föltétlenül engedelmeskedjék a kormány rendelkezéseinek. Mindenki maradjon helyén.

A munkástanácsok és egyéb hatóságok szigorúan teljesítsék kötelességeiket.

A rend és a fegyelem megsértőire a kormány teljes erővel fog lesújtani.

A rend és fegyelem fenntartásával az új kormány megbízta Haubrich József hadügyminisztert.

Aki a kormány rendelkezéseinek ellenszegül, a szervezett munkásság akaratával találja magát szemben. Magyarország népét csak a rend, csak a fegyelem mentheti meg a pusztulástól.

Budapest, 1919. augusztus 1.

Peidl Gyula s. k., miniszterelnök
Ágoston Péter s. k., külügyminiszter
Dovcsák Antal s. k., ipar- és kereskedelemügyi miniszter
Garbai Sándor s. k., közoktatásügyi miniszter
Garami Ernő s. k., igazságügy-miniszter
Haubrich József s. k., hadügyminiszter
Knaller Győző s. k., nemzetiségi miniszter
Knittelhoffer Ferenc s. k., közélelmezési miniszter
Miákits Ferenc s. k., pénzügyminiszter
Peyer Károly s. k., belügyminiszter
Szabó Imre s. k., munkaügyi és népjóléti miniszter
Takács József s. k., földmívelésügyi miniszter

RENDELET

Az eddig érvényes összes jogszabályok, a volt tanácskormány összes rendeletei is, mindaddig érvényben maradnak, amíg azokat a kormány kifejezetten hatályon kívül nem helyezi.

A Magyar Köztársaság kormánya.

Hivatalos Közlöny, 1919. augusztus 2. A tanácskormány lemondása.

2

1919. augusztus 2

A „NÉPSZAVA" KÖZLI AZ ANTANT KÉPVISELŐJÉNEK A MAGYAR NÉPHEZ INTÉZETT KIÁLTVÁNYÁT

Romanelli alezredes fölhívása

Mint egyedüli itteni képviselője az antantnak, amellyel a jelenlegi magyar kormány békés viszonyban kíván élni, nyugalomra és rendre hívom föl Budapest és az egész ország lakosságát, s fölszólítom arra, hogy a jelenlegi kormány minden rendelkezését a legszigorúbban tartsa be, hogy a rend, a vagyon- és személybiztonság teljes mértékben fönntartható legyen.

Mindenki tartózkodjék minden pártgyűlölettől, minden felekezeti türelmetlenségtől és mindennemű viszálykodástól, nehogy fokozzák azoknak a nehéz helyzetét, akikre a jelen súlyos pillanatban a kormányzás felelőssége nehezedik.

Amennyire módomban és hatalmamban van, törekedni fogok arra, hogy az antant Magyarország mai helyzetén a legrövidebb idő alatt könnyítsen a blokád részleges vagy teljes megszüntetésével és a szükséges béke nyújtásával, hogy a magyar nép értelmessége és szorgalma révén újra fölvirulhasson.

Budapest, 1919. augusztus 1.

G. Romanelli,

a budapesti olasz katonai misszió vezetője

Népszava, 1919. augusztus 2. Az antant képviselőjének kiáltványa a magyar néphez.

1919. augusztus 2—3

VIDÉKI TUDÓSÍTÓK JELENTÉSEI A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG SAJTÓOSZTÁLYÁNAK A LAKOSSÁG HANGULATÁRÓL

Zalaegerszegi sajtóelőadónk jelenti:

A kormányváltozás hírét a városban nyugalommal fogadták. Volt tisztek iparkodtak az iniciatívát [kezdeményezést] magukhoz ragadni, azonban a vörösőrség segítségével sikerült a kísérletet csírájában elfojtanunk. A rend további biztosítása érdekében, karhatalmat kértünk, és a mai nap folyamán vöröskatonaság fog a városba érkezni Nagykanizsáról. Egyesek a mai délelőtt folyamán nemzetiszínű szalagokat és zászlókat tűztek ki, ami a vörösőrség beavatkozását vonta maga után.

Felvette: *Pogány Imre*

Kiskunfélegyházi sajtóelőadónk jelenti:

Ma reggel 8 óra 30 perckor a Nyugatiról elindultam a Kiskunfélegyházára induló vonattal. A vonatot Pilisen feltartóztatták azzal, hogy Ceglédre nem engednek be személyvonatot, mert tele van katonavonattal. Később azt a hírt közölték, hogy Cegléden román járőrök vannak benn. Több mint egy órai várakozás után Monorról azt közölték az állomással, hogy ott szintén román járőrök vannak. Az állomásfőnök, állítólag kapott rendelet folytán, a katonákat fegyvereik átadására szólította fel. A katonák a felszólításnak nem tettek eleget, hanem követelték, hogy a vonatot indítsák vissza Budapestre. Fél kettő órakor a vonat tényleg visszaindult, és a mozdonyon Kerényi a 11. számú páncélvonat parancsnoka volt, míg a paklikocsiban két gépfegyvert állítottak fel a harctérről visszatért katonák. Monorig egészen lassan haladt a vonat. Monoron túl ugyancsak óvatosan haladtunk előre. Itten a sínek mellett jobbról és balról egy-egy román holttestet láttunk. A románokat a páncélvonat (5. számú) lőtte le. Monornál mindössze 8—10 tagú román lovasjárőr volt, és téves jelentés folytán azt hitték, hogy nagyobb román erők nyomultak előre, ami az utasok között óriási izgalmat keltett. A vonat $^3/_4$ 4 órakor Budapestre visszaérkezett. Kőbányán az összes katonai utasokat leszerelték. A katonák ellenkezés nélkül adták át fegyvereiket. Útközben mindenütt örömmel vettek tudomást

a kormányváltozásról, és sehol a legkisebb izgalomnak vagy szóváltásnak nyomát sem lehetett találni.

Kecskemétről dr. Réti sajtóelőadónk jelenti:

1919. augusztus 2. este 8 óra

A helybeli munkástanács egy röpiratot intézett a helybeli közönséghez, amelyben többek között azt mondja, hogy a munkásság továbbra is a kezeiben tartja a hatalmat, és azt minden törekvéssel szemben feltétlenül megtartja és megvédi. A további sorokban ismét türelemre inti a munkásságot, hogy azt a munkát, amit felépítettek évtizedeken át, senki széjjel nem rombolhatja. Szükségesnek tartja a kormánynak olyan irányú intézkedését, amely felvilágosítaná a lakosságot. a felburjánzott tévhitekről és feltárná előttük a való helyzetet.

Felvette: *Organek Ilona*

Győri sajtóelőadónk jelenti: este 8,30 óra

A Győr városi és Győr megyei munkástanácsok ma délután tartott ülésén tudomásul vették a kormányváltozást. A városban teljes a nyugalom. A rendet a szervezett munkások tartják fenn. Egyébként semmi újság.

Felvette: *dr. Balogh Henrik*

Nováról (Zala megye) jelenti Molnár politikai megbízott éjszaka 11 ó 30 p-kor:

A helységben, a járásban teljes rend és nyugalom. A lakosság a kormányváltozás hírét nyugodtan fogadta. A rendet a szervezett munkásság és vörösőrség 50 tagú csapata tartja fenn.

Felvette: *Zádor Jenő*

A szobi munkásdirektórium jelenti: 1919. augusztus 3. de. 11 óra

Semmi különös újság nincs. A proletárság teljesen megnyugodott és a lakosság is a történteken, főképpen azért, hogy a fordulat szocialista alapon történt. Az aratási munka serényen folyik.

A váci direktórium jelenti:

Rend és nyugalom teljes.

A félegyházi direktórium jelenti:

Fontos értekezletet tartunk most az aratómunkások vezetőivel. Rá akarjuk venni őket, hogy haladéktalanul hordják be a gabonát

és kezdjék meg a cséplést, hogy az ellátatlanok élelmiszerekhez is jussanak. Egyébként a nyugalom zavartalan.

Felvette: *Szokula Jenő*

A kecskeméti direktórium jelenti: 1919. augusztus 3. de. 12 óra

Dacára a háborús állapotnak, a hétköznapi munka zavartalanul folyik. A rend teljes, a románok Cegléden vannak, és attól valamivel nyugat felé nyomultak, de megmaradtak a vasúti vonal túlsó partján. A vasútvonal déli részére csapataik nem léptek át. Egyébként is, amint értesülünk, Cegléden is teljes a nyugalom. A románok a vörösőrséggel együtt a legbarátságosabb megegyezésben folytatják a katonák leszerelését az olasz misszió vezetése mellett.

Felvette: *Szekula Imre*

A dombóvári direktórium jelenti:

A városban és a környékén teljes a nyugalom. A lakosság a kormányváltozás hírét a legnagyobb nyugalommal fogadta, az összes hatóságok pontosan végzik munkájukat.

A kaposvári direktórium jelenti:

Kaposvár mellett Miháld községben a lakosság megtámadta a direktóriumot, és meg akarja akadályozni működését. A direktórium ellen való állásfoglalás valószínűleg Novák István volt kisgazdapárti alelnök vezetése alatt jött létre. Intézkedés történt, hogy karhatalom menjen ki Miháldra, a direktórium segítségére. A megye többi részein teljes a rend és nyugalom, úgyszintén Kaposváron is.

A székesfehérvári direktórium jelenti:

A városban a nyugalmat eddig nem zavarták meg. Az átmenet simán és minden rázkódás nélkül történt, jogosult az a remény, hogy továbbra is nyugalom lesz.

A nagykanizsai direktórium jelenti:

Semmiféle említésre méltó esemény nem történt. Az átmenetet mindenütt a legnagyobb nyugalommal fogadták.

A balassagyarmati direktórium jelenti:

Ma éjszaka egy különvonat haladt át Balassagyarmaton, amelyen katonák ültek. A vonat úgy látszik Losonc irányába ment. Eddig nem sikerült megállapítani, hogy a vonaton kik ültek, mert az állomáson megállás nélkül haladt át. A vonatot a balassagyarmati állo-

másnak Vácról jelezték. A városban és a környéken rend és nyugalom van, semmiféle rendzavarás nem történt, a változást a lakosság a legnagyobb nyugalommal fogadta.

Felvette: *Feleki*

Szolnokkal és Nagykőrössel nem lehet beszélni.

A kiskunhalasi direktórium jelenti:

A városban csend és rend van. A II. vasas vörösezred parancsnoka lefegyverezte a bácskai vörösezred legénységét. Csak tisztek, altisztek és volt csendőrök viselhetnek fegyvert. A parancsnok azonkívül parlamentert küldött a franciákhoz, arra kérve őket, vonuljanak be a városba.[1] A hangulat a lakosság körében igen vegyes, egyesek nemzetiségi ellentéteket igyekeznek szítani.

A dunaföldvári direktórium jelenti:

Teljes rend és nyugalom van.

Az esztergomi direktórium jelenti:

A lakosság a rendszerváltozást szívesen fogadta, azonban a régi vezetőség igyekezik zavart okozni, amennyiben felszólítottak bennünket, hogy adjuk át helyeinket. Ezt mi természetesen nem teljesítettük. A városban sokan nemzetiszínű jelvényeket tűztek ki, amit a katonaság levétetett, és egyes renitenskedőket meg is rendszabályozott.

Esztergomban eddig rendzavarás nem történt, egyelőre rend van.

A ráckevei direktórium jelenti:

Rend van. A lakosság hangulata izzó, amennyiben a volt virilisták igen fennhangon beszélnek velünk, sőt egyik volt szolgabíró kijelentette, hogy a direktóriummal nem áll szóba, ő csak az alispánnal tárgyal.

Felvette: *Nagy Imre*

A vasvári direktórium jelenti:

Vasváron ez idő szerint nyugalom van, de a vidéken izgalom kezd elterjedni. Felsőgosztár községbe egy kilenctagú szerb járőr vonult be.

A ceglédi telefonközpont bemondása szerint a direktórium már nem felel. Román járőrök román tisztek vezetése mellett bevonultak

[1] 1919 márciusában a Balkánon állomásozó francia katonaság néhány egysége megszállta Szegedet, és ott városparancsnokságot hozott létre. A jelentés valószínűleg arra utal, hogy a szegedi francia városparancsnoksághoz fordultak.

a városba, a direktórium több tagját letartóztatták, Mackert, a közélelmezési hivatal vezetőjét bántalmazták. A városban ez idő szerint a direktórium tagjai közül csak Sárközy tartózkodik. A város teljesen csendes és kihalt, az emberek alig mernek az utcára menni. A románok állítólag többeket korbáccsal bántalmaztak. A vasúti állomást a románok tartják megszállva. Vágó különvonatát, amelyen ez idő szerint csak 4 távírász tartózkodik, körülvették. A távírászok a vonatban vannak és további parancsig, vagy ameddig a románok, akik azt mondják, hogy azokat a vöröskatonákat, akiket a városban találnak internálni fognak, el nem viszik őket. A lakosság nagyon levert, mert kezdetben azt hitték, hogy a románok nem fognak a városba bejönni.

Felvette: *Feleki*
1919. augusztus 3. du. 4 óra

Veszprémből jelentik:
Hajmáskér teljesen a volt tisztek kezében van, akik ellenséges magatartást tanúsítanak. Nemzetiszínű lobogókat tűztek ki, és a politikai megbízottakat letartóztatták. A falu lakosságát felfegyverezték. Veszprémben annak ellenére, hogy a katonaság teljesen elszéledt, rend és nyugalom van.

Salgótarján vasútállomás nem válaszol.

Felvette: *Nagy Andor*

Győrből jelenti Darvas sajtóelőadónk:
Holesch hadügyi megbízott összehívta a katonaságot és ismertette a politikai helyzetet. A katonák a megbízott felszólítására letették a fogadalmat az új kormányra. A városban teljes a nyugalom, a szervezett munkásság a pápai katonákkal együttesen tartja fenn a rendet.

Felvette: *dr. Balogh*

A vasvári direktórium jelenti:
Az otkói direktóriumot a régi elöljáróság elmozdította. A vasvári direktórium járőrt küldött át Otkóra a direktórium visszahelyezése céljából.

Felvette: *dr. Balogh*

Szombathelyről jelenti a „Testvériség" szerkesztősége:
A városban az a rémhír volt elterjedve, hogy a szegedi fehérkormány ma délelőtt féltizenegy órakor bevonult Budapestre. Egyébként teljes a nyugalom.

Balatonfüreden a direktórium nem jelentkezik.

A keszthelyi direktórium jelenti:
Tegnap nagyobb zavargások voltak. A karhatalom azonban erélyes intézkedésekkel gyorsan elnyomta a mozgalmat. A főcinkosok közül 11-et letartóztattak és Budapestre szállították. Ma már csend és nyugalom van a városban.

Felvette: *dr. Balogh*

A pápai direktórium jelenti:
Ma teljes a nyugalom a városban. Tegnap este 100—150 főből álló parasztcsapat megtámadta a kaszárnyát, felfegyverkeztek és fosztogatni kezdtek. A parasztok lövöldözni kezdtek a vörösőrökre, akik azonban sortüzet adtak, 2 parasztot megsebesítettek, és az összefogott zavargókat lefegyverezték.

Zalaegerszegről Székely hírlapíró jelenti:
Ma már nyugodt és csendes a város. Tegnap volt tisztek és vagyonos polgárok vezetése alatt ellenforradalmi mozgalom volt a munkástanács eltávolítása céljából. A vörösőrök azonban elfojtották a mozgalmat, és most teljes a nyugalom. Balatonfüreden, Sümegen és Apátfalván is felütötte a fejét ez a mozgalom, de a kormánybiztos erélyes intézkedésekkel még csírájában elnyomta azokat. Budapestről karhatalom kiküldését helyezték kilátásba, úgyhogy zavaroktól most már nem kell tartani.

Felvette: *dr. Balogh*

Az alsólendvai direktórium jelenti:
A községben a legnagyobb rend és nyugalom van. A direktórium nem mozdult el a helyéről és az ügyeket tovább vezeti, úgy mint eddig, és el van rá készülve, hogy mindenféle meglepetésnek elejét veszi.

A Tolna megyei „Vörös Újság" szerkesztősége jelenti Szekszárdról:
Szekszárdon a legvadabb rémhírek vannak elterjedve. Többek között azt beszélik, hogy Székesfehérvárról a következő ultimátumot küldték a budapesti kormánynak: Amennyiben a kormány haladéktalanul le nem mond, úgy Székesfehérvár hadat üzen Budapestnek és hadsereggel támadja meg a fővárost. (Szekszárdon egyébként nyugalom van.)

Felvette: *Nagy Andor*

Sokszorosított jelentés. — PI Archívum. Belügyi Népbiztosság, BM Eln. 36—453/1920 (1641).

4

1919. augusztus 3

EGY SZELLEMI DOLGOZÓ TILTAKOZÓ LEVELE A „NÉPSZAVA" SZERKESZTŐSÉGÉHEZ A MUNKÁSZÁSZLÓALJAK LEFEGYVERZÉSE MIATT

Tisztelt elvtársak!

Bizonyára Önök is nagyon jól tudják, hogy a munkásság erejének nagy része jelenleg a felfegyverzett munkászászlóaljakban rejlik. Ne mulasszák el tehát Haubrich elvtársat figyelmeztetni, hogy mindaddig, amíg szükségesnek tartja, semmi körülmények között ne engedje a munkászászlóaljakat lefegyverezni.

Elvtársi üdvözlettel:
egy szellemi munkás

Levelezőlap. — PI Archivum. A XVII. 1/1919/27.

5

1919. augusztus 3

A PEIDL-KORMÁNY RENDELETE A VÖRÖS ŐRSÉG MEGSZÜNTETÉSÉRŐL ÉS AZ ÁLLAMRENDŐRSÉG FELÁLLÍTÁSÁRÓL

1. §

A Magyar Népköztársaság kormánya államrendőrséget állít fel.

Az államrendőrség személyzete az eddigi vörösőrség személyzetéből áll.

2. §

Az államrendőrség feladata kizárólag a közrend és közbiztonság megóvása.

Az államrendőrség nem része a hadseregnek.

3. §

Az államrendőrség a belügyminisztérium alá tartozik.

Ezen rendelet azonnal életbelép.

Budapest, 1919. augusztus hó 3-án.

Peidl s. k. miniszterelnök — *Peyer* s. k. belügyminiszter

Hivatalos Közlöny, 1919. augusztus 5. A Magyar Népköztársaság kormányának 4. számú rendelete az államrendőrség felállításáról.

6

1919. augusztus 4

A PEIDL-KORMÁNY RENDELETE A BÍRÓSÁGOK ÉS ÁLLAMÜGYÉSZSÉGEK MŰKÖDÉSÉNEK VISSZAÁLLÍTÁSÁRÓL

1. §

A bíróságokról és államügyészségekről 1919. évi március hó 21. napja óta kiadott rendelkezések hatályukat vesztik, és a bíróságok és az államügyészségek az említett napon fennállott szervezetükben és személyzetükkel működésüket ismét megkezdik.

2. §

Ez a rendelet azonnal életbe lép. A részletes szabályokat az igazságügyminiszter külön rendelettel állapítja meg.[1]

Budapest, 1919. augusztus 4.

Peidl s. k.
miniszterelnök

Ágoston s. k.,
az igazságügyminisztérium ideiglenes vezetésével megbízott külügyminiszter

Hivatalos Közlöny, 1919. augusztus 5. A Magyar Népköztársaság Kormányának 5. számú rendelete a bíróságok és államügyészségek működésének visszaállításáról.

7

1919. augusztus 5

A „SOMOGYI MUNKÁS" TUDÓSÍTÁSA A KAPOSVÁRI SZAKSZERVEZETEK VEZETŐSÉGÉNEK ÜLÉSÉRŐL

A kaposvári szakszervezetek vezetősége vasárnap délelőtt[2] ülést tartott a megyeháza nagytermében, amelyen impozánsan nyilvánult meg az a lángoló együttakarás, tiszta, becsületes szocialista munkát kívánó lelkes proletárérzés, mely Kaposvár szervezett munkásságának mindenkor fő jellemvonása volt. Az összvezetőségi ülésen jelen-

[1] Az igazságügyminiszter rendelete értelmében augusztus 5-én több volt igazságügyi tisztviselő — akiket a Tanácskormány elmozdított állásukból — ismét elfoglalta hivatalát. Pl. Váry Albert a budapesti törvényszék vezetője [Lásd Esti Népszava, 1919. augusztus 5.]

[2] 1919. augusztus 3.

tették be azt a változást, mely az ország sorsának intézésében a közeli napokban beállott. Az ülésen tudomásul vették a bejelentést azzal, hogy Somogy megyében továbbra is minden hatalom a dolgozókat illeti meg és nem a naplopó heréket. Somogy megye és Kaposvár szervezett munkásságán a sor, hogy valóra váltsa mindazt, ami legvitálisabb érdeke. Somogy megye munkássága egy pillanatra sem adja ki kezéből a hatalmat, mert tudatában van annak, hogy a mostani súlyos napokban egyedül a munkásság képes a rendet, a nyugalmat biztosítani.

A kaposvári szervezett munkásság az októberi forradalom óta utat mutatott Magyarország munkásságának erőben, cselekvésben és kitartásban egyaránt. Ez az erő egy pillanatig se csüggedjen, a kitartás egy pillanatig se lankadjon el, és akkor újult erővel láthatunk a rombolás után az építés, a szocialista alkotás nagy és világot megváltó munkájához. Ne keserítsen el senkit se a nagytőkések gúnyos mosolya, mert az rövidesen sírógörccsé fog átváltozni. A tőkések csak hadd reméljenek, mi tudjuk, hogy hiába remélnek. Az ő világuk mindörökre meghalt, és soha föl nem támad.

Ragaszkodjék a munkásság ezentúl is szeretettel és becsülettel vezetőihez, mint amiként azt tegnap Latinka Sándor elvtársunk személyével kapcsolatban kifejezésre juttatta, aki mellett tüntető ovációt rendezett méltányolva, elismerve azt a becsületes, egyenes és őszinte politikát, melyet ez az ízig-vérig szocialista elvtárs Somogy megyében végzett.

Ha ezen az úton halad tovább a kaposvári szervezett munkásság, akkor rövidesen konszolidáltabb viszonyok közt érett gyümölcsként hull az ölébe az, amit már megálmodott.

A vasárnapi összvezetőségi ülésről következő tudósításunk számol be:

Egerszegi János elvtárs megnyitja az ülést, bejelenti, hogy a politikai helyzetet Kovács Miksa elvtárs fogja ismertetni.

Kovács Miksa beszédében a következőket mondotta: A tömeg csak a megtörtént dolgok után politizál, s nem gondolja meg azt, hogy az antant békefeltételei teljesen ki fogják fosztani az országot, mely el fogja veszteni életerejének utolsó maradványait.

Elvtársaim! A proletárság az ő hatalmával a dolgozók boldogulását igyekezett előmozdítani. Félszegségek voltak ugyan, azonban ezeket a nem oda való, a proletármázba öltözött burzsoák csinálták, amit nem lehet a diktatúra rovására írni, mert ez a minden forradalomhoz tapadó salak. De azért nem veszett el a proletárdiktatúra, még ha szuronnyal is jönnek ellenünk. Ne örüljenek a bur-

zsoák, és ne reméljenek, hogy a kizsákmányolás újból visszajön. A proletárság nem adja ki kezéből a hatalmat. A proletár oda üt, ahova akar, és annak termel, aki azért megdolgozik. Mindenkit, ki ellenünk jön, kemény ököllel fogadunk.

Hogy az antant nem egyezett bele a diktatúrába s hogy sok közibénk tolakodott egyén visszaélt hatalmával az még nem jelenti azt, hogy egy páran, mint például Kun Béla, nem a legbecsületesebb szándékkal és a dolgozók jólétét tartva szem előtt küzdöttek volna.

Tisztelt elvtársaim! A kaposvári pártvezetőség levonja a dolgok konzekvenciáját és félreáll, nem azért, mintha felülről ez így lenne elhatározva, sőt ellenkezőleg, hanem azért, mert talán holnapután ismét szükség lesz az ő általuk képviselt eddigi irányzat újbóli vezetésére.

A mai kritikus napok nem alkalmasak hosszabb vitára és kéri a választmányt, hogy vegye tudomásul ezt a nyilatkozatot minden további hozzászólás nélkül, mert ehhez a nyilatkozathoz feltétlenül ragaszkodik, és kéri a pártválasztmányt, hogy a hétfőn tartandó szakszervezeti gyűléseken ezt megfelelően kommentálják.

Utána Latinka Sándor elvtárs emelkedett szólásra.

Percekig tartó lelkes taps és éljenzés fogadta a munkásság bálványozott és ízig-vérig forradalmi lelkületű vezérének beszédét, és a meghatottságtól könnyeztek elvtársaink, mikor síri csöndben elmondta Latinka elvtárs gyönyörű beszédét.

Ezután Schneller Béla elvtárs emelkedett szólásra, aki hatalmas lendületű, szép beszédében a következőket mondotta:

— A Tanácskormány, amikor látta, hogy orosz testvéreink segítsége egyszerűen földrajzi okokból késik, amikor a munkásság azt látta, hogy az antant blokádja a munkásságot nem engedi lélegzethez jutni, amikor most az antant az ő hatalmi fölényében azt követelte, hogy egy szociáldemokrata kormány alakuljon, melylyel közölni fogja azokat a békefeltételeket, melyeket egy kommunista kormánnyal sohasem mert volna közölni, mert bizonyos, hogy a békefeltételek, amik teljes megnyúzásunkat fogják jelenteni, átadta hivatalát egy olyan kormánynak, melyben garanciát lát arra, hogy a kapitalizmus többé visszajönni nem fog. Hiába nevetnek gúnyosan a burzsoák, a gyárak, a földek nem kerülnek többé kezükbe. Ez a kormány, mely átvette az ország vezetését, sohasem lesz a munkásság árulója.

Meg akarjuk és meg fogjuk mutatni, hogy az ország munkásságának hangulatát Somogy megye munkássága fogja irányítani és

ha ott fönn megtudják azt, hogy mit kíván Somogy megye munkássága, akkor meglátják azt az irányt, melyen haladniok kell.

Bejelenti, hogy ennek a megyének az intéző bizottsága és ennek a pártnak a vezetősége átadja tisztségét az elvtársaknak. Kéri az elvtársakat, hogy e kérdés fölött ne is vitázzanak. Ezt az elvtársaknak tudomásul kell venni.

A munkásság ha már egyszer megszerezte a hatalmat, azt többé kezeiből kiadni nem fogja. Az antant is látja, hogy az ország rendjét, békéjét csak a munkásság tudja fenntartani. A munkásság megcsinálta a proletárdiktatúrát vér nélkül, az átmenet is sikerülni fog vér nélkül.

Schneller elvtárs viharos lelkesedéssel fogadott beszéde után az összválasztmány megválasztotta az új vezetőséget, melynek tagjai a következő elvtársak: Balla József, Egerszegi János, Eszes János, Égető János, Fehér Sámuel, Ferenci Gábor, Gerhardt Gur Antal, Hudra László, Iharosi János, Iváncsán Nándor, Kovács Miksa, Keller Lajos, Kőmíves Lajos, Kalmár Rezső, Kelemen, Keserű János, Latinka Sándor, Lutz Mózes, Molnár Ágoston, Magyar Mátyás, Olajos Sándor, Pintér Rezső, Rózsa Sándor, Sabján Péter, Schram Pál, Steiner Rezső, Szabó Károly, Völgyi János, Wigl György és Zónig István.

Ezután az összszövetségi ülés nagy lelkesedés közepette a következő határozati javaslatot fogadta el:

Az összvezetőségi gyűlés mély sajnálattal veszi tudomásul Latinka Sándor elvtárs lemondását, és egyben bizalmáról és ragaszkodásáról ad kifejezést Latinka elvtárs személye iránt, és kéri Latinka elvtársat, hogy az ő lelkes, ideális eszméit és igaz szocialista tudását továbbra is Somogy megye dolgozói javára és érdekében fejtse ki.

Ezután Vajthó Jenő elvtárs mondott beszédet, melyben megadta azokat az irányelveket, melyeket szem előtt kell tartani a további tanító munkában. Iharosi, Orbán, Gottlieb elvtársak felszólalásai után még Kovács Miksa élt a zárszó jogával, majd Egerszegi elvtárs az ülést déli 1 órakor berekesztette.

*

Hétfőn[1] délután 6 órakor a kaposvári szakszervezetek gyűlést tartottak a Munkásotthonban, ahol a párt kiküldöttei ismertették a politikai helyzetet. A többek között a nyomdászok, könyvkötők, szabók, pincérek, festők, egészségügyi munkások szakszervezeti értekezletén Horváth Ferenc dr. elvtárs ismertette a politikai

[1] 1919. augusztus 4.

helyzetet. Többek között a következőket mondotta: A munkásság már megvalósuló legszebb reménységeit a küzdelmes mából a jövendő messzeségébe helyezi át. A politikai fordulatot nem a dolgozók elernyedtsége érlelte meg, nem is a belső ellenforradalom támadása. Az ellenforradalom a politikai fordulat folytán erkölcsi erőben semmit sem nyert, úgy a munkásság győzelmi önérzete semmit sem veszített. A közeli és távoli burzsoáállamok gazdasági és fegyveres túlereje ütötte ki a dolgozók kezéből a diktatúra fegyverét. (Közbekiáltások: „Éljen a proletárdiktatúra!") — A társadalmi forradalom ezzel nem állt meg, amikor majd az antant háborús számláját átnyújtja, újult erővel fog kitörni. Emlékeztet arra, hogy Szende Pál adópolitikája[1] a polgári pártokból annak idején milyen hatást váltott ki. A nagytőke egyszerre külön kezdett szervezkedni, hogy a 80 százalékos hadinyereségadót kijátssza. Az a társadalmi osztály fog a háborús kiadásokból legtöbbet fizetni, amelyik a nagytőke ezen törekvéseivel szemben a legkisebb szervezett erőt fogja szembehelyezni. Szervezkedésre fokozott szükség van. Aki a szervezethez hűtlen, az önmagához, a családjához lesz hűtlen, kiszolgáltatja magát a tőke önkényének. A szocialista kormánytól elvárja az értekezlet, hogy ha nem is a diktatúra formájában, mégis a megváltozott viszonyok között a lehetséges legélesebb eszközökkel folytatja a dolgozók osztályharcát, amelynek győzni kell. Az új alakulatban is a proletariátusé kell a legnagyobb hatalomnak lenni, mert munkájával ő ad legtöbbet a társadalomnak. Az értekezlet egyhangú tetszésnyilvánítással fogadta el az előadó előterjesztéseit.

Somogyi Munkás, 1919. augusztus 5. A kaposvári munkásság állásfoglalása.

8

1919. augusztus 5

A „NÉPSZAVA" KÖZLI ROMANELLI ALEZREDES JEGYZÉKÉT A MAGYAR KORMÁNYHOZ

A Magyar Távirati Iroda jelenti: Romanelli alezredes, a budapesti olasz misszió vezetője a magyar kormányhoz a következő jegyzéket intézte:

[1] Utalás Szende Pálnak a polgári demokratikus kormány pénzügyminisztériuma vezetésével megbízott tisztviselőjének arra a kijelentésére „a viszonyok súlya alatt a kormány kénytelen olyan adótörvényeket csinálni, amelyeknél súlyosabbakat a magyar történelem nem ismer". [Lásd Köztelek, 1918. november 16.]

A magyar kormány hadügyminiszterének

Budapest

Tekintettel arra, hogy ma Budapest külső városrészeibe román csapatok érkeztek, inkább a béke fönntartása céljából, semmint ellenséges invázió szándékával, az új magyar kormány mentesül annak a szükséges volta alól, hogy a nyugalom és közrend fönntartása végett nagyobb saját fegyveres erőt tartson fönn, mert erre a célra a román csapatok állanak rendelkezésre.

Ezért szükségesnek tartom, hogy a béke helyreállítása és a fegyverszüneti föltételek betartása érdekében a magyar kormánynak a következőket ajánljam figyelmébe:

I. A magyar hadsereget az 1918. november 13-i fegyverszüneti szerződésben[1] megállapított létszámra kell csökkenteni és megfelelő békebeli elhelyezésre szétosztani. A megállapított létszám keretein belül ajánlatos, hogy a hivatásos katonák karhatalmi alakulatokba helyeztessenek el.

II. A főváros és az egész ország polgári lakossága fölhívandó, hogy a fegyvereit szolgáltassa be. Beszolgáltatandó mindenféle lőfegyver (a sörétre járó vadászfegyverek kivételével), lőszerek, kézi gránátok és robbanóanyagok.

III. A Vörös Hadsereg átszervezése és lefegyverzése minél előbb megkezdendő.

IV. A fönti rendelkezések végrehajtásáról mindenkori értesítéseket kérek.

Romanelli G. alezredes,
a budapesti olasz katonai misszió
vezetője

Népszava, 1919. augusztus 5. A román csapatok megszállták Budapestet.

[1] A fegyverszüneti szerződés 18 pontból állt. A demarkációs vonalat Beszterce, Maros, Szabadka, Baja, Pécs, Dráva vonalán határozta meg. A kiürített területeken a polgári közigazgatás a Károlyi-kormány kezében maradt. A szerződést a polgári demokratikus kormány megbízásából Linder Béla írta alá.

1919. augusztus 6

A PEIDL-KORMÁNY RENDELETE AZ IPARI ÉS KERESKEDELMI VÁLLALATOK TŐKÉS TULAJDONBA VALÓ VISSZAJUTTATÁSÁRÓL

1. §

A magántulajdon joga mindazon ipari és kereskedelmi üzemek tekintetében, amelyek 1919. évi március hó 21-én magánjogi személyeknek tulajdonában voltak és amelyeket az említett időpont óta köztulajdonba vettek, helyreáll.

A rendelkezés joga az üzemi helyiségek, továbbá az üzem meglevő tartozékai tekintetében az előbbi bekezdésben rendelkezésre jogosultra visszaszáll.

2. §

Megszűnik mindazoknak a felhatalmazásoknak, továbbá már tényleg bekövetkezett közhatalmi korlátozásoknak joghatálya, amelyek az első bekezdésben megjelölt időpont óta a jelen rendelet életbe léptéig ipari vagy kereskedelmi vállalatoknak vagy üzemeknek, ezek tartozékainak igénybe vételére, pénzügyi ellenőrzés alá vagy köztulajdonba vételére, felszámoltatására, megszüntetésére vagy közhatalmi kezelésbe való vételére, átruházására vagy újabb ily vállalatok vagy üzemek létesítésére vagy annak tilalmazására vonatkozólag hozattak.

3. §

Hatályukat vesztik az 1919. évi március hó 21-e óta a jelen rendelet életbe léptéig hozott mindazok a rendelkezések, amelyek bizonyos cikkek árusítását az 1919. évi március hó 21-én érvényben volt jogszabályok ellenére tilalmazzák vagy korlátozzák; bizonyos cikkek vásárlási jogát a házbizalmiak vagy más hatósági szervek által kiállított vásárlási engedélytől teszik függővé; oly iparosokat, akik valamely munka vállalására vagy végzésére 1919. évi március hó 21-ig jogosítva voltak, e munkáknak önálló vállalásától vagy végzésétől eltiltják; végül bizonyos munkák vagy művek megrendelőit a vállalkozó szabad megválasztásában korlátozzák.

4. §

Hatályukat vesztik az 1919. évi március hó 21-e óta a jelen rendelet életbe léptéig hozott mindazok a rendelkezések, amelyek

ipari és kereskedelmi vállalatoknak, üzemeknek könyvvezetesére, pénztárkészletének legmagasabb összegére, befolyt pénzének bankba való elhelyezésére, folyószámla nyitási kötelezettségére, végül fizetéseknek átutalás útján való teljesítésére vonatkoznak.

5. §

Az 1919. évi március 21-e óta a szociális termelés szolgálatába állított hatósági szervezet (termelőbiztos, szakszervezeti megbízott, munkásellenőrző tanács, helyi és kerületi ipari és termelési tanács, kerületi gazdasági biztos) a jelen rendelet életbe léptével megszűnik.

Nem érinti e szakasz az egyes anyaghivatalokat, továbbá a gyógyfürdőket, üdülőhelyeket, gyógyintézeteket, kórházakat, szanatóriumokat és munkaközvetítő vállalatokat, amelyek tekintetében külön rendeletek fognak intézkedni.

6. §

A jelen rendelet azonnal hatályba lép.

Budapest, 1919. augusztus hó 6.

Peidl Gyula s. k.
miniszterelnök

Dovcsák Antal s. k.
ipari és kereskedelemügyi miniszter

Hivatalos Közlöny, Budapest, 1919. augusztus 7. A Magyar Népköztársaság kormányának 13. számú rendelete az ipari és kereskedelmi üzemeknek köztulajdonba vételéről szóló rendelkezések hatályon kívül helyezéséről.

A FEHÉRTERROR — A KOMMUNISTÁK ÉS A FORRADALMI MUNKÁSSÁG INTÉZMÉNYESÍTETT ÜLDÖZÉSE

(10—18)

10

1920

RÉSZLET
POGÁNY JÓZSEF „A FEHÉRTERROR MAGYARORSZÁGON" CÍMŰ MUNKÁJÁBÓL

A fehérterror dühöngése a dunántúli „népítéletekkel" kezdődött augusztus második hetében. A fehérterror hivatalos körei úgy beszélnek ezekről a dunántúli esetekről, hogy a nép elemi erővel fel-

törő haragja tett igazságot a kommunistákkal szemben, és minthogy a kommunisták jórészt zsidók voltak, a zsidókkal szemben. Rettentő kegyetlenkedések és szörnyű tömeggyilkosságok folytak hétszámra a Dunántúlon a nép bosszújának címén. Miből álltak ezek a „népítéletek"? Ütlegelés, kínzás, agyonlövés, akasztás, készpénz elszedés, üzletek kirablása, lakosok kifosztása, gabona elszedése, kocsi, ló, marha elhajtása. A fehérterror kormányzói állandóan csak a legnagyobb elnézéssel, sőt valami gyengéd tisztelettel szoktak nyilatkozni ezekről a „jogos népítélkezésekről". Úgy tekintették ezeket, mint valami elemi erejű vulkánikus kitöréseket, mint a népszenvedély félelmetes kirobbanásait, amelyeket megakadályozni nem szabad és nem lehet.

Friedrich István, a fehérterror első miniszterelnöke augusztus 22-én így nyilatkozott e népítéletekről: „A fehérterrorról terjesztett hírek túlzottak. Szomorúan kell beismernem, hogy különösen a Dunántúlon több helyen kegyetlenül számolt le a népítélet a bolseviki uralom exponenseivel." Még január 23-án is így beszélt Friedrich: „Nem volt itt vérfürdő! Ha voltak is, csak egyes atrocitások, meg nem akadályozható népítéletek."[1] De nemcsak Friedrich, hanem Horthy is a legnagyobb megértéssel állapítja meg (a fehérterror hivatalos lapjának, a „Nemzeti Újság"-nak 1919. november 16-i tudósítása szerint), hogy nincsen fehérterror és ami van, az is jogos bosszú: „Hivatalosan megállapítottuk, hogy a nemzeti hadsereg rovására semmiféle kegyetlenkedés nem írható, ha a hadsereg egyes tagjai ilyesmit elkövettek, felelősségre is vontuk őket érte. Aki szüleit, feleségét, fivérét, gyermekeit válogatott kínzások közepette megölték, aki szinte hurokkal a nyakán menekült az akasztófáról, az, ha még ugyanolyan módon adná vissza is a kölcsönt, sokkal kisebb bűnt követne el, mint az, akin bosszút áll."[2]

Friedrich tehát még teljesen letagadja a fehérterrort, és csak a meg nem akadályozható „népítéletekről" beszél, Horthy azonban már érthetőnek tartja, ha a hadsereg tagjai válogatott kínzásokkal adják vissza azokat az állítólagos kínzásokat, amelyekkel a proletárdiktatúra illette őket. Különösen megüti fülünket, hogy Horthy a „népítéletekkel" kapcsolatban már a nemzeti hadsereget emlegeti. De van Horthynak egy másik nyilatkozata is. Egy bizalmas pa-

[1] Friedrich István 1920. január 22-én a Vigadóban tartott programbeszédéből van az idézet.

[2] Horthy Miklóst Budapestre való bevonulása előtt kereste fel a „Nemzeti Újság" tudósítója. [Lásd Nemzeti Újság, 1919. november 16. Horthy Miklós szállásán.]

rancs, amelyet augusztus 23-án adott[1] ki. A parancs első pontja így szól: „A legkíméletlenebb eszközöktől sem szabad visszariadnunk, hogy a letűnt korszak borzasztó és fegyelmet ölő mételyét sorainkból kiöljük." Ezt a parancsot igen nehezen lehet másként értelmezni, mint hogy szinte egyenes fölhívás „népítéletekre". A parancs negyedik pontja így folytatja: „Egyes osztagok rendcsinálási működésénél minden túlkapás kerülendő. Ha oly polgári egyénekre is önkényesen rásújtunk, akik a kommunizmus rémtetteiben részt nem vettek, ha önkényesen pénzt, értéktárgyakat stb. elszedünk jegyzőkönyv melletti deponálás nélkül, kitesszük magunkat annak, hogy eljárásunk egyenesen fosztogatásnak minősíthető, vagy rosszakaratú megítélők talán ilyen színben tüntethetnék fel. Ezentúl az olyan tiszti alakulatokat, ahol ilyen túlkapások megtörténnek, fel fogom oszlatni. Az illető parancsnokot és a cselekmény elkövetőjét hadbírói vizsgálat elé állítom." Ez a parancs még furcsább világot vet a „népítéletekre". Tehát a nemzeti hadsereg tiszti századai önkényesen, nyugta nélkül fosztogattak, önkényesen nemcsak kommunistákat, hanem a kommunizmustól távolállókat is sanyargatták. Ezt állítja Horthy, sőt megígéri, hogy ezentúl teljes szigorral lép fel az ilyen „önkényeskedők", más szóval rablók és gyilkosok ellen. Mindenképpen furcsa világot vet a dunántúli „népítéletekre", ha a nemzeti hadsereg fővezére kénytelen olyan nyilatkozatokat tenni, olyan parancsokat kiadni, amelyek szinte rákényszerítik az olvasóra azt a föltevést, hogy a „népítéletek" és a nemzeti hadsereg között szoros összefüggés van.

Már ezek a nyilatkozatok is elegendők a legnyomatékosabb gyanú felkeltésére, de mihelyt közelebbről megvizsgáljuk az eseményeket, sorra vesszük a dokumentumokat, rettentő és megcáfolhatatlan igazságként derül ki, hogy a dunántúli véres „népítéletek" seholsem voltak a nép ítéletei, seholsem a tömeg spontán akciói, hanem mindenütt éppen Horthy fehérgárdistáinak fosztogatásai és gyilkolásai. Annyira nem voltak „népítéletek", hogy meg lehet állapítani: a legtöbb helyen maguk a paraszti tömegek egyenesen tiltakoztak a vérontás ellen. Meg lehet állapítani, hogy „népítéletek" csak ott voltak, ahol a fehértisztek megjelentek, és csak akkor kezdődtek, amikor a szegedi fehérgárdisták valahová betették a lábukat. Meg lehet állapítani, hogy a fehértisztek hivatalosan, napidíjjal, nyílt paranccsal utaztak pogromkörútjaikon. Okmányok vannak ilyen

[1] A „Népszava" 1919. október 4-i száma rövid hírben ismerteti a fővezérség 1919. augusztus 23-i titkos parancsát.

szöveggel: „Nyílt parancs X. Y. főhadnagy számára, aki N. községbe utazik a nép hangulatának tanulmányozására." A nép hangulatának tanulmányozása pedig abban állott, hogy a tisztek gyűléseket hívtak össze, ahol pogromra lázítottak, hogy a tisztek egyenesen kidoboltatták a falvakban a pogromot, hogy a tisztek brutalizálták magát a lakosságot is, ha ellene akart szegülni a munkásvezetők vagy a zsidók legyilkolásának. Meg lehet állapítani, hogy maguk a fehértisztek voltak egyszersmind a „népítéletek" végrehajtói, ők maguk botoztak, akasztottak, vagy ők maguk kényszerítették fegyverrel a parasztokat, hogy akasszanak. De meg lehet állapítani azt is, hogy a hivatalos hatóságok a legtöbb helyen elősegítik, vagy legalább is nem akadályozzák a „népítéleteket". Adatok egész halmaza megdönthetetlenül bebizonyítja, hogy ami a Dunántúlon történt, az nem népítélet volt, hanem gondosan előkészített kormányakció. Miniszterek beszédei, kormánybiztosok agitációja, hivatalos röpiratok, plakátok, az uralkodópárt sajtója egyformán részt vett az akció előkészítésében. A „népítéletek" végrehajtó szervei és vezetői pedig mindenütt a tiszti századok, a szegedi fehérgárdisták. Nem felbőszült tömegek, hanem katonailag szervezett alakulatok, nem vulkánikus kitörés, hanem előre megfontolt rablógyilkosság, nem a bibliai megkövezés, vagy az amerikai lincselés, hanem a szoldateszka féktelen terrorja és tömeges vérontása. Tiszti egyenruhás rablógyilkosok gyilkoltak és raboltak, a fölbujtójuk pedig maga Horthy volt, aki november 17-én szóról szóra így beszélt az egybegyűlt külföldi újságírók előtt: „Kivételesen előfordultak túlkapások is, de ezeket én a legnagyobb szigorral üldöztem. Másrészt azonban természetes, hogy ha egy tiszt ráakadt arra, aki a testvérét meggyilkolta, vagy meggyalázta, beverte a koponyáját. Ha másképp cselekedett volna, kiközösítem a hadseregből."[1]

Pogány József: A fehérterror Magyarországon. Wien, 1920. 29—32. old.

[1] Horthy Miklós 1919. november 18-án fogadta a külföldi újságírókat. Az idézett mondat a magyar sajtóban nem jelent meg.

11

1919. augusztus 16

A BUDAPESTI FŐKAPITÁNYSÁG MEGKERESÉSE VALAMENNYI HATÓSÁGHOZ ÉS A BÉCSI RENDŐRHATÓSÁGHOZ A NÉPBIZTOSOK ELFOGATÁSÁRÓL[1]

A budapesti Magyar Államrendőrség Főkapitányságának bűnügyi osztálya a következő megkeresést intézte valamennyi közigazgatási és rendőrségi hatósághoz és a bécsi rendőrigazgatósághoz:

Megkeresem, hogy 1. Kun Béla, 2. Landler Jenő, 3. Vágó Béla, 4. Vantus Károly, 5. Hamburger Jenő, 6. Székely Béla, 7. Kunfi Zsigmond, 8. Lukács György, 9. Bokányi Dezső, 10. Fiedler Rezső, 11. Rákosi Mátyás, 12. Pogány József, 13. Szántó Béla, 14. Varga Jenő, 15. Rónai Zoltán, 16. Ládai István, 17. Böhm Vilmos, 18. Hevesi Gyula, 19. Kálmán Henrik, 20. Erdélyi Mór, 21. Illés Arthur, volt népbiztosokat és 22. Biermann Istvánt, a budapesti katona- és munkástanács volt elnökét, akik gyilkosság, rablás, pénzhamisítás, személyes szabadság megsértése, magánlaksértés bűntettével mint tettesek vagy felbujtók alaposan gyanúsíthatók, hatósági területén nyomoztassa, feltalálásuk esetén helyezze előzetes letartóztatásba, és erről táviratilag a főkapitányságot értesítse.

Budapesti Közlöny. 1919. augusztus 16. Elfogató parancs a megszökött népbiztosok ellen.

12

1919. augusztus 18

AZ IGAZSÁGÜGYI MINISZTÉRIUM ÁTIRATA A HADÜGYMINISZTERHEZ, A LETARTÓZTATOTT KOMMUNISTÁK ELHELYEZÉSE ÜGYÉBEN

A bolsevisták letartóztatása Budapesten oly nagy számban történt, hogy jóllehet már eddig minden fogházi célra alkalmas helység igénybe vétetett, a letartóztatottakat sem az ügyészség, sem a rendőrség elhelyezni már nem tudja.

Tudomásom szerint azonban a Margit körúti katonai fogház II.

[1] A felsorolt népbiztosok döntő többsége a Tanácsköztársaság megdöntése után külföldre emigrált, vagy illegalitásban élt. Az ellenforradalmi rendszer a felsoroltak közül Bokányi Dezsőt, Kalmár Henriket és Vantus Károlyt tartóztatta le és ítélte el a népbiztos perben.

és III. emelete — ahol ugyanis 200—240 ember helyezhető el — teljesen üresen áll.

Kérem ennélfogva Miniszter Urat, méltóztassék a jelzett célra az említett fogház II. és III. emeletét ideiglenesen átengedni, illetve a befogadási engedélyt megadni és amennyiben lehetséges a megfelelő őrségről is gondoskodni.

Arra kérem Miniszter Urat, hogy a kért befogadási engedélyt a lehető legsürgősebben megadni és elhatározásáról engem mielőbb lehetőleg táviratilag értesíteni méltóztassék.

A letartóztatottak élelmezéséről saját hatáskörömben fogok rendelkezni.

A miniszter rendeletéből:

Lévay József
miniszteri tanácsos

Tisztázat. — HL HM eln. 13. oszt. 1919—160 412.

13

1919. augusztus 20

A BELÜGYMINISZTÉRIUM KÖRRENDELETE AZ INTERNÁLÁSOK BEVEZETÉSÉRŐL

A minisztertanácstól az 1914. évi L. tc. 10. §-a[1] értelmében nyert felhatalmazás alapján az állam és a társadalom érdekeire, valamint a közrendre és közbiztonságra veszélyes kommunista érzelmű egyének rendőrhatósági őrizet alá vételét és internálását elrendelem.

Az internálás célja az állambiztonság vitális [életbevágó] érdekeiből folyó preventió [megelőzés], nevezetesen annak biztosítása, hogy a kommunista uralom, amely a magyar nemzeti állam létalapjait gyökerében megrendítette s az országot erkölcsi, kulturális és különösen gazdasági téren a tönk szélére sodorta, többé életre ne kelhessen.

Ebből folyólag az internálással mint előzetes rendőri intézkedéssel meg kell akadályozni, hogy úgy az állambiztonságra, mint a társadalmi békére és nyugalomra, valamint az egyéni személy- és vagyonbiztonságra egyaránt veszélyes kommunista érzelmű egyének, nemzetrontó és társadalomellenes működésüket szabadon űz-

[1] Az 1914. évi L. tc. kiegészítése a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1912. LXIII. tc.-nek és a hadiszolgáltatásokról szóló 1912 LXVIII. tc.-nek. A 10. § a hadügyminiszter által elrendelhető rendőri felügyelet indokolását tartalmazza.

hessék, illetőleg tovább folytathassák, és ki kell zárni még a lehetőségét is annak, hogy kommunista agitáció vagy szervezkedés történhessék. El kell távolítani a hazafias társadalomból mindazokat, akik annak elpusztítására törekednek.

Azok, akik a letűnt kommunista rendszer ideje alatt a büntető törvénykönyvbe ütköző cselekményeket követték el, letartóztatandók s az illetékes államügyészségnek, illetőleg bíróságnak adandók át. Az ily egyénekkel szemben tehát internálásnak helye nincs.

Azok ellenben, akik konkrét bűncselekmény elkövetésével nem gyanúsíthatók, vagy az perrendszerűleg rájuk nem bizonyítható s ennek következtében a bíróságok által szabadlábra helyeztetnek, de akik a kommunista rendszer vezetői, exponensei voltak, egyszóval, akik a fennállott társadalmi és jogrend megdöntésében tettel, szóval vagy írásban tevékenyen is közreműködtek, továbbá azok, akik a kommunista érzelmeiknek a múltban vagy a jelenben nyilvánvaló tanújelét adták, s ezen magatartásuknál fogva a hatóságoknál alapos és indokolt gyanút keltettek az iránt, hogy a letűnt rendszer visszaállításán jelenleg is dolgozzanak, anélkül, hogy az ily irányú cselekedetük a büntetőtörvénykönyvbe beleütköznék, végül azok, akik mint kommunisták közismertek és szabad lábon hagyásuk köznyugtalanságot vagy közelégületlenséget váltana ki a lakosságból — azonnal őrizetbe veendők, s addig is, míg az ily egyének táborszerű összegyűjtéséről és elhelyezéséről intézkedem, őrizetben tartásukról a 10962/1915. BM eln. számú körrendelet (Belügyi Közlöny, 1919. évf. 20. szám) 3. §-ában foglaltaknak megfelelően gondoskodni kell. Az őrizethez szükség esetén katonai karhatalmat kell igénybe venni.

Az őrizetbe vétel kérdésében, az elsőfokú rendőrhatóság meghallgatása mellett rendszerint a törvényhatóság első tisztviselője dönt. Kivételes esetekben, ha a késedelem veszéllyel jár, az őrizetbe vételt az elsőfokú rendőrhatóság is elrendelheti. Köteles azonban a törvényhatóság első tisztviselőjének jelentést tenni, aki az őrizetbe vétel kérdésében véglegesen határoz.

Afölött, hogy az őrizetbe vett egyén internálandó e vagy sem, a döntést magamnak tartom fönn. —

Ehhez képest az ezen rendeletem alapján őrizetbe vett egyénekről hozzám esetenként azonnal jelentés teendő. E jelentésnek tartalmaznia kell az őrizetbe vett egyén

1. nevét,

2. a kommunista uralom idején folytatott foglalkozását (hivatali állását),

3. születési, illetőségi adatait,
4. erkölcsi előéletét,
5. vagyoni viszonyait a múltban és jelenben,
6. azokat az adatokat, amelyek alapján őrizetbe vétetett s amelyek internálását szükségessé teszik.

Azoknál az őrizetbe vett egyéneknél, akik ellen kommunista irányú magatartásukból folyólag bűnvádi eljárás volt folyamatban, de akiket a bíróság szabadlábra helyezett, ezt a körülményt meg kell említeni.

Az internálás iránt tett javaslatot minden egyes esetben a törvényhatóság első tisztviselőjének kell megtenni.

E tekintetben, hogy az általam internálásra kijelölt egyének mily módozatok mellett, hova szállíttassanak, külön fogok intézkedni.[1]

Perényi s. k.

Sokszorosított kiadvány — PI Archívum. BM rend. sor. 194/1919. res.

14

1920. szeptember 16

A „PROLETÁR" CIKKE A FEHÉRTERROR SOMOGY MEGYEI ÁLDOZATAIRÓL

A diktatúra egyik legerősebb, legkeményebb vármegyéje Somogy. Ipari munkássága nem nagy, de a leglendületesebb, legnagyobb tömegű harcos földmunkássága van. Már a Károlyi-időkben elzavarják a főispánt és a direktórium veszi kezébe az egész vármegyét. Néhány ember, alig 15, pár hét alatt szocializálja az egész vármegye nagybirtokait, nemcsak jogilag, nemcsak névlegesen, hanem ténylegesen a proletariátus köztulajdonába veszi a termelőszövetkezeteket; a diktatúra alatt kíméletlenül elzavarja a földbirtokosokat, mintaszerű proletár közigazgatást szervez meg az ellenforradalmi elemek teljes kikapcsolásával s amikor ellenforradalmár népbiztosok[2] szabotálják Budapesten a fogyasztás, az elosztás szerveinek szocialista szellemben való megcsinálását, az élelmiszergyűjtő szervek megreformálását, amikor az ellenforradalmárságban hervadhatatlan érdemeket szerzett közellátási népbiztosság radikalizmusa

[1] Az ellenforradalmi kormány által létesített leghírhedtebb internáló táborok Ostffiasszonyfa, Zalaegerszeg és Hajmáskér voltak.

[2] Utalás Erdélyi Mór közellátási népbiztos tevékenységére, aki nem lépett fel erélyesen a beszolgáltatást szabotálók és spekulánsok ellen.

csak annyira ment el, hogy a Hadi Termény (HT)[1] nevét Terményhivatalra (TH) változtatta át, egyébként pedig az élősdi herékből álló egész panamista, korrupt üzletelő társaságot változatlanul megtartotta, akkor a somogyi proletariátus a saját kezdeményezéséből mintaszerűen megcsinálta a proletariátus gazdasági szerveit. Szervezte a termelést, kiépítette a fogyasztás, az elosztás szerveit, kirúgta a Közellátási Népbiztosság élősdi svindlereit, megcsinálta — az egyetlen megye, amely megcsinálta — a kerületi népgazdasági tanácsot és szállította a maga csinálta gazdasági vérkeringés segítségével az élelmiszert, állatot Budapestnek.

Hiába való volt a Közellátási Népbiztosság jajveszékelése, Erdélyi minden elgáncsoló kísérlete, az üzletesek denuncigló[2] rágalomhadjárata: Somogy következetesen, tanítva és organizálva ment a maga forradalmi kötelességektől megszabott útján. Minden járási székhely egy-egy forradalmi centrum. Igalt, Marcalit, Lengyeltótit, Nagyatádot, Tabot nem Pestről leküldött elvtársak dirigálják, hanem az egész megye területén a proletariátus saját kebeléből választja meg proletár vezetőit. Vasárnaponként 160—200 parasztagitátor indul el Kaposvárról, s nincs a megyének egyetlen községe, egyetlen majorja, ahol felvilágosítva, tanítva és organizálva ezek az agitátorok meg ne jelennének.

Atrocitások, visszaélések, hatalmi túlkapások nem történnek, mégis ott, ahol az ellenforradalom bármily kis mértékben felüti a fejét, a kaposi kommunisták ökle lecsap, s jól megszervezett közigazgatásuk és kiépített szervezeteik segélyével a szomszédos területeken is a proletariátus hatalmának tekintélyt biztosítottak. A tolnatamási, dombóvári ellenforradalmat a somogyiak gyors beavatkozása órák alatt leveri, s mikor a vasutassztrájk idején az egész Dunántúl csaknem lángba borul,[3] Somogyban és a környező vonalakon éppen az erélyes fellépés következtében csend és rend van.

Csak természetes, hogy a diktatúra bukása után a bosszút lihegő fehéruralom itt Somogyban végezte a legrémesebb pusztításokat. Nincs a megyének olyan járása, ahol 30—40 embert, javarészt paraszti sorból kinőtt szovjetfunkcionáriust ki ne végeztek volna. E mártírok legnagyobb része a somogyi ezerholdakon felnőtt névtelen proletár volt, akik a régi szociáldemokrata munkásmozgalomban

[1] Az első világháború idején a nyersanyaghiány miatt létrehozott terménybegyűjtési központ. Apparátusát a polgári demokratikus és a tanácskormány egyaránt felhasználta.

[2] Helyesen denunciáló.

[3] 1919 június elején voltak a Dunántúlon ellenforradalmi megmozdulások.

vajmi kevés szerepet játszottak, akiket azonban a forradalmi idők csiholtak elő a somogyi televényföldből, s akiknek életéről, sorsáról, kegyetlen megkínoztatásáról, haláláról máris naiv balladák, népies legendák szállnak szájról szájra.[1]

*

A sok száz mártírhalált halt somogyi névtelen közül különösen megemlítendő Latinka Sándor.

Egyszerű, vézna, szerény, puritán külsejű tanárember. A háború alatt antimilitarista propagandát csinál, s a leszerelés után otthagyva foglalkozását, gyalog nekivág a somogyi rónáknak, s amerre jár, nyomában nőnek a szocialista földmunkás szervezetek. Képzett szocialista, Olaszországban járt, tanulmányozta az ottani földmunkásszövetkezeteket. Azonban nemcsak a tudomány fegyvereivel hadakozott, hanem belevitte az agitációba az apostolok fáradhatatlanságát, türelmét, szeretetét, a forradalmár szívósságát, keménységét, meggyőződöttségét, halálmegvetését és fanatizmusát.

A földművesproletárság bajait, fájdalmát, észjárását nálánál senki jobban nem ismerte. Beszédei egyszerűek, cikornya nélkül valók, tárgyhoz szólók és meggyőzőek voltak. A parasztság, cselédség bálványozta. A parasztfogó demagógiától undorodott. Ítélete gyors és biztos volt, cselekedeteiben higgadt, megfontolt, meggyőződésében kemény, megingathatatlan, a proletárság érdekeinek védelmében a végső konzekvenciákig eljutó, könyörtelen.

Személyi, egyéni ambíciók nem vezették. Puritánsága, személyes példaadása mindenkire, aki környezetében volt, buzdítólag hatott. A diktatúra alatt többször meghívást kapott magasabb és nagyobb hatáskörű állásra. Azzal hárította el magától szerényen mindig a meghívást: „Pesten több kommunista elvtárs van, itt a végeken is kell az egész ember." És maradt Kaposban, szervezett egy „Latinka-századot", amely kérlelhetetlen szigorúsággal taposott el a Dunántúl déli részében minden ellenforradalmi megmozdulást. Mintaszerűen szervezte meg a vármegye proletárközigazgatását, kiépítette a tanácskormány gazdasági szerveit s az ő érdeme legfőképpen, hogy a diktatúra legelső vármegyéje Somogy volt.

Megkínoztatásában, mártírhalálában is kemény és következetes maradt. Mikor a gyilkos, részeg latrok félholtra verten kihurcolták

[1] Utalás a Latinka-balladára. A vers szerzője Hamburger Jenő volt. A köztudatban azonban sokáig élt az a hiedelem, hogy a költemény népballada. A verset lásd Hét évszázad magyar versei. IV. köt. 48. old. Szépirodalmi Könyvkiadó 1954.

a nádasdi erdőben levő lövőtérre, megásatták vele a sírját, odakötötték egy céltáblához, akkor is büszkén vallotta magát kommunistának. Amint a somogyi nóta mondja róla:

„Állt egyenest, mint a nyárfa,
Megsiratja sok száz árva."[1]

*

Tóth Lajos nyomdászmunkás. Régi munkásmozgalmi ember, aki azonban időben levetkőzte magáról a szakszervezeti bürokrácia minden nyügét és testestől-lelkestől a proletárforradalom szolgálatába állott. Tagja volt az első somogyi direktóriumnak. Elszánt, sokszor a vakmerőségig bátor vezére a somogyi proletariátusnak. A szovjetkongresszus idején[2] valamennyi kaposvári vezető ember fent volt Pesten. A vezető emberek távollétét az ellenforradalmi csőcselék arra használta fel, hogy megostromolta az amúgy is ellenséges kisgazdák segélyével (Szabó István és Novák János hívei) a Munkásotthont. Tóth Lajos a veszély legsúlyosabb pillanatában érkezett haza. Keresztültörte magát a tömegen. Rohant telefonálni katonaságért. A tömeg utána. Egy téglásmester kiválik a tömegből, és el akarja vágni a telefondrótot.

„Ha a telefondróthoz hozzányúl" — figyelmezteti Tóth.

A figyelmeztetés nem használt, és a téglásmester holtan bukott le a padlóra.

A tömeg megjuhászodott és eloszlott. Ez volt az első és utolsó ellenforradalmi megmozdulás Kaposban.

A diktatúra bukása előtt vagy két héttel jártam utoljára Kaposban. Szegény Tóth Lajos nagyon fáradt, megviselt, kimerült volt. Szabadságra szeretett volna menni. „Nagyon meggyűrődtem" — mondotta — „egy kissé kivasaltatom magam." Lebeszéltem, nem engedtem. Belátta, hogy exponált embereknek ínszakadásig a helyükön kell maradni. És maradt. Maradt egész addig, míg a szemeit ki nem szúrták, a csontjait, minden porcikáját porrá nem törték, míg részeg tisztek éjnek idején le nem mészárolták.

Szalma István paraszti sorból származó nyomdászmunkás. Nem tudott a városi élettel megbékélni, visszavágyott a röghöz, amelyről kora ifjúságában elszakadt. Párttitkár volt. Ragyogó népszónok, éles, csipkedő, vesékbe vágó szarkazmussal, játszi humorral tarkí-

[1] Lásd Latinka-ballada.
[2] A Tanácsak Országos Gyűlése 1919. június 14—23. között ülésezett.

totta beszédeit. Heteken keresztül a megyét járta s ahol kissé groteszk figurája megjelent, ahol éles, gúnyos hangja belesivított a levegőbe, ott a forradalom s a diktatúra ügye a tömegek szemében természetesnek, magától értetődőnek tűnt fel. Organizátori tevékenysége mintaszerű volt. Többi osztályos társával együtt megcsonkítva ő is ott pihen maga ásta sírban a nádasdi erdőben.

Legendás alakja a somogyi parasztságnak Farkas János. Senki sem tudja, hogy honnan jött, hogyan került Somogyba. Oroszországot járt gazdatiszt volt. Gazdatiszti állást nem vállalt. Az igali járás járási politikai megbízottja volt. Amint a járásban mondták: „A szegények főbírója". Ismervén fajtáját, a gazdatiszteket, gentryt, földbirtokosokat szenvedelmesen gyűlölte. Egész nap a falukat járta, künt a mezőkön, munka közben vagy pihenő időben minden aktagyártás nélkül, személyesen osztott igazságot. Hivatalos órákat csak este nyolc óra után tartott, amint mondotta, azért, mert a diktatúrában mindenkinek kétszeresen kell kihasználni az idejét a munkára. Az urak s a vagyonos parasztság reszketett tőle, a szegénység bálványozta, s csak így volt lehetséges, hogy járásában minden karhatalom igénybevétele nélkül önkéntesen kiszolgáltatták a kivetett gabonamennyiséget, s minden zokszó nélkül felszállították hiánytalanul Budapestre az állatállomány 5 százalékát. Egész ember volt, a lelke mélyéig meggyőződött kommunista.

Mivel a fehérek maguk közül való renegátnak tartották, különös kegyetlenséggel végeztek vele. Részeg, duhaj tisztek reggeli pitymallatkor a lövőtér céltáblájához kikötötték, pezsgőt bontottak, áldomást ittak, s fogadást kötöttek, 200 lépés távolságról ki tudja a szemét kilőni.

Levin Samu a somogyiak pénzügyi és gazdasági szakértője volt. Meglátása, koncepciója az átlagos méreteket messze túlhaladta. Előkelő, jól jövedelmező, biztos exisztenciát nyújtó állását már a diktatúra előtt otthagyta, s képzettségét, tudását, minden erejét a munkásmozgalom szolgálatába állította. Mikor a Károlyi-kormány a termelőszövetkezet ellen döntő hadjáratot indított,[1] s mikor a somogyiak pénz híján nem tudták a több millióra rúgó napszámbéreket kifizetni, s már-már úgy látszott, hogy a cselédség soraiban emiatt egyenetlenség támad, Levin tüneményes hozzáértéssel intézte az ügyeket úgy, hogy a szükséges összegek mindig rendelkezésre állottak, s a cselédség egységes sorait a Földmunkásszövetség aknamunkájával sem lehetett megbontani. A diktatúra alatt tevékeny-

[1] A polgári demokratikus kormány 1919 tavaszán meg akarta akadályozni a Somogy megyei termelőszövetkezeti mozgalom fejlődését.

sége a gazdasági élet minden terére kiterjedt. Anyaghivatalokat állított fel, erdőket irtatott, a megye minden járásában megszervezte, megcsinálta az ipari elosztó szerveket, a vasútállomásokon felállította a terménygyűjtő raktárakat, az Alföldről földmunkásokat telepített, centralizálta, szabályozta a malomipari termelést, lefektette a szocializált birtokok (650 ezer holdnak, 270 termelőszövetkezetnek) központi könyvvezetésének alapelveit. Mindenütt komoly, elsőrangú, megbízható munkát végzett. A diktatúra bukása előtt Fejér megye gazdasági organizációján dolgozott. A bukáskor hazament — amint ő hívta a pátriáját — Somogyországba. Az orgyilkos banda lefogta és lemészárolta — igen nagy veszteségére és kárára az eljövendő forradalomnak.

Simon József parasztproletárok gyermeke, marcali káplán. Alig 30 éves, mindenki „Simon atyának" hívja. Lángoló fanatizmusú szélső, „vor kommunista". A reverendából nem vetkőzött ki, mert — mint mondotta — „csuhában akarom hirdetni a kommunizmussal valóra váló krisztusi igéket". Nem házasodott meg, mert nem akarta, hogy „keshedt püspökök, parázna plébánosok" azt mondhassák róla, hogy nem meggyőződésből, hanem földi hiúságokért lett kommunista. A veszprémi püspök megdorgálja, maga elé rendeli. Simon atya nem megy, de megüzeni a püspöknek: „Nincs szükségem püspöki penitenciára. Én a Krisztus igaz igéit hirdetem, a hidakat felégettem magam megett. Ha nem sikerül letörnünk a hazug egyházat, tétessen máglyára!" . . .

Mikor a Prónay-tisztek éjnek idején bevonultak Marcaliba, legelső dolguk volt Simon atyával végezni. Elfogták s Rumi István plébános közreműködésével a szó szoros értelmében darabokra vagdosták huszonkilenc társával együtt.

Marcali környéki cselédek, napszámosok, szikár zsellérek, hittel vallják, váltig hiszik, hogy Simon atya nem halt meg, csak elbujdosott. Várják, hogy a leszámolásra megérkezik.

A névtelen somogyi hősök és mártírhalált halt kommunisták közül meg kell gyújtani az emlékezés fáklyáját még Somogyi József tabi, Dohány bökönyei és Kovács Zsirka József marcali párttitkárok sírja felett. Valamennyi lelkes, fanatikus, becsületes harcosa volt a proletárforradalomnak.

Nem igaz, hogy a bukás után „népítélet" végzett volna a diktatúra exponenseivel. Fehértiszti bandák — félvén a parasztságtól — éjnek idején rohanták meg az alvó falvakat, és hurcolták el az áldozatokat. Nem igaz, hogy a „népítéletek" pogrom jellegűek lettek

volna. Az áldozatok 90 százaléka nemcsak hogy keresztény, hanem legnagyobbrészt nem is ipari munkás, hanem zsellér, cselédsorból származó parasztproletár.

*

Esztendeje múlt, hogy a magyar proletárdiktatúra elbukott. A keresztre feszített új Dózsa Györgyök jeltelen sírján alig nőtt ki még a kakukfű. S a somogyi mezőkön, nádasdi erdőben, kopasz tarlókon, éjszakai, őszi viharokban kísértetek járnak. Mágnáspaloták, főúri kastélyok tornácán megjelenik a Latinka, a Tóth, a Szalma, a „szegények bírája", a „szegények papja" és a sok száz névtelen mártír véres árnya. És siheder legények, hamvas leányzók ajkán felhangzik a sok strófás, szomorú, vágyakozó nóta:

Egerszegi börtönajtó hasadj meg!...
Kommunisták, mikor szabadultok meg?!...

Ma még csak nótával hívják a Latinkákat! Holnap az új Dózsák új népe cséphadaróra, kaszára, kapára kelvén elindul mint a förgeteg, s sarkostul szakítja ki a börtönajtókat!...

Proletár, 1920. szeptember 16. Hamburger Jenő: A kaposiak.

15

1921. december 30

A „VÖRÖS ÚJSÁG" (BÉCS) CIKKE A ZALAI MÁRTÍROKRÓL

A diktatúra bukása után Pólai János vasúti kazánkovács volt a legelső, akit törvényes formák között ítéltek halálra, s akit legelsőnek akasztottak fel Nagykanizsán.[1]

Egyszerű, paraszti sorból származott műhelymunkás volt. Szókimondó, bátor. Nemcsak a vasutasok, hanem a környékbeli parasztság körében is nagy tekintélyre tett szert. A háború alatt a vasútnál főbizalmi lett, s a munkásérdekek kérlelhetetlen védelmezéséért a vasúti hivatalnoksereg ádázul gyűlölte. A városi, megyei urak nemkülönben.

[1] Pólai Jánost 1919. október 19-én ítélték halálra. Az ítéletet 1919. november 1-én végrehajtották. A cikkben szereplő Szabados Árpádot 12 évi fegyházra ítélték. A többiekről az ügyészség 1919. augusztus 9-i jelentése közli, hogy Tanácsköztársaság alatti tevékenységükért augusztus 7—8-án tartóztatták le [Lásd PI Archívum. Nagykanizsai ügy. 1919—IV—967.]

Az 1917 november és 1918 januári[1] szrájkokban vezető szerepe volt. A nagykanizsai vasúti műhely, mivel négy fővonalnak szolgáltatott mozdonyokat, a háború alatt az olasz front miatt különös jelentőségre tett szert. Hogy az 1918 januári sztrájkban mind a négy fővonalon sikerült a forgalmat teljesen megakasztani, abban Pólai János szervező és agitációs tevékenységének igen nagy része volt. Felismerte, hogy a műhelymunkásság a mozdonyvezető és vonatkísérő személyzet bevonása nélkül — ezek az államilag kedvezményezett Szentkoronás egyletben[2] voltak szervezve — vajmi kevés eredményt érhet el, s ezért minden erejével ezeknek a vasutas rétegeknek szocialista szervezetben való tömörítésére feküdt rá. A januári sztrájkban már az egész kanizsai vasúttársaság részt vett. Mikor ez irányú tevékenységéért a pozsonyi hadosztálybíróság[3] felelősségre vonta, s mikor az ügyész bizalmiférfi mivoltát szemére hányva bevonultatással fenyegette meg, Pólai János mellét döngetve mondta: „Hogy bizalmi vagyok, nem tagadom, büszke vagyok rá, de éppen ezért kötelességem is munkástársaim érdekeit védelmezni; ha az urak bevonultatnak, attól sem ijedek meg, én most is a fronton, a munka frontján harcolok."

A diktatúra alatt nagyon változatos, hajszás élete volt. A májusi tiszai visszavonulás után minden fegyveres erőt az északi frontra kellett vetni. A déli határ teljesen fegyveres erő nélkül volt. Kanizsa, Dombóvár, Fehérvár, Szombathely vasutasai, mint önkéntes határőrök, fegyverben álltak. Pólai János a kanizsai vasutasok élén hetekig minden egyéb katonai felszerelés nélkül egy Mannlicherrel a kezében állt őrt a murai fronton.

Később, mikor megkezdődtek a dunántúli ellenforradalmi megmozdulások,[4] Pólai a kanizsai forradalmi törvényszék vádbiztosa lett. Devecser, Celldömölk, Szombathely, Tolnatamási után a Kanizsa melletti Bakonákon volt fegyveres felkelés. Mire a Budapestről küldött forradalmi csapatok megérkeztek, Pólai János az ellenforradalmat már leverte. Három ellenforradalmár a harc közben elesett.

[1] Magyarországon a Nagy Októberi Szocialista Forradalom hatására lezajló sztrájkok, tüntetések közül kiemelkedő volt a nagykanizsai. [A tüntetésről lásd Népszava, 1918. január 27. Közli a magyar munkásmozgalom történetének válogatott dokumentumai. 5. köt. Szikra 1956. 68. old.]

[2] A Szent Korona Országai Vasútasszövetség gróf Batthyány Tivadar elnökletével működő szervezet volt, amelyben keresztényszocialista befolyás érvényesült.

[3] Hamburger Jenő és társai (közöttük Pólai János) pozsonyi hadbírósági perét 1918. augusztus 24. és szeptember 9. között tárgyalták.

[4] 1919 május végén, június elején ellenforradalmi megmozdulások voltak a Dunántúlon.

A diktatúra bukása után a korrupt megyei és városi urak különös dühvel vetették magukat Pólaira.

A kanizsai munkások, vasutasok és Pólai személyes paraszti hívei elhatározták, hogy augusztus 20-án — a fehéruralom még nagyon gyenge lábon állott — a fogházban sínylődőket: Sneffet, Pólait és a többit kiszabadítják. A terv pontosan elő volt készítve, a katonai parancsnokság azonban tudomást szerzett róla, a fogházat tiszti őrség szállotta meg, s a még szabadon levő elvtársakat is összefogdosták.

Az ítélet kihirdetése — ez volt az első, törvényszék által kimondott halálos ítélet — nagy külsőségek között, a kanizsai városháza közgyűlési termében folyt le. Felvezették a vádlottakat, Pólait, Szabados Árpádot, Havas Hugót, a Földes-házaspárt s a többieket. Pólai az egész tárgyalás tartama alatt energikusan védekezett, bizakodó volt, nem gondolt arra, hogy halálra ítélik. Mikor a közgyűlési terem fényes publikumát, előkelő dámáit és csillogó tisztjeit meglátta: megtorpant s ezt súgta szomszédjának: „Ezek itt vérszagot éreznek."

Kivégezték azért, mert mint a táblabíró úr mondotta: „Minden alacsonyrendű elem, munkás és paraszt egyaránt megtanulja, hogy jár az, aki az úri rend ellen lázad." A kanizsai munkások, vasutasok megtanulták azóta nemcsak a Pólai sorsán, nemcsak ezt a tanulságot, hanem azt is, hogy az eljövendő időben nem elég csak a politikai hatalom megragadása, hanem a hatalmat gyakorolni is kell tudni a társadalmi rend aljas parazitáival szemben.

A kiskanizsai „szegény földművesek" pedig, akiknek véréből való vér volt Pólai, s akinek apró árvái máig is ott vannak gondozásban, megtanulták, hogy a szegényparasztnak mindig az ipari munkás mellett a helye, akármennyit szavalnak is a „fajmagyar" Hegedűs Györgyök és társaik.

Sneff József, asztalosmunkás, régi munkásmozgalmi ember. Beteges, vékony, de csodálatos aktivitású. Életének legjavát a zalai s különösen a kanizsai mozgalomnak szentelte. A háború alatti dezorganizációs időkben is központja és lelke volt a zalai mozgalomnak. A háború alatt letartóztatták, a Károlyi-kormány alatt kormánybiztos lett. Megmaradt végig szociáldemokratának.

A bukás után lefogták, s ugyanazok a polgári elemek, akik hajbókolva jelentek meg előtte pár nap előtt, ugyanazok, akikkel való békés együttműködés szükségességét hangoztatta, akiknek az ügyében és érdekében sokszor közben járt: félholtra verték. Az amúgy is gyenge, beteges ember halálosan megbetegedett. És doktor Szekeres, aki Sneff kegyeiért kormánybiztos korában annyit csúszott-mászott,

a negyvenfokos lázban fetrengő beteget nem engedte kórházba szállítani.

Azóta két és fél esztendő múlt el, és az aljas, kegyetlen orvos röviddel ezelőtt megőrült. Ha nagynéha összeesett, vánnyadt alakja megjelenik az utcán, ujjal mutogatnak rá a gyerekek, a szegény, agyonkínzott prolik. Suttogva mondják: „Sneffet megölte, s a lelkiismeretfurdalásokba beleőrült."

Havas Hugó igen nagy képzettségű, kitűnő ítéletű, szerény, külsőségekre nem adó, ízig-vérig kommunista elvtárs. Állást nem vállalt, bár Pestre meghívták a belügybe. Nem fogadta el, azzal az indokolással, hogy szükség van őrá otthon is. Minden percét a Tanácsköztársaság ügyének szentelte, s nem volt olyan bonyolult probléma, olyan kritikus helyzet, amely az ő nyugodt, gyors és biztos ítéletét megzavarhatta volna.

A szovjetkongresszuson ő képviselte Kanizsát.[1] Júliusban fent járt Pesten, s mintha csak egy megoldott számtani feladványról volna szó, nagyon nyugodtan, nagyon biztosan mondotta: „Az első Magyar Tanácsköztársaság megbukik, most tapasztalatokat szereztünk, a másodikat jobban és véglegesen kell megcsinálnunk. Ha megérjük."

Ő nem éri meg már! Lefogták és a sok ütlegeléstől vesevérzést kapott, amelyben irtózatos vérzés között elpusztult.

Agyonverték még a fehérbanditák András Lajos elvtárs, volt különítményi parancsnok feleségét és Molnár István asztalos elvtársat, a a gelsei direktórium elnökét. Ez utóbbinak különösen nagy érdeme, hogy magára hagyatva, minden hátvéd és ipari munkás támogatása nélkül, beékelve ellenforradalmi agitációval megmételyezett kisgazdakörnyezetbe, az egész diktatúra alatt keményen állt a helyén.

A kivégzettek, az agyonvertek, a bebörtönzöttek és bujdosók négyhónapos forradalmi munkája Zalában sem veszett kárba. Ha két és fél esztendő után a Zala megyei kisgazdapárt radikális követelései szorítják balra a mindenféle kis paraszti érdeket elpaklizó Nagyatádit, ez nemcsak azt jelenti, hogy Zalában egy radikális kisgazda-mozgalom van, hanem azt is, hogy a diktatúra kitörölhetetlen nyomot hagyott a szegény föld nélküli és törpebirtokos parasztság emlékezetében, és ma még, bár tömegmegnyilvánulási lehetőség nélkül, de földalatt is izzón folyik a szegényparasztság között a kommunista szervező munka is.

Hamburger Jenő: A zalaiak. Vörös Újság (Bécs), 1921. december 30.

[1] A Tanácsok Országos Gyűlése 1919. június 14—23 között ülésezett Budapesten.

1921. december 30

A „VÖRÖS ÚJSÁG" (BÉCS) CIKKE AZ ORGOVÁNYI RÉMTETTEKRŐL

A fehérterror legrémesebb emléke kecskeméti elvtársaink meggyilkolásához fűződik. Vadállatok Orgoványra vitték őket a kecskeméti fogházból és embertelen kínzásokkal oltották ki életüket.[1] Orgovány a kereszt jegyében csinált történelem legsötétebb lapja. Orgovány kiáltja, parancsolja éjjel-nappal az osztálybosszút, minden kommunistának legsürgetőbben nemcsak azért, mert a világtörténelem összes ellenforradalmának eddigi rémségét itt múlták felül, olajbafőzésben, élve eltemetésben, megsütésben, hanem azért is, mert az orgoványi mártírok jórésze régi kommunista, önfeláldozó, becsületes, szívünkhöz nőtt önzetlen forradalmár volt.

Budai Dezső nem proletársorból került a kecskeméti direktórium elnökségébe. Ismerte és gyűlölte a burzsoáziát, összes munkástanácsi felszólalásaiban a végsőkig védelmezte a diktatúra, a proletariátus érdekeit, a kispolgári és javíthatatlan szociáldemokratákkal szemben. Ízig-vérig forradalmár harcos volt. A bukás után rögtön lefogták. A fogházban bizakodó, büszke, mindenre elszánt forradalmárként, igaz kommunistaként viselkedett.

Berkes Ferenc elvtárs régi szociáldemokrata, a „Népszava" munkatársa volt. Mint kormányzótanácsi biztos igazán kommunista szellemben dolgozott. Becsületes, önfeláldozó forradalmár. A börtönben lelke volt kommunista fogolytársainak.

Vincze Lajos ács elvtárs az első azok közül, akik Kecskeméten a kommunista csoportot megalakították. A diktatúra kikiáltása előtt állandóan üldözték. A diktatúra kikiáltásakor bekerült a direktóriumba; a közélelmezési hivatalt vezette. A kecskeméti proletárasszonyok és vöröskatonák hozzátartozói még ma is tisztelettel és hálával emlékeznek meg önzetlen proletárszolidaritásáról. Nem volt a kecskeméti fogháznak olyan nyugodt, magabiztos forradalmárja, mint ő.

Simon István elvtárs vézna, sovány kis gyerekember, Miskolcnál mint egyszerű vöröskatona küzdött. A bukás után a proletariátusnak ez a bátor harcosa visszament Kecskemétre. Azt mondta: „visszamegyek tovább harcolni". Ő is az orgoványi mártírok közé került.

[1] Az orgoványi vérengzést Héjjas Iván és társai hajtották végre 1919. november 19-ről 20-ra virradó éjszaka. Lásd Az ellenforradalom hatalomra jutása és rémuralma Magyarországon 1919—1921. Szikra 1956. 221. old.; Kioltott fáklyák. Tankönyvkiadó 1963. 148. old.

Vércse Gábor földműves-elvtárs. A bolsevizmust Oroszországban ismerte meg. Az októberi forradalom alatt tagja a kecskeméti katonatanácsnak. A bolseviki parasztot, a diktatúra előtt is már ahogy tudták, üldözték a tisztek. A diktatúra alatt a vörösőrség politikai megbízottja lett. A szentkirályi ellenforradalomban 60 emberével nyílt harcban vert le egy 3500—4000 főből álló zsíros paraszt—tiszti ellenforradalmi csapatot. Orgoványon először félholtra verték, és így élve temették el.

Kósa László szintén Oroszországban lett a proletárforradalom katonája. Az egyszerű parasztból a diktatúra alatt a II. hadosztály politikai hírszerzője lett. A Duna—Tisza közének ellenforradalmár tisztjei között neki kellett vigyáznia a proletariátus uralmára. Éberségével, fáradhatatlan munkájával ellenforradalmi kísérletek egész sorozatát sikerült lelepleznie. A szentkirályi ellenforradalomban ott volt Vércse Gáborral. A kecskeméti tisztek tudták, mért gyűlölik ezt a szívós, kemény, öntudatos parasztforradalmárt. A diktatúra paraszti mártírjai között feledhetetlen emlék Kósa elvtárs.

Takács István elvtárs a diktatúra kikiáltása előtt szociáldemokrata párttitkár volt. Kommunista lett. A fáradhatatlan agitátor, a kecskeméti proletárok védelmi szervezettmunkás-századát teremtette meg. Két ember munkáját végezte. Megmaradt párttitkárnak és parancsnoka lett a munkásszázadnak. Öntudatos munkásszázada a burzsoáziát rákényszerítette, hogy elismerje a proletárállam tekintélyét. A tiszti bestiák előtt maga menekült a halálba.

Lugossy István, Szakovics György, Hajma József, Bende József, Pancsa Kovács István, Berényi László, Reissmann Sándor mindannyian Orgoványon kerültek a magyar proletárdiktatúra feledhetetlen mártírjai közé. Mind kommunisták voltak. Becsületes önfeláldozó forradalmiságukkal hívták ki az ellenforradalmár tisztek és zsírosparasztok állati bosszúját. Halálukkal megpecsételték kommunistaságukat.

A kecskeméti proletárok elvesztették legjobbjaikat.

Nekünk, élőknek, azt parancsolják kölcsönadott életünkkel: nincs megállás az osztályharcban. Nincs kegyelem a burzsoáziának. Nincs irgalom a hóhérok számára.

Ingus Rezső

Vörös Újság (Bécs), 1921. december 30. Ingus Rezső: Orgovány.

1919. szeptember 12

HORTHY MIKLÓS ÁTIRATA FRIEDRICH ISTVÁN MINISZTERELNÖKHÖZ, AMELYBEN SÜRGETI A STATÁRIUM KITERJESZTÉSÉT A DUNÁNTÚLRA IS

Mivel az ország létére döntő fontossággal bír, hogy a bolsevizmus többé fejét fel ne üthesse, miután nagyon valószínű, hogy bolsevista agitáció titokban tovább folyik, mivel végre a bolsevista idők alatt az erkölcsök annyira tönkrementek, elodázhatatlanul szükségesnek tartom a statáriumot[1] (rögtönítélő bíráskodás) kihirdetését az egész meg nem szállott területre, melyet a minisztertanács már augusztus hóban elhatározott,[2] s csak a románok közbelépése folytán nem tudott foganatosítani a románok által megszállt területen.[3]

Kérem a Dunántúlra kirendelt kormánybiztost[4] haladéktalanul felhatalmazni, hogy a statáriumot a nevezett, a minisztertanács által már jóváhagyott mértékben az egész meg nem szállott Dunántúlra kihirdethesse.

Kérem azonkívül ezen statáriumot kiterjeszteni a hadsereg elleni izgatás és fegyverek jogtalan elrejtésére is. Fegyverviselési engedélyek célszerű arányban való kiadása által kezünkben marad megbízható embereknél — főleg a paraszt kis- és nagygazdáknál — bizonyos arányú fegyvermennyiséget meghagyni.

Igen fontosnak és többé el nem kerülhetőnek tartom, hogy a polgári bíróságok szigorított eszközökkel rendelkezzenek a volt kommunista elemek megbüntetésére.

A bolsevizmus szerintem úgy tekintendő, mint egy új, eddig ismeretlen betegség. Valamint az orvos egy újonnan felbukkanó betegség gyógyítására új gyógyszerekhez fordul, úgy világos, hogy az eddigi

[1] A statáriumot az ellenforradalmi kormány a 4038/1919 ME sz. rendelete mondja ki, a 4039/1919. ME sz. rendeletében kiterjeszti a Tanácsköztársaság „szervei, közegei és megbízottai" valamint „fegyveres erejének" tagjaira. [Lásd Budapesti Közlöny, 1919. augusztus 20.]

[2] A 38 039 ME sz. rendelet meghatározza, hogy a statárium mely törvényhatóságok területén lép életbe. Ezek között a dunántúliak is szerepelnek. [Lásd Budapesti Közlöny, 1919. augusztus 20.]

[3] A román megszálló csapatok 1919. augusztus 21-én a Friedrich-kormány által meghirdetett statáriumot semmisnek nyilvánították. [Lásd Budapesti Közlöny, 1919. augusztus 22.]

[4] Pallavicini György őrgróf, nagybirtokos, a Tanácsköztársaság megdöntése után a Dunántúlon Baranya, Tolna, Somogy, Veszprém vármegyék kormánybiztosa.

törvények nem adják meg a bíróságoknak azon hathatós eszközt, amely oly szigorú eljárást biztosíthatna volt bolsevisták ellen, mint az a népérzetnek megfelel.

Kivételes törvényrendeletre volna szükség, mely a jövendőben lehetetlenné teszi, hogy oly egyének, akik a bolsevista idő alatt vezető szerepet játszottak, büntetlenül vagy csak csekély büntetések árán szabaduljanak a törvény kezéből.

Csak így fogjuk majd mindenütt megakadályozhatni, hogy a nép, különösen a parasztság, melynek jogérzetének enyhe eljárás nem felel meg, népítéletek alapján keresi az igazságot ily megbélyegzett emberekkel szemben.

Katonai karhatalmak túlkapásai is csak akkor lesznek véglegesen kizárva, ha mindenki tudja, hogy az elfogott kommunista vezérek még akkor is megkapják kiérdemelt büntetésüket, ha nem is lehet közönséges bűntetteket rájuk bizonyítani.

Mennyire szükséges ily szigorított eljárás elrettentő példaadás szempontjából, felesleges kifejteni.

A szigorított eljárással egyidejűleg bolsevistákkal szemben a bírói eljárás gyorsítását is szükségesnek tartom.

Szükségesnek tartanám, ugyancsak fenti indokkal, a bíróságoknál működő bírák működésének alapos megvizsgálását, mert a Fővezérségnek szomorú tapasztalatai vannak a jelenlegi bírói karnak főleg a bolsevistákkal szemben tanúsított, szinte nevetségesen enyhe eljárásáról.

Az egész ügy elvi fontosságánál fogva kérem a Miniszterelnök urat mielőbb ezen felterjesztésemet minisztertanács tárgyává tenni, és engem az eredményről tájékoztatni.

Horthy

Tisztázat. — HL MNHF 1919—VI—1336.

18

1920. december 30

A „PROLETÁR" MEGEMLÉKEZÉSE A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG VÉRTANÚIRÓL

Most egy esztendeje, hogy meghaltak. Ítéltek a hóhérok és 1919. december 29-én hajtották végre az ítéletet László Jenő, Korvin Ottó, Kohn-Kerekes Árpád, Dinnyés József, Sturcz Károly, Kovács Lajos, Gombos Ferenc, Dögei Imre és Horváth Mihály elvtársaink együtt haltak ezen a napon mártírhalált.

Vértanúit a munkásosztály befogadta nagy szívébe! — mondta Marx a francia kommün áldozatairól. László Jenő a munkásosztály szívében már akkor megtalálta a méltó menedéket, amikor a vértanúk útját dacosan járta. Ez az életenergia napról napra a munkásságé volt, ennek az életnek, ennek az egész életnek teljességéből minden percben egy-egy darab használódott el a munkás igazáért vívott állandó harcban, és a legnagyobb erénye, hogy mikor a munkásosztály ügye diadalra jutott, ő már mártírja volt a munkásosztály ügyének...[1]

Valahogy úgy látta örökké nyugtalan szemével a legmagasztosabb történeti hivatást vállán viselő munkásosztályt, hogy annak legkisebb tagja is magában hordozza azt, ami tiszteletre méltó. A munkásosztály kizsákmányolását nemcsak történeti távlatban látta, de minden egyes munkás szenvedésében igazában lelkéhez fért az egész osztály elnyomatása. Az intellektüeleknek abból a ritka fajtájából való volt, amelyiknél a legkisebb munkásügy is a legnagyobb. Az ő sajátos reflektorában a kizsákmányoló tűszúrása, ha munkást ért, ostorcsapás volt.

Így lett ő engedelmes szolgája minden munkás ügyének, és örökké lázadó harcosa az egész munkásosztály egységének.

Ha a munkás egyik ujjának perecét leszakította a lendítőkerék, ha a kisegítő pincér munkabéréből egy koronát lecsíptek, ha egy tüntető ifjúmunkást egy órára lefogtak, ha a 12 órát robotoló fuvaros munkás ellen gyorshajtásért kihágási eljárást indítottak, László Jenőnek nem volt se éjjele, se nappala. Ügyvéd volt, és soha nem nyúlt más ügyéhez, mint a munkáséhoz. Ezt is ellökte, ha nem osztályérdek összeütközésből eredt. Tízezer munkás ügyét intézte évente és koldusszegény maradt.

Ez a szerény kis mécsvilág a sötét „magyar Ázsiában" nap-nap után vigasza volt munkáshajótörötteknek. Amíg élt, nem volt munkás, aki ne szerette volna, amikor kilehelte lázadó lelkét, könnytengerrel fizetett a munkás védőjének. Egyetlen csepp ebből a tengerből örökre lemosta azt a rágalomáradatot, mellyel hitvány senkik tudatosan el akarták homályosítani emlékét.

Korvin Ottót a háborús vérzivatar szülte. Gyenge teste nem bírta a puskát, erős lelke széjjel akarta zúzni azt a fegyvert, mellyel proletár proletár ellen harcol, hogy az elnyomók ellen fordíthassák azt. Amije volt, odaadta ezért az ügyért: az ő lelke lett a lelke az egyetlen komoly, bátor magyarországi antimilitarista mozgalomnak.

[1] A szöveg és a három pont az eredetiben is így szerepel.

A Tisza elleni merényletet szervezi.[1] Ott van a kommunista párt megalakításánál. Börtönbe kerül, és mikor győz a proletariátus, egy perc alatt rendőrzseni lesz. Rettegett réme az ellenforradalomnak, a legéberebb őre a magyarországi proletárdiktatúrának. A bukás után otthon próbálja újra elölről. Újra börtön. Minden emberi képzeletet meghaladó, embertelen, némává kínzás. Halálra ítélik. A hóhér karácsonykor nem akar akasztani. December 25-től 29-ig, a hóhér kegyéből nyert négy napját életének arra használja fel, hogy a proletariátus előtt örökre megvédje a diktatúra emlékét. Öt napig csudás agitátor. Minden szava tudatos. Először rabtársai idézik szavait.[2] Aztán Budapest egész proletariátusa. Legenda jár szájról szájra, és amikor csonttá aszott testében már nem dobog a szív: megszületik a magyarországi proletárdiktatúra emlékének az egész proletariátus lelkében való megmentése, az összetört, vézna forradalmár történeti alakká magasztosul.

A december 29-i mártíromságban való hat társ az ipari proletariátus osztályából való.

Nem abból a fajtából, mely a hatalomra jutás pillanatában meginog. Kohn-Kerekes Árpád az osztálytudatos munkás ércbe öntött alakja. Tetteivel tanítója lett, hogy kell az ellenfelet gyűlölni, hogy kell az osztály-igazságszolgáltatás előtt kommunistának viselkedni. Rendíthetetlen nyugalommal vágta szemébe a gyilkosoknak, hogy a mi igazságainkat nem lehet meggyilkolni. Nem kért kegyelmet, és a hóhér megremegett, mikor szemébe nézett. Tíz percnél tovább tartott, míg végezni tudtak vele. Földhöz ragadt szegény édesanyjához írt búcsúlevelében ennek az atléta alaknak alázatos gyengéd gyermeklelke és dacos lázadó kommunista meggyőződése igazán klasszikusan tükröződött vissza. Gombos Ferenc szívében olthatatlan gyűlölet égett a burzsoáziával szemben. Vasmunkás volt és mint a forradalmi törvényszék bírája, majd mint egy ellenforradalom ellen harcoló különítmény harcos, bátor katonája, nem ingott meg egy percre sem. A hatalom birtokában nagy családjával nyomorgott, és nem feledkezett meg arról, hogy mivel tartozik a proletariátusnak és mivel — a burzsoáziának.

Dinnyés József, Sturcz Károly, Kovács Lajos, Dögei Imre és Horváth Mihály elvtársaink az ellenforradalom kiirtásának ügyét szol-

[1] 1918 októberében Korvin Ottó és Lékai János merényletet készített elő Tisza István ellen. Lékai János október 16-án rálőtt a parlamentből távozó Tisza Istvánra. Revolvere csütörtököt mondott.

[2] Nézeteit, gondolatait a börtönben papírra is vetette. Naplójából részleteket lásd Dokumentumok a magyar párttörténet tanulmányozásához. III. köt. 1919 augusztusától 1920 őszéig. Szikra 1954. 20. old.

gálták. Ösztönös forradalmi gyűlöletük volt erényük. Egyikük megmondta, hogy egész életén át gyűlölte a burzsoáziát, azért lett terrorista. Apró emberi gyöngeségek nem homályosítják el azt az áldozatkészséget, melyet ez a gyűlölet sugallta érzés váltott ki belőlük, valahányszor a proletariátus ellenségeiről van szó.

December 28-án emlékünnepet rendez tiszteletükre a Kommunisták Magyarországi Pártja. Magunkat tiszteljük meg vele, amikor emléküket ünnepeljük. Mikor a mindennapi munka forradalmi forgatagában egy percre hozzájuk emelkedünk.

Nem érzékenykedés, nem szentimentalitás vezet bennünket. A múltba csak azért tekintünk vissza — hogy ezzel is a jövőt készítsük elő. A proletariátus vezető pártjának a múlt kilenc bitófája gyilkos szerszám — a jövő harcához

Az örömtelen, sivár élet, melyet a burzsoázia a proletariátusnak teremtő munkája fejében szán, hitvány élet. A megváltásnak nagy az ára, ha minden silány élést is egyedüli értéknek tekintünk. De minél magasabbra emelkedünk, annál inkább lesz előttünk ideál az a vézna, agyonkínzott test, mely csak megcsúfolása volt a mártír belsőnek, az a szív, mely csak azért dobogott, hogy a munkásság ügyéért doboghasson, az a proletárököl, mely gyilkot döfött ellensége testébe, az a kilenc bitófa, mely az utat mutatja — előre!

A győztes ellenforradalom akasztófaerdővel akarta kiirtani a magyarországi proletariátus forradalmi múltját. Későn vette észre, hogy a bitófával erősíti ezt a múltat. Minden bitófa egy-egy történelmi emlék, minden kötél egy-egy erősség, mely az élőket a forradalmi megváltás gondolatához minden tudatnál kötelezőbb kapoccsal fűzi.

A kereszt jegyében ácsolt bitófából így teremtettek szentséget a mi számunkra! Útmutatót is!

Lesz még egy évforduló!

Proletár, 1920. december 30. Évforduló.

ÚJJÁALAKUL A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT

(19—21)

19

1919. augusztus 25

AZ MSZDP VEZETŐSÉGÉNEK FELHÍVÁSA TAGJAIHOZ: A PÁRTSZERVEZETEK ÉS SZAKSZERVEZETEK FOLYTATJÁK MŰKÖDÉSÜKET[1]

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt értesíti összes tagjait, hogy úgy a szakszervezetek, mint a pártszervezetek a mai súlyos viszonyok közt is folytatják működésüket.

Legelső feladatunk: a régi szervezeti keretek helyreállítása.

Mihelyt ez meglesz, minden munkástársunk elfoglalhatja a maga helyét a szervezetben, és részt vehet pártunk és az ország újraépítésének munkájában.

A csüggedés szellemét terjesztő és az egység megbontására törekvő egyénekre senki se hallgasson.

A Pártvezetőség

Röpiratgyűjtemény. — PI Archivum III. 2/1919. VIII. 2549—2.

20

1919. szeptember 10

AZ MSZDP RÖPIRATA A PÁRT ÚJJÁALAKÍTÁSÁRÓL

Szervezett munkások!
Testvérek!

1919. augusztus 24-én az osztálytudatos munkások rendkívüli pártértekezlete újjászervezte a Magyarországi Szociáldemokrata Pártot és megválasztotta az új pártvezetőséget.

A párt és a pártvezetőség újra dolgozik.

Dolgozik olyan eszközökkel és módszerekkel, amilyenek a mai viszonyok közt rendelkezésére állanak.

[1] A román megszálló csapatok valamennyi sajtóterméket cenzuráztak. Ezek csak ellenőrzésük után kerülhettek nyilvánosságra. A cenzor szövegét az irat jobb sarkán helyezte el: „Cenzurat postul Budapesta. Anul 1919. Luna aug. Ziua 25. Prohab." szöveggel. (Cenzurázták Budapesten 1919. augusztus 25-én.)

Éppen ezért: minden egyes osztálytudatos munkás külön-külön is tegye meg kötelességét. Minden egyes munkás iparkodjék megerősíteni az összetartás és szolidaritás szellemét; iparkodjék társait fölvilágosítani, egységre és kitartásra buzdítani; különösen fontos a nők fölvilágosítása és szervezése.

Minden egyes munkástestvérünk úgy dolgozzék, mintha egyedül az ő munkájától, az ő lelkes buzgalmától függne az egész magyar munkásosztály jövendője. Mindenki tartsa magát és a maga munkáját nélkülözhetetlennek.

Ha így cselekszünk, akkor a pusztító viharok elmúltával megint nagy és hatalmas lesz az osztálytudatos magyar munkásság, és végre kezébe veheti sorsának intézését.

A Magyarországi
Szociáldemokrata Párt

Röpiratgyűjtemény — PI Archívum. röp. gy. III. 2/1919. IX. 2556/5.

21

1919. szeptember 10

AZ MSZDP RÖPLAPJA AZ OSZTÁLYHARC FELFÜGGESZTÉSÉRE ÉS A BÉKÉS TERMELÉS MEGINDÍTÁSÁRA HÍVJA FEL A MUNKÁSSÁGOT[1]

Munkások! *Polgárok!*

Mi lesz, ha a borzalmas vörösterror után a még borzalmasabb fehérterror tovább folytatódik?

Ez lesz:

1. Az ország népe elcsügged és végképpen elveszti a jobb jövőbe vetett reménységét. A munkakedv és vállalkozó szellem végképpen elsorvad. A legjobb produktív erők — mihelyt csak lehet — kivándorolnak. Az ország teljesen koldussorba jut, és anyagi kötelezettségeinek nem lesz képes eleget tenni sem befelé, sem kifelé.

2. Az antant és különösen a szomszéd népek arra a meggyőződésre fognak jutni, hogy ez az ország önálló állami létre többé nem

[1] A röpirat jobb sarkában a román cenzor engedélye: „Cenzurat Postul Budapesta. Anul 1919. Luna IX. Ziua 10. Avram." (Cenzúrázták Budapesten 1919. szeptember 10-én.)

képes, a békének és nyugalomnak állandó veszedelme. És természetesen ehhez mérten fognak hazánkkal bánni.

Munkások! Polgárok! Aki azt akarja, hogy itt helyreálljon a békés termelés rendje, az a legélesebben állást foglal a fehér rémuralom ellen és annak intézői ellen.

Szüneteljen most az osztályharc, némuljon el minden faji, nemzeti és felekezeti ellentét. A destruktív koalícióval szemben alakuljon meg az állam újra fölépítését és fönntartását kívánó elemek koalíciója, alakuljon meg az általános kiengesztelődés, a békés termelés és jóvátevés híveinek szolidáris egyesülése.

Ami ellentét van közöttünk, azt elintézhetjük később. Előbb mentsük meg az országot!

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 2/1919. IX. 2554—2.

A BÁNYÁSZOK SZERVEZETT MEGMOZDULÁSA A KAPITALISTA RESTAURÁCIÓ ELLEN

(22—25)

22

1919. augusztus 12

A SZÁSZVÁRI CSENDŐRŐRS TÁVIRATA A KAPOSVÁRI CSENDŐRSZÁRNYHOZ: AZ ŐRS MEGERŐSÍTÉSÉT KÉRI

Csendőrszárny. Kaposvár. — Szászvári kőszénbányamunkásoknál szám szerint 250 fő, a proletáruralom megszűnése miatt sztrájkmozgalmak észlelhetők, miértis kérem az elvezényelt négy csendőr visszavezérlését és még öt fővel az őrs sürgős megerősítését, mert polgárőrséget igénybe venni itt nem lehet, a szomszédos nagymányoki kőszénbányában dolgozó 700 munkás a munkát folyó hó 11-én már beszüntette.[1]

Szászvári csendőrőrs

PI Archívum. A XIII. 2/1919/7.

[1] A szászvári csendőrőrssel egyidejűleg a szászvári főszolgabíró is kérte a csendőrőrs megerősítését. [Lásd: PI Archívum. A XIII. 2/1919/7.] A bányászok sztrájkja megszakításokkal 1919. szeptember 12-ig tartott.

23

1919. szeptember 7

A III. SZ. CSENDŐRKERÜLETI PARANCSNOKSÁG JELENTÉSE A HADÜGYMINISZTERNEK A TATABÁNYAI BÁNYÁSZMEGMOZDULÁSRÓL

A tatabányai csendőr karhatalmi parancsnokság jelentése alapján jelentem, hogy folyó hó 6-án délben Tatabányán mintegy 200—250 főnyi bányamunkás dorongokkal és tégladarabokkal felfegyverkezve a bányaigazgatóság elé vonult, a kijáratokat elállta, követelte a csendőrség által letartóztatott kommunisták kiadását; az igazgatóság tagjait az életbiztosságot veszélyeztető fenyegetéssel illetőknek a helyszínen megjelent csendőrjárőr a tömeget szétoszlásra szólította fel. A tömeg a járőrrel szembehelyezkedett, a tömeg részéről revolverlövés és tégladarabok estek a járőr elé, a járőr erre a tüzelést megnyitotta, melynek következtében 4 munkás azonnal meghalt, 3 könnyebben és 26 nehezen megsebesült, csendőrség részéről 1 ember megsebesült, megerősítésről az intézkedések megtétettek.

Belügyminiszter úrnak hasonló jelentés tétetett.

Tisztázat. — HL HM eln. 39. oszt. 1919. VIII. 3—376 300.

24

1919. szeptember 11

A HADÜGYMINISZTÉRIUM LEVELE A FŐVEZÉRSÉGHEZ: KÖZLI, HOGY A ROMÁN HADSEREG PARANCSNOKSÁGÁTÓL KÉRT SEGÍTSÉGET A BÁNYAMUNKÁSOK LEFEGYVERZÉSÉRE

A belügyminisztérium által a tatai, tokodi és dorogi bányamunkások lefegyverzése tárgyában a román kir. hadseregparsághoz intézett átiratát tudomásul teljtartalmúlag közlöm:

A Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat igazgatósága bejelentette hozzám, hogy a társulat tatai (Komárom vármegye) tokodi és dorogi (Esztergom vármegye) bányászatának munkásai fegyvereiket a román kir. hadseregparancsnokság e tárgyban kiadott parancsa ellenére is, a mai napig be nem szolgáltatták.

Minthogy az említett bányászatok munkásai javarészt kommunista érzelműek, ezenkívül pedig ezen bányatelepek körül sok kommunista s vöröskatona rejtőzködik, állandóan az a veszély fenyeget, hogy ezek alkalmas pillanatban a rejtett fegyverek felhasználásával

a jogrend és közbiztonság megdöntését újból megkísérlik, sőt a román kir. hadsereg megszálló csapatait is megtámadják.

Bátor vagyok ez alkalommal reá mutatni, hogy a közel napokban, amint ezt a főhadiszállással külön közöltem, a tatabányai munkásság sztrájkba lépett, az ottani karhatalmi erőt megtámadta, minek következményeképp a csendőrség fegyverét is kénytelen volt használni.[1]

Múlhatatlanul szükséges tehát, hogy a fentebb említett bányatelepek munkásai a legrövidebb időn belül lefegyvereztessenek, illetőleg a rejtett fegyverek felkutattassanak, és biztos helyre szállíttassanak.

Minthogy a hatóságok a lefegyverzéshez szükséges elegendő karhatalmi erővel nem rendelkezik, van szerencsém a román kir. hadseregparancsnokságot tisztelettel felkérni, hogy a lefegyverzést a parancsnoksága alá tartozó hadcsapatokkal lehetőleg sürgősen végrehajtani méltóztassék olyképpen, hogy az egyes bányatelepeken foganatosítandó lefegyverzésnél a helyi és személyi ismeretekkel bíró magyar rendőri hatóságok és rendőri karhatalmi alakulatok is közreműködhessenek.

E célból van szerencsém a román kir. hadseregparancsnokságot arra is tisztelettel felkérni, hogy a lefegyverzés végrehajtásának időpontját, az érdekelt magyar hatóságok idejekorán leendő értesítése végett velem közölni méltóztassék.

Budapest, 1919. évi szeptember hó 7-én.

A miniszter rendeletéből: *Szekér* s. k. miniszteri tanácsos.

A miniszter rendeletéből:
olvashatatlan aláírás s. k.

HL VKF 1919. I. a — 1552.

25

1920. február 12

RÉSZLET A GYŐRI ÜGYÉSZSÉGNEK A TATABÁNYAI BÁNYÁSZMEGMOZDULÁS VEZETŐI ELLEN BENYÚJTOTT VÁDIRATÁBÓL

Magánosok elleni erőszak és hatóság elleni erőszak bűntettével terhelt Forisek Ferenc és társai elleni vizsgálati ügyben, az összes iratokat ./. alatt áttéve.

[1] Lásd e kötet 23. és 25. dokumentumát.

VÁDIRATOMAT

a Bp. 254. §-a értelmében a következőkben nyújtom be.

Vádat emelek:

I

1919. évi október hó 31-ike óta vizsgálati fogságban illetve fogházi őrizetben levő

1. Forisek Ferenc, vértesszőlősi szül., 21 éves, rk., nőtlen bányamunkás és

2. Jelinek Lajos, 17 éves fiatalkorú, szül. 1902. április 28., rk., nőtlen, bányamunkás, tatabányai lakosok ellen, mint a Btk. 70. §-a szerinti tettesek ellen, továbbá

1919. évi október hó 31-ike óta vizsgálati fogságban levő

3. id. Haller Mihály, 59 éves, rk. — nős, Jászfalupusztagyörgyi születésű, bányamunkás,

4. Jós Vendel, 39 éves, pécsiszigeti születésű, rk. családos, bányamunkás,

5. Krujcecz Lajos, 39 éves, csatai szül., rk., nős, bányamunkás,

6. Horváth János, 27 éves, tokodi szül., rk., nős, bányamunkás, úgy 1919. évi október hó 31-étől . . . 19. évi december hó 16-káig vizsgálati fogságban volt, most szabadlábon levő

7. Horváth István (dicsértessék)[1], 38 éves, tatai szül., ref., özvegy, bányamunkás,

8. Boros László, 31 éves, ref., nős, bányamunkás, —

9. Kugler Imre, 24 éves, piszkei születésű, nőtlen, rk., bányamunkás,

10. Plühár József, 46 éves, vértesszőllősi szül., rk., nős, bányamunkás, és

11. Pogrányi Lajos, 36 éves, neszmélyi születésű, ref., nős, bányamunkás, tatabányai lakosok ellen, mint a Btk. 69. § 1. pontja szerinti bűnrészesek — felbújtók — ellen, az 1914:XL. tc. 2. § 2-ik bekezdésébe ütköző hatóság elleni erőszak bűntette miatt, melyet Forisek Ferenc 1. és Jelinek Lajos 2. r. terheltek azáltal követtek el, hogy Tatabányán 1919. évi szeptember hó 6-án délelőtt 8 óra tájban a csendőrségi laktanyában megjelentek, és a csendőrséget — tehát hatóságot — azzal a veszélyes fenyegetéssel, hogy: „az összmunkásság nevében követelik, hogy bocsássák szabadon a csendőrök a letartóztatott munkásokat, mert ha nem, az üzem leáll, az összmunkásság beszünteti a munkát, lefegyverzi a csendőröket és kiszabadítja az

[1] A „dicsértessék" szó Horváth István gúny-(ragadvány-)neve.

elfogott munkásokat" — hivatásának jogszerű gyakorlásában akadályozták, és az elfogott munkások szabadon bocsátására, tehát intézkedésre kényszeríteni akarták,

id. Haller Mihály, Jós Vendel, Krüpecz Lajos, Horváth István (dicsértessék), Boros László, Kugler Ferenc, Plühár József és Pogrányi Lajos 3—11 r. terheltek pedig Forisek Ferenc és Jelinek Lajos 1—2 r. terhelteket a fenti bűntett elkövetésére szándékosan reábírták, azáltal, hogy a közös munkahelyükön összegyűlve, idősb Haller Mihály azon közlése után, hogy a csendőrök elmentek, Jós Vendel indítványára közös elhatározással őket a fenti üzenettel a csendőrségre küldték.[1]

Indokolás[2]

A vizsgálat adatai szerint, 1919. évi szeptember 6-án reggel 6 óra tájban id. Haller Mihály Tatabányán a szénosztályozó végállomásánál néhány munkás előtt azt mondta, hogy a csendőrök elmentek, és nem hagytak itt mást, csak 2 gépfegyvert. Ugyanezt a munkahelyre érve közölte a vele együtt dolgozó Jós Vendel, Krupecz Lajos, Horváth János, Kugler Ferenc, Horváth István (dicsértessék), Pogrányi Lajos, Boros László, Pluhár József, Forisek Vendel és Jelinek Lajos munkástársaival. Erre Jós Vendel azzal az indítvánnyal állt elő, hogy Jelinek Lajost és Forisek Ferencet, mint a 2 legfiatalabbat, küldjék el a csendőrségre azzal az üzenettel, hogy „az összmunkásság nevében követelik, hogy bocsássák szabadon a csendőrök a letartóztatott munkásokat, mert ha nem, az üzem leáll, az összmunkásság megszünteti a munkát, lefegyverzik a csendőröket és kiszabadítja az elfogott munkásokat".

Miután az indítványhoz a fent nevezett terheltek hozzájárultak, a határozatot Jelinek Lajos és Forisek Ferenc a csendőrség épülete előtt megjelenve, Gézafi Mózes csendőrellenőrrel közölték. Erre a csendőrség Jelinek Lajost és Forisek Ferencet őrizetbe véve, idősb Haller Mihály és társai letartóztatása, s illetve kihallgatása végett a szénosztályozására mentek. Amikor Jós Vendel és idősb Haller Mihály értesültek, hogy a csendőrök a fentebbi üzenettel hozzájuk küldött Jelinek Lajost és Forisek Ferencet letartóztatták és a csendőrök közeledtét látták, közölték a szénosztályozó középállomásának munkásaival, hogy a csendőrök őket is le fogják tartóztatni, és fel-

[1] A kihagyott részben a „Vádirat" felsorolja a további 44 vádlott adatait és vázolja az 1919. szeptember 6-án Tatabányán történt eseményeket, amelyet a közölt „Indokolás" részletesebben ismertet.

[2] A perben hozott ítélet ez ideig nincs meg.

hívták őket, hogy szüntessék be mindnyájan a munkát, és követeljék az ő szabadon bocsátásukat.

Mialatt ez történt a megjelent csendőrség id. Haller Mihályt, Jós Vendelt, Krupecz Lajost és Horváth Jánost a szénosztályozón elfogva, kihallgatás végett a csendőrőrsre kísérte, a középállomás munkásai Jós Vendel és idősb Haller Mihály felhívására a szénosztályozó udvarára mentek és ott élükön ifj. Haller Mihállyal, a munka abbahagyására és a hozzájuk való csatlakozásra hívták fel a munkásokat. A munkások ezen felhívásnak engedve, csatlakoztak a középállomás munkásaihoz, majd ifj. Haller Mihály, Sóstai István, Doba István, Dorogi István, Horváth István (dicsértessék) és özv. Novák Károlyné vezetésével üzemről üzemre járva, a munka abbahagyására és csatlakozásra hívták fel a villamos telep, a nagygépház, a brikettgyár és az anyagraktár munkásait. Majd az ily módon, mintegy 300—400 főre szaporodott tömeg, botokkal, dorongokkal, kövekkel és revolverrel felfegyverkezve, az igazgatósági épület elé vonult, és a kijáratokat elállva, és egyesek a folyosókra is behatolva, arra akarta kényszeríteni a bányatársulat igazgatóságát és az igazgatóság épületében tartózkodó Illyés András csendőrfőhadnagyot, hogy a csendőrség által letartóztatott munkásokat, valamint idősb Haller Mihályt és társait bocsássák szabadon. Amikor a tömeg kívánságát az igazgatóság előtt tolmácsoló Hinosán András és Tóth Gyula azzal a válasszal jött vissza az igazgatóságtól, hogy a letartóztatottak szabadon bocsátása az igazgatóság hatáskörébe nem tartozik, hanem afelett a csendőrség rendelkezik, és az azelőtt való eljárásra és a kérelem előterjesztésére válasszanak egy 8 tagból álló küldöttséget, a munkásság pedig oszoljon szét és térjen a munkahelyére — a munkásság dorongokkal és botokkal hadonászva és éktelenül kiabálva, „jöjjön ki az igazgató és a főhadnagy", „ki kell húzni az igazgatót és a főhadnagyot", „agyon kell őket verni", „el kell állni a kijáratokat, ne lóghasson meg senki", követelte, hogy a letartóztatott munkásokat bocsássák szabadon. Az igazgatósági épületben tartózkodó Illyés András csendőrfőhadnagy, látva a helyzet veszélyességét, karhatalomért telefonált. Pár perc múlva Huber Ferenc csendőrfőhadnagy egy csendőrrel megérkezett, és ezt a csendőrség 16 tagja is követte. Huber főhadnagy a tömeget oszlásra hívta fel, de özv. Novák Károlyné azt kiáltotta: „nem kell megijedni, nem kell elszaladni, nem mernek lőni a csendőrök", majd a tömegből oly kiabálások is hallatszottak, „le kell ütni, belét ki kell tiporni", mire a tömeg Huber Ferenc főhadnagyot körülfogta és a tömegből 2 lövést tett valaki a csendőrökre és a főhadnagyot két kődobás is érte, erre

a csendőrök a tömegre lőttek mire azután a tömeg több halott és sebesült hátrahagyása után szétoszlott.

A fenti tényállás a terheltek beismerésével, egymást terhelő előadásukkal, a sértettek és a tanúk vallomásával bizonyítható.

Minthogy pedig terhelteknek az indítványi rész I. pontjában leírt cselekménye, mely szerint a csendőrséget veszélyes fenyegetéssel intézkedésre, a letartóztatott munkások szabadon bocsátására, kényszerítették —

az 1941. évi 40. tc. 2. § 2. bekezdésébe ütköző hatóság elleni erőszak bűntettét megállapítja, és minthogy nem kétséges, hogy az indítványi rész II. pontjában megjelölt mintegy 300—400 főből állott csoport, melynek Jós Vendel és id. Haller Mihály, kik terhelteket a vádba vett bűncselekményekre felbujtották

a II. részben felsorolt terheltek is tagjai voltak, azon célból vonult az igazgatósági épület elé, hogy az igazgatót és az igazgatósági épületben bent tartózkodott Illyés András csendőrfőhadnagyot a letartóztatott munkások szabadon bocsátására kényszerítsék, és botokkal, dorongokkal, kövekkel és revolverrel felfegyverkezve és veszélyesen fenyegetőzve az igazgatósági épület kijáratát elállották, s egyesek a folyosókra behatoltak, majd a segítségül hívott Huber Ferenc csendőrfőhadnagyot és a csendőrséget az irodaépület előtt hivatásuknak jogszerű gyakorlásában erőszakkal és veszélyes fenyegetéssel akadályozták, és a csendőrökre 2-szer rálőttek, és hivatásukból folyó eljárás alatt a csendőröket kövekkel megdobálták, tehát tettleg is bántalmazták — ennélfogva terhelteknek az indítványi rész II. pontjában leírt cselekménye a Btk. 175. 176. §-aiban meghatározott magánosok elleni erőszak bűntettének és az 1914: 40. tc. 2. § első bekezdése szerint minősülő hatóság elleni erőszak bűntettének összes ismérveit kimeríti.

A vádemelés tehát indokolt.

Idősb Haller Mihály, Jós Vendel és Doba István terheltek vizsgálati fogságának fenntartását az indokolja, hogy megszökésüktől a büntetés előre látható nagyságánál fogva alaposan lehet tartani.

Ellenben Forisek Ferenc, Jelinek Lajos, Krupecz Lajos és Horváth János terheltek büntetése előreláthatóan nem lesz oly súlyos, hogy megszökésüktől alaposan tartani lehetne, miért is velük szemben a vizsgálati fogság megszüntetendő volt.

Varga Péter, Lőwi Ferenc, Jung József, Madácsi Károly, özv. Kovács Károlyné, Jakobovics József, Szádeczki Ferenc, Pécser Károly, Rippert István, Szabó György, Magyar Ferenc és Micheller Adolf terheltek tagadják, hogy a csoport tagjai lettek volna, avagy a vádba

vett bűncselekményeknek egyébként részesei lennének; minthogy pedig tagadásukkal szemben erre nézve a vizsgálat nem szolgáltatott terhelő adatot, velük szemben a vád elejtendő volt.

Dr. Tutok Jenő s. k.
államügyész

Sokszorosított kiadmány. — PI Archívum. Győri Büntetőtörvényszék 1920-sz. n.

MEGMOZDULÁSOK A LEGÁLIS MUNKÁSSZERVEZETEKÉRT ÉS A GAZDASÁGI ELNYOMÁS ELLEN

(26—29)

26

1919. szeptember 27

A „SZOCIÁLDEMOKRATA RÖPIRAT" A SZEGEDI MUNKÁSOK NAGYGYŰLÉSÉRŐL

A Friedrich-kormány újságja[1] úgy szerette volna föltüntetni a dolgot, hogy a munkásság elfordult a szociáldemokráciától. A halomszámra összehordott hűségnyilatkozatok szintén ezt a tévhitet akarták a köztudatba csempészni. Sőt Friedrich úr maga is azzal kérkedett, hogy az ország munkássága mögötte áll. Hogy mennyire tévedett Friedrich úr, azt megmutatta a hatalmas népgyűléseken megnyilatkozó budapesti munkásság. A szociáldemokráciához való tántoríthatatlan hűségéről tesz tanúbizonyságot a szegedi munkásságnak az alábbi határozati javaslata is, amelyet az ottani pártszervezetek egyhangú lelkesedéssel elfogadtak és a budapesti párttitkárságnak megküldöttek.

Szeged alsóvárosban e hó 21-én vasárnap nagy népgyűlést tartott a szegedi munkásság Cseh Imre elvtárs elnöklésével. Az ülés napirendjén Olejnyik József elvtársnak a keresztényszocializmusról és a szociáldemokráciáról szóló előadása szerepelt. Az előadást nagyszámú munkásság hallgatta végig. Az előadás után egybegyűlt munkásság egyhangú lelkesedéssel fogadta el a következő határozati javaslatot:

Az alsóvárosi pártszervezet kimondja, hogy Dobay Gyula dr.-nak 120 000 keresztény lakos nevében Budapestre fölvitt és az úgyneve-

[1] A Budapesti Hírlapról van szó.

zett Friedrich-kormánynak tett hűségnyilatkozatáról a legnagyobb megbotránkozással vett tudomást és azzal nem azonosítja magát.[1] A felelőtlen nyilatkozattal szemben tényként leszögezi, hogy Szeged város progresszív gondolkozású polgársága és munkássága a legnagyobb bizalmatlansággal és aggodalommal szemléli az erőszak hatalmára támaszkodó úgynevezett Friedrich-kormány terrorisztikus működését. Csak olyan kormányt ismerhet el, amely az egész ország lakosságának akaratát hűen képviseli.

A Friedrich-kormány gyárthatja tehát tovább is a hűségnyilatkozatokat, a munkásság igazi véleménye nem fog megváltozni, amint ez a szegedi munkásság határozati javaslatából is kitűnik. A szociáldemokrata munkásságot semmiféle terror és üldözés nem fogja útjáról letéríteni. A szociáldemokrácia él, és minden poklokon keresztül teljesíteni fogja világtörténeti hivatását és kötelességét.

*

A szegedi munkásság elszántságát és a szociáldemokrata eszmék mellett való kitartását nemcsak a fönt leírt gyűlés bizonyítja, hanem az a tény is, hogy: „A munka" címen Herczeg István elvtárs szerkesztésében nívós napilapot ad ki, amely bátran és kitartóan küzd a szocialista világfölfogás érdekében. Rá kell mutatnunk arra, hogy a szervezkedett, osztálytudatos munkásságnak a diktatúra előtt nem volt napilapja.

Szociáldemokrata Röpirat, 1919. szeptember 27. Megszólal a vidék munkássága.

27

1919. október 1

A „SZAKSZERVEZETI ÉRTESÍTŐ" A SZERVEZETT MUNKÁSOK ELSŐ SZAKMAI ÖSSZEJÖVETELEIRŐL

Falragaszokon hirdették, újságjaikban országgá-világgá szerették volna kürtölni azt, hogy a szakszervezetek Magyarországon megszűntek működni, hogy a szervezett munkások tömegei elhagyták a szakszervezeteket. Ezekkel a híresztelésekkel szemben nem vitatkoztunk. Erre megadták a szervezetek maguk a választ azokon a

[1] A cikk arra utal, hogy 1919. szeptember 5-én dr. Dobay Gyula szegedi kormánybiztos-főispán autón hozta Budapestre a szegedi polgárság üdvözlő táviratát. [Lásd Reggeli Hírek, 1919. szeptember 6.]

gyűléseken, amelyeket a szakszervezetek helyiségeiben tartottak meg, és amelyek a legpéldásabb rendben folytak le.

A szervezetek eddigi munkájáról és a gyűlésekről a következőkben számolunk be:

A nyomdászok a tanácskormány bukása után azonnal megkezdették a munkaadókkal a tárgyalásokat, és a munkabérek tekintetében visszaállították a március 21-i állapotot. A „Typographiá"-t szeptember 19-i kelettel megjelentették. A nyomdászok szervezete hetenként körülbelül 150 000 koronát fizet ki segély címén. A munka nélküli tagok nagy számára való tekintettel, fölemelték a tagdíjakat. A szakmunkások részére heti 12, segédmunkások és munkásnők pedig heti 8 koronát fizetnek. Gyűlésük, amelyen Buchinger elvtárs ismertette a helyzetet, imponáló volt.

A vasmunkások szervezete állandó működést fejtett ki és a tagok soha egy pillanatra sem tántorodtak el a szervezettől. Legszebb bizonyítéka ennek az, hogy „miniszterszaktársukat" — amint ők nevezik —, a Dani bácsit[1] sehol sem hallgatják meg. A vas- és fémmunkások Tököly úti gyűlésükön ember ember hátán tolongott. Az Északi főműhely munkásai a Népligetben szabad ég alatt tartották meg gyűlésüket. Az István-telki főműhely munkásai a rákospalotai Munkásotthonban tartották meg gyűléseiket, amelyeken mind nagy lelkesedéssel vették tudomásul a szociáldemokrata párt állásfoglalását.

A szabómunkások szervezetében egy pillanatra sem szünetelt a szervezeti élet. A szervezet már fölvetette a tárgyalásokat a munkaadókkal a munkabérek rendezése tárgyában. Gyűlésükön óriási lelkesedéssel állottak a szociáldemokrata párt mellé.

A cipészmunkások szervezetének a tagjai a Tanácsköztársaság bukása után önként elhatározták, hogy a fehérpénz devalvációja következtében beálló veszteségektől a szervezetet megóvandó, 10—10 koronát fizetnek be a szervezet pénztárába. A munkabéreket az egész vonalon rendezték. Gyűlésüket az egyesület udvarán tarották meg. Lapjukat szeptember 22-i kelettel már megjelentették, és végzik azt a munkát, amelyet ma minden szervezetnek végezni kell.

A bányamunkások szervezete éppen úgy folytatja munkáját, amint folytatta azelőtt. A szervezett bányamunkások őszintén ragaszkodnak szervezetükhöz. Ez annál érthetőbb, mert a fehérterror emberei féktelen terrort fejtenek ki a bányamunkások ellen. De semmiféle

[1] Oláh Dánielről, a Friedrich-kormány keresztényszocialista tagjáról, az „ipari munkások" miniszteréről van szó. (1919. augusztus 27—november 24.)

terrorral sem képesek ezeket a bányamunkásokat szervezetüktől eltántorítani, akiket éppen a szervezet ereje juttatott a bányakapitalizmus akarata ellenére emberi sorsba.

Az élelmezési munkások szervezetébe sem tudtak behatolni a szervezetbontók. A munkások összetartása itt is fényes és lapjuk már tiltakozik a vidéki munkaadóknak azon merénylete ellen, amellyel az éjjeli munkát az 1916. évi miniszteri rendelet ellenére is be akarják vezetni.

A könyvkötőmunkások szervezete az egész idő alatt fönntartotta a tagokkal az összeköttetést, rendezte a munkabéreket, és már lapjukat is megjelentették.

A kávéházi és szállodai alkalmazottakat szeretnék nagyon meghódítani a sárgák. Erre a célra már lapot is adnak ki, amelynek egy Gregorits nevű bácsi a kiadója. A lap köré 24 tag sorakozik. A szervezett kávéházi és rokonalkalmazottak, jó humorú fiúk lévén, örömmel látják ezt az alakulatot, mert — úgymond — legalább lesz egy hely, ahol a kizártak meghúzódhatnak.

Az építőmunkások az első naptól kezdve dolgoznak. A keresztényszocialisták erőlködése itt is csődöt mondott. Ezt legjobban gyűlésük bizonyítja.

A famunkások a legpéldásabb rendben sorakoztak szervezetük köré, és a veszélyes napok elején már állták a támadást. Szervezetük most folytatja a tárgyalásokat a munkabérek rendezésének a kérdésében, és amint a múltban nem tudtak a famunkások között híveket toborozni a sárgák, nem fognak a jövőben sem.

Ugyanígy működnek a többi szervezetek is, egyedül a viceházmesterek szervezetében voltak kisebb bajok. A segédházmesterek körében azonban már is megindult egy olyan mozgalom, amely azt célozza, hogy a házfölügyelők szervezetébe tömörülve, ott a házfölügyelők erős szervezetével együtt védjék meg gazdasági érdekeiket.

Az alkalmazotti szervezetek mindegyike működik. Így az IKTOSZ[1] az első pillanattól kezdve rendes munkát végez. Bár a rendőrség közegei többször akadékoskodtak, de ez nem tántorította el a szervezet tagjait. Lapjuk „IKTOSZ" címen állandóan megjelent. A kereskedelmi alkalmazottak, a pénzintézeti tisztviselők, a biztosítási tisztviselők rendesen végezték és végzik munkájukat, egyedül a magántisztviselők — amint azt lapjukban is megírták — jutottak abba a helyzetbe, hogy bérelt helyiségükből a keresztényszo-

[1] — Ipari és Közlekedési Tisztviselők Országos Szövetsége, 1917. május 23-án alakult önálló szakszervezetté a Magántisztviselők és Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetsége ipari szekciójából.

cialista párt minden jog és törvény ellenére kitessékelte, bútorukat lefoglalták és megtartották. A magántisztviselőket ez a törvényellenes cselekedet annál szorosabban fűzi szervezetükhöz és remélik, hogy a jogállapot helyreálltával elfoglalt vagyonukhoz juthatnak. A magánalkalmazotti szervek gyűlése rendkívül impozáns volt. A teremből kiszorult ezrek az Andrássy úton állottak föl és várták meg a gyűlés befejezését.

A gyűléseken, amelyek mindenütt a legpéldásabb rendben folytak le, a következő határozati javaslatot fogadták el:

Határozati javaslat

A . . . munkásoknak 1919. szeptember 19-én megtartott gyűlése megnyugvással és örömmel veszi tudomásul a Magyarországi Szociáldemokrata Pártnak ez évi augusztus 24-én megtörtént újjáalakulását, és kimondja a párthoz való csatlakozását azzal, hogy a munkásságnak szociáldemokrata szellemben való legintenzívebb nevelése által és ilyen értelemben való legfokozottabb agitáció fölhasználásával oda fog hatni, hogy a magyar szervezett munkásságnak súlyos megpróbáltatásokon átment munkásmozgalma újból felvirágozhassék, és nagy céljainak megfelelő politikai hatalmat megszerezhesse.

A mai politikai helyzetre tekintettel kimondja a gyűlés, hogy az ország legsúlyosabb katasztrófájának és végső pusztulásának bekövetkezését látja az esetben, ha a puccs segítségével a kormányhatalomhoz jutott és e hatalmat bitorló, a fehérterrort és klerikális reakciót előmozdító Friedrich-kormány a legsürgősebben el nem távolíttatnék a helyéről, hogy helyét azonnal egy demokratikus — a dolgozó osztályok, munkások és polgárok képviselőiből alakult — kormány vehesse át, amely az antanttal való mielőbbi végleges békekötése útján az országot mai halálos sebesüléséből a boldogulás útjára vezesse.

Ennek a politikai célnak az elérését akarja a párt megközelíteni és elérni azzal a nagy demonstrációs népgyűléssel, amelyet a legközelebbi napokon szándékozik megtartani. Ezért a mai gyűlés a párthoz való hűség próbájának tekinti, és erkölcsi kötelességének minősíti minden egyes szervezett budapesti munkás részéről, hogy ezen a gyűlésen okvetlenül megjelenjen, és annak érdekében a legmesszebbmenő módon agitáljon.

Szakszervezeti Értesítő, 1919. október 1. Vagyunk és leszünk.

1919. október 11
RÉSZLET A „NÉPSZAVA" TUDÓSÍTÁSÁBÓL AZ ORSZÁGHÁZ ELŐTT TÜNTETŐ MUNKANÉLKÜLIEK NAGYGYŰLÉSÉRŐL

Vajon mit képviselnek a parlament és a körülötte elterülő nagy tér óriási arányai Magyarországból? A birodalom nagyságát? Nem. Politikusainak stílusát? Nem. A jövendőt, amelyet számára előkészítettek? Nem. Egyiket sem. De képviselik a magyar feudálisok kegyetlenül vak önzését és a magyar dolgozó nép világra szóló nyomorúságát. Ez a kettő aztán olyan nagy, hogy be tud tölteni még sok ilyen kolosszust.

A viszonyok, amelyek között ma élünk, lehetetlenné tették, hogy a mai gyűlésért, amelyet a Szakszervezeti Tanács a munkanélküliek számára rendezett, megfelelő agitáció történhessék. Kétszer-háromszor huszonnégy óra alatt, amely a rendezőség rendelkezésére állott, azzal a bizonytalansággal is kellett számolniok, hogy a gyűlés esetleg nem is lesz megtartható. Hírek szivárogtak ki, amelyek később konkrét formát öltöttek. Tudomásukra jutott, hogy az angol és amerikai misszió[1] egy-egy tagja jelent meg csütörtökön Panaitescu tábornoknál, az erdélyi román hadsereg vezérkari főnökénél és megkérte, hogy a román katonai hatóság ne engedélyezze a szociáldemokrata, a demokrata és a köztársasági pártok esetleg összehívandó gyűléseit. Panaitescu tábornok azt felelte, hogy a kérelmet adják be írásban.

Ezen a bizonytalanságon fölül a hétköznap sivár gondjai is tartózkodóan hathattak. A reggeli órák, amikor a még meglevő szegényes garasokért élelmet kell beszerezni, lekötik az embereket. A drága és rossz közlekedés, a mostani nehéz viszonyok között óráról órára fölbukkanó rémhírek, mind-mind befolyásolhatták a gyűlés népességét.

És mindezek ellenére, minden várakozáson fölül, sokan, több mint harmincötezren vettek részt a munkanélküliek gyűlésén. Az Országház térre torkolló utcák öntötték magukból a munkásokat. A napsu-

[1] A Tanácsköztársaság megdöntése után Magyarországon angol—amerikai, francia és olasz katonai misszió volt.

Az itt említett tevékenységükre vonatkozólag a sajtóban nincs anyag.

A szociáldemokrata és szakszervezeti vezetők a gyűlés békés lefolyásának biztosítékául túszokat bocsátottak a román katonai parancsnokság rendelkezésére. A gyűlésen elfogadott határozati javaslatot az antantmissziónak is benyújtották.

garas, kora hideg, őszi reggelen hittel és bizalommal telten, komor elszántsággal követték Budapest munkásai a Szakszervezeti Tanács fölhívását. Tíz órára szinte egészen a zsúfolásig megtöltötték a Parlament előtti nagy teret a magyar feudálisok áldozatai: a munkanélküliek.

Az öntudat, az akarat, a meggyőződés és a cél közössége egybeforrasztotta azt a sok ezer és ezer embert, aki ott megjelent. A tömeg, ahogy a hívó szóra egybesereglett, egy nagy, hatalmas testté olvadt össze. Ezt az egy testté vált munkásságot a mostani szomorú napok szenvedései, gondjai közepette áthatotta a szociáldemokrata meggyőződés, amely hittel, lelkesedéssel és fegyelemmel töltötte el és a mostani viszonyok közepette is öntudatos, gondolkozó tényezővé emelte a munkát és kenyeret követelő, nyomorgó tömeget.

Peyer Károly elvtárs hatalmas, szép beszédben ismertette a napirendet. Amikor a gyermekeik életéért aggódó anyák kínjait ecsetelte, amikor azt a rettenetes rombolást vázolta, amelyet a feudális reakció okozott és okoz most is, meg-megrázkódott az indulattól, a hatalmas, óriási tömeg.

A krónikaírónak semmit sem szabad figyelmen kívül hagynia. Ennek az impozánsan szép és sikerült gyűlésnek élősdijei is akadtak. Az ébredő vizesorrúak és más, a Friedrichék propagandapénzéből élősködők befurakodtak a tömegbe, és meg akarván szolgálni a napidíjat, zavart igyekeztek támasztani. De az élősdiek sorsa érte utól az élősdieket. Óh, nem a harag, nem a felháborodás tört ki jelentkezésükre, nem öklök emelkedtek ellenük. Csak egy-egy kar, egy-egy kéz nyúlt ki utánuk, és ahogy a poloskát szokás, két ujj közé fogva a nyakukat, szórták ki és fricskázták le őket. A Parlament ablakából röpírásaikkal szemeteltek. Ez is csak annyi emóciót [izgatottságot] keltett, amennyit az ilyen éretlen, sötét agyú társaság apró és tartalmatlan csínytevése tud előidézni.

A provokatőrök csúfosan felsültek. A rendezőség figyelmeztető szavai, hogy senki fel ne üljön a rendbontóknak, teljes mértékben érvényesültek. A román katonaságnak, amely gyűlés közben fölvonult a térre, semmi dolga nem akadt.

Gyűlés után a tömeg a legnagyobb rendben, a Marseillaise-t énekelve oszlott széjjel, csak egy autó előtt torpant meg a sokaság egy része: egy román filmoperatőr csinált fölvételt a gyűlésről, ami sokaknak alkalmat adott arra, hogy a „Népszavá"-t lobogtatva tüntessenek a szociáldemokrácia mellett.[1]

[1] A továbbiakban a cikk ismerteti a nagygyűlés elnökségének megválasztását, valamint Peyer Károly beszédét.

Smarilla elnök ezután fölolvasta a következő határozati javaslatot:

A budapesti munkanélküliek 1919. október 10-én az Országház téren tartott nagygyűlése megállapítja, hogy amíg a külföldi államok, városok, hatóságok állandóan foglalkoztak a munkanélküliség kérdésének megoldásával, az önhibájukon kívül munka nélkül maradt munkások segélyezésével, addig nálunk a múltban ezzel sem az állam, sem a hatóságok nem foglalkoztak. Egyedül a szakszervezetekre háramlott az a föladat, hogy munka nélkül maradt tagjaikat segélyben részesítsék.

A háború első idejének gazdasági bizonytalansága a munkások ezreit tette munkanélkülivé. A háborús ipar föllendülése fölszítta ugyan a munkanélkülieket, de a tömeges bevonulások következtében vidékről újabb és újabb munkástömegek tódultak a gyárakba és egyéb háborús cikkeket gyártó üzemekbe. A háború megszűnésével nagymértékben csökkent az ipari termelés és most már nemcsak a háború ideje alatt a gyári üzemekben elhelyezkedett és vidékről feljött munkások, de a háborúban részt vett és onnan visszajött munkások tízezrei is munkátlanok lettek. A novemberi forradalom után a Károlyi-kormány a háború következtében nyomorba jutott munkásokat munkanélküli segélyben részesítette, amellyel úgy ahogy eltengették életüket. A bolsevista uralom is segélyezte a munka nélküli munkásokat, ezt a segélyezést azonban a most uralmon levő kormány nemcsak teljesen megszüntette, de a fehér pénz devalvációjával [elértéktelenedésével] a legnagyobb nyomorba taszította a munkásokat, a kereskedelmi, köz- és magánalkalmazottakat, akik ma az üzemeken kívül várják a munkaalkalmat, gyárak és vállalatok üzembehelyezését. Ma Budapest és környékének munkásai borzalmas tél előtt állnak, minden pénzük elfogyott, és ha nem lesz gyors segítség, akkor előreláthatólag az éhínség és ennek minden következménye reájuk háramlik.

Mindezeket megállapítva, a munkanélküliek gyűlése kéri az antant misszióit:

Gondoskodjék arról, hogy olyan kormány vegye át az ország közügyeinek intézését, amelyben minden társadalmi osztály képviselve van és amely a modern kor követelményeinek megfelelve, a haladás és demokrácia szellemében működik. Az ország érdekének megfelelő kormány alakulása után, kérjük, hogy az ország gazdasági életét veszélyeztető blokád oldassék föl, a blokád megszüntetésével az ország ipari és mezőgazdasági üzeme szénnel és nyersanyaggal

láttassanak el, mert enélkül a gazdasági élet nem lendülhet föl. Végül úgy, mint más országokban, az önhibájukon kívül munka nélkül maradt munkások, a végső nyomort elkerülendő, állami segélyben részesíttessenek.

Ez alapföltétele annak, hogy Magyarországon normális állapotok alakuljanak, de ha a szövetségek és társult hatalmak missziói nem tudnának a munkanélküliek sérelmén segíteni, illetve kérésüket nem teljesíthetik, akkor Magyarországon oly nagymérvű nyugtalanságok várhatók, amelyek a szomszéd államok belbékéjét is veszélyeztetik, de mindenesetre lehetetlenné teszik azt, hogy Magyarországon békés állapot kialakuljon.

Smarilla elnök föltette a kérdést, elfogadják-e a nagygyűlés résztvevői a határozati javaslatot? A jelenlevő munkások kézfölemeléssel jelezték, hogy egyhangúan hozzájárulnak az előterjesztett határozati javaslathoz.

A tömeg a szociáldemokrácia és a munkásság vezéreinek éltetése közben, a Marseillaise éneklésével nyugodtan hagyta el a teret.

Népszava, 1919. október 11. Munkát és kenyeret!

29

1919. november 12

A BELÜGYMINISZTÉRIUM KÖRRENDELETE A MUNKÁSSZERVEZETEK FOKOZOTTABB ELLENŐRZÉSÉRŐL

A román megszálló csapatoknak közeli napokban a tiszántúli területekre történendő kivonulásával,[1] a belső rend és nyugalom fenntartásának fontos feladata, kizárólagosan a magyar közigazgatási hatóságokra, a nemzeti hadseregre és a karhatalmi alakulatokra hárul.

Közismert dolog, hogy az úgynevezett proletárdiktatúra életrekeltét a lelketlen izgatók által félrevezetett ipari munkásság tömegeinek köszönhette. A szakszervezetek voltak a bolsevizmus melegágyai és később annak legerősebb támaszai, mondhatni védbástyái. A hozzám beérkezett jelentések szerint a szakszervezetekben még

[1] Az antant magyarországi megbízottja és a magyar pártok képviselőinek 1919. november 5-i megbeszélése értelmében Horthy Miklós a Nemzeti Hadsereg élén 1919. november 16-án bevonult Budapestre. Bevonulása előtt a román burzsoázia megszálló csapatai visszavonultak a tiszántúli területekre. A román megszállás Magyarországon 1920 tavaszán szűnt meg.

most sem szűntek meg az agitációk az ún. „tanácskormány" érdekében.

Erre való tekintettel elrendelem az ipari munkások összes szakszervezeteinek legfokozottabb ellenőrzését, és egyben felhívom Címedet, hogy mindazon szakszervezetekről, amelyeknek tagjai államellenes, nemzetietlen, hadseregellenes magatartást tanúsítanak, ily irányban vagy az ún. „tanácsköztársaság" visszaállítása érdekében izgatnak, faji, vallásfelekezeti vagy osztálygyűlöletet szítanak, a konkrét adatok részletes közlése mellett, a szükséges további intézkedések megtétele végett hozzám azonnal tegyen jelentést.

Ismerve Méltóságod hazafias gondolkodását nem kételkedem abban, hogy felfogva a szóban forgó kérdés messze kiható fontosságát és horderejét, ezen nehéz feladat teljesítésében, minden rendelkezésére álló eszközzel a legmesszebbmenő módon segítségemre lesz. Figyelmeztetni kívánom azonban Méltóságodat, hogy csak indokolt esetben tegyen hozzám előterjesztést, nehogy a lelkiismeretlen izgatók agitációinak új tápanyagot szolgáltassunk.

A miniszter helyett:
Karafiáth
államtitkár

Sokszorosított kiadmány. — PI Archívum. BM. rend. sor. 1500/1919. res.

MEGINDUL A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK HARCA AZ ELLENFORRADALMI RENDSZER ELLEN

(30—33)
30

1919. november—december

A MAGYAR KOMMUNISTÁK FELHÍVÁSA A VILÁG PROLETARIÁTUSÁHOZ: EMELJÉK FEL SZAVUKAT A MAGYARORSZÁGI FEHÉRTERRORRAL SZEMBEN

Magyarországból, az elnyomás és a rabszolgaság klasszikus hazájából fordulunk hozzátok. Abból az országból, ahol a feudális rendszer szabadon rabolt, és a reakció nyílt erőszakkal tombolt; abból az országból, ahol a népnek, a dolgozók millióinak sohasem volt joguk beleszólni az ország ügyeibe, és ahol véres elnyomás, börtön, katona- és csendőrszurony volt az egyetlen válasz a nép minden követelésére; abból az országból, ahol néhány ezer családnak volt a

kezében minden jog és hatalom, és ahol a többiek, akik a földön éltek, ezeknek szabad zsákmánya, nyomorult söpredék voltak.

A háború szenvedései bennünket sokkal jobban sújtottak, mint bármely más népet. Parancsolóink eladtak bennünket, hogy biztosíthassák hatalmukat, és az imperializmus nem kímél senkit. Egyik csatatérről a másikra hurcolták a magyar katonákat, és ez a kis ország több mint egymillió embert veszített ebben az őrjöngő mészárlásban. És amikor kizsákmányolóink, nagybirtokosaink, bankáraink és spekulánsaink, a háborúból hasznot húzva, fantasztikusan meggazdagodtak, mi, dolgozó proletárok leírhatatlan nyomorba és nélkülözések közé jutottunk.

Harcolni kényszerítettek bennünket: értük szenvedtünk és véreztünk — éhség, nélkülözés, veszteségek jutottak nekünk osztályrészül.

Talán mert mi voltunk a legelnyomottabbak, mert a mi népünk szenvedett a legtöbbet, mi hallottuk meg legelőször orosz testvéreink szavát, és forradalmi erőnkkel meg tudtuk törni a kizsákmányolók uralmát, és kikiáltottuk a proletariátus diktatúráját.

Elvtársak! Proletárok!

A mi forradalmunk a munka forradalma volt. A jogfosztottak, az elnyomottak és a kizsákmányoltak forradalma azok ellen, akik évszázadokon át elkövetett bűneiket a háborúval tetőzték be. És a mi forradalmunk győzelmes forradalom volt — anélkül, hogy egyetlen csepp vért kiontottunk volna. Mert mindenki tudta és mindenki helyeselte: Magyarország számára nem volt más választás — vagy a teljes megsemmisülés, vagy a proletariátus diktatúrája. A munkásosztály velünk tartott, és mi, erős, őszinte akarással megkezdtük a nehéz munkát: a régi, rothadt társadalom lerombolását, és a szabad, egyenjogú munkások új, szabad és egyenjogú országának felépítését.

A tegnap hatalmasai, akik elvesztett kiváltságaikat gyászolták, több ízben ellenünk fordultak, és a régi rendszer által korrumpált, kultúrálatlan parasztokat ellenünk uszították. Gyávák, csatornatöltelékek, a munkásosztály árulói lettünk volna, ha ölbetett kezekkel nézzük a mi társadalmi rendünk ellen végzett aknamunkát, ha nem büntetjük meg azokat, akik a rabszolgaságot akarták visszaállítani. De nem igaz az, hogy mi bosszúvágyból vagy osztálygyűlöletből ontottunk volna ki *egyetlen* csepp vért is, vagy hogy egyetlen egy embert is megöltünk csak azért, mert mi voltunk a hatalom és a fegyverek birtokában. Gazemberek és árulók lettünk volna, ha szabad teret engedünk a véres szenvedélyeknek. A forradalom védelmére fegyve-

reztük fel a proletárokat, nem azért, hogy alávaló gyilkosokká tegyük őket.

A világ kapitalista hatalmainak erőszakával szemben nem tudtuk tartani magunkat: a Magyar Tanácsköztársaság elbukott.

Most a polgári társadalom példátlan fehérterrorral dolgozik, 1500 elvtársunkat bebörtönözték, közöttük már tucat számra vannak halottak. Még annyi fáradságot sem vesznek maguknak, hogy valamilyen bűn elkövetésével vádolják őket, elegendő, ha valakire ráfogják, hogy szocialista és máris fogoly, kényre-kedvre kiszolgáltatva a legvadabb terrornak, amely valaha is létezett. Nem fegyveres férfiakat, nem tettenért lázadókat, hanem békés munkásokat, munkásnőket, gyermekeket vernek bilincsbe, kínozzák és legyilkolják őket. Vadállati kegyetlenséggel agyalják ki a legszörnyűbb eszközöket elvtársaink életének elrablására.

A fehérterror mindezt megteheti, mert mögötte áll az antantmissziók fegyveres hatalma, és a népszabadság és az emberi jogok védelmezőinek védnöksége alatt ma egyetlen napon több vér folyik Budapesten, mint a proletárdiktatúra négy hónapja alatt.

Budapesten, az ellenforradalom első fegyveres megmozdulásainak idején, amikor heves ellenállásuk miatt sok munkást és katonát is megöltek, az antantmissziók vezetője, Romanelli ezredes éles hangú jegyzékben tiltakozott[1] az ellenforradalmárok kivégzése ellen, mondván, hogy azok csak politikai ellenfelek, habár fegyveres ellenállást tanúsítottak. És a diktatúra gyengének mutatkozott, senkit sem végeztetett ki.

Ma a fegyvertelen munkásokat, akik nem is gondolnak ellenállásra, értelmetlenül és alaptalanul tömegével gyilkolják le — de a missziók hallgatnak, egyetlen tiltakozó szavuk sincs. Sőt ellenkezőleg, hatalmukkal és tekintélyükkel támogatják a fehérterrort, amely anélkül egyetlen napig sem tarthatná magát.

Elvtársak, világ proletárjai!

Országaitok hatalmasainak, burzsoáziátoknak ízlik a proletárvér. Egyetlen céljuk, hogy megbosszulják magukat a magyar munkásosztályon, amelynek volt bátorsága ahhoz, hogy ledobja magáról igájukat. Azért rendezik ezt a borzalmas mészárlást, hogy terrorizáljanak, megfélemlítsenek benneteket, hogy elvegyék a bátorságotokat attól, hogy elnyomóitokat saját forradalmatokkal zúzzátok szét. Nincs irgalom, nincs emberiesség: ha profitjukat, hatalmukat fenyegeti ve-

[1] Az erről szóló jegyzékváltást Kun Béla és Romanelli alezredes között lásd A magyar munkásmozgalom történetének válogatott dokumentumai. 1919. március—1919. augusztus 6. B köt. Kossuth Könyvkiadó 1960. 353—354. old.

szély, nem riadnak vissza attól, hogy a munkások millióit mészároltassák le, ugyanúgy, ahogy gondolkodás nélkül vágóhídra vitték a háborúban a munkások millióit.

De ti mellettünk álltok! A mi fájdalmaink nektek is fájnak, és ti nem tűrhetitek tovább, hogy a magyar proletariátus jogos forradalmára az egyetlen válasz továbbra is a mészárlás legyen.

Oltalmatok alá helyezzük magunkat; a ti erőtöktől várjuk, reméljük szabadulásunkat, megváltásunkat. Hallassátok mennydörgő hangotokat, szedjétek össze erőtöket, hogy megakadályozhassátok azt, hogy egy ország munkásait teljesen megsemmisítsék, csak azért, mert fellázadtak a világ leggyalázatosabb reakciója ellen.

Éljen a szolidaritás! Éljen a nemzetközi forradalom!

A Magyarországi Szocialista-Kommunista Munkáspárt[1]

Die Kommunistische Internationale, 1919 november—december. (Eredetileg német nyelven jelent meg.)

31

1919. december

A KMP ELSŐ, MAGYARORSZÁGON KIADOTT RÖPIRATA A LEGÁLIS SZERVEZETEK VÉDELMÉRE HÍVJA FEL A PROLETARIÁTUST

Világ proletárjai, egyesüljetek!

Proletárok!

Itt vagyunk újra. Jöttünk ezer veszedelmek között, hogy ismét eggyé legyünk veletek.

Itt vagyunk újra, hogy megerősítsünk Benneteket ama megingathatatlan hitetekben, hogy a proletárság ügye nem veszett el, hogy hírül adjuk Nektek: Üldözöttek reménykedjetek, üldözőitek nemsokára üldözöttek lesznek.

Itt vagyunk újra, hogy átadjuk Nektek a halálba üldözöttek ezreinek üzenetét:

Ne csüggedjetek! Az eszme él és győzni fog!

Ne csüggedjetek! Őrizzétek meg dicső harcokból merített áldozatkész elszántságtokat, és tartsatok ki továbbra is az Eszméért. Kitar-

[1] Az aláírásban a moszkvai magyar kommunista emigráció a Tanácsköztársaság idején megtartott egyesítő pártkongresszuson elfogadott elnevezés nem pontos változatát használja.

tástok, áldozatkészségtek nem lesz hiábavaló, *mert bizton eléritek a célt: a proletárok uralmának visszaállítását.*

Ne csüggedjetek! Izeni Nektek a III. Internacionálé. Üldözőitek, elnyomóitok nemsokára elnyerik méltó büntetésüket, és sorsukban osztozni fognak árulóitok is.

A különböző börtönökben sínylődő forradalmárok ezreinek adjátok bármely úton tudtára, hogy szenvedésük már nem tart soká:

A Hajmáskérre internált forradalmárok tízezreinek üzenjük: *közeleg már fölszabadulásuk.*

Proletárok! A múltak bűneiről és hibáiról máskor fogunk beszélni. Most feledve a múltat, új életre kelve felszólítunk benneteket a III. Internacionálé nevében:

Bízzatok a világforradalom eljövetelében. Körülöttünk minden ország népe érettünk dolgozik; feltámadásunkkal a maguk boldogságát is várják.

A világforradalom erjed. Mindenütt forrong és készülődik a munkásság. Magyarország munkássága sem tagadhatja meg önmagát, sem a közösséget a többi országok proletariátusával.

Ne higyjetek a magyar lapok őrületes hazugságainak! Az orosz Vörös Hadsereg harctéri sikerei és helyzete általában soha oly szilárd és győzelembiztos nem volt, mint most. Szovjet-Oroszország összes ellenségei le vannak verve és katonailag megsemmisítve. Jugyenyics, Kolcsak és Gyenikin hadseregeinek már csupán menekülő és búvó maradványai vannak és a győztes Vörös Hadsereg diadalmasan tör előre Besszarábia, Galicia, Románia és Magyarország felé.[1]

Itt Magyarországon a fehérhadsereg utolsó heteit éli. Az elv-árulók nyakig úsznak a fehérek miazmás pocsolyájában. Csak kitartás és a forradalmi munkásság akaratából az egész fehérhorda csatlósaikkal és az elv-árulókkal együtt elmerülnek a közösen teremtett mocsarak fertőjében.

Őrizzétek meg önuralmatokat! Védjétek meg szakszervezeteiteket és a szakszervezetek egységét!

Éljen Bennetek szilárdan a tudat: a proletárság ügye nem veszhet el, a világforradalom itt van és győzni fog!

Proletárok!

Az osztályharctól el ne távolodjatok! Békét a burzsoáziával ne kös-

[1] 1919 decemberében a Gyenyikin csapatai felett aratott győzelem nyomán a Vörös Hadsereg felszabadította Kijevet, Poltovát, Harkovot. Megindult a harc Ukrajna teljes felszabadításáért.

setek! Végképp szakítani kell velük és az érdekeik szolgálatában állókkal!

Ezt üzeni nektek a III. Internacionálé megbízásából

a Kommunisták Magyarországi Pártja,

Wien, 1919.[1]

Röpiratgyűjtemény — PI Archívum. III. 1/1919. XII. 1517.

32

1919. december 27

RÉSZLET LÉKAI JÁNOS LEVELÉBŐL A MAGYARORSZÁGI IFJÚSÁGI MOZGALOM SZERVEZÉSÉRŐL

[2]... Földalatti mozgalmunk tulajdonképpeni központját itt[3] rendeztük be. Állandóan kapunk híreket Budapestről. Ott maguk a fiatalok adnak ki újságot, igaz, hogy csak 50 példányban. Ennek az „Értesítő"[4]-nek a hangja rendkívül éles, és a fiatalok óriási örömmel olvassák. Az újságot körbeadják, így több fiatal olvassa. Továbbá primitív sokszorosított röpiratokat adnak ki. A mozgalom néhány csoportban a nehézségek ellenére is erősebb, mint bármikor volt. Magánlakásokban, műtermekben, üzletek hátsó helyiségeiben tartanak szemináriumokat. Minthogy nagygyűléseket rendezni lehetetlen, 15—20 fiatal összegyűlik, akik más 20—15 elvtárssal vannak kapcsolatban, illetve akik a szeminárium vezetőinek instrukciói szerint az anyagot továbbadják. Ezek a csoportok önmaguk tartják fenn magukat, és a leghősiesebb áldozatkészséggel arra törekednek, hogy a legszörnyűbb nyomorban élő fiataloknak kisebb segítséget adhassanak és dolgoznak, hogy a legszükségesebbet a csoport számára megszerezhessék.

Óriási nehézségekkel sikerült itt egy nyomdát szerezni. 10 000 példányban brosúrát adunk ki a diktatúra születéséről és bukásáról (a brosúra már a nyomdában van), továbbá most kaptuk meg a „Kiált-

[1] Bár a röplap kiadási helyéül Bécs van megadva, a röplap Magyarországon készült. A kiadás helyéül az osztrák főváros csak konspirációs okok miatt szerepel A röplap készítői Bogdán Simonné és társai. [Lásd Bogdán Simonné visszaemlékezése. PI Archívum. H—b—34.]

[2] A kihagyott részben Lékai János bírálja a szociáldemokrata párt ifjúmunkás politikáját.

[3] Tudniillik Bécs.

[4] Az „Értesítő" c. lap 1919 végén és 1920 elején jelent meg Budapesten. A kommunista ifjúmunkások illegális lapja volt.

vány" eredeti szövegét, már le is van fordítva, de a fordítás nem különösen jól sikerült, ezért át kell dolgozni. Egy-két napon belül azonban nyomdába tudom adni, és ezt a brosúrát is 10 000 példányban adjuk ki. Kiadjuk továbbá régi ifjúsági lapunkat, az „Ifjú Proletár"-t, ezt egyelőre 2000 példányban nyomtatjuk. A kéziratok már a szedőnél vannak, a szedés azonban nehézkes, mert csak német szedőket tudunk használni . . .[1]

Megjegyzem még, hogy Kázmér elvtársat Pozsonyba, Szlovákiába küldtük, hogy az ottani mozgalmat megszervezze.

Mellékelten küldök egy jelentést a fehérterrorról, továbbá egy cikket a szakszervezeti kérdésről és a fiatalokról, ez a kérdés Magyarországon éppen most rendkívül aktuális.

Sok üdvözlettel

Lékai

Wien, 1919. XII. 27.

Nagyon szeretném, ha ti is kiadnátok egy felhívást a Magyarországon uralkodó fehérterror rémségeiről. Lehetetlen, hogy az Ifjúsági Internacionálé vakon elmenjen a burzsoázia bosszújának megnyilvánulása mellett. Nyíltan meg kell vallanunk, hogy szolidaritást vállalunk a kivégzettekkel!

PI Archívum 500/57. 1 ö. e. (Eredetileg német nyelven.)

33

1921. december 30

A „VÖRÖS ÚJSÁG" (BÉCS) A PÁRT ÚJJÁSZERVEZÉSÉÉRT VÍVOTT HARCBAN ELESETTEKRŐL

A magyar forradalom legnemesebb mártírjai közé tartoznak azok, akik a fehérterror rémes tombolása közben teljesített forradalmi munkájuknak estek áldozatul. Akik nem törődve a veszélyekkel, a leselkedő halállal, a pokoli borzalmakkal, rendíthetetlen áldozatkészséggel dolgoztak a földhöz sújtott magyar proletariátus ügyéért. Akik fölcserélték az emigráció biztos, védett, még nyomorúságában is aránylag nyugodt és kényelmes életét a fehérhalál kockázatával csak azért, hogy segítségére lehessenek a gyötrődőknek, hogy bizalmat öntsenek a csüggedőkbe, hogy forradalmi összetartásra buzdítsák a

[1] A továbbiakban a nyomda ügyeiről van szó.

magukra maradtakat. Az ilyen emigráns mártírok közé tartoztak Vadas Márton és Kohn Gábor. [Mészáros Gábor.]

Vadas Márton a legritkább forradalmártípus jelenség. Tizenkilenc éves korában lelkülete a naiv gyermeké és a komoly férfié egyaránt. Intellektuel pályára készült, de nem volt oly alacsony rendű fizikai munka, melyet a forradalom érdekében örömmel el nem végzett volna. Tizenöt éves kora óta határtalan szorgalommal, rendszeresen tanulja a szocialista tudományokat.

Képzettsége messze felülmúlta az átlagos szocialista tudást. Izzó lelkesedés a forradalmi ideálokért csodálatosan párosul benne a nyugodt, biztos kritikai képességgel. Nem, a szenvedélyes gyűlölet a proletariátus ellenségeivel szemben, nem, a forró szeretet a proletariátus ügyéért nem homályosítja el lelkében a követendő irányok és célok tiszta meglátását. Föllépése szerény és szeretetreméltó. Itt az emigrációban a legnagyobb nyomor közepette maga a forradalmi tettvágy megtestesülése. Minden perce, minden gondolata a forradalomé, az otthon sínylődő nyomorgóké, a megkínzottaké, a kommunista mozgalomé.

A fehérterror uralma tetőfokát éri el. Horthy tiszti banditái százával gyilkolják a munkásokat. Börtönök, kaszárnyák, rendőrség, szállók pincéi hangosak a megkínzottak jajkiáltásaitól, a haldoklók hörgéseitől. Künn az utcán a munkanélküliek tízezrei szenvedik a tél minden kegyetlen nyomorát, a Horthy-uralom minden brutalitását. A szocialista mozgalom legjobbjai legyilkolva vagy a börtönökben sínylődve, vagy a bujdosásban nyomorogva, elvágva minden bajtársi érintkezéstől, az elvtársi szolidaritás lehetőségének minden megnyilvánulásától. Vadas Márton lemegy. Tudatában a veszélynek és kockázatnak — végrendelkezik. Lemegy, hogy csepp enyhülést, egy csepp vigaszt és egy csepp buzdítást vigyen a bécsi emigrációból, a budapesti szenvedő elvtársaknak. A legveszedelmesebb és legelvetemültebb kém hálójába kerül. 1920. január 23-án elfogják és a kelenföldi kaszárnyába[1] zárják. Majd elfogják fiatal öccsét, Vadas Andort is, aki munkájában készséges segítőtársa. A kelenföldi kaszárnyába kerül ő is egy sereg elvtárssal egyetemben. Az áldozatkészség hiábavaló volt.

Itt kezdődik a Kohn Gábor szerepe. Őt nem rettenti vissza sem a fehérterror dühöngése, sem társainak borzasztó sorsa. Ugyanarra vállalkozott, amire Vadas Márton, de ezenkívül az ő kiszabadítására is gondolt. Kohn Gábor szintén kémek áldozata lett. Elfogják és őt

[1] A kelenföldi laktanyában volt az 1. vadászzászlóalj (Prónay) beszállásolva.

is a kelenföldi kaszárnyába zárják. Az itt elzártak sorsa rettenetes. A Vadas testvéreket és Kohn Gábort többek közt a Horthy elleni állítólagos merényletről vallatják. De főként a kommunista párt organizációjáról és működéséről. A legválogatottabb kínzások, a legrémesebb szenvedések sem képesek belőlük vallomást kicsikarni. Vadas Márton nem vall társaira, bármennyire kínozták — mondja egy szemtanú. Nem árultam el semmit, becsületesen halok meg — üzeni ki Kohn Gábor haldokolva. A poklok minden kínjának szenvedése 1920. február 20-ig tartott. A Vadas-fiúkat és Kohn Gábort február 20-án éjjel, Horthy pribékjei, a Héjjas-különítmény tiszti hóhérai meggyilkolták.

Kohn Gábor szintén fiatal, alig huszonöt éves, intelligens, tanult munkás, kiváló tehetségű, bátor katona. Csöndes, szófukar ember. Cselekedeteiben megfontolt, nyugodt és biztos. Amit a forradalom érdekében elhatározott, végrehajtja, bármily áldozat árán is. Égő gyűlölete a burzsoázia iránt párosul benne a bajtársi szeretet és szolidaritás melegével.

Vadas Márton és Kohn Gábor a magyarországi proletárforradalom legkiválóbb alakjai közé tartoznak. A munkásság ügyének önzetlen szolgálásával, nemes áldozatkészségükkel, rendíthetetlen bátorságukkal örök példányképei lesznek a kommunista eszmék harcosainak. Ha mindennapi küzdelmeinkben, döntő harcainkban őket tekintjük ideáljainknak, az ő nemes életük és az ő hősi haláluk nem volt hiábavaló áldozat.

Illés Artúr: A forradalom emigráns mártírjairól. — Vadas Márton és Kohn (Mészáros) Gábor. Vörös Újság (Bécs), 1921. december 30.

A NEMZETKÖZI PROLETARIÁTUS A MAGYAR DOLGOZÓKÉRT

(34—38)

34

1920. április 30

OLASZ BALOLDALI SZOCIALISTÁK NYILATKOZATA A MAGYARORSZÁGI ELLENFORRADALOMRÓL

Tudvalevő, hogy Horthy „kormányzó" azt a felzúdulást, melyet a fehérterror borzalmai az egész európai proletariátusban keltettek s amelynek kihatásait a magyar „külpolitikára" a magyar oligarchia valahogy ellensúlyozni szeretné, azzal akarta lecsendesíteni, hogy

meghívta az olasz és az angol munkásságot, hogy küldöttei révén győződjék meg arról, hogy „nincs fehérterror Magyarországon".[1] A maga ostobaságában azt tételezte-e fel a banditafőnök, hogy a külföldi proletariátus is olyan ostoba, mint ő, vagy azt remélte-e, hogy sikerül a proletárok képviselőinek a szemébe port hinteni, vagy, ami a legvalószínűbb, arra számított, hogy a külföldi proletariátus nem meri majd képviselőit az orgyilkosok barlangjába elküldeni — annyi tény, hogy Della Seta és Vella elvtársak mint az olasz proletariátus képviselői szaván fogták a „kormányzót" —, egy hetet töltöttek Magyarországon, és mint az alábbiakból kitűnik, megállapították, hogy a leggonoszabb fehérterror dühöng és nehezedik a szerencsétlen magyar proletariátusra, melyet a legkétségbeesettebb praktikákkal sem lehet titkolni és rejtegetni.

*

Della Seta és Vella elvtársak tegnapelőtt érkeztek vissza Bécsbe, és tapasztalataikról a következőket mondották el:

„A magyar kormányzat meghívására mentünk el Budapestre, hogy ott meggyőződést szerezzünk Horthy magyar kormányzó hozzánk intézett táviratában foglalt azon állításainak igazságáról, hogy nincs fehérterror Magyarországon, és hogy a magyar munkásságot nem üldözik politikailag. Jól tudtuk, hogy ha van fehérterror — és meg voltunk győződve róla eleve, hogy van —, akkor igyekezni fognak bennünket félrevezetni, vagy pedig ha ez nem sikerülne, úgy meg fogják akadályozni, hogy komolyan vizsgálatot folytathassunk ebben az ügyben. Hiszen még mielőtt elindultunk volna, már tudomásunkra jutott, hogy Friedrich hazaárulónak nyilvánított mindenkit már jó előre, aki velünk egyáltalában szóba mer állni. Tudtuk tehát, hogy utunk eredménytelen lesz abban a tekintetben, mintha a magyar uralkodó osztály betekintést engedne kínzókamráiba, azt sem reméltük, hogy a szerencsétlen magyar proletariátus sorsán enyhíteni leszünk képesek valamit, de elmentünk mégis részben azért, hogy

[1] A fehérterror híre a nyugati haladó és a magyar baloldali szocialista és kommunista sajtó útján bejárta Európát. Az olasz és angol munkáspárt megbízottakat akart küldeni Magyarországra, hogy a híreket személyesen ellenőrizzék. A magyar kormány kérésüknek eleget tett. Először az olasz munkáspárt küldöttei a baloldali szocialista Alceste della Seta és Arturo Vella érkeztek Magyarországra. Meglátogatták a hajmáskéri internáló tábort. Tekintettel azonban arra, hogy néhány buzdító mondatot intéztek a foglyokhoz, cselekedetüket a kormány kommunista agitációnak minősítette, és a további börtönök és internáló táborok látogatására vonatkozó kérésüket elutasította. Az olasz képviselők magyarországi fogadásáról a nemzetgyűlés 38. ülésén interpelláció hangzott el. Lásd Képviselőházi Napló. 1920—21. II. köt. 378—380. old.

megjelenésünk a magyar proletariátus előtt dokumentálja a nemzetközi szolidaritást, mellyel a világ proletariátusa, de különösen a kommunista III. Internacionale alapján álló olasz proletariátus sorsa iránt viseltetik; másrészt azért, mert a fehérterror bevallása az is, ha a vizsgálat útját előttünk elzárják. Ebben az esetben is alkalmunk lesz, gondoltuk, a világ proletariátusával tapasztalatainkat közölni és őket egyöntetű cselekedetre bírni. S ha a magyar oligarchia fittyet is hány mindenre, ami a dolgozókkal függ össze, Európa munkásközvéleményének egyhangú megmozdulása ez ellen a rettenetes barbáruralom ellen, még neki sem lesz mellékes most, a magyar békekötés előestéjén.[1]

Hogy célunkat elérjük, kívánságainkat egy memorandumba foglaltuk össze, melyet a budapesti olasz képviselő útján hivatalosan adattunk át a magyar miniszterelnöknek. Tettük ezt azért, hogy a magyar kormányt hivatalos válaszra kényszerítsük. A memorandum hét pontból állt, amely pontokat egyenként szóban is megtárgyaltuk Simonyi-Semadam úrral.

Első pont volt az internálási táboroknak a meglátogatása. Meg akartuk látogatni a Csepel, Hajmáskér, Eger, Ostffiasszonyfa, Zalaegerszeg és Márianosztra helyiségekben levő táborokat. Erre nézve a miniszterelnök kijelentette, hogy Csepelen és Egeren már nincsenek internálási táborok, Ostffiasszonyfa, Zalaegerszeg és Márianosztra az ország távol eső részein lévén, a mai közlekedési viszonyok mellett igen nehezen érhetők el, de Hajmáskér meglátogatása ellen semmi kifogása sincs. Automobilt is akart rendelkezésünkre állítani, amit azonban el nem fogadva, kocsin mentünk ki.

A táborban kimenetelünk hírére természetesen igyekeztek a rossz bánásmód minden nyomát eltüntetni. De a legnagyobb igyekezet mellett sem sikerült ez egészen. Saját szemünkkel láttuk még, amint zsákszámra hordták ki a lisztet, főzeléket stb., aminek, ha különben rendesen ellátnák szerencsétlen internáltakat, nem lett volna értelme éppen látogatásunkkor. De ennél többet jelent az, hogy ugyancsak saját szemünkkel láttuk azokat a karókat, melyekhez a szerencsétlen foglyokat kötik, hogy megbotozzák őket, sőt sietségükben egy korbácsot és két ólombunkót is ott felejtettek, melyekkel a kínzást végrehajtják.

Az internáltakat nemzetiségük szerint csoportosítva állították elénk. Vannak ott magyarok, osztrákok, oroszok, románok stb. Elaggott öreg emberek, bénák, kik mozdulni is képtelenek, terhes

[1] A trianoni békét 1920. június 4-én írta alá a magyar kormány.

nők, kik a terhesség utolsó stádiumában vannak, tanárok, írók, orvosok, munkások vegyesen. Legnagyobb részük azt sem tudja, miért van ott, és egyetlenegyet sem hallgattak ki vagy ítéltek el törvényes eljárással.

Az asszonyok legnagyobb része azért van ott, mert a hozzátartozója kommunista. Nem tudván elfogni a hozzátartozókat, az asszonyokat tartják fogságban.

Mint ahogy a középkorban és a vadaknál szokás. Legfelháborítóbb volt száz salgótarjáni bányász esete, kiket azért internáltak és botoznak serényen, mert sztrájkolni mertek.

Az egész látogatásunk másfél óráig tartott. Átadtuk az internáltaknak az olasz proletariátus üdvözletét, és vigasztaltuk őket azzal, hogy sorsuk majd jobbra fordul. Ez a kijelentésünk azután alkalmat adott a magyar reakciónak arra, hogy további vizsgálatunknak útját vágja azzal a rágalommal, hogy kommunista propagandát űzünk. Ez persze a legotrombább rágalom, hiszen már az internáltak érdekében is tartózkodtunk attól egy oly országban, ahol a kommunizmust közönséges bűncselekménynek nyilvánítják és ahol ha a villanyoson véletlenül kiejtettük a „kommunista" szót, az utasok ijedten szétrebbentek, és reszketve várták a karhatalom beavatkozását.

Az egész látogatásunk a nyilvánvaló komédia jellegét viselte magán. Egy őrnagy volt ellenőrzőnek mellénk kirendelve, s az internáltakon meglátszott, hogy a szabad megnyilatkozástól eltiltották őket.

Második pontja volt memorandumunknak a börtönök megvizsgálása. A fogoly népbiztosokkal óhajtottunk beszélni, meg akartuk nézni a Markó utcai, Margit körúti fogházakat és gyűjtőfogházat. A miniszterelnök kijelentette, hogy ennek semmi akadálya s csak köteles udvariasságból várjuk meg az igazságügyminiszter engedélyét is. Ez az engedély is megjött, és mellénk osztották dr. Meyer igazságügyminisztériumi tisztviselőt kalauzolásunkra. A látogatásra kitűzött időben dr. Meyer pontosan meg is jelent, de a látogatás helyett azt a hírt hozta, hogy a minisztertanács előző éjjel összeült s az igazságügyminiszter távollétében az engedélyt visszavonta. Így a látogatás elmaradt. Már előzőleg hallottuk, hogy az olaszul tudó foglyokat (pl. Ágoston népbiztost) látogatásunk hírére hirtelen vidékre szállították, hogy velünk ne érintkezhessenek, most pedig meggondolták, és az egész látogatást betiltották. Bizonyára nem azért, mert a fogházak tisztességes állapotban vannak, sem azért mert „nincs fehérterror" Magyarországon!

Harmadik pontja volt memorandumunknak, hogy meglátogathassuk a karhatalom szállásának a pincéit. Kértük, hogy a Palace Hotel, a Gellért Szálló és Mária Terézia-laktanya helyiségeit megnézhessük.[1] A miniszterelnök kijelentette, hogy karhatalom létezéséről nincs tudomása, majd informálódik, és azután értesít bennünket. Az értesítés azonban elmaradt.

Negyedik pontként kértük az elítélt és kivégzett kommunisták fölött hozott ítéletek szövegét. Megígérték, de nem juttatták el őket hozzánk. Bizonyára azért, mert az ítéletek olyan igazságosak, hogy fölösleges idegen szemnek elolvasni őket.

Ötödik pontként kértük, hogy Kohn [Mészáros] Gábor, a két Rebenschaft [Vadas][2], Müller mérnök esetéről adjanak felvilágosítást. Ha életben vannak, beszélni akarunk velük, ha nincsenek életben, úgy kérjük haláluk körülményeiről felvilágosítani bennünket. A miniszterelnök kijelentette, hogy ezeket a neveket nem ismeri. Müller nevű kommunistáról nem tud, pedig ő az egész diktatúra alatt Budapesten élt, s így tudnia kellene róla, ha ilyen nevesebb kommunista lett volna. Különben is Magyarországon igen sok Müller van. Pedig mi nem is állítottuk, hogy Müller kommunista volt.

Az egész beszéd a nyilvánvaló hazugság jellegét viselte magán.

Végül kértük, hogy Kecskemétre ellátogathassunk, ahol állítólag a halottak százainak vérétől még most is nedves a föld s ahol a halottakat úgy temették el, hogy a kutyák kikaparták őket a föld alól és lakmároznak belőlük.[3]

A miniszterelnök cinikus mosollyal hallgatja beszédünket, és még csak nem is felelt.

Így, miután azzal az ürüggyel, hogy kommunista agitációt űzünk, megtagadták, hogy elvégezzük legfontosabb látogatásainkat; legfontosabb kéréseinket nem teljesítették, beszédünket vagy cinikus mosollyal hallgatták, vagy nyilvánvaló hazugsággal tértek ki előle — meggyőződhettünk róla, hogy a legborzalmasabb, legbarbárabb fehérterror dühöng, s ezzel elértük látogatásunk kitűzött célját. Tapasztalatainkat közölni fogjuk úgy az olasz proletariátussal, mint az egész világ proletariátusával és reméljük, hogy állásfog-

[1] A Nemzeti Hadseregnek Budapestre történt bevonulása után a tiszti különítményeket egyes szállodákba helyezték el. Maga a fővezérség a Gellért Szállóban volt.

[2] Róluk lásd e kötet 31. dokumentumát.

[3] A cikk az 1919 novemberi Kecskemét és környéke vérengzéseire utal. A gyilkosságokat Héjjas Iván, Francia Kiss Mihály és társai követték el.

lalásunknak lesz olyan ereje és súlya, hogy még burzsoá kormányaink sem fognak, bármennyire akarnák is, elzárkózhatni előle. Mindenképpen rajta leszünk, hogy kormányaink beavatkozzanak, s Európa testéről ezt a középkori fekélyt levakarják. Különösen rajta leszünk, hogy a magyar béken az olasz proletariátus állásfoglalása meglássék.

*

Olasz elvtársaink nyilatkozatához nincs hozzátenni valónk. A legközelebbi hetekben egy angol munkásküldöttség megy Horthy—Bali meghívására Budapestre.[1] Vajjon ezt is ily alaposan fogják-e meggyőzni arról, hogy „nincs fehérterror Magyarországon?"

Die Rote Fahne (Wien). Melléklet. Vörös Újság, 1920. április 30. Della Sera és Vella elvtársak és a fehérterror.

35

1920 június

A NEMZETKÖZI SZAKSZERVEZETI SZÖVETSÉG KIÁLTVÁNYA A VILÁG PROLETARIÁTUSÁHOZ AZ ELLENFORRADALMI MAGYARORSZÁG BOJKOTTÁLÁSÁRÓL[2]

A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség elhatározta, hogy június 20-tól bojkottálja Magyarországot, és teljesen megszakít vele minden kapcsolatot.

Már majdnem egy éve, hogy az úgynevezett „rendcsináló elemek" Magyarországon a hatalmat megragadták. Ettől a pillanattól kezdve a munkásmozgalom olyan elnyomásnak és üldözésnek volt kitéve,

[1] Az angol küldöttek 1920 májusában jártak Magyarországon. Jelentésüket lásd Rote Fahne 1920. július 10., valamint az angol nyelven megjelent részletesebb változata 1920. június 3. kelttel. Report of the British Joint Labour Delegation to Hungary.

[2] A II. Internacionáléval együttműködő Amszterdami Szakszervezeti Internacionálé kötelékébe tartozó Nemzetközi Szállítómunkás Szövetség elhatározta, hogy az ellenforradalmi Magyarország ellen bojkottot szervez, így juttatja kifejezésre szolidaritását a magyar proletariátussal. A bojkottra 1920. június 20. és augusztus 8. között került sor. A bojkott értelmében megszűnt a közlekedés, postaforgalom, telefon- és táviratösszeköttetés Magyarországgal. A nemzetközi proletárszolidaritás következményeitől féltek a magyar uralkodó osztályok is. Mint a BM 239/1920 „B" körrendelete bizonyítja, félelmük nem volt alaptalan, mert a „kommunista eszmék híveinek fokozottabb mozgolódása észlelhető". A bojkott megkezdésének napján sztrájkba léptek a tatabányai bányászok is. A kormánynak csak karhatalmi különítmények kirendelésével sikerült a bányászokat a munka felvételére szorítani. A majdnem két hónapig tartó bojkottot a II. Internacionálé reformista szociáldemokrata vezetői szerelték le.

amely példátlan a munkásmozgalom történetében, és messze túlszárnyalja még az egykori orosz cárizmus minden rémtettét is.

Ahhoz, hogy valakit börtönbe vessenek, elég, ha tagja egy nem vallásos egyesületnek, egy névtelen feljelentés elegendő, hogy elhurcolják és fogolytáborba zárják.

Már ez év elején a hajmáskéri fogolytáborban 9000 férfi és nő, a csepeliben 4000, a zalaegerszegiben 2400, az egriben 2000, a ceglédiben 3000 és a komáromiban 2000 ember volt. Összesen 50 000 férfit és nőt tartóztattak le. A városi börtönök túlzsúfoltak, és a foglyokat a legkegyetlenebb és legrafináltabb kínzásoknak vetik alá a tiszti bandák. Már ez év elején 5000 munkást halálra „ítéltek". Ezreket és ezreket gyilkoltak le minden előzetes bírósági eljárás nélkül, ezrek sorvadtak el éhség, rosszultápláltság és betegség következtében. A reakciós tiszti különítmények teljhatalmúak. Aki kezük közé kerül, elveszett, áldozataikat megkínozzák és végül agyonütik. Előfordult, hogy a szerencsétleneket élve megskalpolták, kezüket-lábukat eltörték, vagy arra kényszerítették őket, hogy megegyék saját ürüléküket vagy emberhúst egyenek. Egyes férfiakat kasztráltak, mások nemi szervét kővel szétzúzták. Mindezeket az eseteket bebizonyították, és tanúk eskü alatt megerősítették.

Férfiakat és apákat asszonyaik és gyermekeik szemeláttára megkínoztak és meggyilkoltak, asszonyokat és lányokat férjeik és apáik szeme előtt meggyaláztak. Nap mint nap tűnnek el férfiak és nők a harcoló munkásság soraiból, és csak mint holttesteket találják meg őket, meggyilkolva, agyonlőve, agyonverve, vízbe fojtva és gyakran a legborzalmasabb módon megcsonkítva.

A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség tiltakozott ezek ellen a rémtettek ellen a magyar kormánynál éppúgy, mint a Népszövetség Legfelsőbb Tanácsánál, követelte, hogy tegyenek olyan intézkedéseket, amelyek véget vetnek ezeknek a rémtetteknek. Ez a lépés eredménytelen maradt. Magyarországon a fehérterror éppen úgy uralkodik, mint eddig. A Népszövetség Legfelsőbb Tanácsa nyilvánvalóan nem tud vagy nem akar megfelelő nyomást gyakorolni a magyar kormányra. A kormány maga nem akarja országában a szörnyűségek elkövetőit megzabolázni, és vagy elnézi rémtetteiket, vagy még bátorítja is őket.

A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség tulajdonában vannak a magyar kormánynak olyan hivatalos dokumentumai, amelyekből kitűnik, hogy a kormány a bírákat felbiztatja, hogy a foglyokat akkor is elítéljék, ha nincs elegendő bizonyíték arra, amit Magyarországon „bűnnek" neveznek, és 20 000-től 25 000 koronáig terjedő jutal-

mat helyez kilátásba azoknak, akik a külföldre menekült munkásvezetőket „ártalmatlanná teszik", azaz meggyilkolják.

Mindezek ismert és bebizonyított tények. Azok a kormányok, amelyek előtt ismeretesek, nem hajlandók beavatkozni, és talán örvendeznek, hogy Magyarországon leverik és eltiporják a munkásmozgalmat.

A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség átveszi a kormányok feladatát, és felhívja a világ munkásait, hogy vasárnaptól, június 20-ától tagadjanak meg minden munkát, amely a fehérterror Magyarországának közvetve vagy közvetlenül használna.

Június 20-tól, vasárnaptól kezdve a magyar határon át nem közlekedhet vonat Magyarországra, nem mehet hajó, nem továbbítható egyetlen levél vagy távirat sem Magyarországról, sem Magyarországra. Az egész forgalmat le kell állítani. Nem mehet be az országba sem szén, sem nyersanyag, sem élelmiszer, sem levél, sem sürgöny.

A háború alatt a hadviselő államokban az uralkodó osztályok a gazdasági bojkott fegyverével győzték le ellenfeleiket. A háború után ugyanezt a fegyvert alkalmazták, és alkalmazni akarják továbbra is, hogy az orosz munkásmozgalmat megfojtsák.

A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség felhívja a világ munkásait: alkalmazzák most ugyanazt az eszközt, hogy gátat vessenek a magyar kormány véres uralmának és ezzel megmentsék ezer és ezer elvtárs életét és szabadságát.

Elvtársak! Szállítómunkások! Tengerészek! Vasúti munkások és tisztviselők, posta és távirdai alkalmazottak és minden szakma munkásai, egy emberként tegyetek eleget a Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség felhívásának.

Június 20-tól, vasárnaptól kezdve ne végezzetek semmiféle munkát Magyarország számára!

Proletárbojkott a fehérterror ellen!

Éljen a nemzetközi szolidaritás!

Amszterdam, 1920 június

A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség

Die Internationale Gewerkschaftsbewegung, 1921 január. A nemzetközi bojkott Magyarország ellen.
(Eredetileg német nyelven jelent meg.)

1920. augusztus 26

A „PROLETÁR" A CSEH FORRADALMI MUNKÁSSÁGNAK A BOJKOTT FOLYTATÁSÁÉRT VÍVOTT KÜZDELMÉRŐL

A második és harmadik Internacionálé, az ellenforradalom és forradalom közötti különbségnek egyik természetes megnyilvánulási formája az az ellentét, mely a szociálsoviniszta vezérek és a kérlelhetetlen osztályszükségességektől hajtott munkástömegek között fejlődött ki, és válik mind élesebbé. A forradalmi frázisok internacionáléja által elrendelt bojkott Horthy-ország ellen megbukott, mert nem forradalmi cselekedet volt az ellenforradalom ellen, hanem amolyan jó szándékú észretérítési kísérlet a „magáról megfeledkezett", a kelleténél snejdigabb szövetséges ellen, aki nemcsak kommunistákat, hanem hithű szociáldemokratákat is ver agyon.

A polgársággal való együttműködésben elernyedt „vezérek" bojkottja siralmas kudarcot vallott,[1] mert csupán az együttműködés megzavarása ellen irányult; tehát valami ellen, ami a „vezérek" érdeke ugyan, de nem a munkástömegeké. Mi sem természetesebb tehát, mint az, hogy a vezérek nem sikerült bojkottjából automatikusan nő ki a fenti „vezérekkel" és Horthyékkal egyaránt érdekellentétben álló munkástömegek bojkottja.

A „fentről", sőt egészen fentről elhatározott, a II. Internacionálé berozsdásodott életlen fegyvereivel keresztülvitt bojkottot íme követi az alulról, az ösztönszerűen a harmadik Internacionálé zászlója alá sorakozó munkástömegek forradalmi akaratából sarjadó bojkott — nem a szövetséges, hanem az osztályellenség ellen, nem a fehérterror mérséklése és ötvenszázalékos kiegyezés, hanem annak megsemmisítése, kiirtása céljából. E forradalmi bojkott első megnyilatkozása az a Csehszlovákiából jövő hír, hogy az ottan Magyarországgal és Lengyelországgal szemben fennálló bojkottbizottságok — nem törődve az amszterdami „vezérek" bojkottbeszüntetési parancsával — a bojkott szigorítását rendelték el. E célból magyar, német, cseh és tót nyelven felhívást tettek közzé, melyben többek között a következőket mondják:

Az alólírt munkásszervezetek felhívják a szállítási szakmák dolgozóit, hogy a reakció elleni sikeres harc érdekében hajtsák végre a legszigorúbb bojkottot Magyarország és Lengyelország ellen. Vas-

[1] Lásd e kötet 87. old. 2. sz. jegyzetét.

úti alkalmazottak! Tartsatok szemmel minden teheráruküldeményt! Ne higyjetek a fuvarlevelek hamis tartalomjelzésének, hanem minden Lengyelországba vagy Magyarországba irányított küldemény elszállítását akadályozzátok meg! Kelet-Szlovenszkó és Ruszinszkó valamennyi állomásának vasúti alkalmazottai, a dolgozók szolidaritása alapján akadályozzátok meg a Lengyelországba vagy Magyarországra szóló muníció- vagy áruküldemények továbbszállítását! Postai és pénzügyi alkalmazottak, segítsétek a bojkott végrehajtását!

Aláírások: A bojkottbizottság, a kosicei szakszervezeti tanács, a vasúti alkalmazottak uniója, a csehszlovákiai alkalmazottak egyesülete és a csehszlovákiai vasúti tisztviselők szakszervezete.

Proletár, 1920. augusztus 26. A cseh forradalmi munkásság folytatja a bojkottot.

37

1920. augusztus 19

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉ II. KONGRESSZUSÁNAK FELHÍVÁSA A VILÁG PROLETARIÁTUSÁHOZ MAGYARORSZÁG HÓHÉRAI ELLEN

A Kommunista Internacionálé II. világkongresszusa[1] következő felhívással fordul minden ország proletárjaihoz:

Munkások és munkásnők! Miközben Szovjet-Oroszország lengyel nemesek bűnös klikkjének támadását[2] győzelmesen veri vissza, mikor az egész világon magasra hág a munkások lázadása kapitalista kormányaik ellen, mikor a kommunisták nemzetközi kongresszusán a forradalmi proletárok sok milliós munkáshadsereg összeforrasztásán munkálkodnak — van egy ország, melyet a forradalom előharcosainak a hullái borítanak el: ez az ország Magyarország.

A nemzetközi tőke, ez az utálatos, alávaló szörnyeteg letiporta a fiatal magyar tanácsköztársaságot. A Szovjet-Magyarország elleni hadjáratban találkát adott egymásnak a régi világ minden hatalma: kormányzsoldban álló gyilkosok tábornoki vállrojttal a vállukon; londoni bankárok, Románia nemesi csőcseléke, francia uzsorások és minden ország szociálárulói: fekete bőrű zsoldosok és a „kultúra civili-

[1] A Kommunista Internacionálé II. kongresszusa 1920. július 19—augusztus 7. között ülésezett Moszkvában.

[2] Az ellenforradalmi Lengyelország támadását a szovjet Vörös Hadsereg 1920 nyarán verte vissza, és július 23-án Varsó alá érkezett.

zált hordozói". Minden oldalról szorongatva, keze-lába összetörve, a magyar Tanácsköztársaság rettentő kínok között múlt ki az ellenforradalom Golgotáján, hogy újra feltámadjon, ha majd segítségére sietünk. Barbár ellenforradalom, melyet az emberiség salakja, Horthy admirális tiszti bandája vezet, a munkások holttetemei fölött járja bűnös táncát. Nincs az a kegyetlenség, nincs az a gyalázatosság, amelyet ez a magát minden korláttól szabadnak érző „kormány" el ne követett volna.

Ezer és ezer akasztott, agyonlőtt, tízezernyi börtönben tespedő, orvul leszúrtak és megöltek tömege, megbecstelenítettek és nyomorékká vertek — ez az a rend, amelyet a demokratikus „népszövetség" a II. Internacionálé segítségével újra helyreállított.

„Jaj a legyőzöttnek" mondja az angol tiszt, és agyonlöveti a kommunista munkásokat. „Jaj a legyőzöttnek" mondja az elállatiasodott földbirtokos, és megbecsteleníti a munkásnőt. „Jaj a legyőzöttnek" mondja a fogházőr, és rácsapja a zárt azokra a munkásokra, akik még életben maradtak.

Proletárok és proletárnők! Ha a haldokló magyar proletariátus jajszava hozzánk hatol, úgy kötelességünk, hogy felemeljük szavunkat, és megragadjuk a bűnös kezet, amely elevenekről lenyesi a bőrt, amely az elfogottakat kényszeríti, hogy emberi rondaságot egyék meg, amely az asszonyokat megbecsteleníti és a kommunistáknak a testét felhasítja. Még a tőke lakájai, az amszterdami szakszervezeti szövetség „vezetői" is megijedtek ezektől az aljasságoktól, hadjáratot határoztak el a fehér Magyarország ellen, bizottságaik a magyar és angol kormány és az egész Horthy-banda sok ezer gaztettét állapították meg. De ezek a „vezetők" nem egyebek árulóknál és elárulják saját jelszavaikat is.

A Kommunista Internacionálé világkongresszusa a kapitalizmus elleni végső, világraszóló harc előestéjén sok millió munkás nevében az egész proletariátushoz fordul azzal a felszólítással:

Fel a harcra Magyarország hóhérai ellen; minden eszközt mozgassatok meg e harc érdekében; állítsátok meg a fegyverszállító vonatokat! Ugrasszátok széjjel a katonai szállítmányokat, melyeket Magyarországra küldenek, tegyétek ártalmatlanná a tiszteket, akik oda igyekeznek, hogy munkásokat öljenek meg, hatalmas sztrájkokkal akadályozzátok meg kivétel nélkül mindennemű fegyver előállítását, fegyverkezzetek magatok is fel és ragadjatok meg minden eszközt: szót és tettet, hogy az imperializmus hadseregét megbomlasszátok. Vegyétek körül a gyűlölet falával a gyilkosok és hóhérok országát. Munkások, közönyötökkel cinkosaivá lesztek a gyilkosoknak. Áll-

jatok a küzdők sorába, védelmezzétek meg a proletárbecsületeket! Magyar munkások, legyetek erősek! Az egész világ proletariátusa veletek van. A Kommunista Internacionálé szeretete és testvéri üdvözlete jelét küldi ezennel nektek. A magyar Tanácsköztársaság meghalt! Éljen a magyar Tanácsköztársaság.

Moszkva, 1920 július.

A Kommunista Internacionálé
II. világkongresszusa

Proletár, 1920. augusztus 19. Magyarország hóhérai ellen.

38

1921. január 9

A VÖRÖS ÚJSÁG (MOSZKVA) ISMERTETI A SZOVJET KORMÁNY KÖZBELÉPÉSÉT A MAGYAR NÉPBIZTOSOK ÉRDEKÉBEN

I

Azon a napon, amelyen a tíz népbiztos hosszú ideig rágott ítéletét kihirdették[1] a fülig véres hóhérbírák Budapesten, Teleki Pál gróf miniszterelnök ezt a jól hangzó, tőkésharamia frázisokkal ékes szikratáviratot menesztette Moszkvába:

Csicserin külügyi népbiztosnak.

Híreink szerint az orosz tanácskormány egyrészt az Oroszországban levő hadifogoly magyar tisztekből tíz túszt vett ki,[2] ezzel a lépéssel torolva meg a volt népbiztosoknak Budapesten bíróság elé állítását. Másrészt a tanácskormány ajánlatot tesz arra, hogy az összes hadifogoly magyar tiszteket kicseréli a Magyarországban visszatartott orosz polgárokért. A magyar kormány azt tartja, hogy az orosz tanácskormány ilyen viselkedése az ártatlan hadifoglyokkal szem-

[1] 1920. július 5-én kezdődött a népbiztosper, amelyben tíz népbiztos (Ágoston Péter, Bajáki Ferenc, Bokányi Dezső, Dovcsák Antal, Haubrich József, Kalmár Henrik, Kelen József, Nyisztor György, Szabados Sándor és Vántus Károly) állt az ellenforradalmi bíróság előtt. A perben 1920. december 28-án hoztak ítéletet. Ágostont, Bokányit, Haubricht és Vántust halálra, a többieket életfogytiglani fegyházra ítélték.

[2] 1920. augusztus 13-án Csicserin szovjet külügyi népbiztos táviratot küldött Teleki Pál miniszterelnöknek, és közölte, hogy a volt népbiztosok, valamint a Magyarországon maradt szovjet állampolgárok életét fenyegető veszélyre való tekintettel a szovjet kormány ezer magyar tisztet internált és ezek közül tízet a tíz népbiztosért túsznak tekint. Lásd: Dokumenti vnyesnyej polityiki SZSZSZR III. köt. 89—90. old. Közli Párttörténeti Közlemények, 1960. 4. szám.

ben teljesen igazságtalan, embertelen és a civilizáció törvényei ellen való. A magyar kormány végét óhajtja vetni honfitársai kegyetlen szenvedéseinek, akik a börtönökben és koncentrációs táborokban testi és lelki kínokat szenvednek, kész tárgyalásokba bocsátkozni a volt népbiztosok sorsáról, akik előtt ma hirdették ki Budapesten a marasztaló ítéletet. Kérem, nevezzen meg helyet és időt tárgyalásokra.

Budapest, 1920. december 25.

Teleki külügyminiszter

Horthy hóhér grófi kormányelnöke kitesz magáért! Először úgy mutatkozik, mintha semmiről a világon nem tudna. Magyarországon nem gyilkolnak tizennyolc hónap óta munkásokat. A hóhérbíróságok nem irtottak ki száz és száz jó proletárt. A tiszti különítmények nem gyilkoltak meg tízszerannyit. Az internáló táborok nem nyeltek-e ezernyi életet. Semmi ok sem volt arra, hogy tiszti túszt szemeljenek ki Oroszországban. Szükségtelen volt „embertelenül" „civilizálatlanul" becsukni a magyar tiszteket. Hajmáskéren „emberségesen" vannak becsukva a proletárok, Zalaegerszegen „igazságosan" gyötrik a magyar dolgozókat, a tiszti különítmények „civilizáltan" herélnek, nyúznak tortúráznak. A jezsuita, szemforgató arcátlansággal kezdett grófi izenet másik fele annál szánalmasabb, annál sarokba szorultabb: a hóhérbíróságot, a pesti akasztófagyárosokat simítja farba: aznap hirdették ki „emberséges" „civilizált" és „igazságos" ítéletüket — négy akasztófa, hat életfogytiglani fegyházcella —, de a bíróság tisztelő miniszterelnök azon frissíben fütyül az ítéletre — kész tárgyalni az elítéltek sorsáról.

Mondani se nagyon kell, mit jelent ez a tárgyalásra készség. Az orosz proletárkormány nem egyszer világos, értelmes szóval megizente: a tíz tiszti túsz sorsa ugyanaz, mint a tíz népbiztosé. Ugyanolyan fegyházcella (valljuk be: a proletár Oroszország nem is tud, nem is képes ugyanolyan „civilizált" halálra nyomorító börtönt teremteni, mint a keresztény hóhérok Horthy-országban). A tárgyalás, mindenféle a népbiztosok sorsáról szóló tárgyalás tehát csak azon az alapon indulhat meg, hogy a tíz népbiztost — a halálra ítélteket is — szabadon bocsátja, a tiszti túszok ellenében kicserélik. Ezt még Teleki is tudja jól. De, hogy még jobban megtudja, s hogy „civilizált" haramia nagyképűségéből is magához térjen, arról a tanácskormány választávirata gondoskodik. Ez a szikratávirat így szól:

Teleki külügyminiszternek *Budapest*

Az orosz kormány visszautasítja azt a vádat, amelyet ellene önön keresztül a megrögzött militaristák kis csoportja intéz, akik jelenleg durva erőszak és hallatlan önkény segítségével tartják kezükben Magyarországban a hatalmat, amelyet számukra a román szuronyok harcoltak ki. Ennek a kormánynak, amely gyilkosságok és pogromok segítségével uralkodik, s amely a mészárlást, kínzást és banditaságot politikai rendszerré emelte, mindenki másnál kevesebb joga van az emberiségről és civilizációról beszélni. Ha e kasztnak ma Oroszországban levő képviselői fejükkel felelnek mindenért, amit a magyar kormány áldozataival — a népbiztosokkal és az orosz foglyokkal elkövet, úgy ezért nem minket, hanem az ő saját kormányukat terheli a felelősség, mert ez a magyar kormány kényszerít minket arra, hogy a túszok rendszeréhez folyamodjunk, mint egyetlen olyan rendelkezésünkre álló eszközhöz, amely megmentheti ezeket az áldozatokat, akiknek megmentését szent kötelességünknek tartjuk. Éppen Magyarország jelenlegi kormánya, amely bírói meggyilkolással fenyegeti a velünk szövetséges magyar tanácskormány tagjait és üldözi az orosz foglyokat, akik még Magyarországon vannak, hibáztatható az intézkedésekért, amelyeket reánk kényszerít, s amelyek részünkről csak az önvédelem törvényes lépései, tekintettel arra, hogy kötelességünknek tartjuk megmenteni ezeket az áldozatokat, akiknek védelmére ez év folyamán egész sor szikratávirat-nyilatkozatot tettünk már.

Miután lehetőleg gyorsan el akarjuk érni e téren azt a célt, amelyet magunk elé tűztünk, elfogadjuk ajánlatukat, és azt javasoljuk, hogy a tárgyalásokat Revalban diplomáciai képviselőnkkel, Litvinovval kezdjék meg,[1] aki el lesz látva a szükséges felhatalmazásokkal, s aki megegyezhet az önök képviselőjével a tervezett tárgyalások alakjáról és helyéről.

Moszkva, 1920. december 30. *Csicserin* külügyi népbiztos

Csicserin népbiztos válaszához kevés hozzáfűzni való van. A tanácskormány a világ összes dolgozóinak színe előtt mégegyszer reámutat nyomatékosan a magyar gyilkosok szemforgatására, a banditaságok politikáját rendszerré tevő emberséges és civilizált hóhérokra

[1] 1921. január 26-án kezdődtek meg Revalban a tárgyalások a magyar kormány és a szovjet kormány képviselői között. A tárgyalásokra vonatkozóan lásd Sarlós Márton: A kommunista előfeltételeket kiszabadító szovjet akciók. Akadémiai Kiadó. Különnyomat.

és azt feleli nekik: barátaink, akiket meg akarunk menteni, hóhérok kezében vannak, tehát szóba kell állnunk a hóhérokkal is, de — megmentjük őket.

II

A tíz népbiztos ügyében hozott ítélet egyike a legnehezebb szüléseknek, amelyet a fehérterror idáig átvajúdott. Kerek hónapba telt, amíg kinyögték. Nem azért, mintha a derék bíráknak gondot okozott volna „az emberség és civilizáció". Nem is azért, mintha nem tudták volna a halálos ítéleteiket megindokolni. A megrendelésre dolgozó paragrafus hóhérok annyi oktalan, alaptalan, becstelen halálos ítéletet hoztak már tizennyolc hónap alatt, hogy efféle bajok náluk nem adódhatnak elő.

Amiért az ítélet meghozatala november végétől karácsonyig elnyúlt, az nem volt egyéb, mint időnyerés annak a diplomáciai kitapogatására, hogy fel lehet-e köttetni a volt népbiztosokat, vagy sem. Nem az antantnál, nem is a „művelt közvéleménynél" kellett ezt kitapogatni, hanem a tanácskormánynál, az orosz proletariátusnál. Az antant — százegy néhány akasztófát, pár tucat herélést, tízezer internálást lenyelt már, még tíz akasztott se mozgatja meg. A „művelt közvélemény" teleírt papírlapokkal, határozatokkal és tiltakozásokkal a légynek sem árt. A tanácskormány, az orosz proletariátus azonban — valami. Túszokat szednek. Jól hangzó nevű tiszteket. Gróf Széchenyi, Prónay, Károlyi (nem a Mihály fajtából való), Füzesséry, Bornemissza. Meg kell tudni: vajjon csakugyan képesek-e ezek az orosz bolsevikiek arra, hogy felkötik, vagy főbe lövik a tíz túszt, ha mi a tíz népbiztost...

Hát a magyar diplomaták tapogatózásai december derekán arra az eredményre vezettek, hogy igen. Az orosz proletariátus nem tréfál. Széchenyi gróf és túsztársai nem kerülik ki azt a sorsot, amelyet a budapesti bíróhóhérok, hóhérhóhérok és kormányzóhóhérok, a volt népbiztosoknak szántak. Tehát: nem lehet akasztani. A karácsonyi ünnep gyönyöréről le kell mondani. Tavaly — be szép világ volt — még meg lehetett csinálni, hogy karácsonyra akasztófát állítottak Korvin Ottónak, László Jenőnek — csak a hóhér rontotta el a mulatságot, ünnepelni akart karácsonykor s nem akasztani, a szamár nem tudta, hogy éppen az akasztás az ünnep Hóhér-Magyarországon. Tavaly csak el kellett pár nappal halasztani az akasztási ünnepet, de meg lehetett tartani, az oroszok későn tudták meg. Idén — az idén bizony ki kellett eszelni olyan halálos ítéletet, amelyben azt a négy népbiztost ítélték halálra, akit nem akartak halálra ítélni (hogy

így annál kisebb megütközést keltsen a hóhértisztek között a kegyelem). S amikor így „emberségesen", „civilizáltan" kicserélték, kihirdették a halálos ítéleteket és egyúttal nyomban sietve-siettek megrádiózni Moszkvába, hogy „készek vagyunk tárgyalni", nem gondoljuk komolyan a négy akasztófát...

Lesz-e valami eredménye a revali tárgyalásoknak, sőt egyáltalán lesznek-e revali tárgyalások — ma legfeljebb csak jövendölhetnénk erről. Annyi azonban bizonyos, hogy a haláltól, a „törvényes" meggyilkolástól az orosz proletariátus védő karja megmentette a tíz népbiztost.

III

Az „emberség és civilizáció" dagályos frázisai nemcsak a magyar hóhéroknak véres ajkán görögnek. Ilyesféle szavakkal dobálóznak a minden nemzetbeli „tiltakozók" is, akik papírra írt üres dörgedelmekkel lépnek fel a magyar kormány által tervezett bírói gyilkosság ellen és ugyanakkor még ennyijük, még üres dörgedelmük sincs ama „törvényes" gyilkosságok és gaztettek ellen, amelyet saját, hazai kormányuk követ el napról napra. A legjellemzőbb példánya ennek a szenteskedő szemforgatásnak az a „politikai amnesztiát" követelő tiltakozás, amely alá száz nagyhangzású nevet írtak Európa minden népének — nem képviselői, hanem bolondítói, nem vezetői, hanem félrevezetői. „Felszólítják" a magyar kormányt, hogy „vessen véget a véres munkának" s a „népbiztosok megkegyelmezésével" lépjen a kibékülés és igazságosság útjára.

Hogy ez a püffögő „tiltakozás" éppen akkor kecmergett nyilvánosságra, amikor az orosz munkásság nyomatékos szava már eldöntötte a népbiztosok menekülését, haláltól szabadulását — vagyis, hogy ez a száz „nagy" nevet viselő iromány abban mesterkedett, hogy önmagát tolja közbe, a „megmentő", a „szabadító" látszatára — ezen nincs csodálkozni való, amint az aláírások sorában elolvassuk, hogy Magyarország nevében Szende Pál (!) Jászi Oszkár (!!) és Garami Ernő (!!!!) írták alá ezt a szélhámos tiltakozást. Olyan leventék, akik alapos részt vettek abban, hogy a proletárdiktatúrát aláássák és így — egyebek közt — a tíz népbiztost a bitó alá juttassák.

A három díszmagyar méltó társaságban van. Az aláíró száz nagyság között még véletlenül sincs a proletárforradalomhoz közel álló vagy a proletariátushoz az árulóin kívül más viszonylatban levő ember. Az áruló szocialisták nagyságai Scheidemann, Hilferding, Vanderwelde, Macdonald, Henderson, Bauer Ottó, Adler, Tusar, Stivin, Brander, Turati — éppen csak Noske hiányzik — sietnek tiltakozni

az „emberiség, igazság és józan ész nevében" nem a népbiztosok halálra ítélése ellen, hanem a megkegyelmezésért! Sietnek, amikor már késő, amikor már ország-világnak bizonyos, hogy az orosz proletariátus, Tanács-Oroszország megmentette már őket, kikényszerítette már a tíz népbiztos szabadulását az akasztófa árnyékából.

Ha Teleki nem mondaná, ha maga a fából vaskarika ítélet nem mutatná, úgy az a körülmény, hogy az áruló szocialista vezérek, a II. és a harmadfél Internacionálé összes hősei porondra mernek lépni hangosakká váltak, szót emelnek, ez a tiltakozás maga elárulná, hogy a tíz népbiztos megmenekült az „emberség és civilizáció" körmeiből.

Vörös Újság, Moszkva, 1921. január 9. Az emberiség és civilizáció nevében.

A KMP A PÁRT SZEREPÉRŐL ÉS A KOMMUNISTÁK ÁLDOZATVÁLLALÁSÁRÓL

(39—42)

39

1920. június 30

KUN BÉLA CIKKE A MAGYARORSZÁGI HELYZETRŐL ÉS A KOMMUNISTÁK FELADATAIRÓL

A tizenegyedik jajhónap vonul el a magyarországi munkások és földművesszegények bevert fejei fölött. E tizenegy jajhónap alatt az ellenforradalom a nemzeti szociáldemokráciából gyorsan átlendült a katonai diktatúrába, s az alkotmányos fehérterrorban állandósult. A munkásosztály e tizenegy jajhónap alatt vágyainak akarássá, akarásának cselekvéssé sűrítésében nem ment túl az elkeseredett fogcsikorgatáson.

Essünk-e kétségbe mi — forradalmi kommunisták?

Hintsünk-e hamut a fejünkre, s adjuk át magunkat a gyásznak? Verjük-e bűnbánóan mellünket, s fogadjuk meg, hogy belátható időn belül nem állítunk más követeléseket a proletariátus elé, mint aminők a budapesti boltos, a miskolci kisiparos, a debreceni kálvinista civis, a haladó szabadkőmíves intelligencia és a hatökrös zsíros paraszt követelései?

Mondjuk-e munkástársainknak: álljatok oda ama burzsoá rétegek oldalára, amelyek a fehérterror mérséklésével akarják örökre fenntartani a kizsákmányolást?

Nem, ne tegyük egyiket sem!

Mi, kommunisták, akkor léptünk fel a proletárforradalom követeléseivel Magyarországon, amikor a munkásosztályt teljes egészében a burzsoázia szekere elé fogták. Mi fölráztuk ezeket a tömegeket, és erőt gyűjtöttünk a forradalom számára. Kiléptünk az utcára s megtöltöttük a városokat harcaink zajával. Mentünk a tömegek élén s tartottuk előttük a forradalmi öntudat fáklyáját. A tömegek kezdtek ráébredni arra, hogy azok, kik meg akarják állítani a munkásosztályt egy magyar nemzeti forradalom határkövénél, nem a munkásság érdekét képviselik. Kezdtek ráeszmélni arra, hogy a magyar glóbusz határain túl is vannak forradalmi munkások, akikkel szembeállították ugyan a háború idején az imperialista rablók és a lakájszocialisták, de most már együtt küzd velük az új harcban. Egy új, egy osztályháborúban, mely azok ellen folyik, akik fölidézték és elhatalmasodni hagyták a világpusztító háborút. A kizsákmányolók és a zsoldjukban álló lakájszocialisták ellen. Ez az új harc: a nemzetközi proletárforradalom. Miért győzhetett a magyarországi proletárforradalom március 21-én? Miért vehette kezébe a munkásság és földművesszegénység az államhatalmat?

Ha csak azt nézzük, ami Magyarországon történt, úgy nem érthetjük meg ezt. Csak úgy tudunk értelmes feleletet adni a kérdésre, ha tudjuk, hogy a magyarországi proletárforradalom a nemzetközi forradalomnak egyik hajtása.

Aki kommunista, el akarja dönteni, van-e ok a kétségbeesésre, az nézzen rá a törzsre: a nemzetközi proletárforradalomra, melyről az imperialista rablók lemetszették a szép fiatal hajtást: a magyarországi Tanácsköztársaságot.

S aki ránéz a törzsre s ismeri a természetét, az nem fél attól, hogy a lemetszett hajtás helyén nem fog új, erősebb, életképesebb nőni.

Amióta megbuktunk, azóta nemcsak az ellentálló felület: a tőkés társadalom gazdasági és hatalmi szervezete gyöngült meg a nemzetközi forradalommal szemben, hanem a világ proletariátusának ereje is megsokszorozódott. Szovjetoroszország munkássága és földművesszegénysége győzelmesen befejezte a polgárháborút. Húsz front helyett jóformán csak egyen kell már véreznie. Ott tart már, hogy nemsokára átvetheti egész vörös hadseregét a munka frontjára. Nyugatra tőlünk nem kivételes ritka vendég, de állandó jelenség a gazdasági válság, államválság, kormányválság. Hullámzik az egész munkásosztály. A forradalmi proletariátus nemzetközi szövetsége: a harmadik Internacionálé, a mi bukásunk óta reményteljes csemetéből hatalmas fává terebélyesedett.

Nincs semmi okunk a kétségre — annál több az ébresztő, a szer-

vező munkára, mert eredményes, fölrázó, öntudatosító és szervező munka nélkül nem használhatjuk ki a fehérterrortól való szabadulásra a nemzetközi forradalom újabb lendülését.

Ne hamut hintsünk hát a fejünkre, hanem rázzuk az élőket, szervezzük az élő erőket. Gyászolni pedig akkor fogjuk a múltat, amikor a csikorgó fogak nemcsak egymást marják, hanem a fehérterror torkát, akkor — amikor cselekvő gyászként bosszút is állhatunk.

Legyünk kishitűek, mondjunk le arról, hogy a fehérterror alatt csak fogait s azt is csak halkan csikorgató munkásosztály cselekvően belekapcsolódjék a nemzetközi proletárforradalomba? Mondjuk mi is azt, hogy az a munkásosztály, amely nem tudta megtartani a hatalmat — nem is tudja megszabadítani magát a fehérterrortól? Azt mondjuk mi is, mi kommunisták, hogy a munkásosztály szövetkezzék minden régi hóhérával, aki csak azt ígéri, hogy törvényes demokrata keretek között akarja megörökíteni a kizsákmányolást?

A magyarországi proletárdiktatúra meggyilkolásában a nemzetközi imperialista ellenforradalomnak elsősorban a kishitűség volt a cinkostársa. A kishitűség: a forradalmi hit, meggyőződés, akarat és szilárdság hiánya. A munkásosztály annyi forradalmi erőt vitt be a küzdelembe, amennyije éppen volt. Hogy ez nem volt elegendő, hogy ezt nem lehetett gyarapítani, azt a vezérek ama részének köszönheti a munkásság, amely forradalmi meggyőződés nélkül, akarat, elszántság és szilárdság híján foglalta el azokat a helyeket, ahonnan a munkásság harcát vezetni kellett.

A kishitűség csak életre hívni tudta a fehérterrort, de megszabadítani nem bír tőle senkit. A kommunistáknak éppen ettől a kishitűségtől kell megszabadítaniok legelőször a munkásosztályt, hogy ne csak a fehérterrornak formaváltozását lehessen elérni, hanem a burzsoázia diktatúrájának teljes megszüntetését.

Apponyi gróf és a többi grófok és híveik, akik most az ellenforradalom jogának ingó talaját valami szilárdabbal szeretnék pótolni, a gróf, a pogromüldözte zsidó boltos, a debreceni kálomista cívis és a progresszív intelligencia, a miskolci csizmadiamester és a százholdas „kisgazda" nem a fehérterror, nem a burzsoá diktatúra megszüntetését akarják, hanem azt, hogy megszűnjék belőle mindaz, ami rájuk nézve veszedelmes és kellemetlen.

A proletariátus forradalma a diktatúrában érte el eddigi legmagasabb pontját. Amikor azt hitte a munkásosztály, hogy hatalmának egy részét adja ki a kezéből, amidőn eldobja a fegyvereket — elvették tőle az egészet. Az ellenforradalom viszont akkor érte el a tetőpontját, amidőn a kormányzóság intézményesítésével a katonai diktatú-

rát — alkotmányossá tette. A burzsoázia ezen az alkotmányos úton minél többet szeretne visszakapni abból a hatalomból, amelyet a magántulajdon védelme érdekében a hadseregnek önként átengedett. Maga szeretne lenni a hatalom legfőbb tényezője; azé a hatalomé, amelyet nevében, de megkérdezése nélkül gyakorol a katonai diktatúra.

A harc a hatalomért azonban könnyen veszélyessé válhat a magántulajdont védő szervezetre nézve. A burzsoázia ezért nem harcol, hanem — intrikál a katonai diktatúra ellen. Hol nyíltabban, hol titokban intrikál mindaddig, míg a hatalom kezelésében meg fog osztozkodni a katonasággal. A burzsoázia tanult a forradalomból, s inkább kevesebbel elégszik meg, szerényebb lesz a katonai diktatúrával szemben, mintsem a tényleges hatalomból a legkisebb részt is átengedni kényszerüljön az ellenséges osztálynak: a proletariátusnak.

A burzsoázia nem adja alább a hatalom teljességénél. A katonai diktatúra üldözi azt a munkásmozgalmat is, amely még a megmozdulásra sem gondol. Ha ez nem is tetszik egynémely burzsoának, egészen bizonyos, hogy a munkásmozgalom megmozdulásának még a gondolata is a burzsoázia zajos tetszése mellett találja magát szemben a fehérterrorral.

Ezért jut rendre sorra minden úgynevezett átmeneti program a fehérterror ellen — csaló illúziók sorsára. Ezért válik szükségszerűen a fehérterror szövetségévé minden munkáspárt vagy pártcsoport, amely törvényes keretek között működést folytat vagy folytatni akar a burzsoá Magyarországon. A nemzetgyűlés annyit változtatott Magyarországon a fehérterroron a szociáldemokraták részvétele nélkül, mint Finnországban a menseviki szociáldemokraták részvétele mellett.

Amint a burzsoázia, úgy a proletariátus sem engedhet a hatalom teljességéből. A munkások és földművesszegények kommunista forradalma: ez az út a fehérterror megszüntetéséhez... A munkások és földművesszegények elszánt és kíméletlen diktatúrája, ez az, amit szembe kell helyezni a burzsoázia fehérdiktatúrájával.

Ezért pedig nem hajlandó küzdeni sem a budapesti boltos, sem a debreceni cívis, sem a hatökrös gazda, sem a páholyából kiakolbólított szabadkőműves, de még a hontalanná vált szociáldemokrata sem. Ezért csak a városi munkásság és a falusi szegénység küzdhet, s ennek a küzdelemnek szervezetet és vezetést csak a kommunista párt adhat.

Csak a proletárforradalom és semmi más...

Csak a kommunista párt és senki más...

Senki más nem tűzhet ki a proletártömegek elé forradalmi célokat, senki más nem vethet közéjük forradalmi jelszavakat, senki más nem haladhat a forradalmuk élén, mint a kommunisták, mert a kommunista párt az egyetlen, amelynek nincs más érdeke, mint a proletárforradalom érdeke.

Csak a kommunista párt adhat szervezetet és vezetést ennek a forradalomnak, mert csak a kommunista párt tudhatja kifejezni a tömegek forradalom-akarását.

A szervezeteink még kezdetlegesek? A mozgalom eszközei is kezdetlegesek még?

Igaz! De nincs más párt, mely minden áldozat árán, minden eszközzel keresné a tömegekkel a kapcsolatot, csak a kommunista párt.

Követett el hibákat a párt? Tanult a hibáiból! Arra hív föl munkásokat és földművesszegényeket, hogy ők is tanuljanak a hibáikból.

A forradalom élén a proletariátus halad. A proletariátus élén a kommunista párt!

Feszítsük meg minden erőnket minden áldozatra és ne felejtsük egy pillanatra sem, hogy milyen felelősségteljes munka vár a pártra. Felelős a magyarországi, felelős a nemzetközi proletariátus előtt.

Összegyűjteni, szervezetbe foglalni minden erőt, semmit sem hagyni kihasználatlanul. Magunkat előkészíteni, a tömegeket készenlétbe helyezni az új fölkelés döntő napjára.

Még egyszer nem adják ingyen!

Wien—Steinhof—Internierungsort,[1] 1920. június 27.

Proletár, 1920. június 30. Még egyszer nem adják ingyen!

40

1920. július 22

A „PROLETÁR" CIKKE A KOMMUNISTÁK HELYTÁLLÁSÁRÓL

A proletárforradalom dezertőrei, a „készbe beülők" felekezetéhez tartozók, az álbölcsesség tudós álarca mögül jajongják, hogy nem lehet „megcsinálni" a kommunizmust, nem lehet mindaddig — mondják —, míg az emberiség vagy legalább is a dolgozó emberiség egészen nem lesz „teljesen" kommunista. Ez a bölcsesség sokban hasonlatos a középkor katolikus egyházi bölcselőinek s a talmudmagyarázó

[1] Az osztrák kormány menedékjogot adott a magyar népbiztosoknak, de egyben internálta őket. Steinhof volt az internált magyar emigránsok egyik lakóhelye.

zsidó rabbiknak okoskodásához. Mi volt előbb: a tyúk-e, vagy a tojás? — úgy rágódtak ezen a kérdésen, mint a vedlett kutya a hajított koncon.

Bizonyos, hogy kommunisták nélkül sosem lesz kommunizmus. Ez azonban egyáltalában nem jelenti azt, hogy addig nem lehet hozzáfogni a kommunizmus építéséhez, amíg az emberiség vagy legalábbis a dolgozó emberiség egésze nem lesz kommunistává. A kommunizmus építésének megvannak a gazdasági előfeltételei. Ezek már meg is vannak. Ahhoz, hogy hozzá lehessen fogni a kommunizmus építéséhez, hatalom kell. A hatalmat megszerezni a proletárforradalom útján lehet. A proletárforradalom diadalához: a hatalom megszerzéséhez és megtartásához, egyéb politikai feltételektől eltekintve, kettőre van szükség: a dolgozó és kizsákmányolt tömegek forradalmi hajlandósága és a tömegek legöntudatosabbjainak, legelőrelátóbbjainak, legáldozatkészebbjeinek, a munkásosztály előcsapatának a kommunista pártban való szervezettségére.

A proletárforradalom sikerének, a hatalom megszerzésének és megtartásának csakugyan az az előfeltétele, hogy a kommunista párt tagjai valóban kommunisták legyenek, valóban a proletariátus elitjét alkossák, valóban a munkásosztály forradalmi öntudatát képviseljék, s ne csak nevezzék magukat kommunistáknak, ne csak kinevezzék magukat a proletariátus elitjének.

A kommunizmus idején az az emberiség, amely ma ellentétes osztályokra szakadva farkasszemet néz egymással, csakugyan emberiség, az emberiség nagy családja lesz. Aki ma el akarja tussolni ezeket a halálos osztályellentéteket, aki útjában áll annak, hogy a két nagy ellenséges osztály a maga véres polgárháborúját megvívja, az akármiként is szaval emberiességről, mégis a legveszedelmesebb ellensége az emberiségnek. Kétségtelen, hogy a proletariátus, az emberiség felszabadításának ez a hivatott tömege a maga egészében csak annak a véres osztályháborúnak folyamán változhatik meg úgy, hogy teljes öntudattal építhesse, valósíthassa meg a kommunizmust. A kapitalizmus idején, de még a proletariátus diktatúrájának kezdeti szakaszában is csak a kommunista párt a munkásosztály elitjét magában foglaló szervezet lehet az, mely teljes öntudattal és előrelátással intézheti a kommunizmus építésének dolgát. Ezért kell a kommunista párt tagjainak csakugyan kommunistáknak lenniök: gondolkodásban, jellemben, erkölcsben, cselekedetben — életüknek egész tartalmában.

Az oroszországi bolseviki párt működésének csaknem egész ideje alatt, földalatti munkájának idején a hivatásos forradalmárok pártja

volt. Hivatásos forradalmárnak lenni nem azt jelenti, hogy a forradalomból élni, hanem a forradalomért élni. Hivatásos forradalmárnak lenni, azt jelenti, hogy a kommunista minden cselekedetével a forradalmat szolgálja, minden életnyilvánulásával a proletariátus felszabadításának ügyét igyekezzék előrevinni.

A munkásosztály nagy tömegeit a kommunistáknak kell kommunistákká átalakítaniok. A proletariátus, a propaganda minden nagy jelentősége mellett is, elsősorban a tapasztalataiból tanul. Áldozatkészségre úgy szokik rá, ha áldozatkészséget lát; a szilárdságot és kitartást, a szilárdság és kitartás példáiból tanul. A Kommunisták Magyarországi Pártja azért zárt párt, mert soraiba csak valóban kommunistákat fogad be, s akiket befogad tagjai sorába, azoktól meg kell követelnie és megköveteli, hogy teljes öntudattal nézzenek nagy feladatuk: a proletariátus felszabadítása elé. A teljes öntudatnak egyrészt abban kell megnyilvánulnia, hogy a forradalmi harc sikere legyen rájuk nézve mindenek fölött álló, másrészt abban, hogy tudják, hogy minden cselekedetük hivatása a munkásosztály forradalmi nevelése.

A kommunista párt nemcsak a jövendő előharcos csapata, de csírája is a jövendő társadalmának. Az emberiség nagy családjáról beszélni ma, amidőn véres harcok állanak előttünk, hogy elpusztíthassuk az útból a felszabadulás akadályait, a kapitalizmus és a burzsoá állam intézményeit és mindazokat, akik erőszakkal védelmezik a rabságnak ezeket a bástyáit — ilyen körülmények között beszélni az emberiség nagy családjáról, mint valóságról, vagy közvetlen célról —, veszedelmes csalás vagy reakciós utópia. De a kommunistáknak a zárt kommunista pártban meg kell valósítaniok mint a jövendő kommunista társadalmának mintaképét, hacsak halvány mintaképét is: a kommunista családot.

A kommunista pártnak a legelszántabb, leghatározottabb, legöntudatosabb és legáldozatkészebb forradalmárok harci szövetségének kell lennie. De összetartója nem a militarizmus kényszere, hanem a közös öntudat, az egyenes, nyílt és minden körülmények között őszinte szolidaritás. Ez a nyíltság, ez az őszinteség, a szociáldemokrata pártintrikáktól, demagóg hajlandóságoktól való mentesség teszi a legáldozatkészebb, legöntudatosabb, legelőrehaladottabb és legelőrelátóbb forradalmi proletárok pártját; a hivatásos forradalmárok szervezetét, a kommunista pártot kommunista családdá.

Proletár, 1920. július 22. A kommunista család.

1920. július 15

A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK IDEIGLENES SZERVEZETI SZABÁLYZATA

1. A Kommunisták Magyarországi Pártja a III. Kommunista Internacionálé magyarországi csoportja.

2. A Kommunisták Magyarországi Pártjának tagjai kétfélék:
   a) aktív tagok,
   b) együttérző tagok.

3. Az aktív tagok valamennyie úgy tekintetik, mint aki a pártban bizalmi tisztet tölt be; az aktív tag kötelességeit és jogait ez a körülmény szabja meg. A párt tevékenységére vonatkozó minden elhatározásban csupán az aktív tagok vehetnek részt.

4. Az együttérző tagok csoportjai a párt előiskolái. Az együttérző tagok a párt keretében való működésükkel bizonyítják, hogy az aktív tagokkal szemben fennálló követeléseknek megfelelnek.

5. A pártnak úgy aktív, mint együttérző tagjai kötelesek a párt illetékes szervei által kijelölt munkakört betölteni; az aktív tagok bárhol és időhöz nem kötötten kötelesek a reájuk bízott munkát elvégezni. Minden tagnak jogában áll a munka kirovására vonatkozó határozattal szemben ellenérveit a határozatot hozó szerv előtt felhozni. Amennyiben ez a szerv az elhatározását mégis fönntartja, a tag köteles a határozatot legjobb tudása szerint lelkiismeretesen végrehajtani. Esetleges sérelmével a központi bizottsághoz fordulhat, de csupán akkor, ha a határozat végrehajtását már megkezdte.

6. Az aktív tagok sorába fölvétel a helyi csoportok tagjainak gyűlésén történik két aktív tag ajánlatára. E szabályzat közzétételét követő három hónapon át közvetlenül is történik fölvétel az aktív tagok sorába, azután csak az együttérző csoportban kifejtett háromhónapi tevékenység után. Azok, akik a Kommunisták Magyarországi Pártjának már tagjai voltak, vagy azok, akik a diktatúra alatt és után bizalmi tisztüket kommunistákhoz méltóan töltötték be, s rajtuk kívülálló okokból e három hónapon belül nem jelentkezhettek pártmunkára, ha egyébként nem emelhető ellenük kifogás, kellő igazolás után az együttérző csoport kikerülésével is fölvehetők az aktív tagok sorába. A tagfölvételhez a csoport tagjai kétharmadának szavazata szükséges. Két aktív tag indokolt tiltakozása a központi bizottság döntéséig a tagfölvételt megakasztja. A központi bizottság

minden tagfölvételt indokolás nélkül megsemmisíthet, vagy az együttérzők csoportjába utasíthatja a fölvételt kérőt.

7. Az együttérzők csoportjába való felvétel ugyancsak az aktív tagok gyűlésén két aktív vagy egy aktív és egy együttérző tag ajánlatára történik egyszerű szótöbbséggel. Két aktív tag indokolt tiltakozása a központi bizottság döntéséig a tagfölvételt megakasztja A központi bizottság az együttérzők sorába való tagfölvételt is indokolás nélkül megsemmisítheti.

8. Mindenütt, ahol legalább öt aktív párttag tartózkodik, helyi csoport alakítandó. A tagok joga és kötelessége egymás között a munkát megosztani. Az aktív csoport kötelessége az együttérző csoport megalakítása és nevelése.

9. Mindenütt, ahol akár munkahelyen akár munkaegyesülésekben háromnál több aktív és együttérző tag tartózkodik, kör alakítandó. E körök valamennyie az összes köröket érdeklő vagy általános érdekű dolgokban a helyi csoport határozatai szerint jár el.

10. A helyi csoportok kötelesek gondoskodni az egymás közötti sűrű és élénk összeköttetésről. Épp így kötelesek az összeköttetést a központi bizottsággal állandóan fenntartani. Minden akár aktív, akár együttérző tag köteles eltávozását és megérkeztét az illetékes helyi csoportnál bejelenteni; köteles minden lakóhelyváltozás alkalmával a lakóhelyén levő vagy ahhoz legközelebb eső helyi csoportnál pártmunkára jelentkezni.

11. A Kommunisták Magyarországi Pártja minden tevékenységeinek legfőbb irányítója és intézője az ideiglenes központi bizottság. A központi bizottságnak minden — akcióra vonatkozó — utasításait minden csoport és minden tag követni tartozik. A bizottság új tagokat csupán a kiváltak helyére kooptálhat. Joga van azonban tanácskozásaiba esetenként bárkit is bevonni az aktív tagok sorából. Addig is, míg a párt első konferenciája vagy kongresszusa egybehívható lesz, a központi bizottságnak kötelessége minden elvi jelentőségű kérdésben meghallgatni a székhelyén levő aktív csoportnak véleményét. A csoport határozata a központi bizottságra nem kötelező. A központi bizottság minden tevékenységéért a párt konferenciájának vagy kongresszusának és a III. Internacionálé Végrehajtó Bizottságának felelős.

12. A pártmozgalom költségeihez az aktív tagok keresetük 1 százalékával, az együttérző tagok szintén keresetük fél százalékával járulnak hozzá.

13. A pártból kizárandó minden esetben az, aki a határozatok végrehajtását megtagadja. A kizárás dolgában a taggyűlés, illetve a

központi bizottság határoz. Minden egyéb esetben a kizárás dolgában elvtársi bíróság dönt. Kizárási indítványt bármely tag tehet.

14. Ez az ideiglenes szervezeti szabályzat addig érvényes, míg a párt konferenciája vagy kongresszusa végleges szabályzatot nem alkot.

Proletár, 1920. július 15. A Kommunista Párt ideiglenes szervezeti szabályzata.

42

1920. november 18

A „PROLETÁR" BESZÁMOLÓJA AZ OROSZORSZÁGI MAGYAR KOMMUNISTÁK KONFERENCIÁJÁRÓL[1]

Háromezer magyar kommunista képviselői jöttek össze Moszkvában rendkívüli értekezletre. Háromezer magyar bolsevik, háborúnak tüzén-vizén átment, hadifogságot átszenvedett, a nagy orosz proletárharc barikádjain törhetetlenné edzett forradalmár meghatalmazottjai gyülekeztek össze a világforradalom tűzhelyénél, hogy megbeszéljék a további harc módozatait, újra rendezzék harci soraikat, s a meglevő erőket beosszák az új rohamhoz, amely előtt a világproletariátus és annak rendíthetetlen csapata, a magyar kommunista munkásság áll.

Háromezer férfi nem sok azokhoz a milliós tömegekhez képest, akiknek világintéző felvonulása hat év óta fárasztja szemeinket. Ám egy egész világrész sorsát eldöntő hatalmas hadsereg ez, ha új típusú emberekből, tisztafejű, fegyelmezett, önfeláldozó, a burzsoáziát véres könnyein keresztül gyűlölni megtanult, valódi kommunistákból áll.

Emlékszünk oroszországi magyar kommunista testvéreinkre. Háború utálatától eltelve, asszony, gyermek, szülő utáni bútól összeroskadottan sorvadtak a cár kenyerén, mikor az Októberi Forradalom felpattantotta a lágerek kapuit — s ezek a sokat szenvedett, rongyos katonák, csak imént visszanyerve az életet, az egyetlent, a visszavonhatatlanul utolsót, már ismét ott voltak a halált osztogató golyó-

[1] 1920. szeptember 26—29 között tartották Moszkvában a Szovjet-Oroszország területén működő magyar agitációs és propagandaosztályok értekezletét, amely megtárgyalta a KMP, valamint az Oroszországban élő vagy onnan hazatérni készülő magyar kommunisták feladatait.

záporban, a barikádokon, a deckungokban [fedezékekben], a batallionokban [zászlóaljakban], a forradalom vörös lobogója alatt.

Rohannak a képek... Veszélyben a forradalom. Kolcsak, a trónra áhítozó admirális, „szibirjákjaival" átlépte a Volgát... A szibériai kozákhorda mint nehéz őszi köd zuhan le a gyönge, fiatal Tanács-Oroszországra... De íme, az orosz szteppék eddig nem érzett erők rohamai alatt dübörögnek össze... Az „internacionalisták" vetették be magukat a tűzbe... A magyar bolsevikok kardja villanásától összeremeg a kozákpikák erdeje, mint vetés, ha szél borzongatja, s mire a nap lebukik a Volgába, Kolcsak seregei összetörve rohannak vissza Szibériába... S ezer fronton harcolnak... Ha mégy messze — Turkesztán nagy-nagy homokpusztáinak végébe —, ott, ahol a Tien-San csúcsainál az indus regék kezdődnek, vagy a Kaspi-tenger habjainál magyar vörös katonák állanak őrt, védik Tanács-Oroszországot az angol imperializmus szemtelenkedései elől. A Dnyeszter vizénél Vrangel ellen rohamoznak az orosz bajtárssal együtt, Berezinánál Pilsudsky fehér bandáinak homlokát várja az őszi avarból kimeredő puskacsövük, Mandzsúria határán „magyar csortról" [ördög] regél unokáinak a kínai...

...De nemcsak a vörös frontokon találkozol magyar bolsevikiekkel. Bent ülnek a tanácsokban mint elnökök, mint tagok. Némelyik ötször akkora „vörös földet" igazgat, mint Horthy-Magyarország... És milyen szépen összeférnek azokban a tanácsokban, orosz—magyar—német—kirgiz... Egyik sem irredentál... Közösen építik és szervezik a munka és béke országát.

Újságjaik vannak, „Forradalmi írásaik", ezernyi kiadványaik. Olvasótermek, klubok, színházak, agitációs vonatok, amelyek mind a proletáröntudatot, felvilágosodottságot mozdítják elő.

De hát — kiált fel jóakarónk — annyi front, olyan apparátus és csak háromezer ember? Nem. Háromezer párttag. Háromezer olyan magyar forradalmár, akiket az Oroszországi Kommunista Párt méltónak tartott arra, hogy soraiba mint legöntudatosabbakat felvegye. Ez a háromezer magyar kommunista, mint az Oroszországban élő magyar munkásság gerince, a proletárok, a forradalomért dolgozók, a forradalomra előkészülők tízezreit egyesíti maga köré, s egy egységes forradalmi hadtestbe tömöríti azt a százezer magyar munkást, akiket az imperializmus gonosz, úri keze ezelőtt hat évvel a legrémségesebb nyomorba taszított.

Háromezer kommunista áll az élén az Oroszországban élő százezernyi magyar munkásság bolsevikmozgalmának. Nyíltan, szabadon, törvényesen, az orosz elvtársak és a Tanácsköztársaság összes

apparátusának segítségével tanítják, szervezik a kommunisták a magyar munkástömegeket, újságjaikban, iskoláikban, a történelem és a nagy vezérek meglátásának útján vezetik el őket a most folyó események megértéséhez, a burzsoázia kiengesztelhetetlen gyűlöletéhez egy soha ki nem irtható, ki nem cserélhető, fel nem akasztható forradalmi proletáröntudathoz. Tehát míg a darutollasok botoznak, akasztanak, csontokat törnek, herélnek, proletárhúst redves pincékben rohasztanak, addig van egy hely a világon, ahol a magyar bolsevikok gyűlölettől izzó vasfalankszai új csatákhoz tömörülnek, ahol a magyar paraszt a „Kommunizmus ábécéjébe"[1] könyökölve tervezi a jövőt, ahol nagy-nagy tömegek az új magyar forradalom alapozó munkáját végzik megtörhetetlen daccal és új életet ígérő önmegtagadással.

Különösen nagy jelentősége van ennek a ténynek ma, amikor a herélőkés rémuralma világbujdosókká tette az első magyar forradalom kommunistáit, mikor az anyaforradalom széttöredezett forgácsait a világ összes tájai felé korbácsolja az úri düh tajtékzó ellenforradalma.

Az oroszországi magyar kommunisták csapata, a magyar proletárforradalom tengerszeme, mely a tengerrel titkos, föld alatti utakon állandó összeköttetésben van, annak minden viharát, minden fájdalomrezzenését megérezve, fokozott éberséggel áll őrt az éjszakában. Ezek a magyar bolsevikok, az orosz forradalom anyatejének édes gyermekei, akik egyszer már 27 kilométerre állottak a Kárpátoktól, nem felejtették még el, hogy mi a kötelességük. A moszkvai konferencia azon harc öntudatának és jelentőségének jegyében folyt le, amely rövid időn belül le kell hogy fejtse a magyar proletariátus szenvedő testéről a vérszennyes rabbilincseket az orosz és a világproletárság segítségével.

Háromezer magyar kommunista képviselői, a jövendő magyar forradalom egyik legerősebb hadoszlopának stábja, egy új forradalmi korszak, új harcok, új vereségek, új győzelmek kapujánál hullatja Moszkvában biztató szavát, szól a szenvedő magyar proletariátushoz: „Háromezer kipróbált, proletárforradalmak legnagyobbjában edzett, az ellenforradalmak viharaival átjárt idegű-csontú harcost ajánlunk a magyarországi proletariátus felszabadító, uralmat alapozó harcába."

Nagy, vigasztaló szavak ezek a magyar proletariátus mártírságának legkeserűbb óráiban. Azt mondják, hogy vannak, akiknek külö-

[1] Bucharin és Preoprézsenszky művéről, a „Kommunizmus ábécéjé"-ről van szó, amely ebben az időben egyike volt a legelterjedtebb könyveknek.

nösen fáj a magyar siralomház; akiknek lelkét különösen égeti a herélőkés hidegsége: akik főként a szenvedő magyar proletárság felszabadítását tűzték ki mint a világforradalom katonái, harci feladatokul.

A végzet, ez a gúnyos játékos, ezúttal a magyar burzsoáziának tartogat valamit. Amikor végre véres tetemek csúcsán a „csend és rend" kéjes önteltségében azt hiszik, hogy „nincs már több magyar kommunista", akkor megmozdul a halott hegyek gyomra, hogy elfojtott tűzhányóként még nagyobb, még félelmesebb energiákat dobjon felszínre.

Az a háromezer magyar kommunista, akinek követei tanácskozásra gyűltek össze Moszkvában, s a százezernyi magyar proletárság, amely köréje tömörül, a görög drámák végzetességével homályosítja el Horthy koronájának fénye ragyogását.

Ezelőtt hat évvel elküldötték őket a meszesgödörbe elrothadni. És ők éhségen, fáradtságon, zivatarokon keresztül évek és ezernyi kilométerek ködéből kibontakoznak dacos, harcrakész kommunista sorokban...

Proletár, 1920. november 18. Háromezer magyar kommunista. A magyar kommunisták kongresszusa Moszkvában.

AZ ELLENFORRADALMI KORMÁNYZAT MEGTORLÓ INTÉZKEDÉSEI AZ ÚJJÁSZERVEZŐDŐ KOMMUNISTA MOZGALOMMAL SZEMBEN

(43—46)

43

1920. augusztus 10

A BELÜGYMINISZTÉRIUM KÖRRENDELETE A KOMMUNISTA AGITÁCIÓ ÉS RÖPIRATOK TERJESZTÉSÉNEK MEGAKADÁLYOZÁSÁRA

Az utóbbi időben mind gyakrabban előfordul, hogy úgy a fővárosban mint a vidéken ismeretlen egyének izgató röpíveket terjesztenek, miket állítólag a „Kommunisták Magyarországi Pártja" bocsátott ki.

Valószínű, hogy ezen röpívek külföldön vagy az ország megszállott részén készülnek, és onnan csempészik be azokat egyes agitátorok

Hogy az ily módon űzött agitáció egyre merészebbé és kiterjedtebbé válik, annak okát abban látom, hogy egyrészt az ipari és földművelő munkásság körében még mindig számosan vannak olyanok, kik ezt az agitációt tettleg vagy passzíve elősegítik, de másrészt egyes hatóságok sem járnak el azzal a lelkiismeretességgel és erélyel, amely ily ügyekben az eredményes munkához elengedhetetlenül szükséges lenne.

Előfordult, hogy két szomszédos csendőrőrs ugyanazon időben pontos személyleírást közölt hivatalommal egy agitátorról, ki kommunista röpiratokat terjesztett járásukban, s dacára ennek, a tettes után megindult nyomozás mégis eredménytelen maradt.

Szükségesnek tartom tehát, figyelmét ismételten felhívni azokra a komoly következményekre, amikkel ennek a kérdésnek ilyetén való lanyha kezelése az egész országra jár.

Szükségét látom azért annak, hogy utasítsa alárendelt hatóságait illetve közegeit, hogy az állam ellen irányuló bűncselekmények elkövetői ellen a nyomozást haladéktalanul, a legnagyobb eréllyel, körültekintéssel folytassák, és a helyi viszonyoknak megfelelő preventív intézkedésekkel igyekezzenek elejét venni az agitáció lehetőségének.

Súlyt helyezek arra, hogy mindenütt, ahol akár szóval, akár írásban űzött kommunista agitációról tudomást szereznek, megfigyeljék azt a hatást is, amelyet az a lakosságra, különösen az ipari és földműves munkásságra gyakorol, és úgy erről, mint az esetleg elfogott agitátorokról, az agitáció mérvéről, eszközeiről — a kiderítendő összes körülmények pontos leírásával hozzám haladéktalanul jelentést tegyenek.

Nagy súlyt helyezek arra is, hogy figyelemmel a 3021/1920. szám alatt kiadott előző rendeletemre az eredményesebb működés biztosítása céljából az illetékes katonai szervekkel egyöntetűen és kölcsönös megértésben járjanak el.

A miniszter rendeletéből:

Tomcsányi

miniszteri tanácsos

Sokszorosított kiadmány. — PI Archívum. BM rend. sor. 88/1920. „B"

1920. augusztus 19

A „PROLETÁR" TUDÓSÍTÁSA A FELLÁZADT NYÍREGYHÁZI HELYŐRSÉG KATONÁINAK KIVÉGZÉSÉRŐL

A budapesti polgári lapoknak nem engedte meg a katonai fennhatóság alatt működő cenzúra, hogy a nyíregyházi katonai lázadásról bármit is írjanak.

Nyíregyházán augusztus 4-én este 8 órakor a nyíregyházi helyőrség katonáinak nagy része fellázadt, a katonák kivonultak az utcára, és Horthy Miklós ellen tüntettek. A katonákat Csatáry huszárőrmester vezette, aki a katonai lázadás egyik szervezője volt. A katonákat, amerre elvonultak, mindenütt éltették. Este 9 órakor már a városháza és a rendőrkapitányság épületét is megszállották, amikor tiszti lovascsapatok érkeztek Nyíregyházára. A katonák és a tisztek között összeütközés támadt, és véres harc fejlődött ki közöttük. A harc folyamán Csatáry őrmester elesett, rajta kívül még nyolc katonát lőttek le. Ezek közül négy nevét sikerült megállapítani. Az elesett katonák: Tihanyi László, Gróf János, Szüle Péter és Futó Géza. A tisztek közül hárman maradtak halva. Reggel felé egy debreceni tiszti század is megérkezett Nyíregyházára, amelynek vezetője Tabéry százados azonnal megkezdte a vizsgálatot. Bár a fellázadt katonaság legnagyobb része a tiszti túlerő láttára elmenekült, mégis 22 katonát sikerült elfogniok, akiket másnap megvasalva szállítottak Budapestre, a helyőrségi fogházba.

A vizsgálat azt állapította meg, hogy a lázadást a nemrég Székesfehérvárról Nyíregyházára vezényelt huszárok szították, akik röpiratokkal árasztották el a kaszárnyát. A röpiratok a reakció és a magyarországi fehérterror borzalmairól világosították fel katonatársaikat. A röpiratokat Budapestről terjesztették, köztük azt a felhívást is, amelyet a múlt hónapban egy orosz repülőgép dobott le ezerszámra Budapest fölött. A székesfehérvári huszárokat éppen azért helyezték át Nyíregyházára, mert egy kiküldött katonai bizottság, amely a székesfehérvári kaszárnyában kutatást tartott, több ezer ilyen röpiratot talált az egyik szalmazsákban elrejtve. A vizsgálat eredménye akkor az lett, hogy két katonát, akiket a röpiratok terjesztésével gyanúsítottak, a rögtönítélő bíróság agyonlövetett. A Nyíregyházán elfogott katonák felett e hó 17-én ítélkezik a budapesti hadbíróság.[1]

Proletár, 1920. augusztus 19. A nyíregyházi helyőrség lázadása.

[1] A hadbírósági tárgyalás anyaga és az ítélet ez ideig nem került elő.

1920. október 27

RÉSZLET A BUDAPESTI TÖRVÉNYSZÉK GLATTER JÓZSEF ÉS TÁRSAI ÜGYÉBEN HOZOTT ÍTÉLETÉBŐL

A Magyar Állam nevében!

A budapesti kir. büntetőtörvényszék mint rögtönítélő bíróság, lázadás bűntettének előidézésére, létrejött szövetség és lázadás bűntettének elkövetésére való felhívás bűntette miatt *Glatter József* és id. *Görög István* vádlottak ellen a kir. ügyészségnek szóval előterjesztett vádindítványában foglalt vád felett dr. Korpády Zoltán kir. ít. táblai bíró mint elnök, dr. Fábián Aladár, Kilb Lajos, dr. Vecsey Gyula és dr. Schadl Ernő kir. törvényszéki bírák mint bírósági tagok, dr. Igyártó Zoltán kir. törvényszéki bíró mint pótbíró, valamint dr. Kósa János, és dr. Paschek Viktor kir. törvényszéki joggyakornok mint jegyzőkönyvvezetők részvételével, dr. Bálint Ernő kir. főügyészhelyettesnek mint közvádlónak az előzetes letartóztatásban levő *Glatter József* és id. *Görög István* vádlottaknak és dr. Kollmann Dezső és dr. Alt Zsigmond ügyvédeknek mint védőknek jelenlétében Budapesten 1920. évi október hó 25., 26. és 27. napján a gyorsított bűnvádi eljárás rögtönbíráskodási szabályai szerint megtartott nyilvános főtárgyalás alapján, vád és a védelem meghallgatása után meghozta a következő

Ítéletet:

I. *Glatter József* vádlott, 40 éves, izr. vallású, gyöngyösi születésű, kispesti lakos, magyar állampolgár, nős, ír, olvas, katona nem volt, vagyontalan, MÁV mozdonyvezető, aki 1920. évi szeptember 6. napja óta letartóztatásban van — és

II. *id. Görög István* vádlott, 36 éves, r.k. vallású, székelykátai születésű, budapesti lakos, magyar állampolgár, MÁV üveges, nős, írni, olvasni tud, katona nem volt, vagyontalan, aki 1920. évi szeptember hó 14. napja óta letartóztatásban van, —

bűnösök a Btk. 157. §-ában meghatározott és a Btk. 153. §-ába ütköző, a Btk. 155. §-a szerint minősülő lázadás bűntettének előidézésére létrejött szövetség, valamint a Btk. 158. §-ában meghatározott és a Btk. 153. §-ába ütköző a Btk. 155. §-a szerint minősülő lázadás bűntettének elkövetésére való felhívás bűntettében azért, mert

1920. év nyarán többed magukkal, közös egyetértéssel elhatározták, hogy az aratás ideje alatt vagy után, amikor az orosz Vörös Hadseregnek sikerül a lengyeleket visszaszorítva a Kárpátokat áttörni, olyan csoportosulást fognak létrehozni, amelynek célja Magyarországon a polgári osztályt fegyveresen megtámadni, pusztítást s egyes személyek elleni erőszakot elkövetni, a mai politikai és társadalmi rendszert megdönteni, s a tanácsköztársaságot, a kommunizmust visszaállítani — és ezen cél elérésére Glatter József a magyar tanácsköztársaság bukása után Bécsbe menekült magyar kommunistáktól, nevezetesen Benkő Antaltól Bécsben 1920. évi június havában egy csomó röpiratot:[1] „Magyarország földműves népéhez!" „Bányamunkások! Proletárok! Testvérek!", „Katonák!" és „Munkások! Elvtársak" felirattal — továbbá Budapesten 1920. évi augusztus hó 18-a után id. Görög István vádlottól egy csomó, „Magyarország Földmíves népéhez!", „Munkások és Elvtársak", „Grubenarbeiter" [bányamunkások] felírású röpiratot terjesztés végett átvett, mely röpiratok lázadásra való felhívást tartalmaztak, e röpiratokból 1920. évi július havában Kispesten Üllői úton többet elszórt, többet pedig terjesztés végett megőrzés céljából július hó végén vagy augusztus hó elején Jirka Ferencnek odaadta, augusztus hó 18-án Bíró Bélának átadott, a lázadás és izgatás elkövetésére egyenes h. felhívást intézett.

Id. Görög István pedig Bécsben 1920. évi június havában Köblös Elek volt vörös zászlóaljparancsnok Bécsbe menekült kommunistától röpiratterjesztésre megbízást, majd 1920. augusztus hó 18-a körül a bécsi magyar kommunistáktól ugyancsak Köblös Elek révén Bécsből Tillmann János kormányos és Hettinger Mária útján uszályhajón Budapestre elküldött, „Magyarország földműves népéhez!". „Munkások", „Elvtársak!" és „Grubenarbeiter" felírású, lázadásra felhívást tartalmazó röpiratokat terjesztés céljából átvett, ezekből egy csomót 1920. évi auguszus hó 18-a után Glatter József vádlottnak terjesztés céljából átadott, ezáltal a lázadás bűntettének elkövetésére szintén egyenes felhívást intézett.

A kir. törvényszék ezért:

Glatter József vádlottat a 9550/1915. IME számú rendelet 38. §-a 2. bekezdése, valamint Btk. 96. és 99. §-ok alapján összbüntetésül *halálra;*[2]

[1] Az itt felsorolt röpiratok a Párttörténeti Intézet röpiratgyűjteményében találhatók.

[2] Glatter József halálbüntetését 1920. november 8-án életfogytiglani fegyházbüntetésre változtatták át. [Lásd Bp. tszk. 1920/114.942.]

id. Görög István vádlottat pedig a 9550/1915. IME számú rendelet 38. § 3. bekezdése, valamint a Btk. 96. és 99. §-ok alapján összbüntetésül 15 (tizenöt) évi fegyházra ítéli;

Glatter József vádlottal szemben a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztését a Btk. 57. § 3. bekezdése értelmében a halálbüntetésnek esetleges szabadságvesztés büntetésre átváltoztatása esetében mondja ki, míg, id. Görög István vádlottal szemben a hivatalvesztést és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztését a Btk. 162. §-a illetve 57. §-a 2. bekezdése alapján 10 (tíz) évi időtartamban állapítja meg.

A szabadságvesztés büntetést megkezdésének napjától, a hivatalvesztést és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztését a szabadságvesztés büntetésnek vagy a szabadságvesztés büntetés elévülésének befejezésétől kell számítani.

Id. Görög István szabadságvesztés büntetése letartóztatása által, ennek aránylag rövid tartama miatt semmi sem számít be.

A vádlottak a Bp. 480. és 481. §-a értelmében kötelesek az eddig felmerült bűnügyi költségeket egyetemlegesen, az azután felmerülő bűnügyi költségeket pedig külön-külön az államkincstárnak megtéríteni, de e költségeket a kir. törvényszék az 1890: XLIII t. c. 4. §-a alapján egyelőre behajthatatlanoknak nyilvánítja.

A kir. törvényszék az elnöki letét 1535/1920. tétele alatt bűnjelként őrzött és id. Görög Istvánnál lefoglalt két zsák kommunista röpiratot, valamint az eln. letét 1130/1920. tétele alatt bűnjelként őrzött és Janklovics Rózától lefoglalt 1 db tízezer koronás osztrák lebélyegzésű bankjegyet a budapesti kir. büntetőtörvényszékhez átteszi. A Szita Lajostól lefoglalt 1600 korona értékű osztrák és magyar lebélyegzésű bankjegyeket, barna átmeneti kabátot, puha kalapot, kék inget, lábra valót és törülközőt pedig további intézkedés végett a budapesti kir. ügyészségnek megküldi.

Sokszorosított kiadmány. — PI Archivum. Budapesti tszk. 1920—11492.

46

1920. szeptember 21

A „BÉCSI MAGYAR ÚJSÁG" KÖZLI A KOMMUNISTÁK ELLENI PEREK STATISZTIKÁJÁT

A budapesti ügyészség augusztus hónapja óta összesen 27 278 bolseviki ellen indított eljárást, akik közül 5000 volt letartóztatásban. Az 5000 bolseviki fogoly közül körülbelül 3500 embert szabadon bocsátot-

tak, mert bebizonyult, hogy a feljelentések alap nélkül voltak, csupán bosszúból. Az ügyészség statisztikája szerint a 27 278 vádlott közül 10 420 ember ellen indult meg az eljárás, ezek közül az eljárást 14 745 esetben szüntették be és csak 2175 bolseviki ellen folytatták le az eljárást. Az ügyészség 2016 vádiratot adott be, amelynek alapján a büntetőtörvényszéken szeptember hónap 9-ig 737 embert ítéltek el, 60 vádlottat felmentettek és 81 ellen szüntették meg az eljárást. A büntetőtörvényszék bolseviki ügyekben ítélkező hét tanácsa előtt még 490 vádirat fekszik, tehát ugyanannyi van még elintézetlen, mint amennyit már elintéztek. A mai napig összesen 530 vádlottat ítéltek el rövidebb és hosszabb tartamú fegyház- és börtönbüntetésre, és 36 kommunistát végeztek ki. A halálra ítéltek közül 2-nek kegyelmeztek meg. Az elítéltek közül 219 kommunista töltötte ki büntetését, azonban ezek egy részét nem engedték szabadon, hanem internálták őket. Az ügyészség körülbelül október végéig valamennyi vádirattal elkészül, úgyhogy a törvényszék gyorsított tanácsai az összes kommunista bűnpereket jövő év január vagy február végéig letárgyalják.

Bécsi Magyar Újság, 1920. szeptember 21. A kommunista bűnperek statisztikája.

A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA A MAGYAR ELLENFORRADALMI RENDSZERRŐL

(47—49)

47

1921. március 10

A „PROLETÁR" AZ 1921. III. TC.-RŐL

A magyar parlament elé két újabb törvényt terjeszt be a kormány, s a magyar parlament mind a két eléje terjesztett törvényjavaslatot meg is fogja szavazni. Az egyik „az állam és társadalmi rend hatályosabb védelméről"[1] szól, a másik azt akarja megakadályozni, hogy „a munkásszervezetek vezetői a szakszervezetekben felgyülem-

[1] Az 1921. III. tc.-ről van szó, amelynek értelmében Magyarországon nemcsak a kommunista tevékenységért letartóztatottakat sújtották súlyos ítéletekkel, hanem azokat is, akik tudtak a szervezkedésről, és azt a hatóságnak nem jelentették. A törvényt a nemzetgyűlés 1921. március 16-án fogadta el. Lásd Magyar Törvénytár. 1921. évi törvénycikkek. Franklin Társulat 1922. 8—11. old.

lett erkölcsi és anyagi erőkkel vissza ne élhessenek politikai célokra".[1] Az első javaslat törvénybe iktatja az életfogytiglani fegyházat, s az akasztófát minden az „állami s társadalmi rendet" veszélyeztető, felforgató ellen, a második a szakszervezeteket akarja átalakítani, hatósági ellenőrzés alatt álló „politikamentes", s csak gazdasági ügyekkel foglalkozó társaságokká, szóval a munkásság utolsó megmaradt harci szervét akarják ezzel hivatalosan is megsemmisíteni. Az állam „védekezik" s készül fel arra az időre, mikor a proletariátus fel fog majd éledni ájult helyzetéből. Ki tudja — gondolják a magyar fehérterror ide-oda ingó hajójának kormányosai —, ki tudja, hogy a harc, a végső harc akkori megvívói lehetnek-e a mai terroristák, nem kell vajon akkor már a demokratikus formák jobb betartásával megvívni a nagy csatát. Horthynak nincs szüksége ilyen törvényekre, hiszen Horthy törvény nélkül is felakasztatja a „felforgatót", s törvény nélkül is feloszlatja a szakszervezetet, de vajon nem lesz-e szüksége erre a törvényre Vázsonyinak vagy Garaminak? Hadd vonuljon be a terror az alkotmány sáncaiba is.

Mert vagy letompul idők folytán egy rémuralom, elfárad, szerényebb lesz, belevész a burkolt diktatúrába, a demokráciába, vagy pedig intézményesül, megerősödik, s a demokrácia, a burkolt diktatúra formáit teljesen megtölti az ő tartalmával. Az előbbi esetben csak „bosszúra", a lázadó proletariátus megbüntetésére irányul a rémuralom, az utóbbi esetben azonban már előkészülés a harcra, vagy éppen a harc kitörésének megakadályozására. Magyarországon az utóbbiról van szó. A demokrácia szabályainak betartásával, általános, egyenlő, titkos, nőkre is kiterjedő választói jog alapján „megválasztott" képviselőház útján törvényileg kobozzák el a demokrácia „alaptörvényeit", a szólásszabadságot, gyülekezési és egyesülési szabadságot, s ugyanazok közé a törvények közé beveszik a burzsoázia diktatúráját. Halál minden egyes proletárra, ki egy lázadó szót mer ellenük szólni, s szétrobbantani minden olyan szervet, mely munkásokat egyesít magában! Ezt csinálják már majdnem két éve, míg végül most indíttatva érzik magukat ezt törvénybe is foglalni. S századszor magyarázzák ezzel a proletariátusnak, hogy a burzsoá parlament hozta törvény csak olyan harci szerszáma a burzsoáziának, mint a tiszt rohamkése vagy a csendőr golyója.

Proletár, 1921. március 10. Új törvények.

[1] E törvénytervezet a szakszervezetek államosítását célozta volna. Benyújtására nem került sor. A kormány ilyen jellegű terveiről a szociáldemokrata sajtó 1921 tavaszán nem írt.

1921. május 5

A „PROLETÁR" CIKKE A BETHLEN-KORMÁNYRÓL

A Bethlen-kormány fordulópontot jelent a magyar ellenforradalomban. Sok jel mutatja: de a legfontosabb jel, mint mindig, az a viszony, amelybe a kormány a dolgozó osztályokkal kerülni akar. A munkásbiztosítás államosítási tervének elejtése, a május elsejei szociáldemokrata gyűlés engedélyezése[1] azt mutatja, hogy keresi az utat — nem ugyan a munkásosztály, hanem annak otthon látható vezérei felé, akikről az erdélyi mágnás azt hiszi, hogy velük a munkásosztályt is megnyeri magának.

Honnan ez a nagy buzgóság, miért a barátságkeresés? Szövetségesre van szüksége neki is, a „kisgazda"-kispolgárságnak is abban a harcban, amely napról napra élesedik, és polgárháborúvá készül fokozódni!

Az ellenforradalom egysége régen felbomlott. Semmi toldozás és leplezés nem segít már. Hiába kapcsolták ki a királykérdést Károly szombathelyi puccsa után újra,[2] legitimisták és szabad királyválasztók titokban készülődnek a döntő harcra. Mert e kérdések mögött osztályérdekek húzódnak meg és a jelszavak mögött osztályharcok folynak. A legitimisták a fináncarisztokrácia és a nagybirtok, a hivatásos tisztek és a magas bürokrácia (vagyis kapitalizmus és lumpenproletariátus egyik fele), a szabad királyválasztók pedig a falusi és városi kispolgárság, az alsóbb hivatalnokok és a lumpenproletariátus másik fele. Szövetségüknek, melyet a proletariátus ellen kötöttek, fel kell bomlani abban a percben, melyben a kapitalizmus igazi visszaállítására megtörténik a kísérlet.

A kapitalizmus visszaállítása

A magyar kapitalizmus visszaállítása nem történt meg a tanácskormány rendeleteinek a hatályon kívül helyezésével. Ahogy a szocializmus megvalósítása sem az, hogy rendeleteket adunk ki, hanem az, hogy a proletariátus intézményesen átalakítja az egész termelést

[1] 1921. május 1-én a Magyarországi Szociáldemokrata Párt gyűlést tartott a Tattersallban. A gyűlésre vonatkozóan lásd a kötet 53. dokumentumát.

[2] 1921. március 26-án Habsburg Károly Svájcból váratlanul Magyarországra érkezett, hogy magát királlyá koronáztassa. A király Budapesten tárgyalt Horthy Miklóssal, aki kereken visszautasította a restaurációs törekvéseket. Habsburg Károly ekkor elhagyta Magyarországot, visszatért Svájcba.

és társadalmi életet, és erre irányuló akaratának — harccal — aláveti a társadalom eddigi uralkodó osztályait, úgy a kapitalizmus visszaállítása is csak így történhetik. A proletariátus leverése és véres megtizedelése csak az egyik fele volt a dolognak. A kapitalizmus tényleges uralmához az is kell, hogy a társadalom többi osztályai is az ő feltétlen uralma alatt álljanak. Végül: hogy az államhatalom is korlátlanul rendelkezésére álljon.

A kapitalista társadalomban csak három nagy osztály van. Burzsoázia (nagytőkések és nagybirtokosok), kisburzsoázia és proletariátus (ipari és falusi munkások). Vannak még átmeneti rétegek, de azok szerepe ezekéhez képest jelentéktelen. Így van ez természetesen Magyarországon is. A burzsoázia akkor uralkodik igazán, mikor a másik két osztály gazdaságilag és politikailag egyaránt hatalmában van. A proletariátussal ez a levert forradalom után megtörtént. Gúzsba kötve hever a burzsoázia lábainál. Nem úgy a kispolgárság. A falusi kisburzsoáziát a háború gazdaságilag, a forradalom politikailag, a városi kispolgárságot, amelynek gazdasági függése egy percre sem szűnt meg, ugyancsak a forradalom politikailag kivonta a burzsoázia befolyása alól. A proletárdiktatúra leverésének munkáját kisburzsoá tömegek segélyével lehetett csak véghez vinni. És ez a — gazdaságilag és politikailag — függetlenné vált kispolgárság akadályozza a burzsoáziát a kapitalizmus teljes és valóságos helyreállításában.

A kapitalizmusnak pedig a helyreállítást meg kell próbálnia. Még az sem elég, hogy a háború előtti helyzet egyszerűen visszacsinálódjék, amikor a proletariátus munkafegyelmezetten és politikailag jogtalanul, a kispolgárság pedig eladósodottan és jelzálogkölcsönökkel megterhelten, politikailag pedig a burzsoázia uszályában állt. A kapitalizmusnak feltétlenül — mint minden válság után, a világháború és a forradalmak pedig ilyen válságok voltak — magasabb szervezeti formákra kell áttérnie, újabb tőkeközpontosításra kell törekednie. Az egész világon folyik ez a kísérlet. Stinnes és Loucheur ennek a kísérletnek a képviselői a külföldön, a Hegedűs Lóránd mögött álló Kereskedelmi Bank pedig Magyarországon.

De ennek megvalósulásához mélyen bele kell vágni minden osztály életébe. A proletariátust páriává kell süllyeszteni. Ez megtörtént. De a kispolgárságot is jogtalanná és gazdaságilag kizsákmányolhatóvá kell tenni. Ennek pedig útjában áll ennek az osztálynak — illetve egyik részének — megnövekedett gazdasági és politikai ereje. Útjában áll ezenkívül az államhatalom „gazdátlansága".

Az államhatalom

Az államhatalom akkor gazdátlan a burzsoázia szemében, amikor nem ő a gazdája. Már pedig most nemcsak ő. Mert az államhatalom korlátlanul rendelkezésére áll ugyan a proletariátussal szemben, de nem a kispolgársággal szemben. Sőt ez a kispolgárság a mai magyar államhatalom legfőbb támasza, amelynek következtében az állam legfontosabb szerve, a tisztikar, a különítmények sokszor burzsoák ellen is fordul. A tisztikar, a különítmények és az ébredők antiszemitizmusa jelzi az antikapitalista irányt, amely irányt jóideig a városi kispolgárság nyomása tett olyan harcias hangúvá.

Ezért a burzsoázia mindenképpen az államhatalom egyedüli birtoklására törekszik. Ezt a „törvényes" király útján véli elérni, aki azt a korszakot képviseli, melyben állam és kapitalizmus — az imperializmus alatt — összenőtt, államtrösztté lett. Ezért jön most sorra a választói jog szűkítése,[1] az „erőskezű" Ráday belügyminisztersége, akinek erős kezére nem annyira a proletárság, mint inkább a „kisgazdák" felé van szükség. Ezért kacérkodik most Bethlen gróf a román perszonál unió tervével, két legyet akarván ütni egy csapásra: a magyar burzsoázia imperializmusát a román segítséggel felélesztení és az erdélyi mágnásbirtokokat visszaszerezni.

Harc az államhatalomért

A kisburzsoázia harc nélkül nem fog lemondani és beleegyezni, hogy az ő rovására is állítsák helyre a kapitalizmust. Mindaddig rendben volt a dolog, amíg a proletariátus és a mezőgazdasági cselédség bőrére ment csak ez a kísérlet, de most már az ő bőrére megy a játék. Megindul a küzdelem az államhatalomért.

A kisburzsoázia persze sem nem egységes, sem nem következetes. Városi és falusi kisburzsoázia érdekei ellentétesek. De ezek az ellentétek — nagyjában — kisebbek ma, mint a nagyburzsoázia és kisburzsoázia között. Amint a proletárdiktatúra leverése után ideiglenesen elsimultak valamennyi uralkodó osztály ellentétei, úgy most, ideiglenesen egy táborban tömöríti a kispolgárság majd minden rétegét a harc a nagyburzsoáziával szemben.

[1] A cikkben még csak utalás történik a választójog esetleges szűkítéséről. Azt, hogy a kommunisták helyesen mérték fel a várható eseményeket, bizonyította az 1922 márciusában kibocsátott választójogi rendelet, amely jelentősen szűkítette a magyar választópolgárok körét. [A választásokról lásd: A fasiszta rendszer kiépítése és a népnyomor Magyarországon. 1921—1924. Szikra 1956.]

Az osztályok képviselői a parlamentben a pártok. Ezek megegyezhettek addig, míg az ellentétek nem voltak ilyen mélyek. A megegyezésben eddig mindig a kisgazdapárt volt a vesztes fél, nemcsak azért, mert vezére, nagyatádi Szabó tipikusan ingadozó kispolgári karrierpolitikus, nemcsak azért, mert a kispolgárság általában képtelen következetes politikát űzni, hanem azért is, mert a levert és gúzsbakötött falusi szegénység réme mindig idején engedékenységre bírta a kisgazdákat. De most az egész hatalmi helyzetről van szó. És itt nem lehet „megegyezést" kötni. Itt csak harc dönthet.

A proletariátus

Szövetséges után néz mindkét fél. Ez a szövetséges csak a harmadik osztály: a proletariátus lehet. De lehet-e? Lehet-e kétévi vértenger után, amelyet mindkét, szövetségét kereső osztály közösen ontotta az ő véréből a levert proletárforradalom után? Lehet szövetségre lépni Héjjassal és Bibóval? Egy Prónayval és Osztenburggal? Lehet-e szövetséget kötni az akasztófák árnyékában, amelyeken forradalmi proletárok testei lógnak?

Ők persze azt hiszik, hogy lehet. Azt hiszik, hogy Miákits és Farkas István a magyar proletariátus. És mert Miákitsot és Farkas Istvánt meg lehet venni, hát azt hiszik, hogy a proletariátust is lehet. A proletariátust csak egyféleképpen lehet már megnyerni: teljes felszabadítása, gazdasági és politikai felszabadítása árán. Ez persze drága ár. Ezt persze a proletariátusnak csak forradalommal lehet elérnie. Ennek a forradalomnak pedig a nagy- és kisburzsoázia között kezdődő, polgárháborúig fokozódó küzdelmekben kell megszületnie.

A kapitalizmus helyreállítása nem sikerülhet. Sem gazdaságilag, sem politikailag. A kispolgárság egyedül szintén nem képes kormányozni. A történelemben nem volt még rá példa, hogy a kispolgárság erre képes lett volna. A harc, amely megindul, nem járhat tehát más eredménnyel, mint hogy a proletariátus, kihasználva a megszületendő anarchiát, az államhatalom kezdődő és fokozódó gyengülését, szervezkedik a maga forradalmára, hogy készen álljon a döntő percben, a döntő küzdelemre.

Külföldön is forradalmi a helyzet. Németországban a proletariátus forradalmi része már megvívta az újraéledő harcoknak elsejét. Nem járt sikerrel az első csata, de a háború folyik, s a harcok nem fognak szünetelni. Csehszlovákiában élesednek az osztályharcok,

Olaszországban nyílt polgárháború dúl. Az antant országaiban csak az angol bányászsztrájkra kell gondolni, amely csak bevezetője egy olyan válságnak, amelyből az angol burzsoázia nem fog kilábolni.

Most vigyázzon a magyar proletariátus, hogy a Miákitsok, Peyerek, Vanczákok és Farkas Istvánok el ne adják! El ne adják egy tál lencséért, a vezérek szabadságáért, a proletariátust bele ne vigyék se Bethlen és a burzsoázia, se Balthazár és a kisburzsoázia szövetségébe! Az egyik győzelme jelentené a kapitalizmus teljes uralmát, ami csak a proletariátus teljes és fokozottabb kizsákmányolása árán volna lehetséges, a másiké a legjobb esetben az anarchiát.

Harcoljon a két tábor egyedül, polgárháborúban marcangolják egymást az államhatalomért, melyet egyiknek sem szabad meghódítania, hanem a proletariátusnak kell — felhasználva a legelső kedvező pillanatot — kezébe vennie, hogy újra megépítse a dolgozók diktatúráját.

Rudas László: Fordulópont. Proletár, 1921. május 5.

49

1922 április

A „RÖPIRATOK" CÍMŰ ÚJSÁG A KÖZTÁRSASÁG JELENTŐSÉGÉRŐL

Habsburg Károly halálával[1] a legitimisták és szabadkirályválasztók „küzdelme" új szakaszba lépett. Helyesebben: Bethlen győzelme az „ellenzék" felett, melynek tehetetlenségét, szükségszerű széthullását (okaival együtt) nemrég részletesen elemeztük, a teljesség felé közeledik. Azok az álellenzéki csoportok, amelyeknek az egységes kormánypárttól független részvétele a választási harcban csak arra volt való, hogy a — nem névleges, de tényleges — kormánypárti mandátumokat szaporítsák, mindinkább közelednek a nyílt kormánypártiság felé. Sőt az Andrássy—Friedrich-csoport,[2] az „intranzigens" [engesztelhetetlen] legitimista csoport is, *a dolog érdemét illetőleg már megegyezett Bethlennel.* Az elégedetlenkedő kisgazdák is mindig hajlamosabbaknak mutatkoznak a leszerelésre.

[1] Habsburg Károly 1922. április 1-én halt meg Funchalban.

[2] A Keresztény Nemzeti Pártot 1920 februárjában Friedrich István alakította meg szélső legitimista programmal. E pártba lépett be 1922 januárjában néhány társával Andrássy Gyula, miután a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjából kilépett. Az ekképpen kiegészült párt továbbra is legitimista politikát folytatott. Az 1922-es választásokon Keresztény Nemzeti Földműves és Polgári Párt néven indult.

Ezzel pedig, mint előre megmondtuk, a *Rassay—Ruppert-csoport*[1] *egészen elszigetelve, magára hagyatva, minden komoly remény nélkül megy bele a választási küzdelembe.* A nagy kibékülés színpadi külsőségét Habsburg Károly halála teremtette meg. Vele lehetségessé vált azokat a mesterséges válaszfalakat, melyeket Andrássyékat Bethlenéktől elválasztottak, lebontani. „II. Ottó" királyságát illetőleg tehát kialakulóban van az egységfront Horthytól Friedrichig. A legitimizmus elismerése, a gyakorlati keresztülvitelnek az „alkalmas időpontra" való elhalasztása adja meg a kibékülési platform közjogi keretét. A valóságos, szociális tartalommal való megtöltés persze még meglehetős nehézségekbe fog ütközni. Magyarország — tiszta kapitalista értelemben vett — konszolidációjának még három kispolgári réteg áll útjában. De ahogy sikerült Nagyatádi Szabót és vele a kisgazdákat falhoz állítani[2] — úgy valószínűleg sikerülni fog később a Gömbös, illetve Friedrich mögött álló kispolgárokat is; ha lassabban és nehezebben is. Bethlen, ha kerülő utakon is, de úgy látszik, mégis eljut oda, ahová a második Károly-puccs[3] előtt pécsi beszédében mutatta az utat:[4] a Tisza-féle nagytőkés-nagybirtokos rendszer *teljes* visszaállításához, ismételjük: a legitimizmus kérdése csak a színpadias keretet teremti meg ehhez a megegyezéshez, amely felé a *gazdasági fejlődés logikája* vezet. Hogy ez mennyire így van, bizonyítja, hogy már március végén — mielőtt a Károly halálának színpadias — „tragikus" körülményei bekövetkeztek volna — megindultak már ebben az irányban a tárgyalások. Igaz: ezekben a Wolff-féle tárgyalásokban csak a keresztény nemzeti párt egységének visszaállításáról volt szó,[5] de nem szabad elfelejteni,

[1] A Független Kisgazda Földműves és Polgári Pártról van szó, amelyet 1921-ben Rassay Károly alakított, és amelyhez Ruppert Rezső 1922 tavaszán csatlakozott. A párt polgári liberális, a kormány politikájával szemben mérsékelten ellenzéki politikát folytató párt volt.

[2] A cikk az Egységes Párt megteremtésére utal. Ez ugyanis úgy történt, hogy Bethlen István és néhány társa 1922. február 2-án beléptek a Kisgazdapártba, ahova azután a nagybirtokos osztály és finánctőke más képviselői is betódultak. Kiszorították a vezetésből Nagyatádi Szabó Istvánt. Az új párt a nagybirtokosok és nagytőkések politikai, gazdasági stb. érdekeinek képviselője, a kormányzó párt lett.

[3] Habsburg Károly második visszatérési kísérlete 1921. október 20—24. között volt. A király csapata Budaörsnél vereséget szenvedett. Habsburg Károly másodszor is elhagyta az országot, és az antanthatalmak által meghatározott új lakhelyére, Madeira szigetére költözött családjával együtt.

[4] Bethlen István miniszterelnök 1921. október 22-én mondotta el Pécsett az említett beszédet.

[5] A Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártján (a KNEP-en) belül különböző politikai csoportosulások voltak. Amikor Bethlen István miniszterelnök igyekezett az uralkodó osztályok egységes pártját megteremteni, e pártban is megindult a

hogy *az egység éppen a Bethlen-kormányhoz való viszony körül bomlott fel.* Hogy az egység tehát csakis a Bethlen-kormány nyílt vagy titkos támogatása alapján jöhetett létre, és csakugyan nemcsak a keresztény párt különböző frakcióinak lapjai kezdtek növekvő melegséggel írni az egyesülésről, hanem még a Gömbösék lapja, a „Szózat" is.

Ezzel a rendszerrel szemben, melynek Ottó természetszerűleg éppen úgy csak cégére volna, minthogy annak idején csak annak szánták Károlyt, amíg élt, *a munkásság az egyetlen komolyan számba jövő, szervezett erő.* Az elkeseredett kisgazdák tehetetlenek. vezetés és politikai célkitűzés hiányában. Rassayék mögött nem áll számba jövő társadalmi réteg. A rendszeresített, jogrendszerré lett és konszolidált kizsákmányolással és elnyomással *csakis* a munkásság erejét lehetne szembeszegezni és *a munkásság igazi megmozdulása egyszerre vezért adna minden kizsákmányoltnak; mindenkinek, aki a megújuló Tisza-rendszert, bárha csak ösztönből és nem eléggé tudatos osztályérdekből, gyűlöli és harcolni akar ellene.*

Ennek a harcnak, amelyről mi, kommunisták, pontosan tudjuk, hogy csak egy szakasza annak a küzdelemnek, amelyet a munkásság teljes felszabadulásáért vív, ma csak egy természetes, az ellentáborokat elválasztó, az elégületleneket összegyűjtő jelszava lehet: köztársaságot!

A Vanczák-, Miákits-féle társaság jól tudja, mit tett, amikor Bethlennel kötött paktumával[1] *elárulta a köztársaságot.* Ugyanazt tette, amit az októberi forradalom idején. Akkor is, miután már megmozdultak a tömegek, miután egyetlen megmozdulásuk már teljesen elsöpörte a teljesen szertezüllött Tisza-rendszert; *a szociáldemokrata miniszterek még mindég hűségesküvést rebegtek Habsburg Károlynak.*[2] *Csakis saját tömegük nyomása alatt, amikor az akkor még kevés számú, világos öntudatú munkás kivitte a tömegeket az utcára, határozták el magukat a köztársaság kikiáltására.* Ha így cselekedtek, amikor a köztársaság kikiáltásával csak a tömegek küzdelmeinek a gyümölcseit kellett leszakítani, amikor a köztársaság kikiáltása csak *az eljövendő küzdelmek vállalását jelent-*

bomlás. A párt egy része Wolff Károllyal az élen megalapította a kormányt támogató Keresztény Nemzeti Egységet. Egy másik csoport viszont, megtartva a KNEP elnevezést, ellenzékbe vonult.

[1] Lásd e kötet 62. dokumentumát.

[2] A cikk arra utal, hogy 1918. október 31-gyel létrejött polgári demokratikus kormány még letette a hűségesküt a királynak. A köztársaság kikiáltására 1918. november 16-án került sor.

tette, nem lehet meglepő, ha ma, amikor *a köztársaság jelszava a munkásosztály előtt álló harc* megkezdését jelentené, ezt a küzdelmet is igyekeznek elszabotálni, a munkásság öntudata elől elrejteni. Azt hiszik, hogy ha a „Népszava" úgy ír, mintha ez a kérdés nem léteznék, akkor semmi sem fogja Vanczák és a többi bürokrata úr nyugalmát megzavarni. De ma már minden gondolkodó munkás látja, hogy nehéz helyzetbe került a gazdasági harc elszabotálása miatt, és azért, mert megengedte, hogy Vanczákék elaprózzák és elaprózva leszereljék a gazdasági küzdelmeket — ma körmükre fog nézni, ha a politikai harcról van szó.

A „Népszavá"-nak nincs szava azokról a veszedelmekről, amelyeket az új helyzet jelent a munkásság számára. A „Népszava" „az emberi részvét teljességével" áll Károly sírjánál (mint ahogyan annak idején „emberileg érthetőnek" találta, mikor a rendőrök először ütlegelték a fogságba került kommunistákat). Részvéttel gondol Károly békevágyára, jóhiszeműségére *csak a munkásság jelen és jövendő sorsára nem gondol részvéttel.*

Ezt elpaktálta Bethlennel. És ha ismét a tömegek nyomása alatt, melyek felháborodása a bombamerénylet[1] után mégis csak kitört, kénytelen „ellenzéki" hangokat pengetni, akkor is csak arról beszél, hogy Bethlen menjen és helyébe lépjen — *pártközi kormány;* értsd azoknak a pártoknak közös kormánya, amelyek nyíltan vagy titokban lepaktáltak Bethlennel. (Népszava, április 5.) Vagy azzal fenyegetődzik: „a szociáldemokrata pártnak nem életkérdés a választásokon való aktív részvétel." De nehogy Bethlen meg találjon ijedni a hirtelen felkapott oroszlánkörömtől, a „Népszava" vezércikkírója sürgősen kidugja a szamárfejet: „Ez nem fenyegetés — *csupán figyelmeztetés.*" (Népszava, április 8.) A munkásság azonban nem nézheti szótlanul, hogy áll az ő állítólagos pártja némán és tehetetlenül mint becsapott üzletfél, szemben olyan megállapodásokkal, melyek az ő bőrére mennek. A munkásságnak harcba kell mennie ez ellen a rendszer ellen. És ez a harc nem állhat sem puszta választási küzdelemből, sem passzivitásból. Ez csak *igazi harc* lehet, a *munkásság igazi érdekeiért.* És a munkásságot harcba is fogják kényszeríteni a viszonyok. De mennél később indul harcba, annál készebb állapotban találja ellenfelét. A munkásságnak harcba kell mennie, és kényszerítenie kell a szociáldemokrata pártot, hogy

[1] Az Erzsébetvárosi Kör elleni pokolgépes merényletről van szó, amelyet jobboldali fasiszta csoport (Ébredő Magyarok Egyesülete tagjai) hajtott végre az ellenzéki polgári politikusok ellen, 1922. április 3-án.

vállalja a küzdelmet. Ennek a harcnak pedig csak egy fő jelszava lehet: *köztársaságot!*

Illúziók nélkül adjuk ki ezt a jelszót. Tudjuk mit és mennyit jelent a burzsoá köztársaság. De mégis harcba indulunk érte, mint ahogy 1918 novemberében a még meg nem alakult kommunista párt magja volt az, amely a köztársaság kikiáltására kényszerítette[1] a „népkormányt", ahogy az orosz bolseviki párt 1917-ben kikényszerítette az alkotmányozó nemzetgyűlés kikiáltását. Tudjuk: ez csak az *első szakasza* annak a harcnak, amely előtt állunk. Nem tudjuk meddig tart; nem tudjuk mikor lendül át egy fejlettebb szakaszba. De ezt a szakaszt sem lehet elkerülni: a viszonyok logikája írja elő, nem a mi akaratunk. És mert tudjuk, hogy ma ez az egész munkásosztály, minden elnyomott és kizsákmányolt közös érdeke, ezért hangoztatjuk ezt a jelszót, ezért küzdünk minden erőnkből érte!

Köztársaságot!

„Röpiratok." 1922. április. Köztársaságot. — PI Archívum 500/2 f. 56. ö. e.

ERŐSÖDIK A MUNKÁSOK ELLENÁLLÁSA

(50—54)

50

1921. március 3

A BELÜGYMINISZTÉRIUM KÖRRENDELETE A VÁRHATÓ SZTRÁJKMOZGALMAK MEGELŐZÉSÉRŐL

Valamennyi rendőrkerületi főkapitánynak, Budapest főkapitányának, valamennyi alispánnak. — Több helyen sztrájkmozgalmak illetve előkészületek észlelhetők. Ezek bérharc leple alatt, de valójában központi, sőt külföldi politikai hatalmú célzatú irányítás mellett kezdődnek. Éberen kell megfigyelni, minden ily mozgalom keletkezését. Oly gyűlések, melyek sztrájk szervezését előmozdíthatnák, nem engedélyezhetők. Felbujtó vezetőket és sztrájkszervezőket 1912. évi 63. törvénycikk 20. §-a esetében ügyészségnek kell átadni, egyébként ezek mint gazdasági életünkre káros rendforgató egyének ellen azonnali őrizetbe vételük mellett 4352. Int. rendelet alapján

[1] A cikk a Forradalmi Szocialistákra utal, akik 1918 októberében több ízben követelték a köztársaság kikiáltását.

kell eljárni. Ottani helyzetről távirati jelentéseket várok. Belügyminiszter 340/1921. Res. Budapest 1921. március 3. Tóth Géza s. k. miniszteri tanácsos.

Hitelesített másolat. — PI Archívum. BM rend. sor. 340/1921. res.

51

1921. március 3

RÉSZLET A „PROLETÁR" „MAGYAR MUNKÁSMOZGALOM"-RÓL SZÓLÓ CIKKÉBŐL

[1]. . . A nyomdai munkásokat három nagy esemény tartja izgalomban: a Segélyző Egyesület[2] felfüggesztése, a szabadszervezet elleni támadás és a bérmozgalom. A legutóbbi van előtérben. A nyomdai munkások húsz éve kollektív szerződésben állnak a munkáltatókkal, s a húszéves munkaközösségnek az az eredménye, hogy a fehérterror fegyveres erejére támaszkodva, a munkáltatók megtagadják a legszerényebb kérelem teljesítését is. A nyomdai munkások január 17-én a főnökegyesülettel kötött megállapodás alapján húsz-negyven korona heti javítást kaptak. A hetibér minimumát hatszáz koronára, a maximumát hétszáz koronára emelték. A „Typographiá"-ban megjelent számítás szerint egy négytagú család legsilányabb megélhetésére 1099 korona szükséges. Hogy a kapitalista termelés helyreállításában részt vevő munkásság életszínvonala mennyire süllyedt, arra jellemző, hogy a „Typographia" számításában hetenként négy személyre mindössze fél kiló hús van felvéve. Az 1099 koronába nincs beszámítva a fűtés, világítás, ruházkodás. A januári béremelések óta az árak ugrásszerűen emelkedtek. A munkások újabb bérkövetelését — mint a „Typographia" írja — „a munkáltatók ridegen visszautasították".

Február 17-én a bizalmiférfiak, mint a „Népszava" február 18-i száma írja: „Izzó és elkeseredett hangulatban foglalkoztak a munkáltatók rideg magatartásával, és a vezetőség attól tartott, hogy az elkeseredés kirobban, s a nyomdai munkásság nyomban beszünteti a munkát." (Szerencsére, sikerült a kirobbanást a vezetőknek

[1] A cikk első részében a szerző az erősödő sztrájkmozgalommal összefüggően ismerteti a jobboldali szociáldemokrata vezetőknek néhány osztályáruló megnyilvánulását, a hivatalos szakszervezeti politikai vonalat. Ezzel a kérdéssel a kötetben több dokumentumban foglalkozunk.

[2] A Segélyző Egylet önkormányzatát, valamint működési lehetőségét a kormány 1920. december 17-én függesztette fel.

lefékezniök!) Rothenstein Mór beszélt, és pálcát tört saját eddigi szakszervezeti politikája fölött, mondván: „A nyomdatulajdonosok a húszéves kollektív szerződésnek köszönhetik, hogy olyan viszonyok között vannak, mint egyetlen iparág sem Magyarországon." Valóban, Rothensteinnek igaza van, ez a szakszervezeti politika idézi elő a munkásság katasztrófáját. Végül a nyomdászok határozati javaslatában bejelentik, hogy a nyomdai munkásság nem engedi magát provokáltatni, az akció idejét maga fogja megválasztani.[1]

A nyomdai munkásoknak fel kell venni a földalatti és nyílt harcot a tőke ellen! — Cselekedni kell![2]

A vasmunkások mozgalmai

A jobboldali szakszervezeti titkárok barátja, a Fenyő Miksa igazgatása alatt álló munkáltató szervezet, a GYOSZ a szakmunkások órabérét 7,60—13,20 koronában állapította meg. Egy nyolcórás munkanap mellett 364,80—633,60 korona hetibért jelent. A „Vas- és Fémmunkások Szaklapja" szerint legalább 1000 korona hetibér kellene a legszűkösebb hús nélküli táplálkozásra. Világ munkásai, erre hallgassatok, amit Kunfi nem árult el nektek a 2 1/2-esek kongresszusán,[3] mint a szakszervezeti vezetőkkel szőtt összeesküvéseinek a következményét: 364—633 korona hetibérből él Európa legtöbbet dolgozó vasmunkása. Január végén a gázgenerátoroknál, az acélmű, a csőhúzó és martinmű munkások sztrájkba léptek a csepeli gyárban. Székely keresztényszocialista titkár kapacitálta a munkásokat a munka felvételére. A keresztényszocialistáknak ez nem sikerült. A Vasmunkás Szövetség kiküldöttjével a gyár felvette a tárgyalásokat. A gyár hajlandónak mutatkozott a sztrájkolókat visszavenni és „a sztrájk okát képező panaszokat letárgyalni". E megállapodás alapján a Vasmunkás Szövetség kiküldöttjének javaslatára a munkások felvették a munkát. A tárgyalás február 8-ikára volt kitűzve, azonban — írja a „Vas- és Fémmunkások Lapja" — „a gyár igazgatója arról értesítette szövetségünket, hogy a tárgya-

[1] A nyomdászok által beterjesztett javaslatot lásd a „Typographia" 1921. február 18-i számában.

[2] A nyomdászok gazdasági érdekeik védelmében 1921. március 1—4. között sztrájkoltak. A napilapok nem jelentek meg.

[3] 1921. február 21-én ülésezett a két és felesek, azaz a Szocialista Pártok Nemzetközi Munkaközössége, amely a centrista vezetés alatt álló szociáldemokrata pártok nemzetközi szervezete volt. A vezető szerepet az Osztrák Szociáldemokrata Párt töltötte be. A magyar szocialistákat a bécsi szociáldemokrata emigráció centrista csoportja a „Világosság" nevében Kunfi Zsigmond képviselte

lást a legnagyobb sajnálatára nem tarthatja meg, mert a Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületétől egy értesítést kapott, hogy a gyárakban általában nagy nyugtalanság észlelhető, és emiatt nincsen abban a helyzetben, hogy a munkáltató szervezet határozata ellenére a tárgyalást folytathassa". Íme, ami nem sikerült a keresztes pókoknak, az sikerült a Vasmunkás Szövetség emberének. Üres ígéretekre a Vasmunkás Szövetség vezetősége a harcban álló munkásságot a munka felvételére bírta.[1]

A Gaál-reszelőgyár munkásai megmutatták, hogy a fehérterror ellenére is lehet a tőke ellen harcolni. Béremelést követeltek, nem kapták meg, mire százötven munkás kivette a munkakönyvét, és eltávozott a gyárból. A Gaál-reszelőgyár munkásai példát mutatnak a 30 000 dolgozó, Európában legtöbbet dolgozó, legtöbbet éhező, leginkább lerongyolódott magyar vasmunkásproletárnak.[2]

A magyar proletariátus mozog. Felüti fejét, életösztöne cselekvésre serkenti. Érzi ezt a rabló kapitalista rend rabtartója. Horthy proletárvérben akar fürödni, a magyar proletariátusnak ezt az új hóhércárt és rendszerét új taktikával, új fegyverekkel kell megtámadnia. A föld alatt kell megszervezni, s a föld alól kell megvívni a kérlelhetetlen osztályharcot!

Király Albert: Magyar munkásmozgalom. Proletár, 1921. március 3.

52

1921. március 22

A HADÜGYMINISZTER ÁTIRATA AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTERNEK A HAZATÉRŐ OROSZ HADIFOGLYOK VÁRHATÓ KOMMUNISTA TEVÉKENYSÉGÉNEK MEGAKADÁLYOZÁSÁRÓL

Az Oroszországból hazatérő hadifoglyaink, mint az Nagyméltóságod előtt ismeretes, a csóti táborba irányíttatnak, hogy ott otthonukba való bocsátásuk előtt egyrészt egészségügyi tekintetben, másrészt politikai tekintetben megfigyeltessenek.

Ez az utóbbi megfigyelés rendkívül fontos állami érdek, mert

[1] A csepeli gyár sztrájkeseményeit szinte szó szerint így ismerteti a Vas- és Fémmunkások Lapja 1921. február 18-i száma.

[2] A Gaál-gyári sztrájk 1921 január elején kezdődött. A munkások fellépésük eredményeként 38 százalékos béremelést kaptak, és valamennyiüket visszavették a gyárba. A termelést 1921. január 25-én kezdték meg. [Lásd: Vas- és Fémmunkások Lapja, 1921. február 4.]

tudvalevőleg az orosz bolsevikok vezetői hadifoglyainkat Magyarországba való útbaindításuk előtt a szó-, írás- és pénzpropaganda teljes erejével megdolgozzák, hogy azután itthon a bolseviki tanok titkos, később majd hangos apostolai legyenek.

A kommunizmusnak Magyarországon már egyszer megtörtént diadalra jutása az 1918. év folyamán orosz hadifogságból visszajött embereink átkos munkájának volt az eredménye. Ma hasonló veszedelem fenyegeti az országot. Az ellenforradalom győzelme után az országból kiszorult, vagy az igazságszolgáltatás ítélő kezeibe került felforgatók helyét a moszkvai komité lassan-lassan pótolja, és könnyelműségünk esetén egy egész országos agitátor hálózatot létesíthet, melynek a mai gazdasági válság közepette könnyen megmunkálható és nekik bőven híveket termő talaj áll rendelkezésre.

Az állam iránti kötelességeim és felelősségem teljes tudatában, mindezideig is mindent elkövettem saját hatáskörömben arra nézve, hogy a hadifoglyokat megfigyeltessem, a bolseviki gyanús elemeket kipuhatoltassam, és a polgári hatóságokat a gyanús elemek további megfigyelésére utasíttassam, jóllehet a hazatérő hadifoglyok katonai tekintetben — kevés kivételtől eltekintve — mint leszerelők és a polgári életbe visszatérők tulajdonképpen csakis a leszerelés technikai végrehajtása tekintetében tartoznak a honvédelmi igazgatáshoz.

A trianoni szerződésből kifolyólag ránk kényszerített és a pénzügyminiszter úr által is kívánt hadsereg létszámapasztás[1] azonban mind nehezebbé teszi személyzethiány miatt, hogy a hadsereg ezen önként vállalt feladatának oly tökéletesen megfeleljen, mint azt idáig tette. Már ezért is szükséges, hogy a Nagyméltóságod vezetése alatt álló belügyi, illetőleg igazságügyi igazgatás az eddiginél fokozottabb terjedelemben vegyen részt ezen nemzetvédelmi munkában, de szükséges ez azért is, mert, mint említettem, túlnyomórészt leszerelő emberekről van szó, akiknek további megfigyelése és az ellenük való (internálási) eljárás nem tartozna az én hatáskörömbe.

A vörös veszedelem elleni belső küzdelem országos megszervezése és egységes irányítása tekintetében legközelebb a minisztertanácsnak konkrét javaslatokat fogok előterjeszteni.

Ebben a tervezetben az Oroszországból visszatért hadifoglyoknak, kivált a gyanúsaknak, beható megfigyelése is tárgyaltatni fog

[1] A trianoni békeszerződés értelmében Magyarországon megszűnt az általános védkötelesség. Hadsereget csak önkéntes, 12 évi szolgálatot vállaló jelentkezőkből lehetett szervezni. A hadsereg összlétszáma nem haladhatta meg a 35 000 főt. [Bővebben lásd *Tóth Sándor*: A Horthy-hadsereg szervezete. 1920—1944. I. rész. Hadtörténelmi Közlemények, 1958. 1—2. sz.]

E tervezet keretébe azonban beleillik, de ettől függetlenül is és mindenesetre sürgősen megvalósítandó volna az a javaslatom, hogy Csóton sürgősen egy egységes nemzetvédelmi szerv állíttassék fel, mely az ottani táborparancsnokságból, az igazságügyminiszter úr által állandóan kirendelt kir. ügyészből és hozzá tartozó segédszemélyzetből, egy állandó rendőrkirendeltségből (1 rendőrtiszt, 3—4 detektívből) és végül néhány katonai tájékoztató személyből állna s amelynek feladata volna:

1. A hadifoglyok megfigyelése,
2. A gyanúsak kiválasztása,
3. A katonai igazságszolgáltatásnak alávetett bűnösöknek a katonai igazságszolgáltatásnak való átadása (hadifogság alatt elkövetett bűncselekmények),
4. Internálások iránti határozathozatal,
5. A hazabocsájtott hadifoglyok megfigyelésére teendő intézkedések (közigazgatási hatóságok értesítése, ellenőrzés stb.).

A jelen állapot, mikor minden internálási eljáráshoz Pápáról a rendőrkapitánynak, Veszprémből a kir. ügyészség egy tagja kénytelen kiszállni, hogy határozatot hozhassanak, lassú, egészségtelen és célra nem vezető.

Felkérem Nagyméltóságodat, hogy e tárgyban f. évi április hó 2-án de. 10^{h} a vezetésem alatt álló minisztérium I. csoportfőnökénél tartandó határozatot hozó bizottsági megbeszélésre meghatalmazott képviselőjét kirendelni méltóztassék.

Belitska

m. kir. honvédelmi miniszter

Tisztázat. — PI Archivum. Ig. Min. „BI" 531.

1921. május 2

ORZ GYÖRGY RENDŐRFŐTANÁCSOS JELENTÉSE A BUDAPESTI FŐKAPITÁNYNAK A MÁJUS 1-I TATTERSALLI NAGYGYŰLÉSRŐL ÉS TÜNTETÉSRŐL

Méltóságos Főkapitány Úr!

Tisztelettel jelentem, hogy a munkásság által f. é. május 1-én d. e. ½ 11 órakor a Tattersallban[1] megtartott gyűlés alkalmából becses rendeletére a rend fenntartására a Baross térre voltam kirendelve, ahol az adott utasítás értelmében pontban 9 órakor meg is jelentem. Mellém voltak beosztva: Rezeny Aurél, Laky Elemér, dr. Szakály K. Kálmán és Molnár Mihály r. tanácsos urak, akiket az adott utasítás szerint a Baross térre torkolló 4 utcához osztottam be szolgálatra, a rendőrfelügyelőket és a rendőrlegénységet a torkolattól valamivel messzebb az utcában helyeztem el, én pedig Rezeny Aurél tanácsos úrral a térről figyeltem a történteket.

A gyűlés 11 órakor ért véget, amikor a távozó közönség kisebb-nagyobb csoportokban jött a Tattersall felől a Kerepesi úton a Baross térre. Körülbelül 11 óra 20 perckor, mikor a tömeg nagyobb része rendben és csendben szétoszlott és a járdákon haladt tovább, egyszerre csak azt láttam, hogy egy 5—600 főből álló tömeg az úttest közepén énekelve, abcugolva és éltetve a Baross tér felé közeledik.

Nyomban Rezeny Aurél tanácsos úrral a tömeg felé tartottam, amikor is azt hallottam, hogy a „Marseilles"-t éneklik, a kormányt abcugolják és valamit éltetnek. A tömeget a Kerepesi út és a Baross tér sarkán megállítottam és a törvény nevében felszólítottam, hogy hagyjanak fel az énekkel, a kiáltozással és csoportosulás nélkül szétoszolva a járdán haladjanak tovább.

Miután a tömegből ezen felszólításomra „abcug" „le vele" kiáltásokat hallottam, és mert nem akartak engedelmeskedni a felszólításomnak, a Köztemető út és a Baross téri torkolatnál elhelyezett gyalogos és lovasrendőrök parancsnoka Wolkenberg Gyula r. főfelügyelő úr azon kiáltásomra, hogy „lovasok előre" nyomban oda

[1] Tattersall — eredetileg egy angol lókereskedő neve, aki Európa több nagy városában építtetett lóvásártelepeket, amelyek róla kapták nevüket. A budapesti Tattersallt szintén lóvásárlásra, valamint lóversenyek bemutatására használták fel. Ez a hatalmas fedett csarnok gyűlések megtartására is alkalmas volt.

vezényelte a lovasokat a tömeg szétoszlására. A lovasrendőrök közbelépésére a tömeg szétoszlott, úgyhogy mintegy 10 perc múlva az utca és a tér csendes lett és a forgalom, rend mederbe terelődött.

A szétoszlatás után a tömegből többen jelentkeztek nálam, akik elmondták, hogy az éneklő csoport csak mintegy 30 főből álló fiatal suhancokból állott, akik a tömeg által a közepében énekelve a „Marseilles"-t énekelték, a kormányt abcugolták és a proletárdiktatúrát éltették.

A lovasrendőrökkel való szétoszlatást azért kellett azonnal végrehajtanom, mert a tömeg nem akart engedelmeskedni és erőszakkal a Rákóczi úton akartak tovább haladni.

Sebesülés nem történt.

Orz György s. k.
rendőrfőtanácsos

Nem hiteles másolat. — PI Archívum. Bencs Zoltán-iratok. 7. ő. e.

54

1921. május 3

A „NÉPSZAVA" TUDÓSÍTÁSA A PEST KÖRNYÉKI ÉS VIDÉKI MÁJUS 1. ÜNNEPSÉGEKRŐL

A főváros környékén, valamint a nagyobb városokban és ipari központokban — ha csak a hatóságok ezt lehetetlenné nem tették —, ugyancsak lelkes hangulatban és méltó módon ünnepelte meg a munkásság májusi ünnepét. Ezekről az ünnepi gyűlésekről eddig a következő tudósításokat kaptuk:

A főváros környéke

Újpesten

az ottani Munkásotthon nagytermét és udvarát teljesen megtöltötte a 4—5000 főnyi ünneplő munkástömeg. Az ünnepet az újpesti Riadó munkásdalkar éneke nyitotta meg. Ezután Somon István elvtárs a párt Végrehajtó Bizottsága nevében üdvözölte a megjelenteket, majd Propper Sándor elvtárs, a pártvezetőség megbízottja, tartotta meg beszédét és kifejezést adott a párt, illetve a munkásság már régóta hangoztatott követeléseinek. Végül fokozottabb szervezkedésre, a gazdasági és politikai szervezetek kiépítésére, valamint a pártsajtó megerősítésére hívta föl a munkásságot. Az ünnepélyt a dalárda éneke zárta be. Délután az újpesti munkásság fotballcsapa-

tának mérkőzésével folytatódott az ünnepély, este pedig színelőadást tartottak az újpesti munkások.

Kispesten

a Nemzeti Mozgó helyiségében zajlott le a májusi ünnep: itt Barabás elvtárs beszélt, és amikor a politikai üldözések és internálások megszüntetését követelte, beszédét percekig tartó helyeslés kísérte. A gyűlés a legnagyobb rendben oszlott szét.

Erzsébetfalván

a Vas- és Fémmunkásotthon nagytermében tartották meg a munkások ünnepi nagygyűlésüket, amelyet a dalárda éneke nyitott meg. Willner Károly elvtárs elnöki megnyitója után a központi pártvezetőség nevében Kitajka Lajos elvtárs ismertette a májusi ünnep jelentőségét és rámutatott arra, hogy a másfél esztendeje tartó üldözésekkel sem volt lehetséges a munkásság lelkéből a szocialista szolidaritás érzését kiirtani. A gyűlés után a mintegy 2000 főnyi tömeg a legnagyobb rendben oszlott szét.

A vidék

Tatabánya

szervezett munkássága is impozánsan ünnepelte meg május elsejét. Amikor a gyűlést az egybehívók nevében Török József elvtárs megnyitotta, közel 6000 főnyi ünneplő tömeg volt együtt, közöttük sok nő. A dalárda elénekelte az „Itt van újra május elseje" című dalt, mire Batta Gyula elvtárs hosszabb ünnepi beszédet mondott. „Seregszemlére jöttünk össze — úgymond —, hogy végre megtudjuk azt, hogy vagyunk, élünk. Amint látom, a tatabányai bányászok egyáltalában nem fogynak; úgy látom, hogy még mindig élünk és fejlődünk." Ezután a régi időkről szólt, amikor még a magyar munkásság széttagolva, szervezetlenül állt a kizsákmányolókkal szemben. De minél jobban nyomták a munkásságot, annál gyorsabban ment a szervezkedés. A munkásság gazdasági szervezkedése szükségesség, a munkásság gazdasági helyzete egybekapcsolódik az ország gazdasági helyzetével. Fényes példa erre a tatabányai bányászok esete. Ez a bányatelep az ország legproduktívabb bányája. És a termelés napról napra való növelését csak úgy sikerült elérni, ha a bányamunkások szervezkedését nem gátolták. Utána Esztergályos János elvtárs méltatta május elseje jelentőségét. A gyűlést a dalárda a bányászhimnusz akkordjaival zárta be. Délután különböző helyeken a dalárda és a műkedvelő gárda, valamint a bányászzenekarok

mulattatták késő éjszakáig a május elsejét ünneplő tatabányai munkásokat.

Nagymaroson

a munkásság az ottani Munkásotthonban tartotta meg májusi ünnepét. A gyűlésen Holtság elvtárs megnyitója után Knaller elvtárs ismertette a májusi ünnep jelentőségét. Előterjesztésére a gyűlés egyhangúan elfogadta azt a határozati javaslatot, amelyben a munkások az egyesülési, gyülekezési jog és a sajtószabadság visszaállítását, valamint az internálások megszüntetését követelik. Délután a Munkásotthonban összejövetel volt.

Győrött

az ottani rendőrség betiltotta a szakszervezetek által egybehívott májusi ünnepi gyűlést és a betiltó végzést a föllebbezés során is helyben hagyta az államrendőrség győri kapitánysága. Így tehát Győrött a munkásság nem ünnepelhette meg ünnepét.

Szegeden

óriási tömegekben jelent meg a munkásság a májusi ünnepi gyűlésen, amely méltóságteljesen, lelkes hangulatban folyt le. Incidens sehol sem történt . . .[1]

Népszava, 1921. május 3. A környék és a vidék. A vidék munkásságának ünnepe.

A MEGTORLÓ ÍTÉLETEK NEM TUDNAK GÁTAT VETNI A KMP TEVÉKENYSÉGÉNEK

(55—58)

55

1921 március

A KMP RÖPIRATA HARCBA SZÓLÍTJA A MAGYAR MUNKÁSSÁGOT AZ ÚJ PROLETÁRDIKTATÚRÁÉRT

Világ proletárjai, egyesüljetek!

Munkások! *Elvtársak!*

Húsz hónap előtt mennyországot ígértek a magyarországi proletariátusnak, ha elárulja saját magát a proletariátus diktatúráját, és mennyország helyett a poklok-pokla következett. A hatalom birto-

[1] A továbbiakban a Népszava a külföldi május elsejékről számol be.

kosai voltatok, s ma a világ legelkínzottabb, legelnyomottabb páriái vagytok. Húsz hónap óta üli vad orgiáit a véres bosszúnak az akkor gyáván meglapuló burzsoák, földbirtokosok és tiszti gazemberek, húsz hónap óta vértől gőzölög Magyarország. Zsúfolt börtönök és internált táborok, tiszti terrorkülönítmények kínzókamrái, megcsonkított holttestek ezrei a föld alatt és a Duna fenekén. Kenyerüktől megfosztott munkások, lakásukból kivert proletárcsaládok.

Ez a munkásság számára a „keresztény Magyarország". Férjeitek és testvéreitek börtönben, feleségeitek internálási táborokban, gyermekeitek éhesen az utcán, míg vad cécót ülnek a ti véres verítéketeken meggazdagodott, burzsoá gyilkolásból élő tiszti rablóbandák és az akasztófákat megáldó fekete csuhások.

Elég volt! Elvtársak most megint tavasz van. A proletariátus nem várhat, nem tűrhet tovább. A Magyarország munkássága a maga vérén, a saját kínján tanulta meg, hogy csak két út van: választhatja a burzsoázia, kapitalista uralmát és evvel együtt *Horthyt,* s a gyilkos vadállatok különítményeit, a börtönt, a korbácsot, a derest és az akasztófát és választhatja a proletariátus szocialista uralmát, amelyhez csak a forradalom és diktatúrán át vezet a harc és kitartás útja.

Jöjjön a munkásság vörös tavasza! Éljen a proletárdiktatúra!
Vesszen a fehérhóhérok zsarnoksága!

Olvasd és add tovább![1]

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 1/1921/1528.

56

1921. július 7

A „PROLETÁR" CIKKE ANDICS ERZSÉBET ÉS TÁRSAI PERÉBEN HOZOTT ÍTÉLETRŐL

Száztíz év fegyházat osztott ki Pogonyi nevű ügyész-véreb indítványa és Korpády nevű bíró-kopó elnöklete alatt működő rögtönítélő vésztörvényszék Andics Erzsébet, Berei Andor, Weinberger Zoltán [Vas Zoltán], Polónyi Ferenc, Szárszó Lajos, Ferenc József, Tatár Ferenc, Horváth Imre, Fehérváry Miklós „vádlottak" között. Az elítéltek valamennyien 18 éven aluli fiatalkorúak voltak, akiket

[1] A röpirat egyes példányai vidékre is eljutottak. Erre utal a győri törvényszék B 643/1922. ítélete, amely a röpirat elkobzását rendelte el. Lásd PI Archívum. BM rend. sor. 84 548/1922. VII. a.

különös oltalomban részesít a dorgálás, feltételes elítélés és hasonló kegyes büntetésekkel szeret javítgatni a polgári büntetőtörvénykönyv paragrafus-szelleme, akkor, ha élet- vagy egyéni tulajdon ellen vétkeznek. Andics Erzsébetnek és elvtársainak azonban más volt a bűne. Ők a kizsákmányolók rabló osztálytulajdonát és a proletárvéren hízó fehérterror életét veszélyeztették, mert szóval és írásban vigaszt, reményt, lelkierőt akartak nyújtani az ellenforradalom kínpadán vonagló munkástestvéreiknek. Velük szemben nem ismer az osztályállam korhatárt, fiatalságot. Az ellenforradalom állati terrorja egyenlően tiporja el a fiatalkorú forradalmárt, ahogy a kapitalista élősdi is egyenlő elbánással szívja ki a gyermekproletár zsendülő munkaerejét.

A kommunista világforradalom meg fogja menteni és kárpótolni azt a fiatalságot, amely hősies áldozatkészséggel vetette reá magát a halálra öregedett kizsákmányolás kárhozatos uralmára.

Proletár, 1921. július 7. Andics Erzsébet és társai.

57

1922. március 3

RÉSZLET A „NÉPSZAVA" TUDÓSÍTÁSÁBÓL, AMELY AZ ILLEGÁLISAN DOLGOZÓ KOMMUNISTÁK LETARTÓZTATÁSÁT KÖZLI

[1]... Mintegy két héttel ezelőtt a rendőrségre följelentés érkezett, amely szerint Budapesten kommunisták röpiratokat terjesztenek, és egyéb módon tevékenykednek.

A rendőrség megindította a nyomozást, azonban ezt az újabb ügyet áttették a belügyminisztérium nyomozó osztályához. Ebben az ügyben állítólag 20—22 egyént állítottak elő, akik közül azonban egy-két napon belül több embert szabadlábra helyeztek. A letartóztatott egyének közül eddig hat embert kísértek át az ügyészségre, mégpedig Obernyik István vasmunkást, Müller Ernő szabót, Weisz Nándort [Orosz Nándor], Matisán Bélát,[3] Csehő Sándort[4] és Csucsor Józsefet. A belügyi nyomozók ezeket az embereket még a statáriális törvény alapján kezelték, amely tudvalevően a legsúlyosabb

[1] A cikkből kihagyott rész a Népszava által koholmánynak minősített kommunista szervezkedésről is tudósít.

[2] A rendőrségi jelentés szerint Orosz Nándort és társait 1922. január 15—18 között tartóztatták le.

[3] Helyesen Matusán Béla.

[4] Csellő Nándor.

büntetéssel jár. Azonban amire az ügyészségre értek, ez a vád is összezsugorodott. Az ügyészség azzal vádolja a hat embert, hogy Magyarországra való visszatérésük után a szociáldemokrata munkásságot akarták megnyerni a kommunista eszméknek, és arra vállalkoztak, hogy a kommunizmus mellett agitálnak. Állítóan Obernyik Oroszországból hazajövet, abban állapodott meg Csehő Sándorral, hogy Kassáról kommunista iratokat csempésznek át Magyarországra, Csehő a határon átkalauzolta Matisán Bélát, aki állítólag Bécsben fölhatalmazást kapott arra, hogy ismét megszervezze a magyar kommunista pártot.

Obernyik István állítólag a Kaszab-féle csavargyárban kommunista „sejtet" akart szervezni, és ezért kommunista röpiratokat terjesztett a gyárban. Obernyik ellen azonban még külön vádat is emeltek. A kommunisták végrehajtó bizottsága — a vád szerint — nagyobb összeget adott át Obernyiknek, hogy abból a politikai letartóztatottakat segélyezze. Obernyik azonban ezt a pénzt elmulatta.

A letartóztatottak állítólagos vezetője Müller Ernő volt, aki ellen azonban a nyomozás során semmiféle bizonyítékot nem találtak.

Állítólag az ő missziója arra terjedt ki, hogy a volt oroszországi foglyokkal érintkezést keressen, és hogy az amnesztia, valamint a politikai letartóztatottak érdekében bizonyos engedményeket szerezzen. Müller Ernő állítólag álnév alatt lakott a Práter utca 59. sz. házban.

Az ügyészség amint már említettük — a letartóztatott embereket a társadalom hatályosabb védelméről szóló törvény értelmében tartóztatta le.[1]

Az ügyészség most készíti a vádiratot.[2]

A leleplezett „kommunisták" közül legtevékenyebbek a Pohl[3] testvérek voltak, akik azonban megneszelték a rájuk váró veszedelmet és időközben megszöktek. A két Pohl testvér állítólag fix havifizetést kapott a bécsi kommunista központtól.

Párhuzamosan az ügyészségen történő vizsgálattal, a belügyminisztérium nyomozó osztálya még mindig dolgozik, ebben az ügyben és — hír szerint — az utóbbi napokban több őrizetbevétel is történt.

Népszava, 1922. március 3. Akiket a kommunista párt szervezésével vádolnak.

[1] Lásd e kötet 112. old. 1. sz. jegyzetét.

[2] A vádirat elkészült, ítéletre azonban nem került sor, mert a letartóztatott elvtársakat a Szovjetunió kicserélte. Szovjetunióba való érkezésük után munkájukról jelentést készítettek. Lásd e kötet 58. sz. dokumentuma.

[3] Helyesen Pór fivérek.

1922. augusztus 22

RÉSZLETEK A KMP VB KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉ VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK ADOTT JELENTÉSÉBŐL

... [1] Budapestre érkezése után a Végrehajtó Bizottság kiterjesztette tevékenységét a pártra, valamint a szakszervezetekre is. A szociáldemokrata pártban kezdődő erős ellenzéki mozgalom kedvező helyzetet teremtett a kommunista agitáció számára. Minthogy a magyar valuta egyre zuhant, az életfeltételek fokról fokra romlottak. A munkásság hallatlan elnyomorodásával párhuzamosan egész sor eredménytelen bérharc zajlott le,[2] amelyeknek vereségét az elkeseredett munkásság a szakszervezeti bürokrácia áruló magatartásának tulajdonította. Ennek következtében egyre növekedett — bár szervezetlenül — az elégedetlenség és a felháborodás a szakszervezetekben és a pártban. Ebben a helyzetben olyan politikai jelszavakat kellett terjesztenünk, melyekkel a fennálló és csak külsőségeiben enyhe fehérterror ellenére nagyobb tömegeket tudunk megmozgatni. Ilyen jelszavak voltak: a teljes politikai amnesztia, az internáló táborok feloszlatása, a szakszervezetekben pedig, a bürokráciával ellentétben, bérharcok követelése és az ellenállás szervezése a bérharcok állandó leszerelésével szemben. Ennek az akciónak a megkezdésével azt akartuk elérni, hogy kommunista elvtársak ragadják magukhoz az ellenzéki mozgalom vezetését és hogy a munkásoknak a harc során megszerzett bizalmát pártunk megerősítésére használjuk fel. E taktikánk szakítás volt a régi elvekkel, mert nem akartunk többé felolvadni a szociáldemokrata pártban, hanem az ellenzéki mozgalmon belül akartuk felépíteni pártunk alappilléreit, hogy bármikor önálló tevékenységet fejthessünk ki.

E törekvéseink megvalósításában segített bennünket Obernyik István elvtárs, a Vas- és Fémmunkásszövetség bizalmiférfi testületének tagja, gyári bizalmi, aki megérkezésünkkor már kb. egy év óta (miután Oroszországból mozgósították) itthon dolgozott és a következő pártsejtekkel állt kapcsolatban: Újpesti Munkásotthon, 5 ember; újpesti kéményseprők, 4 ember; Kaszab—Breier csavargyár, 9 ember; Roessemann és Kühnemann gépgyár, 5 ember; Láng gép-

[1] A kihagyott részben a jelentés arról számol be, milyen előkészítő munka után kezdte meg a KMP Végrehajtó Bizottsága tevékenységét.
[2] A jelentés az 1921-es vasas bérharcokra utal.

gyár, 2 ember; Magyar—Belga Rt., 7 ember; Schlick-gyár, 17 ember; Schlick hajógyár, 3 ember; Schlick gépgyár, 2 ember; Újpesti Izzólámpagyár, 3 ember; Magyar Elektromos Művek, 3 ember; Óbudai Hajógyár, 3 ember; Albertfalvai Repülőgépgyár, 3 ember; valamint Csellő Nándor elvtárs, aki a moszkvai Szverdlov Egyetemen végzett tanfolyamot, és Magyarország északkeleti részében a salgótarjáni, diósgyőri és tatabányai bányavidék 12 pártsejtjével állt kapcsolatban. A nevezett elvtárs ezenkívül három illegális utat épített ki az irodalom szállítására Csehszlovákiából. Obernyik és Csellő elvtársak útján 25 sejttel, amelyeknek kb. 200 — többnyire Oroszországból mozgósított — tagja volt, léptünk érintkezésbe...[1]

Letartóztatásunk nem bénította meg a működő sejtek további munkáját, mert a rendőrség előtt sikerült ezt az ügyet úgy beállítanunk, mintha kapcsolataink csak a már letartóztatottakra korlátozódtak volna. És hogy ez tökéletesen sikerült, azt bizonyítja az a körülmény, hogy hathónapos vizsgálati fogságunk idején a csoportjainkhoz tartozó elvtársak körében újabb letartóztatások nem történtek.

Magyarországi tapasztalataink csak megerősítik azt a nézetünket, hogy a fehérterror ellenére is megvannak az illegális kommunista párt megszervezésének feltételei. E feltételeket azonban csak a vezető pártszerveknek magyar területre való átcsoportosításával lehet kihasználni. Helytelenítünk minden arra irányuló törekvést, hogy azok az elvtársak, akik pártunk magyarországi szervezésével vannak megbízva, ezt a munkát külföldről, az eseményektől távol végezzék, csak mások információira támaszkodva, amelyek gyakran tévesek lehetnek. Erre vonatkozólag hivatkozunk a VB ez év januárjában Budapesten tartott ülésére, amelyen „A magyarországi helyzet" című napirendi kérdéssel kapcsolatban a VB a következő pontokban foglalta össze álláspontját:

1. A központ tegye át tartózkodási helyét Budapestre, mert így közvetlenül tudja vezetni a mozgalmat és a szervezéssel kapcsolatos munkákat.

2. Külföldön csak egy információs irodát kell fenntartani; az illegális apparátust Bécsben azonnal fel kell oszlatni, de ugyanakkor Budapesten ki kell építeni. Az információs iroda kötelessége, hogy a Budapesten székelő központ számára általános politikai téziseket dolgozzon ki, és gondoskodjék a szükséges irodalom megjelenéséről.

Ma is ez az álláspontunk, mert amíg a központ nem veszi közvetlenül kezébe a párt vezetését, addig sem a szeparatista tendencia,

[1] A továbbiakban egy spicli tevékenységéről számol be a jelentés.

sem az örökké csak „vezetni" akaró, szétforgácsolt tevékenység nem szűnik meg. Minden más irányú kísérletezés csak késlelteti a centralizált párt kiépítését. Álláspontunkat a szociáldemokrata párt látszólagos sikerei ellenére sem kell revízió alá vennünk. A szociáldemokrata párt kritikus helyzete választási sikerei[1] ellenére sem javult. A munkásság tudatában van annak, hogy a szociáldemokrata vezetők bejutása az alkotmányozó nemzetgyűlésbe politikailag egyenlő a nullával, mert nem hozta meg sem a legelemibb szabadságjogok helyreállítását, sem az üldözések beszüntetését, nem is szólva a munkásság elsőrendű gazdasági érdekeiről. Ezzel magyarázható, hogy új ellenzéki mozgalom alakult ki, amelynek összefogásában és harcra nevelésében a kommunista pártnak minden erejével részt kell vennie.

Weisz Nándor [Orosz Nándor]
Müller Ernő
Matusán Béla

PI Archívum. F: 500/17. 21. ö. e.

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉ HATÁROZATA A KMP-RŐL

(59)

59

1921. szeptember 30

A „PROLETÁR" KÖZLI A KI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK A MAGYAR PÁRT ÜGYÉBEN HOZOTT HATÁROZATÁT

Tisztelt Elvtársak!

A Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága foglalkozott a Kommunisták Magyarországi Pártjában felvetődött vitás kérdésekkel.[2] A KMP eddigi vezetőségének és valamennyi frakció képvise-

[1] A szociáldemokrata párt az 1922-es választásokon indult először. A hivatalos adatok szerint megkapta az összes szavazatok 15,3%-át, 278 000 szavazatot, ezzel a szavazatszámmal 25 mandátumhoz jutott. A választás eredményét nagyban emeli, hogy a választókerületek közül — ahol szociáldemokrata győzelem született — 7 nyílt szavazás is volt.

[2] A magyar kommunista emigránsok egységét 1921 elején frakcióharc bontotta meg. A frakcióharc alapját a magyarországi helyzet értékelése és a pártépítés egyes kérdéseiben vallott különböző álláspontok képezték. Az ekörül kialakult vita nem maradt meg elvi síkon, hanem számos személyi ellentéttel is keveredett. 1921 nyarán foglalkozott a Komintern a magyar párt ügyével és hozta meg az itt közölt határozatot.

lőjének meghallgatása után a Végrehajtó Bizottság a következő irányelvekben fejtette ki az álláspontját:

1. A Végrehajtó Bizottság örömmel állapítja meg, hogy a magyar munkásmozgalom néhány hónap óta újra felemeli a fejét azok után a csapások után, amelyek a diktatúra bukásával leterítették. A munkásmozgalom újjáéledése az ellenforradalom táborának belső harcai közepette megy végbe. A burzsoázia e belső harcai megkönnyítik a proletárságnak a politika színpadára való új föllépését.

Ez a helyzet új, fontos feladatok elé állítja a Kommunisták Magyarországi Pártját.

2. A KMP munkáját a következő körülmények szabják meg:

a) A párt teljes illegalitása a fehérterror uralma alatt.

b) A Horthy-uralom alatt is nagy munkástömegeket magukba foglaló szakszervezetek bizonyos fokú mozgási szabadsága.

A proletártömegek között végzendő munkában tehát a szakszervezetek alkotják a KMP politikai és szervező működésének legfontosabb fundamentumát. Igaz, hogy a magyar szakszervezetek nem csupán a szociáldemokrata párt vezetése alatt állanak, hanem egyben e párt szervezeti alapjai is. Minden szakszervezeti tag a szakszervezeti járulékkal együtt a szociáldemokrata pártadót is fizeti és ezzel a Magyarországi Szociáldemokrata Párt tagjává lesz. De emiatt mégsem szabad a kommunistáknak a szakszervezetekből kilépniök. Az sem célszerű, hogy a szakszervezetekben való harcot a szociáldemokrata párt ellen azzal kezdjék, hogy kiadják a szociáldemokrata pártadófizetés megtagadásának jelszavát.

Ez lehetővé tenné, hogy a szociáldemokrata párt kizárja a szakszervezetből a kommunistákat, még mielőtt ott gyökeret tudtak volna verni. A kommunisták tekintsék a szociáldemokrata pártadót olyan váltságdíjnak, amelyet Horthynak fizetnek, hogy ezzel megvásárolják a szakszervezetekben való munka lehetőségét. Ilyen váltságdíj volt ez a hűségeskü is, amelyet a szociáldemokrata képviselők (Liebknecht és a bolseviki dumafrakció is) az uralkodók kezébe tettek monarchista országokban, hogy ezzel megszerezzék maguknak azt a jogot, hogy a parlamentekben a munkásság ügyét képviselhessék. A szociáldemokrata pártadó megtagadásának kérdését a szociáldemokrata szakszervezeti bürokrácia ellen szegeződő harcnak csak későbbi szakaszában lehet felvetni, amikor nem jár már azzal a veszéllyel, hogy elszigetelik és kidobják a szakszervezetekből a törpe kommunista kisebbséget. A kommunista emigránsoknak Magyarországba való tömeges visszatérése egyelőre lehetetlen.

3. A szakszervezetekben a kommunistáknak nemcsak az a feladatuk, hogy szembeszálljanak a szociáldemokrata szakszervezeti bürokráciával, hogy ostorozzák a gazdasági harcban való hitványságát, és akcióra serkentsék a munkástömegeket. Feladatuk az is, hogy lerántsák a leplet a szociáldemokrata pártnak Horthy-Magyarországon való szerepéről, hogy kimutassák a tömegeknek, mennyi része volt a fehér-Magyarország megteremtésében és leálcázzák látszat-ellenzékieskedését. A szakszervezeteket a szakszervezeti bürokráciától úgy lehet megszabadítani, ha a kommunista propaganda meggyökeresíti a tömegekben, hogy a szakszervezeteknek minő forradalmi szerepük van a fehérterror ellen vívott harcban és a proletárság diktatúrájában. De nemcsak a szakszervezetekben kell dolgoznia a kommunista pártnak, működésének el kell hatnia a szakszervezeteken kívül álló munkásrétegekre, a földmunkásságra és a kisparasztságra is. A párt szervezését tehát nem szabad csupán az egyes szakszervezetekben alakítandó pártsejtekre szorítani. Feladata ezenkívül:

a) A szakszervezeti sejtek összefogása olyan szakszervezeti organizációvá, amely politikailag és szervezetileg egységessé tudja tenni a szakszervezetekben vívott harcot.

b) A szakszervezetekben működő csoportokat be kell illesztenie a pártnak a maga illegális helyi és üzemszervezeteinek rendszerébe. Az illegális szakszervezetnek mindent el kell követnie, minden alkalmat ki kell használnia a kommunizmus eszméjének nyilvános képviseletére, de ugyanakkor minden lehetőséget ki kell használnia a munkásság megszervezésére, ha nem is nyílt kommunista lobogó alatt.

4. A KMP-nak törekednie kell, hogy centralizált, illegális szervezetet alkosson, mint Oroszország bolseviki pártja a forradalom előtt, vagy a Spartacus Szövetség[1] a háború alatt Németországban. A legnagyobb óvatossággal és a leggondosabban figyelembe kell venni azokat a veszedelmeket, amelyekkel a Horthy-uralom fenyegeti ezeket a szervezeteket. De nem szabad szem elől téveszteni, hogy centralizált, illegális szervezet nélkül nem élhet kommunista párt Magyarországon, amely több volna kommunista propagandacsoportok laza szövetségénél.

A KMP munkája súlypontjának természetesen magában Magyarországon kell lennie.

[1] A német Spartacus Szövetségbe tömörültek az első világháború idején (1916-ban) azok a német baloldali szocialisták, akik nem értettek egyet a német szociáldemokrata párt opportunista politikájával. A Spartacus Szövetség tagjai alapították a Kommunisták Németországi Pártját.

Bár a magyar emigrációnak még nincs régi forradalmi tapasztalata, a közötte való munka mégis igen fontos. A KMP feladata, hogy az emigráció színe-javát összegyűjtse, szervezze, fölvilágosítsa, fegyelmezze és ily módon agitációs erőtartalékot és szervezeti alapot (irodalom teremtése stb.) alkosson a feléledő kommunista mozgalom számára.

5. Bár a KMP-nak egész agitációjában a napi kérdésekből, a tömegek mindennapi életérdekeiből kell kiindulnia, de agitációjában és propagandájában mégis állandóan bele kell kapcsolódnia a magyarországi Tanácsköztársaság dicsőséges múltjába. A proletárdiktatúra tapasztalatait össze kell hasonlítania a fehérdiktatúra tapasztalataival.

A párt kötelessége, hogy nyílt sisakkal és nyíltan kibontott zászlóval mint kommunista párt dolgozzon. Gyakorlati akciói csak ilyen módon szerezhetik meg számára a tömegek bizalmát, csak így emelhetik a harcoló tömegek vezérévé, és csak így töltheti be vezető szerepét a jövendő magyar forradalomban.

E politikai irányelvek végrehajtására a Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága új, ideiglenes központi bizottságot[1] állít a párt élére. E központi bizottság vezeti a pártot mindaddig, amíg szabályszerű pártkonferencia választhat központi bizottságot.

Ezeket az irányelveket mindkét frakció képviselői elfogadták a jövendő politikai és szervező munka kötelező irányelveiül. A magyar proletárság dicsőséges forradalmi múltja minden magyar kommunistának kötelességévé teszi, hogy teljes erejével segítse e politikai irányelvek szervezeti megvalósítását. Csak így lehet a magyar forradalom előkészítő munkáját véghezvinni és ezzel a Horthy-terror alatt szenvedő és küzdő magyar proletárság felszabadításának fundamentumát megvetni.

Proletár, 1921. szeptember 30. A III. Internacionálé a Kommunisták Magyarországi Pártjához. Új politikai irányelvek a pártmunka számára.

[1] A Komintern Végrehajtó Bizottságának határozata értelmében megalakult 5 tagú Ideiglenes Központi Bizottságba hárman a Kun-frakció, ketten a Landler-frakció soraiból kerültek be.

A SZOVJETUNIÓ MENEDÉKET NYÚJT A MAGYAR BÖRTÖNÖKBŐL KISZABADÍTOTT POLITIKAI FOGLYOKNAK

(60—61)

60

1921. augusztus 16

KUN BÉLA LEVELE V. I. LENINHEZ A SZOVJET-OROSZORSZÁGBA ÉRKEZŐ MAGYAR EMIGRÁNSOKRÓL

Tisztelt Lenin elvtárs!

Csatoltan átnyújtom Önnek a Központi Bizottság Politikai Irodájához intézett beadványt.[1]

Ez a kérdés — és ezt túlzás nélkül mondom — igen nagy fontosságú a mi nagyon súlyos körülmények között dolgozó pártunk számára. A börtönökből most szabaduló barátaink között nagyon kevés olyan van, akinél nem számolhatunk azzal, hogy megnyerjük a kommunista párt számára, és soraikban csak egy-kettő akad, akit múltja miatt nem akarunk a kommunista pártban látni.

A kiszabadított elvtársak között nagyszámú kiváló, vezető szerepre alkalmas munkás van. Közöttük több elsőrangú értelmiségi erő, és végül sok olyan egyén, akiket az ingadozó elemek közé sorolunk. Ezen ingadozó elemek között azonban találunk egész sor jóindulatú, fejlődőképes barátot is, akik mögött munkásmozgalmi múlt áll. Nagyon fontosnak tartom, hogy e megkínzott emberek számára — amennyiben ezt Szovjet-Oroszország jelenlegi gazdasági helyzete megengedi — három hónapig olyan életet biztosítsanak, amely elősegítené a soraikban megkezdendő propagandámat.

Nagyon kérem, ha lehetséges, szóljon egy szót, akár telefonon, akár személyesen, Enusidze elvtársnak, aki sokat tehetne ebben az ügyben, és közölje vele, hogy fontosnak tekinti az ügy elintézését. Ezenkívül kérem Önt még arra is, tegye lehetővé, hogy a Politikai Iroda gyorsan dönthessen ebben a kérdésben.

Kérem, bocsásson meg nekem, hogy oly fontos üdülésében zavarom, és maradok

régi hűséges tisztelője[2]

PI Archívum. 500/18. 1. ő. e. (Eredeti nyelve német.)

[1] A beadványt Kun Béla a Szovjetunió Kommunista Pártja KB-ja Politikai Irodájához nyújtotta be.

[2] Az eredeti dokumentumon aláírás nincs, de minden kétséget kizáróan megállapították, hogy a levél írója Kun Béla.

1921. november 12

BOROSS F. LÁSZLÓ CIKKE A MAGYAR FEGYHÁZAKBÓL KISZABADÍTOTT KOMMUNISTÁK ELSŐ CSOPORTJÁNAK MOSZKVÁBA ÉRKEZÉSÉRŐL

11 órakor futott be a rigai vonat a Vindovszkij-pályaudvarra. Borús őszi idő ült rá az utasokkal zsúfolt pályaudvar épületére. Az ideoda hullámzó tömeg sűrűjében hirtelen emberek egy csoportja tűnt fel, Moszkvában szokatlan, furcsa öltözékben, nagy csomagokkal és hátizsákokkal megrakodva. A magyarországi fehérterror karmaiból kiragadott elvtársak voltak. Amikor a pályaudvaron felismertek néhány, még mindig Oroszországban élő magyar hadifoglyot, örömkiáltások közepette vetették magukat azok karjaiba. Csak üggyelbajjal, nehézkesen tudtak előrehaladni. A szabad mozgási lehetőség iránti vágyódásuk, amelyet két és egynegyed éven át vissza kellett fojtaniok, most kezdett kitörni belőlük. Mohón kérdezősködtek, mi újság van a nagy világban, hiszen a fegyházban semmiféle újságot nem láttak. Érdeklődtek a szovjet-oroszországi életkörülmények iránt. Hirtelen hangos éljenkiáltások harsogták túl a beszélgetéseket. Mindenki a pályaudvar bejárata felé tolongott: Kun Béla elvtárs megérkezett. Beszélni akart, de a belső felindulástól alig jött szó az ajkára. Könnyes szemmel ragadta meg mindegyik elvtárs kezét, s csak néhány szót szólt, kijelentette, hogy az orosz proletariátus mindenét, amije csak van, tiszta szívből, testvériesen meg akarja osztani velük. Időközben megérkezett Rákosi Mátyás elvtárs is, a Kommunista Internacionálé titkára, akit szintén viharosan üdvözöltek régi barátai és harcostársai.

Az elvtársakat autókon az Oroszországban élő magyar kommunisták által alapított és a „III. Internacionálé"-ról elnevezett kórházba vitték. Itt, ebben a Magyarországról jövő elvtársak számára szokatlanul tiszta kórházban a megérkezett elvtársak — hosszú idő óta először — megfürödtek. A kórházban dolgozó elvtársak megdöbbenve súgták oda egymásnak, hogy a szerencsétlenek közül néhánynak egyáltalán nincs fehérneműje. Fürdő után ebéd várta az elvtársakat a Külföldi Tanácsok Szövetségének Házában, amelyet a szovjetkormány a megmentett elvtársak lakóhelyéül jelölt ki. A közös étkezés végén megjelent Radek, Heckert és Jones elvtárs és a Kommunista Internacionálé nevében üdvözölte a magyar kommunistákat. Amikor a három elvtárs belépett, az oly sokáig néma ajkakról felhangzott magyarul az Internacionálé.

Radek elvtárs átadta a Végrehajtó Bizottság üdvözletét. Könnyes szemmel emlékezett meg *Szamuely Tiborról, Korvin Ottóról* és arról a sok ezer elvtársról, akik nem lehetnek jelen, s a kommunizmus magyarországi vértanúi lettek. Majd így folytatta:

„Nem vendégekként üdvözlöm Önöket, hanem mint egyik harci csoportunkat, amelytől sokáig el voltunk szakítva. Korántsem úgy történt minden, mint ahogy akkor reméltük. Egy azonban bizonyos, mégpedig az, hogy az osztályharcban kivívott pozíciónkat, az orosz tanácskormányt, szilárdan kezünkben tartjuk. Es hogy még most is tarthatjuk, azt a magyar forradalomnak köszönhetjük. Éppen akkor, amikor Kolcsak életre-halálra szorongatta az orosz szovjetkormányt, amely még nem tudta kellőképpen megszervezni hadseregét, másrészt pedig a szövetkezett nyugat-európai reakció is megsemmisítő csapásra készülődött a világproletariátus e bástyája ellen — éppen akkor jött létre Európa kellős közepén, a fiatal magyar proletariátus forradalmi kormánya, és megóvott bennünket attól, hogy már amúgy is nagyon megosztott erőinket még inkább meg kelljen osztanunk. Igaz, hogy a saját létében veszélyeztetett orosz szovjetköztársaság akkor nem siethetett az élethalálharcát vívó magyar proletariátus segítségére. Így a magyar proletariátusnak a veszélyes pontra állított előőrs szerepét kellett vállalnia, olyan előőrsét, amely biztos pusztulásra van ítélve, hogy meg lehessen menteni a hadsereg gerincét. A világ proletariátusa örök hálával tartozik Önöknek, elvtársak. Biztosíthatom Önöket, elvtársak: ma helyzetünk megjavulása előtt állunk, ma a lassú gazdasági javulás útján vagyunk. Sajnos kénytelenek voltunk néhány lépést tenni visszafelé is. Most lassan, lépésről lépésre kell haladnunk, mindaddig, amíg a világhelyzet nem engedi meg a gyorsabb előrenyomulást. Az Önök forradalmát vérbe fojtották, de bukásuk igen tanulságos volt az európai proletariátus számára. Mert éppen a magyar és a finn helyzet a legjobb példa arra, hogy a burzsoázia még a forradalom leverése után sem tudja helyreállítani gazdasági helyzetét. Egyik gazdasági válság a másikat követi és a forradalom leverését követő fehérterror mindenütt csak azt érte el, hogy a proletariátus nagy többsége kiszakította magát a proletár öntudat elhomályosító szociáldemokrata vezetők bűvköréből, és az események igazságától megragadva, ha nem is nyíltan, de mégis a mi táborunkhoz csatlakozik. A magyar proletariátus nem azért szenvedte el kínjait, nem azért áldozta vérét, hogy most kezét ölbe tegye. Új rohamra akarja most erőit összegyűjteni. Bizonyos vagyok benne, hogy ebben az új harcban

sokkal erősebben megmozdul és kibontakozik az európai proletariátusban a szolidaritás érzése, mint a korábbi küzdelmekben.

Ha a szakszervezeti bürokraták Oroszországba jönnek, csak egyet látnak: nyomorunkat és azt, hogy még nem tudtuk teljesen megvalósítani az egyenlőséget. Ha azonban harcoló munkások érkeznek hozzánk, ezek is látják persze nyomorúságunkat, de mindenekelőtt azt látják, hogy tovább folyik a harc a világproletariátus felszabadításáért, hogy a forradalmat nem lehet úgy »elhatározni«, mint ahogy azt a Független Szocialisták[1] elképzelik, hanem felismerik, hogy a forradalmat csak verejtékes munkával és fegyverrel lehet kivívni. Bizonyos vagyok benne, hogy Önök mindennek tudatában nem várakoznak majd sokáig, hanem csak addig, amíg megismerkednek azokkal a tapasztalatokkal, amelyeket az orosz szovjetkormány a négyesztendős harcokban szerzett. Akkor majd, ezekkel a tapasztalatokkal felvértezve, még sokkal nagyobb erővel és céltudatosabban kapcsolódnak bele a forradalmi harcba."

Radek beszéde után *Nyisztor György* elvtárs köszönte meg elvtársai nevében a fogadtatást:

„Nem vendégként jöttünk — haza jöttünk, a világproletariátus mai egyetlen hazájába — a világproletariátus egy olyan területéről, amelyet pillanatnyilag az ellenség tart megszállva. Nagy szenvedéseken mentünk át. Ezek a szenvedések olykor megtörhették testünket, de lelkünket megacélozták! Nem emigránsokként jöttünk, akik vendégszerető fogadtatásért könyörögnek, és tétlenül ölbe szeretnék tenni kezüket: mi mint forradalmárok, munkára jöttünk ide! És kérjük is, hogy adjanak munkát! Mindenütt ott akarunk lenni, ahol legnehezebb a munka és ahol a legnagyobb áldozatokat követeli. Munkát ha kell a gyárban, ha kell, a barikádokon! Európán átutazva láttuk, mennyi akadály áll még a proletariátus harcának útjában, de láttuk azt is, hogy mindenütt elő van készítve a talaj a harcra. A ki közülünk eddig nem tudta, az a fehérterror tapasztalataiból megtanulhatta, hogy a burzsoáziát, amely fegyveres erőszakkal a nyakunkra ült, csak a fegyverek segítségével lehet leverni. Mi, akik fegyházakból és börtönökből jöttünk, nem ismerjük az itteni viszonyokat, és nem lehetünk válogatósak. Oda megyünk, ahová a proletariátus nemzetközi harcának vezetői küldenek bennünket. Nincs közöttünk egyetlen egy sem, aki ne állna készen arra, hogy bármelyik pillanatban feláldozza életét az orosz szovjetköztársaság, a világforradalom előretolt bástyájának megmentéséért és védelméért."

[1] A német szociáldemokrata párt opportunista vezetőségének politikájával szemben fellépő centrista irányzat pártja. 1916 márciusában alakult.

A Kommunisták Németországi Pártjának üdvözletét *Heckert* elvtárs adta át. Rámutatott, hogy a szociáldemokrata párt nemcsak a proletariátuson belül harcol és intrikál ellenünk, hanem nyíltan összeköttetésbe és szövetségre lép ellenünk a világ tőkéseivel. Mindezt éppen a magyar elvtársak tapasztalhatták leginkább a saját testükön. Nem lehet többé nyitvamaradt kérdés, hogy melyik út vezet a társadalmi problémák megoldásához. Közép-Európa munkássága, az egész világ munkássága lassanként belátja, hogy az egyetlen út, amely a világproletariátus felszabadulásához vezethet, a Kommunista Internacionálé útja.

Jones elvtárs Dél-Afrika Kommunista Pártjának[1] üdvözletét hozta. Beszélt a magyar elvtársaknak az ottani proletariátus harcairól és arról, hogy a dél-afrikai elvtársak mekkora érdeklődéssel kísérték a magyar proletariátus harcait, vívmányait és szenvedéseit.

Végül *Kun* elvtárs beszélt. Figyelmeztette az elvtársakat, hogy a burzsoázia nemhogy ingyen nem adja oda mégegyszer a hatalmát, hanem olcsón sem adja. Az ideérkezett elvtársak előtt rendkívül fontos feladat áll: a Kommunisták Magyarországi Pártjának újjáélesztése. Pártunk számára, mely most otthon az uralkodó fehérterror miatt még nem érvényesülhet, *nektek* kell a kikristályosodás pontjává válnotok! A világforradalom ugyan megváltást hozhat a magyar proletariátusnak is, de ez a megváltás csak akkor lehet üdvös a magyar proletariátus számára, ha azt maga készítette elő.

E beszéd után újra felhangzott magyarul az Internacionálé. Ezután az elvtársak a számukra kijelölt szobákba mentek. A szobákat négy vagy öt személy számára rendezték be, mindegyik szobában van egy íróasztal, minden elvtársnak jó, külön ágya van, hófehér lepedővel, tisztán felhúzott párnával és jó, vattás paplannal ellátva. A szobák berendezése többnyire nehéz barokkbútorokból áll, ezek nagyméretűek és bőségesen elegendők az elvtársak egyébként nagyon hiányos fehérnemű és ruhakészlete számára. Az egész házban központi fűtés melegíti az elvtársak szobáit, akik több mint két esztendeig nem tudták, hogy mi a fűtött szoba. A megérkezettek gyorsan, boldogan kényelembe helyezkedtek, úgyhogy amikor a vacsorára hívó csengő megszólalt, kiéhezett és az evéstől elszokott gyomruk ellenére is csak az elvtársak kis töredéke jelent meg az étkezésnél. A megérkezettek legnagyobb része már meleg, fehér ágyában szuny-

[1] Dél-Afrika Kommunista Pártja 1921-ben alakult.

nyadt, és végre kezdte kipihenni az utolsó két és fél esztendő borzalmas szenvedéseit.

Boross László: Oroszország — a megmentő. A magyar fegyházakból kiszabadított kommunisták első csoportja Moszkvában. Internationale Presse-Korrespondenz, 1921 november. Moszkva. (Eredetileg német nyelven jelent meg.)

A BETHLEN—PEYER-PAKTUM

(62—63)

62

1921. december 29

DR. BENCS ZOLTÁN MINISZTERI TITKÁR ÖSSZEFOGLALÓ JELENTÉSE A BETHLEN KORMÁNY ÉS A JOBBOLDALI SZOCIÁLDEMOKRATA VEZETŐK TÁRGYALÁSAIRÓL

A magyar szociáldemokrata munkásság hivatalos képviselői és orgánumai a nyilvánosság előtt ismételten hangsúlyozták, hogy a szociáldemokrata munkásság az ország érdekeit a maga érdekeivel azonosaknak tekinti és a nemzet újjáépítésének történelmi nagy munkájában teljes erővel és áldozatkészséggel résztvenni kész. Hogy azonban ezt kellő sikerrel és belső megnyugvással tehesse, szükséges — hangoztatták —, hogy a közhatalomnak a szociáldemokrata munkásságra nézve sérelmes kezelése megszűnjék, a megtorlás politikája helyébe a megbocsátás és kiengesztelődés politikája lépjen, s oly intézkedések történjenek, amelyek a kivételes állapotok révén megszorított közszabadságokat a lehetőségig biztosítják.

Ez volt a kiindulópontja azoknak a tárgyalásoknak, amelyek a kormány és a magyar szociáldemokrata munkásság kiküldöttei között 1921. december hó 8-tól 21-ig több napon át tartottak, s amelyeken a mindenkor elnöklő Bethlen István gróf miniszterelnökön kívül a kormány részéről az érdekelt miniszterek és szakelőadók, a magyar szociáldemokrata munkásság részéről pedig Farkas István, Peyer Károly, Miákits Ferenc, Jászai Samu és Propper Sándor vettek részt.

A tárgyalások célja — a fentebb előadottakhoz képest — az volt, hogy a sérelmes állapotok megszüntetése révén oly helyzet teremtessék, amely minden felhozott akadályt elhárítva lehetővé teszi, hogy a magyar szociáldemokrata munkásság az ország újjáépítésének belés külföldön egyaránt folytatandó nagy munkájába belekapcsolód-

hassék és ebben a nemzet többi rétegével együttesen teljes odaadással részt vegyen.

A tárgyalások alapjául az a petitum [beadvány] szolgált, amelyet a magyar szociáldemokrata munkásság megbízottai sérelmeikre nézve a miniszterelnökhöz juttattak.[1] Ennek alapján beható megbeszélés alá vétettek a következő kérdések: az egyesülési és gyülekezési jog, a szakszervezetek ügye, az internálások és a rendőri felügyelet alá helyezés kérdése, az amnesztia kérdése, továbbá a gyorsított bírói eljárás megszüntetésének és a kivételes rendelkezések hatályon kívül helyezésének kérdése, azonkívül a munkásbiztosítás autonómiája és végül a munkabérek és egyéb gazdasági vonatkozású kérdések.

Az értekezlet beható megbeszélés után megállapodott abban, hogy:

1. A gyülekezési jog visszaállíttatik, gyűlések azonban csak zárt helyen tarthatók; utcai tüntető felvonulások nem engedélyeztetnek.

2. A szakszervezetek alapszabályaikban körülírt és politikától mentes működésüket akadálytalanul folytathatják. A közalkalmazottak, vasutasok és postások szakszervezete azonban vissza nem állítható.

3. Az Általános Fogyasztási Szövetkezet ügye már előbb létrejött, külön megállapodással szabályoztatott.[2]

4. Az internálások a minimumra, azaz a terroristákra, a kommunista agitátorokra és más közveszélyes egyénekre korlátoztatnak. A jelentkezési kényszer alá esők száma ugyancsak a minimumra csökkentetik.

5. A sajtócenzúra már megszűnt.

6. Azon egyéneket illetően, akiket a polgári büntetőbíróság az 1918. évi október hó 31. napja és az 1919. évi március hó 21. napja között lezajlott tömegmozgalmak keretében, illetőleg azokkal kapcsolatban elkövetett vagy a 4039/1919. ME számú rendelet 1. §-ában megjelölt bűncselekmény miatt ítéltettek el — amnesztia rendelet bocsájtatott ki.

7. A gyorsított bírói eljárás fokozatosan megszűnik.

8. A kivételes intézkedések revízió alá vétetnek és fokozatosan hatályon kívül helyeztetnek.

9. A munkásbiztosítás autonómiája — amennyiben a szociáldemokrata munkásság elvileg elfogadja a hármas érdekeltség (munkások, munkaadók és kormány) princípiumát — visszaállíttatik.

[1] A jegyzéket Miákits Ferenc és Bencs Zoltán levélváltása előzte meg. A petitumot 1921 november elején nyújtották be a miniszterelnökségen.

[2] Az ÁFOSZ ügyében a tárgyalások már 1921 októberében megkezdődtek és 1921. december 8-án megtörtént a megállapodás. [Lásd *Jenei Károly:* Az ellenforradalom támadása az Általános Fogyasztási Szövetkezet ellen. Századok, 1962. 3—4. sz.]

10. A bányamunkások szabad költözködése lehetővé tétetik; a katonai szénfelügyeleti kormánybiztosság megszűnik.

11. A kormány a gazdasági bajok orvoslására természetszerűen mindent elkövet, úgyszintén a munkabérek szabályozására is kellő formát keres, esetleg a békéltető- és döntőbíróságok felállításáról törvényjavaslatot nyújt be.

12. A munkásság zárolt betéteinek feloldása iránt intézkedés fog tétetni.

A szociáldemokrata munkásság óhajainak most részletezett teljesítésével párhuzamosan, a munkásság kiküldöttei a kormány részéről előterjesztett kívánalmak következtében kijelentik, hogy:

A nemzet és az ország érdekeit a munkásság érdekeivel azonosoknak tekintik, amelyekért ennélfogva a munkásságnak is kell küzdenie és áldozatot hoznia. Ennélfogva a szociáldemokrata párt tartózkodik minden propagandától, amely Magyarország érdekeit sérti, és aktív propagandát fejt ki Magyarország javára a külföldi szociáldemokrata pártvezetőségeknél, kormányoknál; a m. kir. külügyminiszterrel kooperál, az emigránsokkal nyíltan szakít, s velük a harcot a a külföldön is felveszi. A Magyarországról terjesztett terrorhíreket megcáfolja, és befolyását oly irányban érvényesíti, hogy a külföld Magyarországról a valóságnak megfelelő képet nyerjen. A „Népszavá"-ban és a külföldi sajtóban ily értelemben akciót fejt ki.

Belpolitikai tekintetben hajlandó a polgári osztályokkal gazdasági téren kooperálni. Politikai sztrájkoktól tartózkodik, szakít a liberális blokkal, nem támogatja a polgári demagógiát és az októbrista elemeket. Mint a kormány ellenzéke tisztességes fegyverekkel küzd, fakciózus demagógiát nem csinál, köztársasági propagandát nem űz.

Az értekezletekről készített összefoglaló jegyzőkönyv két eredeti példányban állíttatott ki,[1] amelyek közül egyik a miniszterelnök úr által őriztetik, a másik pedig a magyar szociáldemokrata munkásság fentebb megnevezett kiküldötteinek adatott át.

Dr. Bencs Zoltán
ügyosztályvezető

Tisztázat. — PI Archívum. Bencs-iratok. 25. ő. e.

[1] A paktum teljes szövegét lásd *Réti László:* A Bethlen—Peyer-paktum. Függelék. Magyar Történelmi Társulat 1951.

1922 február

A „KOMMÜN" CIKKE A KOMMUNISTÁK PAKTUM ELLENI HARCÁRÓL

A fehérterror haláltusája új harcok és új feladatok elé állítja a magyar proletariátust. Arról van szó, hogy a két és fél esztendős fehér rémuralom után a proletariátus beleegyezését adja-e ahhoz, hogy a burzsoázia diktatúrája megszilárdulhasson és a véres tandíj után tűri-e azt, hogy a soha ily mértékben nem dühöngő elnyomás és kizsákmányolás állandósuljon. A mostani helyzetben való megnyugvást hirdeti a Vanczák-, Miákits- és Peyer-társaság. A burzsoázia ostorcsapásait mukkanás nélkül fogadó birkatürelemnek vannak már szószólói, apostolai, a fehér gyilkosok kormányával tárgyaló szociáldemokrata vezérek személyében. Ez a tény és az a körülmény, hogy a legális fehérterror vezérkari főnökei, gróf Bethlen István miniszterelnök mézesmadzagos ígéretekkel a munkásságot a keresztény-nemzeti akolba terelni és a zúgolódásból és csendes tiltakozásból nyílt harcban kirobbantó elkeseredést leszerelni akarja, igazolja a kommunista pártnak azt az álláspontját, hogy a harcot nemcsak a hatalmat gyakorló osztállyal, nem csupán a fehérterror előretolt őrseivel kell felvennünk, hanem ugyanolyan elszántsággal és kimértséggel kell küzdenünk az uralkodó osztállyal paktáló és a munkásosztályt eláruló szociálhuligánok csapatával is.

Ha figyelemmel követjük a fehérterror kifejlődésének útját és az egymást felváltó kormányok irányát, a különítmények és egyéb „nemzetvédelmi szervezetek" nyílt erőszakát, a szociáldemokraták taktikáját és a keresztény kurzus egy néhány szekértolójának hirtelen színváltozását: mindenben, mindenhol kézzel foghatóan bebizonyítottnak látjuk, hogy a fehérterror — a múlt tapasztalatain okulva — görcsös erőfeszítéssel törekszik uralmát „új oszlopokkal" alátámasztani. Az az egymás közti marakodás, amely az uralkodó osztályokon belül folyik, és amely legutóbb a király kérdésben robbant ki, nagymértékben aláásta a fehérterror erődítményeit és parancsoló szükségességgé tette Horthyék számára az új segédcsapatokról való gondoskodást. Ebben a megvilágításban azután érthetővé válik Horthynak az a kijelentése, amelyet a Károly-puccs a szociáldemokrata párt nevében előtte tisztelgő Vanczáknak és Miákitsnak tett, hogy

„mindent megad, csak a Habsburgokat ne támogassák".[1] És Horthy jól számított. Igaz ugyan, hogy elvesztette az Andrássy—Szilágyi—Vázsonyi vezérlete alatt álló feudális, katonatiszti és „demokrata" csatlósainak és uszályhordozóinak tekintélyes részét, de ennek ellenében sokkal értékesebb és használhatóbb testőrséget szervezett a fehérterror uralma köré: a hatalommal lepaktáló szociáldemokrata pártot.

Horthyéknak és Vanczákéknak ebből a megegyezéséből következik azután, hogy csak azok kapnak amnesztiát, kiket a szociáldemokrata vezérkar véleményez, és hogy a párt- és szakszervezeti gyűléseken az ellenzéki felszólalókat a rendőrség kiküldötte előtt, mint kommunistákat denunciálják, és hogy a munkásság spontán megnyilvánuló megmozdulásai (mint pl. a Ganz-gyári sztrájk esetében)[2] minden rendelkezésükre álló eszközzel leszerelik és meghiúsítják.

Mi ebben a helyzetben a munkásság feladata? A felelet önként adódik: ki kell használnia a burzsoázia szorult helyzetét és az uralkodó osztályok egymás közti marakodását, és haladéktalanul követelnie kell: 1. legteljesebb mozgási szabadságot, 2. teljes amnesztiát; 3. magasabb munkabéreket. Ezzel szemben a szociáldemokrata párt titkos paktumot köt Horthyval. Megelégszik a mandátumvadászáshoz szükséges részleges mozgási lehetőséggel, a szemkitörlést célzó amnesztiával, és belenyugszik a munkásságnak a bérharcokat lehetetlenné tevő megrendszabályozásába. Ha nem akarjuk, hogy a fehérterror megerősödjék és állandósuljon, küzdenünk kell elsősorban a kurzust alátámasztó szociáldemokrata árulók ellen. Ha azt akarjuk, hogy az elkeseredett küzdelem, amely a királypártiak és a szabadkirály-választók között folyik, a fehérterror legyengüléséhez vezessen, és ennélfogva a mi malmunkra hajtsa a vizet, ha azt akarjuk, hogy a fehérterror réseit és összeroppanó fundamentumát és gerendázatát ne sikerüljön Horthyéknak ismételten betömniök és kitatarozniok — akkor meg kell akadályoznunk, hogy a munkásságot néhány elvetemedett és mindenre kapható árulója a fehérterror segédcsapataként szerződtesse.

[1] Erre a beszélgetésre vonatkozó anyag nem áll rendelkezésünkre. Az azonban történelmi tény, hogy a király magyarországi tartózkodása idején a szociáldemokrata vezetők kapcsolatban állottak a kormánnyal, és biztosították őket lojalitásukról. [Lásd: OL Kozma-iratok. Adatgyűjtemény. 1920—1922.] Maga Horthy is megemlékezik a „munkásság hazafias viselkedéséről". [Népszava, 1921. október 25. A kormányzó kiáltványa.]

[2] A Ganz-gyári sztrájk 1922. január 10—23. között volt. A sztrájkoló munkásokat a tőkések kizárták. Kabók Lajos, a Vas- és Fémipari Munkások Szakszervezetének titkára egyezkedő tárgyalásokra szólította fel a munkásokat.

Magyarországon a proletariátus mai helyzetében legszükségesebb és legelsőrendűbb feladat az osztályharc újból való felszítása és ennek sikere és eredményessége céljából kommunista előcsapat megszervezése. A kommunista pártot kell kiépítenünk, a kommunista csoportokat kell szaporítanunk, a proletariátust jelenlegi helyzetéről és jövendő feladatairól kell felvilágosítanunk! De mivel a kommunista párt a megalkuvás nélküli forradalmi osztályharc pártja, csak harc közben, a burzsoáziával és annak segédcsapataival folytatott küzdelemben szerveződhetik párttá. Ezért haladéktalanul meg kell indítanunk a küzdelmet a szakszervezetekben, a pártszervezetekben, mindenhol, ahol proletártömegek vannak a szociáldemokrata párt- és szakszervezeti vezérek ellen. Leplezzük le mindenütt cselszövéseiket és fondorlataikat! A velünk együtt gondolkodó kommunista forradalmárokat pedig szervezzük földalatti csoportokba, hogy akcióink szervezettek, egységesek és mélyrehatóak legyenek. A kommunista csoportok megszervezése nélkül erőnk szétforgácsolódik és munkánk céltalanná válik.

Kommün, 1922 február. Új harcok — új feladatok.

A KOMMUNISTÁK LEGÁLIS ÉS ILLEGÁLIS MUNKÁJA

(64—69)
64

1922. január 25

HIROSSIK JÁNOS CIKKE: A KOMMUNISTÁK FELADATAI A MUNKÁSSZERVEZETEKBEN

A Kommunista Internacionálé határozatai értelmében a kommunistáknak mindenüvé be kell menniök, ahol munkások vannak, ahol munkástömegekkel érintkezni lehet. Mert csak ez biztosítja azt, hogy a kommunista párt nem züllik le szektává. A munkástömegek befolyásolása, harcaik irányítása és a proletariátus mozgalmának forradalmi irányba való terelése csak így biztosítható.

Minden szervezetben, ahol munkások vannak, elkezdve a legkisebb munkásképző egyletecskéken, keresztül a szövetkezeteken, a szakszervezeteken egészen a szociáldemokrata pártszervezetekig — mindenütt sejteket kell építeni a kommunistáknak. De nehogy jó vagy rosszhiszemű félreértés essék: a kommunistáknak nem szabad feladni szervezeti önállóságukat. A kommunista pártnak megvannak

a maga illegális szervezetei, melyeknek a tagjai csakis kommunisták s még hozzá megbízható, kipróbált és áldozatkész kommunisták lehetnek.

Hogyan töltheti be feladatait a kommunista párt ma Magyarországon? Kétirányú munkával.

Egyrészt a kommunista propaganda: személyes agitáció, a „Vörös Újság", a brosúrák, röpiratok, röpcédulák terjesztése útján, azok között, akikről a párt aktív tagja, aki ezt a munkát végzi, már az eddigi magatartásukból, véleménynyilvánításukból, bérharcokban stb. való részvételükből megállapítja, hogy szimpatizálnak a kommunista eszmékkel, megbízhatók, bár még nem teljesen öntudatos kommunisták. Ezek között folyik a kommunista pártnak állandó kommunista agitációja. Ezekből kerülnek ki a már meglevő üzemi, szakmai, területi kommunista sejtek és csoportok újabb aktív harcosai, tagjai.

A befolyásolás másik része nem kommunista lobogó alatt történik. Mert itt már a nagy munkástömegekről van szó, azokról, akikről vagy nem tudják még, hogy milyen elvi álláspontot vannak, vagy éppen azért, mert tudjuk, hogy a szociáldemokraták által félre vannak vezetve.

Miután a tömeg eme része alkotja a szociáldemokrata vezérek és szakszervezeti bürokraták munkásáruló és forradalomellenes politikájának fundamentumát, nekünk arra kell törekednünk, hogy ezt a fundamentumot mennél ingatagabbá tegyük. Hogyan érjük ezt el? Úgy, hogy mindazon szervezetekben, ahol a szociáldemokraták még gyökereznek, kommunista sejteket alakítunk, melyek a központi szervezet által irányítva, lehetőleg egységes, a viszonyok és a helyzet által megszabott taktikával lépnek fel. A fellépésük formája ellenzéki, lényege: a tömegek forradalmasítása, a proletárérdekekért folyó kemény harcra való nevelés, a szociáldemokrata párt dezorganizálása, a szakszervezetek és minden munkásegyesülés meghódítása.

A „Vörös Újság" hasábjain írtunk már erről a kérdésről többször. Miért írunk most újra ezekről az elvtársak által már ismert dolgokról? Azért, mert Magyarországon a munkásmozgalom egy új periódusába lépett. Kezdenek a mi működési lehetőségeink is kibővülni, de másrészről a saját működési lehetőségeinek javulása következtében a szociáldemokrata párt is mindjobban kezd átmenni az ellenünk való offenzívába. Ami kétségtelen, hogy még több kötelesség teljesítését és fokozottabb munkát ró az otthon dolgozó elvtársainkra.

Vanczákék paktuma Bethlennel nyilvánvalóan tartalmaz egy olyan passzust is, amelyben arra kötelezi magát ez a banda, hogy a szociáldemokrata párt fokozottabb és erőteljesebb formában fog fellépni a

kommunisták ellen.[1] Bár a megegyezéseknek ezt a pontját nem hozták nyilvánosságra, mégis magától értetődik, hogy Bethlen nem szalasztotta el a kedvező alkalmat, hogy a kommunisták ellen a forradalmi frázisokkal dobálódzó, de lényegében a kapitalistákkal egy gyékényen áruló szociáldemokrata pártot felhasználja. Mindenütt az egész világon ezt csinálják a kapitalisták és kormányaik. De a szociáldemokrata párt is tudja, hogy neki létérdeke a kommunisták elleni harc. Amíg nagyon erős volt a fehérterror nyomása az egész munkásosztály ellen s így a szociáldemokrata párt ellen is, addig a szociáldemokrata párt azért foglalt állást a kommunisták ellen, hogy magát fehérre mossa, hogy őt ne bántsák a különítmények. Mindennek ellenére őt sem kímélték. Most azonban, hogy megvan a paktum, és bizonyos ellenszolgáltatások fejében, amit Vanczákék Horthyéknak fognak tenni (nyilván megígértek nekik néhány mandátumot) — a szociáldemokrata párt önálló politikai élete és tevékenysége is nélkülözhetetlenné teszi, hogy a kommunistáktól magát élesen elválassza, ellenük harcoljon, hogy saját sorait, saját organizációit rendbehozza, hogy alkalmas bizalmi és szavazatszállító gépezete legyen.

Melyek azok az organizációk, amikre a szociáldemokrata párt a szakszervezetek mellett támaszkodik? A nem szakmai, hanem területi organizációi: a választókerületek és pártszervezetek. Ezek a pártszervezetek legutóbb országszerte meg is kezdték a működésüket. A szociáldemokrata párt egy sereg nyilvános gyűlést, pártnapot tartott. És megkezdte immár szóbelileg is kútmérgező munkáját. A gyűlések szónokai a legnotóriusabb árulókból kerülnek ki, akik mindegyike kijelentette, hogy a paktum célja: „az ország gazdasági felépítése" szóval a kapitalizmus megerősítése „szerencsétlen hazánk" érdekében való tevékenykedés stb. S néhányan a szónokok közül még eldicsekedtek azzal, hogy milyen bátran harcoltak ők a diktatúra alatt a kommunisták és a kommunizmus ellen.

De most nem ezekről az aljas beszédekről akarunk írni. Hanem arról, hogy mik a feladataink nekünk kommunistáknak ezekkel a szociáldemokrata pártszervezetekkel szemben. Tűrhetjük-e szótlanul és tétlenül, hogy Vanczákék immár a nagy tömegek előtt folytassák munkásérdek-áruló politikájukat és szállíthassák mint „egyetlen munkáspárt" (mert mi kommunisták még nem léphetünk fel nyíltan) a proletariátust Horthyéknak? Véleményünk szerint nem. Hogyan kell hát ellenük küzdenünk? Úgy, ahogyan már föntebb írtuk: sejteket kell alkotni mindenütt, így tehát a szociáldemokrata pártszervezetek-

[1] A Bethlen—Peyer-paktumról lásd e kötet 62. dokumentumát.

ben is. Dacára annak, hogy mi a szociáldemokrata pártnak halálos ellenségei vagyunk, ami elméleti, taktikai és organizatórikus felfogásunkat egy világ választja el az övéktől, de miután ez idő szerint a szociáldemokrácia szervezetei azok, melyek úgy-ahogy, mégis működhetnek nyíltan és így a munkásság odatódul, nekünk kommunistáknak szintén oda kell mennünk, ahol a munkástömegek vannak! Eddigelé csak a szakszervezetek voltak nyitva számunkra, tehát oda mentünk, most megnyíltak a szociáldemokrata pártszervezetek is, tehát oda is el kell mennünk.

De egyet természetesen nem szabad elfelejteniök a kommunistáknak. Azt ugyanis, hogy amikor ők álarcban kénytelenek fellépni ellenséges szervezetekben, ők megmaradnak kommunistáknak, akik az illegális szervezetük, a párt utasításait mindenben kötelesek végrehajtani, és csak addig a határig mehetnek el, ameddig azt a kommunista párt megengedhetőnek tartja. A szociáldemokrata pártszervezetekben az illegális kommunista sejtek feladata az, hogy a tömeget forradalmasítsák, a már forradalmasított tömegekből kiválasszák azokat, akik a kommunistákkal szimpatizálnak, és ezeket öntudatos kommunistákká kell nevelniök, el kell látniok „Vörös Újság"-gal és egyéb kommunista literatúrával, hogy a párt, a mi pártunk, mennél több forradalmárt nyerjen. Mert az a forradalom nyeresége. Másrészt állandó oppozíciót kell csinálni a pártbürokráciának. Kritizálni kell őket, és állást kell foglalni minden gazságukkal szemben. A tömegekbe hitet kell önteni, hogy újra bízzanak a saját erejükben; politikailag fel kell világosítani őket, hogy ne legyenek alkalmas eszközei és tárgyai a pártbürokrácia árulásainak. A szociáldemokrácia pártszervezeti fundamentumát is nekünk kell aláaknáznunk, hogy amikorra üt az óra: felrobbanthassuk ezt a forradalomellenes épületet!

Addig is: „Be a pártszervezetekbe!"

Hirossik János: Be a pártszervezetbe! Vörös Újság (Bécs). 1922. január 25. (film)

65

1922. január 25

A „VÖRÖS ÚJSÁG" (BÉCS) CIKKE A MAGYARORSZÁGI IFJÚMUNKÁSOK HELYZETÉRŐL ÉS FELADATAIRÓL

A mozgalmi helyzet megváltozásával határkőhöz ért az ifjúmunkás-mozgalom Magyarországon. A fehérterror éveiben az ifjúmunkásoknak nem volt mozgalmi élete. A szakszervezeti és pártbürokrácia

első hadi ténye 1919-ben a szakszervezetek működésének újra megindulásakor az volt, hogy megfosztotta az ifjúmunkásokat az önálló szervezkedés és harc lehetőségétől, a szakszervezetekbe utalva őket. Szakszervezeti csoportok alakultak főképpen azzal a céllal, hogy féken tartsák az ifjúmunkásokat. Mert ez volt a szakszervezeti bürokrácia legnagyobb gondja: a forradalmi veszedelemtől távol tartani az ifjúmunkásokat. A többi: az, hogy a kisipar hallatlanul kizsákmányolta a tanoncokat, hogy a „pofozással nevelés" és „rúgással fizetés" korszaka virágzott, hogy a munkaidő nem ritkán 10—12—14 óra volt, egyszóval, hogy felmérhetetlen gazdasági és lelki nyomorúságban van az egész ifjú proletariátus — nem érdekelte és nem érdekli a szakszervezeti bürokráciát. Fő az, hogy csendben legyenek, hogy vasárnaponként megjelenjenek a szakszervezetben, meghallgassák a mindenható Szakszervezeti Tanács kiküldött előadóját, aki a brazíliai kávétermelésről vagy hasonló osztályharcos tárgyról tart előadást és elolvassák az „Ifjúmunkás" lélekemelően szép cikkeit, melyekben hol a Farkas, hol a Vanczák, hol a Jászai bizonyítgatják, hogy őket is rúgdosták tanonckorukban, ők is kaptak pofonokat. Ha pedig az ifjúmunkások megkísérelték komolyan venni a szakszervezeti mozgalmat, és követelték, hogy egyenjogú tagjai lehessenek a szakszervezetnek, vagy gazdasági követelésekkel állottak elő, leterrorizálták őket. Ezt a „mozgalmat" az ifjúmunkások természetesen nem tekinthették másnak, mint találkozóhelynek és a kommunista ifjúmunkások feladata volt: a szakszervezeti csoportok tagjait nevelni és illegális kommunista sejtszervezetbe tömöríteni.

A mozgalmi helyzet megváltozása új, nagy feladatok elé állítja az ifjúmunkásokat. Eddig: távol a tömegektől, kis csoportocskákban dolgoztak a kommunisták, hogy vezetőket, előharcosokat neveljenek a mozgalomnak, most ki kell állaniok az ifjúmunkástömegek elé, és harcba kell vezetni őket gazdasági érdekeikért. A szakszervezeti egyletmozgalomból komoly osztályharcos szervező munkával, egységes nagy tömegmozgalmi frontot kell kiépíteni. Első lépés: a szervezkedés! Szervezet nélkül nincs osztályharc.

A szakszervezeti csoportok kezdjék meg az üzemi és gyári agitációt; világosítsák fel az ifjúmunkásokat arról, hogy csak saját maguk védhetik meg saját érdekeiket. A kommunista ifjúmunkások akkor használnak a forradalomnak, ha megmozgatják az ifjúmunkástömegeket. Az illegális sejtmozgalom segítségével csak előharcosokat nevelhetünk, a széles tömegeket pedig csak legális szervezet segítségével állíthatjuk harcba. Kérdésünk tehát: hogyan jussunk a tömegekhez? Melyek a tömegmozgalom kiépítésének lehetőségei?

Bizonyos, hogy csak a meglévőt lehet alapul venni, és ma még gondolni sem lehet arra, hogy a szakszervezetektől és a szociáldemokrata párttól függetlenül lehet tömegszervezetet létesíteni. Független szervezet ma nem működhetne. A harcnak tehát a szakszervezeti csoportokból kell kiindulnia. A szakszervezetek nem védték meg eddig az ifjúmunkások gazdasági érdekeit: üzemi és csoportértekezleteken követelni kell, hogy az ifjúmunkások béremeléséért és bérrendezéséért is harcoljanak a szakszervezetek. Az ifjúmunkások nem egyenjogú tagjai a szakszervezetnek: követelni kell az ifjúmunkások szakszervezeti egyenjogúsítását!

Már a harc első lépéseinél szembe fogja magát találni az ifjúmunkásság a bürokráciával, mely nem megvédeni és szervezni akarja az ifjúmunkásokat, hanem csak féken tartani. A szervezkedésért és gazdasági követelésekért folytatott küzdelem tehát nem tisztán gazdasági küzdelem, hanem forradalmi jelentőségű politikai küzdelemmé válik, mert a szakszervezeti- és pártbürokrácia ellen fog irányulni abban a pillanatban, amint ez meg akarja akadályozni a mozgalom fejlődését. Tisztában kell tehát lennünk azzal, hogy forradalmi küzdelmet fogunk folytatni, egyelőre nem a kommunista mozgalom „nyílt sisakjával" ugyan, de kommunista forradalmi tartalommal. Minden jelszavunk visszhangra fog találni a szakszervezetek forradalmi ellenzékeiben, mely szövetségesünkké fog válni, amint vele egy frontba kerülünk a szakszervezeti- és pártbürokráciával szemben.

Semmi okunk tehát arra, hogy „tiszta gazdasági harcot" prédikáljunk, és megelégedjünk a szakszervezeti csoportok elszigetelt továbbfejlesztésének követelésével. Ez az ifjúmunkásság politikai harca szükségességének tagadását jelentené. Az ifjúmunkásság csak ideig-óráig folytathatja eredményesen a szakszervezeti csoportokban elszigetelve a küzdelmet, mert vannak általános követelések, melyekért nem lehet szakmákra tagoltan küzdeni. A szakszervezeti csoportok, bármennyire élénk legyen is harcuk, a szakszervezeti bürokrácia állandó nyomása és befolyása alatt maradnak. A szervezkedés megindulása a gazdasági követelésekért, minden szakszervezetben megindított küzdelem harcra fogja kényszeríteni a szakszervezet ifjúmunkásságát a szakszervezeti bürokrácia ellen. Ezt a harcot egységesíteni kell, az egyes szakszervezetekben folytatott küzdelmeket egy nagy frontba kell szervezni. Ahogyan az egyes szakszervezetekben folytatott harc: harc az illető szakszervezeti vezérkar ellen, úgy az egységesített küzdelem — harc lesz a egész szakszervezeti bürokrácia, az egész pártbürokrácia: a szociáldemokrácia ellen. Mi az egységesítés módja? Országos szervezet kiépítése. Országos szervezet, mely az összes szak-

mai és helyi csoportokat egybefoglalva irányt ad ezek harcának, irányítja az ifjúmunkások nevelését. Így alakulhat csak ki a szakszervezeti csoportoknak a tömegek megnyeréséért, megszervezéséért és neveléséért folytatott részletküzdelmeiből: a tömegek küzdelme, az összproletariátus harcába beilleszkedve.

A forradalmi múltra való visszatekintés csak azoknak adhat bátorságot, csak azokat ösztönözheti, akik végigharcolták a forradalom egy szakaszát. A magyarországi ifjúproletariátus újabb nemzedékének nagy tömegei tulajdonképpen a fehérterror alatt kerültek a kapitalista kizsákmányolás hálójába. Akiket a forradalomban való tevékenykedésük múltja ösztönöz, azok úgy is mellettünk állanak a harcban. Tekintetünknek azok felé kell főképpen irányulni, akiket nem öntudatosíthatott a forradalom, de akiket a legsötétebben kizsákmányolt s megkínzott a fehérterror. Ezek: a százezer mártírok a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségének új gárdája.[1]

A Kommunisták Magyarországi Pártjának diktatúra előtti küzdelmeiben ifjúmunkások ezrei állottak a zászló alá. Harcunk útján újabb ezrek fognak a küzdelemben részt venni és pártunk feltörésének bátor harcosaiként az első sorokban küzdeni.[2]

Komor Imre: Osztályharcos tömegmozgalmat. Vörös Újság (Bécs), 1922. január 25.

66

1922. április 12

A „KOMMÜN" CIKKE AZ ILLEGÁLIS PÁRTSZERVEZETEK ÉPÍTÉSÉRŐL

Az illegális kommunista párt szervezeti felépítése egyike azoknak a legnehezebb és legnagyobb megfontoltságot igénylő kérdéseknek, melyekkel a magyarországi kommunistáknak számolniok kell. Minden öntudatos kommunista proletár tisztában van ma már azzal, hogy csakis jól szervezett, központilag irányított, fegyelmezett, zárt és illegális párt alkalmas arra, hogy a proletariátus öntudatos elő-

[1] A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége 1919-ben a Tanácsköztársaság idején alakult. A Peidl-kormány augusztus 6-án rendeletet adott ki a KIMSZ feloszlatására. A Horthy-korszakban a KIMSZ illegálisan működött. Újjáalakuló ülését 1922 szeptemberében tartotta.

[2] Az eredetiben a cikk címéhez a következő jegyzetet fűzték: „A kommunista ifjúmunkások újonnan megjelenő lapjából, az »Értesítő«-ből vettük át a cikket." Az „Értesítő", a KMP ifjúsági agtiációs lapja, Bécsben jelent meg 1921 szeptembertől 1922 januárig.

csapata — a kommunisták — harcba vigye az egész proletariátust, s a harcban forradalmasítva a forradalom szolgálatába állítsa.

Több ízben mondottuk már, hogy a kommunista pártnak zárt szervezetet kell alkotnia, s az üzemekben, szakszervezetekben, pártszervezetekben működő sejtek és csoportok tömegéből kell felépítve lennie. A kérdés azonban éppen az, hogyan történjék a párt felépítése. Hogyan történjék a párt egyes alkotó elemeinek, a sejteknek és csoportoknak a felépítése, hogyan történjék azoknak magasabb szervezeti egységbe való összefoglalása, és végül az egész párt kiépítése.

A párt alapeleme a sejt. A sejt tulajdonképpen már olyan alkotó eleme a pártnak, mely állandóan maga is mint szervezet lép fel, és azáltal, hogy tervszerű, előre megállapított működést fejt ki, sokkal nagyobb hatást tud elérni, mintha az egyes sejttagok egymástól függetlenül fejtenének ki tevékenységet anélkül, hogy azt egymással előre megbeszélnék. Mondjuk, hogy például van egy hattagú sejtünk valamely üzemben. Az üzem éppen bérmozgalom előtt áll. Akkor a sejtvezető feladata, hogy a sejttagokat összehívja, s a sejt az üzem helyzetét megvitassa, mérlegelje azokat a lehetőségeket, melyek a harcban kínálkoznak, megállapodjon azokban a jelszavakban, melyekkel a harcot meg kell indítani. Minden egyes ilyen esetben természetesen köteles a sejtvezető annak, akinek útján a párt Központi Bizottságával az összeköttetést fenntartja, jelentést tenni a történtekről. A sejttagoknak azonban nem szabad megelégedniök azzal, hogy abban a sejtben fejtsenek ki tevékenységet, melybe ily módon először bekerültek, hanem igyekezniök kell a munkaképességüket minden területen kihasználni. Így például az üzemi sejt embereinek be kell menniök saját párt- és szakszervezeteikbe, és ott igyekezniök kell egy ugyanolyan illegális szervezeti működést kifejteni, mint amilyet az üzemben végeznek. Az erőknek ez a kihasználása természetesen nem történhetik úgy, hogy egy üzemi sejtet a központ egyszerűen átdob, úgy amint van, egészében valamely szakszervezetbe vagy pártszervezetbe, mert ennek a legtöbb esetben igen nagy technikai akadályai vannak. Így például igen gyakran az egy üzemi sejthez vagy csoporthoz tartozók egészen különböző szakszervezetek tagjai, és egymástól rendszerint távolfekvő területen lakván, különböző kerületi pártszervezetek tagjai is. Ezért tehát az erők kihasználása, a szervezet továbbépítése nem történhetik úgy, hogy valamely sejtet egészében dobunk át más területre, hanem csakis úgy, hogy minden egyes sejttag egyénileg megy át újabb területre. Ha az egész sejtet mint zárt egységet dobnánk át mondjuk az egyik üzemből az egyik szakszervezetbe — feltéve, hogy ennek megvolna a technikai lehető-

sége —, akkor tulajdonképpen szervezetileg nem építenénk tovább, hanem csupán a már meglévő sejtünk működési körét tágítanánk. Míg azáltal, hogy minden egyes sejttag új működést kap, meg van teremtve a lehetősége annak, hogy a meglévő sejtből annyi új sejt keletkezzék, amennyi a meglévő sejt tagjainak a száma. Az egyes sejttagok ezen külső munkájának az irányítása, szemmeltartása és ellenőrzése egy ideig annak a sejtnek a feladata, melynek tagjai a munkát végzik. Természetesen csak példaképpen említettük az üzemi sejtet, mint kiindulópontot a további munkára. Ugyanis kiindulópontul szerepelhetnek bármilyen sejt tagjai, tehát nemcsak az üzemi, hanem szakszervezeti vagy pártszervezeti, tornaegyesületi stb. sejtjei is aszerint, hogy melyik alakul meg előbb.

Az egyes sejtekből a sejt által munkára kivezényelt tagok tulajdonképpen a megépítendő új sejtek és csoportok alapjai. Ez az aprólékos építőmunka az egész párt felépítésének a legfontosabb része. Ha ez az alap nem elég szilárd, ha itt követünk el hibát, akkor az egész pártépület fog ingatag talajon felépülni, s ez igen könnyen okozójává válhatik a párt részleges vagy teljes összeomlásának. Az egyes emberek összeválogatásánál nagy türelemre, lelkiismeretességre, mély emberismeretre van szükség. Sohasem szabad ajtóstól berohannunk, s mindjárt nyíltan beszélnünk egy-egy kiszemelt emberrel, hanem előbb igyekezni kell az illető életkörülményeit a legalaposabban kitanulmányozni. Meg kell tudni családi viszonyait, miből él, kikkel érintkezik, milyenek a szórakozásai, kedvtelései. Egyszóval, meg kell ismerni a teljes magánéletét, szoros barátságot kell vele kötni, s igyekezni kell belelátni egész gondolkodásmódjába. Meg kell figyelni, hogy szeret-e olvasni az illető, és általában milyen természetű írások iránt érdeklődik. Igen sokszor meg fog történni, hogy egy ilyen pontos kutatás ki fogja deríteni, hogy alapjában véve kalandor, korrupt vagy értéktelen ember az, akit első pillanatra alkalmasnak s érdemesnek tartottunk arra, hogy a szervezetbe bekapcsoljuk. Ez azonban nem baj, mert nekünk szükségünk van ezekre a csalódásokra, mert ezeknek az árán tudunk csak elkerülni sokkal nagyobb, kevesebb árral megfizetett csalódásokat és meglepetéseket. Ha emberünket alapos kivizsgálás után rendben levőnek találtuk, adjunk neki valami kommunista olvasnivalót, de még mindig csak úgy, mintha mi is csak véletlenül jutottunk volna hozzá. Ezután figyeljük meg a hatást. Igen hasznos, ha mielőtt az illetőt felvesszük magunk közé, a sejttagok közül még valakivel összehozzuk, hogy az is szemügyre vehesse, mert hiszen négy szem többet lát, mint kettő. Új sejttag fölvé-

tele semmiesetre sem történhetik meg az egész sejt egyhangú előzetes beleegyezése nélkül.

A munkára kivezényelt sejttagok igen sokszor össze fognak találkozni munkaterületükön már működő egyéb sejttagokkal, vagy esetleg egészen kiépített sejtekkel. A központi irányító szerv feladata, hogy amikor elérkezettnek látja az időt, ezeket az egy területen működő különböző irányból kifejlődött sejteket összefogja egy egységes csoporttá és szervezetileg egy magasabb egységbe foglalva össze, esetleg leválassza azt azokról a sejtekről, melyeknek elágazása gyanánt keletkezett. Azonban addig is, míg ez megtörténhetik, a központi irányító szervnek tudomással kell bírni minden lépésről, hogy megakadályozhassa azt, hogy az egy területen működő sejtek, melyek még nem jutottak el a szervezeti érettségnek olyan fokára, melyen össze lehetne kapcsolni őket egymással, egymás működését ellensúlyozzák vagy éppen keresztezzék.

Kommün, 1922. április 12. Hogyan építsük szervezeteinket?

67

1922. április 20

RÉVAI JÓZSEF CIKKE AZ EGYSÉGFRONTRÓL

A három szocialista Internacionálé berlini konferenciája a világ munkásainak egységes védekező frontjáról tárgyalt.[1] A kapitalizmusnak világméretekben jelentkező offenzívájával szemben csak egységes frontban tud sikerrel védekezni a világ munkássága. Ez a kapitalista világoffenzíva minden országban egyformán érezteti hatását. A magyar munkásoknak, akik évek óta sínylik a tőkések bérdiktatúráját, akik hetek és hónapok óta vívják elkeseredett védekező harcaikat, és akik ma már látják, hogy mi a következménye bérharcaik elaprózottságának, nem kell sokat magyarázni azt, hogy miben áll a tőke offenzívája, és hogy miért kell vele szemben az egységes proletárfront.

A berlini konferencia kiáltványa arra hívja fel a világ proletariátusát, hogy *valósítsa meg az egységfrontot minden országban és az*

[1] 1922. április 2-án Berlinben tartották a III., a II., és a két és feles Internacionálé vezetői megbeszélésüket. A konferencia célja az volt, hogy a III. Internacionálé II. kongresszusának értelmében létrehozzák a munkásság egységfrontját. Határozatot hoztak, hogy 1922. április 20. és május 1. között minden országban közös munkásmegmozdulásokat szerveznek. Az egységfrontot kikovácsoló közös fellépéseket a II. és két és feles Internacionálé vezetői elszabotálták.

Internacionáléban. A három Internacionálé együttes ülésezése és közös kiáltványa még nem egységfront. Minden ország munkáspártjainak külön-külön össze kell fogniok. Nemcsak a második, kettő és feles és harmadik Internacionálénak kell összefognia, hanem a német, a francia, az olasz stb. szociáldemokrata és független szociáldemokrata pártoknak a német, a francia, az olasz kommunista pártokkal. A német kommunisták pl. a berlini konferencia után rögtön fel is hívták a német szociáldemokratákat, hogy az április 20-i tüntetést együttesen hajtsák végre.

Milyen azonban a helyzet az egységfront szempontjából Magyarországon? A magyar kommunista párt illegális, zárt, kicsiny párt, vele szemben a szociáldemokrata párt a munkásság egyetlen legális politikai tömegpártja. A Károlyi-forradalom alatt úgy látszott, hogy Magyarországon is le fog folyni az a folyamat, amely mindenhol Európában a munkásmozgalom forradalmi-marxista, reformista és se hideg, se meleg, szóban forradalmi, cselekedetben reformista elemeinek éles, szervezeti elválására vezetett. De a munkásmozgalom fejlődése Magyarországon más utat vett. *A négyhónapos proletárdiktatúra és az azt követő ellenforradalom megakasztotta és más útra terelte Magyarországon azt a történelmi fejlődést, amelynek következtében mindenhol Európában kialakultak a hatalmas, százezres munkástömegeket magukba foglaló kommunista tömegpártok.* A magyar szociáldemokrata párt, hála a legális kommunista mozgalmat nem tűrő ellenforradalomnak, külsőleg egységes maradt. A szakadás csak az emigrációra terjedt ki,[1] egyes vezetőkre, csak az osztályharc elméletét érintő szakadás volt, a magyar munkásság *széles tömegeit* azonban nem érintette. A magyar munkásmozgalom mintha le sem zajlott volna a háború kitörésétől és a második Internacionálé csúfos összeomlásától számított nyolc év látszatra egységes maradt. *A szociáldemokrata párt a magyar munkásság egyetlen tömegpártja.* Ebből is kitűnik tehát, hogy Magyarországon különleges a munkásmozgalom helyzete, és egyetlen európai proletármozgalom helyzetével sem lehet összehasonlítani. *Az is következik ebből, hogy az egységfront jelszava Magyarországon mást jelent, mint Európa többi országában.* Persze a magyar szociáldemokrata párt szeretné elhitetni az árulók politikája ellen mind hangosabban zúgolódó munkássággal, hogy az, ami után a többi országok munkástömegei még csak vágyakoznak, amiért harcol-

[1] A magyar szociáldemokrata emigrációnak két szárnya volt. A II. Internacionáléhoz tartozónak vallották magukat Garami Ernő és a köréje csoportosultak. A két és feles Internacionáléhoz csatlakoztak Kunfi Zsigmond és köre, az ún. Világosság-csoport.

nak: a proletáregységfront Magyarországon már megvan, követelése már fölösleges. Magyarországon már megvan az egységfront — mondják a szociáldemokraták, már létrejött a proletariátus egysége: a szociáldemokrata párt a szervezeti kifejezője ennek az egységnek. Az elégedetlen, forradalmi vezetésre, *forradalmi pártra* szomjazó magyar munkásoknak azt mondják Vanczákék, hogy íme, szerte a világon, belátja a munkásság, hogy kár volt szétszakítani soraik egységét, kár volt megbontani a régi szociáldemokrata pártokat. Szerte a világon egységet akar a munkásság — mondja a „Népszava" és ti, magyar munkásellenzék, ti magyar konkolyhintők, ti rendőrkézre való magyar bolsevikiek, ti most akarjátok a szakadást?

„Ne hagyjuk figyelmen kívül azokat a nagy tanulságokat, amelyeket a világ munkásmozgalmának hullámzásai tárnak elénk a háború összeomlása óta. A nagy Németország minden munkása belátja már, hogy milyen mérhetetlen nagy veszteség a német proletárság számára az, hogy nem tudott egységes maradni, hogy háromfelé szakadt, és az egymással hadakozó munkásosztály mellett új erőre kapott a reakció minden fajtája, minden irányzata." (Népszava, március 31.)[1]

A burzsoáziával való paktálás abbahagyását, a bérharcok egységes vezetését, az osztályharc frontjának egységét követeli a szociáldemokrata párt és a szakszervezetek forradalmi ellenzéke szemben a Vanczák—Miákits—Kabók—Propper-társasággal, akik a tömegek harcát minduntalan elgáncsolják, a munkásság egységes harci frontjának kialakulását minden eszközzel (denunciálással, a burzsoá pártokkal való cimborálással, a burzsoá államhatalom békítő beavatkozására való várakozással) megakadályozzák. *A munkásosztály egysége a burzsoázia ellen való harc egysége* — a szociáldemokrata párt pedig ennek az igazi egységnek megakadályozására szolgáló intézmény. Nemcsak Magyarországon, hanem az egész világon. De míg Európa többi országaiban *a hatalmas legális kommunista pártoknak a munkástömegekre való óriási befolyása és a munkásság élesedő elégedetlensége arra kényszerítik a szociáldemokrata pártokat, hogy — ha nem akarják elveszíteni a még táborukhoz tartozó munkásokat — legalább látszólag az osztályharc és a kommunistákkal való harci szövetség útjára lépjenek, addig Magyarországon a szociáldemokraták kihasználják a legalitás monopóliumát, és Andrejkával karöltve le akarják törni a munkásság harci egységére törekvő és ezzel a szociáldemokrata párt egységének megbontására törő forradalmi ellenzéket.* A szociáldemokrata párt ellenforradalmi egységét éppen azok-

[1] A cikkben szereplő idézetek a „Népszava" 1922. március 22. száma. „Amikor dolgozni kell — ahogyan dolgozni kell" c. vezércikkéből valók.

kal az érvekkel védik Vanczákék, amelyeket Európa többi országában a kommunisták hoznak fel a proletáregységfront szükségessége mellett.

„Most nem vitatkozni, most dolgozni kell. Mindenkinek: azoknak is, akiknek más a fölfogásuk, mint a munkásság nagy többségének, mert ha a párt elvi alapja meg is engedi a pártéleten belül való vitatkozást és a jobbnak vagy helyesebbnek vélt állásfoglalást — a munkásság egyetemes érdeke korlátokat szab ennek abban, hogy amikor egységesen kell fölvonulni a közös ellenfél vagy ellenfelek ellen, akkor ne akarjon senki sem jobb szocialista lenni, csak szocialista és álljon be küzdeni a sorba a legközelebbre kitűzött cél eléréséért." (Népszava, március 31.)

Valóban a magyar munkásságnak egységesen kell felvonulnia az ellenség ellen; valóban ma még csak a legközelebbi célok eléréséről lehet szó: gyülekezési jogról, sajtószabadságról, amnesztiáról, internálások megszüntetéséről, nagyobb darab kenyérről és nem a politikai hatalom megragadásáról, de a szociáldemokrata párt éppen ezeknek a legközelebbi céloknak az eléréséhez szükséges egységes proletárfrontot gáncsolja el, ezekért a legközelebbi célokért küzdeni akaró munkásságot szolgáltatja ki a burzsoáziának. És ezért a magyar munkásság egységfrontja, a legközelebbi célok elérésére irányuló osztályharc csak a szociáldemokrata párt szakadásán vezethet keresztül.

Akármennyire különleges is a magyar munkásmozgalom helyzete, bármennyire úgy látszik is mintha a fejlődés más utat vett volna Magyarországon, bizonyos az, hogy a szociáldemokrata párt egyeduralma, Andrejkára támaszkodó egysége nem azt jelenti, hogy a munkásmozgalom álegysége megbontásának történelmi szükségességét a magyar munkásmozgalom átugrotta. Ellenkezőleg: a magyar munkásmozgalom bizonyos történelmi körülmények folytán csak megkésett, csak elmaradt a nemzetközi munkásmozgalommal szemben, és ezt a mulasztását, ezt a megkésését majd csak ezután kell behoznia. Forradalmi tömegpárt kialakulásához kell vezetnie a magyar munkásmozgalom fejlődésének. Az illegális zárt kommunista párt feladata, hogy ezt a fejlődést tudatosan siettesse.

Tehát Magyarországon nem az egység, hanem a szakadás a jelszó? Nem. Nem a szakadás, de az osztályharc egysége, a tömegek frontjának egysége legyen a jelszó Magyarországon, a szociáldemokrata párt egységbontásával, a munkásfrontot szétszakító árulásával szemben. A magyar kommunistáknak, a forradalmi munkásellenzéknek az egységes tömegharc jelszavával szét kell szakítania a szociáldemokrata párt ellenforradalmi, egységbontó egységét.

A szociáldemokrata párt persze arcátlan demagógiával a forradalmi ellenzékkel szemben hirdeti a berlini konferencia eredményeit és célját: az egységfrontot. És közben a vele egy húron pendülő francia—angol—belga szociálsovinisták ellen vagdalkozik a következőképpen:

„A győző államokban, ahol a munkásosztály egy része megmámorosodott a győzelemtől *együtt újjongott az uralkodó osztályokkal* és most élethalálharcokat kénytelen vívni életstandardja leszorítása ellen, viaskodni kénytelen a munkaidő fölemelése ellen, a munkanélküliség és bérleszorítások ellen."

Micsoda forradalmiság, micsoda tisztánlátás, amikor az „ellenséges" országok szociálsovinisztáinak bűneiről van szó. Mintha a magyar szociáldemokrata párt nem segédkezett volna a magyar burzsoázia háború utáni megrendült uralmának helyreállításában, mintha a tőkés diktatúra ellen kétségbeesetten védekező magyar munkásosztály nem annak a szociáldemokrata pártnak köszönhetné mai helyzetét, amely a burzsoáziával együtt készítette elő és örömmel fogadta a magyar proletárdiktatúra bukását!

De mindegy! Ha a magyar szociáldemokrata párt olyan nagyon lelkesedik az egységfrontért, olyan nagyon ért a berlini konferencia nyelvén, sőt a kommunisták nyelvén beszélni, amikor más országok munkásárulóiról van szó, fogjuk szaván! A berlini konferencián részt vett a II. Internacionálé is, és a magyar szociáldemokraták a II. Internacionáléhoz tartoznak. A berlini konferencián részt vevő mind a három Internacionálé közös kiáltvánnyal fordult a világ proletariátusához, amelyben arra hívják fel, hogy *április 20-án hatalmas tömegmegmozdulással tüntessen a kapitalista világoffenzíva, az imperialista rablók génuai konferenciája, Szovjet-Oroszország megbéklyózása ellen.*

Ez a kiáltvány a magyar szociáldemokrata pártot is kötelezi. A magyar munkás is érzi a tőke offenzíváját. A magyar munkás számára is időszerű millió és millió proletárral együtt tüntetni a nyolcórás munkanapért. A magyar kommunista párt nem léphet fel nyíltan. A szociáldemokrata pártnak kell a proletárság nemzetközi tömegakciójába való bekapcsolódásra felhívni a magyar munkásságot. A magyar munkásság mindennapi érdekei parancsolják, hogy az egységes nemzetközi frontba bekapcsolódjék. Meg kell szervezni, elő kell készíteni a tüntetést, amely a magyar munkásság csorbítatlan forradalmiságának és nemzetközi szolidaritásának a burzsoáziát megdöbbentő hatalmas bizonyítéka legyen. A magyar szociáldemokrata párt hivatalos lapja, a „Népszava", még egy szót sem szólt az április

20-iki tüntetésről. Saját Internacionáléja határozatát is el akarja szabotálni a magyar szociáldemokrata párt! Ne tűrje az ellenzék, ne tűrjék a munkások a proletárság nemzetközi egységfrontjának a magyar szociáldemokraták részéről való szabotálását. Követeljék a magyar munkásság belekapcsolódását az egységes nemzetközi frontba! A forradalmi magyar munkásokkal szemben egységről prédikáló szociáldemokrata képmutatókról rántsák le az álarcot. A berlini konferencia felhívása értelmében való tömegtüntetést kell követelni a magyarországi kommunistáknak és a forradalmi ellenzéknek mindenhol: a pártszervezetekben, szakszervezetekben, az üzemekben. Követelni kell, hogy április 20-án vagy május 1-én a szociáldemokrata párt a munkásság százezreit hívja ki az utcára tüntetni.

Révai József

„Röpirat." — 1922. április 20. Az egységfront és a proletariátus. PI Archívum. 500/27. 56. ő. e.

68

1922. szeptember 21

A „BÉCSI MAGYAR ÚJSÁG" TUDÓSÍTÁSA A BUDAPESTI LETARTÓZTATÁSOKRÓL

A szerdai[1] lapok közlik:

A főkapitányságra ma hetven munkást szállítottak be, akik a kiadott rendőrségi kommüniké szerint Bécsből kiinduló irányítás mellett szervezkedtek és dolgoztak a fővárosban. A munkások „Kommün" cím alatt egy napilapot is adtak ki, amelyből eddig 39 szám jelent meg Budapesten (!). A rendőrség a főkapitányságra szállított hetven munkást előzetes letartóztatásba helyezte, de ezekívül tovább folytatja az állítólagos kommunista lap ügyében a nyomozást, mert a detektívfőnök kijelentései szerint több mint 100 ember vett részt a szervezkedésben.

A „Magyarország" a letartóztatott 70 kommunista munkás ügyéről még a következő részleteket kapta a főkapitányságtól:

A politikai detektívcsoport egyik embere már régebben a Józsefváros egyik kávémérésében megfigyelt egy munkásembert, kinek olvasás közben egy írás esett ki a zsebéből. Ezt a detektív felvette. Címlapján „A Kommün" volt, alatta nagy betűkkel: „Világ proletárjai, egyesüljetek!" A Kommunisták Magyarországi Pártja. Az interna-

[1] 1922. szeptember 20.

cionális szekció budapesti szervezete."[1] A detektív megfigyelte a fiatalembert, aki később a Nefelejcs utca egyik házában tűnt el. A detektívek ezt az embert nem tévesztették szem elől és állandó megfigyelés alatt tartották. Greiner József 21 éves magánhivatalnok volt, amint ezt később megállapították. Nemsokára kiderült, hogy fivére, Greiner Ferenc 23 éves hivatalnok szintén benne van a mozgalomban. A detektívek ezután megfigyelték, hogy a Ráday utca 3[2] szám alatt sokszorosították „A Kommün" című lapot, amelyet a két Greiner szerkesztett és írt. A legutóbbi, 39 sz. lapban egy felhívás jelent meg, amely figyelmezteti a kommunistákat, hogy új háború küszöbén állunk, amelyben minden proletárnak az a kötelessége, magát a katonai szolgálat alól kivonni.

Greiner kommün alatti szereplése miatt a zalaegerszegi táborban volt internálva, ahonnan megszökött és Németországban, majd Bécsben tartózkodott, Januárban Bécsből hazajött pártjának megbízásából. Bécsben a detektívjelentések szerint Landler Jenővel, Hirossik Jánossal és Lukács Györggyel érintkezett. Hazajövetele után futárszolgálatot szervezett Bécs és Budapest között. Az alatt a négy hét alatt, mialatt megfigyelték, kétszer volt Bécsben. A rendőrség körülbelül 300 emberre teszi a budapesti kommunista sejt tagjainak számát. Egyik vezetőjük, akit most letartóztattak, Scheibler József volt orosz hadifogoly Moszkvából azt az utasítást kapta, hogy Budapesten helyezkedjenek el bármelyik gyárban, és folytassa a sejtszervezés munkáját. Letartóztatták Szabó Sándor[3] 25 éves munkást, aki a pénzügyeket intézte. Kétezer koronát találtak nála. A sejtrendszer tagjai a megfigyelés alatt négy ízben jöttek össze külvárosi kávémérésekben és tejcsarnokokban. Hetven munkásnak, munkásasszonynak és ifjúmunkásnak állapította meg a rendőrség személyi adatait, és tegnap délután a főkapitány parancsot adott, hogy éjfél után valamennyiüket tartóztassák le.

A budapesti napilapoknak ez az elszomorító híre egyáltalán nem lep meg bennünket. Amikor Andréka Károly a főkapitányság politikai ügyosztályának vezetőjét a belügyminiszter detektívfőnökké nevezte ki, tudtuk, hogy ez azt jelenti: még több munkás kerül a börtönökbe és a zalaegerszegi internálótáborba. Andréka hivatalba lépése után két héttel megkezdte működését s az első „nyomozási sikere" az, hogy hetven embert tartóztatott le már eddig, és kilátásba he-

[1] „A Kommün" fejlécén ez állott: „Kommün. Kommunisták Magyarországi Pártja (a III. Internacionálé Szekciója) Budapesti Lapja."
[2] Helyesen Ráday utca 53.
[3] Helyesen Szabó Kornél.

lyezte, hogy még 400 munkást rövidesen őrizetbe vesz. Talán felesleges megjegyeznünk, hogy szó sincs semmiféle Bécsből irányított kommunista szervezkedésről és az sem igen valószínű, hogy odahaza nem létező kommunista szervezetek egy kommunista napilapot adtak ki, amelynek eddig már 39 száma jelent meg. Hasonló kommunista szervezkedésről és lapkiadásról már elégszer adott hírt a budapesti rendőrség és a törvényszék mindannyiszor felmentette az „összeesküvés" vádlottjait.[1]

Bécsi Magyar Újság, 1922. szeptember 21. Hetven munkást tartóztattak le Budapesten.

69

1923. január 1

LÁSZLÓ JENŐ FÉMMUNKÁS JELENTÉSE A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉ VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGÁNAK A MAGYARORSZÁGI ILLEGÁLIS MOZGALOMRÓL[2]

A mozgalom, amelyet a sejtrendszer alapján irányítottak, magától értetődően illegális és központosított volt. Ezért a sejtek tagjai és vezetői csak a számukra kijelölt munkakört ismerték, és csak arról a sejtről tudtak, amelyhez tartoztak.

A mozgalmat a maga összességében ezért csak azok az elvtársak ismerhették, akik vezették. A többi elvtársak nem ismerhették, hisz különben a mozgalom nem állt volna többé a sejtrendszer alapján, és nem is dolgozhatott volna sikeresen.

Előttem ismeretlen okokból nem érkezhettem meg Moszkvába a IV. világkongresszusra[3] mint a szervezetek küldöttje. Ez csak a kongresszus befejezése után, december 30-án vált lehetővé számomra. Most a Komintern részéről felszólítottak, hogy írjak jelentést a magyarországi mozgalomról. Itt fenti fejtegetéseimre kell hivatkoznom: én is azok közé tartozom, akik a mozgalmat a maga összességében nem ismerték, mert csupán a mozgalom egyszerű frontkatonája voltam, mint sejtvezető tevékenykedtem, mégpedig először a dunántúli Za-

[1] A magyar ellenforradalmi sajtó valóban jelentetett meg híreket nem létező kommunista „összeesküvésekről" is. Ez esetben azonban a hír igaz volt, és Gerő Ernő, Greiner József, Révész Imre, Komor Imre és társaik elleni perben a több mint 100 vádlott mintegy 150 év fegyház-, illetve börtönbüntetést kapott.

[2] László Jenő a Gerő Ernő és társai-féle szervezkedés szabadlábon maradt tagja volt, aki 1922 végén Bécsbe menekült, majd Moszkvába küldték a KI IV kongresszusára.

[3] A Kommunista Internacionálé IV. kongresszusát 1922. november 5—december 5. között tartották.

laszentgrót községben és később rövid ideig Budapesten. Mint küldöttnek természetesen az egész mozgalmat ismernem kellene. Normális körülmények között így szokott lenni. (Normális körülményeken azt az esetet értem, amikor a sejtek megbízottjai küldenek ki valakit a kongresszusra.) Ebben az esetben azonban nem engem küldtek volna ki, hanem nálam nagyobb műveltségű és nagyobb tehetségű elvtársat, aki azután az egész mozgalomról beszámolhatott volna. Ezeknek az elvtársaknak azonban most sajnos a „keresztény kurzus" kínzókamráiban a pokol minden kínját kell elszenvedniök.

A fenti értelemben vett normális kiküldetésre azért nem kerülhetett sor, mert mielőtt még idáig juthattunk volna, a rendőrség felfedezte a szervezetek legnagyobb részét és a vezetőiket is. Mindössze hat elvtárssal együtt sikerült a letartóztatás elől Bécsbe menekülnöm.

Bécsben az ottani elvtársak előadásokat tartottak nekünk. Ez alatt az idő alatt kaptuk a még működő szervezetektől azt a megbízatást, hogy a IV. világkongresszuson képviseljük a mozgalmat. Magától értetődően nem utazhattam Budapestre, hogy az elfogott elvtársakat megkérdezzem, hol van még szervezet azokon kívül, amelyeket ismertem.

Egyébként Hirossik elvtársat is jelölték küldöttnek, és minthogy ő vezette a szervezeti ügyeket, beható jelentést adhatott volna az egész mozgalomról.[1] Ezért amikor a megbízatást kaptuk, nem tartották szükségesnek, hogy engem is tájékoztassanak a mozgalom minden részletéről.

Itt tehát nem számolhatok be másról, mint arról, amit én magam megfigyeltem a mozgalomban és amiről Bécsbe menekült elvtársaimtól értesültem.

Én 1922 január végén vettem fel a kapcsolatot Greiner József budapesti elvtárssal. Akkoriban Zalaszentgróton tartózkodtam, ahol elvtársaimmal együtt nyomban hozzáláttam a sejtalakítás munkájához. Az elvtársak közül azok, akik a magyar Tanácsköztársaság bukása után be voltak börtönözve, felkeresték megbízhatóbb volt fogolytársaikat, és bekapcsolták őket a mozgalomba. Így rövid idő alatt sejtek jöttek létre Zalaszentgróton és e község környékén, továbbá Zalaegerszegen, Nagykanizsán, Sümegen, Tapolcán, Szombathelyen és Sopronban.

[1] Hirossik János, az Ideiglenes Központi Bizottság tagja volt megbízva azzal, hogy a magyarországi szervezetekkel a kapcsolatot fenntartsa. A moszkvai kongresszuson azért nem jelenhetett meg, mert Berlinben a német rendőrség letartóztatta, és néhány hónapig fogva tartotta.

A kisebb vidéki helységekben, ahol nincsenek nagyobb munkástömegek, és ezért sem szakszervezetek, sem pártszervezetek nem jöhettek létre, a sejtek arra törekedtek, hogy ezt a szervezetet szociáldemokrata alapon életrehívják, és benne megszervezték a vezetést. Falun főleg arra törekedtek, hogy földmunkáscsoportokat szervezzenek.

Ezenkívül a sejttagok mindenütt, ahol munkások közé kerültek, felvilágosító munkát fejtettek ki és agitáltak, minden politikai és gazdasági kérdésben állást foglaltak, anélkül azonban, hogy felfedték volna kommunista voltukat.

Ez minden, amit saját közvetlen tapasztalatomból tudok. Az elvtársak közül csak a zalaszentgrótiakat és azonkívül a környék néhány sejtvezetőjét ismertem.

A mozgalom vezetői közül Singer Ernő (Gerő Ernő) és Greiner József elvtársakkal álltunk érintkezésben, akik Budapesten tartózkodtak. Tőlük kaptunk utasításokat és nyomtatványokat.

Ezenkívül ismertem a Budapesten tevékenykedő elvtársak közül Halek Jenő kádárt, aki az albertfalvai repülőgépgyárban dolgozott és ott mint sejtvezető működött. (E gyárban többször került sor összeütközésekre az ott dolgozó elvtársak és a szakszervezeti vezetőség között, ami az ottani sejtek tevékenységének tulajdonítható.) Ismertem továbbá Sachs Gyula és Székely Lajos cipészeket, akik először Budapesten, azután pedig Szombathelyen rövid idő alatt eredményes munkát végeztek. Székely elvtárs egyébként a szombathelyi cipészszakszervezet elnöke is volt, és vezetése alatt az ottani munkásság több sikeres sztrájkot harcolt végig, természetesen a sejtek tevékeny közreműködésével.

Hadik Miklós elvtárs, aki először a zalaszentgróti sejt tagja volt, és azután mint dunántúli összekötő dolgozott, később Nagykanizsán és Sopronban alakított meg sejteket.

Továbbá a letartóztatás elől Bécsbe menekültek: Sinka Ferenc és Kapási Mihály cipészsegédek, akik Budapesten mint sejtvezetők tevékenykedtek, valamint Gulyás József kovácssegéd, aki Tiszántúlon volt összekötő, és mint ilyen főleg Hódmezővásárhelyen, Szentesen és a magyar Alföld más városaiban működő sejtekkel tartotta fenn a kapcsolatot.

Sejtek működtek minden szakszervezeti és pártszervezetben, melyekben erős ellenzéki mozgalmat fejlesztettek ki a párt- és szakszervezeti vezetőséggel szemben és az utóbbiakat, ahol erre valamilyen alkalom adódott, a választásokon kommunistákkal váltották fel,

(így történt például a budapesti és a szombathelyi cipészszervezetben, hogy a választásokon a régi vezetőség kibukott, és helyükre sejttagokat választottak meg.)

Azonkívül bérkonfliktusok esetén a sejtek fokozták a munkások követeléseit, és sztrájkokat szerveztek; így például az 1922 nyarán kitört fémmunkás-sztrájkok[1] a sejtek vezetése alatt állottak. Sztrájk esetén a sejtek mindig a sztrájk élére álltak. Ha a szakszervezeti bürokrácia le akarta építeni vagy leépítette ezeket a sztrájkokat, a sejtek ügyes taktikával mindig leleplezték a szakszervezeti bürokrácia e mesterkedéseit.

Magától értetődően a sejtek ezt a harcot nem kommunista jelszavakkal vívták, hanem mint szociáldemokrata ellenzék szerepeltek a fent említett szervezetekben; a harcot tehát leeresztett sisakkal vívták.

Mi, akik részt vettünk a mozgalomban, mindezen tapasztalatok alapján nyugodtan állíthatjuk, hogy ha a rendőrség még 8—10 hónapig nem fedezi fel a mozgalmat, kevés kivétellel minden szakszervezetet meghódítottunk volna a kommunista párt számára.

A szociáldemokrata pártban a sejtek azt tűzték ki fő feladatul, hogy leleplezzék a párt parlamenti tevékenységét és a pártvezetőséget jobbra, a tömegeket azonban balra, a kommunista balszárnyra hajtsák.

A mozgalom állandó sajtószerve a hetenként megjelenő „Kommün" volt, amely minden sejttaghoz eljutott. Ez a lap minden alkalommal felhívta az elvtársak figyelmét a párt- és szakszervezeti bürokrácia árulásaira, és leleplezte ezeket, azonkívül külföldi párthíreket közölt, az illegális mozgalomról azonban nem tartalmazott semmiféle közleményt vagy utasítást.

Azonkívül kaptunk könyveket és a Berlinben megjelenő magyar „Vörös Zászló"-t,[2] továbbá a „Szegényember"[3] című magyar földmunkás újságot.

Lent Magyarországon a mozgalom teljesen egységes volt, nem tudtunk és nem hallottunk ott semmiféle frakcióharcokról, még azt sem tudtuk, ki vezeti a mozgalmat és abban a hitben éltünk, hogy Singer elvtárs közvetlenül Moszkvával áll összeköttetésben.

[1] 1922. augusztus 17—28. között sztrájkoltak a budapesti vasmunkások.

[2] Az említett lap, a „Vörös Zászló" egyetlen példánya sem áll rendelkezésünkre.

[3] A „Szegényember" a KMP Bécsben szerkesztett lapja. Mindössze néhány száma jelent meg 1921-ben.

A frakcióharcokról csak Berlinben értesültünk, itt tudtuk meg azt is, hogy Magyarországon két mozgalom állt fenn, sőt, hogy e mozgalmak között Magyarországon súrlódások is voltak.[1] Nyomban felismertük, milyen veszélyes a magyar munkásmozgalomra nézve ez a két, egymást nem támogató mozgalom, s ez a felismerés indított bennünket a kongresszushoz intézett levelünk megírására.

Tudomásom szerint érintetlen szervezetek vannak még Győrött és Pécsett. Azonkívül a lerombolt szervezetek maradványai újrafelépítésre várnak, ennek az újrafelépítésnek azonban csak a sejtrendszer alapján és azokkal a módszerekkel szabad megtörténnie, amelyekkel ez a munka eddig folyt, legfeljebb óvatosabb formák alkalmazásával és az elkövetett hibákból a letartóztatások után levont tanulságok értékesítésével; így például a vezetéssel és a sejtek vezetésével megbízott elvtársakat időről időre le kellett volna váltani, illetve át kellett volna helyezni.

Mindez megvalósításra vár, minderre vár a magyar munkásság; ha ezt elmulasztjuk, az a helyzet megértésének hiányáról tanuskodik, és bűn a munkásmozgalommal szemben.

Idetartozik még az emigráció egyesítése és nevelése, előkészítése szívós, kitartó harcra, megfelelő, mozgósítható elvtársak kiválasztása és kiképzése a hazai mozgalom tartalékaivá, hogy minden pillanatban rendelkezésünkre álljanak elvtársak, akik otthon sikeres munkát tudnak végezni. Szükséges lenne az emigráció részére egy lapot kiadni. Mindennek a bomlasztó frakcióharc kizárásával kellene történnie, de legalábbis a szükséges pártellenzékre kellene ezt korlátozni; a magyarországi mozgalomban azonban, továbbá az előadásokban és az emigráció életében *ennek a harcnak sehol sem szabad kifejezésre jutnia.* A legszigorúbb pártfegyelmet kell megteremteni, s ennek megfelelően párttörvényszékeket és felülvizsgáló bizottságokat kell létrehozni.

Most pedig Bécsbe menekült elvtársaim nevében azzal a kéréssel fordulok a Kommunista Internacionáléhoz, hogy amennyiben nem kapnak utasítást arra, hogy pártmunkára térjenek vissza Magyarországra, tegyék számukra lehetővé, hogy Oroszországba jöjjenek.

Ezek az elvtársak a következők: *Hadik Miklós, Gulyás József fémmunkások és Székely Lajos, Kapási Mihály és Sinka Ferenc cipészsegédek.*

Valamennyien a letartóztatás elől menekültek el, csak magyarul

[1] A frakcióharcokról lásd e kötet 59. sz. dokumentumát.

beszélnek, azonkívül oly nagy a munkanélküliség Bécsben, hogy ott nem kaphatnak munkát. Magyarországra nem térhetnek vissza, Bécsben elkallódnának, míg itt munkát kaphatnak és tanulhatnak.

Kommunista üdvözlettel

László Jenő
fémmunkás,
a magyarországi szervezetek
küldötte a IV. kongresszuson

PI Archívum. 500/1 f. 28. ő. e.

A DOLGOZÓ PARASZTOK ÉS FÖLDMUNKÁSOK HELYZETE

(70—72)
70

1922. január 11

A „VÖRÖS ÚJSÁG" (BÉCS)
A FÖLDMUNKÁSSÁG NÖVEKVŐ ELÉGEDETLENSÉGÉRŐL

Sokszor megírták, hírhedt volt mindig, hogy a magyar földmunkásság helyzete egész Európában a legutolsó, a legborzalmasabb. Hiszen alig hatvan-hetven éve, hogy levették róla a valóságos rabszolgabilincset a jobbágyság megszüntetésével. Ez a helyzet azóta csak a papíron változott, mert az állati sorsuk egész a proletárdiktatúra kitöréséig ugyanaz maradt. Most megint a régi, sőt, ha lehet, még borzalmasabb. A Dózsa-lázadás leverése után is irgalmatlanul büntették őket az urak, mert ellenük mozdulni mertek, most is legázolták őket még mélyebbre, mint azelőtt voltak.

De a magyar jobbágy nem feledett semmit Dózsa után sem, a magyar béres, zsellér, földmunkás nem felejtett most sem.

A mérték betellett.

Földjük sohasem volt. Kenyeret sohasem ettek eleget. Emberi ruhájuk sohasem volt. Emberi életük, örömük sohasem volt. Az urak sohasem adtak. Azt mondták, a háború után majd adnak. Adtak vitézi telkeket az úri pereputtyoknak.[1] Föld helyett bőven kijárt a bot, kutyakorbács, börtön, internáló tábor, meg az akasztófa.

A földmunkásság mindent látott, mindent megértett. És ezalatt a két és fél esztendő alatt szüntelenül a proletárdiktatúrán gon-

[1] Vitézi telket juttatott a földreform során az ellenforradalmi kormány kb. ezer különítményes tisztnek. A vitézi telek 40 katasztrális holdat tett ki. Ezt ingyen vagy igen kedvező feltételek mellett kapták meg az új tulajdonosok

dolkozott. Eddig mindig becsapták. Megtanult: nem hinni senkinek. S aminek és amiben most hisz: az a kommunista forradalom, amely az urat csakugyan elűzi a földről, kastélyból s a földet csakugyan azoknak adta és adja, akik azt megművelik.

Az a cikk, amely a magyar földmunkásság mozgolódásáról az egyik fő kurzuslapnak, a „Nemzeti Újság"-nak[1] az újévi számában megjelent, szinte a magyar földmunkás-forradalomnak, a hivatalos bejelentése. Érdemes sok részletet közölni belőle. A cikk a Békés megyei mezőgazdasági munkások forradalmi mozgolódásáról számol be, és ezt a Bécsből kiinduló kommunista agitációval magyarázza:

Már a nyár folyamán megemlékeztem róla, hogy az „emigráns" elnevezés alatt ismeretes bécsi magyarok kommunista röpcédulákkal iparkodtak a szerencsétlen gazdasági viszonyok folytán válságos helyzetbe került mezőgazdasági munkások lelkületéhez férni. A bécsi emigránsok tudták, hogy a mezőgazdasági munkások nem részesültek abban a kedvezményben, amely kedvezmények talán megillették volna, és így az ellátatlanok hiányos listájára építették agitációjukat.

Az ország egész területén különböző módon terjesztett röpcédulák által, ha nem is sikerült a kommunista agitációnak talajt verni a magyar nép között, de le nem tagadható, hogy vannak egyes vidékek, amelyeknek speciális gazdasági helyzete indokolttá teszi a téli idő munkaszünete által előállott kedvezőtlen helyzetben a kormány preventív intézkedéseit.

Úgy? Hát mégis csak sikerült a kommunista agitációnak olyan mértékben talajt verni, hogy sürgősen megelőző intézkedéseket kell tenni valami nagy veszedelem elhárítására?

Ezt a veszedelmet be is jelenti:

Sajnálattal kell megállapítanom, hogy Békéscsabán és környékén a rendes körülmények között részes arató- és földmunkából élő lakosság ennek a Bécsből kiindult agitációnak többé-kevésbé felült.

A környék közép- és nagybirtokosai napról napra nagyobb megdöbbenéssel konstatálják, hogy ezek között az elszédített és munka nélkül maradt emberek között az elégületlenség fenyegető mértékben nő.

Ezért a környék birtokosai az illetékes hatóságoknál aggodalmaik előtárása után megfelelő karhatalmat kértek, sőt arra is vállalkoztak, hogy ennek a karhatalomnak a költségeit hajlandók megtéríteni.

[1] A „Nemzeti Újság"-ból idézett cikk címe: „Békéscsaba vidékén nyomorognak a mezőgazdasági munkások."

Nagyon komoly és közeli lehet a kirobbanás veszélye, ha még erre is vállalkoznak.

Legújabban a Békés megyei Gazdasági Egyesület fordult egyenesen a kormányhoz memorandummal, amelyben a zavarok megelőzése céljából megfelelő intézkedéseket kér.

Ez a veszély nem képzelt, hanem meglehetősen komoly és egyúttal megmagyarázható is. A tiszántúli nép ugyanis nem esett át a bolsevizmuson olyan mértékben, hogy abból teljesen kijózanodhatott volna.[1] Nem kell ennélfogva csodálkozni azon, hogy a bécsi emigránsok agitációja ezeknek a tapasztalatlan embereknek a táborában némi talajra talált.

Íme: eleven életre kelt ki a lelkekből a proletárdiktatúrának eddig rejtegetett és ápolt emléke. De hogy józanodtak ki? Azaz nagyon is józanul tudják, hogy amit az urak két év óta akarnak kiverni belőlük, az az ő megváltásuk. A cikk így folytatódik:

Ennek a környéknek a közállapotaira jellemző tünet a következő: Mikor a kormány, hogy a munkanélküliek számát apassza és elejét vegye a téli nyomorúságnak, az ármentesítő társulatok útján nagyobb munkálatok megkezdéséhez fogott, akkor a felszólított földmunkások közül alig egy-két ember jelentkezett. Erős argumentuma a gyökeret vert agitációnak a 150 koronában megállapított napszám, amely összeg a lehető legmagasabb, amit napszámos egyáltalában elérhetett. A másik tünet az, hogy a kedvező munkafeltételektől elzárkózott munkásság ma odajutott, hogy a szérükből s a határból s nem egy helyen a magtárakból is a betakarított takarmányt s a felraktározott gabonát rendszeresen fosztogatja, amit a birtokosság megakadályozni a kellő karhatalom hiányában képtelen.

A cikk ezzel végződik:

Megokoltnak látszik tehát a békéscsabai közép- és nagybirtokosság, de elsősorban a fenyegetett nemzeti vagyon megmentésére a kormány megfelelő rendeletek útján megfelelően intézkedik.

A magyar földmunkás-forradalom útban van. Ez a forradalom csak kommunista lehet, s az élén csak a Kommunisták Magyarországi Pártja állhat, amely a diktatúra bukása óta egy pillanatra sem szűnt meg ébren tartani, előkészíteni, érlelni a magyar mezőgazdasági proletárság új, döntő forradalmát.

Vörös Újság (Bécs), 1922. január 11. Mozog a földmunkásság.

[1] Az 1919. április 16-án megindult román támadás elsöpörte a Tanácsköztársaságot a tiszántúli területeken.

1922. szeptember 13

A „KOMMÜN" CIKKE A NAGYATÁDI-FÉLE FÖLDREFORMRÓL

Négy év óta hirdetik a földosztást,[1] de négy év óta csak bolondítanak. A háború szörnyű emberpusztítása után azt ígérték, hogy a sántán, bénán vagy félig holtan megmaradtaknak, a „hősi halottak" hátramaradottjainak és rokkantaknak jutalmul földet fognak osztani: földet, amelyben nem fogja őket senki háborgatni, s melyből meg fognak tudni élni. Négy év telt már el a háború befejezése óta, de az úri-paraszt, a nagyurak asztalához felkapaszkodott csizmás miniszter — Nagyatádi — kénytelen beismerni, hogy „a földből oly keveset juttattak még a hadirokkantaknak és hadiárváknak is, hogy azok semmit sem érnek vele". (Nagyatádi október 6-i parlamenti beszédéből).[2] Földosztást, földbirtokreformot hirdettek, száz- és ezerszámra szedték össze a bírákat, biztosokat, felügyelőket, kormánybiztosokat és egyéb nevű és rangú naplopókat, akik azután suba alatt elintézték az egész dolgot a földesurakkal. A nincstelen szegényember kapott egy-egy cédulát — de a föld továbbra is az ezerholdasoké maradt. Négy év alatt nem adtak annyi földet a nincsteleneknek együttvéve, mint amennyivel egy átlag-nagybirtokos egymagában rendelkezik. A kiosztott kevés számú kisbirtok sem a szegény földmunkásoknak jutott, hanem többnyire a régi gazdáknak, akiknek volt elég pénzük a ládafiában arra, hogy megfizessék azt. A szegényember pedig tovább túrhatja a földet, hogy a mindennapi krumpliját megkeresse, ha ugyan kap még valahol munkát.

Négy év óta bolondítják a föld népét mézes-mázos szavakkal. De nem teljes négy év óta. Volt egy rövid idő a háború óta eltelt négy év alatt, amikor nem bolondították a szegény népet. Volt egy idő, a proletárforradalom ideje. A proletárforradalom nem ígérgetett semmit a nincstelen földmunkásságnak, de annál többet tett érdekében. Hiszen nem is egészen négy és félhónapos fennállása alatt a földművesszegények ezreit és ezreit tette részeseivé a közössé vált földnek a földmunkás-szövetkezetekben. Somogyban és Kaposban, s

[1] A földreformra vonatkozó törvényjavaslatot Nagyatádi Szabó István terjesztette be 1920. augusztus 18-án a nemzetgyűlésnek. Az elfogadott törvény az 1920. XXXVI. tc. A földreformról lásd részletesebben *Nemes Dezső:* Az ellenforradalom története Magyarországon 1919—1921. Akadémiai Kiadó 1962.

[2] A Nagyatádi által elmondottakat lásd Képviselőházi Napló. 1922. IV. köt. 103. old.

egyebütt, ahol a proletárdiktatúra idején földmunkás termelőszövetkezetek keletkeztek, talán nem tudták eléggé megbecsülni a forradalom adományait, mert szinte minden küzdelem nélkül jutottak azokhoz. Bizonyos azonban, hogy a fehérterror hároméves uralma, a sok nélkülözés, kínszenvedés és megaláztatások megtanították a földmunkásokat arra, hogy mi a különbség a négyhónapos forradalom cselekedetei és a négyéves fehér ellenforradalom ígérgetései között. De nemcsak a termelőszövetkezetekben jutott földhöz és termelőeszközökhöz a földmunkásság, hanem a nagybirtokokon is. A nagybirtokok cselédsége a kinevezett termelőbiztos útmutatásai alapján művelte a földet s élvezte annak termését. A proletárdiktatúra alatt, mikor a külső kapitalista ellenség blokáddal zárta el az országot, s mikor az ipari munkásságnak sokat kellett nélkülöznie, a földmunkásság hasonlíthatatlanul jobb sorsban élt, mint manapság. Emellett nem nyírta őt az uraságtól lefelé a legutolsó botosispánig minden siheder, úri-csirkefogó úgy, mint ma. A forradalom vívmányait a magyarországi földmívesproletariátus csakis az ellenforradalmi földbirtokpolitika tükrében láthatja meg igazán.

Az ellenforradalom nemcsak a forradalom vívmányait semmisítette meg teljesen, s nemcsak a földmunkás-szövetkezeteket és szocializált nagybirtokokat adta vissza régi tulajdonosaiknak, hanem igyekezett az elmulasztott nyereséget is behajtani a földmunkásságon. Ismét életbe lépett a korlátlan munkaidő, a földesúr fenyítő hatalma, a teljes jogfosztottság és kiszolgáltatottság állapota. A mérhetetlen uzsoráért és robotért pedig cserébe adtak a földművesszegénynek egy délibábos ígéretet: annak, aki félkezét, féllábát vagy akár mindkét szemét otthagyta a háborúban — föltéve, hogy a földesúrnak és a mai rendnek mindig alázatos szolgája volt —, megígérték, hogy kap majd egy akkorka földdarabot, talán, mely elegendő lesz, hogy a csontjai örök nyugodalmat találjanak benne. A földmunkásszegénység java része ma már nagyon jól tudja, hogy mit várhat ettől az ígérettől, az urakkal parolázó ál-kisgazdaminiszter földadóreformjától. Semmit sem várhat tőle! De ugyanúgy tudják a rokkantak is, hogy az úgynevezett vitézi telkek[1] kilenctized része ezredeseknek s egyéb pléhgalléros csirkefogóknak jut ajándékul. A földesurak nem akarnak és nem is akarhatnak földet adni a nincsteleneknek, nem akarják megszüntetni a földmunkások nyomorúságát. Nem akarják! Mert a földmunkások nyomorán hízik kövérre az ő gazdaságuk. Bár hirdetik, nem akarják a földosztást, mert a földosztás az ő úri

[1] Lásd e kötet 176. old. 1. sz. jegyzetét.

létük halálát jelentené. A földmunkásokon sohasem fognak segíteni a földesurak a maguk jószántából, hanem csakis akkor, ha az erőszak fogja őket engedményekre kényszeríteni. A földkérdést azonban nem lehet megoldani ígéretekkel és papírosrendeletekkel, hanem csakis a földdel magával. Ezt a megoldást pedig a proletárforradalom fogja meghozni.

Kommün, 1922. szeptember 13. Négy év — négy hónap.

72

1922. szeptember 17

EGY SZOCIALISTA FÖLDMUNKÁS LEVELE A MAGYAR FALU NYOMORÁRÓL

Egy emigrációban élő elvtárshoz érkezett ez a levél, melyet kerülő utakon egy régi szervezett szocialista földmunkás küldött. Az elvtárs levele mindennél beszédesebb bizonyíték a falu parasztságának forradalmi hangulata mellett. A levélből a következő részletet közöljük: ... Van egy kis mondanivalóm is ezenkívül, amit előre is megköszönök, mert tudom, megteszik nekem levelem kijuttatását. Ha azt, amit mondani akarok, megírásra érdemesnek tartanák, azonban a községet és a nevemet pontozzák ki. 60 esztendős vagyok. Megkóstoltam kétszer is elveimért a megyeházi kosztot, büszke lennék rá ma is. De van egy testvér húgám, nevelt lányom, aki tanítónő lesz. Az első tanítója én voltam, mikor négyesztendős korában a csuhásokból olvastam neki. Jó, derék, kommunista meggyőződésű és ő sínylené meg, ha én újra a csendőr szuronyával ismerkedném meg levelem kiírása végett.

Amiről fel akarnám világosítani az elvtársakat, az a Horthy-féle paraszt-ínségakció, amelyiknek olyan következményei lesznek, amelyről talán maguk nem is álmodnak. Amerikát járt ember vagyok, és előbb olvastam Weitling Vilmost, mint a 100 esztendős jövendőmondót. Több annak 20 esztendejénél is, hogy Bokányi Dezső az én házamból indult el, mikor a Piac téren elmondta beszédét. Várkonyi is volt nálam. A renegát Csizmadiának három ízben is főzött a már 11 esztendeje elköltözött feleségem. Mezőfi Vilmossal 4 óra hosszat vitáztam, és nem tudott eltéríteni a nemzetköziségtől. Pedig talán úgy beszélt, mint aranyszájú Szent János. Árulónak tartottam a vita után, és még hajlékkal sem kínáltam. A magamfajtájú ember nem a

csillagokból jósol tehát, hanem az után a sok hasznos írás után igazodik el, amit életében el-el olvasott, meg a garmada élettapasztalatból, amit maga-maga megírt, és amit úgy szerzett magának, hogy a saját ügyesbajos dolgán kívül meglátta a maga osztályának a küzködését is Dózsa Györgytől mind a mai napig. Akármilyen gazember lett is Csizmadia a képviselőházban, egy jó mondást vágott a zsiványok fejéhez, amikor az Alföldön kétségbeesésükben széttörték a nyomorgó parasztok az aratógépeket, „hogy ne nevessenek, mert ebből olyan szél kerekedhetik őszre vagy tavaszra, hogy az urak megint szaladni fognak". A Bethlen miniszterelnök is okosan képviseli a maga osztálya érdekét, és ha a mostani ínségsegítő felhívásában az urakat a maguk érdekében hívja adakozásra, és nyíltan kiírja, hogy fél a nyomorgó parasztok lázadásától, akkor nem azért írja, mert előre inába szállt a bátorsága, de mert a gróf, akinek századik dédapja is politizált, jobban látja előre a dolgokat, mint a paraszt, akiknek a századik ükapja is kapált — a gróf uradalmában.

Figyeljenek fel tehát az elvtársak is, mert ha a legkisebb sztrájkkot, ami a gyárban végbemegy, maguk is nagyobbnak tartják, mint a parasztosztály évezredes szenvedését, akkor nagy baj lesz belőle. A magyarországi szoc. dem. párt, az már nem hisz a forradalom csodát tevő erejében, ami meglátni való hát Magyarországban, azt maguknak kell meglátni, ha igazán kommunisták.

Olyan nyomorúságot még nem láttak, mint amilyen két esztendeje a falun van. Egyvégen 15 olyan házat tudok megszámlálni emlékezetből is, ahol még egy szakajtó búza sincs. Hallottak már olyant, hogy 26 esztendős parasztlegény, aki Toldi Miklóssal birokra kelne, s aki mindig két ember helyett dolgozott, most koldul? Az asszonyok a puszta földön alusznak, mert eladták az avít nyoszolyát. Jön a tél, és ha az urasági erdőbe fáért ment tavaly a szegény parasztgyerek, sörétet kapott. A falu éhsége sokkal borzasztóbb, mint a városé. Most tartósabb is. Ne gondolják, hogy hadiözvegyek meg hadiárvák szegénysége a kiabáló. Minden éhező hadinyomorékra legalább egy munkabíró, munka nélkül járó felnőtt férfi is esik. Tavaly is, idén is. Ez most már állandó. A háborúban a jobbmódú kisebb gazda is kifizette adósságát, gépet is szerzett be. A mi vidékünkön annyi az arató-, vető-, cséplőgép, hogy évekkel előtt nem is álmodott róla senki. Ez sok-sok, igen sok munkáskezet tesz fölöslegessé. Ha igen sok a felesleges munkáskéz, olcsó a munkaerő. Aki munkát kap, az is koplal hát... Maguk ismerik a munkaadók szabályát, meg a magyar birtokososztály jószívűségét is, hogy inkább megdöglik, de egy fillérrel,

egy szem búzával sem fizet többet, mint amit muszáj! De talán nem ismerik azt, hogy bizony ma már a paraszt is inkább nekimegy a csendőrszuronynak, de nem vállal aratást vagy kapálást, és koplal meg köpköd a semmitől, ha a legszegényebb bért nem kapja. Szembeszúró alamizsnáért nem dolgozik.

Amerika most nem kivándorló hely. Az ínségmunka csak ínségmunka, az nem munka. Lopni a falun nem lehet, mint a városban. A szegénylegény világideje lejárt.

Mi lesz ebből?

Horthy ínségakciót csinál belőle és a miniszterelnökével mondatja, hogy szent isten, ebből parasztlázadás lesz. Az idén talán még nem akarják, de a jövő esztendőre talán már nem is bánják. A magára maradt parasztszegénységgel úgy gondolják, a nemzeti hadsereg majd elbánik.

Ma táncolnak is a szegénység tiszteletére, hogy egy pár fillér jusson, holnap talán már vígan fognak táncolni a lemészárolt szegénység tiszteletére, mint Zápolyáék Dózsa György lakomáján.

Maguk fiatalok, hát nem tudják, hogy volt ám már ilyen ínségakció a magyar Kanaánban. Országos is, megyénkint is. A felvidéki az országos volt. Régesrégen. A felvidéken nem termett krumpli, azt szavalták. Ferencz József is adakozott. Az Alföldön a megyeházakban jótékony bálokat adtak, hogy éhen ne vesszen a szegény paraszt. Pedig volt akkor is rendes termés, de három esztendeig el volt zárva Amerikától, meg a gépek akkoriban jöttek divatba . . . A többiről tudnak. Az Alföldön akkor volt a híres lázadás.[1] Ott kiabáltam én is a . . . nagypiacon, mikor belénk lőttek a csendőrök. Akkor kerültem két és fél esztendőre úri kenyérre én is sok lázadó társammal.

Belénk rúgtak, ránk tiportak, mert nem volt, aki vezessen bennünket.

Ha igazi kommunisták maguk, akkor megértik a célomat, evvel a levélnek írásával. De akkor segítenek is, amennyit tudnak. Nem parasztnyomor akcióval, *de szervezéssel.* A nyomorgó paraszt ma már belemegy a Horthy hadseregébe is. Azért hencegnek úgy, hogy így meg amúgy, megbirkóznak a világgal is. Annyi elkeseredettet kapnak, mint a tengerfövény, mint ahogyan az angolok önkéntes hadsereget, mikor a gyárakat bezárták. Az édesapja hasába is belemártja az effajta a bajonétet. De meg is lehet szervezni ezt a fajtát ma úgy, ahogyan sohase lehetett.

[1] A levél írója nyilván a századforduló alföldi parasztmegmozdulásaira utal.

Ha meg azt hiszik, hogy ez az egész egy öreg ember fecsegése, akkor tépjék össze ezt a levelet.

Egy-két esztendő múltán meglátják, hogy kinek volt igaza!

(A levél többi része személyes vonatkozású.)[1]

PI Archívum. 500/2 f. 57. ő. e.

AZ 1922-ES VASASSZTRÁJKOK

(73—75)

73

1922. április 9

A „KOMMÜN" CIKKE A VASMUNKÁS-SZTRÁJK TERJEDÉSÉRŐL

A nagy vasassztrájk még tart,[2] a munkások nagyszerűen állják a küzdelmet. A bürokrácia aljassága nem ismer határt, legfeljebb arról lehet szó, hogy aljassága vetekszik gyávaságával és tehetetlenségével. Dacára annak, hogy naponta kezdődik meg a munka az egyes üzemekben, a sztrájkolók száma nem apad, mert mindig újabb gyárak csatlakoznak a már sztrájkban állókhoz. Alig lehet követni a rengeteg apró mozgalmat, melyek egymásután törnek ki úgy Budapesten, mint vidéken is. Legutóbb Szegedről és Békéscsabáról jöttek sztrájkhírek, és Budapesten megint egy egész csomó gyárban és szakmában voltak részleges és teljes munkabeszüntetések. A szakszervezeti tanács a munkások háta megett köt egyességet, és a munkások csak akkor tudnak meg valamit, amikor megtörtént a megegyezés. Ezek a maguktól felburjánzott, önként kitörő sztrájkok világosan mutatják, hogy a munkásság már nem bírja a reá nehezedő ropant súlyú nyomort. Világos és kézzelfogható bizonyítékai ezek annak, hogy a munkásság nem hajlandó tovább is birkatürelemmel szenvedni és kivert kutyaként meghúzódni. Mindenki tudja ezt, csak a szakszervezeti bürokrácia nem tudja vagy nem akarja megérteni.

[1] Az eredetiben így.

[2] A vasasok sztrájkja 1922. március 10. és április 14. között zajlott le. Hosszas tárgyalások után a Magyar Vasművek és Gépgyárak Egyesülete 20%-os béremelést ígért. Ez nem volt arányban az általános drágulással, és nem terjedt volna ki valamennyi vasmunkásra. A Vas- és Fémmunkások Szövetségének vezetői tárgyalásokat kezdtek a gyárosokkal, a belügyminiszterrel, a kereskedelemügyi miniszterrel, a főkapitánnyal és a főkapitány-helyettessel, és elfogadták a 20%-os béremelést, amely a növekvő infláció következtében a megegyezés idején már kevesebbet ért. A tárgyalások „eredményeiről" Miákits Ferenc számolt be 1922. április 12-én. [Lásd Népszava, 1922. április 13.]

Nem hajlandó egységbe szervezni ezt a nagyszerű megmozdulást és eltűrik, hogy egymásután, egyenként, részletekben törjenek le minden bérmozgalmat. Azonban nemcsak eltűri ezt a bürokrácia, hanem saját maga is elősegíti, és igyekszik megosztani, szétforgácsolni a proletariátus erejét. Ha a munkásságnak nem sikerül ezzel a korrupt, áruló bürokráciával szemben sajátmagának egységesíteni a mozgalmát, és ha nem sikerül megértetni a többi munkásokkal, hogy a vasasok letörése a bérdiktatúra további megszilárdulását jelenti, akkor el kell készülniök arra, hogy a közeljövőben aligha lesz remény sikeres harcokra. A vasassztrájk nem a vasasok külön szakmai ügye, hanem az egész munkásságé, és ezért nemcsak az összes vasasoknak, hanem az összes szakmák munkásainak is segíteniök kell őket. Csakis az általános sztrájk képes arra, hogy megtörje a bérdiktatúra jegét, és komoly eredményre vezessen a munkásság érdekeiért megindított harcban. Ezért minden eszközzel követelni kell az általános sztrájkot az 50%-os béremelésért, és nem szabad engedni, hogy 10—12 000 vasmunkás nagyszerű harcát letörje a szakszervezeti bürokráciával szövetkezett kapitalizmus. Aki ahelyett, hogy általános sztrájkot igyekeznék csinálni, a sztrájk leszerelése mellett agitál, az elárulja a munkásosztályt, és maga is hozzájárul annak további mérhetetlen kizsákmányolásához.

Kommün, 1922. április 9. Bérharcok.

74

1922. április 20

A „KOMMÜN" A JOBBOLDALI SZAKSZERVEZETI VEZETŐK ÁRULÁSÁRÓL

Megtört a sztrájkhullám? Korántsem! Csupán az történt, hogy a szakszervezeti bürokráciának ügyesen kieszelt, jól beállított és ravaszul végrehajtott taktikája egyelőre sikerült. Mikor Miákitsék és Kabókék látták, hogy a munkásság az ő kifejezett akaratuk ellenére is forrong és harcra készül, akkor — élére álltak a mozgalomnak. Élére álltak, mégpedig olyan hatékonyan, hogy a 11 000 csepeli vasmunkás sztrájkját eszük ágában sem volt úgy kiszélesíteni, hogy az megdönthetetlen harci eszköz legyen a munkásság kezében. Hagyták, hogy 11 000 vasmunkás annyira kikoplalja magát, hogy ellenálló képessége megtörjön, és akkor aztán engedelmesen, bocsánatkérően menjen vissza a gyárakba, az üzemekbe. Kende Tódor és Andrejka fő-

kapitány-helyettes joggal vannak megelégedve a Miákitssal és Kabókkal folytatott tárgyalások eredményeivel, hisz az ő győzelmük teljes. A munkásság engedelmesen, türelmesen, a „nyugodt" termeléshez okvetlen szükséges korgó gyomorral tér vissza a gyárakba, többek között abba a gyárba, ahol Dessauer igazgató azzal intézte el a munkásság követeléseit előterjesztő bizalmiakat, hogy: „Hátra arc! Mars ki!" Bezzeg Miákitssal és Kabókkal nagyon udvariasan és előkelően beszéltek a kereskedelemügyi miniszternél és a főkapitány-helyettesnél.[1] Andrejka kijelentette egy újságíró előtt, hogy az „ő felfogása szerint a munkaadók elmentek az engedékenység legszélsőbb határáig, és többé semmi akadálya sincs annak, hogy a munkások visszatérjenek munkahelyeikre". A főkapitányi nyilatkozat után a gyárosok a Vasművek és Gépgyárak Egyesületében szervezve, egyesült erővel támadásba mentek át. A harci helyzet ilyetén megváltozását a szakszervezeti bürokráciának köszönheti a munkásság. Ahelyett, hogy a munkásság az általános sztrájk mielőbbi proklamálásával irányt szabott volna az eseményeknek, a szakszervezeti bürokrácia addig hitegette a munkásságot, és addig halogatta a harcot, amíg a tőke számára lehetővé tette a támadás megindítását. Kedden este az összes budapesti vas és gépgyárak kapujára kiragasztották az általános kizárást hirdető plakátot. A munkások elkeseredetten, de elszántan és a további harcra előkészülve azzal az egyöntetű elhatározással távoztak a gyárakból, hogy: — állunk a harc elé! De mi történt? Andrejka főkapitány-helyettesnek sikerült a szakszervezeti vezetők nyugtalan lelkiismeretét megnyugtatni és Miákits és Kabók éjjel 12 órakor az ágyból ráncigálták ki Kende Tódort, a Vasművek és Gépgyárak Egyesületének igazgatóját és Andrejka főkapitány-helyettest, a politikai rendőrség főnökét, és a munkásság egységes harcát megelőzve, még a harc kezdetét jelentő reggel felvirradása előtt, sietve aláírták a „megegyezést", amely minden szépítgetés dacára is a fegyverletételt és a feltétel nélküli megadást jelenti.

A munkások tisztán látják ezeket a dolgokat. A „Népszava" ellenben április 14-i számában „A Nép"[2] című kurzusszennylapnak arra a megjegyzésére, hogy ezért nem volt érdemes négy hétig sztrájkolni, szó szerint a következőket válaszolja: „... ennyi idő kellett ahhoz, hogy a gyárosok olyan engedményeket tegyenek, amelyek a munkásoknak jelentenek valamit. Azért, mert ennyi idő kellett ahhoz, hogy a gyárosok lemondjanak erről a szándékról, hogy a munkásokat le-

[1] Lásd e kötet 184. old. 2. sz. jegyzet.
[2] Szélső jobboldali uszító hangú fasiszta napilap.

törjék, s beléjük fojtsák a szabad akaratot."[1] Szórul szóra ezt tünteti fel a „Népszava" a négyhetes hitegetés-halogatás és a kapituláció „eredményeként". Minden munkás, aki a saját bőrén tapasztalja a harc leszerelésének súlyos következményeit, számon fogja kérni a szakszervezeti bürokráciától, hogy milyen „engedményeket" tettek a gyárosok. Vagy talán Miákitsék szemében az is „engedménynek" számít, hogy a gyárosok megígérték a bérek „rendezését", abban az esetben, ha „a munkások nem zavarják a termelés nyugalmát"? És a gyárosok „lemondtak arról a szándékukról, hogy a munkásokat letörjék?" Ez azután tényleg az egész világon páratlanul álló eredmény volna. Mert még eddig mindenütt letörték a munkásokat a kapitalisták, ha — módjuk és hatalmuk volt hozzá. És ha „megígérik", hogy nem törik le a munkásságot és ha a munkásság hinne ezekben az úri ígéretekben, mint ahogyan nem hisz, akkor annál könnyebben letörné őket. De a munkásság nagyon jól tudja értékelni a Kende Tódorok ígéretét és a Miákitsék szépítési kísérletét, és tisztában van azzal, hogyha ezeknek az „ígéreteknek" a valóra váltására kerül a sor, akkor ismét harcolnia kell, ismét sztrájkba kell lépnie.

A kommunistákra és az egész ellenzéki mozgalomra nagy feladatok hárulnak, hogy a szakszervezeti bürokrácia porhintését leleplezzék, és ezt az újabb árulást az ellenzéki mozgalom javára kihasználják. A gyűléseken, műhelyértekezleteken felelősségre kell vonni a szakszervezet vezetőségét a munkásság elárulásáért és becsapásáért. Elő kell készíteni a talajt az újabb megmozdulásokra, az újabb sztrájkokra, a harc újabb szakaszaira. És a mostani harcban szerzett tapasztalatokat az egész vonalon érvényesíteni kell. Bizalmatlansági indítványokat kell beterjeszteni és a vezetőkkel elégedetlen munkásokkal elfogadtatni. És állandóan napirenden kell tartani a kérdést: — mikor váltják be a kapitalisták a béremelésre vonatkozó ígéretüket? A munkásság béremelési törekvéseit továbbra is kénytelen lesz felszínen tartani, mert a folyton fokozódó drágaság elemi erővel kényszeríti erre. A gyárosok ellenben holtbizonyos, hogy nem fogják teljesíteni az „ígéretüket". Ha a harcoló munkásokat sikerült letörniök, akkor annál kevésbé fogják a letört munkásság követelését teljesíteni. Ennek következtében a harc előbb-utóbb újból kitör. Ha a mostani árulás véglegesen eltávolítja a munkástömegeket a szakszervezeti bürokráciától, olyannyira, hogy a legközelebbi harcokat a szociáldemokrata vezérek nélkül sikerül a munkásságnak vé-

[1] Lásd Népszava, 1922. április 14. Vasmunkások tudomásul vették a megegyezést.

gigharcolni, akkor a mostani tandíjat nem hiába fizette a munkásság. Ha a szociáldemokrata párt és a szakszervezetek áruló vezérei véglegesen lelepleződnek a munkásság előtt, akkor a mostani kudarcnak, a mostani árulásnak maradandó eredménye lesz.

Kommün, 1922. április 20. Elárulták a sztrájkot!

75

1922. szeptember 18

A VÖRÖS ÚJSÁG (BERLIN) CIKKE A SZAKSZERVEZETEK VÉDELMÉRE SZÓLÍTJA FEL A DOLGOZÓKAT

A levert sztrájk után azt mondották a munkások: a szakszervezet árulta el a harcot, amit a munkások tízezrei bátor kitartással folytattak. A szakszervezetek, amelyeknek célja és egyetlen létjogosultsága a munkásság gazdasági érdekeit megvédeni, a munkásság gazdasági harcában cserben hagyták a munkásságot. A harcot, amelyet sikerrel zárhattak volna le, úgy vezették, hogy a harc eredményül a munkáltatók pozícióinak megerősödését hozta. Hiába harcoltak a salgótarjániak, hiába álltak le a malommunkások, hiába hagyták ott az éttermet a pincérek, a vasasok is ott tartanak a harc után, ahol a harc előtt tartottak. Lehetséges-e az, hogy helyes, becsületes vezetés a munkásság gazdasági érdekeinek szem előtt tartásával, ennyi áldozatkészség mellett, mint amennyit a budapesti és vidéki munkásság mutatott, annyi elkeseredés után, mint amennyi három esztendő szenvedése mellett felgyülemlett — csak ennyit tudott kivívni a munkásságnak?

Nem kell kommunistának lenni ahhoz, hogy erre a kérdésre helyes feleletet találjunk. A budapesti munkások tízezrei és tízezrei, régi szociáldemokraták is csak azt felelték erre a kérdésre, amit mi felelhettünk. Nem a munkásság áldozatkészsége, nem a munkáltatók hajthatatlansága, nem is a kormány, a szakszervezeti bürokrácia felelős a vereségért, amely nyomorban hagyja tovább is a munkásságot. A munkásságnak erre a felismerésére jellemző az, amit budapesti testvér hetilapunk, a „Kommün" ír szeptember 6-i 28-ik számában:[1]

„A vas- és fémmunkások bizalmi férfi ülésén már megkezdték a Kabók-féle szakszervezeti bürokrácia felelősségre vonását. Kabók képviselő úr hiába erőlködött, hiába szedte össze szónoki tudományát, a

[1] Lásd Kommün, 1922. szeptember 6. Sztrájkmozgalmak — leszerelések — árulások.

bizalmi férfiaknak, akik a munkássággal együtt dolgoznak az üzemekben, nem tudta bebeszélni, hogy a mostani bérmozgalommal meg lehetnek elégedve a munkások. Minden munkás tudja, hogy Kabókék leszerelése, a legteljesebb kudarcot eredményezte. Éles ellenzéki támadások hangzottak el a bürokrácia ellen. A felszólalók mindnyájan hangoztatták a munkásság elkeseredését. A zaj folytonosan erősbödött, míg végül Kabók és Gál Benő, a Szakszervezeti Tanács titkárának beszéde alatt állandósult a teremben. Kabók a Láng-gyár egyik bizalmi férfiát ki akarta vezettetni a teremből. Erre a rendőrízű cselekedetre az szolgáltatott okot, hogy az illető munkás szemébe vágta Kabók úrnak és társainak, hogy elárulták a munkásságot . . .

. . . A vasasok bizalmi gyűlésén nyilvánvalóvá vált, hogy a vasmunkásoknál az egymás utáni leszerelések, árulások, az örökös fékezések, a bürokrácia aljasságai olyan komoly ellenzéki mozgalmat teremtettek, amely ma már siker kilátásával tudja felvenni, vagy helyesebben folytatni a küzdelmet, a munkásságot elgáncsoló szakszervezeti bürokrácia ellen."

Lapunk belsejében részletesen beszámolunk az egész harc lefolyásáról. Beszámolunk azokról a taktikai hibákról, amelyeket ebben a sztrájkhelyzetben csak tudatosan, készakarva lehetett elkövetni. A salgótarjáni sztrájkot[1] a vasassztrájk kezdetének napján csak az akarhatta leszerelni, aki se a bányászok, se a vasasok sztrájkjának győzelmét nem akarta. És a szakszervezeti bürokrácia ezt tette. Peyer képviselő úr akkor szaladt fűhöz-fához a bányászsztrájkot rossz körülmények között befejeztetni, mikor a legerősebb támogatást, a vasasok és az összmunkásság szolidaritását nyerték meg a bányászok ügyüknek. Horovitz akkor denunciálta a famunkásokat Andrejkának, amikor a többi harcban álló munkásság támogatására is tovább akarták folytatni a sztrájkot. A munkásság helyes ösztöne az egységes harcot akarta, Peyer, Miákits, Vanczák képviselő urak mindenáron ezt az egységet akarták elgáncsolni. Miért, mikor nyilvánvalóan helyes volt a munkások ösztöne?

Emlékezzünk csak vissza, hogy a sztrájk első napjaiban hogy hallgatott a „Népszava". Polgári lapok írtak a salgótarjáni rémségekről, mikor a „Népszava" még mindig a „szakmozgalom" rovatba dugott

[1] 1922. július 28-án sztrájkba léptek a salgótarjáni bányászok és tiltakozva a 12 órás munkanap ellen, béremelést követeltek. A sztrájkoló bányászokat kizárták, majd megkezdték kilakoltatásukat. Letartóztatták vezetőiket és a bizalmi férfiak nagy részét. Peyer Károly bejelentette, hogy interpellálni fog a parlamentben a bányászok ellen alkalmazott terror miatt. Az interpelláció helyett a bányászszakszervezet vezetői a munkáltatókkal kezdtek tárgyalni. A sztrájk augusztusban ért véget.

minden sztrájkhírt. Emlékezzünk vissza, hogy mikor már nem lehetett hallgatni, hogy mosakodott a „Népszava", hogy nem tehet a szociáldemokrata párt a sztrájkról, hogy a szociáldemokrata párt nem akarja semmi politikai célra kihasználni a sztrájkot. Nyilvánvaló volt: a szociáldemokrata pártnak kellemetlen volt a tömegsztrájk, akarata és szándéka ellenére szakadt rá. A szociáldemokrata párt nagypolitikát, az „egész ország" érdekében való politikát csinált; hogyne lenne kellemetlen neki, mikor a munkásság önálló osztálypolitikát követelt a liberális burzsoázia barátságát kereső vezérektől. Mert nem lehet valaki délelőtt a parlament bársonypárnás folyosóin Méhely Kálmán, Sándor Pál vagy Fenyő Miksa politikai barátja, nem tegeződhet a kormánypárt liberálisnak, demokratikusnak mutatkozó kegyelmes uraival, ha délután ugyanezektől vagy társaiktól a munkásság számára kell valamit eréllyel és gerincesen elérni. A szociáldemokrata párt fő törekvése, hogy bebizonyítsa Bethlentől Rassayig minden polgári politikusnak, hogy ők nélkülözhetetlenek a magyar politikában, hogy a szociáldemokraták az igazi őrei a rendnek és osztálybékének.

Ez a párt és parlamenti képviselői tehát nem állhattak oda teljes erejükkel a harcoló munkásság mellé, de ez a párt tartja ma munkásellenes parlamenti politikájának szolgálatában a szakszervezeteket is.

Ugyanaz a Vanczák, Peyer, Miákits, Batitz, Klárik, Rothenstein, akik a szakszervezeti munkásság soraiból kinőve keresik a polgári pártok szövetségét, maradtak meg a szakszervezet legfőbb vezetőinek is. A szociáldemokrata párt, amely már rég nem munkáspárt, amely a kereskedők és kisiparosok pártja, amely magát nem is a munkásság, hanem az egész „nép" pártjának tartja, nem engedi, hogy a szakszervezetek igazi feladatukat lássák el. Ha az ő politikájának kellemetlen, nem engedi a leghelyesebb lépéseket se megtenni a munkásság érdekében. Ezért volt fő gondja az egész sztrájk alatt, hogyan lehet megtörni a sztrájk egységes gyűrűjét.

A szakszervezet azonban nem a szociáldemokrata párté, a szakszervezetnek nem az a feladata, hogy egy megalkuvó, Horthytól Vázsonyiig mindenkinek barátságát kereső, szocialistának nevezett, de valójában kispolgári párt vezérkarának szekerét tolja.

A szakszervezet a munkásságé!

Magyarországon, ahol illegalitásba van kényszerítve a kommunista párt, a szakszervezet az egyetlen szervezet, amely a legszélesebb tömegeket is az osztályharc szolgálatába állíthatná. És a magyar munkásságnak nem szabad engednie, hogy ez az egyetlen véd-

bástyája továbbra is a megalkuvás nélküli proletárfeladatok végrehajtó szerve helyett Vanczák, Miákits vagy Peyer ide-oda rángatható sakkfigurája maradjon. A munkásságtól elvették szakszervezetét. Szerezze vissza! Tegye a mai bürokrácia helyébe a maga embereit, akik újra munkásszervezeteket fognak csinálni a szakszervezetekből és ha a szakszervezetek újra a munkásság kezében, a munkásságért lesznek, nem fog akadni egy munkás se, aki a szakszervezeteket okolja majd a vereségért. Mert a szakszervezet, amely újra a munkásoké lesz, a legapróbb kérdésben is több eredményt tud majd kicsikarni, mint ma a munkásság legnagyobb áldozatai mellett is.

Vörös Újság (Berlin), 1922. szeptember 18. Kié a szakszervezet? SZKP KB MLI 21/49. f. 2. lelt. 57. ő. e.

A BALOLDALI ELLENZÉK TEVÉKENYSÉGE A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRTBAN ÉS A SZAKSZERVEZETEKBEN

(76—78)

76

1922. június 7

A „KOMMÜN" CIKKE AZ 1922-ES PARLAMENTI VÁLASZTÁSOK TAPASZTALATAIRÓL

Hosszú előkészítés után lezáródott a választási osztályharc első és nagyobbik szakasza.[1] Még nem ismerjük a számszerű eredményeket, de az eredmények természete nem lehet kétséges. A tömegek szemmellátható balratolódásának elismerése elől a legreakciósabb polgári pártok sem tudnak kitérni. Kénytelenek a kormánylapok csakúgy, mint a keresztény és nem keresztény polgári ellenzéki oldalon bevallani, hogy a munkástömegek megint kezdenek önálló osztálycélokért harcba bocsátkozni. Mert a „munkások balratolódásának" ez a tulajdonképpeni értelme.

A szociáldemokrata párt jelöltjei igen jó eredménnyel kerültek ki a vidéki választásokból, s a pesti és Pest környéki eredmény sem

[1] Az 1922-es választások május 28—29-én és június 12—13-án zajlottak le. A képviselői mandátumok számát 245-re emelték. A választók számát viszont csökkentették. Az 1920-as 3 200 000 választóval szemben az 1922-es választójogi rendelet értelmében csak 2 382 000 állampolgár kapott szavazati jogot. Ez a szám az összlakosság 29,5%-át tette ki. A választójogi kötelezettségnek az összlakosság 22,5%-a tett eleget.

fog hozni meglepetéseket.[1] A munkástömegek a szociáldemokrata párt jelöltjeire adták szavazataikat, jóllehet igen sok esetben tiszta tudatában voltak annak, hogy kik ezek a jelöltek. Ismerték árulásaik sorozatait és tudták, hogy nem akarják a munkásosztály javát. S a munkástömegek helyesen cselekedtek, s mi kommunisták is azt mondottuk nekik, hogy így kell cselekedniök. A munkások nem cselekedhettek másként, mert hiszen a nekik megfelelő forradalmi munkáspárt, a kommunista párt hiányában nem szavazhattak másra, mint a kommunista[2] jelöltekre. A leadott munkásszavazatok tehát nem a szociáldemokrata jelölteknek szóltak, hanem az egyetlen létező munkáspárt jelöltjeinek, mert öntudatos munkás sohasem támogathatja a burzsoázia valamely pártját egy munkáspárttal szemben, legyen az a munkáspárt, illetve annak vezetői még oly huligánok is. Mi kommunisták pedig szintén nem mondhattunk mást a munkásoknak, minthogy adjátok szavazataitokat a szociáldemokrata jelöltekre, mert tisztában voltunk ugyan azzal, hogy a most a parlamentbe kerülő urak cseppet sem fognak komoly harcot vívni a munkásosztály érdekeiért, hanem ott is paktálni fognak, de meg kellett nekik adni az alkalmat, hogy nyílt színen, a tömegek szeme láttára bizonyítsák be megalkuvásukat, s hogy önkéntelenül is a tömegek nyilvánossága előtt lepleződjenek le. A Szegeden megválasztott Peidl már nyilatkozott is, hogy mit fognak ők csinálni a parlamentben. A kitűzött cél: „szétrombolt hazánk újjáépítése" valóban elragadó, csak éppenhogy nem a munkásosztály, hanem a burzsoázia osztálycélja.

Mikor arról beszélünk, hogy a diktatúra bukása óta egy igen nagy balratolódás következett be a munkástömegek hangulatában, akkor azt kell önkéntelenül is fölvetnünk, hogy hát a diktatúra munkástömegei nem voltak-e elég baloldaliak, elég forradalmiak. A felelet erre a kérdésre igen egyszerű. A diktatúra munkástömegei érzelmileg igen forradalmiak voltak, hiszen megmutatták 1919. május 2-án, mikor a munkászászlóaljak egyetlen nagyszerű megmozdulással visszaszorították az előnyomuló románokat, akkor, amikor a vezetőknek már nem igen volt bizalmuk a győzelemben. Azonban ezeket a munkástömegeket elbódította a könnyű és gyors győzelem varázsa,

[1] A szociáldemokrata párt vidéken 8 titkosszavazásos és 19 nyíltszavazásos kerületben állított jelöltet. A szavazások eredményeként megszerzett 25 mandátumból 7-et nyíltszavazásos kerületekben leadott szavazatok alapján kapott. Ezek között volt a békéscsabai, a salgótarjáni, a tatabányai és a dorogi mandátum.

[2] Nyilván a szociáldemokratákról van szó. Az elírás az eredetiben.

a hirtelen eredmények, melyekért csak a kezét kellett kinyújtania, de harcolnia alig kellett érte. A diktatúra természetesen nem tudta egy csapásra megszüntetni azt a rengeteg nyomort, amit a kapitalista társadalom kizsákmányoló rendszere és termelési anarchiája idézett elő, a jólét fokozása nem haladt olyan őrületes iramban, amilyenben a politikai hatalmon úrrá lett a munkásosztály. Sőt éppen ellenkezőleg! A forradalom okozta megrázkódtatások, a kapitalista államok blokádja következtében a munkásság ellátásában nehézségek állottak be, s a magyar proletariátus még nem járt annyit az osztályharc iskolájában, hogy megtanulta volna a politikai hatalmat magát is értékelni, s hogy az átmeneti szenvedéseket megadással tudta volna elviselni. A magyar proletariátusnak ismét a kapitalista rendszer édenkertje kellett, s hogy ezután áhítozzék, arra volt gondjuk a munkásság mai vezetőinek, a szociáldemokratáknak. A diktatúra bukása utáni terror azonban szemléltető oktatásban részesítette a magyar proletariátust. A terror megmutatta az igazi különbséget a burzsoá diktatúra és a proletárdiktatúra között, megmutatta, hogy mit vesztett el a magyar proletariátus. A terror létrehozta megismerés, felismerése az elveszett érték nagyságának, ez jelenti igazában a magyarországi munkásság balratolódását. A keresztényszociálisok a diktatúra felidézésével, a diktatúra visszatérésének mumusával igyekeztek a tömegekre hatást gyakorolni, és elvonni azoknak szavazatait a munkásjelöltektől. Azt kérdezték, hogy „akarjátok-e, hogy visszajöjjön a vörös uralom?", s a munkások erre azt felelték: „igenis akarjuk". A diktatúra és mellette Szovjet-Oroszország megbecsülésében, a diktatúra visszakívánásában és a Szovjet-Oroszország iránti lelkesedésben nyilvánul meg a legjellemzőbben a munkástömegek balratolódása.

Bizonyos azonban, hogy a munkáspárti jelöltek nagy győzelmét nemcsak a munkástömegek balratolódása és a munkásszavazatok nagy száma okozza, hanem része van benne a kispolgári szavazatoknak is. Míg ugyanis a munkások a szociáldemokrata párt jelöltjeiben az egyetlen munkáspárt szavazatait látják, s politikailag cselekvővé válva erre adják szavazataikat, addig a kispolgárok megtalálják a szocdem pártban mindazt, ami az ő érdekeik szempontjából nekik fontos, s aminek eléréséhez nekik szükségük van a munkásság erejére. Ezt az érdeket: az italmérési és moziengedélyek, a kereskedelem és ipar megvédése stb., melyekről sok szó esett a választások idején s melyeknek kiharcolását és istápolását a szociáldemokrata szónokok megígérték. A fehérterror teremtette kényszerhelyzet megmagyarázza tehát, hogy a balra tolódott munkásság és az italmérési enge-

gélyekért nyálát csorgató kispolgárság egy része miért adta szavazatát egy és ugyanazon párt jelöltjeire.

Kétségtelen, hogy a parlamentbe most bekerülő szociáldemokraták ott bent fognak egy bizonyos vaklármát csapni. Hiszen tisztában vannak azzal, hogy a munkásság elégedetlen és forradalmilag türelmetlen, tehát le kell vezetni energiáját néhány szólammal, vagy közismert frázissal. Másrészt a kispolgárság italmérési igényeit is ki kell elégíteni. Azonban nem fogjuk engedni megtéveszteni magunkat az általános szólamoktól, s nem fognak tudni falhoz állítani bennünket egy-két látszat csetepatéval, melynek vége a megbékélés lesz. Az egész munkásság figyelő szeme tekint a beválasztott munkásképviselőkre, és az egész munkásság követeli, hogy ne a kispolgárság érdekeit, ne a haza újjáépítését, hanem a munkásság érdekeit tartsák szemeik előtt. A legfontosabb követelések, melyeket a munkások, mint a legközelebbi jövő feladatait maguk elé tűztek, még ma is követelések csupán, mert a jelöltek legnagyobb része elsikkasztotta azokat a választási harcból.

Rá kell szorítani a szociáldemokrata képviselőket arra, hogy a parlamentben a legélesebb harcot indítsák meg az internálások ellen, a kommunista politikai foglyok szabadon bocsátásáért, a gyülekezési szabadságért, a köztársaságért. A pártvezetőséget pedig kényszeríteni kell arra, hogy a parlamenti küzdelemmel egyidejűleg tömeggyűléseket, felvonulásokat rendezzen, s a parlamenti harccal egyidejűleg és párhuzamosan megmozgassa a tömegeket. A munkásság harcát csakis a munkásság maga vívhatja meg, de a parlamentet mint agitációs tribünt ki kell használni.

A munkástömegek balratolódása tehát kényszeríteni fogja a szociáldemokrata képviselőket arra, hogy ha kelletlenül is, de mégis szót emeljenek a fenti követelésekért. Előre látjuk azonban és figyelmeztetjük a munkásokat, hogy a szociáldemokraták mindent el fognak követni arra nézve, hogy a parlamenti szócsata ne fejlődjék ki a tömegek tényleges küzdelmévé, osztályharccá. Azt fogják mondani, hogy ők megindítják a harcot a parlamentben, de a tömegek egyidejű harca fölösleges. Föl kell készülniök erre is a munkásoknak, résen kell lenniök s nem szabad beleegyezniök abba, hogy az osztályharc helyett parlamenti fecsegések intézzék el őket. A parlament nem cél a forradalmi munkásság számára, hanem csak segítő eszköz, mely mint magasra kiemelkedő szószék a tömegek harcának erősítésére szolgál.

Kommün, 1922. június 7. A tömegek balratolódása.

1922. június 14

A „KOMMÜN" CIKKE AZ ELLENZÉKI MUNKA SZERVEZÉSÉRŐL

A szociáldemokrata párt vezetői a diktatúra bukása után eltelt idő alatt mindig találtak módot arra, hogy a pártkongresszust ne hívják össze. Igaz, hogy megkísérelték egy alkalommal a fehérterror legvadabb dühöngése idején a pártkongresszus összehívását, azonban a kísérlet nem sikerült, s utána újabb kísérletek nem történtek. A féktelen fehérterror idején összeülő pártkongresszus amúgy is gyönge ellenzéke természetesen nem tehette volna komoly bírálat tárgyává a pártvezetőség működését anélkül, hogy a kommunistaság vádját magára ne vette volna a rendőrség előtt. Tudták ezt a párt vezetői és ezért akartak kongresszust a fehérterror legvadabb tobzódása idején s ezért akadályozták meg a kongresszus összehívását a választások előtt, mikor a fehérterror dühöngése kissé alábbhagyott, s mikor az ellenzék is megerősödött. A szociáldemokrata párt mai vezetői nem voltak hajlandók kongresszust összehívni a választások előtt, mert méltán féltek attól, hogy a kongresszuson erős ellenzéket fognak kapni, hogy a kongresszus nem fogja minden további nélkül jóváhagyni a fehérterrorral való cimborálásukat, nemzetiszínű cselekedeteiket, választási taktikájukat stb. Úgy gondolták, hogy előbb mindenesetre biztosítják maguknak a mandátumokat, s azután a mandátummal fölvértezve szembeszállnak majd a kongresszus ellenzékével is. Nagyon jellemző, hogy a szociáldemokrata vezérek, akiktől alig lehet hallani mást, mint a demokrácia dicséretét, szívesen alkalmazzák saját pártjukkal szemben az annyira gyűlölt diktatúrát, ha hatalmuk fönntartásáról van szó. Ugyanis igen valószínű, hogy ha összehívták volna a választások előtt a pártkongresszust, az igen sok tekintetben másként döntött volna a választások dolgában, a jelölések dolgában, mint a pártvezetőség.

A szociáldemokrata párt vezetősége meg fogja kísérelni a tömegek nyomásának engedve, hogy közel hároméves pártdiktatúráját, mely önkinevezésen alapszik, legalizálja, törvényesítse pártkongresszus útján. Természetesen mindent el fog követni a pártvezetőség, hogy a pártkongresszusra csak olyan elemek kerüljenek be, akik minden tekintetben a pártvezetőség szekértolói, tehát elsősorban a szakszervezeti és pártbürokrácia. El kell készülnünk arra, hogy a legravaszabb fogásokkal fogják megakadályozni, hogy az ellenzékinek

ismert elvtársak küldöttként bejussanak a pártkongresszusra, s magán a kongresszuson is igyekezni fognak letörni az ellenzéket. A pártkongresszuson az uralkodó, a döntő elem megint csak a hivatalos bürokrácia lesz, a szakszervezeti titkárok és hivatalnokok, nem pedig a munkástömegek küldöttei. Hivatkozni fog a pártvezetőség egy határozatra, melynek értelmében csakis az lehet küldött a pártkongresszuson, aki már 1918. október 31. előtt is tagja volt a pártnak. Ez azonban szintén csak azt a célt szolgálja, hogy az ellenzék ne juthasson szóhoz a kongresszuson.

A munkásságnak nem szabad megvárnia, míg a pártvezetőség napirendre tűzi a pártkongresszus kérdését, hanem a pártszervezetek értekezletein követelni kell a pártkongresszus összehívását. Először személyes agitációval kell előkészíteni a talajt az egyes pártszervezetekben, s azután felszólalások alakjában kell hangot adni a munkásság kívánságának: Összehívni a pártkongresszust! A pártkongresszusra természetesen küldötteket kell választani. Az ellenzéknek nem szabad az utolsó pillanatra hagynia, hanem már jóelőre gondoskodnia kell arról, hogy a saját emberei kerüljenek be küldötteknek. Előre ki kell szemelni a küldötteknek alkalmas, beszélőképes kommunista vagy legalább is baloldali elvtársakat, akiknek van bizonyos népszerűségük is az illető pártszervezetben. A párt jövő működésének iránya igen sok tekintetben függ attól, hogy kikből fog állani a pártkongresszus, s hogy milyen határozatokat fog az hozni.

Az ellenzék a legtöbb pártszervezetben még nem alakult ki szervezetileg, noha az elégedetlenség a párt mai vezetőivel szemben általános. Különösen a fiatalabb pártszervezetekben van még teljesen kezdeti stádiumban az ellenzék. Ezzel szemben akadnak már olyan pártszervezetek is, ahol magában foglalja az ellenzék a pártszervezet tagjainak többségét. A pártszervezetekben a kommunistáknak arra kell törekedniök, hogy a munkások elégedetlenségét megszervezzék, hogy a jelenlegi pártvezetőséggel, annak politikájával elégedetlen proletárok érzelmeinek hangot adjanak saját pártszervezeteikben. Azonban ügyelni kell arra, hogy nem mindenáron a vezetőket kell támadni, csupán azért, mert vezetők, hanem csakis a huligán és áruló vezetőket. Biztos, kézzelfogható, bizonyítható adatokkal jöjjünk csak mindig és olyanokkal, melyeket a napi élet szolgáltat, s melyeket éppen ezért a munkások könnyen megértenek. A pártszervezetek mindegyikében meg kell alakítani az illegális kommunista pártsejtet, mert csak a pártsejt szervezett, céltudatos munkája képes irányítani a pártszervezet politikáját. Csakis az öntudatos pártsejt al-

kalmas arra, hogy a pártszervezetben a forradalmi agitációt vezesse, s ennek segítségével kell a pártkongresszust is előkészíteni.

A kommunista pártsejtnek igyekeznie kell maga köré tömöríteni nemcsak a kifejezetten kommunista elemeket, hanem mindazokat a munkásokat, akik elégedetlenek a párt jelenlegi mérsékelt polgári irányzatával, s akik hívei az osztályharcnak. A szociáldemokrata pártszervezetekben működő kommunista pártsejtekből s a köréjük tömörült ellenzéki, még nem kifejezetten kommunista elemekből fokozatosan ki fog alakulni a pártnak egy forradalmi irányzata, a párt balszárnya. Ez a balszárny hivatva lesz arra, hogy kellőleg megerősödve mint legális osztályharcos frakció idővel megalakuljon a párton belül. Ez a baloldal később az önálló legális kommunista tömegpártnak egy számban tekintélyes részét fogja szolgáltatni. A még politikailag bizonyos tekintetben nem határozott irányú és szervezetileg szigorúan ki nem kristályosodott ellenzék azonban nem válhatik másként alapjává egy igazi osztályharcos pártfrakciónak, s később a legális kommunista tömegpártnak, csak az esetben, ha legalább az ellenzék vezetői már ma is tudják, hogy mi a célja az ellenzéknek, hogy hogyan kell vezetniök az elégedetlenéket. Ellenkező esetben az ellenzék, melyet a pártvezetőség huligán működése szükségképpen kitermelt, el fog posványosodni, széjjel fog zülleni, s keresztül fog gázolni rajta a hivatalos bürokrácia.

A pártkongresszus előkészítése és maga a pártkongresszus lesz az ellenzék első komoly erőpróbája. Az ellenzék vezetőinek, a kommunista pártsejteknek és az egyes kommunistáknak meg kell mutatniok, hogy méltók az ellenzék vezetésére, hogy megfontoltan, nyugodtan, és szervezetten vezetik a küzdelmet a forradalmi ellenzék győzelméért! A forradalmi ellenzék minden valószínűség szerint nem fog mindjárt az első alkalommal győztesként kikerülni a harcból, de részleteredményeket minden esetre elérhet már az első nagyobb akció alkalmával, a pártkongresszusnál is. A bürokrácia szívósan fogja védeni pozícióit, s csak ott fog engedni, ahol lesz elég erőnk arra, hogy visszaszorítsuk. Bizonytalan, hogy mennyi ideig fog tartani ez a harc, de az eredmény, a forradalmi irányzat győzelme nem lehet kétséges. A munkástömegek akaratával szemben végül is mindenütt meg fog törni a bürokrácia ellenállása.

Kommün, 1922. június 14. Pártkongresszust és szervezett ellenzéket!

1922. december 25

MIKÓ ISTVÁN SZÉKESFEHÉRVÁRI KÜLDÖTT FELSZÓLALÁSA AZ MSZDP XXI. KONGRESSZUSÁN

Amikor 1919-ben megbukott a kommün, a magyarországi szociáldemokrata párt újra visszatért a régi álláspontjára és voltak elvtársak, akik fölvették újra a küzdelmet és újra azon fáradoztak, hogy kiépítsék a szociáldemokrata pártot. Természetesen nem állhatja meg a helyét az, amit Proper elvtárs tegnap mondott, hogy kettenhárman jöttek a romok tetejére és ők irányították Magyarországon a szociáldemokrata párt kezdő munkáját. A vidéken is voltak elvtársak, akik odaálltak a romok tetejére és azon törekedtek, hogy újraépítsék Magyarországon a szociáldemokrata pártot. Minden sírás és könyörgés dacára két évig a központi pártvezetőség egyáltalában nem törődött azzal, hogy mit csinálnak vidéken az elvtársak. *(Föl kiáltások: Nem áll!)* 1922. januárban ébredt csak arra a tudatra, hogy szükség lesz a vidékre, mert közeledik a választás. Mellékes, hogy engem hogyan fognak vádolni vagy terrorizálni egyes elvtársak, de meg kell látni, hogy abban a megyében, ahová én való vagyok, rosszallásukat fejezik ki az elvtársak a pártnak azon ténykedésén, hogy paktumot kötött a kormánnyal, és azt még a mai napig sem hozta nyilvánosságra, és még a kongresszus elé sem hozta, hogy legalább a kiküldöttek tudomást szerezzenek arról a paktumról. *(Ellentmondások, zaj.)* Ez föltétlenül sérelmes és helytelen, mert én azt hiszem, hogy joga van a vidéknek is, a budapesti munkásságnak is megkérdezni, hogy mit csinál az a pártvezetőség. Ha a bizalmat belé helyezzük, tudni akarjuk azt is, hogy mit csinál a munkásság érdekében. A másik szomorú dolog ott történt meg, hogy bár a pártszabályzat is világosan előírja, hogy a vidéket meg kell hallgatni, mielőtt belemegy a párt az országos választásokba, ezt nem tették meg. Határozati javaslatot küldtünk föl arról, hogy kit kérünk jelöltnek Székesfehérvárra. Ezt a határozatot még a pártvezetőség elé sem terjesztették. Küldöttségileg kerestük föl a pártvezetőséget, hogy másítsa meg a jelölést, mert a jelölt elvtársat nem akarom ugyan személyesen támadni, azonban sokkal jobb, sokkal megfelelőbb elvtárs jöhetett volna oda, aki biztosan elhozta volna a mandátumot. Azonban, mert egy olyan gyönge elvtársat[1] jelöltek, a kerület elveszett

[1] Székesfehérvárott Sütő Józsefet, az építőmunkások szövetségének alelnökét jelölték.

számunkra. (*Nagy zaj. Fölkiáltások: Hol a pártfegyelem?*) A pártfegyelmet megtartottuk, mert azért dolgoztunk! Helytelenítem azt is, hogy a jelentésben van ugyan szó 2—3 mártírról, akik a reakció tobzódása folytán mártírhalált haltak, azonban a sok szürke elvtársunkról nincsen jelentés.

Még egyet: a pénzügyi kérdésekről. A jelentésben nagy deficitet látunk. Határozottan deficitnek kell minősíteni, mert amikor arról beszélünk, hogy Csonka-Magyarország nem bír el annyi tisztviselőt és redukálni kell a tisztviselők számát, mert nem bírja el Magyarország népe, ugyanakkor a pártvezetőség 9 titkárt állít be a titkárságba.

Farkas István: És Székesfehérvárott miért veszekednek érte?

Mikó István: Az más kérdés. (*Derültség.*) Nagy-Magyarországon két titkár volt és két titkár el tudta intézni Magyarország pártügyeit. A „Népszavá"-nál is meg van az, hogy az ott alkalmazott elvtársak díjazása közt aránytalanság van.

Elnök: A 10 perc letelt. Kívánja-e a kongresszus, hogy az elvtárs beszédét folytassa? Aki kívánja, az tartsa föl a kezét. (*Megtörténik.*) Kérek ellenpróbát. (*Megtörténik.*) A többség nem kívánja.[1]

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1922. évi december hó 24., 25., 26. és 27. napjain Budapesten megtartott XXI. pártgyűlésének jegyzőkönyve. 148. és 149. old.

A GAZDASÁGI HARCOK ÚJABB FELLENDÜLÉSE

(79—82)

79

1923. január—április

A „BÉCSI MAGYAR ÚJSÁG" TUDÓSÍTÁSA A MAGYARORSZÁGI SZTRÁJKOKRÓL

A Siemens—Schuckert kőbányai kábelgyárban sztrájkba léptek a munkások. A munkások kijelentették, hogy amíg bérjavítást nem kapnak, addig nem kezdik meg a munkát. Ezenkívül sztrájk van a Herczféle motorgyárban, a Magyar Elektrotechnikai gyárban s a Ganz Villamossági Részvénytársaságnál is abbahagyták a munkát a vasesztergályosok.

Bécsi Magyar Újság, 1923. január 26. Részleges sztrájk a budapesti vasiparban.

•

[1] Farkas István visszautasította Mikó István felszólalását. Arra hivatkozott, hogy Mikó feloszlatott egy 4000 hallgatóságú nagygyűlést, mert nem az az előadó ment le Budapestről, akit ő kért.

Budapestről jelentik: A vasipari munkások bérmozgalma változatlanul folyik tovább. Mint néhány nappal ezelőtt már megírtuk, a munkások üzemenként fordultak bérjavításért igazgatóságukhoz. Ezideig sztrájkra csak a Neuschloss—Lichtig albertfalvai repülőgépgyár telepén került sor, ahol a karosszéria-osztály 74 munkása beszüntette a munkát. Ez a munkáscsoport 20%-os bérjavítást kért január 1-től visszamenően. A többi vas- és gépgyárban a tárgyalások a rendes mederben folynak.

Bécsi Magyar Újság, 1923. január 30. Részleges sztrájk az albertfalvai repülőgépgyárban.

*

A budapesti nyomdászok bérharca kritikus fordulathoz ért. Szombaton[1] a bizalmi testület már a sztrájk fegyverét akarta igénybe venni, Peidl Gyula és Rothenstein Mór szociáldemokrata képviselők intervenciójára azonban elállott a sztrájk proklamálásától. Az est folyamán annak dacára a „Pesti Napló", a „Budapesti Hírlap" és a „Szózat" szedői beszüntették a munkát, amit csak a szakszervezet rendelkezésére folytattak újból. Hétfőn[2] a nyomdai munkások és a főnökegyesület között új tárgyalások indultak meg.

Bécsi Magyar Újság, 1923. február 13. Leszerelték a budapesti nyomdásztrájkot.

*

A nyomdászok bérmozgalmában még nem sikerült a megegyezés. A faipari munkások 30—50%-os fizetésemelés érdekében mozgalmat indítottak. Ahol nem teljesítették a követelést, a munkások sztrájkba léptek. Így sztrájkolnak a Neuschloss és Lichtig-gyár, Rényi Oszkár-gyár (Pestszentlőrinc), a Furnir- és Keményfaárugyár, a Viktória Bútorgyár (Megyer) és a Stern és Társa Faárugyár asztalosmunkásai. Összesen körülbelül 1500 munkás áll sztrájkban. Ugyancsak bérmozgalmat indítottak a vasipari munkások is, és már több helyütt sztrájkba léptek. Beszüntették a munkát a Ganz Villamossági, az Egyesült Izzó és Lámpaárugyár és a Feudloff és Ditrich-gyár munkásságának egy része. A vasiparban 2500 munkás sztrájkol. Az összes sztrájkolók száma a fa- és vasszakmában körülbelül 4000-re tehető.

A férfiszabó-munkások sincsenek megelégedve az eddigi 144 koronás órabérekkel és 60%-os fizetésjavítást kérnek, ami 236 koronás

[1] 1923. február 10.
[2] 1923. február 12.

órabérnek felel meg. A Gerbeaud-cukrászda részvénytársaság alkalmazottai mintegy 300-an memorandummal fordultak az igazgatósághoz, amelyben 100%-os béremelést kérnek.

Bécsi Magyar Újság, 1923. február 15. Újabb sztrájkmozgalmak Budapesten.

*

A miskolci vasipari munkások legutóbb 60%-os béremelést kértek az üzemtulajdonosoktól, mert eddig a legmagasabb bér Miskolcon 164 korona volt óránként, de akadt olyan gyár is, ahol 50 koronás órabéreket fizettek a munkásoknak. A segédmunkások órabére 28—38 korona volt. A munkásság vezetőinek kijelentése szerint, ha a főnökök a kért 60%-os órabért meg is adták volna, a miskolci munkabérek még mindig alatta maradnak a fővárosiaknak. Az üzemtulajdonosokkal folytatott tárgyalások nem vezettek eredményre és így tegnap délelőtt tíz órakor a miskolci vasipari üzemekben az alkalmazottak beszüntették a munkát.

Bécsi Magyar Újság, 1923. április 14. Sztrájkba léptek a miskolci vasmunkások.

80

1923. március 10

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉ FELHÍVÁSA MAGYARORSZÁG HARCOLÓ PROLETARIÁTUSÁHOZ

Magyarország megkínzott, végsőkig kizsákmányolt proletariátusa minden üldöztetés ellenére megkísérelte, hogy bérmozgalommal javítson létfeltételein. Magyarország elviselhetetlen gazdasági és politikai viszonyai ellenállásra kényszerítik a munkásokat. A burzsoázia azonban nem sokat teketóriázik velük: kizárja a nagy fémipari és lőszerüzemek munkásait.[1]

Több mint 100 000 munkás az utcára került. Először az éhség korbácsával próbálják észre téríteni az engedetlen bérrabszolgákat. Ha ez igen rövid időn belül nem sikerül, akkor a burzsoázia nem habozik, az állam erőszakeszközeit — vagyis a korrupt Horthy-kormány

[1] 1923. február 27—március 24-ig tartott vasipari munkások sztrájkja. A sztrájkhoz más szakmák is csatlakoztak. A tőkések a munkásság bérharcaira kizárással válaszoltak. Mintegy 60 000 munkást bocsátottak el. A sztrájk a Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének a béremelésre vonatkozó ígéreteivel ért véget.

szoldateszkáját (katonai uralmát) — veti be a falat kenyérért harcoló proletártömegek ellen. Az a brutalitás, amellyel a nagyburzsoázia dolgozik, egyúttal gyengeségének jele, ami abban is megnyilvánul, hogy sok kisebb vállalkozó nem tett eleget az iparbárók kizárási parancsának.

A magyar munkások nagyon jól tudják, hogy harcuk csak akkor járhat sikerrel, ha megmutatkozik az összes kizsákmányoltak szolidaritása. Ezért a még nem sztrájkoló és még az utcára ki nem tett munkások elhatározták, hogy segítségére sietnek harcoló testvéreiknek, és beszüntetik a munkát. Az osztályöntudatos munkásság e határozott és szükséges rendszabálya a „megfontolt" szakszervezeti vezetők ellenállásába ütközik, hiszen a sztrájk továbbterjedése és a fenyegetett munkásosztály szolidaritásának kialakulása az ő akaratuk ellenére történt.

A Kommunista Internacionálé az egész világ elnyomott és kizsákmányolt millióinak nevében szolidaritását fejezi ki a legelemibb gazdasági és politikai jogaiért harcoló magyarországi proletariátussal. Néhány hét múlva, március 21-én lesz négy esztendeje, hogy Magyarországon megteremtették a proletárdiktatúrát —, hogy Magyarország munkásai kezükbe vették a hatalmat. A Kommunista Internacionálé meg van győződve róla, hogy az első proletárállam emléke megacélozza a magyar proletárok harcos bátorságát. Tartsatok ki, magyar osztálytestvéreink!

Éljen a világ harcoló proletariátusának szolidaritása!

A Kommunista Internacionálé
Végrehajtó Bizottsága

Internationale Presse-Korrespondenz, 1923. március 10. A Kommunista Internacionálé Magyarország harcoló proletariátusához. (Eredetileg német nyelven.)

81

1923. április 8

RÉSZLET A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉ ELNÖKSÉGÉNEK A MAGYARORSZÁGI MUNKÁSMOZGALOMRÓL KÜLDÖTT JELENTÉSÉBŐL[1]

I. A február közepén megindult budapesti sztrájkhullám, amely meglehetősen nagy arányokat öltött, a munkásság egyre szélesebb rétegeire terjed ki. A munkásmozgalom állására ma is a *gyáriparo-*

[1] A jelentést küldő szerv vagy személy kilétét nem sikerült megállapítani.

sok támadása jellemző. Magyarországon az elmúlt év folyamán erős iparosodás indult meg. A környező államok ellenséges magatartása, a határzárlat,[1] a Csehszlovákiában és Ausztriában krónikussá vált gazdasági válság, a csehszlovákiai, magas szinten történt valutastabilizáció és nem utolsósorban a magyar munkásosztálynak és minden mozgalmának az állami erőszakszervezetek segítségével való határtalan elnyomása a nemzetközi tőke figyelmét a könyörtelen kizsákmányolás eldorádójára, Magyarországra irányította.

Hogy elnyomja a magyar munkásságot mint olcsó és könnyen letörhető kizsákmányolási objektumot, a munkáltatók szövetsége már az év elején elhatározta, hogy minden később szervezetten fellépő munkásmozgalom elnyomásra, a munkaidő meghosszabbítása és a bizalmi rendszer megszüntetése végett döntő harcot provokál a hatalomért.

II. A szociáldemokrata párt és a szakszervezeti bürokrácia (Magyarországon ez ugyanazt jelenti) egy évvel ezelőtt még *szövetségben* állt ugyanazokkal a tőkésekkel, akik most a támadást megindították. Ez a párt még most is „a polgárok és a munkások szövetségét"[2] alkotja a „radikális" burzsoáziával, amely szövetségből azonban a nagyburzsoázia már rég kilépett, és átevezett a kormány táborába. A nemrég még erős szövetséget, amelyet a burzsoázia *egyoldalúan* felbontott, a szociáldemokrácia még mindig fennállónak tekinti, mivel ragaszkodik ahhoz a fikcióhoz, hogy a burzsoázia érdekelt egy *demokratikus* Magyarország megteremtésében. Ehhez a fikcióhoz ragaszkodik a szociáldemokrácia. Buzgón tisztázza magát az alól a gyanú alól, hogy valami köze lett volna az elmúlt forradalomhoz. (*Rothenstein* szociáldemokrata képviselő a szakszervezeti kongresszuson a nyomdászszakszervezet nevében kijelentette, hogy „a tanácsköztársaságot nem a behívott román csapatok, hanem a szakszervezetek céltudatos ellenállása döntötte meg". 1923. március 20.)[3]

III. A munkásság és munkáltatók között megindult harc február közepén döntő szakaszba lépett.

A magyar szakszervezetek ebben az időben 202 000 munkást egyesítettek. Ezek közül a munkáltatók február közepén 60—80 000 embert zártak ki, mert a magyar korona huzamos elértéktelenedésével

[1] 1923 áprilisában összeütközések voltak a cseh és magyar határ abonyi szakaszán. A határt 1923. április 23-án lezárták.

[2] Ellenzéki blokk a Függetlenségi (Rassay) Párt és a szociáldemokrata párt részvételével.

[3] A Magyarországi Szakszervezeti Tanács kötelékébe tartozó munkásszervezetek VII. kongresszusa 1923. március 25., 26., 27-én volt. A Rothenstein Mór által elmondottakat lásd Népszava, 1923. március 27.

kapcsolatban el akarták kerülni az index-számítás bevezetését és a munkabérek arányos emelését.[1] (A magyar korona januárban a zürichi piacon 0,22-ről 0,10-re esett.)

A korona elértéktelenedésének megfelelően a közszükségleti cikkek ára január óta hivatalos adat szerint 96%-kal emelkedett és csupán március folyamán 54%-kal emelkedtek az árak. A márciusban bekövetkezett áremelkedés főként a következő cikkeket érintette: háztartási cikkek 86%, élelmiszerek 65%, ruházati cikkek 39%. 100%-kal emelkedtek a lakbérek; a vasúti díjszabás és a vámok emelése újabb drágulási hullámot fog maga után vonni. (Lásd a mellékleteket.)[2] A bérharc a *fémmunkás szakszervezeten* kívül lassanként átterjedt az *építőmunkásokra*, a *textilmunkásokra*, a *szabókra*, a *cipészekre*, a *famunkásokra*, a *salgótarjáni bányászokra*, az *élelmiszer-* és *malomipari munkásokra*, a *közlekedési* és *szállítómunkásokra*. Ezek a bérmozgalmak még ma is tartanak, mivel a korona árfolyamának állandó esése, az élelmiszerárak aránytalan emelkedése napról napra semmivé teszi a szakszervezeti bürokrácia és a munkáltatók között kötött bérmegállapodásokat.

IV. *A földtelen mezőgazdasági munkások* helyzete egyenesen kétségbeejtő. A tavalyi aratáskor 40 000 mezőgazdasági és aratómunkás állt munka nélkül, és ezért télen át nem volt kenyerük. Akkor, amikor a korona árfolyama 0,20 frank volt, a földmunkás napszámbére 200 koronára rúgott, ma, amikor 0,10 a korona árfolyama, 300 koronára rúg, ugyanakkor, amikor egy kg kenyér ára 230—280 korona és egy mázsa búza ára 20 000 korona, úgyhogy a mezőgazdasági proletárnak egy mázsa gabonáért 67 munkanapot kell dolgoznia. A földmunkások elkeseredése már az ősszel olyan magas fokra hágott, hogy nagy társadalmi megelőző akciót szerveztek, az úgynevezett Horthy-akciót, amely az összegyűlt pénzt a kenyértelenül maradt földmunkások támogatására fordította. Az a körülmény, hogy a tavalyi készletek a tavaszi hónapokban elfogytak, még súlyosabbá tette a földmunkás-proletariátus helyzetét, úgyhogy elkeseredésük szervezetlen kitörésekben fog előreláthatólag megnyilvánulni. A földmunkás helyi csoportok feloszlatása (lásd alább) még fokozza ezt az elkeseredést, annál is inkább, mert a kivándorlás korlátozása következtében az Amerikába való kivándorlás is megakadt.

V. Minthogy Magyarországon a szakszervezeti bürokrácia és a szociáldemokrata párt egyet jelent, és minthogy e bürokrácia tagjai

[1] Az infláció növekedésével bevezették a mozgó bérskálát. A bérek emelkedése azonban minden esetben elmaradt az árak növekedése mögött.
[2] Az említett mellékletek nem állnak rendelkezésünkre.

ott ülnek a parlamentben, a szakszervezeti bürokrácia a megindult harcban nem lehetett a munkásság érdekeinek védelmezője. Így például a fémmunkás szakszervezet vezetősége négyhetes sztrájk után minden pozitív eredmény nélkül megállapodást kötött a munkáltatókkal, azzal az egyetlen kikötéssel, hogy a gyárosok kötelesek a sztrájkoló munkásokat újra felfogadni, a bérszabályozás kérdését viszont átengedték a munkáltatók szövetségének.[1] Ugyanez az eset a közüzemek munkásainál, a cipészeknél és a többi szakmáknál is, a szakszervezeti vezetők a bérharc folyamán a munkások háta mögött megállapodtak legfeljebb 30%-os béremelésekben, miközben a közszükségleti cikkek árai már 60—70%-kal emelkedtek. A bányatulajdonosok a bányászokkal való minden további tárgyalás alapfeltételeül szabták a heti 8 óra túlmunka elismerését, a szakszervezeti bürokratákból álló szociáldemokrata parlamenti csoport pedig nagy erőfeszítéseket tesz „a keletkezett és az egész nemzeti termelésnek súlyos károkat okozó ellentétek kiküszöbölésére" (április 3.).

VI. A szociáldemokrata párt és a szakszervezeti bürokrácia megalkuvó, munkásellenes viselkedése nagymértékben felbomlasztotta a magyar szakszervezetek szinte szállóigévé vált fegyelmét. Az összes szervezetekben nagyfokú erjedés és elégedetlenség mutatkozik. A szociáldemokrata párt politikai tehetetlensége, a parlamenti frakció tunyasága és megalkuvása (a szociáldemokrata párt 27[2] képviselővel a legerősebb ellenzéki csoport a parlamentben), amely sem az internálások, sem az emigráció, sem a lapbetiltások ügyében (március 30-án betiltottak 8 szakmai lapot, főleg vasutas- és földmunkás lapokat), sem a szakmai szervezetek feloszlatása ügyében (Pest megyében 1922 tíz hónapja alatt 68 csoportalakító gyűlést és 25 taggyűlést tiltottak be és 26 földmunkásgyűlést oszlattak fel, azonkívül a nyugati megyék csaknem valamenyi földmunkásszervezetét feloszlatták) semmiféle komoly és céltudatos akciót nem indított — mindez a munkásság hangulatát nagymértékben balra tolta. A szociáldemokrata párt politikai irányvonalával szemben elégedetlenség a lezajlott bérharcok folyamán elemi erővel jutott kifejezésre. Így például a fémmunkások nem vetették alá magukat a szakszervezeti vezetőség által hozott lefegyverző határozatnak; hiába volt a „Népszava" ismételt felszólítása, hiába állapította meg a közös vezetőség megütközéssel, hogy „egyes szaktársak saját külön felfogásukat követve, a vezetőség utasításai ellenére, sorra elhagyják az üzemeket és a munka

[1] Lásd e kötet 201. old. 1. sz. jegyzet.

[2] A szociáldemokrata pártnak az 1922-ben összehívott nemzetgyűlésben 24 képviselője volt.

újrafelvétele ellen agitálnak". (Népszava.) A szakszervezeti vezetőséggel való elégedetlenség még a március 20-án[1] megtartott szakszervezeti kongresszuson is kifejezésre jutott, pedig ezen a rendőrség politikai osztályának vezetőjén, Andrejkán kívül csak hétpróbás szakszervezeti őrmesterek jelentek meg. A szakszervezeti kongresszuson elhangzottak olyan felszólalások (Becker Antal, Kraus Gyula, Lengyel János), amelyek a forradalmi osztályharc mellett síkra szállva a szakszervezetek megalkuvó politikája ellen irányultak.

A szakszervezetekben bomlási folyamat indult meg, és minthogy az elégedetleneket nem tudják leszerelni, a szakszervezeti bürokrácia a renitensekkel szemben a kizárás és a munkaközvetítésből való kirekesztés eszközéhez folyamodott (az építőmunkásoknál),[2] sőt a szociáldemokrata párt parlamenti frakciójában komoly formában tárgyalnak arról, hogy „a szociáldemokrata pártnak a sajtóban és a szakszervezetekben nyílt harcot kell indítania a kommunisták ellen, mint ahogy külföldön is a szociáldemokraták harcolnak a kommunisták ellen". Sem a megrendszabályozások, sem a szakszervezetekből való kizárás, sem a megfélemlítés, sem a denunciáció nem tartóztathatja fel a megindult sztrájkhullámot. Megállapíthatjuk, hogy a munkásság politikai és gazdasági harcainak irányítása teljesen kicsúszott a szociáldemokrata párt és a szakszervezetek vezetőinek kezéből. Minden hivatalos terrorizálási kísérlet ellenére április 15-én kitört az összes közüzemek sztrájkja (az újpesti villamossági gyárban 119 munkást tartóztattak le), sztrájkolnak a vágóhidak, a péküzemek stb. munkásai.[3]

PI Archivum. 500/1 f. 28. ő. e.

[1] Helyesen március 25.

[2] 1923. március 23-án kizárták az Építőmunkás Szakszervezet kőmíves tagozatából Palotás Imrét és 17 társát. [Lásd Építőmunkás, 1923. április 1. Nagytakarítás.]

[3] A továbbiakban a jelentés a közalkalmazottak követeléseivel, a Gerőperben várható ítélettel, a centrista emigráció helyzetével foglalkozik.

1923. április 12

A „NÉPSZAVA" CIKKE A SZTRÁJKOLÓ VASASOK ŐRIZETBE VÉTELÉRŐL

Szerdán,[1] a késő esti órákban a rendőri kőnyomatos a következő jelentést adta ki:

„A »Phöbus« Villamos Vállalat Rt. munkásai kedden béremelési kérelemmel járultak az igazgatóság elé, és kijelentették, hogy ha szerdán délután 2 óráig követeléseiket nem teljesítik, az összes munkások beszüntetik a munkát. Az igazgatóság közölte a munkásokkal, hogy kérelmüket a Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesülete elé terjeszti, amely érintkezésbe lép a Vas- és Fémmunkások Központi Szövetségével, és sürgősen le fogja tárgyalni a munkások kérelmét. A munkások azonban ragaszkodtak a kitűzött határidőhöz és a bérkérdés ügyében a tárgyalásokat nem várták be, hanem szerdán délután 2 órakor abbahagyták a munkát. A sztrájkoló munkások helyét a »Nemzeti Munkavédelmi Szövetség«[2] kirendelt erői foglalták el, és remélhetőleg az üzem folytonosságában zavarok nem fognak előállani. A közüzemet megzavaró munkások ellen a rendőrhatóság a legerélyesebben járt el, és mindazokat, akik az üzembeszüntetésben részt vettek, ez idő szerint 113-at, az újpesti kerületi kapitányságra állítottak elő. Miután ott elegendő férőhely nincs, mindnyájukat még a délután folyamán a toloncházba[3] szállították. Az előállítottak ellen a rendőrség megindította az eljárást."

Lapzártakor arról értesülünk, hogy a letartóztatottak ügyében a főkapitányságon a Vas- és Fémmunkások Szövetsége vezetőségének részvételével tárgyalások indultak meg, amelyeknek remélhetően meg lesz az az eredményük, hogy a rendőrség még csütörtökön délelőtt a munkásokat szabadon bocsátja.[4]

Népszava, 1923. április 12. A „Phöbus" munkásai a toloncházban.

[1] 1923. április 11-én.

[2] Helyesen — Nemzeti Munkavédelmi Szervezet — a kormány által létrehozott, a belügyminisztérium alá tartozó sztrájktörő alakulat.

[3] Ide gyűjtötték össze egy-egy várható megmozdulás előtt (pl. május 1.) „a közbiztonság szempontjából gyanús" egyéneket. A toloncházban voltak a letartóztatottak ítélet előtt, és az internáltak elszállításukig.

[4] A Népszava 1924. április 13-án közli, hogy a munkásokat szabadon bocsátották.

A LETARTÓZTATÁSOK ELLENÉRE FOLYTATJA MUNKÁJÁT A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA

(83—85)

83

1923. április

A MOSZKVAI KOMMUNISTA EMIGRÁCIÓ MÁJUSI ÜZENETE A MAGYAR PROLETARIÁTUSHOZ

Májusi üzenet[1]

Magyar proletárok! *Elvtársak!*

Hosszú kényszerű hallgatás után ismét hozzátok szólunk. Hozzátok, akikkel együtt küzdöttük a magyar munkásosztály — az ipari munkásság és a földművesszegények osztályharcát —, a keresztény és a zsidó kapitalisták és nagybirtokosok ellen — a győzelemig. Veletek harcoltunk és veletek buktunk el! Sokan közülünk otthagyták Magyarországot, nem azért, hogy a burzsoá „igazságszolgáltatás" alól kivonják magukat, hanem, hogy a nemzetközi proletárforradalom piros lobogóját, amelyet a *román és cseh imperializmussal szövetkezett belső ellenség kicsavart a magyar munkásosztály kezéből, még egyszer diadalra segítsük.*

Több száz harcos elvtársunkat *az orosz forradalom mindent lebíró ereje megmentett a tiszti gyilkosok akasztófáitól és börtöneitől.*[2] Hogy a mi cselekedetünk volt-e becsületesebb, akik eljöttünk töretlen hittel, hogy tovább harcolhassunk, vagy azoké a „vezéreké", akik *ártatlanságuk tudatában* otthon maradtak, és a levert, bebörtönzött, halomra gyilkolt munkások nevében békejobbot kínáltak és kínálnak a gyilkos tiszti bandák fővezérének: Horthynak. *Ezt ítélje meg a magyar munkásság!*

A Farkas Istvánok, a Peyerek, a Vanczákok osztálybékét hirdetnek és akarnak a burzsoáziával és a kapitalisták rabszolgáivá akarják lesüllyeszteni azt a magyar proletariátust, amely *már egyszer saját sorsának intézője volt.*

Elvtársak! Emlékezzetek! Ezek a vezérek a burzsoáziával való osztálybékét hirdették már akkor is, amikor Ti — fegyverrel a kézben — élethalálharcot vívtatok a külső és belső ellenforradalom el-

[1] A röpirat terjesztéséért és egyéb kommunista tevékenységért Szvetecz Szigetvári István és 11 társa ellen eljárás indult. Szvetecz Szigetvári Istvánt 6 évi fegyházra ítélték. [PI Archívum. Budapesti tszk. 1923—11 128.]

[2] Lásd e kötet 38. számú dokumentumát.

len. Felfüggeszteni az osztályharcot! — mondták és akkor lesz kenyere az éhező proletárnak, lesz ruhája, amivel meztelen testét betakarja. S Ti hittetek! Mi, kommunisták, hiába mondtuk, hogy ha elbukunk, a bosszút lihegő burzsoázia előtt mindegy lesz, hogy szociáldemokrata-e a munkás, vagy kommunista: *a burzsoázia csak osztályellenséget ismer, akit le kell győznie.*

Hiába mondtuk, hogy *hazugság a demokrácia,* amivel ámítottak benneteket: *hazugság,* mert amíg *osztályok vannak, addig szükségképpen az osztályharc is elkerülhetetlen.*

Horthynak, Héjjasnak, Orgoványnak, Zalaegerszegnek kellett jönni, hogy a magyar munkásosztály a demokrácia illúziójából kiábránduljon.

Ma már tudjátok mi a polgári demokrácia: *akasztófa, zsúfolt börtönök, internálótábor, elkobzott szervezkedési szabadság, rendtörvény!* S ha még vannak köztetek kétkedők, azokat emlékeztessétek a mostani gyászos májuson a magyar munkásosztály egyetlen igaz májusára. *Akkor a Ti kezetekben volt a fegyver! A magyar proletárállam vörös lobogói lengtek a gyárakon! A Ti számotokra termett kenyeret a föld!* — Akkor fegyverrel a kézben büszke, fölemelt fővel romboltunk le mindent, ami elavult, és építettünk új világot a romokon. *Akkor — azon a május on a világ proletárjainak szeme rajtunk és az orosz testvéreinken nyugodott.*

Mi elbuktunk, mert harcoló sorainkat megbontották a kishitűek; elbuktunk, mert nem volt egy acélkemény *kommunista pártunk,* amely vezette, irányította volna harcunkat.

Ma nincs májusa a magyar proletárnak!

Tiszti kopók és ébredő[1] burzsoákölykök lesik minden szavát, és ha *nagyobb darab kenyeret kér a munkás, a „demokrácia" börtönnel és Zalaegerszeggel fizet.*

De ne csüggedjetek!

Mindenütt a világon hatalmas kommunista pártok seregszemléje ez a május elseje. Mi innen, a győzelmes orosz munkástestvérek vörös Moszkvájából üzenjük nektek: Föl a fejekkel, magyar proletárok! Minket megverhettek, de legyőzni nem tudnak soha! — mert

Nincs rá elég kötél és bitó,
s magunk ellen hiába vétkezünk,
a húgunk s a nénénk rúgástul vetél,
és mi mégis egyre csak többen leszünk.

[1] Ébredő Magyarok Egyesülete — 1918 novemberében alakult szélsőjobboldali szervezet.

Mi sokszor botlunk és sokszor tévedtünk,
a homlokunkat sokszor éri sár,
de mégis mindig előbbre reng utunk,
mert minket nem lehet legyőzni már.[1]

Le a gyilkos fehér uralommal!
Le az osztálybékét hirdető szdem. párttal!
Éljen a Kommunista Internacionálé! Éljen a Kommunisták Magyarországi Pártja!

Kommunista üdvözlettel

Moszkva, 1923 tavaszán.

Kun Béla *Bokányi Dezső* *Bajáki Ferenc* *Nyisztor György*

Röpiratgyűjtemény. — PI Archivum. III. 1/1923. V. 5281.

84

1923

A KIMSZ MUNKATERVE AZ IFJÚSÁGI MOZGALOM SZERVEZÉSI FELADATAIRÓL

A 3. világkongresszus[2] és a 4. elnökségi ülés határozatai, valamint a KII VB-vel folytatott megbeszélések és a KIMSZ tapasztalatai már most világosan bizonyítják, hogy a szövetség legközelebbi feladatai a következők: 1. A szövetség vezetésének erős centralizálása, 2. a szervezet átépítése az üzemi sejtek alapján, 3. nagyobb súlyt kell helyezni a vidékre, 4. nagymértékben meg kell javítani a kapcsolatot a külföldi titkársággal, illetve a KII VB-jével, 5. a párttal való kapcsolat megjavítása és szoros együttműködés vele.

Egyelőre a mozgalom még túl gyenge és nem oly jól szervezett, hogy vezetőit demokratikus úton választhassuk. Ennek következtében a központot egyelőre a legaktívabb elvtársak alakítják meg, *akiket a VB tisztségükben megerősít.* A központ tagjai nem vesznek részt az üzemi és szakszervezeti stb. sejtek *aktív* munkájában, hanem hivatásukban tevékenykednek és a sejtekhez és csoportokhoz

[1] Gábor Andor: Proletárnak rossz napokra. Lásd *Gábor Andor:* Összegyűjtött versek. 142. old.

[2] A Kommunista Ifjúsági Internacionálé III. kongresszusa 1922 decemberében ülésezett Moszkvában. A kongresszus az ifjúmunkás-mozgalom szervezetei elveit dolgozta ki. Határozatait az elnökségi ülés 1923-ban megerősítette.

tartoznak. A központ vezeti a mozgalmat, ellátja anyagokkal, instrukciókkal, direktívákkal stb. és fenntartja a kapcsolatot a különböző sejtekkel, frakciókkal, egyénekkel és a vidékkel és ezek között. A központ dolgozza ki az akciókra és a munkamódszerekre vonatkozó utasításokat és aktuális eseményeknél kiadja a jelszavakat. Természetes, hogy minden utasításnak a sejtek stb. tapasztalataira kell támaszkodnia, és azok követeléseihez kell alkalmazkodnia. A központ tartja fenn továbbá a kapcsolatokat a KII VB-vel, a külföldi titkársággal és a párttal.

A központ egyelőre három tagból áll, akik közül az egyik a titkári munkákat (külföldi kapcsolatok, levelezés, pénzügyek) végzi, a második a budapesti mozgalmat, a harmadik pedig a vidéki mozgalmat vezeti. A többi reszort a három tag között oszlik meg.

A helyi mozgalom vezetésére egy budapesti bizottságot és a különböző vidéki helységekben bizottságokat alakítunk.

A helyi mozgalom feladatai: a helyi mozgalmak irányítása a központ határozatai és utasításai szerint, a sejtekkel stb. a kapcsolatok kialakítása és fenntartása, a gazdasági harc, az oktatómunka, a propagandatevékenység stb. vezetése.

A szövetség *alapegységei* az üzemi sejtek vagy, ahol nagyobb üzemek nincsenek, a tagok foglalkozása szerinti sejtek.

Az üzemi kommunista sejtek dolga az, hogy megnyerjék az üzemekben dolgozó fiatalok bizalmát, részt vegyenek mindennapi harcukban, és minden vonatkozásban segítségükre legyenek, erélyesen harcoljanak az üzemi tanácsoknál a gazdasági és egészségügyi követelésekért, egyszóval, mindent el kell követniük, hogy az ifjúság bizalmát megnyerjék. Szimpatizánsokból legálisan dolgozó helyi köröket, egyleteket, egyesületeket kell alakítaniuk a legkülönbözőbb tartalommal (olvasó-, tanuló-, zene- stb. körök).

A sejt tagjainak, amilyen gyakran csak lehet, össze kell ülniük, hogy feladataikat és munkájukat alaposan megbeszélhessék.

A kisüzemben dolgozó elvtársakat ugyanúgy sejtekben kell tömöríteni, mint a nagyüzemekben. Azokat az egyes tagokat, akik különböző kisüzemekben, irodákban stb. dolgoznak, üzemi sejtekhez kell kapcsolni, amelyeknek rendezvényein részt kell venniük. A szakmai sejtek feladatai elsősorban: felvenni a kapcsolatot a saját szakmájuk kisüzemeiben dolgozó fiatalokkal, velük barátságot kötni, és bevonni őket a legális nagyüzemi egyesületekbe (szakszervezeti ifjúsági szekciók, sport- és kultúregyletek).

Az illető szakszervezeti szekciókban dolgozó különböző sejtek frakcióként tartoznak az iparhoz. A frakció feladata: napirendre tűzni az

ifjúság gazdasági harcát és követeléseit, továbbá aktuális követeléseit, felállítani a proletárifjúság aktuális követeléseit és jelszavait, és arra törekedni, hogy a reformista előadások helyett szocialista oktatásban részesítsék az ifjúságot, megteremtsék a szakszervezeti bürokráciával szemben az ellenzéket és követeljék az ifjúsági szövetség önnálóságát, kivonva azt a felnőttek ellenőrzése alól.

Újra fel kell venni *a kapcsolatot a vidékkel,* ha technikailag lehetséges, a vidéki városokba elvtársakat kell küldeni, hogy ott a munkát rögtön újra megszervezzék. A vidéken alkalmazott munkamódszer csaknem teljesen azonos a budapestivel, mert vidéken is többnyire ipari munkásokról van szó, viszont ezek — Budapesttől eltérően — inkább kisüzemekben dolgoznak. Minthogy a vidéki erők jelenleg nagyon gyengék és többnyire nagyon tapasztalatlanok, a kapcsolatnak nagyon szorosnak és jónak kell lennie, hogy jól el lehessen látni őket a szükséges utasításokkal.

A külfölddel való kapcsolatnak, mint már többször említettük, nagyon jónak és szorosnak kell lennie. Egyrészt a szervezetet jól el kell látni anyaggal és információval, másrészt a KII VB-nek jelentést kell tenni a mozgalom munkájáról és helyzetéről, hogy az tanácsokat adhasson és beavatkozhasson a munkába.

Szoros kapcsolatra van szükség a KMP-vel is, a külföldi kapcsolatok megkönnyítése céljából és egyéb, technikai okokból. De rendkívül nagy szükség van az együttműködésre a mozgalomban is (együttműködés az üzemi sejtekben és a szakszervezeti frakciókban, a gazdasági harcban, a sztrájkmozgalmakban, ellenzéki mozgalomban stb.). Az ifjúsági központnak feltétlenül legyen egy képviselője a pártközpontban, hogy ezt a kapcsolatot és együttműködést lehetővé tegye.

*

A szövetségnek tehát legelőször is újjá kell alakítania *központját* s azután meg kell kezdenie a munkát a fent említett alapon. A központ a rendelkezésére álló kevés erőt a nagyüzemekben mozgósítja, hogy megalakíthassa a szövetség első üzemi sejtjeit. A szövetség fő feladata a taglétszám emelése, hogy szélesebb bázisra terjeszthesse ki a mozgalmat.

A legfontosabb szervezeti kérdés: hogyan lehet megvédeni a szervezetet a rendőrség beavatkozásától. Ehhez mindenekelőtt arra van szükség, hogy a vezető szerveket elválasszuk a szövetség egyes sejtjeinek és csoportjainak munkájától. A vezetés szigorúan centralizált és tömör legyen. A kapcsolatot mindig csak egy központi elvtárs

tarthatja fenn egy-egy elvtárssal egy-egy bizottságból vagy sejtből. Emellett még egy vagy két elvtárs tudjon a kapcsolatról, hogy azt — esetleges letartóztatásnál — ne veszítsük el.

Az egyik legnehezebb feladat a vidékkel való kapcsolat újrafelvétele lesz. E célból, amint lehet, elvtársakat kell kiküldeni a városokba, hogy a szálakat újra felvegyék.

PI Archívum. 500/5 f. 5. ő. e.

85

1923. december 8

A BUDAPESTI ÜGYÉSZSÉG VÁDIRATA FUSZENECKER FERENC ÉS TÁRSA ELLEN

A vizsgálat iratait idezárva, a következő

VÁDIRAT

benyújtásával küldöm át:

I. Fuszenecker Ferenc Hajóson, 1889. évi november hó 25-ik napján született, budapesti lakos, szabósegédet, aki 1923. évi július hó 30-ik napjától előzetes letartóztatásban, 1923. évi október hó 1. napjától pedig vizsgálati fogságban van.

II. Lőwinger Ilona szabadlábon levő, 25 éves, izraelita vallású, budapesti születésű magánhivatalnoknő, ki 1923. évi július hó 30-tól augusztus 13-ig előzetes letartóztatásban volt, az 1921. évi III. tc. 1. §-ának 2. bekezdésébe ütköző, az állami és társadalmi rend felforgatására irányuló vétség címén azzal vádolom, hogy Budapesten, 1922. év második és 1923. év első felében azzal a cselekményükkel, hogy Fuszenecker Ferenc a Bécsbe költözött, kommunista sejtszervezeteket irányító Lehóczki Györggyel (álnéven Szilágyi Dezső), továbbá a kommunizmust Budapesten szervező Klauber Józseffel és Somogyi Ferenccel, volt Csernyi-féle terroristával szoros összeköttetést tartott fenn, a külföldről Budapestre irányított kommunistáknak szállást adott, az elfogott kommunistákat külföldi szervezőiktől kapott pénzzel támogatta és élelmezte, maga is több ízben a sejtszervezetek megismerése végett Bécsben és Berlinben[1] járt, onnan röpiratokat hozott, a budapesti szervezőktől kommunista lapokat vett át.

Lőwinger Ilona ped.[illegible] Klauber József, Somogyi Ferenc sejtvezetőkkel és Fuszenecker Ferenccel tartott fenn szoros összeköttetést,

[1] A KMP Ideiglenes Központi Bizottsága Bécsben és egy ideig Berlinben volt.

azoknak az állami és társadalmi rend felforgatására irányuló tevékenységeikről tudott, sőt külföldi kommunista szervezetekből származott pénzzel és ezen vásárolt élelmicikkekkel támogatta is őket — az állam és társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására irányuló szervezkedésben tevékenyen részt vettek, illetőleg azt előmozdították.

E vád tekintetében a főtárgyalásra az 1921. évi III. tc. 12. §-ának 1. bekezdése értelmében a budapesti kir. büntetőtörvényszék illetékes.

A Fuszenecker Ferenc ellen elrendelt vizsgálati fogság továbbra is fenntartandó.

A megidézendő tanúk és a beszerzendő bizonyítékok jegyzékét 2 ·/· alá zárom ide.

INDOKOK

A vizsgálat során kiderített tényállás szerint Fuszenecker Ferenc gyanúsított Budapesten, 1922. év végén és 1923. év első felében a Bécsből irányított kommunista sejtszervezetekkel lépett összeköttetésbe oly módon, hogy a Bécsbe költözött Lehoczki György (álnéven Szilágyi Dezső) sejtszervező utasításait végrehajtotta, maga is több ízben Bécsbe és Berlinbe utazott, hogy a kommunista szervezetek működését megismerje, a Budapestre küldött kommunistáknak, Klauber Józsefnek és Somogyi Ferencnek szállást adott, azokat külföldi kommunista szervezetektől kapott pénzzel támogatta, és elfogatásuk esetén élelmezésük javítását is elvégezte, továbbá külföldről kommunista lapokat és röpiratokat hozott, ilyeneket a Budapesten működő sejtszervezetektől átvett és velük a szervezkedésről több ízben értekezett, Löwinger Ilona pedig ugyancsak a fentjelzett időben Klauber József, Somogyi Ferenccel tartott fenn szoros összeköttetést, azokat pénzzel és élelmi cikkekkel támogatta, jóllehet, mindketten tudtak a fent megnevezetteknek az állami és társadalmi rend felforgatására irányuló tevékenységéről, és azokat fel nem jelentették.

Az ekként elkövetett cselekmény vádiratom indítványi részében meghatározott vétségét állapítja meg.

A terheltek nem ismerték be bűnösségüket.

Ez azonban rájuk bizonyítható, egyrészt gyanúsítottaknak részleges ténybeli beismerést tartalmazó vallomásukkal és a tőlük lefoglalt kommunista lapokkal, továbbá a szervezkedésükre vonatkozó levelekkel, másrészt pedig a 2 ·/· alatt csatolt jegyzékben felsorolt a főtárgyaláson kihallgatandó tanúk vallomásával. A .... [1]

[1] Az eredetiben így.

A vizsgálati fogságot Fuszenecker Ferenc ellen a BP 141. §-ának 2. pontja értelmében azért kell fenntartani, mert fogvatartásának okai jelenleg is fennforognak.

Budapest, 1923. évi december hó 8-ik napján.

Dr. Strache kir. főügyész,
a budapesti kir. ügyészség elnöke

A kiadmány hiteléül:
(olvashatatlan aláírás)
igazgató

A vizsgálati fogság lejár: 1923. évi december hó 31-ik napján.[1]

Sokszorosított kiadmány. — PI Archívum. Budapesti tszk. 1923/11830.

A BALOLDALI ELLENZÉK HARCA AZ OPPORTUNISTA VEZETŐKKEL

(86—89)

86

1924. március 30

RÉSZLETEK A MAGYARORSZÁGI SZAKSZERVEZETI TANÁCS 1924. ÉVI KONGRESSZUSÁN KÉSZÜLT RENDŐRSÉGI GYORSÍRÓI FELJEGYZÉSBŐL

...[2] *Lukács Gyula:* Tisztelt értekezlet! A határozati javaslatot elfogadom. A munkásmozgalom nem merülhet ki abban, hogy egy határozati javaslatot fogadtunk el,[3] ezek nem viszik előre a munkások szociális helyzetét. Maga az államhatalom nagyszerű példával jár elől a világkapitalistáknak. Például hozom fel az államvasutakat. A kapitalisták utánozzák az államot. Az államhatalom úttörője a kapitalistáknak, s megmutatja, hogy hogyan kell a munkásokat megnyúzni. A munkásmozgalmakban is van egy nagy hiba. A magyarországi munkásmozgalom nem ér semmit, ha az állami munkások

[1] Fuszenecker Ferenc 6 hónapi fogházbüntetést kapott. Az iratban szereplő Klauber József és társai is több évi börtönbüntetést szenvedtek.

[2] Jászai Samu, Rothenstein Mór és Gál Benő felszólalása maradt ki, Rothenstein Mór mint elnök üdvözölte a megjelenteket, Jászai Samu ismertette az ügyrendet és Gál Benő tájékoztatót adott a munkásság gazdasági helyzetéről

[3] A határozati javaslatot lásd Szakszervezeti Értesítő, 1924 április. Országos szakszervezeti értekezlet. — A határozati javaslat 10 pontban foglalkozott a munkásság nyomorúságos helyzetével, a nyomor elleni harc fontosságával. A gyülekezeti és egyesülési szabadság jogával, a nemzetközi munkaügyi konferencián elfogadott határozatokkal.

nem kapcsolódnak bele ebbe a mozgalomba.[1] Hiába szervezünk meg egyes rétegeket. Ugyanez áll a betegsegélyző pénztárról, ahol lehetetlen állapotok uralkodnak. Nincs orvos, nincs gyógyszer, nincs szülészeti segély, nincs táppénz. Ha a munkás 3—4 hétig beteg, el kell adni utolsó bútordarabjait. Milyen balesetbiztosítás van itt? Ahol a szocialista[2] rendszer ilyen beteg, a jövőben sem lesz jobb, hiába hozzák ide a külföldi kölcsönt.[3] Sokkal messzebbmenőleg kell a kérdést megoldani. A határozati javaslat kiegészítését indítványozom a következőkkel: a bajokon csak politikai eszközökkel lehet segíteni. A parlamenti frakció hasson oda, hogy a gyülekezési szabadság kérdése rendeztessék és hogy a munkásbiztosító pénztár autonómiája visszaállíttassék.[4] Ismerve a mai politikai viszonyokat, tudom, hogy a gyülekezési jog hiánya miatt nem lehet megjavítani a mai helyzetet. Ha ezt a kettőt meg tudjuk valósítani, a többit könnyebben el fogjuk érni. Öt éve sírunk és nyomorgunk, ha ez tovább így tart, napfény és levegő nélkül fogunk elpusztulni.

Erdős Imre:[5] A szakszervezeti vezetők előtt ismeretlen dolog a munkások mai helyzete. Szerintem a mai napon csak azon kellene gondoskodni, hogy mit kellene tenni a mostani nagy bajok megszüntetésére, ott ebben az irányban keveset mondtak a szónokok. Mit kellene hathatósan cselekedni, hogy a bajok megszüntethetők legyenek. A magyarországi munkásosztálynak közállapotai végtelenül siralmasak.

A határozati javaslatnak hiányzik egy kelléke, melyen át azt valósággá lehetne változtatni. Bizonyos, hogy a munkásság odafejlődött, hogy a határozati javaslatok értékelésével is tisztában van. Fűzzük hozzá a garanciákat is, mert ha nincs garanciája, nem ér semmit.

A hivatalos határozati javaslatot kiegészíteni kívánom azzal, hogy miután a külföldi kölcsönnel kapcsolatos szanálási javaslatok törvényerőre emelkedése a munkásosztályt kiszolgáltatják az abszolisztikus törekvéseknek, az általános egyenlő és titkos választójogról szóló törvényjavaslatokat a kormány haladéktalanul terjessze a nemzetgyűlés elé és a szanálási törvényjavaslatok tárgyalása előtt

[1] A felszólaló a Bethlen—Peyer-paktumban elfogadott feltételekre utal.
[2] Az eredetiben így. Nyilván szociális.
[3] A felszólaló arra utal, hogy a kormány már folytatott tárgyalásokat külföldi kölcsön megszerzése tárgyában.
[4] A húszas évek elején a kormány ismételt támadást intézett a munkásbiztosító pénztárak ellen. Egyes szakszervezeteknél megszüntette, majd ismét engedélyezte működését.
[5] Erdős Imre előtt öten szólaltak fel.

hozza tető alá. Ha ez nem volna lehetséges, a parlamenti frakció vonuljon ki a nemzetgyűlés teréből.

Elképzelhető-e hogy Ausztriában a népképviseleti rendszer nélkül rendezett viszonyok lennének. Magyarországon a népjóléti és munkaügyi minisztériumok megszüntetéséről tárgyalnak. Azért szünnének meg ezek, mert nem volna munkájuk? Nem, hanem azért, mert a magyar társadalmi viszonyok mai állása mellett tényleg nincs semmi funkciójuk.

Még röviden bejelentem, hogy az ifjúmunkásoknak is volna egy kis kérésük a kongresszustól: ti. az, hogy az ifjúmunkások bére megállapításának az eszközlése, a felnőtt munkások bérének megállapításával egyidőben volna kívánatos.

Hunya István: Végig kísértem a délelőtti beszédeket, és meg kell állapítanom, hogy beszédekben volt részünk elég. Beszédeket lehet tartani, de ha a cselekedet hiányzik, akkor abból nincs más, csak a hang, amely belekerül az atmoszférába. Én azt hiszem, hogy mindannyiunknak az a gondolatunk van, hogy hogyan kellene a mostani bajoktól megszabadulni. Ha az elvtársak figyelemmel kísérik a falvak munkásságát, nem lehet elhallgatni azt a nyomorúságot, amelyek ránehezednek a földmunkásokra. Látjuk, hogy a földmunkások, akik két karjuk munkája által élnek, alig élnek 50—55 évet és máris roncsok. A mezőgazdaságnak van egy átka, az, hogy ott küzdünk a földdel. Ott vannak már a hétéves gyermekek. Ezek a gyermekek nem bírnak kifejlődni, mert a könyv helyett a karikás ostort kell kezükbe venni. Nevelésben nem részesülnek. Egy megoldásunk volna, az, hogy mindnyájunknak össze kellene fognunk azért, hogy felszabadíthassuk magunkat ettől a zsarnokságtól. Vannak szószólóink, de talán hogy ha azt mondom, hogy azok nincsenek, akik ezeket a dolgokat komolyan fogják fel, nem tévedek. Addig amíg nem volt parlamenti képviseletünk, nem szólhattunk semmit, de csodálatos, hogy parlamenti képviseletünk munkája dacára sem tudunk semmi eredményt felmutatni. Ha így megyünk mindvégig, felemésszük saját magunkat, és nem lesz belőlünk semmi. A határozati javaslatot elfogadom.

Lukács János: Az ipari pályákra való tanítás nem csábító. Az emberek más pályára vagy külföldre mennek. Minden foglalkozási ágban pangás van, nincs termelés. A segédmunkások ügye az összmunkásság ügye. A segédmunka a legnehezebb, a legdurvább munka. Kívánatos éppen azért, hogy a segédmunkás munkája is megbecsült munka legyen. A segédmunkásnak 10 évvel ezelőtt tűrhető volt a sorsa. 1914-ben 26 aranykorona volt a segédmunkás átlagos heti ke-

resete. Ez megfelelne 423 000 papírkoronának. Ezzel szemben egy segédmunkásnak heti keresete 18 aranykorona, azaz 293 000 korona papírpénz. Ez a helyzet általános, valamely jobb a kereskedelemben. Átlagosan 163 000 koronát keres a segédmunkás hetenkint.

A magyarországi munkások gazdasági helyzetéből levonható a tanulság, hogy a munkásságnak élni kell szervezkedési jogával, ha nem engedik. Ha földmunkásokat nem engedik szervezkedni a faluban, fel kell hozni a városba őket.

Határozati javaslatot terjesztek elő: a kongresszus megállapítja, hogy a munkásság mai helyzete a gyülekezési szabadság korlátozásának következménye. A kongresszus szükségesnek tartja a szervezkedést és ezért a különböző szervezetek tömörülését segítse elő.

Pászti Károly: Reggel 9 óra óta tárgyalunk ebben a teremben. Az a meggyőződésem, hogy ha egy héten át vitatkozunk is, a nyomort a maga meztelenségében nem hozhatjuk ide. Most már itt nem a megállapításokról kellene beszélni, hanem arról, hogy mit kellene cselekednünk. Ez egy súlyos és egy nehéz kérdés. Én éppen azért szólalok csak fel, hogy a figyelmükbe ajánljam, hogy mikor a másik oldal kizsákmányoló hajlandóságait konstatáljuk, akkor a munk... részére is volna valami megállapítandó.

Szó esett itt arról, hogy egyik-másik szakmában nem fizetnek, és pusztul a munkás családostól, mindenestől együtt.

A vegyészeti iparban a 80%-nyi segédmunkást vidékről hozzák be. Valahogy a földmunkássághoz kellene hozzáférni. A földmunkásság Magyarországon eddig nem tudott szervezkedni azért, mert eddig az volt a jelszó, hogy a falut nem lehet megszervezni. Ez az egyik, a másik a vasutasok dolga. Hallom, hogy 30 korona heti keresetért dolgoznak, jóllehet, nem olyan régen mondta a miniszterelnök, hogy az állam mint munkaadó jó példával jár elő, amelyet a többieknek is követni kell. A másik miniszter úr, aki nemrégen jött haza Párizsból, hozott magával egy kis nyugati kultúrát. Azt mondta, hogy a munkásoknak aránylag több a keresetük, mint a nyugati államokban.[1]

Hiteles másodpéldány. — PI Archívum. Bencs-iratok. 44. ő. e.

[1] Pászti Károly után még tizennyolcan szólaltak fel, ezután Gál Benő zárszava következett, majd a zárszóhoz még heten szóltak hozzá.

1924. április 20

VÁGI ISTVÁN FELSZÓLALÁSA AZ MSZDP XXII. KONGRESSZUSÁN

Tisztelt elvtársak!

Látom és érzem, hogy a pártvezetőség bírálatának kérdését az elvtársak itt valósággal félelmetes hangon kezelik. Én ezt megértem. Abból a körülményből és okból, hogy jó tartózkodó magatartást tanúsítani ebben az országban, ahol szabadon járhatnak a Francia-Kiss Mihályok, a Héjjas Iványok és a hozzá hasonló rendű és rangú gyilkosok. *(Zaj. Peyer Károly elnök: „Csöndet kérek! A szónokok meghallgatása sokkal inkább lehetségessé válik, ha az elvtársak csöndben maradnak". Helyeslés).* Én azonban nemcsak ezt látom, hanem azt is látom és érzem, hogy a hivatalos pártvezetőség nyomása is okozza, hogy itt a fölszólalások a bírálat tekintetében nem mehetnek abban a tempóban, ahogyan azt az elvtársak szeretnék. *(Zaj.)* Én azt szeretném, ha az én esetemben is és a többi fölszólalók esetében is megváltoznék a helyzet. *(Fölkiáltások: „Halljuk!")* A pártgyűlést megelőzően folytak a kiküldött elvtársak körében a pártvezetőség részéről, a titkárság részéről úgynevezett lelkigyakorlatok, puhítások. *(Zaj. Derültség.)* Az ellenzéki emberek mentalitását, magatartását illetően kifogások emeltettek, s ez oly módon történt, amit én eddig soha életemben nem tapasztaltam még a szociáldemokrata mozgalomban. *(Zaj.)* Én és társaim, mindazok, akik kifogásoljuk a pártvezetőség munkáját... *(Fölkiáltások: „Már két hónapja szervezkednek a puhításokra!")*... már több hónapja szervezkednek, persze, ezt rosszul tudja elvtársam. *(Zaj. Fölkiáltások: „Félnek a kritikától!")* Én a félreértések elkerülése végett és azért, mert ezt a lelkigyakorlatot, amelyet a pártvezetőség a titkársággal együtt rendez, hogy hatalmi eszközzel a küldöttek lelkébe rögzítse felfogását, nem helyeslem — szükségét érzem annak, hogy tájékoztassam ezzel kapcsolatban a kongresszust arról, hogy ki is az az ellenzék, miért jött tulajdonképpen létre, és miért fog megmaradni mindaddig, amíg ez az irányzat, ez a taktika, ez a politika, amely idebent, a párton belül létezik és folytatódik, meg nem változik. *(Hosszas taps.)* Mielőtt tehát érdemben rátérnék a pártvezetőség jelentésének bírálatára, engedjék meg, hogy egy elvi deklarációt olvassak itt föl. *(Fölkiáltások: „Halljuk!" Olvassa:)*

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt ellenzéki csoportjának elvi deklarációja:

A Magyarországi Szociáldemokrata Pártnak ellenzékbe kényszerült csoportja, mint ez idő szerint a képviseleti szervekben a párt látszólagos kisebbsége, minden félreértés elkerülése végett kinyilatkoztatja, hogy az 1903. évi pártgyűlés által elfogadott program alapján áll és az 1908. évi, illetve 1911., 1912. és 1918. évi pártgyűlések által módosított szabályzatot magára nézve irányadónak tartja.

A párt alkotmányának és tradícióinak épségben tartása mellett minden rendelkezésére álló eszközzel a pártegység megóvására és erősítésére törekszik.

Ez az ellenzéki mozgalom nem öncél, hanem a munkásosztály egyetemes céljait szolgáló akció, amelyet a pártvezetőségnek, illetve a parlamenti csoportnak a munkásosztály érdekeivel ellentétes cselekményei és taktikai hibái termeltek ki, ezért csoportunk mindaddig ellenzékben marad, amíg a kisebbség előrehajtó erejével a többséget magába nem olvasztja és a pártban tömörült munkásságot — ennek történelmi szerepéhez méltóan — egyesített erővel vissza nem vezeti ahhoz a mozgalmi irányhoz, amelyben jellemzően kifejezésre jut az elfogulatlan, őszinte osztályharcos szellem.

Fáradhatatlanul munkálkodni fog azon, hogy pártunk összes tényezőit, intézményeit és tagjait a munkásosztály nagy családjának szolgálatába állítsa.

Nem nyugszik, amíg a mai sajnálatos és eléggé el nem ítélhető opportunizmust a párton belül és az egész közéletben föl nem váltja a tényleges történelmi helyzetnek és adott viszonyoknak megfelelő aktív politika.

Harcot hirdet a párt e töredékének ama felfogása ellen, amely forradalmi múltunkat megtagadja, és a közelmúltban szerepelt vezető egyéniségekkel és tömegekkel nem akar közösséget vállalni.

A szervezett munkásság soraiban a legintaktabb jellemet akarja kifejleszteni, hogy ennek hatóereje szociális viszonyainkban olyan változásokat idézzen elő, amelyek a dolgozó népesség emberibb és szabadabb életét biztosítsák.

Minden guny, gáncsok, ellenvetés dacára küzdeni fogunk a pártéletet megmérgező autokratikus szellem kiirtása érdekében, hogy valamennyi intézményünkben megteremtsük az igazi demokráciát. *(Nagy zaj.)*[1]

[1] Vági István által felolvasott elvi deklarációt írásban is benyújtották a kongresszushoz. [PI Archívum. A XVII. 1/1924/10.]

Tisztelt elvtársak! A magyarországi szociáldemokrata pártnak nincs semmi oka arra, hogy megtagadja a forradalmi időknek, az 1918—19. évi időknek az üldözöttjeit, és a szociáldemokrata párt eddigi vezetőségének az amnesztia és az emigráció kérdésében követett magatartása nem volt elvi alapon álló. Nem küzdött őszintén, nem küzdött azzal az elánnal, lelkesedéssel, azzal az odaadással ennek az ügynek a szanálásáért, amelyet az ügy maga megérdemelt. Én szükségét érzem annak, hogy itt kijelentsem és leszögezzem azt a tényt, hogy az 1918-as forradalom alapjában véve, ha azt tudományosan akarjuk definiálni, nem is volt forradalom. Nem volt azért, mert mindazok az állami szervek, amelyek az 1918-as eseményeket megelőzően alkottattak, jóformán mind önként deferáltak [visszavonultak], nem volt ellenállás, nem volt senki, aki az akkori időkben, az akkori viszonyok között az államban felülkerekedett tényezőket fumigálta [semmibe sem vette] volna. Mindenki és minden megszűnt létezni: a főrendiház önmagát oszlatta föl, a király önként mondott le, nem a proletariátus nyomására, hanem az úgynevezett arisztokrata földesurak nyomására és fölkérésére és a főpapság, nagybirtokosság, az OMGE,[1] mindenféle társadalmi tényező hódolattal vitte zászlaját meghajtani a Nemzeti Tanács[2] elé. És én nem tudom, mi értelme és oka van annak, hogy az akkori időkben szereplő elvtársakkal mi a közösséget megtagadjuk. *(Farkas István: „Nem tagadja meg senki!")* Kedves Farkas elvtárs, majd én megmondom önnek... *(Nagy zaj.)* ... Ha fölszínesen szemléli az ember a dolgokat és nézi ezt a jelentést, ha figyelmesen végighallgatta az ember úgy az egyik, mint a másik előadó elvtárs beszédét, akkor kétségtelenül abban a helyzetben van, hogy azt mondja: „ennél különbet, radikálisabbat, keményebbet én sem tudnék mondani". De mélyüljünk csak el a dolgokban. Nézzük meg, hogy az emigráció hazatérését valóban őszintén kívánja-e a pártvezetőség? *(Nagy zaj.)*

Tisztelt elvtársak! Szeretném állításomat valami konkrétummal alátámasztani *(Fölkiáltások: „Halljuk!")* és arra kérem önöket, hogy ezt ne tessék személyes invektívának [éles támadásnak] tekinteni, hanem tárgyi bizonyítéknak, amit az ügy érdekében ez előtt a kongresszus előtt kénytelen vagyok leszögezni — hogy elmondjak egy momentumot, amely engem az ellenzékbe hajszolt. Az Építőmunkások Szövetségének elnökségi ülésén az egyik nemzetgyűlési kép-

[1] Országos Magyar Gazdasági Egyesület — a magyar nagybirtokos osztály érdekképviseleti szerve.

[2] A Nemzeti Tanács 1918. október 25-én alakult.

viselő, Baticz Gyula elvtárs *(Zajos fölkiáltások: „Halljuk!")* a következő kérelmet terjesztette az elnökség elé: Tisztelt elvtársak, nekünk már az emigráció rendkívül sok és nagy kellemetlenséget okozott; meg vagyok róla győződve — mondja ő —, hogy ha az emigráció hazatér, a magyar munkásmozgalomnak újra és újra bonyodalmakat fog okozni. *(Fölkiáltások: „Gyalázat!" Baticz Gyula: „Hazugság, hazugság!" Nagy zaj. Az elnök csönget.)* Tisztelt elvtársak! Amikor én bizalmas tanácskozáson nemzetgyűlési képviselőtől ilyen előterjesztést hallok, akkor jogomban van azt hinni, hogy áll az, amiről a munkások köreiben beszélnek, a paktum és az a tény, hogy a szociáldemokrata párt pedig lekötötte magát abban az irányban is, hogy az emigrációnak ezzel meg azzal a szárnyával föl fogja bontani a nexust és az összeköttetést. Ha ez az említett nemzetgyűlési képviselő nem volna egyúttal a párt végrehajtó bizottságának a tagja, én kijelenteném, hogy ez egyéni akció, egyéni kezdeményezés. Azonban én tudom, hogy Baticz ezt magától, a saját elgondolásából nem tenné, hanem valamiféle utasítást kapott, hogy az emigrációval való nexusok pedig szakíttassanak meg. *(Peyer Károly elnök: „Vági elvtárs körülbelül tizenhét perce beszél. Nem akartam megzavarni, de határozat van, tessék azt betartani." Zaj. Fölkiáltások: „Halljuk!")* Tisztelt elvtársak, én szeretném ezt a kérdést tisztázni. Mert ha csakugyan csak egyéni kezdeményezés van, én hajlandó vagyok a pártvezetőségtől a kongresszus színe előtt bocsánatot kérni, azonban erre a beszélgetésre emlékezni fognak Riesz, Beke, Knittelhoffer elvtársak, akik ezen gyűlésen részt vettek *(Zaj.)*; ha van bennük férfias bátorság, őszinteség és ha nem akarják megtagadni a mi nagyjainkat, a mi elesettjeinket, akkor az a meggyőződésem, hogy e mellé az igaz ügy mellé állanak, és nem tartják kifogás alá valónak azt, hogy ilyen kérdéseket a pártgyűlés előtt megtárgyalunk. *(Peyer Károly elnök: „Kérnem kell, hogy a beszédét fejezze be; már 20 percet beszélt." Zaj. Fölkiáltások: „Halljuk!")* A határozati javaslatot a következőkben vagyok bátor előterjeszteni. *(Olvassa.)* [A határozati javaslatot lásd a 92—93. oldalon!][1] Kérem ennek a határozati javaslatnak az elfogadását. *(Zajos taps és éljenzés.)*

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1924. évi április hó 20., 21. és 22. napjain Budapesten megtartott XXII. pártgyűlésének jegyzőkönyve. 141—144. old.

[1] Utalás a kongresszusi jegyzőkönyvben közreadott határozati javaslatokra.

1924. április 22

GASPAROVITS FERENC FELSZÓLALÁSA AZ MSZDP XXII. KONGRESSZUSÁN

Tisztelt kongresszus!

Amikor a gazdasági helyzetről kell beszélni, elénk tárul az a rettenetes nagy nyomorúság, az a rettenetes nagy nélkülözés, amelyet a magyar munkásságnak még ma is el kell szenvednie. Ott látjuk a munkásságot, amint ebben a küzdelemben részt vesz, ott látjuk mindazokat, akik ma a nyomorúság terheit a vállukon viselik. Ott vannak a vasmunkások is, akik még ma is teljesen ki vannak szolgáltatva a tőkések béruzsorájának. Nekem, aki Csepelt képviselem, engedjék meg, hogy az egyik legnagyobb vasas gyár munkásainak gazdasági helyzetét ismertessem. Ha végignézünk a munkásságon, amikor a gyár kapuin bevonul, ott látjuk gyöngyözni arcukon az éhség és nyomorúság verejtékcsöppeit. Ott látjuk a férfiakat, a családapákat olyan nadrágban, amely nadrág még a meztelen testüket sem takarja be, ott látjuk a nőket rongyosan, csecsemőikkel a karjukon, amikor az úgynevezett csecsemőotthonban a gyermekeiket elhelyezik; micsoda érzéssel foghat az anya munkába, amikor a gyermeke nevelését másra kell bíznia, micsoda érzéssel megy az édesanya a munkába, amikor a családapa nem tudja megkeresni azt a legkevesebbet, amire a családnak szüksége van! És micsoda érzéssel megy az anya munkába, amikor az ottani gépek naponta egy-két áldozatot követelnek, amikor azoknak a műhelyeknek a levegője női sikollyal van tele, amikor kezeket, ujjakat morzsol és aprít össze a gép, és amikor ezeket a gépeket proletárvér festi vörösre! Ott látjuk a jövendőbeli anyákat, a serdülő leányokat, akik egészen elsatnyulnak a sok nélkülözés és nyomorúság miatt. Ott látjuk a gyermekeket, akiknek iskolába kellene járniok, rongyosan, éhesen, amint rohannak a tőkések kizsákmányoló karjai közé. És akik ott olyan hasznos munkát végeznek ezekben a gyárakban, akik hasznos munkásai ennek az országnak: nézzük meg, hogy ezért a sok szenvedésért, ezért a munkáért tulajdonképpen mi a jutalmuk? Szakmunkások vannak Weiss Manfréd gyárában, akik most, a húsvéti ünnepekre 49 és 1/2 óra munkáért 200 000 koronát kapnak. Ott vannak a segédmunkások, akik ugyanerre a munkaidőre 130 000 koronát, a nők, a családanyák vagy özvegyek, akiknek családfönntartóknak kell lenniök, 70 000 koronát és a gyermekek, akik ugyan-

ezért a 49 és 1/2 órai munkáért 35 000 koronát keresnek hetenként... *(Nagy zaj.)*... de ebből még levonják a betegsegélyzési járulékot, az adót, levonják néha a büntetéspénzt, és ami megmarad annak a segédmunkásnak, azért a 120 000 koronáért egész héten el kell mennie naponta a gyárba, és abból kell tartania a családját, a munkahelyére és vissza hosszú utakat kell gyalog megtennie, mert a villamosra semmiképpen sem telhetik. Vannak elvtársaink, akik reggel 4 órától este 10—11 óráig talpon vannak, és ez mind azért, mert Magyarországon és különösen még a Weiss Manfréd gyárában sem sikerült a nyolcórai munkaidőt bevezetni, amit pedig maga a békeszerződés is előír. És ha kutatom a hibákat, akkor ott találom magam előtt a Thököly utat, az Erzsébet körút 41. számot, ahol a pártvezetőség van. Hibák vannak ott is, annyiban, mert amikor a munkásság megmozdul, ott állandóan megfékezik. Ebben látom a hibát. A csepeli vasas munkásság többször megmozdult, de rögtön ott termett a fék — egyszer azért nem lehetett, mert nemzetgyűlési választások voltak, máskor meg, mert nemzetgyűlési képviseletünk van. *(Zaj.)* Pedig valahányszor népgyűlés volt Csepelen, Csepel munkássága mindannyiszor marsrutát [utasítást] küldött, mindannyiszor azt mondták: mondják meg a kormánynak a képviselőházban, hogy a csepeli nép éhezik, és ha ők a kívánságukra nem kapnak kielégítő választ, akkor hívják oda Csepel munkásságát, amely minden pillanatban készen van; de ez máig sem történt meg. Talán két hete annak, hogy volt egy vasas bizalmi ülés, amelyben elhatároztuk, legalább is el akartuk határozni, hogy tartson a párt úgynevezett demonstratív népgyűléseket, amikor 10 órakor megindulunk, és a népgyűlés után visszavonulunk munkahelyünkre. Ebbe sem akartak belemenni, amikor pedig meg akartuk mutatni, hogy mi is követelünk, meg akarjuk menteni a családunkat. *(Fölkiáltások: „Tessék a napirendhez szólni!" Zaj. Holló János elnök: „Csöndet kérek! Figyelmeztetem az elvtársakat, hogy a közbeszólásoktól tartózkodjanak, mert a tanácskozásra szánt idő rövid, és közbeszólásaikkal a fölszólalókat zavarják.")* Ma egy éve Csepel munkássága kint volt, harcban álltunk. Hat hét múlva a csepeli munkásság még akkor sem volt hajlandó munkába menni, amikor a vasasok vezéreinek parancsszava ezt mondta, és akkor az történt, hogy a párt lapja, a munkásság lapja, a „Népszava" felelőtlen elemeknek nevezte a becsületesen harcoló munkásságot, amely meg akarta menteni önmagát... *(Fölkiáltások: „Hol a fegyelem?"*[1] *Nagy zaj. Kabók La-*

[1] Utalás az 1923 február—márciusi vasassztrájkra, lásd e kötet 80. dokumentumát.

jos: „De kit neveztek felelőtlen elemeknek?")... Bennünket! Amikor ezeket a hibákat látom, akkor a most megválasztott pártvezetőséget arra kérem, hogy sokkal nagyobb odaadással lépjen sorompóba a dolgozó, sokat dolgozó munkásság érdekében. Kérem az újonnan megválasztott pártvezetőséget, hogy végre egyszer már mozgassa meg a munkásságot, hogy megmutassuk a mi erőnket; mert ezzel a megmozdulással, azt hiszem előbbre visszük a mi szent ügyünket, mert meg akarjuk menteni a jövő generációt, meg akarjuk menteni családjainkat az éhségtől és nyomorúságtól. *(Éljenzés és taps.)*

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1924. évi április hó 20., 21 és 22. napjain Budapesten megtartott XXII. pártgyűlésének jegyzőkönyve. 222—224. old.

89

1924. április 20—22

AZ MSZDP XXII. KONGRESSZUSÁN BENYÚJTOTT ELLENZÉKI HATÁROZATI JAVASLATOK[1]

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1924. április 20-án és következő napokon megtartott pártgyűlése megállapítja, hogy az 1918—19. évi társadalmi erupciók [kitörések] a négy- és féléves világháború következményei, melyet kizárólag a magyar reakciós uralkodó osztályok hatalmi vágyai idéztek elő.

A társadalmi harcokban a Magyarországi Szociáldemokrata Párt illetékes fórumai és közegei részt vettek azért, hogy az ország megmaradt értékeit megmentsék.

A szociáldemokrata párt e történelmi események során betöltött szerepéért nyugodtan vállalja a felelősséget, és magát a fenti történések idején működő párt utóda és folytatásaként tekinti, és visszautasítja az ellenforradalmi csoportok aljas és hazug rágalmait. Kimondja, hogy az 1918—19. évi eseményeket a maga történetéhez tartozónak tartja, és elvárja minden szervétől és tagjától, hogy olyan politika szellemében fog dolgozni, amely a magyar nép demokratikus jogainak érvényesítésével akarja az országot a fejlődés útjára venni.

[1] A határozati javaslatokat közli (aláírások nélkül, csupán a benyújtó nevét közölve) a Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1924. évi április hó 20., 21. és 22. napjain Budapesten megtartott XXII. pártgyűlésének jegyzőkönyve. 92—93. old.

Vági István	Mészáros József	Oancz József
Ozsváth Gábor	Gasparovits Ferenc	Bajkó Ferenc
Weiszhaus Aladár	Zachár István	Pásztor Lajos
Tóth Péter	Kaczó József	Holové János

Tisztázat. — PI Archivum. A XVII. 1/1924/10.

*

Magyarország dolgozó népének életszínvonala a gyarmati népek színvonalára süllyedt 1923—24-ben, tehát a jelentés évében. Elnyomottsága, politikai jogtalansága az európai kultúrát megszégyenítő; egyesülési és gyülekezési joga nincs; aki gondolkozni mer, Zalaegerszeg réme fenyegeti.

Ebben az időben és eme körülmények között a szociáldemokrata párt vezetősége és parlamenti frakciója olyan politikát folytatott, mely csak a reakció megerősítésére vezethetett.

A milliónyi földmunkás és törpebirtokosság széles és döntő rétegeinek megnyerése helyett, részben jelentéktelen, részben reakciós polgári pártok és politikusok szekérrúdjába kapaszkodott. Egy tervszerű parlamenti harcnak komoly tömegakciókkal való kísérése helyett megelégedett nevetségesen enyhe, néha hangjában éles, de lényegében semmitmondó kritikával. Az elszigetelt gazdasági harcok mellé nem állt oda politikailag egész erejével és párttömegszervezeteinek kiépítése helyett csak egyetlen organizációt ismert, a parlamenti frakciót. A közszabadságokért, az egyesülési és gyülekezési szabadságért, a választójogért, Zalaegerszeg eltörléséért, a teljes amnesztiáért indítandó és a tömegek erejétől kísért harc helyett még a sajtószabadságért önként megmozdult munkásságot is leszerelte. A jelenlegi rendszer sokszor mutatkozó gyengeségeit komolyan soha nem igyekezett kihasználni.

Ezért kimondja a kongresszus, hogy a jelentést nem veszi tudomásul és a pártvezetőségnek bizalmatlanságot szavaz.

Weiszhaus Aladár	Pőcze József	Rusotzky
Ozsváth	Kiss Kálmán	Skarlák Antal
Vági István	Répássy Kálmán	Pethő István
Reichel János	Hajdu Henrik	Hunya István
Lukács Gyula	Szilágyi Gyula	Nagy Imre
Gondos József	Weisz Zsigmond	Benke Imre

Tisztázat. — PI Archivum. A XVII. 1/1924/10.

*

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1924. április 20—23-án tartott kongresszusa megállapítja, hogy az 1922. évi nemzetgyűlési választások alatt a vidéki munkástömegeknek pártunk iránt tanúsított érdeklődését ápolni, a pártszervezeteket kiépíteni és fejleszteni a párttitkárság elmulasztotta.

Tekintettel Magyarország mezőgazdasági jellegére, tekintettel a nemzetgyűlés mai összetételére, ahol az ipari munkásság képviseletének minoritása mellett az agrárérdekeltség dominál, tekintettel továbbá a parlamenti frakció meddő küzdelmére, tekintettel végül arra, hogy a pártszervezetek mai keretei mellett Bethlen miniszterelnök bármikor azzal némíthatja el pártunk képviselőit, hogy ők nem képviselik az ország népét, hanem csupán az ipari munkásságot, kimondja a kongresszus hogy:

a földmunkások egyesülési és gyülekezési szabadságának kiküzdését a párt legelső feladatának tekinti. És miután ezen követelés teljesítése a trianoni békeszerződésből kifolyólag is kötelező; utasítja a pártgyűlés a pártvezetőséget, hogy a genfi III-ik munkaügyi konferenciának[1] a földmunkások egyesülési és gyülekezési szabadságáról szóló határozatának törvénybe iktatása céljából minden rendelkezésére álló eszközzel küzdjön. Ezzel egyidőben harcot indít a vasúti munkások egyesülési és gyülekezési szabadságának kiküzdése érdekében.

Utasítja végül a pártvezetőséget, hogy a vidéki pártmozgalom irányítása céljából az 1922. évben már egy ízben működő központi földmunkás titkárságot újból fölállítsa.

Reichel János
Lukács Gyula
Vági István
Ozsváth Gábor
Zachár István
olvashatatlan aláírás
Bajkó Ferenc
Holové János
Weiszhaus Aladár
Tóth Péter
Fekete János
Gasparovits Ferenc
Pásztor Lajos
Hámán Kató
Lovrencsics János

Tisztázat. — PI Archívum. A XVII. 1/1924/10.

[1] A munkaügyi konferencia — a Munkaügyi Hivatal, a párizsi békeszerződés XIII. fejezete értelmében létrejött nemzetközi szervezet egyik szerve. A munkaügyi konferencia különböző munkás kérdésekben évenként ülésezett.

(90—91)

90

1924 július

A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK HATHÓNAPOS MUNKATERVE[1]

I. Szervezeti feladatok

1. Az üzemi sejtek szervezeti összefogása és kiépítése. A Központi Bizottság köteles minden nagyobb budapesti és Pest környéki üzemben üzemi sejtet szervezni. Különös figyelmet kell fordítani a tagok szervezésére a bányákban és a kohászati művekben.

2. A szakszervezetekben, beleértve és külön kiemelve a földmunkásszövetséget, a vas- és fémmunkások és a famunkások valamennyi szakmai szervezetében, a pártszervezetek közül egyelőre Budapesten és környékén, továbbá a legnagyobb vidéki munkásközpontok pártszervezeteiben kommunista csoportokat kell szervezni.

3. Az üzemekben, szakszervezetekben és pártszervezetekben ellenzéki csoportokat kell szervezni, amelyek kommunista vezetés alatt működnek. A már létező ellenzéki csoportokat kommunista befolyás alá kell vonni.

4. Az ellenzéki akciók előkészítése és keresztülvitele, a vezetés meghódítása.

5. Csatlakozni a bérharcokhoz. A vezetés meghódítására törekedni. A bérharcok után az üzemi és a szakszervezeti csoportok útján a legélesebb harcot kell megindítani a szakszervezeti bürokrácia ellen, esetleg rendkívüli közgyűléseken.

[1] 1924 júliusában a Kommunista Internacionálé V. kongresszusa idején Moszkvában tartózkodó magyar kommunisták megbeszélést tartottak a KMP feladatairól. A megbeszélésen, melyen Kun Béla, Landler Jenő, Bokányi Dezső, Bajáki Ferenc, Alpári Gyula, Lengyel Gyula, Karikás Frigyes, Pogány József és a moszkvai emigráció néhány tagja vett részt, határozat született a KMP munkáját meghatározó munkaprogram elkészítéséről.

II. A párt agitációjának, propagandájának és akcióinak irányelvei

1. A KB külföldi része egy bulletint ad ki, amelynek az a hivatása, hogy a Magyarországon dolgozó felelős pártfunkcionáriusokat a világhelyzetről és a III. Internacionálé ügyeiről tájékoztassa, valamint értékelje a magyarországi eseményeket.

2. A szervezetek fejlődésével Magyarországon egy illegális újságot is ki kell adni.

3. A felelős pártfunkcionáriusok és a kommunista párttagok kommunista nevelése érdekében oktatási intézményeket kell felállítani.

4. Az üzemekben, szakszervezetekben és pártszervezetekben állandó, rendszeres és nyílt propagandát kell folytatni a szociáldemokrata párt és a szakszervezetek árulásának leleplezése érdekében. Ennek a propagandának főleg a szociáldemokrata párt koalíciós politikája, az ellenforradalmi kormánnyal kötött paktumai, parlamenti látszatharca ellen kell irányulnia. E propagandának le kell lepleznie, hogy a munkásosztály elnyomott helyzetének és elnyomorodásának oka a gazdasági harcok elszigetelésének és a bérharcok elnyomásának politikája; állandóan nyilván kell tartania és fel kell frissítenie a szociáldemokraták által cserben hagyott követeléseket, harcolnia kell a gazdasági harcokban megnyilvánuló céhfelfogás ellen és az összes szakmák szolidaritásáért. Jelszavak: egyeztetett bérek, a bizalmi férfi rendszer elismerése, nyolcórás munkanap, a túlórában végzett munka elutasítása, üzemi tanácsok, ezek összefogása és a gazdasági harcok politikai harcokká fejlesztése. Propagandát kell folytatni tömegakciók — mint a parlamenti akciók kísérőjelenségei — létrehozása, a szegényparasztokkal való szövetség, a politikai jogokért való harc érdekében, egészen az általános sztrájk fegyverének igénybevételéig.

5. A szakszervezeti ellenzék munkájának vezetése és a szakszervezeti ellenzék anyaggal való ellátása.

6. Különös eréllyel és kitartással kell propagálni a munkásság és a szegényparasztság szövetségének szükségességét mint az ellenforradalmi rezsim megdöntésének elengedhetetlen feltételét. Ezt a propagandát nemcsak az ipari munkásság körében kell folytatni, hanem a vidéki kerületi bizottságok útján a szegényparasztok között is.

7. A szanálás minden újabb intézkedésével (vámok, forgalmi adó, ennek fokozatos emelése stb.) kapcsolatban fellépő drágulási hullámok során széles körű tömegagitációt kell indítani és akciókat kell szervezni.

8. A lakáskérdésben a pártszervezetek útján, lakógyűlésekkel azonnal tömegakciót kell előkészíteni. Jelszó: a szanálási törvénybe foglalt lakbéremelések elhalasztása. Már a novemberi bérnegyedre ki kell adni a felemelt lakbér megtagadásának jelszavát.

9. Ha a fővárosi törvényhatósági választásokat elhalasztják, a KB-nak céltudatosan arra kell törekednie, hogy az ellenzék — a polgári pártokkal való szakítás jelszavával, a pártszervezetek útján történő jelölés követelésével és arra való hivatkozással, hogy egy ugyanazon személy nem tölthet be több funkciót — saját jelöltjeit bevihesse a közigazgatásba. A szervező bizottság a választások előtt dönt abban a kérdésben, hogy mi a célszerűbb: az ellenzék külön jelölőlistákkal való fellépése, vagy pedig a szociáldemokrata közigazgatási frakció kettészakítása a választások után.

10. A Komintern különböző szekcióiban dolgozó magyar kommunista emigránsok megszervezése, a felállítandó emigrációs bizottság bevonásával. Az emigránsok politikai oktatása céljából oktatási tervet kell kidolgozni. Ki kell alakítani egy, a magyarországi pártmunkára alkalmasnak látszó tartalékcsapatot.

11. Kommunista irodalom kiadása a magyar mozgalom szükségleteinek megfelelően. A marxizmus—leninimus módszeres, tervszerű és népszerű megismertetése a KMP-ben dolgozó magyar elvtársakkal. Az elsősorban kiadandó, legsürgősebb könyvek témái: Az ellenforradalom mérlege. A magyar agrárkérdés. A szanálás gazdasági, politikai és szociális hatása. A szociáldemokrata párt története. A szakszervezetek története. Az első, második és harmadik Internacionálé történetének rövid áttekintése. Külön kiadásban A III. Internacionálé története. Elő kell készíteni egy kiadványt, amely a magyar proletárforradalom elemzését (nemzeti és nemzetközi szempontból) tartalmazza és Marx Károly olyan politikai jellegű műveinek kiadását, amelyek magyar nyelven még nem jelentek meg (az 1848—49-ről szóló cikkek gyűjteménye stb). A legrövidebb időn belül ki kell adni Lenin válogatott műveit. Elsősorban a „Gyermekbetegséget", az „Agrárkérdést" című brosúrákat és cikkeket és a Kerenszkij-korszakban elmondott beszédeket.[1]

PI Archívum. 500/1 f. 31. ő. e. (Eredetileg német nyelven.)

[1] A Kommunisták Magyarországi Pártjának hathónapos munkatervét Kun Béla 1924. július 29-én megküldte a KI Végrehajtó Bizottságának.

1924. november 1

RÉSZLETEK A KMP ORGANIZÁCIÓS BIZOTTSÁGA ÉS A MAGYARORSZÁGI KÜLDÖTTEK PLENÁRIS ÜLÉSÉNEK JEGYZŐKÖNYVÉBŐL

JEGYZŐKÖNYV

felvétetett Bécsben 1924. november 1. a KMP Organizációs Bizottságának[1] plenáris ülésen.

Jelen vannak Julius, Schwartz, Lányi külföldről, Taufer és Rendes[2] Budapestről. Rendes közli, hogy Gosch útlevélnehézségek miatt nem jöhetett. Schwartz javasolja, hogy az ülést az elvtárs távolléte ellenére nyilvánítsák plenáris ülesnek. — Az ülést egyhangúlag az SZB[1] plenáris ülésének nyilvánítják.

Indítványozzák, hogy Julius elnököljön. — Juliust egyhangúlag elfogadják elnöknek.

Schw. és L. a következő napirendet javasolják:

1. Jelentés az illegális mozgalomról
2. Jelentés a legális mozgalomról
   a) Üzemi sejtek
   b) Szakszervezeti munka (frakciók)
   c) Pártszervezeti frakciók a szociáldemokrata pártban
   d) Munkanélküli mozgalom
   e) Lakómozgalom
3. A magyarországi politikai helyzet és és szervezeti feladatok
4. Nemzetközi jelentés

[1] A KMP Organizációs Bizottságának tagja: Alpári Gyula, Landler Jenő, Kun Béla, majd Hirossik János és Rákosi Mátyás is. A dokumentumban az Organizációs Bizottság rövidítve OB megjelöléssel szerepel.

[2] Július = Alpári Gyula, Schwartz = Kun Béla, Lányi = Landler Jenő, Taufer = Weiszhaus Aladár, Rendes = Őry Károly, Gosch feltételezhetően Gőgös Ignác. A továbbiakban csak a nevek kezdőbetűi szerepelnek.

5. Ifjúsági mozgalom
6. Parasztmozgalom
7. A KMP konferenciája
8. Egyéb

A napirend egyhangúlag elfogadva.

Taufer és Rendes beszámolnak az illegális mozgalom helyzetéről. Az SZB,[1] illetve azok a tagjai, akik Budapesten legálisan élnek, hetenként egyszer, néha kétszer tartanak SZB ülést. Minden napi kérdést megbeszélnek. A jelszavakat és az utasításokat is, egyszóval a legális mozgalom vezetését. Tagokat csak a budapesti plenáris ülésen vesznek fel a pártba. A tagfelvételnél eddig mindig elérték az egyhangúságot. De gyakran előfordult, hogy jelölteket elővigyázatosságból egyelőre visszautasítottak (szintén egyhangúlag). A sejtvezetőkkel kapcsolatot fenntartó elvtársak szabályszerűen javaslatot tesznek, és azután hoz az ülés határozatot, hogy a javasolt elvtársat felveszik-e az illegális KMP-be vagy sem. Eddig 120 elvtársat regisztráltak a pártban. Egyébként 50 elvtárs felvétele folyamatban van. A felvételnél a legnagyobb óvatossággal járnak el. A tagok 90%-a különböző szakmabeli üzemi munkás, főleg a vas- és fémmunkások, famunkások és nyomdászok. Felsorolják a tagok nevét. A párt súlypontja az üzemekben van. Ebben a tekintetben Magyarországon az elvtársak részéről semmiféle nehézségbe nem ütközünk; a munkások nagy megértést tanúsítanak az üzemi szervezet iránt. Eddig 20 sejt működik nagyobb üzemekben, 19—20 közép- és kisebb üzemekben. Eddig csak Budapesten és Budapest környékén léteznek sejtek. Múlt héten igen jó kapcsolattal felvettük a munkát

[1] Az Organizációs Bizottság (Szervező) rövidítése.

Budapest legnagyobb munkásnegyedében (gyárnegyed), úgyhogy rövid időn belül várható a megkétszereződés a legnagyobb üzemekben. Az SZB-ből két elvtárs állandóan érintkezik a sejtvezetőkkel, és instruálja őket. Bizonyos munkamegosztást megvalósítottunk az SZB-ben, de a körülmények arra kényszerítik az elvtársakat, hogy áttörjék ezt. Nagy akadály, hogy semmiféle helyiség nem áll rendelkezésünkre, és hogy eddig csak egy elvtársat lehetett beállítani az illegális munkára. Kérdések és beható vita után — a beszámolót egyhangúlag tudomásul vették.

Sch., L. és J. elvtársak *indítványai:*

1. Ki kell terjeszteni a munkát az egész országra —; kerületi vezetőségeket kell felállítani a VB által felülvizsgált platform értelmében. Beható vita után, amelyben a budapesti elvtársak rámutattak arra, hogy vidéken az elégedetlenség még nagyobb, és semmi akadálya nincs sejtek alakításának, s miután valamennyi elvtárs megállapította, hogy meg kell teremteni a feltételeket ehhez, — az indítványt egyhangúlag elfogadták.

2. Két-három utazó elvtársat be kell állítani mint agitátort és szervezőt — Egyhangúlag elfogadva.

3. Az illegális apparátus megjavítása
   a) Illegális lakások bérlése
   b) Egy kisebb nyomdagép beszerzése — Egyhangúlag elfogadva.

Lányi és Schwartz. elvtársak beszámolnak a *kapcsolatról.* Vita után elhatározzák: — a kapcsolatot meg kell javítani; felelős Magyarországon Taufer elvtárs, külföldön Lányi elvtárs.

2. pont

A legális mozgalomról Taufer[1] és Rendes elvtárs számol be. A legális mozgalom vezetése egy KB kezében van, amely 7 tagból áll, ezek közül 5 a KMP regisztrált tagja, azonkívül 1 elvtársat a párt állított be, 1 pedig kommunistának nevezi magát, és az SZB külföldi tagjai is kapcsolatban állnak vele. Van egy kibővített KB, amely 12 tagból áll, ebből 8 kommunista. Van egy mintegy 45 tagú választmány üzemi, pártszervezeti és szakszervezeti bizalmiakból, 65—70%-uk regisztrált kommunista. Ezenkívül működik egy szakszervezeti részleg és egy művelődési bizottság. A valódi központ az SZB. Kéthetenként tartanak KB-ülést, hónaponként választmányi ülést.

A legális mozgalom mint ellenzéki mozgalom működik a szakszervezetekben, üzemekben, pártszervezetekben. A legnagyobb pártszervezetek (12 kivételével) vagy teljesen az ellenzék vezetése alatt állnak, vagy többségben van bennük az ellenzék. Befolyását jellemzi, hogy a szociáldemokrata pártvezetőség 5 titkárt nevezett ki a helyi szervezetekbe. (Fizetett titkárok eddig nem voltak.) A szervezetek vezetősége egyetlen egyet sem fogadott el közülük. A szociáldemokrata pártvezetőség és a parlamenti frakció elleni bizalmatlansági indítványokat nagy többséggel elfogadták. Magyarország egyik legnagyobb

[1] Weiszhaus Aladár (Taufer) a vasutasmozgalomban tevékenykedett. A húszas évek elején lett az illegális KMP tagja, és mint a mozgalom egyik vezetője, egyike volt azoknak, akik a bécsi kommunista emigrációval a kapcsolatot fenntartották. Vezető szerepet töltött be az MSZMP megszervezésében is. A húszas évek második felében azonban jobboldali nézeteiért (tagadta a KMP vezető szerepének jelentőségét a legális munkásmozgalomban) kizárták a pártból. Weiszhaus ebbe nem nyugodott bele és a kommunisták elleni harcban a jobboldali nézetek hirdetésétől eljutott a fajvédő nacionalista csoportokkal való együttműködésig, az MSZMP elleni provokációkig.

pártszervezetében, Újpesten az összvezetőségi szavazásnál a szociáldemokrata pártvezetőség elleni bizalmatlansági indítványt 116:12 arányban elfogadták és a párt főtitkárát kidobták. A pártban az ellenzéket hivatalosan is, minden gyűlésen vagy funkcionárius értekezleten ellenzéknek nevezik, s az ellenzék nyíltan szervezkedik, és nyíltan mint szervezett ellenzék lép fel. Jelszavait, programját (a polgári pártokkal való koalíció ellen, szövetséget a parasztokkal, a parlamenti látszatharc ellen, tömegharcot, gazdasági harcot, politikai harcot, pártdemokráciát, fokozott tömegharcot az egyesülési jogért stb.) minden ellenzéki fórumon és taggyűlésen elfogadták.

A *szakszervezetekben:* az ellenzéknek befolyása van a fémmunkások, a famunkások, a cipészek (bőrösök), a szabók, a nyomdászok, a könyvkötők, az építőmunkások és a vasutasok vezetőségében. A budapesti cipész-szervezetekben a legutóbbi közgyűlésen győzött az ellenzék. Az ellenzéki vezetőség most sikerrel vívott meg egy héthetes hatalmi és bérharcot.[1] A kispesti famunkáscsoport az ellenzék kezében van. Kaposváron és Székesfehérváron ellenzéki a főtanács. Az asztalosok taggyűlése (taglétszám 2500) októberben háromnegyedes többséggel bizalmatlanságot szavazott a szakszervezeti vezetőségnek. Kaposváron elkergették a központi szakszervezeti tanács főtitkárhelyettesét. A fémmunkásszövetségből kilépett esztergályosok[2] (2000) hivatalosan az ellenzéki

[1] A budapesti cipészmunkások sztrájkja 1924. szeptember 1-től 1924. október 25-ig tartott, és béremelés elérésével ért véget.

[2] 1924 májusában a vasesztergályos-szakosztály csaknem valamennyi tagja kivált a Vas- és Fémmunkás Szövetségből. A kivált vasesztergályosok új szakszervezetet alakítottak, titkárul Hackspacher Lajost választották. Hackspacher jobboldali nacionalista irányba vezette a kivált esztergályosok szervezetét.

szakszervezeti bizottsághoz fordultak, hogy ez tárgyaljon a hivatalos szakszervezeti bizottsággal egyesülésüket illetően.

A *munkanélküli-mozgalomban* a vezetés teljesen a mi kezünkben van. A munkanélküliek központi bizottsága a mi vezetésünk alatt áll, legtöbbjük regisztrált elvtárs, a szakmai bizottságok is bennünket követnek. A tömegek kényszerítették a szakszervezeteket arra, hogy hivatalosan elismerjék a nyilvános gyűléseken megválasztott bizottságokat. A központi bizottságot a Főtanács egyszer elismerte, ezt később visszavonták, de ennek ellenére hivatalosan lép fel. A jelszavakat: 8 órás munkanapot, azonnali kormánytámogatást, munkanélkülisegély-törvényt, ingyenes utazást a munkanélkülieknek, ha munkát keresnek stb. stb. a gyűléseken viharos lelkesedéssel fogadják el, az üzemekben is. A parlament megnyitásának napjára tüntetést szerveztek a parlament előtt a szakszervezetek ellen.[1] A rendőrség igen nagyfokú bevetése ellenére néhány száz munkanélkülinek sikerült áttörnie a kordont.

Lakószervezet és mozgalom. A proletárkerületekben nagy sikerrel tartottunk meg néhány igen népes lakógyűlést. Felszólították a pártvezetőséget, szálljon síkra egy proletár lakószervezetért. Szervezetileg ezt nem valósítottuk meg a tervezett módon, bár szörnyű elégedetlenség uralkodik az úgynevezett szanálási lakbérek miatt. A felelősséget a beszámolók ezért egy elvtársra hárítják át, aki nem regisztrált tagja a KMP-nek és akit ezzel megbíztak. A legális ellenzék valamennyi *nagyobb üzemben* megvetette a lábát. A legutóbbi

[1] 1924. szeptember 5-re tervezték a tüntetést a parlament előtt. A rendőrség a tüntetést megakadályozta.

választmányi értekezlet egy ellenszavazattal elhatározta, hogy a fontosabb üzemeket meg kell nyerni a politikai ellenzéki mozgalomnak is, és ez a munka szép sikerrel halad.

A *vitában* főleg a lakómozgalom nem kielégítő voltát kifogásolták. Ezenkívül szóvátették a nem kielégítő nevelőmunkát és azt, hogy az egyébként igen jól vezetett munkanélküli-mozgalom „elvi álláspontból" kiindulva előzetes megegyezés ellenére nem tudott küldöttségekkel dolgozni. A budapesti elvtársak arra hivatkoznak, hogy a párt részéről csak egy elvtársat lehetett beállítani és a mozgalom olyan mértékben növekszik, hogy 5—10 értekezletet és csoportgyűlést kellett volna tartani, mert ennyien jelentkeztek az ellenzék titkáránál.

Indítványok:

(Julius) Ne „proletár lakószervezet", hanem „lakószervezet" legyen. — Egyhangúlag elfogadva.

(Schwartz) A munkanélküliek forduljanak a Nemzetközi Munkássegélyhez. (Feemen, Ledebour) — Egyhangúlag elfogadva.

(Julius) András elvtársat egy hétre Moszkvába kell küldeni. — Egyhangúlag elfogadva.

(Lányi) A munkanélküliek indítsanak folyvást küldöttségeket, készítsenek elő egy tömeggyűlést és tüntetést. — Végleges időpont meghatározása nélkül egyhangúlag elfogadva.

(Schwartz) A legális mozgalomban csak a KMP-ben regisztrált tagokat használjanak fel alkalmazottként. — Egyhangúlag elfogadva.

Az ülést másodikára elnapolják.[1]

[1] Kimaradtak a második napon tárgyalt anyagból a szervezeti feladatokról, a politikai és gazdasági helyzetről, valamint a nemzetközi helyzetről szóló részek. Ezekben is hangsúlyozzák a felszólalók, hogy a párt szervező munkájának meggyorsítását a kialakult történelmi körülmények szükségessé teszik.

Taufer az elemzést illetően egyetért mindkét előadóval. Rendszeresen előkészítik a szakadást. Nagyon sok olyan elvtárs van, akik nincsenek ugyan beszervezve a KMP-be, mégis követelik a szakadást. De nem bízhatjuk magunkat puszta hangulatokra. Mindig előkészítésre és szervezésre kell törekednünk, ha valóban nagy tömegeket akarunk leválasztani a szociáldemokráciáról. Tévedés azonban azt hinni, hogy a magyarországi elvtársak odahaza nem tudnak megbirkózni a feladatokkal. Ha a kapcsolat jó, a mostani vezetőség elég. Ezzel szemben a vezető elvtársak illegalitása olyan mértékben veszélyeztetné az egész mozgalmat, amely nem áll arányban a haszonnal. Nyilatkozatot tesz, mely szerint sem a politikai vezetés, sem a szervező munka nem teszi szükségessé a két elvtárs Magyarországra küldését, ezzel szemben ez a lépés veszélyezteti az egész eddigi munkát.[1] Tiltakozik ez ellen, de kijelenti, hogy ha az Internacionálé így határoz, ő mint az Internacionálé

[1] A Kommunista Internacionálé VB-je javasolta az Organizációs Bizottságnak, hogy a magyarországi illegális munka megerősítésére küldjenek haza egy elvtársat. A Magyarországon dolgozó elvtársak ezzel nem értettek egyet. Landler Jenő elvben helyeselte a VB javaslatát, de fenntartásai voltak a hazaküldendő személlyel, Rákosi Mátyással kapcsolatban. Ezért javasolta Hirossik János Magyarországra küldését is. A kérdésről a KI VB-jéhez írt levelében, amelyben egyúttal az értekezlet jegyzőkönyvét is megküldte, az alábbiakat közli Zinovjevvel a KI VB-je elnökével. „A félreértések elkerülése végett röviden indokolom, miért fogadom el javaslatát, és miért javasoltam ezt a többi elvtársaknak is. Mint a jegyzőkönyvből látja, Magyarországon olyan irányzatokat észlelek, amelyek a fejlődés gyorsabb tempóját diktálják nekünk. Nem azért tehát, mintha a lent dolgozó elvtársakat nem tekinteném vezetésre alkalmasnak. Igen jól dolgoznak és csodálatosan szerveznek. Kezdik megtanulni a manőverezést is, és okos, forradalmi aprómunkájukkal valóban nagy befolyást szereztek a tömegek körében. De a tempó azt követeli, „minden embert a fedélzetre". „Minden embert", aki segíteni tud és tapasztalatai vannak. R (Rákosi) tapasztalatokat szerzett az Internacionáléban, tehát kötelessége ezeket a forradalom érdekében a gyakorlatban alkalmazni, és ezért fogadtam és fogadom el az Ön javaslatát, annak ellenére, hogy Bp-ről (Budapestről) a két elvtárs tiltakozott minden javasolt elvtárs elküldése ellen. Meg vagyok győződve róla, hogy ők a KI VB határozatának nemcsak alávetik magukat, hanem meggyőződéssel együtt is fognak dolgozni. De ugyanilyen nyíltan meg kell mondani

katonája engedelmeskedni fog. A program legyen felhívás formájú.

Rendes mindenben csatlakozik Taufer fejtegetéseihez.

Lányi még egyszer hangsúlyozza a Magyarországon végbe menő dezorganizálódás gyors ütemét és rámutat arra, hogy ez az ütem a jövőben sokkal gyorsabb lesz, mint ahogy az elvtársak sejtik. Nem azért, mert a mostani budapesti vezetőséggel elégedetlen, hanem mert ez az ütem szükségessé tesz minden elvtársat, akinek tapasztalatai vannak, a két elvtárs elküldése mellett van. Megindokolja, miért tekinti a második elvtársat feltétlenül szükségesnek, figyelembe véve a magyarországi illegális munkában való tapasztaltságát, a Magyarországon dolgozó elvtársakhoz való viszonyát. Ami az illegalitást és a mozgalom veszélyeztetését illeti, ő mindig óvatosságot, talán túl sok óvatosságot is ajánlott, de figyelembe kell venni, hogy a viszonyok ebben a tekintetben is némileg megváltoztak Magyarországon. Ez egyben pénzkérdés is, mint ahogy az elvtársaknak Magyarországon magától értetődőn létre kell hozniok, illetve meg kell javítaniok illegális apparátusukat, ezért a költségvetést igen jelentősen emelni kell.

Felszólaltak még Schwartz, Julius, Rendes, majd ismételten Taufer és Lányi, anélkül, hogy az elvtársak megváltoztatták volna eredeti álláspontjukat a két elvtárs kiküldésére vonatkozóan.

hogy R. képességeit illetően nem értek egyet Önnel. Nincs gyakorlata a munkásmozgalmi aprómunkában, Livornót elrontotta, beképzelt és különcködő lett, öntelt (prepotens) a proletárokkal szemben, és mint egy elkényeztetett nagy gyerek, gyakran megbicsakolja magát. [PI Archívum. 500/1 f. 30. ő. e.] A KI VB-je elfogadta az Organizációs Bizottság (Alpári—Landler—Kun) javaslatát. Rákosi Mátyást és Hirossik Jánost mint a kiegészített Organizációs Bizottság tagjait, hazaküldték illegális munkára.

Utána a következő indítványok hangzottak el:

Schwartz: Az ellenzék küldjön cikkeket, panaszokat, határozatokat a „Népszavá"-hoz és a szaklapokhoz, és követelje közlésüket, ha a lap a közlést megtagadja, összegyűjtve adják ki ezeket. Egyhangúlag elfogadva.

Taufer: Készítsenek terveket előadásokhoz (Állam és forradalom. *Marx:* Értékelmélet. Az Internacionálék története. A magyar munkásmozgalom története. Az orosz párt története) és ezeket részben az ellenzéki csoportokban, részben a kommunisták előtt meg kell tartani. Egyhangúlag elfogadva. Felelős Bécsben Lányi, Budapesten Taufer. Határidő: egymás után valamennyit november végéig.

Julius: A Természetbarátok felhasználása. A gothai program [kritikájának] kiadása Budapesten. Az itt elhangzott elemzés elküldése. Egyhangúlag elfogadva.

Lányi javasolja, hogy erősítsék meg a jóváhagyott akcióprogramot, és megvalósítását minősítsék a párt legfontosabb feladatának. Ennek megfelelően javasol egy költségvetést is, amelyet a lehető leggyorsabb elintézés végett meg kell küldeni az Internacionálé Végrehajtó Bizottságának. Egyhangúlag elfogadva.

Schwartz: Az információs lapnak kéthetenként, 1-én és 15-én már Budapesten kell lennie, Budapestről 8-án és 22-én tegyenek jelentést. Egyhangúlag elfogadva. Felelős: Taufer és Lányi.

5. pont

Ifjúsági mozgalom

Előadó: *Rendes.* Rámutat a magyarországi ifjúsági mozgalom fogyatékosságaira és nehézségeire. A szociáldemokrácia minden eszközzel megakadályozza egy ifjúsági mozgalom kifejlődését és semmitől sem fél annyira, mint egy esetleges forradalmi ifjúsági mozgalomtól. Nagyon fontos azonban, hogy minden eszközzel segítsük az ifjúságot, többek között azért is, mert Magyarországon a segédmunkások 50 százaléka fiatal. Az ifjúság körében nagy viszályok voltak, amelyeket részben kiküszöböltek és teljesen ki kell küszöbölni őket, mert személyi jellegűek. Javasolja, hogy Vajdát távolítsák el és a mostani elvtársakat tartsák meg mint vezetőket. Egyhangúlag elfogadva.

Taufer Rendest javasolja az OB részéről mint képviselőt az ifjúságnál. Egyhangúlag elfogadva.

Lányi javasolja, hogy az ifjúság adja ki mint legális jelszót egy ifjúsági vezetés alatt álló ifjúmunkás szövetség megalapítását, ezt kell propagálni és szervezni. Egyhangúlag elfogadva.

Pótlólag a szervezeti feladatokhoz

Schwartz javasolja, hogy határozatként fogadják el a következőket. A párt legközelebbi szervezeti feladatának tekinti: a párt kiterjesztését és megszervezését az egész országban. A tagok aktivizálását és bolsevik nevelését. Az illegális és legális munka közötti munkamegosztást, lehetőség szerint. Parasztszervezetek megteremtését. Az illegális technika megjavítását és kiépítését. Egyhangúlag elfogadva.

6. pont

Parasztmozgalom

Előadó L. Taglalja a magyarországi viszonyokat; szem előtt kell tartanunk a diktatúra tapasztalatait. Nagyatádi halála[1] könnyebbé fogja tenni utunkat, mert most nem találnak alkalmas nevet a parasztfogáshoz, a nagy paraszttömegek megtévesztéséhez. Javasolja, hogy legalább 3 elvtársat (parasztokat) küldjenek le állandóra Békésbe, Csongrádba és Csanádba.

Egyhangúlag elfogadva.

Találni kell legális lehetőséget arra, hogy eljussunk a falusi szegénységhez. Legális jelszóként javasolja a következőket: „Földet a parasztoknak" és „Az állam fizesse a megváltási összeget" — szóról szóra ez volt a 48-as ellenzék jelszava is. Vita után

Egyhangúlag elfogadva.

Nem hagyatkozhatunk azonban a legális lehetőségre. Minden áldozatot meg kell hozni illegális szervezetek megteremtéséért, hogy illegális bolsevik propagandát folytathassunk. Ehhez meg kell nyerni a mezőgazdasági iparban, a vegyiparban és a textiliparban dolgozó vidéki segédmunkásokat. Ezekhez kitűnő kapcsolatunk van, szombatonként hazamennek és brosurákat is osztogathatnak.

Schwartz javasolja, hogy szervezzenek Budapesten legális jogvédő irodát, ahol a földreform szerint földre jogosultak jogvédelmet találhatnak.

Egyhangúlag áttéve megvizsgálás végett az SZB Budapesten időző tagjaihoz.[2]

[1] Nagyatádi Szabó István 1924. október 31-én halt meg fel nem derített körülmények között.

[2] A kihagyott rész az ellenzék kidolgozandó programja irányelveit tartalmazza. Az itt elmondottak váltak az e kötet 95. dokumentumában közölt MSZMP-program alapjául. A program első változatát az értekezlet határozata értelmében Alpári Gyula és Landler Jenő elvtársak készítették el.

7. pont

A KMP konferenciája[1]

Az előadó, Schwartz javasolja, hogy február végéig, március elejéig konferenciát kell tartani, úgy hogy annak időpontja korábbra essék, mint a fővárosi választások és a szociáldemokrata kongresszus.

A hely: külföld. Napirend:
Nemzetközi helyzet: Előadó a VB képviselője. A magyarországi politikai helyzet

a) A munkásosztály és a KMP feladatai
b) Szervezeti feladatok
   Parasztkérdés
   Szakszervezeti kérdés
   Ifjúsági kérdés
   A KB megválasztása

Lányi külön pontként javasolja a szociáldemokrata párt kettészakítását — Egyhangúlag elfogadva. Láttam és megerősítem *Julius.*

Útóirat. Javasolják (Schwartz), hogy Konstantin elvtársat bocsássák a rendelkezésére — Egyhangúlag elfogadva.

PI Archívum. 500/1 f. 30 ő. e.

[1] A KMP konferenciájára 1925. augusztus 18—22. között került sor. Az egybegyűltek határozata értelmében a konferencia magát a KMP I. kongresszusának nyilvánította. Lásd e kötet 98. sz. dokumentumát.

II

A KMP
A KAPITALIZMUS VISZONYLAGOS STABILIZÁCIÓJA IDEJÉN
1925—1929

AZ ELLENZÉKI MOZGALOM ERŐSÖDÉSE, A MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT MEGALAKULÁSA

(92—97)

92

1925 február

AZ ÉPÍTŐMUNKÁSOK ELLENZÉKI BIZOTTSÁGÁNAK TILTAKOZÓ RÖPLAPJA A MÉMOSZ-BÓL KIZÁRT SZAKSZERVEZETI TAGOK ÜGYÉBEN

Olvasd és add tovább!

Építőmunkások! Szaktársak!

A szakszervezeti hivatalnoki kaszt feneketlen hitványsága visszaél a bizalmatokkal és elvetemült módon sárba tiporja a szakszervezeti alkotmányt. Vakmerően leszidják és leterrorizálják azokat, akik basáskodásaikat kritizálni merik, vagy más módon alkalmatlanok az ő klikkuralmuknak. Sőt már arra vetemedett ez a salak bürokrácia, hogy kizárta a szövetségből azokat, akiknek évtizedes munkássága és pénzáldozata alapja a szövetségi életnek!

Ismeretes a szaktársak előtt, hogy a központi vezetőség nemrég 13 szaktársat zárt ki, mert bírálni mert. Most január 21-én újabb 11 tagról egyszerűen a saját zártkörű társaságukban kimondották, hogy azok egyszerűen ki vannak zárva a szövetségből.[1] Nem szégyellik az egész ország építőmunkássága előtt azt hazudni, hogy „a szakosztályok jelentései alapján foglalkoztak a kérdéssel".

Az igazság az, hogy az a nagy alkoholmennyiség, amit „évtizedes harcaikban" a garatjukon leeresztettek, teljesen elhomályosította a látásukat. Deliriumba estek és ez most a hatalmi őrület határára kergette őket. Úgy rendelkeznek, mintha a szövetség az ő privát tulajdonuk lenne, a tagok jogai pedig bitang jószág, amit büntetlenül lehet ide-oda dobálni.

Miért kellett kizárni azokat a szaktársakat? Erre a kérdésre csak üres frázisokat sütöget el az a klikk, amely a szövetségünk hervad-

[1] A kizártak névsorát nem közlik. [Lásd Építőmunkás, 1925. február 1. és február 15. számát.]

hatatlan parazitáiból vetődött össze. A tájékozatlan közvélemény megtévesztésére torka szakadtából bolsevizmust üvölt, Moszkva kitartottjainak, a fajvédőkkel és a kormányzattal együtt konspirálóknak állítja be a kizártakat és az azokkal szolidaritást vállaló munkásokat.

Hazudozásaik nem ismernek határt, rágalmaznak, emberek becsületében gázolnak, minden eszközt alkalmasnak találnak arra, hogy diszkreditálják azt a mozgalmat, amelynek egyedüli célja a munkásság kenyérért folytatott harcának útjából az akadályokat elhárítani.

Magyarország építőmunkásai, de az egész magyar közvélemény rövidesen látni fogja, hogy ha majd ezeket a hitvány, becstelen rágalmakat bizonyítani is kell, milyen szánalmasan vetkőznek le pőrére ezek a nagyhangú diktátorok.

Azért a rágalomhadjáratért két fórumon kell felelni, jó urak! Egyik lesz a bíróság, amelyik elé a bizonyítékokat oda kell vinni, a másik pedig az a közvélemény, amelyet célzatosan hazudozásokkal szándékoznak maguk mellé állítani.

A felvilágosodott munkásság még a bírói ítélet előtt meghozza a maga ítéletét. Ilyesmivel máris szolgálhatunk:

A budapesti ácsszakosztály méltó választ adott a január 25-én megtartott közgyűlésén a központi bürokraták szemtelen erőszakoskodásaira.

Külön küldöttséggel meghívta a kizártakat, és kitüntető egyhangú lelkesedéssel választotta meg őket a vezetőségbe. Így adta a szakosztály tudtára a központi klikknek, hogy nem hajlandó tűrni az alkalmazottak diktatúráját.

Így tiltakozott az emberi méltóságot megalázó önkény ellen és a szakosztály semmibe vevése ellen. Hiszen kizárni egy tagot csak akkor lehet, ha ehhez a szakosztály és a bizalmi testület is hozzájárul.

De a központi vezetőség kígyó módra kibúvik a közgyűlési határozatok alól, elavult szabályokra hivatkozva, elveszítve az erkölcsi alapot, rendőri segédlettel akarja kierőszakolni azt, amit önkényuralmuk érdekében szükségesnek tartanak.

A MÉMOSZ központi vezetőségének eljárása példátlanul áll a munkásmozgalom történetében. Olyan szaktársakat szór ki egymás után, akik 20—22 éve tagjai a szervezetnek. Mi a főbenjáró bűnük? Az, hogy bírálni merik azt a tehetetlen eredménytelen politikát, amit a központi vezetőség az utolsó években folytat.

Sok-sok millió költséggel állandóan megszállva, szinte ostromállapotban tartják az építőmunkásság székházát. Kik ellen? Szaktársaink

ellen. Az építőmunkásság gyámoltalanjaiból spicliskedésre és őrtállásra pretoriánus gárdát [megfizetett zsoldosokat] pénzeltek le, hogy ezeknek és a karhatalomnak egyesített erőszakával távolítsák el mindazokat a nekik nem tetsző munkásokat, akik nem tudják a hitványságukat felmagasztalni.

Így pocsékolják a tagok pénzét, ilyen eszeveszettül ugrándoznak akkor, amikor az építőmunkásság ezreinek a hitvány bérek és a nagy munkanélküliség következtében az éhenhalás rémével kell birokra kelniök.

A spiclik, besúgók és a karhatalom díjazásában bőkezűek nagyon. De a tagok segélyezésében már nem. A saját maguk kielégítésében már inkább. Az 1924. esztendő során az egész segélyre szoruló magyarországi építőmunkásságnak kifizettek összesen 264 millió koronát, saját maguknak azonban 443 millió koronát fizettek ki.

Szaktársak! Ez nem folyhat így tovább! Nem válhat szövetségünk a balkáni korrupció fészkévé! És nem lehet a tagok érdekeit szolgáló szervezet helyett a tisztviselők jóléti intézményévé.

Nem tűrhetjük tovább székházunkban a rendőri megszállást, ezt a szégyenfoltot le kell törülnünk a szervezetünk arculatáról.

Addig ne legyen nyugalom, míg a tagok eme akarata nem érvényesül.

Látjuk a törekvést: fizikailag is lehetetlenné akarják tenni az ellenzéket, azokat, akik a kripta szagú szövetségbe friss és egészséges levegőt akarnak bevinni. De az ellenzék nem inog meg. Mert maga mögött látja a romlatlan lelkületű munkásság sokaságát, ezek a munkások és ezek mindennap többen lesznek, akik belátják azt, hogy egy olyan vezetőségben egy percig sem lehet bizalma, amely a munkásság letörésére ugyanazokat az erőket használja fel, amit a reakció is felhasznál. A legmesszebb menő bizalmatlanság jogosult is.

A főmuftinak, Sterbinskinek az ácsok ezt már érthető módon tudomására is hozták, mert a 25-én tartott közgyűlésen torkára forrasztották a mondanivalóit, és szaktársai szeretete elől meg kellett lógnia.

Az ácsok utálata erkölcsileg már végzett is evvel a fő denunciánssal, aki a polgári lapokon keresztül óbégat a rendőrség felé, mutogatva az ellenzékre, hogy vigyázat, mert itt van a bolsevizmus.

Szaktársaink hűséges és szocialista közremunkálásával az ellenzék megy emelt fővel kitűzött célja felé, a vádaskodók mocskos szájuk váladékába bele fognak fulladni. Nem állunk senki másnak a szolgálatába, mi a magyar dolgozók érdekei nagy ügyének keltünk védelmére.

A közgyűléshez benyújtott indítványaink győzelemre juttatása ehhez az első lépés.

A többi magától jön! Álljatok az ellenzék mellé!

Éljen a megalkuvásmentes munkásszolidaritás!

Fel a munkára!

Szaktársi üdvözlettel

az Építőmunkások Ellenzéki Bizottsága

PI Archívum. Röpiratgyűjtemény. III. 14/1925. II. 9969.

93

1925 február

AZ ASZTALOSOK ELLENZÉKI CSOPORTJÁNAK RÖPIRATA, AMELYBEN AZ ELLENLISTA TÁMOGATÁSÁRA HÍVJÁK FEL SZAKTÁRSAIKAT

Asztalosok! Szaktársak!

A közeledő küldöttközgyűlés[1] kötelességünkké teszi, hogy röpirattal forduljunk a szaktársakhoz. Nem mehetünk el ugyanis szó nélkül a mellett a machináció mellett, amit a szakosztályi vezetőség a tagok akarata ellenére folytat a küldöttközgyűlésre való ellenlista kérdésében. Józan ésszel azt hinné az ember, hogy a küldöttközgyűlés arra való, hogy a tagok érdekei és különféle véleményei kifejezésre jussanak. Nem így van azonban a valóságban.

A szakosztályi vezetőség a legreakciósabb eszközökkel mindent elkövet, hogy a tagok többségének az akarata meg ne nyilvánulhasson. Egyszerűen nem enged ellenlistát kiadni és a temető síri csendjét akarja rákényszeríteni az asztalosszakosztályra.

A szabályok értelmében, ha a vezetőség és a bizalmi testület egyharmadának — vagy a tagok egyharmadának az aláírását megszerezzük, kiadhatunk egy ellenlistát. Ez a megszorítás is arculcsapása minden demokráciának. De mi megszereztük a bizalmi testület háromnegyed részének és a vezetőség több mint egyharmadának, azonkívül a tagok több mint egyharmadának az aláírását.

Mi történt azonban? A szakosztály titkára terrorral kényszerített négy vezetőségi tagot, hogy az aláírásukat vonják vissza. Az aláíró

[1] A Magyarországi Építőmunkások Országos Szövetsége 1925. március 1—2-án tartotta XIII. küldöttközgyűlését.

tagok közül pedig annyinak az aláírását érvénytelenítette, amennyi szükséges volt ahhoz, hogy az aláírók száma az egyharmad alá süllyedjen. Aki hosszú munkanélkülisége miatt 12 heti járulékkal elmaradt, nem ismerték el a tagsági jogát, viszont a szakosztályi tagok létszámába talán még a halottakat is beleszámítják. Így akarják lecsökkenteni az aláíró tagok számát, viszont a szakosztályi tagok számát így akarják fölemelni a végtelenségig. A törzskönyvet persze nem akarják megmutatni, úgyhogy senki sem tudja megmondani, hány aláírásra van szükség az ellenlista kiadásához.

Hogy a szaktársak a vezetőség boszorkánykonyhájába betekinthessenek, meg akarunk ismertetni egy választott bírósági eljárást, amiből meg fogják látni, milyen cári eszközökkel akarja Sávolt János szaktárs a szakosztály titkára, a maga ellenőrzéstől mentes kényelmét biztosítani. Ígéretekkel rávette Fekete Bertalan szaktársunkat arra, hogy menjen el a kereszténytyszocialistákhoz azzal, hogy őt a munkanélküliek szakmaközi bizottsága küldte, amely gyűlöli ezt a „zsidó bandát", és amely kész a munkásságot a kereszténytyszocialistákhoz átvezetni, ha megfelelő támogatást kap. Egyúttal jelentse ki azt is, hogy az asztalosok szakosztályában Őri Károly, Gőgös Ignác, Dóczi Pál szaktársak szintén hajlandók velük összeköttetésbe lépni,. és az asztalosok szakosztályát vagyonával együtt, a kereszténytyszocialistákhoz átvinni.

Fekete szaktárs ezt a feladatot jóhiszeműen elvégezte, s azután jelentette Sávoltnak, hogy a kereszténytyszocialisták támogatásukat úgy a munkanélküliek szakmaközi bizottságának, valamint nevezett szaktársainknak megígérték.

Erre Őri Károly, Gőgös Ignác és Dóczi Pál szaktársaink ellen a szövetség választott bírósági eljárást indított. Úgy tessék-lássékképpen, egyéb vádakat is emeltek, de főként az volt a vád, hogy ezek a szaktársak a kereszténytyszocialistákkal pakliztak.

Bizonyításra kerülvén a sor, Fekete szaktárs mint koronatanú önként bevallotta, hogy őt Sávolt János, szakosztálytitkár bérelte föl, s így ő ebbe az ügybe csak bele lett ugratva. Gazdasági érdek és munkaközvetítés forgott szóban — jelentette ki —, de nem akar erről bővebben nyilatkozni... Egyébként — mondta, — a fejétől bűzlik a hal... és ezt úgy értsék, ahogy akarják!

Szaktársak! Az eljárás vége az lett, hogy nem Sávolt Jánost zárták ki, aki cári módszerekkel, agent provokateurökkel dolgozott, hanem a fönti három szaktársunkat.

Más ürüggyel ugyan, és csak föltételesen, de ez nem változtat a lényegen.

Szaktársak! Ideje már, hogy az asztalosok megszabaduljanak, s lerázzák magukról az önkényt! A munkások nem azért szervezkednek, hogy a kapitalisták jármából a saját alkalmazottaik igájába hajtsák a nyakukat.

Minthogy mi a szükséges aláírásokat megszereztük, túlontúl megszereztük, minthogy terror következtében történt, az elgáncsolást nem vesszük tudomásul, és az ellenlistát teljes joggal kiadjuk.

Szaktársak! Szavazzatok az ellenlistára, és ne engedjétek uratokká lenni az önkényt! Lássuk, van-e az asztalosoknak saját akaratuk, vagy csak néhány jól elhelyezkedett ember akarata dirigál-e bennünket!

Szaktársi üdvözlettel
az ellenlista kibocsátói

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 14/1925. III. 2305.

94

1925. április

RÖPLAP A MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT MEGALAKULÁSÁRÓL

Munkások! *Elvtársak!*

Április 14-én megalakult a Magyarországi Szocialista Munkáspárt. Meg kellett alakulnia, mert a szociáldemokrata párt elpolgárosodott vezetői és pártfórumai korrumpálták az egész pártot és ezzel harcképtelenné tették az egész magyarországi munkásságot.

Hat éve folyik a harc a reakció ellen, illetve kellene folynia, ha maguk a munkásság vezetői nem gátolnák a harc kifejlődését, és nem állanának minduntalan a reakció oldalára. (Paktum,[1] szanálás,[2] treuga dei[3] stb.)

A szociáldemokrata párt pesterzsébeti szervezete kicsinyben mutatja azt, ami az egész országban nagyban megy végbe.

Vegyük először is a végrehajtó bizottság választását és összetételét. Szekeres Sándor párttitkár a jelölő bizottságnak előre megírt névsort adott át, úgyhogy az egyik jelölő bizottsági tag kénytelen volt

[1] Lásd e kötet 62. dokumentumát.
[2] Valamely ország pénzügyi rendezése, válság, infláció után. Magyarországon az állami költségvetés egyensúlyának helyreállítására tett gazdasági intézkedéseket nevezték szanálásnak.
[3] Ideiglenes fegyverszünet, a harc, viszálykodás ideiglenes felfüggesztése

a közgyűlésen kisebbségi véleményét bejelenteni; természetesen már hiába. — Sajátságosképpen az összes végrehajtó bizottsági tagok vagy a pártnál vagy valamilyen pártintézménynél vannak alkalmazva. Elképzelhető, hogy azok, akik ilyenformán a pártvezetőséggel szemben függő helyzetben vannak, soha semmiféle önálló véleményt nem mernek megkockáztatni.

1924. december 10-én volt egy elnökségi ülés. Ezen az ülésen Weigl elvtárs indítványára az elnökök egy része bizalmat szavazott a parlamenti frakciónak. Ezt az elnöki határozatot a „Népszava" 1924. december 16-i számában le is közölték, de mint összvezetőségi határozatot.

Nyilvánvaló ebből, hogy a most megjelenő határozatok a „Népszavá"-ban milyen eltorzítva iparkodnak bizalmi hangulatot kelteni Peyerék iránt a munkások tömegeiben.

Nagyon jól emlékszünk a Munkásotthon ügyében a múlt évben összehívott taggyűlésre. Ott felszólalt egy fiatal elvtárs a szekeresek fehérmájú szellemében, és iparkodott a Munkásotthon ügyét elgáncsolni. Emlékszünk az Otthon-telek ügyében tanúsított erőszakos magatartásukra. Ez az ügy is utóbb bennünket igazolt.

Tudhatják az elvtársak, hogy a szociáldemokrata párt taglétszáma egészen összezsugorodott. Miért van ez így? Mert nagyon sok jó régi és új elvtársnak az a véleménye, hogy „míg ez a párnázott ajtók mögött levő paktumos pártvezetőség lesz a tömeg élén, addig nem lesznek párttagok".

Elvtársak! Azért kellett megalakítani a Magyarországi Szocialista Munkáspártot, mert úgy látszik, hogy a szociáldemokrata párt vezetősége csődbe viszi az egész munkásmozgalmat.

Szekeresék az új párt nevének említésére már borzadnak. Eszeveszetten kapkodnak jobbra, balra. Egyik napon kommunistának denunciálnak derék elvtársakat, a másik napon ébredőnek hirdetik az új pártot. Lelki gyakorlatokban igyekeznek részesíteni egyeseket. Egyenként citálják be őket, és ott megdorgálják, mint ezt Egri elvtárssal is tették. Kálmán és Kováts vasas elvtársakat lemondásra kényszerítették. Reverzálist [kötelezvényt] íratnak alá az elvtársakkal, úgy amint ezt a gyilkosok pártja, a Gömbös—Wolff-párt[1] teszi.

[1] Tulajdonképpen a Ripka—Wolff-pártról van szó, amelyik az 1925-ös fővárosi törvényhatósági választásokon keresztény fajvédő, nacionalista programmal indult. Programja hasonló volt az 1923-ban Gömbös által alapított Fajvédő Pártéhoz.

Sokan nem írják alá, s ha némelyek alá is írják az csak annyit ér, mint a kőrösi szentelt víz. Választmányi ülést nem hívnak össze csak matinék rendezése előtt, mintha ez volna a szociáldemokrata párt programja és célja. Tömegeket, munkásokat nem akarnak látni Peyerék és hű alkalmazottjaik. Nem kell a tömeg, csak a vezéri tisztség és az azzal járó honorárium.

Ami azt a sok piszkolódást és rágalmat, ügyetlen trükköket illeti, amit a „Népszavá"-ban és a polgári lapokban naponként szórnak felénk, majd ha lesz lapunk, könnyű szerrel visszaverjük. Addig egyenlőtlen fegyverekkel küzdünk, mert hiszen nincs hivatalnoki apparátusunk, sem napilapunk, sem kémszervezetünk.

Sok elvtársat sikerül így nekik ideig-óráig megtéveszteni. Az idő azonban rövidesen igazolni fog bennünket.

Elvtársak! Semmiféle reverzálist alá ne írjatok! Ne ijedjetek meg a rágalmaktól! Ezek csak Peyerék félelmét bizonyítják.

Föl a munkára!

Tömörüljünk a Magyarországi Szocialista Munkáspárt zászlaja alá!

Elvtársi üdvözlettel
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt

Röpiratgyűjtemény. — PI Archivum. III. 12/1925/2052.

95

1925. április 14

A MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT AKCIÓPROGRAMJA

A trianoni békeszerződés[1] a rabló antant-imperialisták békediktátuma a trianoni Magyarország dolgozói és az utódállamokban nemzeti elnyomásba taszított magyar dolgozók ellen. A trianoni rablás ellenére a magyar uralkodó osztályok uralmuk fönntartása és megerősítése érdekében szövetkeztek Trianon hatalmasságaival. A szövetkezett burzsoázia és nagybirtok a szanálási törvényben a győztes külföldi tőke hajcsárának szerepét vállalja és a magyar dolgozókat a gyarmati rabszolga sorsára kárhoztatja. A magyar uralkodó osztályok ellen vívott osztályharcon át vezet tehát az út a trianoni szerződés összetöréséhez, a szanálási törvény revíziójához. A ma-

[1] Lásd e kötet 84. old. 1. számú jegyzetét.

gyar „nacionalista" uralkodó osztályok a szanálási törvény[1] révén a külföldi uralkodó osztályokkal szövetkeztek a magyar dolgozó osztályok ellen, ezek tehát szintén csak nemzetközileg vívhatják meg győzelmesen a maguk osztályharcát Trianon ellen, a gyarmati nyomorúságot termelő szanálás ellen s az utódállamokban a nemzeti és szociális elnyomás kettős jármát nyögő magyar dolgozó tömegek felszabadításáért.

A szanálás a nagybirtokos-nagytőkés osztályok ellenforradalmi államhatalmának megerősítése. A reakció a maga szanálásának iszonyú terheit átrakta a munkások, dolgozó parasztok, kispolgárok, hivatalnokok vállára. A városi lakosságnak áldásként az aranykoronás lakbéreket,[2] a falu kizsákmányoltjainak a földreform elgáncsolását hozta. De a nagybirtok a dolgozókra hárítja még azokat az adóterheket is, amiket a törvény szerint viselnie kellene. Minimumra redukálják a nagybirtok vagyon- és jövedelemadóját, maximumra srófolják föl a dolgozó osztályokat terhelő fogyasztási adókat, még a törvény ellenére is. A munkásság bérharcai nem tudnak megbirkózni a drágasággal, mely a korona stabilizálódása ellenére folyton növekszik. A dolgozó nép legszélesebb rétegei kezdenek mind élesebben szembefordulni a kapitalista nagybirtokos szanálás nyomorúságot hozó rendszerével. A szanálási válság megingatta a reakció eddig szilárdnak hitt talaját, megteremtette a lehetőségét és szükségességét annak, hogy a munkásság az önálló osztályharcos cselekvés terére lépjen és elfoglalja azt a helyet, amely őt társadalmi és gazdasági súlyánál fogva ebben az országban megilleti. A szanálás hatása alatt egyre fokozódó népelégedetlenséggel szemben az uralkodó osztályok a nyílt erőszak eszközeihez folyamodnak. A szanálás elleni harc csak úgy lehet eredményes, ha a munkásság maga áll élére annak a népmozgalomnak, amelyet a szanálás tűrhetetlen terhei nemcsak az ipari proletárság, nemcsak a földműves munkásság, hanem a városi kispolgárság, hivatalnokok, törpe- és kisbirtokosok tömegeiben is elemi erővel hoz létre.

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt azt tekinti föladatának,

[1] A szanálási törvény az 1924. IV. tc. „az államháztartás egyensúlyának helyreállításáról". Lásd Magyar Törvénytár. 1924. évi törvénycikkek. Bp. 1925 6—44. old.

[2] A háziurak 1923-tól kezdve állandóan kísérleteztek a lakbérek felemelésével. Az infláció megállítása után oly módon emelték a háború előtti, viszonylag olcsó lakbéreket, hogy azt a régi aranykorona értékében számolták, holott a munkásság keresete általában a régi aranykoronás kereseteknek csak 30—40%-át érte el.

hogy a népmozgalom élén haladó munkásságot megszervezze és vezesse.

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt az egyetlen párt, amely komolyan harcol a szanálás ellen. A liberális áldemokrata pártok csak látszatharcot vívnak, minden pillanatban elárulják azoknak a rétegeknek az érdekeit is, melyeket állítólag képviselnek.

A fajvédők nacionalista és szociális demagógiával leplezik azt, hogy az uralkodó osztályok zsoldosai a proletariátus ellen.

A szociáldemokrata párt bűnrészes a genfi szanálásban és az egész ellenforradalom megerősítésében. Az ellenforradalom öt éve alatt következetesen az osztálybéke politikáját hirdette. Az első ellenforradalmi kormányban való részvételével szentesítette a különítmények véres terrorját. A Bethlen-kormánnyal kötött ismételt megegyezéseivel[1] elősegítette az ellenforradalom intézményes megszilárdulását, a liberális álellenzékkel[2] létrehozott koalíciójával pedig elárulta és lehetetlenné tette a munkásság önálló osztályharcát. Leszerelte a munkásság nagyszerű megmozdulásait, szentesítette a földmunkásság jogfosztottságát, és így maga is sírásója lett a földreformnak. Koalíciós politikájával a fajvédők karjába kergette az elégedetlen tömegeket, maga járult hozzá ahhoz, hogy ezek ne az osztályharcos szocializmusban, hanem a buták szocializmusában, az antiszemitizmusban lássák a kivezető utat. Osztálybékét hirdető és követő politikájával éket ver a falu és város elnyomott és kizsákmányolt tömegei közé, és megbontja a proletárság osztályharcos egységét. A szociáldemokrata párt megszűnt a munkásság osztályharcos pártja lenni, a Magyarországi Szocialista Munkáspárt föladata, hogy a falu és város dolgozóinak harcos egységét megteremtse, minden osztálybékét hirdető koalíciós politikát elvessen, és megvalósítsa a proletár osztályharc egységét a reakció elleni élethalálharcban.

Ezért a Magyarországi Szocialista Munkáspárt kíméletlen küzdelmet indít a teljes gyülekezési és egyesülési szabadság törvénybe iktatásáért. Ennek a küzdelemnek kell kivívnia a demokratikus közszabadságokat, az általános, titkos, egyenlő választójogot, az általános amnesztiát és a kivételes törvények megsemmisítését is.

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt követeli:

[1] A Bethlen—Peyer-paktumra utal, lásd e kötet 62. dokumentumát.
[2] 1924. november 29-én létrejött a parlament baloldali ellenzékéhez tartozó képviselőkből a Demokratikus Ellenzéki Pártok Blokkja, ennek tagja volt a szociáldemokrata párt is.

1. A szanálási törvény revízióját. Az állami adópolitika terhelje meg a vagyonos osztályt, és vegyék le a terhet a dolgozó nép válláról. A kétezer aranykoronáig terjedő kereset és az öt holdon aluli földbirtok adómentes legyen. Töröljék el a kincstári haszonrészesedés minden formáját, és szüntessék meg a legbrutálisabb fogyasztási adót, a forgalmi adót. Ne a feudális földkataszter szerint, hanem a földbirtok nagysága szerint adóztassák meg súlyos progresszív adókkal a nagybirtokos osztályt. A háborús és inflációs vagyonokat 80%-ig adóztassák meg. Vessenek ki 20%-os részvényadót. Helyezzék azonnal hatályon kívül a békebeli házbéruzsorát visszahozó házbértörvényt.

2. A földbirtokreformot a 48-as forradalmi program értelmében hajtsák végre. Ne a földesúrral való szabad egyezkedés, hanem a nagybirtokosok állami kártalanítása legyen a földreform alapja. A paraszt kapja meg a földet és az állam kártalanítsa a nagybirtokosokat. Az állam kártalanítási terheit progresszív vagyonadókkal fedezzék. Osszák szét a falusi dolgozók között minden ellenszolgáltatás nélkül a vagyonváltságföldeket. Szekularizálják [világi célokra sajátítsák ki] az egyházi birtokokat, szüntessék meg a kötött birtokot.

3. Iktassák törvénybe a békebeli reálbéreknek megfelelő létminimumot. Léptessék életbe a munkanélküli biztosítást, addig is az állam segélyezze a munkanélkülieket. Ismerjék el törvényesen az üzemi választmányok rendszerét. Iktassák törvénybe a nyolcórás munkanapot, a női- és gyermekmunkákat megfelelő törvénnyel védelmezzék.

Anélkül, hogy a Magyarországi Szocialista Munkáspárt a komoly parlamenti harc jelentőségét lebecsülné, a tömegharcot tartja a munkásság célravezető fegyverének.

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt fölhívja Magyarország egész munkásságát, hogy ebben a harcban egységesen sorakozzon mögéje.

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt alakuló gyűlésének jegyzőkönyve. 1925. április 14.

1925. április 15

A MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT RÖPLAPJÁBAN LELEPLEZI A FŐVÁROSI TÖRVÉNYHATÓSÁGI VÁLASZTÁSOK ELŐTT A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT „EGYSÉGE" MEGBONTÁSÁNAK OKÁT

Budapest munkásságához!

Munkások! *Elvtársak!*

A szociáldemokrata paktumpárt azt kürtöli a fülekbe, hogy a Magyarországi Szocialista Munkáspártba tömörült pártellenzék a „legkritikusabb pillanatban" hátba támadta a pártot. Azt furulyázzák, hogy hiszen 99 százalékban igaza van ugyan az ellenzéknek, de... a fővárosi választások[1] előtt mégsem lett volna szabad különválni.

Elvtársak! Nem beszélünk arról, hogy a pártbontást éppen a testvérárulásról furulyázók követték el, hogy a legalávalóbb eszközökkel kiszorították, kiüldözték a pártból az osztályharcos tömegeket.

Ki az áruló? Ott ég minden magyar proletár lelkében annak szégyene és kínja, hogy Peyer és klikkje a magyar munkásság nevében merték legalizálni Orgoványt és Siófokot. Az 1921. karácsonyi paktum ocsmány alattomosságára jellemző, hogy Szeder Ferenc, nemzetgyűlési képviselő, a földmunkásszövetség elnöke még 1924 őszén sem ismerte a paktumot, nem tudta, hogy a szociáldemokrata párt lemondott benne a földmunkásság megszervezéséről. Nem beszélünk a szanálási paktum árulásáról, amellyel védtelenül éhen sorvadásra ítélték a paktálók a magyar proletariátust.

A régi árulásokat ismeri mindenki. De most új árulásra készülnek. Átgondoltátok már, Elvtársak, kikre akar leszavaztatni benneteket a szociáldemokrata párt? Átgondoltátok eléggé, mit jelent az, hogy minden 1000 munkásszavazatból 660-at eladott a szociáldemokrata párt?[2] Tudjátok azt, hogy a paktumpártnak a legújabb árulása még akkor is a burzsoázia kezére játszaná a budapesti városházát, ha minden egyes munkásnak szavazati joga volna és még a csecsszopó proletárgyermek is szavazhatna?

[1] A fővárosi törvényhatósági választások 1925. május 21—22-én voltak.
[2] A Magyarországi Szociáldemokrata Párt a budapesti törvényhatósági választásokra megegyezett a polgári ellenzéki pártokkal. Lásd bővebben. Az ellenforradalmi rendszer gazdasági helyzete és politikája Magyarországon 1924—1926. A bevezető tanulmányt írta és a szerkesztésben közreműködött Nemes Dezső. Kossuth Könyvkiadó 1959.

Elvtársak! Vázsonyit, a választójog sokszoros elárulóját, a „badeni bölcset", aki „csupán a saját népszerűségének demokratizálásáról" álmodozik (mint azt a „Népszava" 1921-ben megírta) vagy Ehrlichet, a házbérsróf javíthatatlan felcsavaróját, vagy Krausz Simit, a bankokrata üzembeszüntetőt, vagy Gáspár Fülöp téglagyárost, aki nem enged üzemében szervezett munkást dolgozni, vagy a „Demokratikus" Blokk többi nagykapitalistáját és hivatásos politikai törtetőjét akarjátok megválasztani a fővárosi proletárság képviselőinek?

Munkástársak! Mióta lett a kapitalista a proletárérdek harcosa?

Ha nem akartok Wolffék kereszténynek nevezett nyílt reakciója helyett Vázsonyiék demokratának mondott alattomos önkénye alá jutni: meg kell akadályozni a paktumpárt új árulását.

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt megalakítása nem hátbatámadás, hanem az új árulás megakadályozása.

Kiktől von el szavazatokat a Szocialista Munkáspárt listája? Csak a polgári pártoktól! Hiszen a blokkban megválasztott 100 képviselőtestületi tag közül csupán 33 lehet munkás.

Elvtársak! A világ legdrágább városában kíméletlen harcot kell folytatni a drágaság ellen. A munkás Budapestnek le kell venni a terheket a dolgozók válláról, és át kell hárítani a gazdagokra. A munkás Budapestnek a legsúlyosabb adó alá kell vetni a vagyonos polgár minden szobáját, 10 000 munkáslakást kell építeni, meg kell szüntetni azt az elviselhetetlen állapotot, hogy a munkás ma mindenféle odúban lakik, csak emberhez méltó lakásban nem. A lakásnyomorúság enyhítésén kívül sok ezer munkanélkülit lehet kenyérhez juttatni 10 000 munkáslakás építésével. A munkás Budapestnek úgy kell kiépíteni a községi üzemeket, hogy a dolgozók elemi szükségleteit részint ingyen, részint békeáron alul elégítse ki.

Elvtársak! A szociáldemokrácia elleni harc nem testvérharc, hanem a munkásmozgalom megvédése a tervszerű megbénítástól.

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt sohasem fog lemondani arról, hogy a fővárost a munkásság számára meghódítsa, és ha ebben a küzdelmében a szociáldemokrata párt áruló politikája elgáncsolja a munkásságot, akkor a Magyarországi Szocialista Munkáspárt a szociáldemokrata párt áruló politikájának kritikájával, a munkásság és az összes dolgozók érdekeit szolgáló javaslataival, minden tettével, tömegeivel állandóan harcolni fog e cél eléréséért.

Harcoljatok velünk a budapesti városháza munkásuralmáért!

Ne írjatok alá semmilyen polgári párti ajánló ívet, a szociáldemokrata pártét sem.

Osztálytudatos munkás, meggyőződéses szocialista csak tiszta szo-

cialista munkáslistára szavaz, és csak a Szocialista Munkáspárt ajánló ívét írja alá!

Agitáljatok a Szocialista Munkáspárt listái mellett!

Proletár üdvözlettel
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 12/1925. IV. 2053.

97

1925. május 1

A MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT MÁJUS 1-I FELHÍVÁSA

Magyarország dolgozó népéhez!

Munkások! Munkásnők! Elvtársak!

Tíz esztendővel ezelőtt a világ minden nemzeti burzsoáziája egy volt abban a felfogásban, hogy a háború a béke politikájának a folytatása — más eszközökkel[1]. A világtörténelem legnagyobb embermészárlásának befejezése után minden győző állam burzsoáziája megint egy volt abban a felfogásban, hogy a békés politika nem egyéb, mint a háború folytatása más eszközökkel. A versailles-i,[2] a St. Germain-i,[3] a trianoni[4] és a sèvres-i[5] béke csak úgy pusztított tovább, mint akár a hadüzenetek. A proletariátus világünnepén legelső hadüzenetünk a kapitalizmusnak, a kapitalizmus eme rémségének kell, hogy szóljon: Munkások, munkásnők! Magyarország proletárjai!

Emlékezzetek a világháború pusztításaira, a kapitalizmus teremtette új békére, a milliókat megnyomorító és elpusztító békeszer-

[1] Az idézett mondás eredetileg Karl von Clausewitztől, a XIX. században élő porosz tábornok és hadtudóstól származik. A marxisták is ezt a nézetet vallják. „És ugyanez volt mindig Marx és Engels álláspontja is, akik minden háborút az adott érdekelt hatalmak — és azokon belül a különböző osztályok — adott időben követett politikájának folytatásaként fogták fel." [*Lenin* Művei 21. köt. Szikra 1951. 214. old.]

[2] 1919. június 28-án kötötték meg az antanthatalmak Németországgal a versailles-i békét.

[3] 1919. szeptember 10-én kötötték meg az antanthatalmak Ausztriával a Saint Germain-i békét.

[4] Lásd e kötet 84. old. 1. számú jegyzetét.

[5] 1920. augusztus 10-én kötötték meg az antanthatalmak Törökországgal a sèvres-i békét.

ződésekre, melyek új kapitalista világháború magvát rejtik magukban.

A burzsoázia a régi rend forradalmi felforgatásaival nyitott utat a gazdasági és társadalmi fejlődésnek. Ma világszerte a feudális korba illő módszerekkel gátolja a fejlődést, és mialatt világboldogító terveivel örökössé akarja tenni a háború teremtette állapotokat, kérlelhetetlen következetességgel készíti elő az emberiség nagy temetőjét.

A Genfben létrehozott magyar szanálás egyik láncszeme ennek a politikának.

A dolgozó milliók éhhalálra ítélését jelenti ez minden ország dolgozói számára, minden szemfényvesztés ellenére is.

A porba döntött, de lélegzeni kezdő magyar munkásság májusi ünnepén ezért üzenjük a világ minden osztálytudatos munkáspártjának, hogy végre Magyarországon is van egy osztálytudatos párt, hogy élünk és együtt akarunk velük harcolni a világkatasztrófa megakadályozásáért. A proletariátus világünnepén ezért hívjuk fel a világ minden öntudatos munkáspártját, hogy segítsen bennünket abban a küzdelemben, melyet a külföldi és hazai tőkések bennünket rabszolgasorsra juttató szanálási törekvései ellen indítottunk!

Egyetlen ország sem élhet meg, ha a természet és a gazdasági fejlődés adta, magától értetődő nemzetközi függésen kívül olyan természetellenes függést kényszerítenek rá, amint miránk a trianoni szerződés és az azt alátámasztó szanálási rendszabály tették. A magyar burzsoázia szövetkezve a nagybirtokos osztállyal és a külföldi burzsoáziával, saját érdekükben a szanálásnak nevezett rettenetes veszedelmet hozta a magyarországi dolgozók nyakára.

Európa legkizsákmányoltabb, a legjogtalanabb páriája lett a magyar munkás, a szövetkezett nagybirtokos, nagytőkés osztály ellenforradalma erőben meggyarapodva akarat nélküli kulivá változtat minden dolgozót.

A legnagyobb gyermekhalandóság és tüdővész-halandóság országára tatárjárásként zúdult a szanálás teremtette megrövidített munkaidő mellett való kényszerű dolgozás, a munkanélküliség, a drágaság, a felszabadított lakbéruzsora, a felemelt vámok, fogyasztási és forgalmi adók és kincstári haszonrészesedések.

A párizsi kongresszus 1889-i[1] csatakiáltása a nyolc órai munkaidőért, 30 éves küzdelem után elnémult Magyarországon; a nyolcórai munkaidő törvénye papiroscafat ma a szanálás hazájában.

[1] A II. Internacionálé párizsi alakuló kongresszusáról van szó.

A szociálpolitikai követelések, az uralkodó osztály részéről gúny tárgyát képezik, és sok tízezer munkanélküli hiába követel a szanálás megerősítette Bethlen-kormánytól állami munkanélküli-segélyt.

A gyülekezési és egyesülési szabadság karikatúrája az, amit papíron és gyakorlatban nekünk ma nyújtanak és egy emberöltő hősies küzdelme után most mer napfényre tolakodni a legreakciósabb választójogi törvény. A szövetkezett nagybirtokos és nagykapitalista osztály szanálását nemcsak az egységes párt támogatta, de a kispolgári érdekek és a kisparasztok érdekeit állítólag képviselő összes polgári pártok a legitimista Vázsonyi-párttól kezdve, az integritással kacérkodó demagóg fajvédő pártig.

A proletariátusnak Magyarországon eddig egyedüli pártja, a szocialdemokrata párt vezetői és parlamenti frakciója árulásaival ezt a rendszert következetesen előkészítette és nagyra nevelte. Minden politikai tettük egy-egy szégyenfolt a nemzetközi munkásmozgalom történetében és erősítő kapcsa az ellenforradalom épületének. Ők léptek be az első ellenforradalmi kormányba, Somogyi és Bacsó[1] meggyilkolása után, ők nyújtottak testvérjobbot a véres ellenforradalomnak. Bethlen legválságosabb idejében ők mentették meg az ellenforradalmat áruló paktumukkal. A fővárosi választások alkalmából a reakciós polgári pártoknak ők adták el a proletariátus legerősebb bástyáját, Budapestet.

Bűnrészesei tehát az ellenforradalomnak, elősegítői a munkásság részére legnyomorúságosabb szenvedéseket teremtett szanálásnak.

Feladták az osztályharcot; hol az ellenforradalmi kormánnyal, hol a legitimistákkal szövetkeztek az ország határain belül. Elárulták a nemzetköziséget és a népek önrendelkezési jogát, mikor Magyarország politikai, gazdasági és pénzügyi függetlenségét feladó és a munkásságot a szervezkedés előtti időkbe visszasüllyesztő javaslatot a külföldi tőkések érdekében törvényre segítették.

Szemfényvesztés, ha ezek a vezetők a proletariátus világünnepén siránkoznak azokon az állapotokon, amelyek az ő közreműködésük és árulásuk nélkül soha létre nem jöhettek volna. Eljátszották a jogukat ahhoz, hogy a proletariátus világünnepén Magyarország szenvedő proletariátusához szólhassanak.

Elvtársak! Elvtársnők!

A proletariátusnak egyetlen osztályharcos pártja szólhat ma nyílt homlokkal hozzátok, az osztályharcos akarású és sok küzdelemben

[1] 1920. február 17-én az Ostenburg-különítmény tisztjei elhurcolták és meggyilkolták Somogyi Bélát, a Népszava szerkesztőjét és munkatársát, Bacsó Bélát.

megedzett, forradalmi múltú magyar munkásséghoz, a Magyarországi Szocialista Munkáspárt.

A szociáldemokrata párt és a polgári sajtó pogromüvöltése és megriadása kíséri pártunk első lépéseit.

Az a rágalomözön, amivel ezek bennünket elhalmoznak, bizonyítja, hogy az az út, amelyre mi léptünk, az osztályharc útja vezet egyedül a proletariátus felszabadításához. Akármilyen nehézségek tornyosulnak elénk, bármennyire akadályoz bennünket a szociáldemokráciával szövetkezett burzsoázia és annak kormánya, mi a proletariátus történelmi hivatását a városi és falusi dolgozó nép összefogásával nemcsak képviselni, de a mindennapi küzdelemben tanúsítandó törhetetlen hűséggel és meg nem rettenő bátorsággal teljesíteni is fogjuk.

Ezzel az ígérettel bontjuk ki az osztályharc zászlóját a proletariátus világünnepén.

Elvtársak! Elvtársnők!

Május 1-je nemcsak szünnap, nemcsak proletár világünnep, de az eszménkért való állandó és szakadatlan küzdelem is.

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt kibontott lobogója alatt induljanak meg a magyar milliók, a megalázottak és letaposottak emelt fővel, bátran, dacosan, félelem és megalkuvás nélkül, az imperialista háború ellen, a háborús állapotokat megörökítő és a magyar munkásságot megnyomorító trianoni szerződés ellen, a munkásság és a dolgozó parasztság földtelenségét és rabszolgaságát állandósító szanálási törvény ellen, a burzsoázia ellenforradalmi reakciója ellen.

Elvtársak! Elvtársnők!

Csatasorba kell állítanunk minden proletárt a nyolcórai munkaidőért, az állami munkanélküli-segélyért és munkaalkalomért, a szanálás előtti lakbérek behozataláért, a népek önrendelkező jogáért, a munkásosztály felszabadításáért!

Nem vezetheti a proletariátust felszabadító harcában a magyarországi rettenetes reakció ellen eredményesen az a párt, amely ennek mindennapi küzdelmét szakadatlanul elárulta azzal, hogy hol Bethlennel, hol a gyáriparosokkal, hol a Vázsonyiakkal kötött paktumokat. Csak önálló, osztályharcot vívó, senki érdekének alá nem rendelt, önálló munkáspolitikát folytató párt segíthet a magyarországi szenvedő ipari és mezőgazdasági proletariátus sorsán, ha mindennapi harcában is szem előtt tartja a szocializmus nagy tanítását:

„A proletariátus felszabadítása csak magának a munkásságnak műve lehet."

Éljen a következetes osztályharc!
Éljen a nemzetközi szolidaritás!
Éljen az egyetlen osztályharcos párt:
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt!

Testvéri üdvözlettel
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 12/1925/5463.

A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK I., ÚJJÁALAKULÓ KONGRESSZUSA

(98—101)

98

1925. augusztus 18

A KMP BÉCSI KONFERENCIÁJA RÉSZTVEVŐINEK HATÁROZATA: A KONFERENCIÁT A PÁRT ÚJJÁALAKULÓ KONGRESSZUSÁNAK NYILVÁNÍTJÁK[1]

A KMP szervezeteinek összegyűlt képviselői megállapítják, hogy a párt szervezeti kialakítására és politikai vezetésére a KI által kinevezett és önmagát kooptáció útján kiegészített OB[2] a konferencia összehívását és magát a konferenciát kellően előkészítette. Megállapítják azt is, hogy az illegalitás viszonyai között nagyobb számú és a képviseleti elv következetesebb keresztülvitelével alakított összejövetel lehetetlen, viszont képviselve vannak az összejövetelen a párt összes fontosabb illegális szervei, beleértve a vidék, a parasztság és az ifjúság képviselőit is, jelen vannak a legális szervek képviselői is. Megállapítják végül, hogy a párt szervezeti veszélyeztetése nélkül a jelenleginél szélesebb vagy akárcsak ilyen széles körű összejövetel is a közel jövőben lehetetlen, viszont az eddigi provizórikus [ideiglenes] állapot fenntartása a párt vezetésében, egy választott és egy a választás autoritásával [elismerésével] is rendel-

[1] Az összejövetelt eredetileg konferenciának tervezték. A háromtagú elnökség (Kun Béla, Landler Jenő, Gőgös Ignác) megválasztása után a napirend vitája előtt Hámán Kató, az összejövetel egyik résztvevője, javasolta, hogy tekintse magát ez az összejövetel a KMP I., újjáalakuló kongresszusának. [A kongresszusról lásd részletesen *Szabó Ágnes:* A KMP első kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó 1963.]

[2] Lásd e kötet 231. old. 1. sz. jegyzetét.

kező vezető szerv hiánya a párt politikáját és szervezeti kialakítását nagy és mindinkább növekvő mértékben károsan befolyásolja.

Mindezekre való tekintettel az egybegyűltek magukat a KMP újjáalakuló kongresszusának nyilvánítják és a kongresszust konspirációs okokból a következőképp nevezik el:

A KMP Májusi Újjáalakuló Kongresszusa.

PI Archívum. 500/3 f. 1. ő. e.

99

1925. augusztus 18

A KMP I. KONGRESSZUSÁNAK ÜZENETE A MAGYAR KOMMUNISTA EMIGRÁCIÓHOZ

Elvtársak!

A Kommunisták Magyarországi Pártja szervezeteinek képviselői a Tanácsköztársaság bukása óta első ízben gyűltek össze. A párt kongresszusán részt vevő munkás, paraszt és ifjúmunkás kommunisták üdvözletüket küldik nektek, akiket kiüldözött Magyarországról a fehérterror, vagy kiváltott a börtönök sínylődéséből a mi volt Tanácsköztársaságunk hatalmas szövetségese, a Szocialista Szovjet Köztársaságok Uniója.

Sokan vannak soraitokban, akik előharcosai voltak a magyar proletárforradalomnak; sokan olyanok, akik a Kommunista Internacionálé által vezetett proletár forradalom különböző frontszakaszain mint vezetők vagy közkatonák becsülettel állják a harcot. Soknak közületek az a szerencse jutott osztályrészül, hogy mindnyájunknak szeretett Szovjet-Oroszországában dolgozhatnak a szocialista építés munkáján. Mi büszkeséggel és megbecsüléssel gondolunk a ti forradalmi munkátokra, a ti forradalmi cselekedeteitekre.

Jóban és rosszban, harcban vagy építő munkában ne feledkezzetek meg a magyar munkásosztály iránt való kötelességeitekről — ezt üzeni nektek a KMP májusi újjáalakuló kongresszusa.

Mi nemcsak visszavárunk titeket, de küzdünk is azért, hogy mihamarabb sűrűbbé, erősebbé, ellentállóképesebbé és nagyobb lendítő erejűvé tegyétek harcos soraitokat a magyarországi proletárforradalom csataterén. Rajtatok is függ, hogy sikeres legyen a küzdelmünk. Rajtatok is múlik, hogy a nehéz viszonyok között, az üldözés és földalattiság akadályaival küzdve olyannak építhetjük a mi bolsevik pártunkat, hogy az vezére legyen a magyarországi munká-

sok és parasztok elnyomott és kizsákmányolt tömegeinek. A ti áldozatkészségetektől, a ti egységes szellemi és anyagi támogatásotoktól is függ ez!

A kongresszus örömmel vette tudomásul, hogy az emigrációban éveken át dúlt frakcióharcok — amelyek megbénították az emigráció támogató munkáját — megszűntek. Ennek jótékony hatását mi éreztük leginkább, éppen ezért fordulunk hozzátok követelő szóval: likvidáljatok mindent, ami a megszűnt frakcióharcokra csak emlékeztet is. A közös munkában, amelyet mi, a Magyarországon dolgozók kifejtettünk, az emigrációba szakadt vezető elvtársakkal nem mutatkozott eddigelé sem elvi, sem taktikai eltérés. Nem tértek el a vélemények a helyzet megítélésében, nem hiányzik az egységes felfogás abban, hogy az adott helyzetben mit és hogyan cselekedjünk. Ezért mondjuk nektek, hogy aki egy szálkát is tesz az emigrációs frakciókeretek teljes megszüntetése útjába, az gerendát tol a magyarországi kommunista mozgalom fejlődése ellen.

Mi várjuk a ti szervezett ideológiai és anyagi segítségeteket! Várjuk fokozottabb mértékben, mint ahogy az eddigelé történt. Bízunk abban, hogy nem hiába várjuk. A kongresszus a KB külföldi képviselete formájában megteremti azt a pártszervet, amely ezt a támogatást szervezni hivatott. Erős a meggyőződésünk, hogy mindenki az emigrációban, aki közösséget érez a magyarországi kommunista mozgalommal minden, a magyarországi mozgalmat illető kérdésben parancsnak veszi ennek a pártszervnek szavát.

Küzdjetek állhatatosan a KI pártjaiban a nemzetközi proletárforradalomért. A ti küzdelmetek bármely országban is előbbre viszi, eredményesebbé teszi a mi harcainkat is. A tapasztalat, amit a harcokban és a szocializmust építő munkában szereztek drága kincse lesz a harcos, a győzni akaró és az újból győző magyar munkásoknak és szegényparasztoknak.

Éljen a Kommunista Internacionálé, éljen a Kommunisták Magyarországi Pártja, éljen az új, a győzedelmes Magyarországi Tanácsköztársaság!

A leninizmus zászlaja alatt az élen küzdjetek mindenütt, kiüldözött kommunista magyar proletárok!

Testvéri üdvözlettel

a KMP májusi újjáalakuló kongresszusa

PI Archívum. 500/3. f. 4. ő. e.

1925. augusztus 21

RÉSZLET A KMP KB II. TELJES ÜLÉSÉNEK JEGYZŐKÖNYVÉBŐL

Felvétetett a KMP Központi Bizottságának 1925. évi augusztus 21-én tartott II. sz. teljes üléséről.

Jelen voltak: Imre, Ernő, Kovács, Gyenes, Rendes, Hauer, Molnár, Geguss, Vizi, Vass.[1]

Tárgyaltatott	Elhatározták.
1. Kongresszusról való beszámolás	1. A kongresszus határozatairól a párttagság előtt be kell számolni. Párttagok maximálisan ötös csoportokban a helyi viszonyoknak megfelelően összegyűjtendők a beszámolás céljára. A beszámoló téziseit szeptember 5-ig a Külföldi Bizottság készíti el. A beszámolók szeptember 20-a és október 10-e közötti időben történnek. Az értekezletek szervezéséért a titkárság felelős.
2. A kongresszus határozatainak végleges megszövegezéséről	2. A kongresszus határozatainak végleges megszövegezését a Külföldi Bizottság végzi, a végleges szöveg megállapításába bevonandók Kovács, Rendes, Vizi és Gyenes is. A határozatok szeptember 10-ig véglegesen megszövegezendők. A tézisek nyolc példányban készítendők; két példány Moszkvába küldendő, két példány a Külföldi Bizottságnál marad, négy példány a központi titkárságnál őrzendő.
3. A munkaterv készítése	3. A kongresszus határozatainak megfelelően és azok alapján a Külföldi Bizottság 6 hónapra szóló munkatervet készít az illegális, a legális szervezetek, valamint a

[1] A jegyzőkönyvben az elvtársak illegális néven szerepelnek: Imre = Kun Béla, Ernő = Landler Jenő, Kovács = Rákosi Mátyás, Gyenes = György Benedek, Rendes = Őry Károly, Hauer = Hámán Kató, Molnár = Mitterer József, Geguss = Gőgös Ignác, Vass = Vas Zoltán, Vizi = dr. Váradi László

Külföldi Bizottság munkájára vonatkozóan. A munkaterv elkészítésének határideje szeptember 10-e.

4. Az MSZMP taktikája és különösen a sajtó magatartása az üldözésekkel szemben

4. Az MSZMP taktikája az üldözésekkel szemben a legalitás minden áron való megőrzésére kell irányuljon. Ennek a célnak megfelelően kihasználandó a legitimisták és hortysták közötti ellentét és az MSZMP politikájának középpontjává a legitizmus elleni harc teendő. A gyűlésen való fellépések, valamint a sajtó hangja is ehhez képest alakítandók. A legális orgánum szerkesztő bizottsága átalakítandó. Tagjainak jelöltetnek: Molnár, Gyenes, Házas, Vajda, Vörös.[1] Szerkesztő Vörös; a szerkesztés munkáját a KMP titkársága közvetlenül irányítja. Vörös a szerkesztés irányelveinek megbeszélése végett a Külföldi Bizottsághoz felhívandó. Vörös a legális párt vezetőségének ülésein részt vesz. Fölküldéséért Geguss felelős. A Külföldi Bizottság által küldött cikkeken csak a legalitás szempontjából szükséges stiláris módosítások ejthetők.

5. Községi választások ügye

5. A községi választásokon az MSZMP mindenütt részt venni köteles. Kidolgozandó a végleges községi program; a községi politikai tevékenység vezetésére az MSZMP vezetése mellett három tagú bizottság alakítandó, Tagjai: V., F., Sz.[2] elvtársak.

6. Ifjúmunkás kérdés

6. *a)* Szabó[3] tanulmányainak kiegészítésére Moszkvába vezényeltetik, utazá-

[1] Vörös = Vándor Pál; nem sikerült még megállapítani, hogy Házas és Vajda illegális nevek kit takarnak.
[2] Nem sikerült még megfejteni, hogy V., F., Sz. elvtársak kit takarnak.
[3] Szabó = Szekér Nándor.

sáért és előkészítéséért a Külföldi Bizottság felelős.

b) Az ifjúmunkás központi bizottság a központi titkársággal egyetértően egészítse ki magát.

c) A Központi Bizottság képviselője az ifjúmunkások központi bizottságában Vizi.

d) Az ifjúmunkás központi bizottság tegyen konkrét javaslatot a Külföldi Bizottság előtt az ifjúmunkás-mozgalom anyagi támogatása ügyében.

7. A Központi Bizottság szabályzata

7. A Központi Bizottság szabályzatát a Külföldi Bizottság szeptember 2-ig köteles elkészíteni.

8. A pártadófizetés rendszeresítése

8. A pártadó összege havi 5000 K-ban állapíttatik meg. A fizetés módját a titkárság állapítja meg. Végrehajtás határideje okt. 1.

9. A Nemzetközi Vörös Segély magyarországi szekciójának szervezése

9. Megszervezendő a Nemzetközi Vörös Segély magyarországi szekciója és e célra leplező szervezet alakítandó. A szervező munka vezetésével egy, a titkárság vezetése mellett működő bizottság bízatik meg. Tagjai: Hauer, Gyenes J. elvtársak és az ifjúmunkások képviselője a Nemzetközi Vörös Segély külföldi titkára Zoltán,[1] pénztáros Lassú.[2,3]

Lezáratott

elnök
Ernő

titkár
Vass

PI Archívum. 500/1 f. 37. ő. e.

[1] Zoltán = Szántó Zoltán.
[2] Lassú = Székely Béla.
[3] A továbbiakban a KB-ülés személyi és technikai ügyekkel foglalkozott.

1925 augusztus

RÉSZLET A PÁRTAKTÍVÁK RÉSZÉRE KÉSZÍTETT KONGRESSZUSI TÁJÉKOZTATÓBÓL

I

A kongresszus jelentősége. A diktatúra bukása óta ez a kongresszus volt a Magyarországon nehéz körülmények között pártmunkát végző kommunisták első szervezett, nagyobb szabású találkozása. Már magában véve ez a körülmény is fontos eseménnyé avatja a kongresszust. A rettenetes fehérterror minden véleménynyilvánítást elnyomott Magyarországon, vérrel és vassal üldözte azokat, akik az osztályharcot kiejtették. Óriási lépést jelent előre, amikor kommunisták összejöhetnek, és szabadon nyilváníthatják véleményüket. Ez a kongresszus azonban több volt, mint egyszeri összetalálkozás, mint egyszerű szabad véleménynyilvánítás. A kongresszuson olyan aktív kommunisták jöttek össze, akik fáradhatatlan munkájukkal már eddig is teremtettek organizációt Magyarországon, már az eddigi munkában is tapasztalatokat szereztek, már az eddigi munkában is szert tettek nemcsak a szociáldemokrata pártot illető kritikai képességre, de az ennél talán sokkal fontosabb önkritika képességére is. A kongresszusról régi munkásmozgalmi tapasztalatokat, a diktatúrának és a fehérterrornak tapasztalatait felhasználva állapították meg az összejött elvtársak a jövendő magyar pártmunka irányelveit. Állapították meg azokat az utakat és eszközöket, amelyeken haladni, illetve, amelyeket alkalmazni kell a kommunista párt munkájában, ha azt akarjuk, hogy a kommunista párt a magyarországi munkásságnak csakugyan vezető pártja legyen. Ha a kongresszuson elfogadott határozatokat a kongresszus vitáját magának a kongresszusnak szociális összetételét tekintjük, akkor bátran és bizton megállapíthatjuk, hogy a kongresszus olyan eredményes munkát végzett, amelynek a kommunista munka folytatására igen nagy hatása van. Ezért elmondhatjuk, hogy a KMP kongresszusa történelmi esemény volt. A kommunista párt 1918-ban való megalakulása, a szociáldemokrata pártnak 1925-ben való szakítása megcsinálásának ténye mellett a legnagyobb történelmi esemény ami az utolsó évtizedben Magyarország munkásmozgalmában lejátszódott.

A bukott forradalom után az emigrációban frakció harcok játszódtak le, amelyek az egységes kommunista munka folytatásának

akadályozói voltak. A Kommunista Internacionálé V. Kongresszusának idején a frakciók ideiglenes irányelveket dolgoztak ki, amelyek azt célozták, hogy egységes erővel teremtik meg Magyarországon a kommunista pártot.[1] Ennek az egységes munkának az eredménye volt, hogy egy nagyobb szabású, széles körű, szervezett kommunista tanácskozás létrejöhetett. Hogy a Kommunisták Magyarországi Pártjának kongresszusát megtarthattuk. Ez a kongresszus a frakcióharc megszüntetését nemcsak konstatálta, hanem végképp likvidálta is, és ezzel a ténykedésével is hozzájárult ahhoz, hogy a kongresszust a magyarországi munkásmozgalom történelmi jelentőségű eseményének tekinthetjük.

A kongresszuson a küldöttek egyhangú akarat-megnyilvánulásából vezetőséget választottak. A Kommunisták Magyarországi Pártjának Központi Vezetőségét. A diktatúra bukása óta, a kommunista pártnak felülről kinevezett vezetősége volt. A demokratikus centralizáció, a kommunista pártnak alapelve. Az, hogy választás útján kapott a Kommunisták Magyarországi Pártja Központi Vezetőséget, nagyobb súlyt és tekintélyt ad a Központi Vezetőségnek, ami viszont elengedhetetlen feltétele a kommunista párt akcióképességének.

Ha mindezeket figyelembe vesszük, akkor megállapíthatjuk, hogy a kongresszus olyan munkát végzett, amelyik kétségbevonhatatlan biztosítéka annak, hogy a kommunista párt a jövőben erősödni fog, és inkább lesz képes azokat a nehéz feladatokat megoldani, amelyekre a dicső forradalmi múlt a kommunistákat Magyarországon kötelezi.

II. A kongresszus napirendje

A kongresszus napirendi pontjai a következők voltak. 1. Nemzetközi helyzet. 2. A politikai helyzet Magyarországon, a munkásosztály és a kommunista párt feladatai. 3. A szakszervezeti munka irányelvei. 4. Harc a parasztságért. 5. A szanálás egy évi mérlege és az ebből folyó teendők. 6. A kommunista párt szervezeti szabályzata 7. Az ifjúmunkás mozgalom.

III. Az illegális munkáról szóló jelentés rámutatott azokra a nehézségekre, amelyekkel a kommunista párt megszervezése Magyarországon jár. A legtöbb elvtárs nagyon bizalmatlan. Mindenkiben

[1] A Kommunista Internacionálé V. kongresszusa 1924 június—júliusban ülésezett Moszkvában. A kongresszus idején Moszkvában tartózkodó magyar vezető elvtársak külön megbeszélést tartottak. Megegyeztek számos, addig vitatott kérdésben és kidolgozták a KMP ideiglenes (hathónapos) munkatervét. [Lásd e kötet 90. dokumentumát.]

spiclit sejt. Az agitáció és a meggyőzés ezért is nagy nehézségekkel jár. Kétségtelen azonban az is, hogy a szociáldemokrata pártnak és a rendőrségnek szervezett spiclihada sorainkba állandóan behatolni igyekszik, és ezért nagy óvatosságra van szükség. Vannak olyan elvtársak is, akik nem bíznak és nem hisznek abban, hogy a Szocialista Munkáspárt forradalmi osztályharcos alakulás, és ezen a címen távoltartják magukat a kommunista munkától és teljesen félrevonulnak, úgy, hogy egyelőre náluk minden arravaló törekvés, hogy megnyerjük őket, hiábavaló. Nem könnyű dolog megítélni rövid kipróbálás után, hogy ki megbízható és ki nem megbízható. Ez nemcsak rendőri értelemben értendő, de úgy is, hogy vannak olyan munkások, akik kommunistának vallják magukat, de a rájuk bízott munkát egyáltalában nem hajlandók elvégezni. Igen nehéz annak megítélése is, hogy az elvtársakat milyen helyre állítsuk. Sokszor kiderül, hogy valaki, akit valamely munka elvégzésére kiválóan alkalmasnak találtunk, erre a munkára alkalmatlan, míg más helyen teljesen megfelel. Ez a kiválogatás, ez a kipróbálás is sok időt vesz igénybe. A Szocialista Munkáspárt még rövid életű, és ma még Magyarországon a megbízhatóság első erőpróbája a legális tevékenységben kifejtett megbízhatóság. Vannak olyanok is, akik a legális munka lehetőségeit teljesen elvetik és görcsösen a tiszta illegalitáshoz ragaszkodnak. Figyelembe veendő még az is, hogy Magyarország szinte légmentesen el van zárva a világtól, és így az ideológiai előrehaladás nehezen megy. Ha mindezeket a körülményeket figyelembe vesszük, akkor a kommunista párt megszervezésénél, Magyarországon egyelőre annak az alapelvnek kell érvényesülni, hogy egyelőre nem a mennyiség, hanem a minőség döntő. Ennek az elvnek a figyelembevételével elmondhatjuk, hogy az utóbbi időben nagy előrehaladás történt a kommunista pártban. A kommunista pártban tömegesen nincsenek ugyan elvtársak beszervezve, azt sem mondhatjuk, hogy a kommunista párt országosan ki van építve, annyit azonban már elmondhatunk, hogy nincsen olyan nagyobb üzem Budapest és környékén, ahol kommunista sejt ne volna. Ezek a kommunista sejtek részben össze vannak fogva, az összefogás részben folyamatban van. Az összeköttetés az egyes üzemi sejtekkel funkcionál. A mai nehéz gazdasági válságban az egyes kommunista sejtek foglalkoztatása nem könnyű dolog. Gazdasági és bérharcok úgyszólván nincsenek, az üzemben a mai rettenetes munkanélküliség mellett félnek a munkások, és így nemcsak az akciók kezdeményezése nehéz, hanem az agitáció is a legnagyobb óvatosságot igényli. A politikai propaganda, a szakszervezeti bürokrácia lelep-

lezése mint kommunista munka folyik az üzemekben. A szociáldemokrata párt árulásának leleplezése állandóan napirenden van az üzemi sejtekben a gyár helyzetéről állandó jelentéseket adnak ki. A vidéken most kezdődik meg a munka. A szegényparasztság között is van összeköttetésünk. Az előadó szerint a jövendő feladata, hogy a kommunista sejteket különösen minőségileg jobbá tegyük. Komoly és mélyreható kommunista nevelőmunkát végezzünk. A kommunista organizációkat tervszerű és állandó kommunista munkával foglalkoztassuk, és arra törekedjünk, hogy a kommunista sejtekbe beszervezett munkások aktív és példát adó munkával az üzemekben a dolgozók bizalmát megnyerjék. Elengedhetetlenül szükséges az is, hogy a munkanélküliek között állandó és tervszerű munkával azt a befolyást visszaszerezzük, amellyel a múlt esztendőben rendelkeztünk. A kommunista pártnak kötelessége, hogy a kommunista párt tagjának informálására kéthetenként megjelenő információs lapot adjunk ki. A kommunista irodalom terjesztése a legrövidebb időn belül úgy szervezendő meg, hogy az a legkisebb veszéllyel járjon. Fő törekvésünknek a közeli jövőben oda kell irányulnia, hogy az ősszel valószínűleg meginduló nagyobb munkásmozgalmak esetén a kommunista sejtek befolyáshoz jussanak. Ezt a kommunista párt csak egy egységes vezetés mellett tudja elérni és ezért a kommunista sejtek összefogása, irányítása rendszeres és tervszerű munkába való beillesztése életkérdése a pártnak.

A legális munka előadója ismerteti a szocialista munkáspárt keletkezésének történetét. Rámutat azokra a vitákra, amelyeket a szociáldemokrata párt kebelében szervezett ellenzék abban az irányban elkövetett, hogy mozgalmának nem tudott elég nyilvánosságot találni a szociáldemokrata párt kebelében. Rámutat azokra az ingadozásokra is, amelyeket a pártszakadás előtt az egyes elvtársaknál, különösen az egységes vezetés hiányában tapasztalni kellett. Mindazonáltal megállapítja, hogy a szociáldemokrata párt szakítása és a Magyarországi Szocialista Munkáspárt megalakítása nagy történelmi esemény volt a magyarországi munkásmozgalomban. Ismerteti a párt legálisan megalakult szervezeteit, rámutat azokra a nehézségekre, melyekkel a pártnak első időben azért kellett küzdenie, mert a szociáldemokrata párt az új alakulást fajvédő alakulásnak minősítette, és rámutat azokra a nehézségekre, melyekkel a pártnak azért kellett később küzdenie, mert a szociáldemokrata párt a munkáspártot egész nyilvánosan kommunistának denunciálta. Az üldözések a fővárosi képviselőtestületi választások után a munkáspárt ellen az egész vonalon megindultak. Újabb alaku-

lást egyáltalában nem engedélyeznek, bejelentett taggyűlést nem vesznek tudomásul, nyilvános gyűlések megtartásáról szó sem lehet. Ismerteti a szocialista munkáspárt által kiadott lapok elleni üldözést. Mindezek ellenére megállapítja, hogy a szocialista munkáspártnak nemcsak Budapesten vannak legálisan megalapított csoportjai, hanem Budapest környékén és több helyütt a vidéken ott is, ahol a megalakulást a rendőrség tudomásul venni nem volt hajlandó. A szocialista munkáspártnak 3000 körüli fizető párttagja van. Ott, ahol legális csoportok vannak, a pártnapokat rendszeresen megtartják, a szocialista munkáspárt kiadványait a pártszervezetekben és az üzemekben több ezer példányban rendszeresen terjesztik.

A jelentések után beható vita indult meg, amelyen a kongresszus majd minden résztvevője részt vett. Beható vita után mindkét jelentést tudomásul vették, és a kongresszus az ideiglenes vezetőségnek a felmentést megadta.

IV. A politikai helyzet Magyarországon, a munkásosztály és a KMP feladatai volt a következő napirend. Ennek az előadója azt a kérdést vetette fel elsősorban, ami a burzsoáziát és a proletariátust egyaránt foglalkoztatja ma Magyarországon: lesz-e még forradalom Magyarországon? Erre a kérdésre az előadó a magyarországi osztály-erőviszonyok és a forradalom és ellenforradalom által felvetett lényegesebb problémák beható vizsgálata alapján azzal felelt, hogy lesz proletárforradalom Magyarországon, és hogy a kongresszusunk tanácskozásainak, határozatainak, alapvető munkájának része lesz abban, hogy mikor és milyen lesz ez a proletárforradalom? Úgy kell tanácskoznunk, úgy kell megalapozni a munkánkat, hogy ez a forradalom minél előbb következzék be, és hogy győzedelmes legyen.

Mi van ma Magyarországon? Magyarországon ma a nagyburzsoázia, a bankok útján egyesített nagybirtokos és nagyipari tőkés osztály uralkodik. Ennek az osztálynak a vezetése alatt folyik a küzdelem egyrészt a forradalmak vezetője, a magyarországi proletariátus és ezek természetes szövetséges társa a szegényparasztság, másrészt Horthy és az ellenforradalom egyéb maradványai ellen. Ezeknek az osztályoknak konszolidálásra való törekvése a legitimizmus és a demokrácia kettős jelszava alatt történik. Ez alatt a jelszó alatt akarja a gazdasági erők birtokában levő uralkodó osztály teljes és zavartalan uralmát visszaállítani. Hogy miért folyik ez a küzdelem a legitimizmus, a Habsburg-ház restaurációjának a jegyében, az mindenki előtt nyilvánvaló. Apponyi körmendi beszé-

débben[1] kifejtette, hogy a mai állapot nem lehet állandó, állandóságot csak a legitimizmus adhat. A demokrácia jelszavát mint kisegítő jelszót kell alkalmazni, mert a saját osztályukon kívül eső széles néprétegek támogatására is szüksége van az uralkodó osztályoknak márcsak azért is, mert uralmuk helyreállítása csak így sikerülhet a társadalom egyensúlyának megrázkódtatása és a demokrácia tényleges megvalósítása nélkül. A legitimizmus és a demokrácia jelszavainak ilyen összetalálkozását abban is megláthatjuk, hogy a legitimizmus hívei a kispolgári demokrácia összes pártjaiban és így a szociáldemokrata pártban is elhelyezkedtek. A szociáldemokrata párt taktikáját, harcmódját és harci eszközeit is ők diktálják. Az általános választójogért való küzdelem nem is a polgári köztársaság jelszava alatt folyik Magyarországon, és a szociáldemokrata párt elhiteti a munkássággal, hogy ennek a küzdelemnek vezére, a legitimizmus apostola, Apponyi Albert gróf és a legitimizmus házizsidaja Vázsonyi Vilmos. A kispolgári demokrácia, beleértve a szocdem pártot is, így újból uszályába került a nagybirtoknak és a nagyipari tőkének. Eszköze lett az osztályok forradalomellenes politikájának. A polgári demokrácia valamennyi követelését, az általános választójogtól a földreformig, kiszolgáltatta ezzel azoknak az osztályoknak, melyeknek érdekei ezekkel a követelésekkel homlokegyenest ellenkeznek. Ma a forradalmak után ezek az osztályok, még ha szájukba veszik is ezeket a jelszavakat, a szükségszerűnél még nagyobb ellenállást fejtenek ki e kérdések megoldásával szemben, mert valamennyi kérdésre egyik vagy másik forradalom nyomta rá a bélyegét, ezektől a forradalmaktól pedig érthető módon úgy félnek, mint az ördög a szenteltvíztől.

A forradalomtól való félelem az a ragasztó, ami a magyarországi birtokos osztályok különböző rétegeit ma összekovácsolja. Emellett azonban az egyes birtokos rétegek között az ellentétek állandóan élesednek, ma nagyobbak, mint tegnap voltak, és egész bizonyosan megállapítható, hogy a jövőben még nagyobbodni fognak. A kisbirtokos és a nagybirtokos osztály közötti ellentét napról napra nő, és amikor ezt megállapítjuk, nem szabad elfeledni, hogy Magyarországon a diktatúra bukása után a városi kispolgársággal együtt ez a kisbirtokosság volt az ellenforradalom vezető osztálya. Bármennyire összekovácsoltnak látszik a nagybirtokos és az ipari tőkés osztály, a szanálás kipattantotta e két osztály közötti ellen-

[1] 1925. június 21-én Apponyi Albert Körmenden tartott beszéde volt a legitimisták új zászlóbontása.

tétet is. A városi kispolgárság nyomorog, pusztul és minden erővel küzd az ellen, hogy a proletariátus sorába süllyedjen. Pusztán az ellenforradalomtól való félelem nem lehet alkalmas összekovácsoló eszköz a birtokos osztályok különböző rétegei között, ezt a magyarországi fejlődést a napnál világosabban bizonyítja a nagyrészt és növekvő mértékben külföldi pénzzel tárgyalt tőkeegyesülések, a maguk vám és árpolitikájukkal a birtokos osztályokon belül egy esztendő alatt olyan érdekellentéteket fejlesztettek ki, amilyenre egy év előtt még gondolni sem lehetett. A munkásosztály az Októberi Forradalmat közvetlenül megelőző időben lett jelentős politikai tényező az októberi forradalomban, ő volt az egyedül szervezett osztály és a proletárforradalomban uralkodó osztállyá lett. A proletárdiktatúra bukása után, saját tetén tapasztalta, a proletár és bur-[1]

A legrémesebb fehérterror és az ellenforradalmi szociáldemokrácia hallatlan árulása sem volt képes azt a munkásosztályt az osztályharc útjáról eltéríteni. Az inflációs időben a magyarországi ipari proletariátus száma megnőtt. Az iparosodási folyamat Magyarország agrárius jellegét is befolyásolta bizonyos mértékben, úgyhogy evvel a forradalmi múltú és megnövekedett munkásosztállyal mint a legkomolyabb politikai tényezővel mindenféle alakulásnak komolyan számolnia kell.

A jelenlegi Magyarországon ez a megnövekedett ipari proletariátus a nincstelen és törpebirtokos parasztsággal együtt az ország kereső lakosságának többségét képezi. A diktatúra bukása után a győztes ellenforradalom a földreform jelszavával dolgozott; az egyesült nagybirtokos és nagytőkés osztálynak uralomra jutása után keservesen kellett ennek a számban óriási erőt képviselő rétegnek tapasztalnia, hogy a földbirtokreform polgári megoldása Magyarországon nem egyéb, mint hiú ábránd.

Az egész szanálás azon nyugodott Magyarországon, hogy a dolgozó nép és a kisbirtokosság viselje annak terheit. A szanálás gazdasági hatása nemcsak óriási munkanélküliség, nemcsak kispolgári egzisztenciák elpusztulása lett, hanem a parasztság újra eladósodása is, ami az ellentéteket napról napra jobban élesíti. Mit oldott meg a győztes ellenforradalom Magyarországon? Még csak az általános választójogot sem. A legszerényebb földreform is kivihetetlennek bizonyul a mai Magyarországon. Elmondhatjuk, hogy a forradalmak és ellenforradalom legfontosabb örökségrészei közül, amelyek

[1] Az eredeti szövegben másfél sor olvashatatlan.

égő kérdések formájában megoldást várnak, a konszolidált nagybirtokos és nagytőkés osztály egyetlen egyet nem tudott megoldani. Márpedig, ahogy a forradalomtól való félelem nem lehet összekovácsoló tapasz egyes-egyedül, úgy a legitimizmus és a kisegítőnek használt demokrácia jelszó sem lehet egyedüli orvosság akkor, amikor a forradalom és ellenforradalom mélyen gyökerező és megoldatlan szociális problémákat vetettek fel, amelyekről nemcsak az bizonyosodott be, hogy ma még megoldatlanok, hanem hogy a megoldásuk lehetősége is ma inkább kitolódott, mint azelőtt, bármely időben, addig amíg a mai rendszer uralkodik.

Viszont az is kétségtelen, hogy ha nem is oldott meg a mai rendszer egyetlen problémát sem, a forradalom és ellenforradalom az osztály-erőviszonyokon változtatott. Változtatott különösen azért, mert a magyarországi proletariátus volt már uralkodó osztály is Magyarországon. A városi kispolgárság a közép- és kisbirtokosság egy győztes ellenforradalomnak volt már uralkodó osztálya. A parasztság tudja a különbséget az adósságtól való mentesség és az eladósodás állapota között. Ha mindezek mellett figyelembe vesszük, hogy a forradalom óta egy új munkásgeneráció is nőtt fel Magyarországon, amelyet kevéssé érintett a szociáldemokrácia ideológiai mérge, egy generáció, amely megnőtt fizikailag és lábra kezd állni politikailag. Egy generáció, mely nem érzi olyan erősen a vereség hatását, mint a forradalomban vezető részt vett nemzedék, és nincs is olyan mértékben megfélemlítve a fehérterror által. Ha ezek mellett még figyelembe vesszük, hogy a mezőgazdasági munkásság az ország területi megszűkülése folytán éppúgy, mint az ország iparosodása és mezőgazdasági munkanélküliség következtében közelebb húzódott a városokhoz és ipari munkássághoz, és hogy ezt a réteget a földreform még házhelyhez sem igen juttatta, viszont sok jel arra vall, hogy a proletárdiktatúra minden földpolitikai hibája ellenére is mély nyomokat hagyott lelkületében, akkor megállapíthatjuk, hogy a győztes forradalom kilátásai megvannak Magyarországon. Megvannak, ha megtaláljuk a helyes utat.

Az nem kérdés, hogy a forradalom szervezése és előkészítése csak a kommunista párt munkája lehet. Meg kell azonban állapítani, hogy mi a kommunista párt harcvezetésének központi kérdése, és melyek lehetnek a helyes jelszavai a mai Magyarországon. A kommunista párt általános célkitűzése azért, mert a forradalmaknak mind az októberinek, mind a márciusinak összes kérdései megoldatlanok maradtak és mivel ma már széles tömegek előtt láthatólag arra sem az uralkodó osztályok sem a kispolgári demokrácia pártjai

nem képesek, nyilvánvaló, hogy a március előtti cél marad: a proletárság forradalmi diktatúrája a szegényparasztsággal való szoros szövetségben.

Ez a célkitűzés azonban nem jelenti, hogy a KMP közömbösen haladhat el azok mellett a kérdések mellett, amelyek akár mint a demokrácia kérdése, akár mint a munkásság és parasztság napi gazdasági kérdései foglalkoztatják Magyarország dolgozó népét. A kommunistáknak nemcsak állást kell foglalniok mindennapi kérdésben, hanem a kommunista pártnak kell felvetnie a kérdéseket és vezetniök kell a körülöttük és értük folyó harcban. Nemcsak hogy nem állhatnak ellenségesen e kérdésekkel szemben, hanem minden harcot, mely a dolgozók érdekeiért és politikai helyzetük megváltoztatásáért folyik a kommunisták és csak a kommunisták vezethetnek ténylegesen és eredményesen. Csak így bizonyíthatják a kommunisták be, hogy a legitimistáknak és demokráciának ez az összekapcsolása, mely ma Magyarországon történik eleve kilátástalanná tesz minden harcot, nemcsak a demokráciáért, hanem a pillanatnyi gazdasági helyzet megjavulásáért is. Csak így bizonyíthatják be a kommunisták viszont azt is, hogy a demokratikus szabadságjogoknak az általános forradalmi követelésekkel és a tömegekben való forradalmi agitációval szétszakíthatatlan kapcsolatuk van. Csak így bizonyíthatják be a kommunisták, hogy ezek a politikai és gazdasági követelések, a polgári demokrácia és a kapitalizmus keretén belül részletkövetelések, de hogy az értük folyó harc elengedhetetlen, ha az általános forradalmi célt, a proletárdiktatúrát ki akarjuk harcolni. Csak így bizonyíthatják be a kommunisták, hogy Magyarországon a forradalom fő ereje, a forradalom vezetője az ipari proletárosztály, és csak így tudják elérni a kommunisták, hogy az ipari proletárság többségét, a mezőgazdasági munkásság java részét és a parasztság jelentős rétegeit a kommunisták által vezetett harcok céljaira megnyerjék. Így tudják bebizonyítani a kommunisták, hogy pártjuk mint egyedüli képviselője a munkásosztály történelmi, de egyúttal mindennapi érdekeinek, egyedüli örököse nemcsak a proletárforradalomnak, hanem minden magyar forradalomnak is. Életkérdése a jövendő magyar proletárforradalomnak, hogy ilyen célkitűzéssel és ilyen munkával bizonyítsa a kommunista párt a proletariátus hegemóniáját, széles dolgozó néprétegek többsége előtt. A proletariátus hegemóniájának gondolatát, azt a gondolatot, hogy az összes elnyomott és kizsákmányolt rétegek harcát, kommunisták által vezetett munkásosztálynak kell vezetnie, minden eszközzel, de elsősorban a mindennapi harcokban

tanúsított forradalmi munkával kell bevésnünk a dolgozók fejébe. Ha ez sikerül, akkor sikerülhet csak a győzelmes forradalom komoly előkészítése. Ezért jelszavainknak, melyeket a párt napi küzdelmének zászlajára ír, olyanoknak kell lenni, hogy azokat ezek a tömegek megértsék, e jelszókért való harcnak olyannak kell lenniök, hogy lássák, hogy ezek nem puszta jelszók, hanem komoly megvalósításra váró forradalmi követelések.

Jelenleg a kommunista pártnak követelnie kell 1. a magyar nép többségének a kormányát, a munkás és paraszt kormányt. 2. a nagybirtok megváltás nélküli kisajátítását és a parasztság között ingyen való felosztását. 3. A nyolcórai munkaidő feltétlen betartását. Minden követelés, mely akár az úgynevezett demokratikus szabadságjogokra vonatkozik, akár a munkásosztály és parasztság konkrét helyzetjavítására irányul e három jelszó körül csoportosítandó. A KMP-nek így kell elindulnia a harcban, ha az áruló szociáldemokráciával szemben és az elnyomott munkásosztály érdekében győzni akar.[1]

PI Archívum. 500/3 f. 11. ő. e.

A MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT HARCA ÉS SZERVEZETI MEGERŐSÖDÉSE

(102—104)
102

1925 június

AZ MSZMP RÖPIRATA A MUNKÁSGYŰLÉSEK BETILTÁSÁRÓL

A belső viszálytól gyöngített ellenforradalom vezérei erőszakinjekcióval akarják meghosszabbítani a halálra utált reakció életét. A Beniczky-ügyben[2] paktumot kötöttek ugyan a szociáldemokraták-

[1] A továbbiakban a kongresszuson megvitatott többi napirendet ismerteti az előadás.

[2] Beniczky Ödön volt belügyminiszter 1925. május 31-én „Az Újság"-ban közzé tette a katonai ügyészséghez benyújtott vallomását. A vallomás leleplezte a horthysta katonai körök és személyesen Horthy szerepét az 1920. február 17-én elkövetett Somogyi—Bacsó-féle gyilkosságban. A vallomás nyomán kialakult helyzetet a szociáldemokrata párt jobboldali vezetői mindössze arra használták ki, hogy a kormányt néhány követelésük teljesítésére kötelezzék. E követelések közé tartoztak: „1. A Vági-párt működésének megakadályozása. 2. A »Népszava« kolportázsjogának visszaadása. 3. A Népszava körüli sajtóperek likvidálása... [Lásd OL Főkap. biz. 1919—1926. 75/a.]

kal (a szocdemek lemondtak a Somogyi-gyilkosság politikai kiaknázásáról, „lábhoz tették a fegyvert", megszavazzák az indemnitást[1] — a kormány viszont lehetővé teszi néhány jobboldali szociáldemokrata emigráns hazajövetelét), ezzel azonban nem sikerült megoldani a kérdést, mint a korábbi paktumok alkalmával, mert a Magyarországi Szocialista Munkáspárt sajtója — lapengedély híján röpiratokkal — megalkuvás nélkül napirenden tartotta a kérdést, és nem apró személyes ügyként kezelte, hanem osztályharcos proletárszellemben: mint az ellenforradalmi garázdálkodás egyik véres gaztettét. Erre elkobozták röpiratainkat.

Hetek óta nem tarthatunk gyűléseket. A rendőrség a legkülönbözőbb kifogásokkal mindig betiltja, pedig a többi pártok és a szocdemek gyűléseit mind engedélyezi. Csütörtökre hirdetett gyűlésünket is betiltották. Azonban egy nagyobb csoport, melyet a rendőrség jogfosztása végképp elkeserített, nem ment haza, hanem a Rákóczi térre vonult, hol egy munkás ötszázról fokozatosan ezerre szaporodó tömeg előtt rögtönzött beszédet mondott, melyben a politikai helyzet rövid ismertetése után gyülekezési szólás- és sajtószabadságot, munkát, munkanélküli-segélyt, alacsonyabb házbéreket, földosztást és amnesztiát, mindezek elérésére pedig a parlament feloszlását és általános választójog alapján való új választásokat követelt.

A rendőrség közeledtére az egyre szaporodó tömeg a Conti utcán keresztül (hol megabcugolták a munkásság szocdem árulóit) a Tisza Kálmán térre vonult. Itt gyalogos, lovas és kerékpáros rendőrök szétverték a tüntetőket.

Az utcai gyűlés és tüntetés hírét kitörő lelkesedéssel fogadta minden proletár, hiszen évek óta ez volt a munkásság első spontán, érzelem diktálta megnyilatkozása!

A hatóság fokozottabb üldözéssel viszonozta a budapesti munkásság tüntető megmozdulását. Az üldözés a Szocialista Munkáspárt, a magyarországi proletáriátus igazi vezetője ellen irányult. Vasárnap és hétfőn a rendőrség letartóztatta a Munkáspárt vezetőségének több mint felét és azonkívül egész sereg aktív elvtársat.[2]

Miért?

Elhigyjük-e, hogy az utcai tüntetés miatt? Erre a rendőrségnek semmi jogalapja nem lehet. A Rákóczi téri gyűlést nem a munkás-

[1] Országgyűlési felhatalmazás, amelynek alapján a kormánynak joga van arra, hogy a benyújtott új költségvetésnek törvényerőre való emelkedéséig az állam pénzügyeit az előző év költségvetésének keretén belül intézze

[2] 1925. június 30-án letartóztatják Vági Istvánt és az MSZMP más vezetőit.

párt szervezte. Hanem a rendőrség önkényes jogtiprása robbantotta ki tüntetésben a munkásság elkeseredettségét!

Mi tehát az üldöztetés oka? A kormányhoz és a rendőrséghez közelálló lapok szociáldemokrata feljelentésről írnak. Bizonyára nem ok nélkül. Hiszen maga a szocdem párt ellenőrzőbizottsága egy ízben kénytelen volt megállapítani, hogy Szabó Imre nemzetgyűlési szocdem képviselő Zalaegerszegre juttatással fenyegette meg egy újpesti ellenzéki elvtársat. Vagy ki ne emlékezne Peyer Károly denunciálásaira, hogy Vági elvtárs „terrorfiú" volt stb.!

Szocdem mintára kommunistasággal vádolnak. Moszkvai összeköttetésről sugdolódznak. Sőt a zabolátlanabb képzeletű riporterek már százmillókat szállító futárokat is fogdostak fantáziájuk dudvás mezején. Ha pedig bizonyítani kell majd, hebegni fognak — és hallgatni. A hétfő reggeli lapokban megjelent rendőri kommüniké már kelletlenül bevallja, hogy „nem sikerült moszkvai összeköttetés, sem pedig orosz pénznek nyomára jönni!"

Munkások! *Elvtársak!*

Magyarország proletariátusának résen kell lenni! A Munkáspárt üldözése csak ürügy az egész munkásosztály üldözésének növelésére. A Munkáspárt üldözése csak bevezetője az önkényeskedések fokozásának! A reakció nem fogja bejelenteni, hol áll meg! A reakció egyáltalán nem is fog megállni, ha a munkásság kemény ökle eléje nem csap, és megállásra nem parancsolja!

Bethlen rendszerének e pillanatban szüksége van az üldözések fokozására. A széteső ellenforradalmi tábort, az egymás hajába markoló ébredő, legitimista és egyéb csoportokat csak úgy tudják megint szövetséges fegyvertársakká tenni, ha rászabadítják őket a munkásságra, hogy a proletariátuson tombolják ki felgyülemlett harciasságukat.

Külpolitikailag is szükséges egy kis tűzről pattant szenzáció. A Habsburg-párti főurak és nagytőkések körmendi konferenciája,[1] hol fokozottabb agitációt határoztak el, a külföldi sajtóban érthető riadalmat váltott ki. Sokan katonai közbelépést sürgetnek az antantnál. Bethlenék tehát hirtelenében egy kis Zinovjev-[2] levél ügyet

[1] Lásd e kötet 275. old. 1. sz. jegyzetét.

[2] 1924-ben az angol parlamenti választások előtt a konzervatív párt nyilvánosságra hozza Zinovjev állítólagos levelét, amelyet az angol kommunistákhoz írt, a hadsereg forradalmasításáról. Ezt a levelet a konzervatívok játszották ki a munkáspárt ellen, és ez valóban el is döntötte a választásokat. A levél hamisítvány, az egész ügy provokáció — választási kortesfogás volt.

gyártanak, hogy a bolsevizmus-mumussal megborzongassák a külföldi polgárok hátát, és elfeledtessék velük a Habsburg-uralom visszaállításának előkészítését.

Elvtársak! *Munkások!*

A reakció dühöngése az egész magyarországi munkásosztályt fenyegeti komoly veszéllyel! A Magyarországi Szocialista Munkáspárt a védelem előkészítésére hív fel benneteket. Elszánt, áldozatkész küzdelemre kell készülnetek! Attól a szociáldemokrata párttól, mely egyszer már tétlenül tűrte az ellenforradalmi garázdálkodás rendszerré válását, mely annak idején készséggel támogatta az ébredő „Szózat"-ot és most pedig a Habsburg-párti „Az Újság"-ot, azonban egyetlen lépést sem tett a Munkáspárt sajtószabadsága érdekében — a gyülekezési és szervezkedési szabadságért való harcban sem várhat a munkásság segítséget. Lehet, hogy megint írnak majd egy mondatot, vagy mondanak öt szót a parlamentben — a munkásság önvédelmének azonban csak egyetlen eredményes fegyvere van: a tömegfellépés. Meg kell mozdulnia a szocialista munkástömegeknek! Harcba kell vonulnia a Szocialista Munkáspárt vezetése alatt! A szociálárulókat sem szabad azonban nyugodni hagyni a paktumok békés árnyékában. Harcba kell őket is kényszeríteni, vagy pusztuljanak a munkásság színe elől, ne bitorolják a szociáldemokrata nevet, hanem csatlakozzanak nyíltan is a munkásság elnyomóihoz!

A Reakció jogtipró önkényeskedése ellen a Magyarországi Szocialista Munkáspárt csütörtökön, július 2-án este 7 órai kezdettel az alant felsorolt gyűléseket rendezi. Elvtársak! Tömegesen jelenjetek meg gyűléseinken! Mutassátok meg a reakciónak, hogy a munkásság nem hajlandó tétlenül nézni, hogy ismét latrok üljenek a nyakára! Követeljétek az elfogottak azonnali szabadon bocsátását!

Minden munkás tegye meg a kötelességét!

Elvtársi üdvözlettel
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt

Gyűléseink!

XII. pártszervezet	V., Váci u. 122. Koleszárics V.
XV. pártszervezet	VII., Hernád u. 23. Pártközpont
XIX. pártszervezet	VIII., Práter u. 34. Szeleczki vend.
XXI. pártszervezet	IX., Szvetenay u. 16. Hering V.
XXII. pártszervezet	X., Liget tér 7. Hatvani D.

Röpiratgyűjtemény. — PI. Archivum. III. 12/1925. VI. 2069.

1925. november 14

A BELÜGYMINISZTÉRIUM UTASÍTÁSA A SZÉKESFEHÉRVÁRI RENDŐRFŐKAPITÁNYNAK AZ MSZMP MECSEKSZABOLCSI TEVÉKENYSÉGÉNEK MEGAKADÁLYOZÁSÁRA

Bizalmas úton tudomásomra jutott, hogy a Vági-féle szervezkedés Mecsekszabolcson tovább folyik. A vezetők kijelentették a munkások előtt, hogy most már bátran lehet beszélni, mert szeptember hóban köztársaság lesz. Petrovics János vájár az agitátor, aki lapokat és csomagokat kap, melyeket a munkások között szétoszt. A szervezet elnöke Labányi nevezetű vájár, az alelnök pedig Alof Alajos volt csendőr. A szervezet 50 főből áll, kik fejenként havi 5000 korona tagsági díjat fizetnek. Amikor erre Méltóságod figyelmét különösen is felhívom, felkérem, figyelmeztesse „bizalmasan" a ker. szoc. [keresztyén szocialista] pártok vezetőségeit, hogy a nemzetromboló munkák ellensúlyozására legalkalmasabbnak mutatkoznék, ha a ker. szoc. párt helyi szervezetei is akcióba lépnének, és nyilvános gyűlések rendezésével ellensúlyoznák a Vági és társai által folyamatba tett agitációkat. — Budapest, 1925. évi november hó 14-én. —

A miniszter rendeletéből: Diószeghy sk. miniszteri tanácsos.

Sokszorosított kiadmány másolata. — PI Archívum. BM rend. sor. 6568/1925. VII. res.

104

1926. május 5

RÉSZLET A POLITIKAI NYOMOZÓ FŐCSOPORTNAK A RENDŐRFŐKAPITÁNYHOZ KÜLDÖTT JELENTÉSÉBŐL AZ MSZMP MEGALAKULÁSÁRÓL ÉS TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Méltóságos Főkapitány Úr!

1924 őszén:

[1]... 1924 őszén a „Magyarországi Szociáldemokrata Pártban ellenzék alakult ki, amelyet főleg azok az emberek alkottak, akik a magyarországi bolsevista diktatúra alatt, vagy pedig az azt követő

[1] A bevezetőben arról ír a jelentés, hogy május 1-ét megelőző időben elsősorban az MSZMP-t figyelték, „amely folytonos ellenőrzésük dacára, mégis tért fogott".

időkben szerepeltek. Már ekkor érezhető volt, hogy ezek az emberek bolsevista úton-módon igyekeznek a munkásmozgalmakat a nekik tetsző irányokba terelni. De egyelőre bent maradtak a szociáldemokrata pártban.

1925 április:

A machinációk gyümölcseképpen kialakult a „Magyarországi Szocialista Munkáspárt", amely hivatalosan 1925. április 14-én alakult meg Budapesten a Grado Kávéházban — zárt körben. A megalakuláshoz csak meghívóval lehetett bejutni, és Vági István pártvezéreivel már ekkor harcot, tömegakciót ígért be, és kilátásba helyezte, hogy a munkásságot újra a marxi vágány nyílegyenesébe fogja visszavezetni, azaz velük a legteljesebb osztályharcot fogja megvivatni.

A kulisszák háta mögött a Vági-pártnak szűkebb vezetősége már ekkor teljesen tudatában volt annak, hogy az általuk megalakított párt csak azért hivatott életre, hogy ennek leple alatt a Kommunisták Magyarországi Pártja veszély nélkül dolgozhassék, hogy elfátyolozza mindazt, ami Magyarországon ezen a téren 1924 közepe óta történt, és mint cégér alkalmas legyen arra, hogy részint az illetékes körök, részint pedig a nagyközönség figyelmét tulajdonképpeni céljaikról eltérítse.

1925 áprilistól szeptemberig:

A párt csendben folytatja azt a törekvését, hogy a szociáldemokraták táborából mennél többeket ragadjon magához. Ekkor még nemzeti színezés hangoztatásával „magyar" szocialistáknak nevezték magukat, holott ekkor már annak elfátyolozásán dolgoztak, hogy Rákosi Mátyás és társai titokban és éppen ennek a „„magyarnak'" nevezett pártnak a fedőleple alatt nyugodtan dolgozhassanak. Ezt rájuk bizonyítottuk, s Vági István és vezető társai börtönbe kerülnek.

1925. szeptember 22.

Puhatolásaink rávezetnek arra, hogy Moszkva kiküldöttjei Budapesten e párt védőszárnyai alatt működésüket már 1925 elejétől folytatják, sikerült Rákosi Mátyást, Weinberger Zoltánt [Vas Zoltán] és többi társait elfogni. Itt, hogy úgy mondjuk, „órákra'" megbénul a párt működése.

1925 október:

De valójában tényleg csak igen rövid időre, mert már 1925. év októberében új vezetőség alakul, amely azonban a bebörtönzött

vezetőség szellemében igyekezik tovább működni. Átszervezik magát a pártot, oktatásügyi vezetőt, sajtómegbízottat, nőmozgalmi szervezőt választanak, a tagdíjakat fokozottabb energiával hajtják be, a fogságba vetett párttagok ínségben levő családtagjait gyámolítják, és arra utasítják az embereket, hogy a szervezési munka a legnagyobb intenzivitással, de a legnagyobb csendben folyjék tovább, és minden olyan akciót, ami a legkisebb mértékben alkalmas arra, hogy a hatóság figyelmét felkeltse, kerüljenek. Eltiltják a Hernád utca 23. szám alatt levő központi helyiségnek sokszori látogatásától is a tagokat, kimondván, hogy azt csak a legritkábban, múlhatatlan szükség esetén szabad látogatni, és még a vezetőségi ülésektől is mentesíteni kell azt, nehogy meglepetés érhesse a pártot. Kiterjedt figyelmük arra is, hogy utasítsák a kerületi pártszervezetekben dolgozó előadókat arra, hogy álnéven szerepeljenek.

A fokozottabb munka folytán magát lassanként összeszedő pártban már ily kijelentések hangzottak el ismét: „Forradalmi párt vagyunk, és a magyarországi munkásmozgalom felszabadulását a »Magyarországi Szocialista Munkáspárt«-ban tömörült munkások ezrei fogják kivívni."

1925 november:

1925. november 2-án újból megindult a pártban a szemináriumi előadások sorozata. Ekkor már a földkérdéssel foglalkoztak, mert szerintük bebizonyult, hogy a földosztás ígérete az egyetlen módszer, amellyel a parasztságot céljaiknak meg tudnák nyerni. A parasztoknak nem lehet megmagyarázni azt, hogy a termelőszövetkezetek rendszere jobb és intenzívebb gazdálkodást tesz lehetővé, a parasztnak csak az a fontos, hogy a föld, amelyet megművel, az övé legyen. Legfőbb törekvésük tehát a jövőben az lesz, hogy a vidéki pártszervezetek egész sorát alakítsák meg. Kiküldötteket kell meneszteni a vidékre, „ez történt Oroszországban is, és ezzel a helyes taktikai lépéssel az orosz proletariátus biztosította uralmának a megdönthetetlenségét." A falusi proletárok megnyerésének módját illetően pedig kimondották, hogy azokat „nem ígérgetésekkel kell megkörnyékezni, mert abból volt már elég részük, hanem adatokkal és a párt kiadványaival kell őket egyenként meggyőzni arról, hogy a falusi proletároknak maguknak kell a föld kiosztásáért síkra szállni". A „Magyarországi Szocialista Munkáspárt" megcsinálja azt, amire munkáspárt Magyarországon még nem vállalkozott, a falusi földműves proletárok és a városi fizikai munkások szövetségét.

Ezen elveknek megfelelően a párt vezetősége működésének tekintélyes részét most már arra fordította, hogy vidéken szervezkedjék, Budapesten pedig a Vági-párt szakmaközi bizottsága lassankint formálisan munkástanáccsá alakult át, és fokozottabb erővel az ifjúmunkások megszervezésére adta magát.

Ezzel egyidejűleg a vezetőség a tagokat szelekciónak [kiválasztásnak] vetette alá, amelynek célja az ingadozó, illetve a nem minden tettre kész elemek eltávolítása volt. A szelekcio keresztülvitele után egységes és minden oldalon az összes felmerülő kérdésekben való egyöntetű állásfoglalás és agitáció egyöntetű iránya jellemezte most már újból a pártot, amelynek aktivitása folyton emelkedőben volt. Az újonnan kialakult felfogást az a hirdetmény jellemezte a legjobban, amelynek megszövegezésében Vidéki Alice is részt vett, és amelynek szövege szó szerint a következő volt: „Elvtársak, Munkások! Vági István elvtárs és társainak letartóztatása óta a MSZMP súlyos válságon ment keresztül. A régi vezetőség nyomába lépő új vezetőség képtelen volt arra, hogy az osztályharcos magyar munkásság harci készségét a tiszta marxizmus alapján levezesse. A pártélet elbürokratizálódása, tömegakciók sorozatos leszerelése, azok előkészítése helyett, egyáltalán a pártnak szociáldemokrata alapon való berendezése jellemzik az új helyzetet. Az események azonban azoknak adtak igazat, akik kezdettől fogva hirdették, hogy az osztályharc elszánt és megalkuvás nélküli lefolytatása az egyedüli eszköz arra, hogy a magyar munkásságot a MSZMP táborába hozza. Szám szerint is kimutatható, hogy a párt akkor volt a legerősebb, amikor kímélet nélkül harcolt a burzsoázia ellen. Amióta a párt letért az osztályharc útjáról, a gyöngülés szinte napról napra érezhetővé vált. A pártvezetőségnek nincsen három tagja sem, akik száz százalékos szocialisták volnának. Követeljük, hogy a pártvezetőség, ha magát nagy munkás és tömegakciók lefolytatására alkalmasnak nem tartja, adja át a helyét azoknak, akik erre eddigi működésüknél fogva megfelelőknek bizonyultak. Éljen az osztályharc, éljen a Magyarországi Szocialista Munkáspárt! Több osztálytudatos munkás."

1925 december:

Az osztályharcnak és az időközben megerősödött agitációnak folytonos hirdetése egyhamar megtermette a gyümölcseit. Gyöngyösön, Rákoscsabán, Rákoskeresztúron, Gyömrőn, Kispesten, Pestszentlőrincen, Rákospalotán, Pesterzsébeten, Pestújhelyen, Újpesten, Békásmegyeren, Bicskén, Dunakeszin, Nagykátán, Hatvanban, Péte-

rin, Üllőn, Vácott és Mecsekszabolcson 1925. december 16-án már megalakult az MSZMP vidéki szervezete.

Közben folyt a szakadatlan harc a „Magyarországi Szociáldemokrata Párt" ellen, amely nemegyszer a legelkeseredettebb eszközökkel vívatott meg. 1925. december 28-án, amikor a „Magyarországi Szociáldemokrata Párt" évi pártkongresszusát tartotta, a MSZMP megzavarta a kongresszus nyugodt menetét, és botrányos jelenetek provokálása közben a következő röpiratot dobatta be a karzatról a kongresszus tagjai közé:

„A pártkongresszus eddig végzett munkája távolról sem kifejezője a munkástömegek osztályharcos érdekeinek. A munkásság korántsem tekinti elintézettnek a paktum agyonhallgatását, a szanálás lehetővé tételét, a földmunkások szervezéséről való lemondását, valamint a párt és a szakszervezeti egység megbontását és az újra egyesülés kérdését. A munkásság biztosítékot követel a jövő politikájára vonatkozólag, szakítást a polgári pártokkal és követeli a pártegység osztályharcos alapon való helyreállítását.[1] . . . "

Sokszorosított jelentés. — PI Archívum. Pol. res. 1926. május 5.

AZ MSZMP ÉS AZ ELLENZÉKI MUNKÁSOK FELHÍVÁSAI A MUNKÁSEGYSÉG MEGTEREMTÉSÉRE A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRTHOZ ÉS A SZAKSZERVEZETI TANÁCSHOZ

(105—108)

105

1925 szeptember

AZ MSZMP RÖPLAPJA A MARSEILLE-I KONGRESSZUSRÓL

Elvtársak! *Munkások!*

A rendőrség — ugyanakkor, amikor a szociáldemokratáknak minden gyűlését engedélyezi — a leglehetetlenebb megindokolással betiltotta mai népgyűlésünket, amelyen be akartunk számolni a Magyarországi Szocialista Munkáspárt küldöttjeinek a Szocialista Mun-

[1] A továbbiakban a jelentés az MSZMP 1926 májusig terjedő munkájával, a pártnapokon való részvétellel, az 1926. március 7-re tervezett tüntetéssel, a pártnak a szakszervezetekben végzett munkájával és az agitációs és propagandamunkával foglalkozik.

kásinternacionálé marseille-i kongresszusán kifejtett munkájáról.[1] A legközelebbi napokban részletes beszámolás is fog megjelenni a kongresszuson történtekről, addig is ily módon akarjuk a legfontosabbakat a magyar munkások tudomására hozni.

Miért mentünk Marseille-be? Azért, hogy ott, a II. Internacionálé kebelében mutassunk rá, hogy kik tulajdonképpen Peyerék és a Magyar Szociáldemokrata Párt vezetői, hogy kik teszik tönkre paktumos, áruló politikájukkal a magyar munkásmozgalmat, és hogy bontották meg az Internacionálénak tett ígéreteik dacára a magyar mozgalom egységét. Ezen kívül tiltakozni akartunk a trianoni béke és az elszakított területek magyarságának elnyomása ellen az egész kongresszus színe előtt.

Peyerék, kihasználva azt, hogy mi a kiutazás nehézsége miatt csak a kongresszus negyedik napjára érkeztünk, megérkezésünk előtt olyan határozatot hozattak a kongresszus mandátumvizsgáló bizottságával, hogy erre a kongresszusra pártunk nem kap képviseletet. Amint azonban küldötteink megérkeztek, azonnal tiltakoztak a határozat ellen, s a követelésünkre összeült mandátumvizsgáló bizottság — küldötteink előadásának és Peyerék válaszának meghallgatása után — visszavonta előbbi határozatát, és azt ajánlotta, hogy a szociáldemokrata párt elleni minden panaszunkat terjesszük fel az Internacionálé végrehajtó bizottságához. Hogy Peyer, aki kezdetben nagyon legénykedett, egyre csöndesebb lett, azt fölösleges mondanunk!

E határozat után küldöttségünk részt vett a kongresszus minden munkájában, s jelen volt a bizottságok ülésein is. Eredeti programunkhoz megfelelően informáltuk a kongresszust a magyar szociál-

[1] A Szocialista Munkásinternacionálé kongresszusa 1925. augusztus 22—27. között ülésezett Marseille-ben. Napirendjén szerepelt az Internacionálé békepolitikája, a kelet-európai kérdés, és a bolsevizmus. Az MSZMP is elküldte a kongresszusra két képviselőjét: György Benedeket a cipészszakszervezet és egyben a baloldali ellenzék vezetőjét és dr. Váradi László műegyetemi adjunktust. A KMP részéről ott volt Alpári Gyula, aki megbeszélte velük a taktikai tennivalókat. A kongresszuson a szociáldemokrata párt képviseletében Peidl Gyula, Peyer Károly, Büchler József, Györky Imre, Kéthly Anna és Bresztovszky Ede vett részt. Peyerék tiltakoztak az MSZMP képviselőinek elismerése és a kongresszuson való megjelenése ellen. E tiltakozásnak később helyt adtak, de azután mégis elismerték az MSZMP képviselőit ideiglenes küldötteknek. A tárgyalásokról 1925. szeptember 2-án Alpári jelentést készített, amelyet a Kommunista Internacionáléhoz is eljuttatott. „A mi küldöttségünk — írja Alpári — a kongresszuson egy beadványt osztott szét, amelyhez csatoltuk a Bethlen—Peyer-paktum szövegét. Ez Peyer tiltakozása ellenére történt . . ." [Lásd SZKP KB MLI 21/49. f. 2. lelt. 37. ő. e.] — A „Népszava" több cikkében foglalkozott a marseille-i kongresszussal.

demokrata pártról, amennyiben német és angol nyelven kiosztottuk a kongresszus résztvevői között az Internacionáléhoz intézett beadványunkat, Peyerék Bethlennel kötött paktumának legkiáltóbb részeit és a trianoni béke elleni nyilatkozatunkat. Mindezek az írások nagy feltűnést keltettek, és bátran elmondhatjuk, hogy a kongresszus többségének szimpátiája mellettünk volt! A mi föllépésünk volt egyébként az egyetlen magyarországi hang a kongresszus ülésein: a szociáldemokraták a szájukat sem nyitották ki, annyira lesújtotta őket a mi akciónk és az a tapasztalat, hogy minden számottevőbb párt küldötte — valamint a magyar emigráció is — minket támogatott. Pontosabban egyetlenegyszer lehetett nevüket hallani: amikor a kongresszus túlnyomó többsége elhatározta, hogy Szovjet-Oroszországot minden kívülről jött támadással szemben meg kell védeni, akkor egy törpe kisebbség ez ellen tiltakozott. A tiltakozás aláírói között volt a Magyar Szociáldemokrata Párt is. Peyerék a magyar munkásság legsürgősebb feladatának eszerint azt tekintik, hogy Szovjet-Oroszországot meg kell támadni. Kíváncsiak vagyunk rá, hogy itthon kitartanak-e emellett.

A kongresszus érdemben nem hozott a magyar ügyben határozatot. Az Internacionálé végrehajtó bizottsága azt a tanácsot adta, hogy igyekezzen a két párt egymás között megegyezni. A szociáldemokraták és a „Népszava" minden egyéb beállítása, mely szerint az Internacionálé minket visszautasított, hazugság. S ezt a hazugságot legföljebb csak az enyhíti, hogy a „Népszava" nagyon szégyenlősen hazudja, s óvakodik többé említést is tenni a marseille-i kongresszusról.

Ami az eredményeket illeti, csak részben valósítottuk meg szándékunkat: informáltuk a kongresszust a szociáldemokrata párt árulásairól és tiltakoztunk a trianoni béle ellen. Most tovább kell mennünk és az Internacionálé végrehajtó bizottsága előtt fogjuk folytatni a harcot Peyerék ellen. E harc sikerének egyik előfeltétele, hogy pártunk a magyar tőkésekkel és nagybirtokosokkal szemben fokozza a küzdelmet. Ezt pedig csak úgy érjük el, ha pártunkat erősítjük, ha erőnket még jobban megfeszítjük.

A marseille-i kongresszus súlyos erkölcsi vereséget jelent a Magyar Szociáldemokrata Pártnak. Most az a feladat, hogy példaadással is megmutassuk a magyar és nemzetközi munkásságnak, hogy mi vissza tudjuk vezetni a proletariátust arra az útra, amelyet a szociáldemokrácia elhagyott: az osztályharc útjára. A marseille-i kongresszus csak egy kis lépés volt ezen az úton. A nehezebbje csak most kezdődik!

Meg kell sokszoroznunk az agitációt! Meg kell sokszoroznunk a szervező munkát! A folyamatban levő nehéz harcot annál sikeresebben fogjuk tudni megvívni és annál kevesebb áldozatok árán, minél hatalmasabb munkástömeget tömörít magába pártunk! Meg kell mozdítanunk a szociáldemokrata párt ingadozó munkástömegeit, meg kell mozdítanunk a párton kívüli munkástömegeket. Semmi áldozatot, semmi fáradságot nem szabad kímélnünk!

Éljen a magyar városi és falusi munkások osztályharcos egysége! Le a paktumos megalkuvókkal!

Elvtársi üdvözlettel
a *Magyarországi Szocialista Munkáspárt*

Elvtársak! Látogassátok pártszervezeteinket: A Központ címe: VII., Hernád utca 23. sz.

II. p. sz. I., Budafoki u. 14. (vendéglő), VIII. p. sz. VI., Váci u. 51. (Pálma Kávéház), X. p. sz. Rózsa u. 44. (vendéglő), XII. p. sz. VI., Váci út 51. (kávéház). XV. p. sz. VII., Hernád u. 23. (Pártközp.) XVI. p. sz. Hernád u. 23. (Pártközp.), XIV. p. sz. VI., Rózsa utca 44. T (vendéglő), XVIII. p. sz. VIII., Madách u. 26. (vendéglő), XIX. p. sz. VIII., Örömvölgy u. 34. (vendéglő), XX. p. sz. IX., Lónyay u. 34. (Szép Ilonka v.), XXI. p. sz. IX., Szvetenai u. 16. (vendéglő), XXII. p. sz. X., Szent László tér 7. (Hertmann v.) Rákoskeresztúr, Hajnal u. 26., Újpest, Tavasz u. 51., Kispest, Rózsa u. és Eggert u. sarok, Pesterzsébet, Vörösmarty és Károly u. sarok, Pestszentlőrinc, Appony út és Üllői út sarok. Rákospalota, Wesselényi u. és Rákos u. sarok.

Elvtárs! Ha pártszervezeted rendőri zaklatás folytán nincs még kiépülve, lépj be a szomszéd pártszervezetbe!

Röpiratgyűjtemény. — PI Archivum. 500/2 f. 37. ő. e.

106

1925 szeptember

A CIPÉSZMUNKÁSOK NYÍLT LEVÉLBEN TILTAKOZNAK A SZAKSZERVEZETI KIZÁRÁSOK ELLEN

T. Szakszervezeti Tanács!

A Bőripari munkások központi vezetősége szeptember 24-i határozattal „Rendcsinálás" címen a budapesti cipészmunkások I. sz. cs. autonómiáját felfüggesztette, a vezetőséget elmozdította és 22,

főként vezetőségi tagot kizárt.[1] A rendőrség igénybevételével jogosulatlan igazoltatásoknak tette és teszi ma is ki a szervezet tagjait. A központi vezetőség ezen eljárást politikai vonatkozásokkal, valamint alapszabály-ellenes működéssel okolta meg. Sem hely, sem mód nincs a történteket ezúton részletezni, azonban a megokolás helyességét vagy helytelenségét csak azok tudják megítélni, akik ismerik és látták a szövetségben lejátszódó eseményeket. Így tehát a legnagyobb mértékben helytelen a Szaktanács azon eljárása, hogy a dolgokat nem ismerve, a szövetség alkalmazottai informálására egyoldalúan határozott e kérdésben. Ha volt joga a tanácsnak határozni, mennyivel inkább lett volna kötelessége előzőleg az ügyet kivizsgálni?! Az érdekelt munkások meghallgatásával. Megítélésünk szerint ez elemi kötelessége lett volna a munkásmozgalom és az egység érdekében a szervezett munkásság legfőbb fórumának. Az elmondottak szerint, a tanács is hozzájárult ahhoz a lelketlen cselekedethez, hogy a legválságosabb és legsúlyosabb gazdasági, valamint politikai viszonyok közepette tették tönkre a cipészmunkásság szervezetét, odadobva súlyos harcok és áldozatok árán szerzett évtizedes vívmányokat a kapitalisták feneketlen kapzsiságának. Ezek után pedig figyelmébe ajánljuk a tanácsnak, hogy máskor legalább a látszat kedvéért tartson sorrendet. És mielőtt bírálatot mondana, mind a két érdekelt félt hallgassa meg.

T. „Népszava" szerkesztősége!

Vitathatatlan tény az, hogy a proletariátusnak felszabadulásáért vívott harcaiban legszükségesebb, legcsillogóbb fegyvere a sajtó. A magyarországi munkásság, köztük a cipészmunkások is, rég tudtára ébredtek ennek, amelyet a „Népszavá"-hoz való ragaszkodásukkal kifejezésre is juttattak minden esetben. Annál súlyosabban érintett a „Népszavá"-nak a Bőripari Munkások Szövetségében történt dolgokkal kapcsolatban megütött hangja, amely szerint durván támadásban részesítette a cipészmunkások szervezetének tagjait, a szó szoros értelmében részben bolsevista, utóbb fajvédő szólamokkal denunciálta, egyrészt a hatóságot, másrészt a szervezett munkásságot igyekezett félrevezetni, így vették azután át a polgári lapok, s mint csemegét körítették súlyosbítva ily esetekben az ő megszokott, szenzációra éhes módszerükkel, börtönt és ügyészt ordítva. Jellemző, hogy még csak cáfolatra sem voltak hajlandók, hivatko-

[1] A központi vezetőség határozata megjelent a „Bőripari Munkás" 1925. szeptember 25-i számában. Az újság szerint a központi vezetőségi ülés szeptember 23-án volt.

zással arra, hogy a „Népszava" tudósítását vették át. És tette ezt a „Népszava" azokkal a cipészmunkásokkal, kik minden üldöztetés, minden nélkülözések dacára, úgy régen, mint még az idevonatkozó közleményei előtt is, a legelső sorokban voltak a „Népszava" támogatásában, hogy ez mennyire tény, bizonyítja a „Népszava"-előfizetésekre vonatkozó mindenkori kimutatás és Haáz elvtársunk hosszú éveken át hangoztatott felhívása a többi szakmákhoz a sajtóbizottsági üléseken: „Hogy vegyenek példát a cipészekről."

Kérdezzük tehát, szocialista eljárással összeegyeztethető-e az, hogy az ilyen súlyos politikai és gazdasági események idején, a munkásság keserves fillérein fenntartott szocialista lap, a tényeknek meg nem felelően, az érdekelt és a lapra előfizető munkásokra rágalmakat szórjon?

Nem, igen tisztelt Elvtársak! Mint a „Népszava" ez idő szerinti irányítói, ezt sokáig, anélkül hogy meg ne bosszulná magát, csinálni nem lehet! Ezek után okunk van hinni, hogy a cipészmunkások ügyével szembeni magatartásuk nem elszigetelt jelenség. Ilyen körülmények között aztán ne csodálkozzanak, ha a sajtó agitációs hetek nem járnak a kívánt eredménnyel.

A szervezett munkásséghoz!

Hisszük, hogy a szervezett munkásság is tudomást szerzett lapok vagy más körülmények folytán a Bőripari Munkásszövetségben történt eseményekről. Meggyőződésünk azonban, hogy nagyrészben a tényeknek meg nem felelő információk alapján. És mi súlyt helyezünk reá, hogy az igazságnak megfelelően ismerjék meg az ott történt dolgokat. Habár helyszűke miatt kivonatosan is.

Az történt ugyanis, hogy a központi vezetőség néhány tagja, eltitkolva a velük nem egyvéleményen levő vezetőségi tagok előtt az ülés magatartását, puccsszerűen a budapesti cipészmunkásság szervezetét felfüggesztette, s 22 tagját kizárta. Tette ezt minden szervezeti szabályt megkerülve ok és jog nélkül. Mert ha oka és joga lett volna ehhez, akkor nem lett volna szükségük arra, hogy gonosz tervüket akkor hajtsák végre, amidőn Rákosi Mátyást és társait a rendőrség kommunista sejtmozgalom miatt letartóztatta. Ekkor mentek ők a rendőrségre, mondván, hogy a cipészmunkások között sok a kommunista, adjanak tehát segítséget, hogy ezeket eltávolítsák! Ahelyett, hogy azt megelőzőleg 4 nappal előbb tartott taggyűlésen mondották volna el vádjaikat. És a cipészmunkások vannak olyan érettek, hogyha netán visszaéltek volna bizalmukkal, tudták volna mit kell tenniök.

Betetőzték ezt azzal a szólás- és gyülekezési jog bajnokai, hogy amidőn éppen ez ügyben akart a vezetőség taggyűlést egybehívni, hogy a tagság előtt nézzen szembe a vádakkal, akkor bementek a rendőrségre, és mindent elkövettek, hogy a rendőrség a gyűlést ne engedélyezze.

Tette ezt Hubai János úr és maffiája! Az a Hubai János, aki a tagok 99%-ának tiltakozása és akarata ellenére jött vissza és foglalta el önkényesen állását, miután mesteri vállalkozása nem sikerült. És akit csak a kalapácstól való irtózása tart a munkásmozgalomban.

És amidőn a rendcsinálásnak ezen módja a tagság túlnyomó részének undorát váltotta ki, pénzért mindenre kapható más szakmabeli huligánokkal rakták tele az egyesületet. És állották útját 20—25 éves szervezett cipészmunkásnak, hogy saját szervezetébe bemehessen. S ha ez nem bizonyult elégnek, úgy a mindig készenlétben tartott rendőrséggel távolították el. Így üldözték ki szervezetükből a tagok ezreit és tették tönkre a cipészmunkásság szervezetét és az abba vetett hitüket.

Hogy ez miért történt? Ezt akarták bebizonyítani. Ezért kérte az elmozdított vezetőség maga és nem a szövetség ellen a hatósági vizsgálatot. Hatósági vizsgálatot pedig azért, mert a szövetség vezetősége tért ki a munkásság fórumának az ítélete elől. És igazolni fogja magát úgy a kommunistaság, mint az alapszabály-ellenes működés vádjával szemben. És ha van bűne, akkor az csak az lehet, hogy arra törekedett, hogy a befizetett járulékokat ne csupán az alkalmazottak fizetése és az adminisztráció emésszе fel, hanem az egyesület rendeltetéséhez híven anyagilag is kiadósabban támogassa az arra rászorulókat.

Azt akarták, hogy az egyesület ne egyesek érvényesülési területe legyen, hanem mindnyájunk otthona, támogatója és nevelője. Olyan otthon, ahol ne úgy érezzük magunkat, mint az akolba terelt birkanyáj, akinek minden mozdulatára éberül vigyáz az őrzésére tartott juhászkutya.

Az itt elmondottakról módja van a szervezett munkásságnak meggyőződni. És hisszük, hogy velünk együtt vallják, hogy a munkásság fórumain, munkások ügyét így kezelni nem lehet. Azért kívántuk röviden a munkásságot ügyünkről tájékoztatni, mert hitünk, hogy ez nemcsak a cipészmunkásság ügye! Őrködjetek szervezeteitek egységén! Őrködjetek, hogy szervezetetekben meg ne vesse lábát az egyeduralom.

*

A cipészmunkásság pedig tudni fogja kötelességét, és nem hagyja magát megzsarolni semmiféle terrorban fogamzott aláírásokkal. És nem fizetnek járulékot mindaddig, míg az ügyünkben az igazság ki nem derül. Nem! Még akkor sem! Ha a tagsági igényjoguk elvesztésével fenyegetik a rendcsinálók. Mert gondoskodunk róla, hogy az ő lelkiismeretlen eljárásukért mások ne bűnhődjenek. Rövidesen informálni fogjuk szaktársainkat a további teendőkről.

Éljen az osztályharcos egység!

Éljen a szakszervezeti demokrácia!

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 14/1925. IX. 2236.

107

1925. december 4

AZ MSZMP NYÍLT LEVELE A SZAKSZERVEZETI TANÁCSHOZ, A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRTHOZ ÉS VALAMENNYI SZAKSZERVEZETHEZ, AMELYBEN AKTÍV HARCOT KÖVETEL A MUNKÁSOSZTÁLY ÉRDEKEINEK VÉDELMÉÉRT

Munkások! *Elvtársak!*

Nyakunkon a tél!... Soha a munkanélküliség úgy nem pusztított Magyarországon, mint most. Soha a nyomorúság nem szedte úgy az áldozatait ebben az országban, mint amióta „szanáltak". A szervezkedés előtti időben sem volt a munkás úgy kiszolgáltatva a munkáltató kénye-kedvének, mint most, egy emberöltő óta tartó hősies küzdelem és szívós szervezkedés után. A munkás életnívója oly alacsonyra süllyedt, mint amilyen Magyarországon eddig soha sem volt.

Ahogy a világháborúban hangoztatták, most is azt mondják, hogy mindenki hozzon áldozatot. De akkor is a dolgozó nép szenvedte végig igazán a háborút, az hozta akkor is a rettenetesnél rettenetesebb áldozatait, ma is csak a dolgozók szenvednek és áldoznak. Az idei részvénytársasági mérlegek kimutatják, hogy soha az ipari vállalatok olyan magas osztalékot nem fizettek, mint az idén és a 33 helyettes államtitkárú és száznál több helyettes rendőrkapitányú és főtanácsosú országban sohasem dőzsöltek a henyélők úgy, mint ma.

Lehet-e, szabad-e tovább tétlenül tűrni ezeket az állapotokat? Szabad-e tessék-lássék rendszabályokkal megelégednünk, mikor arról

van szó, hogy a legrémesebb tél a legrémesebb következményekkel fenyeget minden proletárcsaládot?

Szabad-e megelégednünk azzal, ha a Szakszervezeti Tanács ahelyett, hogy az általános bérlenyomás idején egészséges bérpolitikát csinálna, találomra egy szép napon drágasági akciót indít, és a másik napon az már el is alszik?

Szabad-e megelégedni, ha a Szociáldemokrata Párt parlamenti frakciója részéről a parlamentben egy-egy beszéd csütörtökön elhangzik, de pénteken maga a Szociáldemokrata Párt gondoskodik róla, hogy annak valahogyan visszhangja ne legyen a tömegben. Nem természetes-e, ha az ilyen tömegek erejét, a tömegek mindennapi kívánságát figyelembe nem vevő beszédek és memorandumok után a proletárok helyzete napról napra tűrhetetlenebbé válik? Nem természetes-e, hogy a munkáltatók néha nyíltan, néha titokban, de mindig állandó tervszerűséggel folytatják a bérlenyomó politikát? Nem természetes-e, hogy annak ellenére, hogy sok tízezer proletár a legrettenetesebb munkanélküliség keservét szenvedi, a munkáltatók a 8 órai munkaidőt nem respektálják és számos iparágban 10 meg 12 órai munkaidő mellett dolgoztatnak? Nem természetes-e, hogy a krízis teremtette munkanélküliség mellett a munkáltatók még ha megfelelő rendelések vannak is, csakhogy a béreket leszoríthassák, még mesterségesen is növelik a munkanélküli tartalékseregeget? Nem természetes-e, hogy amikor a „munkások politikai és gazdasági képviselete" a munkásság érdekében komolyan nem lép fel, a kormánynak esze ágában sincs munkaalkalmat adni, teremteni, és azon a címen, hogy a helyettes államtitkárok és helyettes főkapitányok, főtanácsosok és miniszterek státuszát rendezni kell, a megszavazott beruházási összegeket is visszavonja?

Napnál is világosabb, hogy ha a munkásság gazdasági és politikai képviselete, ha maga a munkásság komolyan nem cselekszik, ez az állapot soha jobb nem lesz, hanem napról napra rosszabbodni fog.

Az osztálytudatos munkásságnak, a munkásság öntudatos pártjának tehát az a kötelessége, hogy a munkásság napi szükségleteiből eredő olyan komoly követeléseket állítson fel, amelyért minden munkás harcolni kész, és ezt a harcot a proletárság tömegerejével úgy is vezesse, hogy az eredményes legyen. Nem elérhetetlen követelésekről van szó, nem a jövő légvárát akarjuk most megépíteni, de joga van a magyarországi munkásságnak követelni, hogy a szanált Magyarországon a dolgozók meg tudjanak élni, és ne kelljen elpusztulniok.

Melyek azok a követelések, amelyeket most fel kell állítani, és amelyek megvalósításáért a tömegek erejével egységesen és következetesen harcot kell indítani.

Ezek a követelések a következők:

1. Általános 25%-os béremelés. Mikor az ipari vállalatok profitja évről évre horribilis módra emelkedik Magyarországon, akkor a munkásság mai életviszonyai mellett ez a követelés igazán megvalósítható, sőt szerény követelés! Amikor a gyáriparosok szövetségének ez évi jelentésében megállapítást nyert, hogy a munkabérek a gyáriparosok szempontjából megfelelők és a munkások munkateljesítménye is kielégítő, amikor a kormány maga is konstatálja, hogy a drágaság ellen tenni semmit sem lehet, akkor a munkásságnak kell annyi erejének lenni, hogy ezt a szerény követelést keresztül is vigye.

2. A 8 órai munkaidőnek minden kivétel nélküli keresztülvitele. Amikor tízezrek munka nélkül vannak, amikor a magyarországi termelés jó részében gyermek- és nőmunka kizsákmányolása folyik, akkor lehetetlen tűrni a 10 és 12 órai munkaidőt.

3. A munkanélküliek részére azonnal rendkívüli munkanélküli-segély adandó a kormány részéről. Az idei költségvetés 27 és fél milliárd fölösleget mutat ki. Ez az óriási eredmény a dolgozók megterheléséből ered. Lehetetlen, hogy amikor ebből az óriási megterhelésből háromnegyed rész a köztisztviselők fizetésére van szánva, és még horribilis milliárdokat a további javításra akarnak fordítani, hogy csupán a munkanélküliek segélyezésére ne legyen fedezet. Követelni kell, hogy a kormány azonnal, haladéktalanul terjessze be a munkanélküliek biztosításáról szóló, rég beígért törvényjavaslatot. Követelni kell, hogy a kormány teremtsen munkaalkalmat, azonnal folyósítsa a beruházásokra szánt összeget és a külföldi kölcsönökből fel nem használt egész összeget fordítsa munkaalkalmat teremtő hasznos beruházásokra. Követelni kell, hogy a kormány teremtse meg azokat a külföldi összeköttetéseket, amelyek révén a magyar ipar exportálni tud.

4. Követelni kell azonnal az üzemi választmányok megteremtését. Magyarországon a munkáltatók máról holnapra minden kényszerítő ok nélkül százával teszik az utcára a dolgozókat, a munkanélküliségtől való félelmet felhasználva kéz alatt nyomják le a béreket, kijátsszák a szakszervezeti közvetítést, előnyben részesítik a sztrájktörőket és a havidíjas munkások kategóriájának megteremtésével előre szervezik a bérlenyomó és sztrájktörő gárdát. Ilyen körülmények között életkérdés a magyarországi munkásság-

nak, hogy szervezett formában ellenőrizni és ellensúlyozni tudta azt az önkényt, mely a munkásság egzisztenciája ellen tör.

5. Követelni kell, hogy a kormány haladéktalanul állítsa vissza — ha általánosságban ez nem lehetséges — az egyszoba-konyhás lakásokra a szanálás előtti lakbéreket. A jelenlegi bérviszonyok, a jelenlegi drágaság mellett az aranybéres lakbérek[1] olyan súllyal nehezednek a munkásokra már eddig is, hogy akkor, amikor a munkásság életnívója általánosságban 50%-kal süllyedt, a proletárok után nagyobb bért — mint amennyit a munkás a szanálás előtt fizetett — követelni, valóságos merénylet a munkás élete ellen.

6. Követelni kell a gyülekezés és egyesülési szabadság azonnali törvénybe iktatását. Nem szorul bővebb indokolásra, hogy a jelenlegi viszonyok e téren tarthatatlanok, és hogy a munkásság mindennapi életszükségletével egyenrangú ez a követelés. A gyülekezési és egyesülési szabadság a bére, a kenyere, a lakása a munkásnak.

Azt hisszük, hogy a Magyarországi Szakszervezeti Tanács be fogja látni, hogy ezek a követelések olyanok, amelyekért neki — mint az egész szervezett magyarországi munkásság gazdasági képviseletének — elsősorban kell harcolnia. Éppen azért azzal fordulunk a Magyarországi Szakszervezeti Tanácshoz, hogy az egész munkásság nevében és képviseletében haladéktalanul állítsa fel ezeket a követeléseket, és hívja fel harcra ezek keresztülvitele érdekében a magyarországi összmunkásságot. Minden szempont kicsinyes és mellékes kell hogy legyen most, amikor a pusztuló magyarországi munkásság megsegítéséről van szó.

Mi a magunk részéről ezt a harcot minden erőnkkel támogatni fogjuk. Meg vagyunk győződve, hogy a magyarországi munkásság osztálytudatos szervezett harckészsége — mely a legkritikusabb időkben is kiállta az erőpróbát —, ha a Szakszervezeti Tanács ezeknek a követeléseknek az élére áll, most is diadalt fog ülni minden munkáltatói önkény és kormányzati reakció felett.

Elvtársak! Követeljétek igazságos jogaitok kiharcolását és követeljétek az osztályharcos egységfront megvalósítását!

Elvtársi üdvözlettel
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt

PI Archívum. Röpiratgyűjtemény. III. 12/1925. XII. 2080.

[1] Lásd e kötet 255. old. 2. számú jegyzetét.

1925. december 23

AZ MSZMP FELHÍVÁSA A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT XXIII. KONGRESSZUSÁHOZ,[1] A MUNKÁSEGYSÉG MEGTEREMTÉSE ÉRDEKÉBEN

Elvtársak!

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt súlyos válságba, a magyarországi munkásmozgalom fordulópontra jutott. Az utolsó szociáldemokrata pártkongresszus[2] óta eltelt majd két esztendő eseményei:

a szanálás megszavazása,

a bűnös „passzivitás", midőn legtöbb szükség lett volna a parlamenti- és parlamenten kívüli aktivitásra,

a sokáig minden durvasággal letagadott és elleplezett paktum nyilvánosságra jutása,

az Internacionálé bécsi utasításainak semmibevétele,

a pártból való tömeges kizárások,

a szakszervezeti tömegkizárások,

a gyárosok és vállalkozók képviselőivel létesített szövetség, melynek a pártellenzék kiválása, és a Szocialista Munkáspárt megalakulása lett a következménye,

a „Népszava" és egyes pártvezérek (főként Peyer) sorozatos denunciálásai, melynek munkások börtönbe vetése lett a következménye,

a legitimista mozgalom nyílt támogatása, valamint

a cipészszakszervezet,[3] Magyarország egyik legaktívabb szervezetének föloszlatása a szervezet ellenzéki magatartása miatt, oly vihart és izgalmat váltott ki a munkásságban, amihez hasonlót Magyarországon még alig tapasztaltunk.

Ezrek tekintenek lélegzet visszafojtva a pártkongresszus elé. Hoz-e eredményt, vagy sem. Tízezrekre megy már azoknak a száma, akik a szociáldemokrata párt utóbbi években elkövetett hibái, bűnei, sőt — mondjuk ki nyíltan — árulásai következtében nemcsak a párttól kedvetlenedtek el, hanem magától a munkásmozgalomtól is, és teljes passzivitásba vonultak.

[1] A Magyarországi Szociáldemokrata Párt XXIII. kongresszusa 1925. december 25—27-én ülésezett.

[2] A Magyarországi Szociáldemokrata Párt XXII. kongresszusa 1924. április 20—22-én ülésezett.

[3] A szövegben tévesen szerepel a cipészszakszervezet, valójában a Bőripari Munkások Szakszervezetének cipészszakosztályáról van szó.

A reményvesztettek, tétlenségbe süllyedtek száma növekedik-e meg, vagy az osztályharc fokozódik-e Magyarországon — ennek eldöntésében nagy szerepe lesz a karácsonyi kongresszus eseményeinek! Súlyos felelősség terhel mindnyájatokat! Elvtársak! Nagy felelősségtek tudatában cselekedjetek!

A pártot a paktumvitézek bontották meg! Látták, hogy bűnös politikával ellenzékbe kergetett munkások semmiképp sem tűrik, hogy a korábbi végzetes hibákat egy még sokkal végzetesebbel: a munkásszavazatok eladásával, a munkásmozgalomnak a kapitalisták, vállalkozók (Vázsonyi, Ehrlich Gusztáv, stb.) befolyása alá helyezésével tetőzzék be. És ekkor csak azért is erőszakolták a polgárokkal kötendő szövetséget! Meg akartak szabadulni a kritikájuk miatt kellemetlen aktív munkáselemektől. Provokáltak tehát. Az Internacionálé egyenes utasítása ellenére kizárták Vági és Hajdu elvtársakat. És midőn felkereste őket egy küldöttség, mely a legnagyobb budapesti szervezetek képviselőiből állott és a kapitalistákkal kötött szövetség felbontását követelte: szóba sem álltak a küldöttséggel! Szinte kidobták a tömegek képviselőit!

Ma két párt között oszlik meg Magyarország szocialista munkássága. Sőt a „vezérek" nem is elégedtek meg a párt megbontásával, hanem szétszakítottak egy egész sor szakszervezetet is. Egyénenként és nagy csoportokban addig zárták ki az aktív szakszervezeti tagokat, míg a kevésbé aktív munkások is tömegesen ott nem hagyták szervezeteiket. Lelkiismeretlen eljárásukkal így teljesen harcképtelenné tették a rossz gazdasági helyzet következtében amúgy is legyöngült munkásságot. A vasasoknál, az építőknél, legutóbb pedig a cipészeknél: a bérredukció is nagy részben egyedül a szakszervezetek egységének megbontói rovására irandó! Az egységgel az ellenállóképesség is megtört. Hiszen a kizártak a bérharcokban is mindig legelöl jártak!

A karácsonyi kongresszuson részt vevő munkásoknak igyekezniök kell jóvátenni a „vezetők" hibáit, ha meg akarják akadályozni a tömegekben veszedelmesen elterjedt kétségbeesési- és visszavonulási lázt. Ismételjük: ezrek tekintete csüng a kongresszuson! Ezrek várnak tőle eredményt. Ezrek, akik nem jöttek az új pártba a kikényszerített szakadás után, hanem a régi, a hibáztatott, a vezetői miatt meggyűlölt táborban maradtak, mert még mindig hittek a kongresszusban, hogy az változást hozhat. És a két párton kívül is ezrek vannak, akik figyelik a kongresszust, mert nem szívesen vannak tétlenségben, és örömmel lennének ismét aktívak, ha a kongresszuson biztatót tapasztalnának.

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt a végsőkig elmegy a magyar proletariátus egységének helyreállítása érdekében! Megkerestük a II. Internacionálét,[1] hogy lépjen ismét közbe, de ezúttal véglegesen mondja ki a döntő szavát, mint ahogy kimondotta a bolgár párt esetében, és elérte, hogy Szakaszovot, a bolgár Peyert és a hozzá hasonlókat megfosszák a vezérségtől. Megkeressük a szociáldemokrata kongresszust is, hogy hallgassa meg küldöttünket. Biztosítani akarjuk magát a kongresszust, hogy akarjuk az egységet. De az egység árulás lenne, ha nem osztályharcos alapon jönne létre! Paktálókkal, paktumszellemben a munkásság többé nem tárgyalhat!

A karácsonyi kongresszus valamennyi munkásküldöttének kötelessége, hogy minden lehetőt megtegyen a pártegységnek osztályharcos szellemben való helyreállításáért. De készülni kell arra az esetre is, ha a kinevezett küldöttek mamelukhada és paktumlovagok ismert erőszaka leterrorizálná a kongresszus igazi szocialista munkásait.

Mi lesz a szociáldemokrata pártban lévő osztályharcos szocialisták feladata, ha a szociáldemokrata pártban fennmarad a paktálók uralma és a paktumpolitika szelleme? Mi lesz azokkal a tömegekkel, akiket csak a kongresszusba vetett remény tartott meg a pártban, a szakszervezetben: az aktivitás terén?!

Egy felelet lehetséges: olyan párttól, mely évek óta nem vezetett le egyetlen tömegharcot, hanem örökké paktál, hol kormánnyal, hol kapitalistákkal, egy továbbra is Peyerék és Propperék vezetése alatt álló szociáldemokrata párttól a munkásságnak nincs mit várnia!

Le kell vonni a konzekvenciát. Ha Büchlerék kierőszakolják uralmuk fenntartását, sőt újabb, a választott kongresszusi küldöttek számát még jobban csökkentő pártszervezeti szabályokkal való megerősítését — az osztályharcos alapon álló munkásoknak mind egy szálig ott kell hagyni a szociáldemokrata pártot, és a magyarországi munkásság osztályharcának egyetlen alkalmas keretét, a Magyarországi Szocialista Munkáspártot kell erősítenie! Ha nem sikerül visszavezetni a kongresszuson a szociáldemokrata pártot osztályharcos útra, és így nem lesz helyreállítható a pártegység — akkor a munkáspárthoz csatlakozás az osztályharcos szervezkedés egyedüli módja!

Fél megoldásba többé nem szabad belemennetek! A Biró Dezső

[1] Lásd e kötet 288. old. 1. sz. jegyzetét.

féle „ellenzék"[1] és „ellenzéki" követelések — a paktumpolitikusok legjobb támaszai, miként Peyerék nemegyszer voltak Bethlen gróf uralmának megvédői. Harcolnotok kell a szavak tartalom nélküli radikalizmusa ellen! A karácsonyi kongresszus a döntés órája. Vétkezik, ki tovább megalkuszik! A paktumpolitikának véget kell vetni! A munkásság osztályharcát fel kell ébreszteni! Ha lehet: a szociáldemokrata párton belül, ha kell: azon kívül! Ha tétlenek maradtok, ha nem erősítitek az osztályharcba vetett reményt — ismét ezrekkel növelik meg a tétlenségbe süllyedők számát. Pedig a további tétlenség — végpusztulás!

Elvtársak, ne feledjétek, hogy ezrek tekintete nyugszik rajtatok. Az országban és a határokon túl rengeteg munkástárs nézi, mit tesztek! Behódoltok-e — vagy harcoltok és nem riadtok vissza szükség esetén a legnehezebb elhatározástól sem!

Elvtársak! Súlyos felelősségtek tudatában cselekedjetek!

Elvtársi üdvözlettel
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt

Röpiratgyűjtemény. — P Archivum. III. 12/1925. XII. 2081. II.

[1] Biró Dezső fellépett mint az ellenzék egyik képviselője az SZDP XXIII. kongresszusán. Azt javasolta, hogy a szociáldemokrata párt csak azokkal a polgári pártokkal kössön szövetséget, amelyek elismerik az 1918-as forradalmat. Biró a szociáldemokrata program alapján állt, szembenállt a proletárdiktatúrával és a kommunistákkal.

KOMMUNISTÁK AZ ELLENFORRADALMI RENDSZER BÍRÓSÁGA ELŐTT

(109—110)

109

1926 július—augusztus

AZ „ÚJ MÁRCIUS" CIKKE A KOMMUNISTÁK BÍRÓSÁGI TÁRGYALÁSÁRÓL

Éljen a Kommunisták Magyarországi Pártja!
Éljen a proletárdiktatúra!

Ezekkel a szavakkal fejezte be Hámán Kató elvtársnő a Horthy-vérbíróság előtt megrendítő beszédét.

Mikor Rákosi Mátyás elvtársunknak tudtára adták, hogy nyolc és fél évi fegyházra ítélték a hóhérok, mintha mi sem történt volna, így kiáltott fel:

„Éljen a legális magyarországi kommunista párt!"

Weinberger (Vas Zoltán) elvtárs így fogadta a rámért nyolc esztendőt:

„Éljen a III. Internacionálé!"

Czeiner elvtárs pedig így:

„Éljen a Kommunista Internacionálé!"

Mindannyiszor zúgó, megújuló éljen volt a visszhang a vádlottak padján, és „percekbe telt, míg az elnök rendet tudott teremteni".

A magyarországi nagy kommunista perben, a Rákosi elvtársunk és 29 társa ellen indított perben, a kommunista párt, a Kommunista Internacionálé és a magyarországi proletárdiktatúra melletti zárótüntetés nem meglepetésszerű végső akkord volt csak. Az ellenforradalom hóhérai rendezte tárgyalás elejétől annak végéig 30 kommunista hatalmas tüntetést rendezett a kommunista eszmék, Szovjet-Oroszország és a proletárdiktatúra mellett, úgyhogy az ítélethirdetés utáni tüntetés csak méltó betetőzése volt annak a hősies pártmunkának, melyet három héten át elvtársaink a várható leg-

[1] A bírósági tárgyalás 1926. július 12-től augusztus 4-ig tartott. 1925. szeptember 22-én Rákosi Mátyást és Vas Zoltánt a Közraktár utcában egy találkozón konspirációs hibából és Sámuel Lajos rendőrspicli jelentése alapján letartóztatták, majd elfogták Gőgös Ignácot is. 1925. szeptember 24-én estig 50 személyt állítottak elő a rendőrfőkapitányságra.

súlyosabb következményekre való tekintet nélkül abban a teremben végeztek, amelyből esztendőkön át tucatszámra hirdettek halálos ítéletet a kommunisták ellen.

A magyarországi proletárdiktatúra dicső emléke három hétig ott ragyogott a magyar úriszék „igazságot szolgáltató", ódon termében, és vádlott elvtársaink izzó szaván át Szovjet-Magyarország perzselő lángja csapott a proletárviskókba, parasztkunyhókba és az úri kastélyokba egyaránt. Ott az örömtől, itt a félelemtől remegtek meg a falak! Az ítélethirdetés napján a kormány a „várható zavargásokat megelőzendő" túszokat szedett a vádlottak hozzátartozóiból, és mozgósította az egész budapesti karhatalmat.

Mint a ragadozó úgy csapott le Horthy elnöke, valahányszor elvtársaink Kun Béla nevét említették, vagy a magyarországi proletariátus diktatúráját dicsőítették. Húsznál fojtotta elvtársainkba a szót, és ami a Horthy igazságszolgáltatás történetében is páratlan, tizennégy napi sötétzárkát, fekhelyelvonással és böjttel szigorítva szabott ki rendbüntetésül elvtársainkra azért, mert ezek nem tagadták meg a magyar proletariátus dicső forradalmi múltját. A pör fajvédő ügyésze szinte hörgött, mikor tajtékozva ordította Rákosi elvtárs érvelésével szemben, amely azt bizonyította, hogy több mint 50 országban legálisan működik a kommunista párt, hogy a világ egy táján sem tudják, mi a bolsevizmus, csak Magyarországon, ahol a proletárdiktatúra ebből egyszer már szemléltető oktatást adott. Háromnegyedrészt marcona detektívharamiákkal képviseltek a tárgyalás nyilvánosságát; a lapok bizalmas értesítést kaptak, hogy a vádlottakat ellenszenves színben tüntessék fel, vagy a kommunista pörről hallgassanak; soha nem látott kordonnal vették körül a tárgyaló termet, hogy a mai rend szilárságát országvilág előtt bizonyítsák.

Szinte kiordított az egész tárgyalás hatósági megrendezéséből, hogy a győztes magyar ellenforradalom egyetlen igaz összetartó kapcsa az új győzelmes proletárdiktatúrától való félelem.

És harminc bátor kommunista ebben a környezetben mutatta meg, hogy mi a bolsevizmus. Rendezés, megfélemlítés csődöt mondott. A forradalomtól való félelem összetartotta burzsoáziának ebből a ketrecéből elvtársaink példát adó bátorsággal kiáltották oda:

Van okotok a félelemre! Él a magyarországi proletárdiktatúra dicső emléke! Él a Kommunisták Magyarországi Pártja! Éljen az új győzelmes magyarországi proletárdiktatúra!

Több volt ez, mint hősies önfeláldozás. Elvtársaink megnyilatkozása a per első napjától az ítélethirdetésig példaszerű együttes

bolseviki pártmunka volt. Egyetlen gondolatba, egyetlen akaratba, egyetlen cselekvésbe forrt össze e tárgyaláson mindegyik a Kommunisták Magyarországi Pártjáért a jövendő győzelmes magyar proletárdiktatúráért!

Nagyszerű bolseviki organizáció mutatta meg a szinte légmentesen elzárt ellenforradalmi igazságszolgáltatás sötét termében, hogy hivatásos forradalmárok pártmunkája hogyan illeszthető be egy kommunista párt mindennapi forradalmi munkájába.

Mikor a személyi adatok felvételénél azt kérdezi Weinberger Zoltán elvtárstól az elnök, volt-e katona, Weinberger büszkén harsogja oda:

„Vörös katona!"

Mikor Rákosi elvtársnak a legális pártokról való fejtegetését a vészelnök, csakhogy elvtársunkat megzavarja, hirtelen félbeszakítja, és felháborodva kérdi:

Legális pártot csinálnának, de ha itt volna a megfelelő pillanat, azonnal fegyveres felkelést szerveznének, mi?

Rákosi hangja egyszerre élessé válik és nagyobb hirtelenséggel, mint amilyen az elnök kérdése volt, csak ennyit felel: „Igen!"

Mikor Bonchidai ifjúmunkástól az elnök azt kérdi, mióta kommunista, ez szembe néz és így felel:

A börtönben lettem kommunista.

Mikor az elnök Kisst, Petrit, Czeinert ugyanígy kérdi: hárman egymás után vágják oda:

A kommunista tanfolyam tett meggyőződéses forradalmárrá.

Mikor Keller Istvánt megkérdik, a fegyveres felkelésről hogy gondolkodik, ez így szól:

Természetes, hogy a fegyveres felkelés híve vagyok. Erőszak ellen erőszak!

Mikor Szabó Péter Horovitz Gábortól ezt kérdi:

Tudja azt, hogy maguk árulásokkal bűnösök abban, hogy milliónyi földmunkás nyomora napról napra nagyobb lesz, és Horovitz Gábor visszafelel:

Hát mi vagyunk a burzsoázia és a nagybirtokosok?

Szabó elvtárs a legnyugodtabb hangon válaszol:

„Maguk rosszabbak a burzsoáziánál."

Mikor Őry elvtársat az elnök figyelmezteti, hogy védekezzék, elvtársunk így nyilatkozik:

Osztálybíróság előtt nem védekezem.

Mikor Gőgös elvtársat beszédjében megszakítja Szemák, és megtiltja, hogy kommunista propagandát csináljon a tárgyaló teremből, Gőgös, mintha mi sem történt volna így folytatja:

A kancsukás cár a muzsiknak a mennyországot, az eget ígérte oda. Ebből a hazug égből földet csinált Lenin az orosz parasztnak.

Mikor Hámán Kató elvtársnő záróbeszéde közben háromszor a csengőhöz nyúl az elnök, és amikor végre azt hangosan megrázza, Hámán elvtársnő így folytatja beszédét:

„Magyarország munkásasszonyai! Innen hívlak fel benneteket! Ha nem akartok elpusztulni a nyomorúságban, csatlakozzatok a Kommunisták Magyarországi Pártjához. Éljen a Kommunisták Magyarországi Pártja! Éljen a proletárdiktatúra!"[1]

Mikor egytől egyig a gyilkos ellenforradalmi rendszer munkásmegnyomorító igájáról beszélnek, és annak brutalitását igazolják, mikor mind más és más oldalról bizonyítják a tőkés termelési rend gazságait és csődjét; mikor az elnök védelembe vette a magyarországi szociáldemokrata pártot, valahányan az érvek halmazával bizonyítják, hogy ez a párt hogyan vált a burzsoázia pártjává, és miként lökte el magától a forradalomtól való félelmében a földművesszegénység szövetségét: akkor tudták, hogy az ellenforradalom mai nyomorúságában és szenvedésében minden szavuk utat talál a proletárság széles tömegeihez, és tudták, hogy evvel mérföldnyire viszik előre a Kommunisták Magyarországi Pártjának ügyét, és evvel egy új, győzelmes diktatúra alapjait rakják le.

Tudták valamennyien, hogy ha hóhéraik előtt nem a maguk ügyét védik, de a nyomorgó, elnyomott magyar munkásság és földművesszegénység igazát képviselik, akkor a félelmet nem ismerő, magában mégis gyönge néhány hang a kommunista párt hatalmas hívó, szervező, toborzó szavává erősül...

És mert nemcsak szavakkal hirdették, de példát adó forradalmi fellépésükkel is bizonyítják, hogy csak a Kommunisták Pártja küzd komolyan a proletárság mindennapi követeléseiért és felszabadításáért is, azzá is lett szavuk, amit tudatosan akartak: a Kommunisták Magyarországi Pártjának sok-sok ezer proletárviskóba és pa-

[1] A budapesti törvényszék 1926. augusztus 4-én Rákosi Mátyást 8 évi és 6 hónapi fegyházra, Őry Károlyt 4 évi fegyházra, Gőgös Ignácot 3 évi és 6 hónapi fegyházra, Vas Zoltánt 8 évi fegyházra, Hámán Katót (Tóth Györgyné) 2 évi és 4 hónapi fogházra, Vági Istvánt 1 évi börtönre ítélte. Az MSZMP vezetőit (Vági István, Hajdu Henrik, Krieszl János és mások) 1925 nyarán tartóztatták le, és ügyüket a júliusi perben a KMP vezetőivel együtt tárgyalták. Vági István és társai azért kaptak viszonylag kisebb büntetést, mert a rendőrség a KMP-vel való kapcsolatukat nem tudta bizonyítani.

rasztkunyhóba messze hallatszó szava, felszabadítást hirdető harsonája!

Nagy eredmény ez Magyarországon. Ma a legnagyobb! A győztes magyar ellenforradalom a diktatúrától való félelmében még a kommunista meggyőződést is halállal bünteti, bizonyos körülmények közt. Sehol sincs olyan lehetetlen illegalitásba szorítva a kommunista párt, mint Magyarországon.

Ilyen körülmények közt minden mozgási lehetőség kiküzdése legelsőrangú érdeke a pártnak, a forradalmi proletárságnak. 30 elvtársunk mutatta most meg, hogy szuronyos börtönőrök, Horthy-bírák és ügyészek közt, sötét zárkák mögül, ellenséges környezetben is hogyan lehet a bolsevikinek mozgási szabadságot szereznie, ha csak a párt ügyét tartja szem előtt. Ennek a példát adó, szinte példátlan együttes fellépésnek hatása a magyar munkástömegekre nem maradhat el.

Rákosi és társai tudták, hogy drága az ára ennek a tömegeket megmozgató mozgási szabadságnak. Tudták, hogy rabbilincsük egy-egy napra, egy-egy órára való széttörése miatt ellenértékül a Horthy-pribékek hosszú évekre raknak rájuk bilincseket. És mégis széttörték. Vállalták a mérhetetlen több-terhet, hogy hozzájáruljanak a párt béklyóinak könnyítéséhez.

A Kommunisták Magyarországi Pártjának jövendő munkájában és fejlődésében elvtársaink e mozgási szabadságért való példátlan küzdelmének kitörölhetetlen nyomai maradnak, és e tekintetben ez a per felbecsülhetetlen érték a kommunista párt nagyobb mozgási szabadságáért és legális tömegpárttá válásáért folytatott küzdelemben.

Egyetlen lépés előre e téren sok lépést jelent az ellenforradalom és ennek legfőbb támasza, a magyarországi szociáldemokrácia pusztulása felé. A magyarországi szociáldemokrata párt már e tárgyalás boncasztalán mint erkölcsi hulla került a munkásközvélemény elé. Nemcsak a súlyosabbnál súlyosabb fölsorakoztatott tények, de különösen megvádolt, megrágalmazott kommunista elvtársaink e tárgyaláson messze ragyogó magatartása a legelmaradottabb munkásrétegek előtt úgy hívja ki az összehasonlítást, hogy abból diadallal csak a Kommunisták Magyarországi Pártja kerülhet ki.

A Horthy-szociáldemokraták egyetlen árulása sem maradt a tárgyaláson felderíthetetlenül. Ahogyan a diktatúrát elárulták, ahogyan a Friedrich—Huszár akasztófakormányban trónoltak, ahogyan a választójog megszűkítéséhez hozzájárultak, ahogyan denunciáltak, internáltattak, ahogyan a munkanélküliek ügyét elárulták, apró

részletekig felderítést nyert e pörben. De elvtársaink semmire sem vetettek nagyobb súlyt, mint arra az árulásra, melyet a szociáldemokrata párt akkor követett el, mikor gyalázatos paktumában a földmunkások szervezkedési szabadságát 24 mandátumért eladta.

Evvel a tudatos magatartásukkal, de azzal is, ahogyan forradalmi önkritikával a magyarországi diktatúra hibás földpolitikája fölött pálcát törtek, és ahogyan szinte mindegyikük az orosz munkások és parasztok államát, az orosz muzsik felszabadítását hirdette, egyúttal erős alapját rakták le a magyarországi munkások és parasztok forradalmi szövetségének.

Így végzett 30 bolseviki a börtönéből a gyilkos Horthy-rendszer elleni élethalálharcunkban, a magyarországi szociáldemokrácia elleni küzdelmünkben, a munkásság és parasztság forradalmi szövetségének megerősítésében, a Kommunisták Magyarországi Pártjának tömegbefolyáshoz juttatásában megbecsülhetetlen pártmunkát.

Evvel a munkával nemcsak a Kommunisták Magyarországi Pártjának, nemcsak a nemzetközi forradalmi munkásmozgalomnak történetébe vésték be nevüket, de fegyvert is adtak kezükbe. Amijük volt, mind odaadták a pártnak. Megmutatták, hogy olyan proletariátusnak, amelyik egyszer már lerázta a burzsoázia rabláncait, élcsapata a rabbilincsből is fegyvert kovácsol a küzdő proletárság részére, mikor önfeláldozó, félelmet nem ismerő pártmunkájával ennek forradalmi pártját erősíti.

A mi kötelességünk, hogy az ő példamutatásuk szellemében mindenünket feláldozzuk a pártért, és olyan hatalmassá tegyük a Kommunisták Magyarországi Pártját, hogy evvel a fegyverrel nemcsak Rákosi és társai, de az egész magyar munkásság rabbilincseit is szétzúzhassuk, és a győzedelmes új magyarországi proletárdiktatúrát felépíthessük.

Új Március, 1926 július—augusztus. Éljen a Kommunisták Magyarországi Pártja! Éljen a proletárdiktatúra!

110

1926. augusztus 1

A „PESTI HÍRLAP" TUDÓSÍTÁSA A KOMMUNISTÁK BÍRÓSÁGI TÁRGYALÁSÁRÓL

A kommunista per szombati tárgyalásán dr. Bárd Imre védő szólalt fel. Azzal kezdte beszédét, hogy ötven évvel ezelőtt már volt egy hasonló per a magyar bíróság előtt, de akkor azzal a meg-

okolással mentették fel a kommunista vádlottakat, hogy a véleménynyilvánítás nem büntethető. Részletesen foglalkozott a vádlottak cselekményével, és hangsúlyozta, hogy amit a vádlottak elkövettek, az egyáltalában nem ütközik a rendtörvény tiltó paragrafusaiba. Felmentő ítéletet kért. Ezzel befejeződött a védőbeszédek sorozata és a vádlottakra került a sor. Elsőnek Rákosi Mátyás beszélt. A vádbeszéddel szemben azzal érvelt, hogy az ügyész egyáltalában nem tudott bizonyítékot produkálni, arra, hogy ők a társadalmi vagy az állami rendet fel akarták volna forgatni. Kifejtette a kommunista párt programját és pontról pontra menve felsorolta, mit tennének a kommunisták Magyarországon, ha uralomra jutnának. Azt mondotta, hogy Trianon ellen nem lehet úgy harcolni, ha a kommunistákat üldözik, mert csak Szovjet-Oroszország segítségével érhetjük el a békeszerződések revízióját. A propagandabeszédet tartó Rákosit az elnök ismételten figyelmeztette, hogy maradjon a védekezésénél, sőt többször rendre is utasította. Őry Károly szólalt fel azután, és azt mondotta, hogy ők nem elvetemültséggel, hanem a legnagyobb bátorsággal hirdetik kommunista elveiket. Jól tudják, hogy mi vár rájuk, mégis arra törekszenek, hogy a kommunista pártot legális párttá építsék ki. Gőgös Ignác hasonló szellemben beszélt, és azt mondta, hogy csatlakozott a kommunista mozgalomhoz, noha tudta, hogy ezért börtönbe kerül. Meggyőződéses kommunistának mondja magát. Lenint dicsőíti, de az elnök figyelmezteti, hogy jobban teszi, ha ehelyett önmagát védi. Hámán Kató védőbeszéde során főként a munkásnő helyzetével foglalkozott, és erősen kommunista színezéssel beszélt. Védőbeszédét a magyarországi kommunista párt éljenzésével fejezte be, amiért az elnök rendreutasította. A tárgyalást hétfő reggel kilenc órakor folytatják, amikor a többi vádlott szólal fel.

Pesti Hírlap, 1926. augusztus 1. Törvénykezés. Rákosi Mátyás kommunista propagandabeszédet mondott a bíróság előtt.

A KMP ÉS AZ MSZMP HARCA A PARASZTSÁG MEGNYERÉSÉÉRT

(111—114)

111

1926 március

RÉSZLETEK AZ MSZMP IDEIGLENES AGRÁRPROGRAMJÁBÓL: „ÚJ FÖLDREFORMOT". „MUNKÁSSÁG ÉS PARASZTSÁG"[1]

Az 1920-as földreformtörvény[2] eredménye tehát a parasztság komoly földhöz juttatása szempontjából úgyszólván a semmivel egyenlő!

Megmaradtak Magyarország egészségtelen birtokviszonyai, megmaradt a nagybirtokosok kezén a földterület fele. Megmaradt a feudális kötött birtokok és hitbizományok nyomasztó és rettenetes túltengése. Megmaradt a nagybirtok legelőkiváltsága és ami ezzel egyértelmű: állattartási egyeduralma. Megmaradt az a helyzet, hogy a parasztság milliós tömegének ugyanannyi földje van, mint maroknyi nagy- és középbirtokosnak. Megmaradt a mezőgazdasági proletárok milliós serege. Nem változott semmi a törpebirtok túltengésén, a parasztgazdaságok tengerén belül. De új terhekkel járt a földreform. A teljes kártalanítási kötelezettség, a felszerelés teljes hiánya, az új birtokosok rövidesen bekövetkező pusztulását bizonyossá teszi.

A földreform egyelőre lekerült az ellenforradalmi Magyarország politikájának napirendjéről. De mi tűzte napirendre? Az, hogy a forradalmak bukása után a parasztság volt az az osztály, mely igényt tartott a politikai hatalomra. A háború és a forradalmak viharai alapjaiban ingatták meg a szövetkezett nagybirtokok és nagytőkések hatalmát. Az egyetlen osztály, mely a háborúban gazdasá-

[1] Az MSZMP ideiglenes agrárprogramja a Bevezetőből és 7 fejezetből áll. E dokumentumkötetben az V. fejezetet, „Új földreformot" és a VI. fejezetet „Munkásság és parasztság" című részt közöljük. A további fejezetek:
Bevezető. Meghalt a földreform Magyarországon?
I. Nagybirtok és a jobbágyság a 48-as forradalom előtt.
II. Földbirtokmegoszlás a régi Magyarországon.
III. A mai Magyarország birtokmegoszlása a földreform előtt.
IV. Az ellenforradalom földreformjának mérlege.
V. VI. fejezet közölve.
VII. A Magyarországi Szocialista Munkáspárt agrárprogramja.

[2] Lásd e kötet 179. old. 1. számú jegyzetét.

gilag erősödött (a parasztság a háború alatt nagyrészt kifizette adósságait), és amelynek politikai öntudatát a forradalmak felrázták és megnövelték — a parasztság volt. A parasztság és különösen annak felsőbb, vagyonosabb rétege, azt hitte, hogy most az ő ideje érkezett el. A forradalmak hibás földpolitikája következtében a parasztság a forradalmi város proletárjai ellen fordult és az ellenforradalomtól várta a maga programjának, évszázados vágyainak valóra válását, azt hitte, hogy az ellenforradalom fogja elismerni évszázadokon át hangoztatott jogát a földhöz. A nagybirtokosok és nagytőkések osztálya rászorult a parasztság szövetségére — a munkásság ellen. Az ellenforradalom első idejében a nagybirtokosoknak és nagytőkéseknek úgy kellett tenniök, mintha a parasztság kezében volna a politikai hatalom, hogy a parasztsággal való szövetkezésüket kihasználhassák a munkássággal való leszámolásra. De a parasztnak mutatni kellett valamit, adni kellett valamit, hogy hajlandó legyen az ellenforradalom jegyében erre a szövetkezésre. Így született meg a földreformról szóló törvény.

De a parasztsággal való szövetkezés a nagybirtokosoknak és nagytőkéseknek csak arra kellett, hogy az ő hátán jussanak újra a hatalom nyergébe. A parasztság lassan-lassan visszaszorult. Nagyatádi Szabó István, aki eleinte kristályosodási pontja volt az ellenforradalom politikájának, és akinek a kegyeiért versenyeztek a grófok, lassan-lassan már csak megtűrt szekértolója lehetett a nagybirtokosoknak. A parasztság hiszékeny, nincs politikai tudománya; hisz a vezéreiben, még sokáig azután is, amikor ezek a vezérek már régen az ellenség oldalára pártoltak, és így a politikai fordulatok, csalások terén nem veheti fel a versenyt a vele szemben álló évszázados politikai tapasztalattal rendelkező, az uralkodás művészetébe begyakorolt osztályokkal. A parasztság szervezetlen volt, mert a kisgazdapárt nem lett a parasztság osztályszervezetévé, hanem szervezetlenségét mozdította elő, ellenállóképességét gáncsolta el. Hiszen a nagybirtokosok befolyásának közvetítő szerepére vállalkozott! Ezzel szemben a nagybirtokosok és nagytőkések szervezettek voltak, céltudatosan és tervszerűen csinálták a maguk politikáját. Segítségükre jött a külföldi tőke is, úgyhogy a szanálás óta úgyszólván teljesen befejeződött Magyarországon a parasztság hatalomból való kisemmizésének a folyamata. Így múlt ki a földreformról szóló törvény. Kezdettől fogva csak eszköz volt a nagybirtokosok kezében az ellenforradalmi szövetség megteremtésére. Amikor a nagybirtokosok és nagytőkések azt érezték, hogy már meg tudnak állni a maguk lábán is, nem volt szükség az eszközre sem. Az osztály-erőviszonyok

terméke volt megszületése, az osztály-erőviszonyok terméke volt kivégzése is.

De lekerült-e ezzel végleg a napirendről a magyar földreform ügye? Nem! A nagybirtokosok hiába igyekeznek bolseviki demagógnak, hazaáruló népbolondítónak bélyegezni mindenkit, aki kiejti a száján azt a szót is, hogy „földreform". Bizonyos, hogy a magyar társadalom legégetőbb, változatlanul legégetőbb problémáját, a magyar történelem osztályharcainak évszázados tartalmát és tárgyát nem lehet megoldatlanul hagyni, nem lehet egyik napról a másikra levenni a napirendről. A magyar parasztságot óriási többségének nyomorúságos helyzete arra fogja kényszeríteni, hogy az ellenforradalmi szövetség teljes kudarcának, hiábavalóságának végleges és teljes belátása után új szövetséges után nézzen! Új szövetséges után, akiben megbízhat, aki a parasztságot nem puszta eszközül akarja felhasználni! Új szövetséges után, hogy az osztályharc seregeinek ezen átcsoportosítása után lebírhatatlan erővel újra fölhangozzék az évszázados jelszó! Földet a parasztnak!

A parasztságot az új földreformért folytatandó harc útjára nem csupán az ellenforradalmi földreform nyilvánvaló csődje viszi, hanem gazdasági helyzetének általános rosszabbodása, valamennyi életkörülményének fokozódó reménytelensége.

A parasztság ma az eladósodásnak ugyanazon a lejtőjén csúszik lefelé, mint a háború előtt. Pénze, forgótőkéje nincs. Az állami adók azonban mind nagyobbak lesznek. A földadókataszter vérlázító igazságtalanságai következtében a földbirtokra nehezedő adók nagy részét ő fizeti. Ezzel szemben a termény-értékesítés nehézségei egyre nyomasztóbbak. Az ipari vámok és a nagyiparosok szervezett föllépése következtében a mezőgazdasági termények ára mind jobban elmarad az ipari cikkek ára mögött. Az államon, a nagybirtokon és a finánctőkén kívül így még az ipari tőke is hozzájárul a paraszt kizsákmányolásához, hiszen a mezőgazdasági és ipari cikkek árkülönbözete azt jelenti, hogy a paraszt két napi munkáját adja oda azért az áruért, melyben csak egy napi munka van megtestesülve. A mezőgazdaság válsága sokkal nagyobb súllyal nehezedik a parasztra, mint a nagybirtokosra. A nagybirtokos a szemtermelésről az állattenyésztésre való fokozott áttéréssel, a finánctőkével karöltve a mezőgazdasági ipari termelés fejlesztésével, a vámkérdésben az ipari tőkével való meg-megújuló alkukkal segíthet magán — a paraszt nem tud gyapjút termelni burgonya és búza helyett, a paraszt nem tud fatermelésre és cukortermelésre berendezkedni, a paraszton nem segít a gabonavám, hisz a paraszt-

ság nagy többsége törpebirtokos, akinek családi szükségletén túl alig van piacra vihető, fölösleges gabonája.

És minél súlyosabbá válik a parasztság helyzete, annál inkább, annál sűrűbben fogja kérdezni, annál behatóbban fog gondolkozni afölött, hogy vajon szükséges-e, elkerülhetetlen-e mindez, hogy vajon természettől vagy istentől rendelt sorsa-e ez neki? És a felelet az lesz, hogy nem szükséges, hisz az országban bőviben van föld, minden parasztcsaládnak juthatna belőle elég. A földreform kérdése föl fog merülni újra, viharosabb és követelőbb formában fogja felvetni a parasztság, mint eddig bármikor. De a parasztság a múltból is sokat tanult. Megtanulta, hogy a földet ajándékképpen a földesurak kezéből nem kaphatja meg soha, hogy a földért való küzdelem is osztályharc. Meg fogja tanulni azt, amit az ipari munkásság már régóta tud: a birtokos osztályok soha nem mondanak le önként kiváltságaikról.

A magyar parasztság számánál, gazdasági súlyánál fogva az új földreformért való harc természetszerűleg központi kérdésévé lesz a magyar politika harcainak. Az egyes osztályoknak, rétegeknek és pártoknak elsősorban ebben a kérdésben kell majd színt vallaniok.

•

„A munkásság és parasztság szövetsége tehát önként adódik. A munkásság az egyetlen osztály, melyre a parasztság a maga harcában a feudalizmus ellen komolyan számíthat; a parasztság az egyetlen osztály, mely a munkásság osztályharcában mint szövetséges számba jöhet. A szövetkezett nagybirtok és nagytőke, a feudalizmus és kapitalizmus szövetsége maga teszi parancsoló szükségességgé a feudalizmus és kapitalizmus ellen küzdő dolgozó osztályok összefogását. Az ellenség közössége és azonossága teszi reálissá, megalapozottá, a közös érdekek sziklaszilárd talajára építette a város és a falu dolgozóinak szövetségét. Ez biztosítja azt, hogy a parasztsággal való szövetség a munkásság részéről nem puszta demagóg jelszó, vagy üres parasztfogás. A munkásosztály ugyanúgy rászorul a parasztságra, mint a parasztság a munkásságra. A munkásság a parasztság támogatása nélkül nem végezhet a burzsoázia és a földbirtokosok egységes reakciójával. Már csak azért sem, mert ha nem ő nyeri meg szövetségesnek a parasztságot, akkor megnyeri demagógiával, igéretekkel a reakció — de a munkásság ellen. A parasztság a maga milliós tömegeivel hatalmas tartalékja, hinterlandja a reakciónak. A munkásság csak úgy végezhet a reakcióval, ha a

parasztságot kivonja a birtokos osztályok keskeny rétegének befolyása alól, ha lehetetlenné teszi, hogy a reakció a parasztság hatalmas talajából merítsen erőt a munkásság ellen. A reakció tartalékhadseregéből a munkás-osztályharc aktív szövetségesévé kell átalakítani a parasztságot.

De a parasztság nem érhet el semmit a munkásság támogatása nélkül. A maga milliós tömegeivel is szabad prédája az uralkodó osztályoknak, melyek a mézesmadzagtól a korbácsig a parasztfogás és parasztelnyomás kimeríthetetlen fegyvertárával rendelkeznek a parasztság kordában tartására, ha lehet békésen, ha kell: erőszakkal. A maga vidéki elszigeteltségében, szétszórtságában, szervezetlenségében, kulturálatlanságában a parasztság csak a feudalizmus és kapitalizmus közös nyomása elleni ösztönös zúgolódásra és erejét fecsérlő lázongásra képes — ha egyedül marad. Csak a munkásosztály lehet a maga összpontosított erejével, szervezettségével, osztálytudatosságával, a célok, és eszközök világos látásával a paraszt nevelője, tudatosítója, aki a parasztnak világossá teszi saját törekvései irányát és célját. Egyszóval: csak a munkásosztály lehet a vezetője a parasztságnak. A munkásság és parasztság szövetsége csak a munkásosztály kezdeményezésére valósulhat meg és csak a munkásosztály vezetése mellett válhat valóságos és lebírhatatlan erővé."

Új földreformot! A Magyarországi Szocialista Munkáspárt ideiglenes agrárprogramja. Budapest 1926. MSZMP.

112

1926. június 14

A BELÜGYMINISZTÉRIUM TÁJÉKOZTATÓ KÖRIRATA AZ MSZMP VIDÉKI SZERVEZETEIRŐL

Valamennyi alispánnak és valamennyi ker. főkapitánynak.

„Tudomás és ellenőrzés végett közlöm, hogy a Magyarországi Szocialista Munkáspárt vidéki működését figyelemmel kísérve, sikerült a Vági-párt vidéki szervezeteinek névsorát beszereznem.

E szerint a Magyarországi Szocialista Munkáspártnak a budapesti és Pest környéki szervezetek, továbbá a megszállott területeken lévő egyes apróbb szervezetek, valamint a pusztákon dolgozó földmunkásszervezetek kivételével, továbbá azoknak a kisközségeknek a kivételével, amelyeknek közelében nagy városi szervezetek

vannak — mert itt a kisközségek pártszervezetei automatikusan a város pártszervezeteihez tartoznak —, a következő helyeken vannak vidéki szervezetei:

Abony,
Akasztó,
Alberti,
Aszód,
Békés,
Békéscsaba,
Békéssámson,
Csákány,
Csongrád,
Czegléd,
Debrecen,
Devecser,
Dunaföldvár,
Dunapentele,
Érd,
Erdőcsokonya,
Esztergom,
Felsődabas,
Gödöllő,
Gyoma,
Gyömrő,
Gyöngyös,
Gyönk,
Győr,
Győrszentmárton,
Hercegfalva,
Hódmezővásárhely,
Irsa,
Jászapáti,
Jászberény,
Kaposvár,
Karcag,
Kecskemét,
Kecel,
Keszthely,
Kisbér,
Kiskomárom,
Kiskőrös,
Komárom,
Kotor,
Lengyeltóti,
Letenye,
Lovasberény,
Makó,
Martonvásár,
Mindszent,
Miskolc,
Moson,
Mosonszentjános,
Nagyatád,
Nagymaros,
Nagyszakácsi,
Örkény,
Pacsa,
Paks,
Pécs,
Pilis,
Pölöske,
Rékás,
Salgótarján,
Sárosd,
Sátoraljaújhely,
Solt,
Sopron,
Sóskút,
Somogyszob,
Sümeg,
Szarvas,
Szeged,
Szeghalom,
Szekszárd,
Székesfehérvár,
Szentes,
Szigetvár,
Tab,
Tapolca,
Tata,
Tihany,
Újszász,
Üllő,
Vác,
Vadkert,
Vál,
Veszprém,
Visegrád,
Vörösvár,
Zala,
Zalaapáti,
Zalaegerszeg,
Zalalövő.

Ebben a listában helyet foglalnak azok a községek is, ahol a pártszervezet hivatalosan nincs ugyan még megalakítva, ahol azonban a Vági-párt megbízottai már működnek.

A miniszter rendeletéből:
Diószeghy
miniszteri tanácsos

Sokszorosított kiadmány. — PI Archivum. BM rend. sor. 4333/1926. VII. res.

1926 június

AZ ENDRŐDI KUBIKUS FÖLDMUNKÁSSÁG RÖPIRATA A FÖLDBIRTOKOSOK ELLEN

Testvérek! *Kubikosok!* *Földmunkások!*

Újra itt a nyár, s a nap meleg sugara új életre költi az ős anyaföld méhében fejlődő életet. A zsíros barna földeken is gazdagon burjánzik a gabona, amelyből lesz majd a tápláló kenyér. A földművelésügyi miniszter már telekürtöli a világot azzal, hogy Magyarországon az idén mégis jobb lesz a termés. De tudjátok-e kinek jut munkátok minden eredménye?!

A keveseknek, a zsarnokoknak, akik hízelgő hazugságokkal félrevezetnek, vagy nyíltan erőszakkal kizsákmányolnak benneteket. Azok, akik nem dolgoznak, dúskálni fognak továbbra is minden jóban, de nekünk, akik a verejtékünk hullásával teremtjük elő a kenyeret az ő számukra, még az aljából sem lesz elég.

Testvéreim! Verejtékünk hull a kubikgödörbe, a földeken kora reggeltől, késő estig vagy kimerülésig. Kubikgödörben, ahol a nyári nap melegétől poshadt sárban, vízben, fáradtan, éhen és nyomorult bérért állatias munkát végeztek. Robotoltok azért, hogy a magyar mágnás és birtokos urak, a kegyes egyházak földjét vad vizektől mentesítsétek, és a semmi hasznot nem adó talajból gazdagon termő földet teremtsetek. Hogy nemes gyümölcsöt teremjen a föld, a ti verejtéketek hull a barázdába, a maggal együtt a porhanyós földre, és a ti verejtéketek hull a szemektől duzzadó gabonaföldekre. De amikor már elvégeztétek a munkátokat, amikor már táplálkozni lehetne belőle, akkor jelennek meg a herék, a hatalmasok, és csak akkor látjátok testvéreink tisztán, világosan, hogy a tietek csak a súlyos munka, a verejtékhullás és a heréké, a henyélőké a munka gyümölcse.

Munkások! Testvérek! Sorsotok az igavonó barmok sorsánál is rosszabb, mert, míg azok öntudatlanul reggeltől estig húzzák itt az igát, gazdáik, a lehetetlen zsarnokok gondot fordítanak arra, hogy élelemmel, hellyel ellássák őket, cserébe a kihajszolt munkáért. Testvérek! Minden földesúr gondol arra, hogy igavonó barma éhen ne pusztuljon, mert ha barma pusztul, akkor helyébe másikat kell állítani, és avval is kevesebb marad pazar fényűzésre. Ti mégis oktalan állatok vagytok, de mint ők vérhús csont összetételeiből állók, gondolkozni tudó, fájdalmat, terhet érző emberek vagytok, és

hogy a ti munkától fáradt — nélkülözéstől elgyengült testetekben is úgy dobog a szív, mint az ők henyéléstől elhízott, kényeztetett testükben. Gondolnak-e arra, hogy a dobott uzsorabérnek van-e annyi értéke, annyi vásárló ereje, hogy a napról napra kipréselt erőtöket élelemmel pótolni, helyreállítani tudjátok, és még jusson belőle a családnak is néhány falat? Gondolnak-e arra, hogy a nyomorultul kevés uzsorabérből testük befedésére és családjuk testére jut-e valami rongydarabra? Gondolnak-e arra, hogy súlyos fárasztó munkátok után az éjjeli nyugalomra van-e megfelelő hely, hol fáradt testetek napi fáradalmát kipihenhesse, ha nem fényesen bútorozott, perzsaszőnyeges szobában, mint herék, de legalább fedél alatt, és ha nem fehér tollas ágyban, legalább szalmán;... Nem gondolnak ők ezekkel. Titeket, testvéreink nem akarnak elismerni érző, gondolkozó embereknek. Titeket csak a társadalom türelmes teherhordozó szamarainak ismernek, szerintük csak azért vagytok, csak azért tűrnek, hogy rátok rakhassák a társadalom minden terhét, hogy cipeljetek ti helyettük is.

Testvérek! Kínos sorsotokon javítani nektek kell! A jóllakottak sohasem fogják azt érezni, hogy ti éhesek vagytok, és azoknak, akik kényelmesen, jóllakottan végzik a kizsákmányolás jogtalan munkáját, azoknak elég kemény a szívük ahhoz, hogy családostól együtt az éhségtől, fáradtságtól elkínozva elpusztulni hagyjanak benneteket. De ha panaszkodni mertek, vagy a jogos munkabért, amiért már megdolgoztatok, kérni meritek, akkor nem vagytok mások, mint bitang kommunisták, felforgatók, lázítók, akiket a csendőrökkel, rendőrökkel, börtönökkel kell elhallgattatni.

Testvérek! Ez a kínokkal telt zsarnoki uralom már tovább nem bírható, az élethez pedig nektek is, akiket a magyar gőg, a magyar jóllakottak csak csőcseléknek, csak hazátlan bitangoknak neveznek, éppen olyan jogotok van, mint bárkinek ebben az országban, ahol születtetek, ahol gyermekkorotok óta verejtékeztek, és amelyért az idegen országok földjére éveken át folyt párologva a véretek. Mindez csak azért van, testvérek, csak azért nyomorogtok, éheztek még súlyos munkátok után is, mert az apáitok is szolgai kötelezettséggel és becsülettel cipelték görnyedt vállaikon nemcsak a saját megélhetésük terhét, de az egész társadalomét.

Ha ezt nem akarjátok dolgozó testvéreim, hogy dolgotok útján is családjaitokkal éhen pusztuljatok, a mások féktelen pazarlásaiért, akkor tovább ne fojtsátok magatokba a fájó sóhajtásokat, a panaszokat, hanem addig, amíg van bennetek erő, amíg nem vagytok tökéletesen a nyomor martalékai, összefogva gyűjtsétek össze a meg-

levő erőtöket és indítsatok bérharcot a kizsákmányolóitok ellen a jogos és szükséges megélhetőségtekért. Mert élni jogotok van, sokkal inkább nektek dolgozóknak, mint a dolog nélküli élőknek. Testvérek, ők hazugságokkal iparkodnak félrevezetni, hogy nehogy ráébredjetek arra az öntudatra, hogy a dologtalanok nem lehetnek kenyéradók, mert hogy a föld gabonát, takarmányt teremjen, azt először termékennyé kell tenni, meg kell munkálni, belevetni a magot és betakarítani, majd csak azután lesz belőle a kenyér. A munkálatokban pedig velük mint dolgozókkal nem találkoztok. Ők tehát nem kenyéradók, hanem tőletek harácsolják el a kenyeret, és mindent, amit ti súlyos munkáitokkal állítotok elő avval a reménnyel, hogy majd tisztességesen táplálkoztok belőle.

Testvérek, a múlt, a jelen már megtaníthatott benneteket! Már láthattátok, tapasztalhattátok azt, hogy amíg életerős, munkabíró a férfi, a nő, amíg belőle préselni lehet a munkaerőt, amely verejtékcseppekben hull és fémben, pénzben csendül, addig elismerik a zsarnokok mint szükséges hasznos eszközt, és dobnak munkájáért annyit, hogy amíg szükségük van rá, éhen ne pusztuljanak, de ha már nincs rá szükség, vagy az erő elfogyott, és nem lehet belőle préselni a kincset, akkor tovább nincs is rá gond, mint haszonvehetetlen eszköz, mehet koldulni, vagy éhen pusztul.

Testvérek! Kubikosok! Földmunkások!

Ne várjátok, hogy éhen pusztuljatok akkor, amikor mások dőzsölnek, ne legyetek gyávák önmagatokért, családjaitokért. De a jogos létért, emberi jogaitokért bátran, félelem nélkül készüljetek fel a kizsákmányolóitok ellen a szükséges jogos bérharcra. Ha a nyomorult sorsotokon javítani akartok, készüljetek, hogy adott pillanatban jöhessetek velünk.

Bátran öntudatos harcra vár benneteket

az endrődi kubikos földmunkásság

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 12/1926. VI. 2098.

1926. július 22

A BELÜGYMINISZTÉRIUM KÖRRENDELETE AZ ENDRŐDI KUBIKOS FÖLDMUNKÁSSÁG RÖPIRATÁNAK LEFOGLALÁSÁRÓL

Valamennyi vármegye alispánjának, és a m. kir. állami rendőrség valamennyi kerületi főkapitányának

A Budapesti Büntetőtörvényszék vizsgálóbírája B. 9304/1926/2. számú végzésével a Budapesten a Katzburg testvérek nyomdájában előállított és „Az Endrődi földmunkásság és az endrődi kubikos földmunkások" aláírással ellátott „A magyar föld robotosaihoz! Testvérek! Kubikosok! Földmunkások!" című röpirat lefoglalását rendelte el.

Erről Alispán urat a lefoglalás foganatosítása végett értesítem.

Főkapitány

A miniszter rendeletéből:
Kovács
miniszteri o. tanácsos

Sokszorosított kiadmány. — PI Archívum. BM rend. sor. 140 333/1926. VII.

(115—121)

115

1926 március

AZ MSZMP RÖPLAPJA A FRANKHAMISÍTÓKAT[1] LEPLEZŐ KORMÁNY ELLENI TÜNTETÉSRE HÍVJA FEL A MUNKÁSSÁGOT

A munkásság nyomora elviselhetetlen! A világháború pusztításával is felér az éhhalál aratása. A jogfosztás vérforraló! Ellopták a sajtószabadságot, elsikkasztották a gyülekezési, egyesülési jogot, állami hatalommal akadályozzák meg a kizsákmányoltakat, hogy harcoljanak helyzetük megjavításáért.

Az ország túlnyomó többsége nem hajlandó tűrni egy maroknyi kisebbség önkényuralmát! Viharszerűen fokozódik a tömegek elkeseredése! A harci kedv mindenütt megacélozódott. Már a kisparasztság és kispolgárság is kezdi felismerni, hogy csak a munkásság osztályharcától várhat segítséget.

Az üzemekben és a munkanélküliek tanyáin ökölbe szorul a proletárok keze. Tudtára kell végre adni a világnak, hogy az ország többsége ellensége a kurzusuralomnak!

A magyar proletariátus tömegszervezete, a Szakszervezeti Tanács bűnös tétlenségben tesped. A szociáldemokrata párt paktum-vezetősége a titkos vizsgáló bizottsággal és tüntetés-hazudozással még

[1] Az ellenforradalmi kormány frankhamisítási kísérlete 1925. december 14-én, Jankovich Arisztid és társai hágai letartóztatásával robbant ki. A magyar ellenforradalom uralkodó körei a húszas évek eleje óta foglalkoztak pénzhamisítással (dinár, szokol). Céljuk a hamis pénzek felhasználásával a környező országokban olyan belső válságok előkészítése volt, amelyek segítségével lehetőség nyílik a magyar uralkodó osztályok revíziós törekvéseinek valóra váltására. A frankhamisítás azt célozta, hogy az ún. Kisantantot támogató Franciaország pénzügyi helyzetét nehezítse és a szomszédos országokban folytatandó nagyarányú felforgató tevékenységhez valutaalapot teremtsen. A francia kormány követelésére a Bethlen-kormány kénytelen volt az ügyben nyomozást folytatni és a legexponáltabb szereplők ellen eljárást indítani. Az „elmaraszta ló" ítéletek azonban igen méltányosak voltak. Így Zadravetz István püspök ellen mindössze fegyelmi eljárás indult. A négy évre elítélt Windischgraetz Lajos herceget betegszabadságra „engedték", és az ugyancsak négy évre ítélt Nádossy Imre országos főkapitányt szanatóriumban helyezték el azon a címen, hogy „kedélye elborult". [A frankhamisításról lásd bővebben Az ellenforradalmi rendszer gazdasági helyzete és politikája Magyarországon. 1924—1926. Kossuth Könyvkiadó 1959.]

csak Bethlennek sietett segítségére. A harc vezetését a Magyarországi Szocialista Munkáspárt vette kezébe. Röpiratban felszólítottuk a munkásságot, hogy vasárnap, március 7-én tüntető felvonulásra vonuljon ki Budapest utcáira. Az Apponyi téren gyülekezve, pontosan 11 órakor az MSZMP vezetése alatt vonuljon a Váci utcán, Vörösmarty téren, Deák téren, Andrássy úton keresztül a Millenniumi emlékig, hol nagygyűlést tartunk. Ha a rendőrség a bejelentett nagygyűlést megakadályozza, akkor a felvonulásban részt vevő tömeg bemegy a ligetbe, és tömeges sétával fog tüntetni követelései mellett.

Felhívásunk a munkástömegekben határtalan lelkesedést, egyéb körökben érthető idegességet váltott ki. Vági elvtársunkat beidézték a főkapitányságra, és közölték vele, hogy a tüntetésért őt egyénileg és a vezetőséget fogják felelősségre vonni. Megkérdezték, tudjuk-e, mit teszünk, mikor a tüntetés jelszavát kiadtuk, és vállaljuk-e érte a felelősséget. Mi erre a kérdésre nyilvánosan felelünk:

Igenis, tudjuk, mit teszünk: A magyar munkásság évtizedes osztályharcos szellemét elevenítjük fel!

És igenis, vállaljuk a felelősséget!

Több ezer tagú párt vagyunk — mégsincs lapengedélyünk! Gyűléseket nem tarthatunk! Új pártszervezetek alakítását nem engedélyezik, ezer akadállyal, embertelen üldözéssel, rendőri kínzásokkal dacolva kell folytatnunk a szervezkedést. Mi nem folytatunk illegális munkát. Legálisan, napról napra — növekedő munkástömegekre támaszkodva harcolunk, a munkásságot elnyomó, kizsákmányoló, tömeggyilkosságokat, frankhamisítást hozó ellenforradalmi kurzusuralom ellen — az ország többségéből, a dolgozó milliók képviselőiből álló kormányért. Minden állampolgárnak joga van politikai meggyőződéséért küzdeni! Bejelentettük a felvonulást és a nagygyűlést! Engedélyezzék hát! Mi magunk biztosítjuk, hogy tömegeink impozáns fegyelemmel demonstrálják harckészségüket! Ha nem engedélyezik bejelentett gyűlésünket — senki sem tarthat vissza, hogy sétálni menjünk. A burzsoázia naponta korzózik! Kivonulhat egyszer a proletariátus is — gyűlésengedély hiányában — tüntetően sétálva demonstrálni akaratát.

A fenyegetések nem riasztanak vissza. Nem teszünk olyat, amiért a felelősséget ne vállalhatnánk. Ha a sétáért börtön jár — hát hurcolják börtönbe akár egész vezetőségünket is! A harcot nem hagyjuk abba! És Budapest munkássága és az azt követő elkeseredett kispolgárság sem fog visszariadni, mert ma már minden kizsákmányolt tudja, hogy a harc életérdeke!

A tüntető sétával Budapest proletariátusa követeli:

a kormány azonnali lemondását,

új választások kiírását az általános választójog alapján,

az 1848-as márciusi sajtótörvény, a teljes sajtószabadság visszaállítását,

azonnali állami munkanélküli-segélyt, munkaalkalmat, beruházási munkálatok azonnali megkezdését, kereskedelmi szerződést Szovjet-Oroszországgal.

Munkások! Proletárok! Kizsákmányolt kispolgárok! Ezeknek a követeléseknek a teljesülése a legszorosabb létérdeketek! Jöjjetek el tömegesen a tüntetésre! Nyomorgó asszonyaitokkal, éhező gyermekeitekkel együtt! Mutassátok meg kétségbeejtő helyzeteteket! Tömeges jelenlétetekkel tüntessetek követeléseitek mellett!

Proletár üdvözlettel
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt

Első röpiratunkban felszólítottuk a szociáldemokrata pártot, hogy támogassa a munkásság harcát. Még a tüntetés vezetését is felajánlottuk! Ha azonban a szociáldemokrata párt vezetősége újból bebizonyítaná, hogy Bethlen hű szövetségese maradt — akkor a szociáldemokrata párt tagjainak is a szocialista munkáspárt zászlaja alatt kell harcba vonulnia!

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 12/1926. III. 2088. II.

116

1926. március 8

AZ ÁLLAMRENDÉSZETI ÜGYOSZTÁLY VEZETŐJÉNEK JELENTÉSE A FŐKAPITÁNYHOZ, AZ MSZMP ÁLTAL SZERVEZETT TÜNTETÉS IDEJÉRE HOZOTT PREVENTÍV INTÉZKEDÉSEKRŐL

Méltóságos Főkapitány Úr!

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt (úgynevezett Vági-párt) a beérkezett bizalmas jelentések szerint elhatározta, hogy folyó hó 7-én a kormány ellen a frank-üggyel[1] kapcsolatban felvonulást és ezzel kapcsolatosan a Millenniumi emlékműnél tiltakozó gyűlést fog

[1] Lásd e kötet 319. old. 1. sz. jegyzetét.

tartani. Tervük szerint a gyülekezés az Apponyi téren történne, ahonnan folyó hó 7-én délelőtt 11 órakor indulnának a Váci utcán, Deák Ferenc utcán, Deák téren, Vilmos császár úton, Andrássy úton keresztül a Millenniumi emlékműhöz. Ugyancsak jelentések érkeztek be arról is, hogy a Vági-párt, melynek tagjai szélsőségek felé hajló és az állami és társadalmi rendre egyaránt veszélyes elemekből állanak, a hatósági betiltás dacára is meg akarják tartani úgynevezett tüntető sétájukat. Erre vonatkozólag csatolok 1. alatt két darab röpiratot[1], amelyet az egyes gyárakban és műhelyekben, továbbá a város perifériáján és a várost körülvevő helységekben a munkanélküliek és ifjúmunkások között titokban, lakásról lakásra hordva terjesztettek. Minthogy úgy a munkanélküliek, mint az ifjúmunkások könnyen hevülnek szélsőséges cselekedetek felé és a jelenségek egy a mai állami és társadalmi rendünk alapját veszélyeztető mozgalomra engedtek következtetni, ezzel szemben terv szerint biztonsági, illetve karhatalmi intézkedéseket kellett életbe léptetni.

Ezen intézkedések a következők voltak: a főkapitányság összes ügyosztályainál, valamint az őrszemélyzetnél, továbbá a kerületi kapitányságoknál reggel 8 órától további intézkedésig általános, szigorú készenlét. A gyülekező helyeken, valamint a felvonulás útvonalába eső tereken és utcákban nagyobb karhatalmi készenlét rendeltetett ki. A karhatalmak elhelyezését a 2. alatti karhatalmi beosztás tünteti fel.[2]

Megkeresésre a városparancsnokság folyó hó 7-én reggel 8 órától kezdve Budapest helyőrségére nézve szigorú együttartást rendelt el. Erre vonatkozólag csatolom a városparancsnoksághoz intézett 3. alatti megkeresést, valamint ezen megkeresésre a városparancsnokságtól érkezett értesítés másolatát.[3]

Ugyancsak megkerestem a központi rendőri újonciskola parancsnokságát is, hogy reggel 8 órától az újonciskola teljes létszámát szigorú készenlétbe helyezze.

Minthogy a bizalmas értesülések szerint a tüntetők a főváros perifériáin is terveztek gyülekezést és tömegesen a város belsejébe készültek nyomulni, a vámsorompóknál, valamint a helyiérdekű vasutak végállomásain, úgymint: a Pálffy téri, Kerepesi uti, Szent Gellért téri és közvágóhídi állomásokon intézkedő tisztviselők vezetésével rendőri és csendőri készültséget helyeztem el, azzal az utasí-

[1] Az említett mellékletek nem állnak rendelkezésünkre.
[2] Az említett mellékletek nem állnak rendelkezésünkre.
[3] Az említett mellékletek nem állnak rendelkezésünkre.

tással, hogy minden agresszív megnyilvánulást már csírájában fojtsanak el. Errre vonatkozólag csatolom a 4.[1] alatti rendelkezést. Minthogy a bizalmas értesülésekből, valamint a csatolt röpiratokból kitetszőleg rombolásoktól (kirakat- és ablakbeverésektől) is lehetett tartani, az üzleti városrészekben lovas, gyalogos és kerékpáros rendőrjáratokat vezényeltem ki csapattisztek vezetésével és ellenőrzése mellett, azzal az utasítással, hogy minden rombolás megakadályozandó és a tettesek bekísérendők. Így őrjáratok voltak az összes körutakon, továbbá a Rákóczi úton, Andrássy úton, Váci utcában, Petőfi Sándor utcában, Deák Ferenc utcában és Deák Ferenc téren, továbbá a Thököli úton, Aréna úton, Stefánia úton, Hermina úton, Váci úton, azonkívül nagyobb rendőri készenlét volt elhelyezve a Berlini téren, Kálvária téren, továbbá az Akácfa és Wesselényi utca sarkán.

Mindezen karhatalmi intézkedésekre és őrjáratokra rendelkezésemre állott:

I. A budapesti magyar kir. államrendőrség 292 fogalmazási tisztviselő, 75 gyalogcsapattiszt, 342 gyalog rendőraltiszt, 3327 gyalogrendőr, 6 lovas csapattiszt, 22 lovasaltiszt, 214 lovasrendőr, 113 központi rendőrújonc-iskolai újonc és 2 rendőrségi csapatszállító gépkocsi. Szigorú készenlétben volt tehát reggel 8 órától este 10 óráig a budapesti magyar királyi államrendőrség egész fogalmazási és csapattiszti kara és őrszemélyzete.

II. Magyar királyi csendőrség. 11 csendőrtiszt és 200 gyalogcsendőr.

III. M. kir. honvédség. 162 tiszt, 1801 honvéd, 148 lovas, 36 nehéz gépfegyver, 31 könnyű gépfegyver, 14 könnyű ágyú, továbbá a Mária Terézia-laktanyában 8 gépkocsi és 2 páncélos gépkocsi, a Lobkowitz-laktanyában 2 gépkocsi, a Vilmos főherceg-laktanyában 2 gépkocsi, a Károly király-laktanyában (Kelenföld) 9 tehergépkocsi, a Ferenc József gyalogsági laktanyában 9 tehergépkocsi.

A készülő eseményekre való tekintettel az utcai hirdető oszlopokon folyó hó 6-án a V. alatt csatolt szövegű hirdetményt tettem közzé:

VI. alatt csatolom a készenlét és tartalék, valamint a detektívmegfigyelések átnézeti térképét.

Minthogy a város minden részében figyelő detektívektől megnyugtató jelentéseket kaptam, az eddigi karhatalmi készenlétet az utcán este 6 órakor csökkentettem, azonban a rendőri készenlétet este 10

[1] Az említett mellékletek nem állnak rendelkezésünkre.

óráig fenntartottam. 10 óra után a rendes őrszolgálatot léptettem életbe.

Fogadja Méltóságod mély tiszteletem jelentését.

Dr. Berkes Vilmos
r. főtanácsos,
az államrendészeti ügyosztály
vezetője

Másodpéldány. — PI Archívum. BM VII. res. 1926-szn.

117

1926. március 9

A „VILÁG" TUDÓSÍTÁSA AZ MSZMP TÜNTETÉSÉRŐL

Vasárnap hajnaltól az éjszakai órákig a pesti utcák valósággal ostromállapotban voltak, fegyveres rendőrök, csendőrök és katonák jelentek meg a főváros utcáin, minthogy a hatóságok a vasárnapi napra teljes permanenciát rendeltek el. Tegnapra tervezték a Vágipárt emberei tüntető felvonulásukat, amelyre „Ki az utcára!" című röpcédulák hívták fel a párthíveiket. A röpcédulákat napokon keresztül osztogatták az utcákon, a gyárakban, a műhelyekben, és a röpiratban vastag betűkkel hirdették, hogy „a munkásságnak kérlelhetetlen harcot kell folytatnia a kormány és az egész kurzus ellen", és a tömegeket „gondos előkészítő munkára" hívták föl. A nagygyűlést eredetileg a Városligetben levő millenniumi emlék előtt akarták megtartani. A rendőrség azonban megakadályozta tervüket, már pénteken előállították a főkapitányságra a Vági-párt vezetőségét, a vezető nélkül maradt párthíveknek pedig nem engedték meg a vasárnapi nagygyűlés megtartását. A tervezett tüntetés napján negyvenhat Vági-párti vezető volt a rendőrség őrizetében, miközben a detektívek az előállítottak lakásából rengeteg röpiratot szállítottak be a rendőrségre.

A hatóságok attól tartottak, hogy Vágiék a felvonulást mégis megtartják, és ezért mintegy ötezer rendőrt mozgósítottak, akik megszállva tartották a fontosabb útvonalakat és a perifériákon kerékpáros és lovasrendőr osztagok cirkáltak. A főkapitányságon mint összekötő tisztek ott tartózkodtak egész nap egy csendőrszázados és egy gyalogsági százados, aki a városparancsnokság részéről volt jelen. A rendőri készültségen kívül nagyszámú csendőrséget vontak össze, akik a laktanyákban várakoztak további intézkedésre. Ezenkí-

vül permanenciát rendelt el a katonai parancsnokság is, az utcán fölvonultak a gépfegyveres katonák és a millenniumi emlékoszlop előtt gépfegyvereket helyeztek készenlétbe.

A vasárnap nyugodtan telt el, sehol semmiféle rendzavarás nem fordult elő. A rendőrség hivatalos kommünikében is regisztrálja, hogy március első vasárnapja minden zavargás vagy rendzavarás nélkül múlt el. Amíg az utcán csend és nyugalom volt, a főkapitányság épületében lázas izgalom uralkodott. A Vági-párt Hernád utcai helyiségében újabb házkutatást tartottak, és egy csomó izgató röpiraton kívül vörös lobogókat foglaltak le.

Vági István és társai a mai napot még a rendőrség fogdájában töltötték. Az előállítottak közül harmincat, akik nem budapesti illetőségűek, sem állásuk, sem pedig foglalkozásuk nincsen, kitiltanak a főváros területéről, és illetőségi helyükre toloncolják őket, nyolcat pedig, akik külföldi állampolgárok, kitiltanak az ország területéről. Hármat, akik a röpcédulákat osztogatták és a röpiratokat szövegezték, izgatás bűntette címén előzetes letartóztatásba helyeznek. Vági Istvánt és a többieket elbocsátják a rendőrségről.

Világ, 1926. március 9. Ötezer rendőr, csendőr és katona vigyázott vasárnap Budapest rendjére.

118

1926. március 15

AZ MSZMP RÖPLAPJA A TÜNTETÉSRŐL ÉS A TOVÁBBI FELADATOKRÓL

Elvtársak! *Szocialisták!*

Március, a szabadság hónapja fényes sikert hozott a magyar munkásságnak!

Igaz! Ezúttal még csak erkölcsi sikert. De megtört a jég, a dermesztő tetszhalál, mely az ellenforradalom és a szociáldemokrata bérencmunka következtében a magyar proletariátust bénította.

Minden proletár tudta: a frankhamisítás[1] az ellenforradalomból sarjadozott.

Minden proletár tudta: a frankhamisítás még csak fokozni fogja az amúgy is elviselhetetlen nyomort. És minden osztálytudatos proletár tudta, hogy a frankhamisítás rendszerével csak a munkásság

[1] Lásd e kötet 319. old. 1. számú jegyzetét.

tömegereje számolhat le. Kedvezett a történelmi pillanat. Csak ki kellett használni.

A munkáspárt harcba hívta az üzemek munkásságát. A szociáldemokrata párt is úgy tett, mintha harcra készülne. De húzta-halasztotta a támadást, sőt belement a titkos vizsgálatba is: ismét meghajolt Bethlen előtt. Ennek következtében a munkások egy részében viharzott az elkeseredés, de másik részében lelohadt a harci kedv.

A szocialista munkáspárt ragadta kezébe a zászlót. Harcbahívása lelket öntött a munkástömegekbe. Bizonyítja ezt, hogy dacára vezetőségünk lefogásának, több mint ötven elvtárs elhurcolásának, dacára minden megfélemlítésnek — ezrek mentek ki március 7-én tüntető sétára a budapesti utcákra; és ha a hosszú felvonulási vonalon a járdákon szét is szóródott a tüntető munkásság — a tüntetés rányomta bélyegét az egész városra.

Az a hatalmas katonai felvonulás, melyet a talaj nélküli kormány hatalmi erejének fitogtatására rendezett, csak azt bizonyítja, hogy a munkásság ismét hatalmi tényező ebben az országban. De a munkásságnak csak egy része mozdult még meg. A szociáldemokrata párt híven őrködött a Genfben fiaskót fiaskóra arató miniszterelnök belföldi presztizsének sértetlenségén. Azért kezelik most jó fiúként. Azért tarthat még emlékgyűlést is Petőfi szobránál, amikor a Munkáspártnak még pártnapjait is megzavarják. Bele kell vinni a proletár köztudatba, hogy minél nagyobb munkástömeg áll harckészen a zászló alá — annál diadalmasabban nyomul előre a munkásság ügye.

Az első roham sikerrel járt! A munkásság széles rétegeinek jött meg a bizalma, a győzelembe vetett hite. Új harcra kell sorakoznunk! A frankhamisítás, az ellenforradalmi üldözések, az éhhalál, a szabadságtiprás rendszere ellen sorba kell állítani minden erőt.

A legközelebbi harci szakaszban fokozatosan érvényesüljön hármas szervezési jelszavunk:

Be a szakszervezetekbe! Minél inkább tér meg a munkások politikai harckészsége, annál inkább hisznek a gazdasági harcok sikerében is. Magyarországon jelenleg sokkal alacsonyabb a munkabér, sokkal hosszabb a munkaidő, semmint még a tőkés krízis is indokolttá tenné. A tőkések nyeresége állandóan emelkedik. Mégpedig a munkások rovására. Ezért, ahol a munkások harcba kezdenek gazdasági helyzetük megjavításáért — mindenütt sikerrel küzdenek. Induljon meg tehát általános támadás a bérek megjavításáért! Be a szakszervezetekbe! A harcot ott kell folytatni! S ahol a fizetett

alkalmazottak gátat vetnek a harc elé — ellenük is küzdeni kell. És küzdeni kell a szakszervezeti egységért, mert csak egységesen érhető el a siker.

Szövetséget a gyár és a föld robotosai között! Az ipari munkások és a falu dolgozó népe harcos szövetségének nincs az az ellenforradalmi hatalom, mely ellen tudna állni. Munkásnak és parasztnak vállvetve kell küzdeni a kizsákmányolók uralma ellen.

Be a szocialista munkáspártba! A munkáspárt bebizonyította, hogy egyedüli osztályharcos vezetője a magyar proletariátusnak. Igaz! Ma még nem vezetője olyan értelemben, hogy tényleg követné az egész magyar proletariátus. De vezetője abban az értelemben, hogy megmutatja a helyes utat, és hogy bátran, tántoríthatatlanul küzd a proletariátusért. A szociáldemokrata párt „vezérei" még mentelmi joguk köpenyegében sem mertek kimenni az utcára, mikor híre jött, hogy a munkanélküliek tüntetést rendeznek. A munkáspárt vezetősége tisztában volt vele, hogy üldözésben lesz része, amiért harcba hívja a munkásságot. De nem félt semmi rendőrönkénytől. És a jövőben sem fog visszariadni, semmi jogtalan üldözés, toloncházi meghurcoltatás dacára sem. Minden proletárnak csatlakozni kell a munkáspárthoz, hogy valóban tömegszervezetté válva, egyre nagyobb eredményeket vívhasson ki a proletariátus érdekében.

Folyjon a harc kitartóan, bátran a proletariátus felszabadításáig!

Testvéri üdvözlettel
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 12/1926. III. 2090.

119

1926. március 18

A SZEGEDI RENDŐRFŐKAPITÁNY JELENTÉSE A BELÜGYMINISZTERHEZ A MUNKANÉLKÜLIEK MOZGALMÁRÓL

Nagyméltóságú m. kir. Belügyminiszter Úr! Tiszteletteljesen jelentem Nagyméltóságodnak, hogy a csongrádi rendőrkapitányság vezetőjének utólag tudomására jött adatok szerint folyó évi március hó 5-én, a szociáldemokrata alapon álló csongrádi munkásság részéről Turi István földmunkás szakszervezeti elnök és Oláh Mihály

szövetkezeti ügyvezető, egyben városi képviselőtestületi tag, megjelentek Csongrád város polgármesterénél és a munkanélküliség ügyében kérdéseket intézvén hozzám, lényegileg aziránt érdeklődtek, hogy a város igyekszik-e és mily módon a munkanélküliség csökkentésére. A kéttagú küldöttség a polgármester válaszát, amely a közeljövőben meginduló közmunkák során munkaalkalmakat helyezett kilátásba, tudomásul vette. A csongrádi munkásság e két vezetőjét nem kísérte ezen útján a munkásság csoportja, tüntető jellegű csoportosulás nem is történt. A fővárosi és vidéki lapok tudósításai szerint ezzel majdnem egyidejűleg mind a fővárosban, mind pedig a vidéken, pl. Győrött és Miskolcon, előre megrendezett módon utcai tüntetésekkel csináltak zavart a munkanélküliek. A fővárosban a népjóléti és munkaügyi minisztérium épülete előtt lezajlott tüntetésről az újságok szerint megállapíttatott, hogy azt a Vágiféle kommunista párt rendezte, a miskolciról szintén megállapítást nyert, hogy azt a Vági-párt ottani exponense inscenálta [rendezte], akit a miskolci rendőrkapitányság le is tartóztatott. A győriről ez mindeddig nem volt ugyan megállapítható, de a lapok közlése szerint az ottani szociáldemokrata párttitkár a készülő tüntetésről semmit se tudott, őt már csak a tüntetés folyamán hívták ki az utcára azzal, hogy a munkásság egy nagyobb csoportja tüntet. Ebből valószínűnek látszik, hogy a győri utcai demonstrációt sem a szociáldemokrata párt rendezte, hanem közelfekvő gyanú szerint ott is a Vági-féle kommunista párt keze működött közre. Bár eddig nem sikerült bizonyítékot szerezni aziránt, hogy a csongrádi, egyelőre békés küldöttség alakjában való megmozdulás szintén Vágiék kezdeményezésére történt-e, a csongrádi rendőrkapitányság vezetője hatósági területén ez irányban nyomozott és állandó, éber figyelemmel kíséri az egyes jelenségeket. Minthogy ez a figyelmet érdemlő akció, mely az ország több városában úgyszólván egyidőben és látszólag egységes kezdeményezésre ezúttal a munkanélküliek megszólaltatását és utcai tüntetéseket eredményezett, nyilvánvalóan az első lépés egy komolyabb és nagyobb arányú szocialista, esetleg kommunista megmozdulás felé, célravezető volna, ha az ország összes rendőrhatóságai által beszerzendő adatokból megállapíttatnék, hogy mely városokban és helyiségekben volt körülbelül ezekkel egyidőben folyó évi március hó elején hasonló küldöttségelés vagy tüntetés, és ezek kezdeményezői vagy rendezői rendőrhatóságonkint puhatoltatnának, mert az így összegyűlő adatokból tiszta képet nyerve, a további eshetőségek mellőzése végett, hathatósabb intézkedések volná-

nak tehetők. Ezen cél érdekében hatóságom területén a nyomozást máris folyamatba tettem, eredményét Nagyméltóságodnak jelenteni fogom.

Szeged, 1926. március 18. Szalay s. k. rendőrkerületi főkapitány.

Sokszorosított kiadmány. — PI Archívum. BM rend. sor. 3626/1926. VII. res.

120

1926 május

RÉSZLET
AZ „ÚJ MÁRCIUS"-NAK A SALGÓTARJÁNI BÁNYAMUNKÁSOK MEGMOZDULÁSÁRÓL ÍROTT CIKKÉBŐL

Nyolcezer éhes, rongyos, elszánt salgótarjáni bányamunkás masírozott Budapest ellen. Két esztendő előtt még valamennyien szervezettek voltak, ma alig egy tizedrészük az. Hat esztendő óta nem múlt el egyetlen esztendő, hogy bérmozgalmat ne indítottak volna nagyobb darab kenyérért, hat esztendő óta számtalanszor harcba szállottak a salgótarjáni munkáscsaló munkarendszerek ellen, de a szakszervezet mindannyiszor bebizonyította, hogy a „gazdasági helyzet a harcra nem alkalmas". Hat esztendő óta a Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársaság évről évre jelentette, hogy a munkások teljesítménye állandóan emelkedik, és már két esztendő előtt úgy szólt a büszke jelentés, hogy a termelés a békebelit meghaladja. Hat esztendő óta minden esztendőben több volt a részvényesek osztaléka, 1924-ben a Viktória Gőzmalom mellett a salgótarjáni mérleg tündökölt legbeszédesebben, és a legújabb statisztika szerint az Általános Kőszénbánya Részvénytársaság minden képzeletet felülmúló, a békevagyont meghaladó pengőmérlege után talán a második helyen ragyog a „Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársaság" aranymérlege.

A salgótarjáni munkás sorsa meg évről évre rosszabb lett. Pedig már 1923-ban panaszolta küldöttségük, hogy „világéletében rosszabb sora nem volt a salgótarjáni bányamunkásnak". Pedig akkor még nem volt munkanélküliség, megrövidített munkaidő mellett való dolgozás. Akkor egy esztendőben egy családnak jutott egy pár lábbelire, most „egy esztendő óta a hattagú család egyetlen tagja sem jár már cipőben". Aki még dolgozik, két-három napot dolgozik, és alig keres többet egyszázezer koronánál, aki hosszú hónapokon

át munkanélküli, az családjával együtt gyökeret rág, hogy éhen ne pusztuljon.

Egy esztendő óta szinte napról napra biztatták őket, hogy javulni fog a helyzet, és hónapról hónapra újabb százaknak mondtak föl. Olyanoknak is, akik 25 esztendő óta túrják a földet, és termelik a szénből az aranyprofitot. Április közepén újabb százakat bocsátottak el. Arról is volt szó, hogy ezentúl három nap helyett csak két napig dolgoztat a társaság, mert az államvasutak a megrendelést még redukálják.

Három hónap óta valósággal forrongott Salgótarján dolgozó népe. A „Népszavá"-nak igaza van: a szociáldemokrata párt és a szakszervezet mindent elkövetett, hogy a lázongó munkásságot megnyugtassa. A párt küldöttei, a szakszervezet emberei versenyeztek Csóka Vendellel,[1] hogy bebizonyítsák azt, hogy minden hiábavaló, most „semmit sem lehet tenni". Minden analfabéta közgazdasági tudósnak és statisztikusnak csapott föl és órák hosszat bizonyítgatta az éhségtől szédülő munkásoknak és munkásasszonyoknak, hogy a magyar szénbányák sorsa, válsága siralomraméltó. Megmagyarázták, hogy a teljesített műszakok száma az összes föld alatti és külszíni munkáknál 1924. évhez képest 29 százalékkal esett, hogy nemcsak Salgótarján szenved, hanem az egész magyar bányamunkásság, hogy a bányamunkások összlétszáma 1924-ben a 48 ezret meghaladta, 1925-ben 35 ezer volt, hogy a bányák majdnem egymillió tonnával termelnek kevesebbet 1925-ben, mint 1924-ben termeltek.

Klárik Ferenc országgyűlési képviselő még azt is kifejtette, hogy mindennek az oka Trianon és főleg a csehek, akik elrabolták Magyarország nagy részét, ahová, ha nem lenne cseh uralom, most lehetne szenet szállítani. Ezt az ellenséget kell hát elpusztítani.

Aztán nem mert senki Salgótarjánba elmenni. Sem a pártvezérek, sem a szakszervezeti vezérek nem mutatkoztak. De annál több lett a csendőr. Mint a vadállatok, úgy rohantak még a munkásasszonyokra is, ha salakra vadásztak. A bányában dolgozókat megbüntették, mert szénnel gazdag salakot hánytak ki a bányából. Min-

[1] Csóka Vendel 1926-ig az Országos Bányamunkás Szövetség elnöke volt. Miután a szakszervezet vagyonával kapcsolatos sikkasztási botrányba keveredett, a munkásság követelésére a Szakszervezeti Tanács kénytelen volt Csókát a szociáldemokrata pártból és a szakszervezetből kizárni. Akkor Salgótarjánba ment, és felhasználva az ottani bányamunkásoknak a szakszervezeti bürokráciával szemben megnyilvánuló elégedetlenségét, a rendőrség megbízásából külön sárga szakszervezetet alakított.

dennap kétségbeesett jelenetek játszódtak le. Már a pap se mert az istennel vigasztalni. A csendőrparancsnok a vállát vonogatta.

De amikor innen is, onnan is elhangzott előbb a suttogás, majd az ordítás, hogy gyerünk Budapestre, kiadta a parancsot, hogy „egy lélek mozdulni ne merjen, mert parancsa van, hogy vérbe fojtsa a lázadást".

És másnap kora reggel nyolcezer ember elindult Budapest ellen. Nem vonszolták éhségtől elgyötört testüket. Úgy mentek, úgy meneteltek, mint a harcra készülő hadsereg.

Budapest ellen. Mert Budapesten érezték az ellenséget. Budapesten van a Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársaság igazgatóságának székhelye. Ott halmoznak aranyat aranyra az ő halálverejtékükből. Budapesten van az a kormány, mely a csontig kiuzsorázást minden eszközzel támogatja, mely előtt a bányaoligarchák szava parancs. Az a kormány, amely ha megmozdulnak, rájuk szabadítja akár az egész ország csendőrségét. Budapesten van az Államvasutak igazgatósága, mely a megrendelt szénmennyiségnek minden hónapban kevesebb százalékát hívja le, de százezer vagont meghaladó mennyiségben importálja a panamaüzletekkel összekötött külföldi szenet, és a panama érdekében mindenféle kedvezmény megvonásával akadályozza meg a magyar szén kiviteli lehetőségét. De Budapesten trónol Peyer Károly is, a Bányamunkás Szövetség diktátora, aki váltig azt bömbölte trónusáról az éhezőknek, hogy „semmit sem lehet csinálni".

Salgótarján munkáshadserege vonult a budapesti kizsákmányoló, kiuzsorázó, vérig üldöző, telhetetlen kapitalista ellenség és annak segítői ellen.

Nem koldusrongyaikat akarták megmutatni Budapest utcáin, nem szánalmat akartak kelteni, de mint polgári lapok tudósítói is megírták, „azt akarták megkérdezni az illetékesektől, hogy mehet-e ez így tovább?"

Az első hírre minden kéznél levő csendőr megmozdult. Szuronyszegezve kerítették be a salgótarjáni ellenséget. De megmozdult minden kéznél levő szakszervezeti és szociáldemokrata pártbeli alkalmazott is, hogy „eltérítsék az elszánt bányászokat veszélyes vállalkozásuktól".

A budapesti ellenség egy perc alatt megérezte, hogy dübörög a föld. A szájhős banda minden porcikájában remegett a felelősségre vonástól. Rakovszky belügyminiszternek harmincöt ezer csendőre és rendőre van. Ágyúja és gépfegyvere is töméntelen. Salgótarjáni csendőrparancsnokával együtt halotthalvány lett a 8000

fegyvertelen, hatalmas elhatározást jelentő megmozdulására. A magyar parlamentben nem tárgyaltak. A miniszterelnökség és a kereskedelmi minisztérium telefonja csak Salgótarjánból vett és csak oda adott üzenetet.

Egy napig tartott, míg a helyi hatóságok és a bürokrácia rá tudták szedni a bányászokat. A megállapodás szerint tizenkét tagú küldöttséget választottak, hogy az menjen Budapestre, a tömeg meg térjen vissza Tarjánba. Ígértek eget-földet, de a tömeg legnagyobb része azért újra elindult Budapest felé. Ezeket a csendőri brutalitás hajtotta vissza.

Mikor a tömeg visszatért és a tizenkettes bizottság elindult, „Budapest" fellélegzett. Ennek megfelelően fogadta Walkó kereskedelmi miniszter a tizenkettős bizottságot.[1]

Új Március, 1926 május. A salgótarjáni földindulás.

121

1926 szeptember

AZ MSZMP XX—XXI. KER. BIZOTTSÁGÁNAK FELHÍVÁSA A MÁRIA VALÉRIA-TELEP LAKÓIHOZ: GYŰLÉSEN BESZÉLJÉK MEG A MUNKANÉLKÜLISÉG ÉS A LAKÓVÉDELEM KÉRDÉSEIT

Munkások! *Munkásasszonyok!* *Szocialisták!*

A demokratikus blokk városházi uralmának második évében,[2] polgármester választás előtt, mikor a munkások és a dolgozó kis-

[1] Budapestre jött egy 12 tagú bányászküldöttség Peyer Károly vezetésével Walkó kereskedelmi miniszterhez és Vass József népjóléti miniszterhez tárgyalni a bányászok ügyében. Peyer az egész tárgyalást úgy irányította, hogy a bányászok bér- és egyéb követelései teljesen háttérbe szorultak, s a kívánságokat arra szűkítette, hogy a kormány korlátozza a külföldi szén behozatalát, s gondoskodjon a magyar szén eladásáról a hazai piacon. Ezekkel a követelésekkel természetesen a bányaigazgatóság is egyetértett. A két miniszter semmitmondó ígéretekkel rázta le a küldöttséget. Mind a kormány, mind a bányaigazgatóság visszautasította a munkanélküli-segélyt, amelyet a salgótarjániak elkeseredetten követeltek.

A továbbiakban a cikk elemzi a bányászok nyomorúságos helyzetét Magyarországon, szembeállítja a Salgótarjáni Kőszénbánya óriási vagyonával. Méltatja a salgótarjáni bányászok hősies harcát, megmutatva e harcban a jobboldali szociáldemokrata vezetők áruló szerepét.

[2] Utalás az 1925 májusi törvényhatósági választásokra, amelyben a szociáldemokrata párt és a vele szövetkező liberális ellenzéki pártok az ún. „demokratikus blokk" a 250 törvényhatósági bizottsági mandátumból 128-at megszerzett.

polgárok érdekeit senki sem védi, mikor a munkanélküliség dacára a hangos síppal, dobbal bejelentett nagy beruházásoknak nem csökkent, a Mária Valéria-telep lakói a legnagyobb nyomorúságban élnek.

Embertelenül kis szobákban 8—10 ember van összezsúfolva, több család, férfiak, nők, gyerekek. A demokratikus és keresztény város egy szoba és fél konyháért havi 400 000 koronát kér a munkanélküliségtől amúgy is sanyargatott dolgozóktól. De ez nem elég! Az új telepen emelik a lakbért, még többet akarnak kipréselni a lakóktól, és most mindenki előtt világos, hogy a főváros és Suhajda úr édestestvérek.

A nyári felhőszakadás összerombolta a 62, 64 és 65-ös barakkokat, megrongálta a csatornázást, de erre nincs pénze a szeretettől csöpögő Sipőczöknek, akik csak 360 milliót vágtak zsebre fejenként a BSZKRT-nál. Az új szükséglakásokban, amik most épülnek, még klozett sincs, és nehogy valami egészséges legyen, egy szoba területét 3 négyzetméterben szabták meg.

A telepen nincs iskola! 227 leány és 170 fiúgyermeknek a fél óra járásnyira lévő Gyáli úti iskolába kell bejárni és a IX. kerületi iskolaszéknek még csak eszébe sem jut ezeken az állapotokon javítani.

A telepen nincs orvos! A betegek nem részesülnek kellő orvosi segítségben.

A telepen nincs gyógyszertár! Kispestre kell menni orvosságért.

Ha ezeken a bajokon segíteni akartok, és nyomorúságotokat meg akarjátok szüntetni, csatlakozzatok tömegesen a Magyarországi Szocialista Munkáspárthoz, mely egyedül harcol a munkásság életének megjavításáért.

Munkások! *Kispolgárok!* *Szocialisták!*

1926. szeptember 22-én szerdán este 7 órakor a Pócs-féle vendéglőben (a telepen) nyilvános népgyűlést tartunk a következő napirenddel:

1. Munkanélküliség kérdése.
2. Lakóvédelem.
3. Gazdasági és politikai helyzet.

Védelmet a lakóknak! Munkát a munkanélkülieknek! Egyesülési, gyülekezési és sajtószabadságot!

Most mikor harcba szólítunk minden osztályharcos munkást,

akkor családjaitokért, gyermekeitek jövőjéért indultok a küzdelembe. Gyűlésünkre jöjjetek el tömegesen. Mutassátok meg a munkásság egységes erejét!

Testvéri üdvözlettel
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt
XX—XXI. vál. ker. szervező bizottsága

Helyiségünk: IX., Lónyai u. 34.
Pártnap: szerdán este 7—9-ig.

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 12/1926. IX. 2101.

A KMP ÉS AZ MSZMP A MUNKÁSOSZTÁLY EGYSÉGÉÉRT, A SZAKSZERVEZETEK VÉDELMÉÉRT

(122—126)

122

1926. október 28

AZ MSZMP FELHÍVÁSA A MUNKÁSEGYSÉG MEGTEREMTÉSÉNEK ÉRDEKÉBEN A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT XXIV. KONGRESSZUSÁHOZ[1]

Tisztelt Elvtársak!

Azt hisszük, hogy a magyar munkásosztály nagy többségének érzelmeit és akaratát fejezzük ki akkor, ha azzal fordulunk hozzátok, hogy fogadjátok el a munkásság osztályharcos egységfrontjának helyreállítására irányuló javaslatunkat. Azt hisszük, hogy az idő sürget és a munkástábor akcióegységének megteremtésére ütött az utolsó óra. A reakció az egész munkásosztály osztályharcos szervezeteinek megsemmisítésére tör pártkülönbségre való tekintet nélkül. A demokrácia teljes hiányát, az államhatalom birtokában levő nagybirtokosok és nagytőkések fokozódó politikai és gazdasági nyomását a szociáldemokrata pártban tömörülő munkások ugyanúgy érzik, mint azok a munkások, akiket a Magyarországi Szocialista Munkáspárt egyesít soraiban. A főrendiház és rajta keresztül a Habsburgok trónjának visszaállítása merénylet a dolgozó nép ellen, merénylet a demokrácia ellen, kísérlet arra, hogy a magyar uralkodó osztályok végképp eltemessék a munkásság és parasztság igényeit

[1] A Magyarországi Szociáldemokrata Párt XXIV. pártgyűlése 1926. október 31, november 1—2-án ülésezett.

és követeléseit. Ez ellen a merénylet ellen az ellenzéki polgári pártok alig-alig emelik fel tiltakozó szavukat. A Bethlen-kormánnyal szemben, mely az ezerholdasok, püspökök, virilisták[1] reakciós parlamentjét akarja megteremteni a felsőházi javaslattal, nem a dolgozó nép demokratikus követeléseit szegezik szembe, hanem a „teljes jogfolytonosság" reakciós álláspontját. Apponyi Albert vezérsége után futnak, és nem mernek kiállni — még a parlament porondján sem — a dolgozó nép valamennyi demokratikus követelését összefoglaló és kifejezésre juttató jelszóért; a demokratikus köztársaságért! A Szociáldemokrata Párt napról napra tapasztalhatja, hogy a polgársággal való szövetsége homokra épült. A polgármesterválasztás eseményei, a főrendiházi vita lefolyása, Rassay agitációja, egyre nyilvánvalóbbá teszik, hogy a polgári pártok számára a munkásságot képviselő szociáldemokrata párttal való koalíció mind terhesebb lesz. Csak a munkáspártok egységfrontja, csak a Magyarországi Szociáldemokrata Párt és a Magyarországi Szocialista Munkáspárt harci koalíciója az, mely a magyar dolgozók milliós táborát csatasorba tudja állítani a reakció és a Habsburg-pereputty nyakunkra ültetésének fokozódó veszedelme ellen.

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt vezetősége 13-án kelt levelében egységfrontot ajánlott fel a Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetőségének.[2] Erre a levelünkre mind a mai napig nem érkezett válasz. Most megismételjük ezt az ajánlatunkat és a XXIV. pártgyűlés küldötteihez fordulunk. Kérdezzük: akarjátok-e a munkásegységet, az egységes harcot a köztársaságért!

Az államforma kérdésében való népszavazás kierőszakolásáért!

Akarjátok-e a dolgozók egységes erejét szembeszegezni a nagybirtokosok és nagytőkések népnyomorító uralmával!

Testvéri üdvözlettel
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 12/1926. X. 2107.

[1] A legtöbb adót fizetők, akik vagyonuk révén a községi, városi, megyei törvényhatóságok tagjai voltak az úri Magyarországon.

[2] A Magyarországi Szocialista Munkáspárt pártválasztmányának 1926. évi október 10-én tartott ülése határozatot hozott arról, hogy az MSZMP levélben egységfrontajánlatot tesz a Magyarországi Szocialdemokrata Párt vezetőségének. Erről szóló jegyzőkönyvet és az MSZDP-nek küldött levelet lásd PI Archívum F: 643. 53. ő. e.

1926. november 15

AZ MSZMP RÖPLAPJA HARCI EGYSÉGRE SZÓLÍTJA FEL A MUNKÁSOKAT

Munkások! *Elvtársak!*

Teremtsük meg a munkások harci egységét!

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt a munkásosztály harci egységének megteremtésére hív fel benneteket. A kormány az új választások nyílt szavazásos hadjáratával üt rajta a dolgozókon, hogy a nagybirtokos-nagytőkés reakció uralmának végleges megszilárdítására, a Habsburg-királyság visszaállítására fejbólintó, reakciós többséget toborozzon össze. A nagybirtok és nagytőke szövetségének mai rendszere a dolgozó osztályok: munkások, parasztok, kispolgárok kiuzsorázásának és elnyomásának művét, melyet konszolidációnak nevezett el: most készül megkoronázni. A felsőház visszaállításával, a Habsburgok vérrel mocskolt trónjának restaurálásával végképp el akarja temetni a dolgozó tömegek követeléseit, be akarja verni az utolsó szöget a demokrácia koporsójába.

Csak az egységes munkásosztály húzhatja keresztül a Habsburgokat visszahívó, népnyomorító reakció számításait! Csak az egységes proletárság állhat élére a dolgozók valamennyi rétegének, melynek érdeke a demokrácia kivívása! Csak az egységes munkásosztály tűzheti a parasztság és kispolgárság dolgozó rétegei elé harci célul a köztársaságot, az államforma kérdésének népszavazás útján való demokratikus rendezését!

Munkások! Elvtársak!

A szociáldemokrata párt ma választ elé került. Az elé a választ elé, hogy vajon a Magyarországi Szocialista Munkáspárttal akar-e együtt küzdeni a demokráciáért, a köztársaságért, a népszavazásért — vagy pedig továbbra is részt akar-e venni a polgári pártok szekértolójaként abban a munkában, mely abban áll, hogy a demokrácia egyes foszlányaiért kéregessen. Csak a munkásosztály lehet Magyarországon előharcosa a demokráciának. A polgári pártok nem a mai rendszer megbuktatásáért küzdenek, hanem azért, hogy a dolgozók elnyomásán és kizsákmányolásán épülő hatalomban maguk is részesedjenek. Aki tehát az osztályharcnak és a demokrácia kivívásának érdekeit alárendeli a velük való parlamenti szövetségnek, az árulója a demokráciának, az csak kéreget a reakció-

tól! Aki nem tesz meg mindent, hogy a reakció elleni osztályharc jegyében létrejöjjön az egységes munkásfront, az maga is sírásója a demokráciának, és szállászcsinálója a nagybirtokosok és nagytőkések monarchista, legitimista reakciójának!

A demokráciáért folyó küzdelem mai fordulópontjánál, válaszútjánál a Magyarországi Szocialista Munkáspárt proletárkötelessége volt teljes nyomatékossággal felvetni a proletárság egységfrontjának kérdését.

Munkások! Elvtársak!

A munkásnyilvánosság színe előtt és ellenőrzése mellett akarunk beszámolni arról a kezdeményező akciónkról, melynek célja volt: a munkásosztály harci egységének megteremtése.

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt vezetősége 1926. október 12-én levelet intézett a Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetőségéhez, melyben tárgyalásokra szólítja fel az egységes harc felvételének és programjának megbeszélésére.

Pártunk vezetőségének ez a levele többek között a következőket mondja:

„A Magyarországi Szocialista Munkáspárt vezetősége megkeresi a Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetőségét, hogy küldjön ki a maga részéről a tárgyalások céljaira egy 5 tagú bizottságot. Utasítsa ezt a bizottságot, hogy pártvezetőségünk küldötteivel kezdjen tárgyalást az egységes akciónak, ennek keresztülviteli módjainak és formáinak, mindkét párt által teendő közös intézkedéseknek, a külön-külön is foganatosítható rendszabályoknak megállapítása dolgában... A Magyarországi Szocialista Munkáspártot politikai, taktikai és szervezeti kérdések választják el az Önök által képviselt Magyarországi Szociáldemokrata Párttól... Mindezeknek az elvi és taktikai különbségeknek dolgában pártunk fenntartja azokat a nézeteit, amelyeket programjában, a Szocialista Munkásinternacionáléhoz (II. Internacionálé) intézett beadványában és egyéb alapvető politikai megnyilatkozásaiban kifejtett ezeket a kérdéseket illetően. Úgy hiszi azonban, hogy a magyarországi munkásság gazdasági és politikai helyzetének megjavítását illető egynémely konkrét kérdésben a két párt közösen folytathat akciókat, illetve ilyen egységes akciókra vezetheti Magyarország munkásságát és a többi dolgozó és kizsákmányolt néprétegeket. Ilyen akciónak tartja pártunk az államforma kérdésében való népszavazás érdekében megindítandó akciót, valamint Magyarország köztársasággá nyilvánításáért való tömegmozgalom és parlamenti harc megszervezését!"

Erre a levelünkre két hétig semmiféle válasz nem érkezett. Csak 2 nappal a szociáldemokrata pártgyűlés előtt, akkor, mikor már mind érezhetőbbé vált a pártvezetőség számára is, hogy a kongresszuson utat fog törni és meg fog nyilvánulni a tömegek harcos proletárösztönből fakadó egységakarása, október 28-án kaptunk levelet dr. Farkas Zoltántól, a szociáldemokrata párt kőbányai pártszervezetének végrehajtó bizottsági tagjától, melyben arról értesít, hogy

„... a központi párttitkárságtól nyert felvilágosítás szerint mi akadálya sincs annak, hogy a munkásmozgalom egységének helyreállítását célzó hivatalos tárgyalások megkezdődjenek. A központi titkárság ez ügyben szívesen látja az elvtársakat."

Pártunk vezetősége azonnal érintkezésbe lépett a szociáldemokrata párttitkársággal, melyhez intézett levelében többek között ezt írja:

„A Magyarországi Szocialista Munkáspárt elnöksége mai ülésén foglalkozott dr. Farkas Zoltán elvtárs által hozzánk juttatott azon javaslattal, mely szerint a két párt kezdeményezzen tárgyalást oly platform teremtésére, amelyen a magyar proletárság egyesített erejével megdönthetné a ma uralkodó politikai rendszert. Úgy határozott, hogy elvben elfogadja a tárgyalások felvételét és a mai rendkívüli pártvezetőségi ülésnek ilyen irányú javaslatot tesz, ahol kijelöljük azt a háromtagú bizottságot, mely Önökkel már a holnapi nap folyamán — a saját helyiségükben — megkezdheti a tárgyalást. Amennyiben Önöknek ez a propozíció megfelel, úgy szíves értesítésüket ma (29-én) este 7 óráig a központi titkárságunknál adják át."

A szocialista munkáspártnak ez a gyors válasza úgy látszik zavarba hozta a szociáldemokrata párt titkárságát. A küszöbön álló kongresszus előrelátható egységhangulata arra kényszerítette őket, hogy a szocialista munkáspárttal legalább látszatra tárgyalásokat indítsanak, hogy a kongresszus előtt esetleg felmutathassák az alibi-bizonyítékot: „Íme, rajtunk nem múlt az egység helyreállítása." De a kongresszusi ellenzék leszerelésére szolgáló alibi-bizonyíték szempontjával szemben állott a másik, a sokkal fontosabb szempont; a szocialista munkáspárttal való hivatalos tárgyalásokkal nem szabad megijeszteni Rassayékat, Fábiánt, Ehrlich G. Gusztávot, Bárczy Istvánt, akik már úgyis csak alkalomra vártak a szociáldemokrata párttal való szövetség felbontására. És a szociáldemokrata párttitkárság rövid lelkitusa után úgy döntött, hogy mindkét szempontnak igyekszik eleget tenni: lakjon jól a kongresszusi ellen-

zék is, de maradjon meg a polgári szövetségesek kegye is. Ezért este 7 órára pontosan megérkezett ugyan a szociáldemokrata párttitkárság levele, melyben bejelenti, hogy:

„... ha az Önök megbízottai felkeresni óhajtanak, szívesen állunk holnap, szombaton reggel fél 9 órakor a párttitkárságban rendelkezésre".

Ugyanakkor azonban Rassayék és Bárczyék felé való szalonképesség megőrzése céljából letagadta a tárgyalásokat kezdeményező dr. Farkas kezdeményezésének és maguknak a tárgyalásoknak hivatalos jellegét. A szocialista munkáspártot, amikor az egységfront megteremtésének legkisebb lehetőségét látta, nem tartották vissza presztizs-szempontok attól, hogy október 30-án délelőtt megjelenjenek a szociáldemokrata párttitkárságon, és Büchler Józsefnek, Mónus Illésnek és Pajor Rudolfnak átnyújtsák a Magyarországi Szocialista Munkáspárt konkrét javaslatait arról az akcióprogramról, melynek egyes követeléseinek elfogadásával meg lehetne teremteni a Magyarországi Szociáldemokrata Párt és a Magyarországi Szocialista Munkáspárt között az osztályharc jegyében az együttműködést. A két munkáspárt harci koalíciójának megteremtését célzó javaslatunk szó szerinti szövege így hangzik:

„A Magyarországi Szocialista Munkáspárt megbízottai a Magyarországi Szociáldemokrata Párttal való és a magyarországi munkásosztály egységfrontjának megteremtésére irányuló tárgyalások alkalmával a következőket bocsátják előre: 1. A tárgyalások célja: megtenni az első lépéseket abban az irányban, hogy a két magyarországi munkáspárt — a magyar uralkodó osztályok és a Bethlen-kormány által képviselt hatalmi rendszer elleni harc jegyében — egységes program alapján a munkásság egységes harcát közösen megszervezzék és közösen vezessék. 2. Az MSZMP megbízottai elvileg nem ellenzik a két munkáspártnak osztályharcos program alapján való egyesítését. Kijelentik azonban, hogy egy ilyen egyesülésnek elvi, politikai és taktikai egység kell hogy az alapja legyen, mert csak ebben az esetben lehetne a magyar proletárság egységes pártja valóban osztályharcos párt, melyet nem bénítanak folytonosan párton belüli ellentétek, és amelyik ily módon a magyar munkásság osztályharcát valóban vezetni tudná. A Magyarországi Szocialista Munkáspárt megbízottai azonban nyíltan kijelentik, hogy a pártjukba tömörült munkástömegek változatlanul a legmélyebb bizalmatlansággal viseltetnek a szociáldemokrata párt vezetősége és annak politikája ellen. Ezt a bizalmatlanságot csak lépésről lépésre lehetne eloszlatni, úgy, hogy a szociáldemokrata párt vezetősége

bebizonyítja, hogy az osztály-együttműködés politikájával, mely 1925-ben a magyar proletárság szervezeti egységének kettészakadására vezetett, valóban szakított. Ennélfogva az MSZMP megbízottai kijelentik, hogy a szervezeti egység megteremtésének előfeltételét — számos eddigi konkrét javaslatunk értelmében — a két munkáspárt akcióegységének megteremtésében látják. Csak a következetes osztályharc jegyében folytatott közös akciók teremthetik meg azt az atmoszférát, mely a szervezeti egyesülés elengedhetetlen feltétele. 3. Az MSZMP megbízottai a következő program alapján javasolják a két munkáspárt akcióegységének, egységfrontjának megteremtését: a) Az országos politikában a szociáldemokrata párt szakít a polgári liberális ellenzéki pártokkal való együttműködésével és a munkásság és parasztság szövetségének programja alapján, annak megvalósítására blokkot létesít az MSZMP-vel. Ezt a két párt közös kiáltványban adja tudtára az ország dolgozó népének; b) Az MSZMP és a Magyarországi Szociáldemokrata Párt közösen küzdenek a parlamenti és parlamenten kívüli eszközökkel, új földreformért, egyházi és világi nagybirtok kisajátításáért és annak a parasztság közt való felosztásáért a földbirtokok állami kártalanítása alapján; c) Az MSZMP és az MSZDP a Habsburg-restauráció elleni következetes harc érdekében az államforma kérdésének népszavazás útján való demokratikus rendezéséért, a köztársaságért közösen küzd! d) Az MSZDP kilép a budapesti városházi demokratikus blokkból, mindent elkövet a budapesti városi képviselőtestület feloszlatása és új választások kiírása érdekében. Az új választásokra az MSZMP és az MSZDP blokkot létesít, és az új városi képviselőtestületben önálló proletár-községpolitika alapján együttműködik; e) Az MSZDP minden befolyását latba veti a szakszervezetek egységének biztosítására és helyreállítására. Ennek érdekében utasítja a szakszervezetekben működő tagjait az ellenzéki magatartásuk miatt kizárt munkások visszavételére. A Bánya- és Kohómunkásszövetség egységének helyreállításáért mindent megtesz és az egység megteremtésének érdekében személyi áldozatokat is hoz a szakszervezet vezetőségében; f) Munkaalkalmak teremtésének érdekében az MSZDP és az MSZMP közösen küzd a Szovjetunió jogi elismeréséért és az orosz—magyar kereskedelmi szerződés megteremtéséért. 4. Az MSZMP megbízottai kijelentik, hogy a magyar munkásosztály valamennyi dolgozó rétegének érdeke azt követelné, hogy az SZDP és az MSZMP között a fenti kifejtett program összességének alapján jöjjön létre az akcióegység. Hogy bebizonyítsák azonban, hogy a magyar dolgozók ér-

dekében és a munkáspártok egységfrontjának előmozdítására elvi álláspontjuk fenntartása mellett minden tisztességes engedményre hajlandók; a két munkáspárt egységének minimális programjaként a következőket jelölik meg: a) az MSZMP és az MSZDP közösen harcot indít a teljes gyülekezési és egyesülési szabadságért — beleértve a kommunista párt szervezkedési szabadságát is —, sajtószabadságért, az esküdtszékek visszaállításáért és az államforma kérdésének népszavazás útján való demokratikus rendezéséért és a köztársaságért, ebből a célból közösen szervezi meg a köztársaságért való tömegakciót. (Közös gyűlések a két párt szónokaival.) A népszavazás érdekében tömegakciót indít. Ennek érdekében haladéktalanul hozzálát az államforma kérdésében aláírások gyűjtéséhez. Közös akcióbizottságokat alakít az aláírások gyűjtéséhez és a köztársaságért való tömegharc megszervezésére. A 8 órás munkanap törvénybeiktatásáért, szociálpolitikai törvényhozásért folyó tömegakciónak megszervezésére, b) az MSZDP és az MSZMP közös harcot indít az új földreformért az egyházi és világi nagybirtok kisajátítása és a dolgozó parasztság között való felosztása alapján; c) a közelgő választásokon a két munkáspárt blokkot alakít, és közösen vívja meg a választási harcot."

Büchler, Pajor és Mónus tudomásul vették pártunk megbízottainak előterjesztését azzal, hogy nekik sem tárgyalásokra, sem döntésre joguk nincs, javaslatainkat a pártvezetőség elé fogják terjeszteni, melynek válaszáról a kongresszus után rövidesen értesíteni fogják a szocialista munkáspárt vezetőségét.

A szociáldemokrata párt vezetősége azonban már magán a kongresszuson megadta a választ. A kongresszuson utat tört a munkástömegek vágya és akarata: meg kell teremteni a munkásság egységét! A pártvezetőség nem mert nyíltan szembehelyezkedni ezzel az elemi erővel jelentkező s a tömegek ösztönös vágyát kifejező hangulattal. Maga Farkas István ajánlotta elfogadásra a XI. pártszervezetnek az egység helyreállítását célzó indítványát.

De a szociáldemokrata vezérek úgy „támogatták" az egységet, mint ahogyan a hóhér kötele „támogatja" az akasztott embert. Farkas István is, Propper Sándor is a munkásság egységfrontjának megteremtését odáig „egyszerűsítették" le, hogy a szociáldemokrata párt „kapui nyitva állnak", hogy a „pártba való belépés, vagy nevezzük visszatérésnek, mindenki számára nyitva áll, aki a párt programját magáénak vallja". Régi szokása minden rendű és rangú Bodónéknak, hogy másról beszélnek, mikor a bor árát kérik tőlük.

Munkások! Ha komolyan akarjátok a munkásegységet, akkor ne

engedjétek a harci egység megteremtését farizeus [álszent, képmutató] módra elgáncsolni azzal, hogy a két munkáspárt harci együttműködésének kérdését áttolják a szociáldemokrata pártba való „visszatérés" vágányára! A szocialista munkáspárt nyíltan és félreismerhetetlen határozottsággal kijelenti, hogy szó sem lehet a szociáldemokrata pártba való „visszatérésről". A Szocialista Munkáspárt önállósága és akciószabadsága az egész magyar munkásmozgalomnak érdeke és értéke. A Magyarországi Szocialista Munkáspárt a szociáldemokrata párt osztály-együttműködő: az osztályharcot a parlamenti koalíciók és paktumok tál lencséjéért alkuba bocsátó politikájával szemben azonban a magyar munkásosztály történelmi hivatását, felszabadulási akaratát, szocialista osztályharcát képviseli. A Szocialista Munkáspárt árulást követne el a magyar munkásosztállyal szemben, ha lemondana önállóságáról, a szociáldemokrata párt felemás, ingadozó, kispolgári és áruló politikájának állandó kritikájáról, ha lemondana arról, hogy megszabadítsa a magyar proletárságot a szociáldemokrácia osztály-együttműködő politikájának mérgező befolyásától, ha lemondana arról, hogy a következetes osztályharc szellemét, politikáját és taktikáját diadalra juttassa a magyar munkásmozgalomban. Pártegység? Igen, de csak egységes osztályharcos program és osztályharcos gyakorlat alapján. A szocialista munkáspárt nyíltan kijelenti, hogy a pártegység helyreállításának valamennyi előfeltétele hiányzik.

De az egység helyreállításáról, a szociáldemokrata pártba való „visszatérés" útján csak az beszél, aki a két munkáspárt harci blokkjának, konkrét célokért való harci együttműködésének akar gáncsot vetni. Propper, Peyer, Farkas pápábbak akartak lenni a pápánál, nem akartak megelégedni a munkásegységnek azzal a szerényebb és kezdetibb formájával, amit a két munkáspárt harci koalíciója jelent. Azért beszélnek a pártegységről, hogy a munkásság harci egységének kioldhassák az életét. Azért markolnak látszólag sokat, hogy ne kelljen valóságosan megfogni a keveset sem!

Elvtársak! Ne engedjétek félrevezetni magatokat, ne engedjétek, hogy a szociáldemokrata pártba való farizeus visszahívogatással a szociáldemokrata vezetők eltemessék a munkásegységfrontnak minden munkás számára életbevágóan fontos és életbevágóan sürgős kérdését. Kérdezzétek meg Farkas Istvánt és társait, hogy miért tekintik csupán „taktikai kérdésnek" a polgári pártokkal való koalíciót, ugyanakkor, amikor a Szocialista Munkáspárttal való harci koalíciót, „elvi" lehetetlenségnek tartják? A Szocialista Munkáspártnak megfordított az álláspontja: a demokráciát eláruló pol-

gári pártokkal való együttműködés elvi lehetetlenség, ugyanakkor, amikor a mindjobban előnyomuló reakció elleni forradalmi harc taktikai szempontjai parancsoló szükségességgé teszik a két magyarországi munkáspárt harcos összefogását.

Munkások! Elvtársak!

Tűzzétek napirendre mindenütt, üzemekben, szakszervezetekben, pártszervezetekben a munkásság egységfrontjának, a munkáspártok harci koalíciójának kérdését! Vitassátok meg mindenütt a szocialista munkáspártnak a szociáldemokrata párt vezetőségéhez eljuttatott javaslatát és akcióprogramját az egységfront megteremtésére. Foglaljatok állást az egységfront mellett!

Kérdezzétek meg a szociáldemokrata párt vezetőit, hogy miért tudnak Rassayval, Bárczyval, Erlich G. Gusztávval blokkot kötni életre-halálra, és miért nem tud az osztálytudatos munkások harcos pártjával, a Magyarországi Szocialista Munkáspárttal? Kérdezzétek meg tőlük, hogy komolyan gondolják-e, vagy pedig csak üres szóbeszéd az, hogy küzdeni akarnak a köztársaságért! Új földreformért!

Kényszerítsétek őket, hogy ezekért a követelésekért, melyeket szavakkal ők is hangoztatnak, tettekkel is küzdjenek egységfrontban a Magyarországi Szocialista Munkáspárttal!

Szocialista üdvözlettel:
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 12/1926. XI. 2112. II.

124

1926. december 2

AZ MSZMP RÖPIRATÁBAN NYILVÁNOSSÁGRA HOZZA KÁROLYI MIHÁLYNAK A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT VEZETŐSÉGÉHEZ ÍROTT LEVELÉT, AMELYBEN A FÖLDREFORM, A KÖZTÁRSASÁG ÉS A MUNKÁSEGYSÉGFRONT KÉRDÉSÉBEN FOGLAL ÁLLÁST

A szociáldemokrata párt elhallgatja!

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt Károlyi Mihály következő levelének birtokába jutott:

„A Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetőségének
Budapest

Bármennyire is összeforrtam a magyar proletariátus küzdelmeivel, az emigráció legtöbb éveit hallgatva töltöttem el. Annál nehezebb volt ezt tennem, mert gyakran kellett tapasztalnom, hogy a magyar dolgozó tömegeket, hitem szerint vezéreik nem úgy vezetik, mint ahogy azt a proletárok érdeke megkívánja. De hallgattam, mert lehetőség szerint tartózkodni akartam a kritikától akkor, amikor magam a küzdők sorában nem állhatok.

Ha most ennek dacára megszólalok, teszem ezt azért, mert úgy érzem, hogy a mostani választásoknak döntő szerepük lesz a magyar proletárság közvetlen sorsára.

Hogy a Bethlen-kormány a választások kiírására határozta el magát, világosan azért tette, hogy magának olyan új többséget szerezzen, mellyel a látszat szerint kellő morális súllyal vethesse fel az államforma kérdését. Aminthogy nem ötletszerűen történt a főrendiház felfrissítése, úgy az új választások is ugyanezt a célt szolgálják, a Habsburg-restaurációt. Hogy ennek jegyében fog összeülni az új parlament, azt nemcsak én mondom, hanem maga a szocialista párt választási felhívása is kénytelen megállapítani az okozati összefüggést a főrendiház[1] felállítása és a Habsburg-restauráció között.

Így látva a helyzetet, valóságos megdöbbenés fogott el, amikor a szociáldemokrata pártvezetőség választási felhívását olvasva, abban a köztársasági államforma egyenes és nyílt követelésének felállítását nem találtam. E legfontosabb kérdés körül csak kertel a választási felhívás és mesterségesen szerkesztett hátsó ajtókon át akar menekülni a kérdés nyílt és brutális feltevése elől. A felhívás az általános választói jog követelését tolja előtérbe és csak a titkos választójog kivívása után akarja követelni a népszavazást az államforma kérdésében, valamint a köztársasági agitáció szabadságát. A pártvezetőség, ahelyett, hogy az egész magyar élet legégetőbb kérdését, a köztársaság követelését írná zászlajára, a tanszabadságot, az ingyenes népoktatást, s ilyenforma üdvös, de ma Magyarországon nem sorsfordító problémákat állít a harc homlokterébe. Természetszerűleg én is azt tartom, hogy az államforma kérdését csak valóságos plebiszcitum [népszavazás] alapján lehet megállapítani. De ha a taktikai felemlítése szükséges is, a döntő mégis a cél; a köztár-

[1] Az 1926-os parlamenti választások előtt a magyar uralkodó osztályok visszaállították a felsőházat. A Nemzetgyűlés 1926. november 11-én elfogadta a felsőházról szóló törvényjavaslatot. (1926. XXII. tc.)

saság követelésének kifejtése. Mert ugyan mit használ a választójog titkossága, ha ez a parlament már restaurálja a Habsburgokat. Mit használ a Duna—Tisza-csatorna, ha a Habsburgok visszahozásával az ellenforradalmi reakció a magyar dolgozók nyakán marad.

Hasonló keserűséggel látom felhívásukban a dolgozó proletárok másik hatalmas pillérjének elsüllyesztését is. Ez a földreform. Bár az októberi népköztársaságnak az agrárkérdés képezte gerincproblémáját, be kell ismernem, hogy az a néptörvény, mely a földreformról szól, sajnos, magán viselte a kompromisszum jellegét, mely az októberi kormány összetételének volt az eredménye. Sem nem tudtuk elég gyorsan, sem nem tudtuk elég bátran ezt a kérdést megoldani. Ha az októberi népköztársaság kormányában több forradalmi lendület lett volna, ezt a kérdést minden bizonnyal jó pár hónappal előbb dűlőre hozta volna, és a törvény betűjét jobban átitatta volna Dózsa György, Táncsics és Petőfi szelleme. Hogy késtünk és haboztunk, ez volt bukásunk egyik fő oka. És, hogy Önök most nem hogy levonnák az októberi bukás e tanulságait, hanem felhívásukban ahelyett, hogy a földreformot a köztársasággal együttesen követeléseik élére tűznék, éppen csak hogy megemlítik, és hagyják elveszni ezerféle más követeléseik útvesztőjében.

Köztársaság, földreform. Az általános szocialista program integrális követelései mellett ez a harci riadó. Mert minden más kérdés eltörpül e két proletárkövetelés mögött. Mert csak ezek megvalósításával lehet a többi programpontokat is megvalósítani. Mert mi nem akármilyen köztársaságot akarunk, nem olyan köztársaságot, amely csak abban különbözzék a királyságtól, hogy ne a születési, hanem a pénzarisztokrácia monopolizálja benne az államot. Ilyen köztársaságot, ha magát demokratikusnak nevezi is, nem akarunk. Mi valóságos népköztársaságot akarunk olyan földreformmal, mely a föld egész dolgozó népét földhöz juttatja. Földhöz, hogy a kapott földet meg is művelhesse és munkája gyümölcsét ő maga élvezhesse. Mit használ a földreform puszta megemlítése, amikor a földmunkásoknak még szervezkedési joguk sincsen. Ki kell mondanom, épp a szociáldemokrata párt vezetősége volt az, mely tűrte, hogy a kormány ezt a jogot elkobozza. A magyar jövendő útja csak egy lehet: egyesíteni a harcra a falu egész dolgozó népét a városi dolgozókkal. Ez az archimédesi pont, mellyel nemcsak ki lehet emelni a sarkaiból a magyar reakciót, de azt kerékbe is lehet törni. Ha ezt meg nem teszszük, továbbra is az elnyomók maroknyi csapata fog uralkodni a magyar nép felett. Lehet, hogy meg lesz a magyar földmunkások verejtékes robotjaival építve a pártvezetőség kiáltványában köve-

telt Duna—Tisza-csatorna, de ebben a Duna—Tisza-csatornás Pannóniában, mint ahogy Ady mondja, továbbra is jaj annak, aki nem úr és bitang. A szociáldemokrata párt vezetősége elmulasztotta és most is elmulasztja harcba hívni a falu egész dolgozó népét. Elmulasztották megmutatni nekik, hogy minden dolgozó embernek közösek az érdekei és közösek harci céljai. Hogy a város éppoly kevéssé szabadulhat fel a falu nélkül, mint ahogy a falu rabságban marad mindaddig, míg a városi dolgozók ki nem vívják szabadságukat.

Ennek a közös harcnak közös zászlaja a köztársaság. Radikális földreform és köztársaság ma egyet jelent Magyarországon. És a szocialista program megvalósításának ez egyedüli lehetőségét jelenti. Mindez most van fordulóponton a választásokkal; és mindennek a sorsa a választásokkal a szociáldemokrata pártnak — az ország dolgozói legnagyobb pártjának — kezébe van letéve. Nekem, akinek az egész élete összeforrott a magyar földművesség és ipari proletárság küzdelmével, ebben a súlyos órában kötelességem a szociáldemokrata párt vezetőségéhez fordulnom, és Önökön keresztül kötelességem a magyar parasztokhoz és magyar munkásokhoz fordulnom: ismerjék fel erejüket és ismerjék fel érdekeiket, melyek egyek a magyar nép fejlődésének érdekeivel. Az államforma kérdése van napirendre tűzve. Harcoljunk tehát a köztársaságért és harcoljunk a radikális földreformért. Erélytelen harcmodor helyett még mindig nem késő az elszánt küzdelem. Álljon elő végre a szociáldemokrata párt, teremtse meg a köztársaság és a földreform kivívására a magyar proletariátus egységes frontját. Álljon a küzdelem élére és ha maga mellé felsorakoztatja a proletárok tömegét, nem maradhat el a siker, megdönti a magyar ellenforradalom reakcióját és győzni fog! Károlyi Mihály s. k. Paris, 1926. november 26. 242 Boul Raspail."

Ez a levél a Magyarországi Szocialista Munkáspárt álláspontjának tökéletes igazolását jelenti. Károlyi Mihály a szociáldemokrata párttal szemben félreérthetetlenül leszögezi, hogy a szociáldemokrata párt vezetősége elárulja a demokráciáért való harcot, mert elárulja a köztársaság és a földosztás követeléseit, a magyar dolgozók demokráciájának pilléreit. Károlyi Mihály is, mint a Magyarországi Szocialista Munkáspárt, a munkásosztály egységfrontjának megteremtésében, a város és falu dolgozóinak harcos összefogásában látja a magyar proletár-osztályharc útját. Károlyi is, mint a Magyarországi Szocialista Munkáspárt, az októberi forradalomban azt a tanulságot vonta le, hogy nem olyan „népköztársaságért" kell harcolni, melyben a kizsákmányolók az urak, hanem olyan köztársaságért,

amelyben a dolgozók kivívják a nép többségének, a munkásságnak és parasztságnak kormányát.

Munkások! *Elvtársak!*

Nem támogathatjátok azt a szociáldemokrata pártot, mely a demokrácia árulója!

Támogassátok a Magyarországi Szocialista Munkáspártot!

Testvéri üdvözlettel:
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt
VII., Hernád utca 23.

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 12/1956. XII. 2123.

125

1926. december 7

A BELÜGYMINISZTÉRIUM KÖRRENDELETE A KÁROLYI MIHÁLY LEVELÉT NYILVÁNOSSÁGRA HOZÓ MSZMP-RÖPLAP LEFOGLALÁSÁRÓL

A budapesti kir. büntetőtörvényszék vizsgálóbírája 1926. évi december hó 8-án kelt B. 15383/1926/2. számú végzésével Sinka Mihály kiadásában Budapesten 1926. évi december hó 2-án megjelent és a Magyarországi Szocialista Munkáspárt aláírással ellátott „Károlyi Mihály levele a magyar munkássághoz" című nyomtatvány lefoglalását rendelte el.

Erről Címet tudomás és a lefoglalás foganatosítása végett értesítem.

A miniszter helyett:
Issekutz Aurél
helyettes államtitkár

Sokszorosított kiadmány. — PI Archívum. BM rend. sor. 275 106/1926. VII.

126

1927 január—február

AZ „ÚJ MÁRCIUS" CIKKE A SZAKSZERVEZETEK VÉDELMÉRŐL

Nem most tör először a Bethlen-kormány a szakszervezetek életére. Mikor Bethlen legelőször kormányra került, már akkor is a programjába vett „konszolidáció" érdekében hirdette, hogy a szakszervezetek terrorját meg fogja szüntetni minden rendelkezésre álló eszköz-

zel.[1] Nem is fukarkodott a terrorral. A magyarországi munkásság azonban éppen úgy, mint ahogyan a legrémesebb fehérterror első napjaiban, úgy a Bethlen bejelentette konszolidáció hajnalhasadtán is hősiesen ellenállt, és ezen az ellenálláson nemcsak hogy a rendszer terrorja dőlt meg, hanem a szakszervezetek folyton-folyvást erősödtek is. A szakszervezetek össztaglétszáma a Bethlen-uralom elején a 250 000-t meghaladta. Ez napnál világosabban bizonyította, hogy amint Bethlen elődjei gyengék voltak a magyarországi munkásmozgalom védővárainak megsemmisítésére irányuló hadjáratban, úgy a konszolidációt hirdető Bethlen is gyenge legényecske volt a maga hirdetett és megvalósított szakszervezetek elleni terrorjával.

A magyarországi munkásságnak a szakszervezetekért folyó hősies küzdelmét sem szövetségi felfüggesztésekkel, sem vidéki csoportok feloszlatásával, sem bebörtönöztetéssel befolyásolni nem lehetett. Úgy sem lehetett megfélemlíteni a munkásokat, hogy a Bethlen-kormány uralma első idejében minden gazdasági harcot politikai harcnak tüntetett fel, ezért a szakszervezeteket tette felelőssé, és úgyszólván minden egyes esetben az egész államhatalmat a tőkések rendelkezésére bocsátotta a gazdasági harcok megfojtására és a szakszervezetek tönkretételére is. A szakszervezetek elleni terrorra a magyarországi munkásság mindig olyan talpraállással, olyan áldozatkészséggel válaszolt, hogy a kormányhatalom meghátrálni volt kénytelen.

Nem is elsősorban a beállott rossz konjunktúra gyengítette meg Magyarországon a szakszervezeteket. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt kötötte és a szakszervezeti bürokrácia szentesítette gyalázatos paktum volt az, amely elsősorban meggyengítette a magyarországi munkásság hősies ellenállását. A paktumot megelőzően a legnagyobb üldözés ellenére a „Magyar Vasutas"-nak tízezer tagja volt, és a Földmunkásszövetség tagjainak létszáma alig ezerről majdnem tizenháromezerre emelkedett. Az a paktum, amely a vasutasok és földmunkások egyesülési szabadságát nyíltan eladta Bethlennek két tucat mandátum ellenében, szinte halálos döfés volt a szakszervezetekért hihetetlen áldozatokat hozott magyarországi proletariátus hátába. A szanálás alatt aztán a szakszervezeti bürokrácia a paktum után mást nem tett, mint közvetlenül, vagy közvetve elgáncsolta a munkásoknak a szakszervezetek védelmére és erősítésére folytatott küzdelmét. Ahogyan 1924-ben a szakszervezeti bürokrácia kijelentette, hogy a mai konjunktúrában a munkásságnak le kell

[1] Lásd e kötet 47. dokumentumát és 117. old. 1. sz. jegyzetét.

arról is mondania, hogy sorsán ideiglenesen javítson; ahogy 1924 óta a szakszervezeti bürokrácia nyíltan egyengette a szemérmetlen bérleszállításoknak útját; ahogyan a szakszervezeti bürokrácia és a szociáldemokrata párt feladta a nyolcórai munkaidőt; ahogyan a szakszervezeti bürokrácia és a szociáldemokrata párt a munkásság harci készsége ellenére egyetlenegy komoly lépést sem tett a gyülekezési és egyesülési szabadság védelmére; ahogyan hátba támadta a nyomdászok, a vasasok, és a bányászok nagyszerű megmozdulásait; ahogyan tűrte, hogy a legnagyszerűbb kitartó gazdasági harcok elaprózva elbukjanak — az a mód mind-mind rendszeresen és tudatosan hozzájárult a szakszervezetek mérhetetlen legyengítéséhez. De a szakszervezeti bürokrácia úgy is gyengítette a szakszervezeteket és a munkásság ellenállását, hogy a sztrájktörőket, a szakszervezeti munkaközvetítést rendszeresen megkerülő kilincselőket tűrte a szakszervezetekben, az osztályharcot követelő munkásokat kidobálta onnan, és hónapokon keresztül óriási rendőri segédlettel védte a szakszervezeti székházat azoktól a munkásoktól, akik az osztályharcos szakszervezeti egységért szállottak síkra. Ki sem lehet találni olyan módot, amelyet a szakszervezeti bürokrácia ne alkalmazott volna három esztendőn keresztül arra a célra, hogy a munkásság utálatát kiérdemelje és a munkásság tízezreit az osztály-együttműködést megvalósító szakszervezetektől elidegenítse. Így jutottunk el odáig, hogy ma egyetlen szövetségi közgyűlésen sem merik kimutatni a tagok létszámát, és hogy a szakszervezeti bürokrácia maga is összesen 70—80 000 szervezett munkásról beszél Magyarországon. Amilyen bizonyos az, hogy ez a szám még kisebb, mint amilyent hivatalosan hirdetnek, olyan bizonyos az is, hogy a szakszervezeti bürokrácia ennek ellenére folytatja azt a politikáját, amely természetszerűen fokról fokra a szakszervezetek újabb meggyöngítésére vezet.

Mi sem természetesebb, hogy ezt az időpontot a Bethlen-kormány most igen alkalmasnak tartja arra, hogy a szakszervezetek megtörésére irányuló fenyegetését valóra váltsa, és hogy a szakszervezetek ellen hirdetett élethalálharcot a gyakorlati téren a magyarországi munkássággal megvívja. A most lefolyt választások alatt egyrészt Magyarország belügyminisztere és belügyi államtitkárja, másrészt a népjóléti államtitkár jelentették be azt a kormányprogramot, mellyel a szakszervezeteket meg akarják törni, illetve, amellyel az ellenállásukban meggyengített szakszervezeteket meg akarják semmisíteni. A rendőrminiszter és annak államtitkára a munkásság előtt hitet tettek, hogy a munkásokat a pártpolitikai és szakszervezeti

terror alól fel fogják szabadítani, viszont felhívták a munkásságot, hogy helyezkedjék nemzeti alapra, és csatlakozzék a polgári társadalomhoz. Hogy az az ígéret, amelyik a szakszervezeti és pártpolitikai terror alól való felszabadítást helyezi kilátásba, fokozott terrort jelent a munkásság szervezeteivel és a munkásság gazdasági harcaival szemben, bővebb bizonyításra Magyarországon még akkor sem szorulna, ha nem a rendőrminiszter és annak államtitkára ígérnék. A magyarországi munkásságnak el kell tehát készülnie arra, hogy a legyengült szakszervezetek és a legyengült szakszervezetek mellett meginduló gazdasági harcok ellen a konszolidáció kormánya a legrettenetesebb terrort fogja alkalmazni.

Világos az is, hogy amit a választási harcok alatt a népjóléti miniszter a munkásvédelem, munkásbiztosítás kiépítése, munkanélküli biztosítás, munkaközvetítés, szóval magyar szociálpolitika terén ígér, nem egyéb a munkásság megtévesztésére irányuló maszlagnál. Amikor Drehr Imre, népjóléti államtitkár kijelenti, hogy a munkásvédelem Magyarországon nem lehet a szakszervezetek dolga, hanem állami üggyé kell lennie, akkor ez a rendszer részéről csak azt jelentheti, hogy a szociálpolitika, a munkásvédelem végleges eltemetéséről van szó Magyarországon.

Amikor a jövő eshetőségeket mérlegeljük, nem szabad ugyanis felednünk azt, hogy a Habsburg-restaurációt előkészítő választások kormányprogramjának egyik sarkalatos pontja a magángazdaságok szanálása volt. Hogy a mai rendszer hogyan értelmezi a magángazdaságok szanálását, erről részletes programot nem adott. De aki ismeri a mai rendszert, az tudja, hogy ennek a rendszernek esze ágában sincs más módon szanálni a magángazdaságokat, mint úgy, hogy az egyesített nagytőke és nagybirtok uralma korlátlanul hajlandó a nagybirtokosoknak és nagytőkéseknek kiszolgáltatni a magyar munkásságot, és a nagytőke és nagybirtok egyesített uralmának további erősítése érdekében megtenni mindent, hogy ezt a munkásságot védtelenül, a csontvelőig kizsákmányolhassa, megnyúzhassa. Nyilvánvaló tehát a magángazdaságok szanálását hirdető kormányprogramból, hogy ez a konszolidáció érdekében a munkásságot vissza akarja süllyeszteni a szervezkedés előtti állapotba, meg akarja fosztani őket a szakszervezetektől. A magángazdaságok szanálását hirdető kormányprogram a valóságban tehát nem jelent egyebet, mint porhintésre szánt úgynevezett munkásvédelmi látszatengedmény mellett féktelen kormányterrort a szakszervezetek megsemmisítésére. A vaknak is látnia kell: a nagytőkés- és nagybirtokososztálynak azt a szolgálatát, amely Bethlent „hallatlan választási győzelem-

hez" segítette, és amely a Habsburg-restauráció felé tűzön-vízen keresztül támogatja a Bethlen-rendszert, Bethlen a szakszervezetek megsemmisítésével, a munkásságnak kényre-kedvre való kiszolgáltatásával akarja meghálálni. Ez, részletes program nélkül, a magángazdaságok szanálásának módja Magyarországon.

Ezt ma már minden világosan gondolkodó munkás látja. Csak a magyarországi szakszervezeti bürokrácia az, amelyik homokba dugja a fejét, és úgy tesz, mintha nem tudná, hogy miről van szó. Ha megnézzük a „Népszavá"-t, a szaklapokat, a „Szakszervezeti Értesítő"-t, akkor meg kell állapítanunk, hogy sehol még csak nyoma sincs annak, hogy a szociáldemokrata párt és a szakszervezeti bürokrácia harcot hirdetne a Bethlen-rendszer szakszervezetek megsemmisítésére irányuló kormányprogramjával szemben. Nevetséges siránkozáson kívül egyebet a „Népszavá"-ban, a Szakszervezeti Tanács határozatában és a szaklapokban nem látunk. Még csak olyan cikket sem olvasunk, amelyik komoly hangon a közelgő veszélyre hívná fel a magyarországi munkásságot a szakszervezetek védelmére.

Egész bizonyos tehát az is, hogy amikor a mai meggyengült szakszervezetek mellett Bethlen arra is számított, hogy a szakszervezeti bürokrácia ellentállása inkább csak formai, mint lényeges lesz, ebben a számításban nem csalódott. A munkásság, mely az utóbbi három esztendőben csak hátba támadást kapott gazdasági küzdelmében a szakszervezeti bürokráciától, a szakszervezeteket fenyegető legközvetlenebb veszély idején sem számíthat a szakszervezeti bürokráciára. Elegendő, ha ennek bizonyításául rámutatunk a Szakszervezeti Tanács legutóbbi (december végi) határozatára, mely a kormány bejelentett támadásával szemben meghunyászkodva, siránkozva veszi tudomásul a „szándékot", és még csak harcra sem meri szólítani a magyarországi munkásságot a kormányprogramként bejelentett támadással szemben.

Ilyen kilátásokkal fog megindulni a Bethlen-kormány, az egész nagytőkés-nagybirtokos egyesített uralom offenzívája a szakszervezetek megsemmisítésére. Ebben a harcban tehát legyengült szakszervezetek, minden újabbi árulásra is kész szociáldemokrata párt és szakszervezeti bürokrácia és a szakszervezeti bürokrácia árulásai miatt a szervezkedéstől elutált munkástömegek fognak egy megerősödött rendszer eszközökben válogatást nem ismerő terrorjával és félrevezetési módszereivel szemben állani. És ennek ellenére minden túlzott és oktalan reménykeltés nélkül már ma megmondhatjuk, hogy ez a harc mégis a munkásosztály győzelmével és a rendszer kudarcával fog végződni.

Bethlen számításában ugyanis két igen lényeges tényezőt nem vett figyelembe.

Az egyik tényező: a Kommunisták Magyarországi Pártjának napról napra való erősödése Magyarországon. A legképtelenebb üldözés és a leglehetetlenebb illegalitás ellenére is a Kommunisták Magyarországi Pártja ma már erőtényező, és a szakszervezetek ellen megindított harcban annál inkább fog mint erőtényező izmosodni, minél inkább fog e harcban a szociáldemokrata párt és szakszervezeti bürokrácia árulása még jobban kiderülni, lelepleződni.

A másik erőtényező az osztálytudatos magyar munkásság egésze. A Bethlen-rendszer a legyöngült szakszervezetekben tömörített munkásságot veszi csak figyelembe. E tömeg harci készségének megítélésénél csak azt nézi, hogyan tűrte a bérleszállításokat, a munkaidő-meghosszabbítást, a bizalmi rendszer megtörését, hogyan tűrte a szakszervezetekben maradva a szakszervezeti bürokrácia árulásának sorozatát. Ezekről a tömegekről feltételezi, hogy a mostani harcban is a szakszervezeti bürokraták járószalagján vezetve viszik azt a látszatharcot, mely mást, mint a rendszer győzelmét nem eredményezhet.

Ha Bethlen ebben a feltevésében keservesen fog csalódni, úgy még inkább fog csalódni abban, hogy a szakszervezetek ellen megindítandó harcban csak evvel a szervezett tömeggel áll szemben. Kifelejti számadásából, hogy a magyarországi igazi munkásság java része — a textil- és kémiai szakma munkásai kivételével — már szervezve volt. Sőt ez a ma szervezeten kívül állók jórésze nem is a bepofozottaktól, hanem a szakszervezeti bürokrácia árulásai folytán a szakszervezetekből kiutált és kiebrudalt legosztálytudatosabb elemekből áll. Akármilyen helytelen volt, hogy ezek a munkások tízesével hagyták ott a szakszervezeteket, mert azokat a bürokráciával azonosították, ez semmiesetre sem fogja jelenteni azt, hogy közömbösen fogják nézni azt az élethalálharcot, mely a szakszervezetek megsemmisítésére irányul.

A szakszervezetek összetörésére irányuló kormányoffenzíva nem nyolcvan, de háromszázezer munkás ércfalával fogja magát szemben találni. A kommunisták is a helyükön lesznek, mikor a nagy támadás megkezdődik. Résen lesznek midőn a kormány a szakszervezetek jelenlegi vezetőivel paktumtárgyalásait lefolytatja, és ott lesznek a tömegek között, amidőn a munkásság tömegerejét harcba kell majd vetni a szervezetek legelemibb jogaiért, az osztályharcos szervezetek létéért, a magyar munkásmozgalom fasisztává tétele ellen.

Új Március, 1927 január—február. A Bethlen-kormány el akarja pusztítani a szakszervezeteket.

A BETHLEN-RENDSZER MEGAKADÁLYOZZA AZ MSZMP RÉSZVÉTELÉT AZ 1926. ÉVI VÁLASZTÁSOKON

(127—129)

127

1926. november 8

A BELÜGYMINISZTÉRIUM LEIRATA AZ MSZMP MŰKÖDÉSÉNEK MEGAKADÁLYOZÁSÁRÓL

Folyó évi október hó 19-én kelt 13 650/k.ü. 1926. sz. alatt hozzám intézett kérésére értesítem, hogy a Magyarországi Szocialista Munkáspártnak — amelyet általánosan Vági-pártnak hívnak — a többi politikai párthoz hasonlóan nincsenek kormányhatóságilag láttamozott alapszabályai, mert az eddigi joggyakorlat szerint a kormány a politikai pártoktól nem kívánja meg az alapszabályoknak kormányhatósági jóváhagyás végett való bemutatását, hanem csupán gyűléseiknek a fennálló rendeleteknek megfelelően való bejelentését.

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt eddigi működése az állami és társadalmi rend erőszakos felforgatására irányult, s emiatt vezetősége ellen büntető eljárás is van folyamatban. Az előbbi okok miatt a párt részéről a törvényes működés előfeltétele hiányzik, s ezért a rendőrhatóságok új párthelyiségeik felállítását, összejöveteleiket nem engedélyezik, a párt működését a lehetőség szerint megakadályozzák, és azt a legszigorúbb ellenőrzés alatt tartják.

A miniszter helyett:

Sztranyavszky
államtitkár

Tisztázat. — PI Arachívum. Pécsi ügy. 1925. IV. 725.

1926 november

AZ MSZMP RÖPIRATÁBAN TILTAKOZIK A VÁLASZTÁSOKBÓL VALÓ KIZÁRÁSA ELLEN

Budapest munkásságához! Az ország dolgozó népéhez!

Az ezerholdasok és bankárok kormánya, a Bethlen-kormány, nyílt jogtiprással, szemérmetlen arculcsapásával önnön törvényeinek elütötte a dolgozók egyedüli pártját, a szocializmus egyedüli pártját, a Magyarországi Szocialista Munkáspártot attól, hogy résztvegyen a választásokban!

Vidéken lehetetlenné tette a fehér izzásig hevített konszolidált terror, hogy benyújthassuk jelölő listáinkat, Budapesten több mint csodával határos áldozatkészséggel sikerült a II. lajstromos választókerületben a budapesti proletárság városnegyedében, az Angyalföld proletár odúinak és a Váci út gyárainak városnegyedében benyújtanunk pártunk ajánlási íveit.

Az ajánlások benyújtásának első határnapján 5327 aláírással nyújtottuk be íveinket.

A választási bizottság valamennyi párt ajánlási íveit látatlanba elfogadta, csak a Magyarországi Szocialista Munkáspárt íveit utasította vissza azzal, hogy 24 óra alatt pótoljunk több mint 1400 aláírást.

A választási bizottság, mely a kormány kifejezett utasítására egyedül a mi pártunkat ütötte el a jelöléstől, még látszólag a formák betartásával akart eleget tenni a kormány parancsának.

A törölt aláírások pótlására kitűzött határidőben a Magyarországi Szocialista Munkáspárt újabb 2200 aláírást nyújtott be. Mindhiába! A választási bizottság 1400 aláírást a pótlásból is visszautasított! Lehetetlenné kellett tenni Budapest II. lajstromos választókerületének proletárlakossága számára, hogy az egész ország dolgozó millióinak előcsapataként: az egész ország dolgozó népének osztályharcos képviselőit, a Magyarországi Szocialista Munkáspárt munkás jelöltjeit küldje be a nagybirtokosok és nagytőkések vérrel és vassal összetoborzott, Habsburg-csempész osztályparlamentjébe!

A Bethlen-kormány kiadta a parancsot: az osztályharc, a szocializmus képviselői nem szabad, hogy bejussanak a képviselőházba! Nyílt erőszakkal, minden törvényes formaság cinikus félretolásával akadályozták meg az osztálytudatos munkásságot abban, hogy be-

küldje képviselőit az ezerholdasok, bankárok, ipari tőkések képviselőháznak csúfolt úri gyülekezetébe: a Duna-parti majomcirkuszba!

Íme: a Bethlen-kormány szemléltető oktatást nyújtott arra nézve, hogy még azok a törvényes formaságok is, még azok az alkotmányos szabályok is, melyek a dolgozók elnyomásának és gúzsbakötésének szentesítésére valók — azok is papírronggyá válnak, ha az uralkodó osztályok osztályérdekei így kívánják!

Rólunk tudta és tudja a banktőke által egyesített nagybirtok és nagyipari tőke kormánya, hogy munkásjelöltjeinket nem tűzhetné kalapja mellé „ellenzéki" bokrétának, ezért a mi pártunk számára Budapesten és környékén is olyan állapotokat teremtett, mint aminőket a vidéken: egyetlen választógyűlést sem engedélyezett a mi számunkra!

A mi pártunkról, annak jelöltjeiről tudja a Bethlen kormány, hogy azok inkább mennek emelt fővel a börtönökbe, toloncházakba, mindennap a munkásság felszabadításáért való harcunk közben, mintsem csak egyszer is, csak egyetlen alárendelt kérdésben is megalkudnának az osztályellenséggel, a kapitalizmus táborával.

Ezért a mi pártunkat Budapesten és környékén is csak úgy üldözte, mint a legsötétebb szolgabíróság területén. Amikor megalakultunk, fajvédőknek, kormányügynököknek rágalmazott bennünket a szociáldemokrata párt egész vezetősége, ugyanazzal a szájjal mondták ránk, hogy fajvédők vagyunk, mellyel igent mondottak, amikor Bethlen követelte tőlük a földmunkások és vasutasok gyülekezési szabadságának elárulását. Ugyanavval a pennával fröccsentették ránk a rágalmak szennyét, amellyel aláírták a Bethlen kormányával kötött paktumot. A szociáldemokrata párt volt és leendő szerződéses társa, a nagybirtok és nagytőke kormánya most az egész választási agitáció idején megmutatta, hogy Magyarországon az osztályharcnak egyedüli nyílt pártja: a Magyarországi Szocialista Munkáspárt.

A reakció hatalmasságai azonban tévednek, ha azt hiszik, hogy a szocializmus pártjának a parlamentből való kirekesztésével attól is elütik a Magyarországi Szocialista Munkáspártot, hogy a parlamenten kívül a tömegek erejének közvetlen latbavetésével vívja meg a magyar proletárság százezreinek, a magyar dolgozók millióinak élén az élethalálharcot a dologtalanok, elnyomók és kizsákmányolók törvényessé konszolidált, de a dolgozók ellen újból fehér izzásig hevített terrorja, ellenforradalmi államhatalma ellen.

Ez a választás a konszolidáció befejezését készíti elő. Olyan többséget terrorizál össze Bethlen az új parlamentben, amelynek ré-

vén törvényessé szilárdíthatja a nagybirtok és nagytőke uralmát, elnyomó és kizsákmányoló hatalmát a dolgozó osztályok felett. Ezért félt a Bethlen-kormány jobban egy szál képviselőtől is, aki a Magyarországi Szocialista Munkáspárt politikáját szólaltatja meg a parlamentben, mint 3 tucat szociáldemokrata, demokrata, liberális ellenzéki képviselőtől. Azért, mert a dolgozó és dologtalan, kizsákmányolt és kizsákmányoló, elnyomott és elnyomó osztályok között való kibékíthetetlen ellentétnek egyedüli nyílt kifejezője Magyarországon a Magyarországi Szocialista Munkáspárt.

A konszolidációt betetőző Habsburg-uralom visszaállításával szemben a mi pártunk a köztársaság követelését állítja teljes nyíltsággal és határozottsággal.

A banktőke által egyesített nagybirtokos és nagytőkés kormány helyébe jöjjön a magyar nép többségének, a munkásoknak és parasztoknak kormánya, a magyar dolgozók köztársaságának élére! Ez a mi pártunk másik követelése az elnyomás konszolidálásával szemben. A földreform elszabotálása folytán épségben maradt világi és egyházi nagybirtok konszolidálása helyett jöjjön valamennyi nagybirtok kisajátítása és a dolgozó parasztság közt való ingyenes felosztása.

A dolgozók — elsősorban a munkásság — költségére szanálták az állami pénzügyeket, a magángazdaságot; a kapitalista nagyüzemeket most úgy szanálják, hogy a forradalmak utolsó szociálpolitikai vívmányfoszlányai is eltűnjenek.

8 órai munkaidőt az egész vonalon!

Ezek a mi követeléseink, amelyeket a munkástömegek élén a nagybirtok és nagytőke koalíciójának szemébe szögez a szocialista munkáspárt.

Az osztályharcos munkásság pártját: a Magyarországi Szocialista Munkáspártot a reakció elütötte attól, hogy beküldje a parlamentbe a következetes osztályharc szószólóit! De a Magyarországi Szocialista Munkáspárt kétszeres erővel, tízszeres odaadással, százszoros önfeláldozással fog harcolni a parlamenten kívül, hogy egységesen harcba vigye Magyarország elnyomottjait, kizsákmányoltjait:

A Habsburg-restaurációnak, a nagybirtok és nagytőke szövetségének kormánya; a Bethlen-kormány ellen.

A köztársaságért, melynek élén a nép többségének a munkásoknak és parasztoknak kormánya álljon; a földért; a 8 órai munkaidőért; a szocializmusért.

Testvéri üdvözlettel:

a Magyarországi Szocialista Munkáspárt

Röpiratgyűjtemény. — PI Archivum. III. 12/1926. XI. 2119. II.

1926. november 27

AZ MSZMP TILTAKOZÓ RÖPLAPJA A PÁRT TÖRVÉNYEN KÍVÜL HELYEZÉSÉRŐL

Munkások! Elvtársak!

A választási hajtóvadászat legjobban űzött vadja a Magyarországi Szocialista Munkáspárt! A legbrutálisabban, a legkíméletlenebbül, önnön törvényeinek cinikus és nyílt felrúgásával, a munkásság osztályharcos pártjára veti magát a reakció!

Jól tudja, hogy miért!

Azért, mert tisztában van vele, hogy a nagybirtokos és nagytőkés osztályok Habsburg-lakáj mai rendszerének egyetlen komoly ellensége van ebben az országban: a munkásság és parasztság szövetségének élén haladó Magyarországi Szocialista Munkáspárt!

Azért, mert ebben a választási küzdelemben a mai rendszer ellen élethalálharcot csak a Magyarországi Szocialista Munkáspárt hirdet!

A szociáldemokrata pártot is üldözik, a polgári ellenzék választási agitációja sem akadálytalan. De a reakciós államhatalom valamennyi kopóját csak a Magyarországi Szocialista Munkáspártra ereszti rá. Csak a mi osztályharcos pártunkkal szemben alkalmazza a kormány az üldözés és elnyomás egész fegyvertárát: egyedül a Magyarországi Szocialista Munkáspárt áll ebben a választási harcban törvényen kívül!

A szociáldemokrata párt és a liberálisok, a fajvédők, Wolffék és Kállayék tucatjával tarthatják Budapesten a választási gyűléseket. Csak a Magyarországi Szocialista Munkáspártnak nem engedélyezett a rendőrség egyetlen egy gyűlést sem!

A „demokrácia nyilván csak azokra érvényes, akik egy húron pendülnek a mai rendszerrel".

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt budapesti jelöltjeinek névsorát tartalmazó plakátok kiragasztására engedélyt kért és kapott a városházán. A plakátokat a fővárosi hirdetési vállalat emberei ragasztották ki. Mégis: reggelre valamennyi plakátunkat levakarták főkapitányi rendeletre. Az indokolás az volt, hogy a plakátoknak vörös volt a színe, és az engedély csak fehér színű plakátokra szólt. Erre fehér színű plakátokat ragasztottunk ki. A vakarás újból megindult. A rendőrség megparancsolta a házmestereknek, hogy a Magyarországi Szocialista Munkáspárt plakátjait távolítsák

el a falakról. Aki nem engedelmeskedett, azt felírták és megfenyegették.

Azokat a kocsmárosokat, akiknek helyiségében választási irodákat rendeztünk be, sorra járták a rendőrség emberei, és megfenyegették őket, ha a Magyarországi Szocialista Munkáspárt választási irodáit nem teszik ki, akkor megvonják tőlük az italmérési engedélyt!

És mert mindez nem használt, megindult a hajsza azok ellen az elvtársak ellen, akik választási szervezetünkben dolgoztak.

A XXI. választókerület pártszervezeti helyiségében november 20-án 17 elvtársat, akik ott választási munkát végeztek, tiltott gyülekezés miatt letartóztattak és 2 napig fogva tartottak. Alig engedték őket szabadon, 6 elvtársat újból letartóztattak, akik közül hármat a rendőrbíróság mindjárt el is ítélt: több hónapi elzárásra és súlyos pénzbüntetésre.

A rendőrség vak dühére pártunk ellen mi sem jellemzőbb, hogy a fővárosi hirdetési vállalat egy alkalmazottját, aki plakátjainkat ragasztotta, letartóztatták.

A közigazgatási terror a Magyarországi Szocialista Munkáspárt ellen különösen a Budapest környéki lajstromos kerületben dühöng.

Csepelen november 24-én a párt választási helyiségében letartóztattak 4 elvtársunkat. Kettő közülük még ma is a főkapitányságon van. A választási helyiségben levő plakátokat és a választójogi törvény példányait a rendőrök lefoglalták.

Kispesten november 24-én ugyancsak a választási helyiségben 5 elvtársunkat tartóztatták le.

Maglódon 4 elvtársunkat 1 napig fogva tartottak.

Újpesten november 25-én 4 elvtársunkat letartóztattak, közülük 2 ma is fogva van, egyet pedig kitoloncoltak.

Pesterzsébeten detektívek tépték le sorra a falakról plakátjainkat, behatoltak választási irodánkba, és ott dolgozó elvtársainknak meghagyták, hogy másnap jelentkezzenek a rendőrségen, „ott majd megtanítják magukat".

Rákospalotán állandóan detektívek tanyáznak pártunk választási helyiségében. Ha az irodában 5 elvtárs véletlenül egy csoportba verődik, akkor a detektívek azonnal rajtaütnek, és tiltott gyülés miatt beviszik őket a rendőrségre. Két nőt letartóztattak, kik közül az egyik francia nevelőnő volt, aki csak elkísérte elvtársnőnket. Mindkettőnek szopós gyermeke maradt otthon.

Rákoskeresztúron letartóztattak két elvtársunkat és éjszakán át szenespincében bezárva tartották őket.

Sashalmon letartóztattak három elvtársunkat, akiket egy napon át tartottak fogva.

Rákosszentmihályon éjszaka négy detektív és két rendőr tört be egyik elvtársunk lakására, és egész hajnalig ott tartózkodtak.

Cinkotán egy napon keresztül tartották fogva egyik elvtársunkat.

A környéki lajstromos kerületben a szolgabírói hivatalok napokon át megtagadták pártunk ajánlási íveinek hitelesítését.

Gyömrőn, ahol Vági István elvtárs a Magyarországi Szocialista Munkáspárt jelöltje, napokig nem hitelesítették ajánlási íveinket, végül tudatosan annak nagy részét elrontották.

A vidéken még inkább őrjöngenek pártunk jelöltjei ellen a hatóságok.

Szolnokon, ahol Tisza Antal elvtárs a Magyarországi Szocialista Munkáspárt jelöltje, a hatóságok azzal fenyegetik, hogy ha nem lép vissza, akkor agyonverik, és holttestét a Tiszába dobják. A polgármester 20—40-es csoportokban maga elé citálja a földmunkásokat, és azonnali adóvégrehajtással fenyegeti őket, ha Tisza elvtárs ajánlási íveit aláírják. Mire az egyik kubikos elvtárs azt felelte: „Még ha a párnám a fejem alól és utolsó hold földemet is elárverezik, még akkor is kitartok a Magyarországi Szocialista Munkáspárt mellett!"

Gyomán, ahol Vági István elvtárs pártunk jelöltje, a rendőrség letartóztatta a választási munkát vezető két elvtársunkat, köztük a központ kiküldöttjét, és átkísérte őket Gyulára. A vád ellenük: izgatás és tiltott röpiratterjesztés.

A Magyarországi Szocialisa Munkáspártot törvényen kívül helyezte a reakció!

És ennek a vad hajszának hallgatólagos támogatója az egész polgári sajtó, beleértve a „Népszavá"-t is, ennek a törvényen kívül helyezésnek falaz valamennyi „ellenzéki" párt, beleértve a szociáldemokrata pártot is.

A „Népszavá"-nak, mely hasábokon keresztül kesergi a polgári pártok választási sérelmeit, egy szava sincs a Magyarországi Szocialista Munkáspárt ellen irányuló féktelen terror megbélyegzésére! Amikor a rendőrség nekiesett választási plakátjainknak, akkor csak az ellen tiltakozott, hogy a szociáldemokrata párt plakátjait is — tévedésből — itt-ott megsebzik az egyetlen osztályharcos munkáspárt plakátjait pusztító, nekidühödött rendőrkardok.

A szociáldemokrata párt nyilván rendben levőnek és magától értetődőnek találja, hogy a Bethlen-kormány fékevesztett terrorjával a választási agitáció legelemibb eszközeitől és lehetőségeitől megrabolja a Magyarországi Szocialista Munkáspártot!

A szociáldemokrata párt ezzel felrakja a koronát arra a munkájára, mely a munkásegységfront bomlasztásában és elgáncsolásában áll.

Gyömrőn, Kaposváron és Szolnokon csak a Magyarországi Szocialista Munkáspárt állított munkásjelölteket. Azt kérdezzük minden osztálytudatos proletártól, hogy vajon nem lett volna-e kötelessége a szociáldemokrata pártnak ezeken a helyeken pártunk jelöltjeinek támogatására felhívni a munkásságot. Ehelyett azonban a szociáldemokrata párt Gyömrőn nem a munkáspárti Vági elvtársat, hanem a liberális Vass Jánost, Kaposváron nem a munkáspárti Molnár elvtársat, hanem a liberálisnak is jobboldali Rassayt, Szolnokon nem a munkáspárti Tisza elvtársat, hanem az ébredők és a liberálisok közös jelöltjét, Medgyesyt támogatják. Így fest a gyakorlatban a szociáldemokrata pártnak az a nagyhangú állítása, hogy „önállóan" megy bele a választási harcba. A valóságban minden alkalmat megragad, hogy kezet nyújtson a burzsoáziának a munkásosztály ellen. A valóságban mindent megtesz, hogy a munkásság egységfrontjába belerúgjon. A valóságban mindent megtesz, hogy falazzon a nagybirtokosok és nagytőkések terrorjának a Magyarországi Szocialista Munkáspárt ellen!

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt törvényen kívül helyezését azzal is támogatja, hogy a legvadabb üldözés közepette hazugságokkal és rágalmakkal mar bele pártunkba. Amikor a reakció mindent megtesz, hogy belénk fojtsa a szót, akkor a „Népszava" — hogy mintegy a maga részéről is bizonyítsa a Szocialista Munkáspárt istentől elrugaszkodott mivoltát — elkiáltja magát: „Vágiék csalnak!" Azt találja ki, hogy a Szocialista Munkáspárt szociáldemokrata lepelbe bújva gyűjti az ajánlási ívekre az aláírásokat.

Hazugság és rágalom ennek az állításnak minden szava. Csak arra való, hogy a szociáldemokrata párt is hozzájáruljon a maga módján ahhoz a hadjárathoz, melyet a nagybirtokosok és nagytőkések államhatalma visel a Magyarországi Szocialista Munkáspárt ellen!

A Magyarországi Szocialista Munkáspárt a maga nyíltan kibontott szocialista lobogóját nem szennyezi be azzal, hogy a szociáldemokrata párt paktumoktól és árulásoktól bemocskolt rongyait teregeti magára néhánnyal több aláírás kedvéért!

Munkások! Elvtársak!

A reakció törvényen kívül helyezi a Magyarországi Szocialista Munkáspártot! Akiben proletárelszántság és szocialista öntudat van,

az szembeszáll a terror dühöngésével, és a Magyarországi Szocialista Munkáspártot támogatja!

A szociáldemokrata párt falaz a reakciós terrornak, elgáncsolja a munkásegységet! Aki híve az egységes Munkásfrontnak, az a Magyarországi Szocialista Munkáspárt ajánlási íveit írja alá!

Le a rendőri és szolgabírói önkényuralommal!

Le a kormány választási terrorjával!

Éljen a munkás-egységfront!

Éljen a Magyarországi Szocialista Munkáspárt!

Szocialista üdvözlettel

a Magyarországi Szocialista Munkáspárt

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 12/1926. XI. 2114.

AZ ELLENFORRADALMI KORMÁNY ÚJABB TERRORHADJÁRATA AZ MSZMP ÉS A KMP ELLEN

(130—134)

130

1927 január

AZ MSZMP FOGOLYVÉDŐ IRODÁJÁNAK RÖPIRATA NÉMETH ISTVÁN KOMMUNISTA HALÁLÁRÓL

Meghalt egy proletár. Nem is meghalt: meggyilkolták. Börtönben. Államapparátussal. A jogi formák pontos betartásával.

Asztalos volt. Por-ette tüdejű. Politika miatt került a börtönbe. Szocialista volt, pártunk tagja, és az volt a bűne, hogy Bécsben meghallgatott egy kommunista előadás-sorozatot. A Pest vidéki fogház levegőtlen, kinyithatatlan, apró ablakú cellájában rohamosan romló tüdőbajt kapott. Nemsokára vért hányt. Családtagjai kérik szabadon engedését, hiszen csak vizsgálati fogoly. Elutasítják. Majd tárgyalás után. Németh elvtársban az erős akarat is harcolt a betegség ellen. Megéli a tárgyalást. 18 hónapot kap. 10 hónapot kitöltöttnek számítanak. Újra kérik, engedjék szabadon. 8 hónap aránylag nem súlyos büntetés. Viszont egy élet forog kockán és vele egy család megélhetése. De nem használ a könyörgés. A vérhányó embert, aki annyira gyönge, hogy a fogházorvos tárgyalásra sem akarja engedni, 8 hónapos büntetéshátralék miatt nem szabadságol-

ják. Visszakerül a cellába. Állapota egyre súlyosbodik. Múlik az idő is. Már negyedév sincs hátra. Mégsem engedik. És persze megfelelő ápolást sem kap. Meghal a börtönben. Meggyilkolta az ügyészség osztályuralmi ridegsége. — S mindehhez: családja nem hivatalos úton, csak véletlenül tudja meg, hogy temetésre kell mennie... (Három héttel ezelőtt egy négy évre ítélt kommunistát a büntetés lejártakor vár a családja. Nem jön. Érdeklődnek. Néhány nappal azelőtt temették Simon elvtársat, és szintén még az értesítést is feleslegesnek tartották.)

Windischgrätz Lajos[1] a száz panamák hercege a bankóhamisítást nem úszhatta meg (külpolitikai okokból) oly könnyen, mint a krumplipanamát, meg a többit. Börtönbe került. Kap is olyan kedvezményeket, amiket a fogház összes addigi lakói álmodni sem mertek volna. Kap fogházi szanatóriumot is. Ellátása hercegi. De hát a fogház mégis csak kellemetlen. „Lelki baja" támad. „Sürgős operáció szükséges" — írja a szabadságolását megokoló hivatalos kommüniké. Persze a lelkek operálásánál még nem tart a tudomány, és Windischgrätz megoperálásáról többé szó sem esik, mióta szabad. Legfeljebb majd akkor írnak róla, amikor meg fogják hosszabbítani a betegszabadságát.

Nádossy Imrének[2] a rend legfőbb őrének, naponta kínálják ugyancsak a szabadságot. Naponta telekürtölik a világot, hogy milyen beteg a volt országos főkapitány, és hogy egész sürgősen szabadul ő is. De Nádossy ravasz. Tudja mit jelent a népszerűség. Hagyja tehát, hogy beszéljenek, írjanak róla, s inkább még tűr néhány napig, s közben híresztelik, hogy ő nem akar semmi kivételt. Pár nap múlva, ha megfelelőnek találja az időt a szabadulásra, még mindig mondhatja, hogy „most már valóban" súlyos bántalmai vannak. S lesz szabadság is; népszerűség is.

A sok pénz közben persze Nádossy is a leghallatlanabb kivételeket élvezi és követeli is meg.

20 elvtársunk összesen kb. 140 hónapot töltött vizsgálati fogságban a Rákosi-ügy kapcsán. Most maga az ügyészség ejtette el a vádat valamennyi elvtársunkkal szemben.

A 18 hónapból 16-ot kitöltött elvtársunk pedig meghalt, mert nem kapott megszakítást...

Mi nem siránkozunk! Osztályharcos proletár nem fél a haláltól. Egyikünk sem. Németh elvtárs sem félt. De nem is felejtünk. Nem

[1] Lásd e kötet 319. old. 1. számú jegyzetét.
[2] Lásd ugyanott.

felejtjük, hogy ismét meggyilkolt az ellenforradalom egy védtelen, fegyveres államhatalomnak kiszolgáltatott proletárt...

Elvtársak! Csak az elnyomottak millióinak szervezett harca döntheti meg a reakciót! S az ellenforradalom élete alatt is csak a munkás és paraszttömegek harca vihet segítséget börtönben sínylődő véreinknek.

Visszhangozzék az egész ország a tömegek követelésétől: Engedjék szabadon a politikai okokból bebörtönzött proletárokat! A vizsgálati foglyokat hagyják meg jogaik teljes birtokában!! Korlátlan könyvolvasást, levélírást és legalább hetenként egyszeri látogatási szabadságot!

Minden fogolynak legalább napi kétórai sétát!!

Emberhez méltó élelmezést!!

Fizetést a börtönmunkáért!

Politikai foglyoknak újságolvasási szabadságot és általában megkülönböztetett elbánást!

Németh elvtárs anyjának haláláig megfelelő évjáradékot!

Munkáspárti tagok! Szociáldemokraták! Szervezett munkások! Minden proletárnak egyaránt érdeke a bebörtönzött elvtársak védelme! A reakció önkénye minden proletárt börtönbe vethet!

Legyetek szolidárisak!

Közös, áldozatkész, kitartó harcban küzdjetek fenti követelések teljesítéséért!!

Alakítsatok közös bizottságokat a börtönben sínylődő testvéreink védelmére és támogatására!

Segítséget a bebörtönzötteknek!!

Proletár üdvözlettel:

a Magyarországi Szocialista Munkáspárt
Fogolyvédő Irodája

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 12. 1927. I. 2130. II.

1927. február 9

AZ MSZMP RÖPLAPJA AZ INTERNÁLÓ TÁBOROKBAN ÉS A TOLONCHÁZBAN[1] SÍNYLŐDŐ MUNKÁSOK HELYZETÉRŐL

Munkások! *Elvtársak!*

A belügyminiszter birodalmába tartozó toloncházban február 1-e óta 10 osztályharcos munkás, név szerint: Palotás Imre, Schönmann László, Scherer Konrád, Tihanyi Ernő, Pál Gyula, Polányi Máté, Krajcsa István, Hiber István, Szekeres Pál, dr. Molnár Árpád éhségsztrájkban áll!

Nem első eset Magyarországon, hogy az ellenforradalom kegyetlen munkásüldözése közben börtönbe jutott munkástestvéreink ezt a fegyvert alkalmazzák a rendőr-főpribékek kínzó rendszerével szemben. Nem először történik, hogy a folytonos üldözések, a gyalázatos bánásmód, a véresre verések és törvénytelenségek sorozatos elszenvedése közben ilyen módon ordít bele Magyarország és az egész világ munkásságának fülébe az a tény:

hogy Magyarországon aljas politikai üldözés, internálás, megveretések, a munkások törvényen kívüliségének rendszerén „nyugszik" az uralkodó hatalom.

Nem véletlen az, hogy amikor a nagybirtokosok és nagytőkések szövetsége a Habsburgok újból való trónraültetésével akarja biztosítani, sőt fokozni a kizsákmányolást, akkor fokozódik az ellenünk folytatott hajsza. Sőt, ha a burzsoázia, a nagy kapitalisták biztosítani akarják maguknak a még nagyobb profitot, akkor ez a rendszer még több aljasságra is képes. Ezért nem elégszik meg az eddigi elnyomatással, hanem hadjáratot indít a szakszervezetek ellen. Hogy a szakszervezetek ellen beharangozott hadjárat célját elérje: ezért még inkább fokoznia kell az uralkodó osztálynak az üldözést, még több munkást kell sanyargatnia.

Bethlen István gróf, Magyarország miniszterelnöke a „Budapesti Hírlap" karácsonyi számában ezt írja: „gondoskodtam a személyes szabadság teljes biztosítékaival megszüntetni mindenféle internálást, rendőri felügyeletet stb."

Bethlen minden szava hazugság!

[1] Lásd e kötet 207. old. 3. sz. jegyzetét.

Mert minden állítására rácáfol a magyar munkásság osztályharcos pártjának, a Magyarországi Szocialista Munkáspártnak üldözése.

Hazudik Bethlen, ha azt állítja, hogy nincs, mert Magyarországon igenis van internálás! Schönmann László elvtársunkat hónapok óta tartják a toloncházban ítélet és büntetés nélkül. Győrött Kutas János elvtársunkat január 27-én 6 hónapi vizsgálati fogság után „bűntett" hiánya miatt a bíróság szabadlábra helyezte. A rendőrség azonban a vármegyeház börtönében még ma is internálásban tartja.

Molnár József elvtársunkat Győrben, akinél 2 db röpiratot találtak, 8 havi börtönbüntetésre és 80 pengő pénzbüntetésre ítéltek.

Több elvtársunkkal szemben alkalmaznak mindenféle ürügy alatt, hasonló intézkedést. A győri internáló tábor, amit Sztranyavszky államtitkár, Györki és Esztergályos szociáldemokrata képviselők szentesítettek, talán nem hazudtolja meg Bethlen karácsonyi dicsekedését!?

Hazudik Bethlen, ha azzal kérkedik, hogy nincs, mert Magyarországon van rendőri felügyelet. Minden elvtársunk, aki Nagy Károly főpribék birodalmát, a toloncházat elhagyja, a legképtelenebb megszorításokkal járó „házi internálás" alá helyeztetik. Nem elég, hogy ez az internálási rendszer előírja az este 9-től reggel 6-ig való otthontartózkodást, és megtiltja mindenféle nyilvános hely látogatását, de legújabban már külön pontban megtiltják a Magyarországi Szocialista Munkáspárt tagjainak, hogy bármiféle politikai működést kifejthessenek, és megtiltják a párthelyiség látogatását is; így fest a politikai és személyes szabadság Magyarországon!

Börtön ez az ország mindenki számára, aki az uralkodó hatalomnak nem tetsző politikai felfogás híve.

És hogy fest a valóságban a „személyes szabadság biztosítéka"? Ha valamelyik saját helyiségünkben pártértekezletre jönnek összse pártunk tagjai, azonnal egy sereg rendőrt küld a nyakunkra a hatalom, és jönnek a leigazoltatások, „tiltott gyűlés" címén való több napos büntetések. Vagy talán az is „biztosítéka" a Bethlen által hirdetett „politikai szabadságnak", hogy Kaposváron működő pártszervezetünket kirabolták, és azzal az otromba ürüggyel, hogy „nincs alapszabály", felfüggesztették a működését?!

A Magyarországon dühöngő féktelen terror és politikai üldözés tudja csak fenntartani, biztosítani azokat az éhbéreket, amelyeken a magyar kapitalisták és nagybirtokosok pénzeszsákjait hizlalják a magyar munkásság vérének lecsapolása árán. Mi tehát nyilvánosság elé, az egész világ munkásságának színe elé visszük azokat a té-

nyeket, amelyek a kapitalista nyúzókés rendszerének az érdekében ebben az országban uralkodnak!

Tudja meg a külföldi munkásság is, hogy 1925-ben 40 elvtársunkat 9 év és 70 millió pengő pénzbüntetésre ítélt a szanáló Bethlen-kormány, és 8 kitoloncolás, 41 véresre vert munkás hirdette a „konszolidációt". 1926-ban 324 elvtársunkat rendőri felügyelet alá helyezték, különböző címeken, 273 elvtársunkat 78 évi és 281 millió pengő büntetéssel sújtottak, 20 kitoloncolás és 57 rendőrségen megkínzott munkástestvérünk szenvedése kellett a reakció fenntartásának biztosítására. Csak a választások alatt 471 elvtársunk letartóztatásával akadályozta Bethlen pártunk választási agitációját. 1927. január 1-től február 5-ig 23 esetben különböző címeken 2 évi 16 napi szabadságvesztés-büntetésre, 48 millió korona és 1116 pengő és 40 fillér pénzbüntetésre ítélték elvtársainkat. A január 28-i tüntetés és „egyéb ügyek" miatt Budapesten, Kaposváron, Hatvanban, Rákoskeresztúron, Soroksárpéterin összesen 403 elvtársat, részben párttagot, részben rokonszenvezőt vettek őrizetbe, akiket 1—5 napig, összesen 503 napig tartottak fogságban. Rendőri felügyelet alá helyeztek az utolsó 5 hét alatt 18 elvtársunkat, kitoloncolták 9 elvtársunkat. Internálták a toloncházban 1 elvtársunkat. Fogságban van ez idő szerint Budapesten 51 elvtársunk, vidéken 5. Eljárás van folyamatban 507 esetben sajtókihágás, vörös szín kultiválása, sajtó vétsége, sajtó útján elkövetett izgatás vagy lázítás, tiltott gyülekezés, rendőri felügyelet áthágása címén.

Tudja meg Európa, hallja meg minden ország proletariátusa, hogy Magyarországon az ököljog uralkodik, hogy Magyarországon a munkás törvényen kívül áll! Ezért van éhségsztrájk a börtönökben!

Azért, mert az a munkás, aki nyíltan pártunk tagjának vallja magát, ha a rendőrség kezébe kerül, a legképtelenebb tortúrákat kénytelen elszenvedni a munkásosztályért. Mi bátran és daccal vállaljuk ezeket az üldözéseket, de harcolunk ellene és minden öntudatos munkásnak harcolni kell ezek ellen az aljas módszerek ellen.

Nem tűrhetjük tovább azt, hogy ha politikai ügyben valamelyikünk a főkapitányságra, Schweinitzer, a szadista inkvizitor elé kerül, akkor kiadják a parancsot, vigyétek a „párnázott" szobába, „kezeljétek" egy kicsit, majd vallani fog. És ha semmi ürügy, a legcsekélyebb ok sincs az áldozat megbüntetésére, akkor, ha az ügyészségnek nem lehet átadni, jön a toloncház.

Nagy Károly birodalmában, a toloncházban értik a módját annak, hogy lehet elbánni az osztályharcos munkásokkal. Először jön a bűzös, férges gyűjtőhely: az egeres. 30—40 embert beszorítanak egy

levegő nélküli szobába, ahol semmiféle pihenőhely nincsen, és itt kell összezsúfolva tölteni egy teljes napot és éjszakát. Másnap az „egészségügyi intézkedések" címén következik a lekopasztás, és a ruhák fertőtlenítése címén annak tönkreégetése. Közben a táplálkozás, amely áll: reggeli nincs, délben egy csajka piszkos, bűzös, ehetetlen kotyvalék leves címén, és még egy csajka hozzá hasonló, de sűrűbb mosogatóvíz főzelék címén, este egy darab kenyér. A konyhában ismerős foglyok tudják, hogy az egész fogházban, mintegy 300—500 ember számára összesen kb. 2—3 kiló zsírt használnak fel egy étkezésre. A már bekerült fogoly a „rendőrbíróság" elé, Nagy Károly főpribék elé kerül. Felveszik az adatait, s azon a címen, hogy ezeket „kivizsgálják" több napon keresztül tartják benn minden ítélet nélkül. A kivizsgálásnak egyik aljas módszere az is, hogy a detektív elmegy a munkás munkahelyére, és rábírja a munkaadót, hogy ne tartsa meg továbbra az illető munkást. Az ilyen „eredmény" után elítélik „munkakerülés" címén 8—15 napra. Az „ítéletek" a leghajmeresztőbb elképzelést is felülmúlják. Rákoskeresztúrról a rendőrség által Budapestre behozott munkásokat, akik a fővárosból ki vannak tiltva, „tiltott visszatérés" címén hetekre elítéltek. A fogházban dúló rettenetes állapotok néhány heti fogság után megviselik a fogoly egészségét.

A durva, minden emberi mivoltukból kivetkőzött pribékbánásmód a végsőkig feszíti az elkeseredést a munkásosztályért szenvedő elvtársakban. A politikai ügyből toloncházba bekerült fogolytól most már erőszakkal elveszik összes megszerzett jogaikat: az élelembeadást, a különválasztást a „közönséges bűntettesektől", a munkakényszer alól való felmentést. Ezért van éhségsztrájk a toloncházban!

Az a tíz munkástársunk, aki nyolc nap óta egy falat élelmet nem vett magához, ezek ellen a szörnyűségek ellen harcol! Az egész munkásosztály érdekében, a szocializmus, a munkásosztály felszabadításának szent ügyéért folytatott harcukban támogatni kell őket a magyarországi munkásságnak és az egész európai, az egész világ proletariátusának.

Munkások! *Elvtársak!*

A Habsburg-restauráció ellen, a köztársaságért, a munkás- és parasztkormányért, a szakszervezetek védelméért, a munkásosztály felszabadításáért folytatott harcunkban meg nem állítanak bennünket az ellenforradalmi reakció üldözései. Ha még úgy fokozzák is

az üldözést, akkor is tovább harcolunk bátran, félelem nélkül! Nem hagyjuk magunkat megfélemlíteni Bethlen, Schweinitzer és Nagy Károly inkvizíciós eszközeitől! De segítségére kell sietnünk az egész munkásságért szenvedő elvtársainknak! Ezért fordulunk hozzátok: Tiltakozzatok a féktelen üldözés, a végsőkig feszített munkásnyúzás ellen. Hívjatok össze gyáranként, szakszervezetenként tiltakozó gyűléseket, értekezleteket és követeljétek:

mindennemű internálás megszüntetését!
a győri internálótábor feloszlatását!
a rendőrbíráskodás eltörlését!
a toloncolások beszüntetését!
emberséges bánásmódot a politikai foglyokkal!

Le a rendőri inkvizíció rendszerével!
Éljen a Magyarországi Szocialista Munkáspárt!

Szocialista üdvözlettel
a Magyarországi Szocialista Munkáspárt

Röpiratgyűjtemény. — PI Archivum. III. 12/1927. II. 2138.

132

1927 március

AZ „ÚJ MÁRCIUS" CIKKE A FASISZTA RENDŐRSÉG VALLATÁSI MÓDSZEREIRŐL

A Kommunisták Magyaroszági Pártját a magyar uralkodó osztályok sajtója 1927. február 26-a[1] óta újból az osztálygyűlöletnek és a vacogó félelemnek a jegyében emlegeti, újból a hazugságok és rágalmak szennyes váladékával igyekszik befröccsenteni. A harc újból áldozatokat követelt. A párt hét év óta tartó szakadatlan küzdelme a magyar ellenforradalom példátlanul nehéz illegális körülményei közepette a párt gyökereinek beleeresztéséért a tömegekbe, a kommunista párt szervezeteinek kiépítéséért és megszilárdításáért — újabb áldozatokkal járt; a magyar munkásság forradalmi erőinek kommunista vezetés alatt álló megszervezéséért, összefogásáért újból nehéz árat kellett fizetniök. Veszteségek nélkül nincs előnyomulás, időleges visszaesések nélkül nincs győzelem. Azok az elvtársaink, akik a magyar burzsoázia kínzókamráiban, a detektívbestiák kezei között, az akasztófa árnyékában állnak helyt kom-

[1] 1927. február 26-án tartóztatták le Szántó Zoltánt és társait.

munista meggyőződésükért mint a párt rettenthetetlen katonái — eleven bizonyítékai annak, hogy a kommunista párt tartalékai kiapaszthatatlanok, ereje törhetetlen, fejlődése meggátolhatatlan, mert a magyar munkásosztály és szegényparasztság legjobbjai, legöntudatosabbjai, legbátrabbjai táplálják és építik a magyar dolgozók felszabadításának fegyverét, a kommunista pártot.

Rendőri inkvizíció

Heteken át tartott a több mint 70 letartóztatott forradalmárnak minden képzeletet felülmúló megkínzása a budapesti rendőrség detektívszobáiban. A letartóztatottak részben kommunisták, részben a szocialista munkáspárt tagjai voltak. Ifjúmunkások és felnőttek, öreg harcosai a mozgalomnak. Férfiak és nők. De valamennyiük vére együvé folyt a detektívszobák padlóján.

A nőket meztelenre vetkőztették a detektívvérebek. Meztelen testüket addig korbácsolták, míg a hús cafatokban lógott le róluk.

Mata Máriának és Vámos Ilonának a fejét addig verték egymáshoz, míg elborította őket a vér. Azután a falba verték őket. Normai Ernőnét véresre korbácsolták. Bruck Erzsébeten erőszakot akartak elkövetni a „vallató" detektívek, és csak akkor tettek le szándékukról, amikor a szobába másokat is hoztak „kihallgatni".

A férfiakat eleinte nem is vallatták. Csak ütötték. „Puhították." A legválogatottabb kínzóeszközökkel dolgozott a rendőrség politikai osztályának több mint 40 detektívje Schweinitzer, Rubos, Zdeborszky és Hein legfőbb vezénylete mellett.

Rubin Ede 19 éves szabó ifjúmunkást a szó szoros értelmében nyomorékra verték. Fejét, talpát, hasát ütötték vasbotokkal. Lőwy Sándor ifjúmunkást a kezénél összekötözve felakasztották. Szerényi Sándor meztelen testét tüzes vasdoronggal égették és a fejét — falbaverés közben — betörték. Ezt a három fiatal munkást be kellett szállítani a toloncház kórházába.

Kocsis János földmunkás mint vörös katona vesztette el a diktatúra alatt fél lábát. Műlábat hord. A detektívek letépték róla a műlábat, és a nyomorék, tüdőbeteg embert addig ütötték vele, amíg a faláb összetörött. Akkor rúgni kezdték. Kocsis ájultan hevert már a földön: akkor a hasán, a mellén táncoltak. Akkor fellocsolták, hogy újra kezdhessék. Kiss Hugónak felismerhetetlenné verték a fejét.

A 70 embert két álló hétig kínozták. Ügyvédet nem engedtek hozzájuk. Mosakodni nem lehetett. Enni száraz kenyeret kaptak.

Megkínozták Szántó Zoltánt és Vági Istvánt is. Elébük tették a kész jegyzőkönyveket, melyeket ájultan, véresen írattak alá a félholtra vert emberekkel. Sem Szántó, sem Vági nem vallottak. Erre nekikestek. Vági, aki hatalmas szál ember, szétütött a rárohanó vérebek közt. Erre úgy megkínozták, hogy — szemtanúk elbeszélése szerint — Vági összetört aggastyánnak látszik, akit nem lehet felismerni. Szántó Zoltánt ütötték, de ő összeszorította a száját és egy mukkanás nem jött ki rajta. Rúgták, korbácsolták — de Szántó nem mukkant és nem vallott. A teste csupa seb. Már több mint egy hete átszállították őket a rendőrségről az ügyészségre, de Szántónak még nem engedték meg, hogy megmosakodjék és hogy fehérneműt váltson: az inge olyan véres és a teste olyan sebes, hogy nem akarják a véres inget megmutatni.

A megkínzott emberek jajkiáltásai hosszú napokon és éjjeleken át felverték a környező utcák csendjét. És ezt a rettenetes hangversenyt a magyar sajtó hazugságkoncertje igyekezett túlkiabálni.

Új Március, 1927 március. A Kommunista Párt az ellenforradalom kereszttüzében.

133

1927 május 20

A BELÜGYMINISZTÉRIUM KÖRRENDELETE A FŐISPÁNOKHOZ A VIDÉKI BESÚGÓHÁLÓZAT SZERVEZÉSÉRŐL

A földmunkásmozgalmak és az aratósztrájk ügyében a II. fokú rendőrhatóságokhoz intézett és saját hatáskörükben való megfelelő eljárás végett a csendőrkerületi parancsnokoknak is kiadott fenti szám alatti rendeletemről — utalással az eddig kiadottakra — amidőn Méltóságodat értesítem, felkérem, hogy az összes rendőrhatóságokat — az ezekkel való állandó érintkezés fenntartása mellett — ellenőrizze, és az ellenőrző munkájában netán észlelt mulasztások megtorlása iránt azonnal és szigorral intézkedjék, vagy ha az ezekben való intézkedés hatáskörét meghaladná — hozzám jelentést tegyen.

Egyúttal arra is felkérem Méltóságodat, hogy a tapasztalatokról engem kéthetenként tájékoztasson.

Nem kell Méltóságod előtt külön hangsúlyozzam azt, hogy az aratósztrájk csak az egyik eszköze annak a munkának, amelynek végcélja a földműves osztályt, főként a mezőgazdasági munkásságot és cselédséget a szociáldemokráciának vagy a kommunizmus elvei-

nek megnyerni és beszervezni. Ennek a törekvésnek legcsekélyebb mértékű sikere is könnyen végzetessé válhatik az állam rendjére, közbiztonságára, gazdasági életére nézve, és veszélyeztetné az évek küzdelmes munkája révén megteremtett konszolidációt.

Annak a romboló tendenciának meggátlására — mely ezt az országot újból, fennállásának biztosítékaiban akarja megtámadni és a pusztulásba bele vinni — minden eszközt fel kell használni.

Nem tartom elegendőnek magának a vidéken levő közrendészeti szerveknek, rendőrségnek, csendőrségnek egyedüli munkáját — nem tartom kivihetőnek azt sem, hogy az ország egész területére, Budapestről, a központból, egyes vidékeken nem is ismerős detektíveket rendeljek ki — hanem megvalósítandónak tartom meggyőződésem szerint a falu bolsevizálását egyedül megakadályozni képes azt a rendszert, amelynek vármegyéje területén való felfektetésére Méltóságodat nyomatékosan kérem; a járási főszolgabírák minden faluban, különösen a nép legalsó rétegeiben (napszámos munkások, mezőgazdasági cselédek) bizalmi embereket, besúgókat szervezzenek be.

Ezeknek lenne hivatása az, hogy a szociáldemokrata pártnak vagy a kommunistáknak, az ő körükben folyamatba teendő vagy már folyamatban levő minden szervezési kísérletéről jelentést tegyenek.

Ott ahol intelligens, éber, kötelességtudó a jegyző, ott ezt a feladatot a járási főszolgabíró a jegyző útján eszközölheti, ott ahol a jegyző nem ilyen, ott magának a főszolgabírónak kell törekedni a megfelelő embert kiválasztani és megszerezni a helyszínen beszervezett információk alapján.

Az egyetlen eredményre vezető eszköznek ennek a szervezetnek felállítását tartom.

Ezen szervezet felállítása, meg kell előzze amazoknak szervezkedését; itt preventív intézkedéseknek van helye, mert a megtorló intézkedések vagy későn jönnének, vagy sok ártatlan ember is érezné keserves következményeit.

Bizonyára lesznek Méltóságod főszolgabírái között olyanok, akik első hallásra intencióimat megérteni nem fogják, és kivihetetlennek fogják minősíteni a reájuk ruházott, mindenesetre nagy körültekintést és emberismeretet igénylő feladatot.

Ezeket kérem kioktatni — felvilágosítani — meggyőzni és ha kell helyükről eltávolítani, mert közhivatali állásban Csonka-Magyarország területén csak olyan férfi maradhat, aki a reá ruházott feladatokat teljesíteni képes, sőt azokat lélekkel, ambícióval hajtja végre.

Az állami rendőrség hatásköre alá tartozó területeken, az úgynevezett bizalmi rendszer többé-kevésbé jól-rosszul, de ki van építve,

ezek további építésére és a perifériákon való megalapozására és kifejlesztésére van szükség.

Tudatában vagyok annak, hogy a fenti rendszernek, szervezetnek megteremtése egyes helyeken csak anyagi eszközök felhasználásával lesz lehető — ezért Méltóságodnak tájékoztatásául közlöm, hogy a szükséghez mérten gondoskodni fogok az anyagi eszközök biztosításáról is.

Felkérem Méltóságodat, hogy amikor kellőképpen tájékozódott, közölje velem azt az összeget, amelyre a legtakarékosabb és leggondosabb felhasználás mellett vármegyéje területén Méltóságodnak előreláthatólag havonta szüksége lesz. Addig is, amíg az anyagiak rendelkezésére fognak állani — a szervezés munkáját azonnal megkezdeni és a lehetőség szerint mielőbb befejezni kell.

Amennyiben Méltóságod a fentieket kiegészítendőnek tartaná a velem való élőszóvali érintkezés, megbeszélés révén, úgy Méltóságodnak telefonon történő előzetes bejelentése esetén — rendelkezésére állok.

Leiratomat kérem, hogy Méltóságod a legbizalmasabban kezelje, és intézkedéseit is úgy tegye meg, hogy azok ne keltsék fel sem a társadalom nyugtalanságát, sem azok figyelmét, akik ellen — az állami rend biztonsága érdekében fenti intézkedésem irányul.

A miniszter helyett:
Sztranyavszky
államtitkár

Sokszorosított kiadmány. — PI Archivum. BM rend. sor., 4638/1927. VII. res.

134

1927. június 7

RÉSZLET
AZ MSZMP VIDÉKI SZERVEZETEIRŐL A BELÜGYMINISZTÉRIUMHOZ KÜLDÖTT DETEKTÍVJELENTÉSBŐL

Tisztelettel jelentjük, hogy a m. kir. belügyminisztérium 4517/1927. VII. res. számú leiratára Szolnok és környékein észlelt Vági-párti szervezkedés felderítése céljából a nyomozást megejtettük, s ennek során a következőket állapítottuk meg:

1926 május havától szeptember haváig a szolnok—szajoli vasúti vonalon eszközölt töltési munkálatoknál a MÁV kb. 100 főnyi ku-

bikost és napszámost alkalmazott. A munkások legnagyobb része rákóczifalvi lakos volt, akik egész héten munkahelyükön tartózkodtak. A MÁV a munkások részére 10 üres tehervagont bocsátott rendelkezésre, ahol a munkások az éjszakát töltötték. Az itt dolgozó kubikosok és napszámosok között volt Tisza Antal és Ragó Antal szolnoki lakosok. Tisza Antal állandó összeköttetésben állott a Vági-párt budapesti központjával, s mint a központ megbízottja, az ott kapott utasítások szerint megkezdte a földmunkán dolgozó kubikosok megszervezését. Mindent elkövetett, hogy a Vági-párt részére minél több tagot nyerjen meg, illetve szervezzen be. Tisza munka közben a közelében dolgozó napszámosok előtt állandóan hangoztatta a szervezés szükségességét. A munkaszünetekben, valamint a napi munka befejezése után a napszámosokat maga köré gyűjtötte, előttük a Budapestről kapott Vági-féle röpiratokat felolvasta, beszédeiben megmagyarázta, hogy a sorsuk jobbrafordulását csak akkor várhatják, ha egységesen tudnak fellépni, ehhez pedig az szükséges, hogy meg legyenek szervezve. Állandóan hangoztatta azt is, hogy a magasabb munkabéreket is csak a szervezettséggel tudják kivívni tovább, hogy a Vági-párt védi meg legjobban a munkások érdekeit s ezért nekik mint kubikos napszámosoknak egyedül a Vági-pártban van a helyük. Esős időkben, midőn a munkások a vagonokban tartózkodtak az egyes vagonokat rendszeresen felkereste, és az ott levők előtt szélsőséges irányú előadásokat tartott.

Tisza beszédei után a jelenlevőket felszólította, hogy lépjenek be a Vági-pártba, s aki hajlandó volt erre, annak a részére tagsági könyvet állított ki, amiért 1000 koronát kért, azonkívül a könyvekbe pártszervezeti bélyegeket ragasztott, amelyekért egyenkint 5000 koronát szedett be. A vele dolgozó munkásokat állandóan ellátta Budapestről kapott röpcédulákkal, azzal, hogy azokat otthon a községekben terjesszék, s így a párt részére minél több tagot szerezzenek.

Tiszának ebben a szervezési munkájában legfőbb segítőtársa Ragó Antal kubikos szolnoki lakos volt, aki a munkások között szintén állandóan agitált és lázító beszédet tartott.

Megállapításunk szerint Tiszának és Ragónak működése folytán a kubikosok közül többen lettek tagsági igazolvánnyal ellátva, illetve léptek be a Vági-pártba. Ezek név szerint a következők:

Rigó Ferenc rákóczifalvi szül., 35 éves, rk., nős, földmunkás, aki tagsági díj fejében 25 000 K, továbbá Nagy József besenyei szül., 44 éves, rk., nős, földműves, aki 40 000 K, Petrik Gábor rákóczifalvi szül., rk., nőtl., földműves, aki 25 000 K, Bálint János bese-

nyői szül., 38 éves, rk., nős, földműves, aki 28 000 K, Nagy András rákóczifalvi szül., 37 éves, rk., nős, földműves, aki 26 000 K, Hegedüs Gábor abonyi szül., 24 éves, rk., nős, földműves, aki 17 000 K, Terenyei Joahim szolnoki szül., 26 éves, rk., nős, földműves, aki 40 000 K, Kemény Mihály rákóczifalvi szül., 27 éves, rk., nős, földműves, aki 20 000 K, Barhács Menyhért törökszentmiklósi szül., 29 eves, rk., földműves, aki 7000 K, Barhács István törökszentmiklósi szül., 37 éves, rk., földműves 15 000 K, Bencsik Imre nagykőrösi szül., 24 éves, rk., nős, földműves, aki 11 000 K, Katona József szajoli szül., 40 éves, rk., nős, földműves, aki 11 000 K, Szőke János rákóczifalvi szül., 22 éves, rk., nős, földműves, aki 20 000 K, Balázs András rákóczifalvi szül., 25 éves, rk., nős, földműves, aki 15 000 K, ifj. Csabai Antal rákóczifalvi szül., 26 éves, rk., nős, földműves, aki 31 000 K, Simon József törökszentmiklósi szül., 25 éves, rk., nős, földműves, aki 15 000 K, Hatvani Pál újkécskei szül., 28 éves, rk., nős, földműves, aki tagsági díj fejében 31 000 K-t fizetett.

Nevezettek mind egytől-egyig rákóczifalvi lakosok, és legnagyobbrészt tagjai a Rákóczifalván működő Független Munkáskörnek.

Ezen beszervezett kubikos földmunkások legnagyobb részétől Tisza és Ragó a Budapesten letartóztatásban levő Vági-párti tagok részére még külön 2—4000 koronás segélyt szedett.

A szolnok—szajoli pályamunkán alkalmazott munkások közül még a következőket kérdeztük ki: Mondi János, Pore György, Rékási Mátyás, Arnoczki András, Csajtok János, Kovács József, Sulyok Márton, Terenyei Kálmán, Tarján Mihály, Hegedüs Mihály, Balogh Sándor, Petrik István, Deme Ferenc, Merena Ferenc, Cserna Lajos, Molnár Mihály, Bodonyi Ferenc, Nagy Béla, Balázs Antal, Major Mihály, Molnár Ferenc, Fekete Kálmán, Kovács János, Buczkó János, Merena János, Viczián Imre, Hegedüs István, Gyenes Pál, Vass József, Kiss József, Balázs József, Szarvas András, Szőke Ferenc, Sipos János, Csuhán Lajos, Rákés János, Balázs Ignác, Tarján Mihály és Hegedüs Sándor földműves, rákóczifalvi lakosokat, akik egybehangzóan előadták, hogy a pártba részben pénztelenségük miatt, részben pedig azért nem léptek be, miután közben Tisza Antal letartóztatásba került, ami a szervezkedéstől őket visszatartotta. Nevezettek kikérdezésük során elmondották, hogy Tisza és Ragó közöttük állandóan agitált, s mindent elkövettek, hogy őket a szervezésre rábírják.

A kikérdezett és a pártba beszervezett tagok tagsági igazolványaikat részben megsemmisítették, részben pedig beszolgáltatták a

csendőrségnek, akik ebben az ügyben a nyomozást már egy ízben lefolytatták. Nyomozásunk folyamán 6 db tagsági igazolványt szereztünk be éspedig Katona József, Petrik Gábor, Szőke János, Bálint János, Terenyei Joahim és Csaba Antal rákóczifalvi lakosoktól. Ezen beszerzett tagsági igazolványok közül 5 db-ot előző jelentésünkhöz, 1 db-ot pedig jelen jelentésünkhöz csatolunk.

Nyomozásunk során bebizonyosodott, hogy Tisza Antal már évekkel ezelőtt felismerte a Rákóczifalván élő kubikos földművesek megszervezésének rendkívüli fontosságát, miután jól tudta, hogy ezen munkások az ország minden részében csoportosan megfordulnak, s ha ezek megszervezése sikerült, az általa hirdetett szélsőséges tanoknak legbiztosabb terjesztői lesznek. Tisza Antal rákóczifalvi kubikosok megszervezésére többször tett kísérletet, mivel megállapításunk szerint kb. 2 évvel ezelőtt 3 ízben kereste fel a rákóczifalvi Független Munkáskört, ahol a jelenlevő munkások között, anélkül, hogy azt a kör vezetősége megakadályozta volna, izgató beszédeket tartott. Ebben a munkáskörben másfél évvel ezelőtt egy erősen lázító beszéde alkalmával a jelenlevő Gál Samu községi főbíró kénytelen volt a körből kiutasítani s egyben a csendőrök segítségét igénybe venni, hogy Tiszát tartóztassák le, azonban; az a csendőrök megérkezése előtt a munkáskörből megszökött.

Tisztelettel jelentjük, hogy Tisza és Ragó agitációs munkája azért végződhetett eredménnyel, mert a rákóczifalvi kubikosok és napszámosok egy egyesületben a rákóczifalvi Független Munkáskörben tömörülnek, ahol főleg a szombati és vasárnapi napokon összejöveteleket tartanak. Tekintettel arra, hogy ebben a körben, melynek kb. 300 tagja van, akik legnagyobb részt kubikosok és napszámosok, az összejövetelek ellenőrzése igen nehéz, ezért kívánatos lenne a kör működésének beszüntetése.

A kör működésének beszüntetését szükségessé tennék, a nyomozásunk folyamán eddig is megállapított alább következő körülmények. A rákóczifalvi Független Munkáskör, mely működését 1908. április 3-án 42 748/1908. BM sz. alatt jóváhagyott alapszabályok alapján folytatja, az alapszabályokkal ellentétesen összejöveteleiken állandóan politikával foglalkoznak. 1926. február 14-én a Munkáskör elnöke, Györe Imre, egy, a Vági-párt által kiadott kormányellenes röpiratot olvastatott fel Balázs Jánossal a kör jegyzőjével. Ennek a röpiratnak a felolvasásánál kb. 20—25 tag tartózkodott a helyiségben. Emiatt a helybeli csendőrség az eljárást a kör ellen meg is indította, aminek következményeképpen Györe az elnökségről lemondott.

Györe Imre tószegi szül., 42 éves, rk., nős, földműves (lak. Rákóczifalva), kikérdezése során beismerte, hogy a kérdéses röpiratot ő adta át Balázs Jánosnak felolvasás céljából. Azon kérdésünkre, hogy a röpiratot hol szerezte, csupán annyit mondott, hogy azt a kör asztalán találta. A röpiratot később, amikor Balázs azt már felolvasta, a kályhába dobta és elégette. Elmondotta továbbá, hogy Tisza Antalt három ízben látta a munkáskörben, amikor az ott-tartózkodó munkások között agitált, s akkor is jelen volt, amikor Gál Samu községi főbíró Tiszát az egyik izgató beszéde után a körből kiutasitotta. Balázs János kikérdezése során megerősítette a Györe által mondottakat, s emlékezete szerint a röpirat, melyet a Vágipárt adott ki, az endrődi kubikosokhoz volt címezve.

A legutóbbi országgyűlési választások alkalmával a körben többször hangzottak el kormányellenes beszédek, így az egyik összejövetel alkalmával Tábori István rákóczifalvi lakos egy olyan beszédet tartott, melyben hangoztatta, hogy csak olyan képviselőjelöltre szavazzanak, aki keresztül viszi, hogy mindenki, ti., a nincstelenek 2 hold földet kapjanak ingyen, s házaikat is ingyen építsék fel. A kör működése nem kívánatos azért sem, mivel a rendszeres szombati és vasárnapi összejövetelek által a rákóczifalvi kubikosok és napszámosok bizonyos fokú szervezettséget nyertek, amely szervezettségüknél fogva, annál is inkább, mivel meglehetős nagy tömeget képviselnek, a közigazgatásra is nagy befolyást gyakorolnak. A munkások ezen szervezettsége miatt történhetett meg, hogy a legutóbbi községi választásoknál a 18 választott képviselőből 11 embert a maguk köréből választottak meg, akik mind egytől-egyig kubikosok és napszámosok. Ennek a körnek működését feleslegessé teszi az is, hogy a faluban ezenkívül még hat más egyesület is működik, köztük a „Magyarországi Építőmunkások Országos Szövetségének helyi csoportja".[1]

A fent említett községekben lefolytatott nyomozásunk során bebizonyosodott, hogy a Vági-párt központi vezetősége igen nagy súlyt fektetett a földmunkásoknak községenként való megszervezésére. A szervezés keresztülvitelére a már kiválasztott embereket részben kiküldötteik útján, részben pedig postán küldött levelekben szólították fel. Ezeket az embereket egyúttal kormányellenes izgató röpiratokkal is ellátták, hogy azokat a földmunkások között osszák szét. A földmunkásoknak községenkénti megszervezésére a párt köz-

[1] A továbbiakban Szajol, Tiszavárkony, Vezseny, Nagykörű, Köztelek községekben folyó munka egy-egy mozzanatáról van szó.

pontjából mind olyan embereket választottak ki, akik a kommün alatt a községben vezető szerepet töltöttek be és a kommün alatti magatartásuk miatt el is voltak ítélve.

Megállapításaink szerint a Vági-párt központjából felkért emberek közül a szervezést egyik sem vállalta el, mindennek dacára kívánatos lenne mindazon egyéneket, akik a kommün alatti magatartásuk miatt el lettek ítélve, a községi elöljáróságok fokozottabb mértékben szemmeltartsák.

Végül tisztelettel jelentjük, hogy az idejében megindított nyomozás megakadályozta Rákóczifalván a Vági-pártba már belépett kubikosoknak és napszámosoknak egy egységes csoportba való megszervezését, amit részben elősegített az is, hogy Tisza Antal és Ragó Antal a budapesti főkapitányság által a Szántó-féle kommunista szervezkedéssel kapcsolatban le lettek tartóztatva. Ez a letartóztatás a kubikosokat a további szervezkedéstől visszatartotta, annál is inkább, mivel Tisza és Ragó letartóztatása után nem akadt közöttük olyan újabb egyén, aki a budapesti Vági-féle központtal érintkezésbe lépve, az onnan nyert utasítások, valamint az onnan kapott röpiratok segítségével a szervezési munkálatokat tovább folytatta volna. A szervezkedés további megakadályozására azonban szükséges lenne a rákóczifalvi kubikosok közt kialakult egység felbontása, ami csak az ott működő Független Munkáskör feloszlatásával válna lehetségessé.

Dr. Hivessy Jenő s. k.
dtv. felügyelő

Farkas Róbert s. k.
detektív

Hitelesített másolat. — PI Archivum. Bp. tszk. 1927/5506.

A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA HARCOL TRIANON IMPERIALISTA REVÍZIÓJA ELLEN

(135)

135

1927 július

AZ „ÚJ MÁRCIUS" CIKKE TRIANON REVÍZIÓJÁRÓL

Magyarországon egyre fokozódik a téboly, melyet a Szovjetunió elleni imperialista háborús előkészületekkel kapcsolatosan a trianoni béke revíziójának lehetősége kiváltott. A magyar burzsoá közvé-

lemény a Bethlen-féle „aktív külpolitika" első kezdeti sikerei óta állandóan lázban van. Az események fejlődését nem tartja elég gyorsnak, a sajtó uszít, sürget, hogy beleverje a magyar társadalom minden rétegébe — a dolgozókba is —, hogy Trianon revíziója elválaszthatatlanul összekapcsolódik a bolsevizmus elleni háború ügyével.

Legutóbb lord Rothermere-nek a konzervatív-fasiszta angol sajtómágnásnak, a „Daily Mail" kiadójának Trianon revíziójának szükségességéről írt cikke adott alkalmat a tombolásra. Abban a nemzeti mámorban, melyet ez a cikk Magyarországon kiváltott, nem az tűnik szembe elsősorban, hogy a minden rendű és rangú hivatalos fórumok, társadalmi egyesületek, városi képviselőtestületek, falusi kupaktanácsok, cserkészegyesületek és háromdecis asztaltársaságok milyen undorító, csúszó-mászó, talpnyaló alázattal járulnak „hálájukat és hódolatukat" kifejezni egy angol sajtókapitalista elé. Az a legundorítóbb, hogy a nagy mámor és lelkesedés közepette is milyen józanul és világosan látja a magyar sajtó a lord Rothermere-féle cikk valódi hátterét és eredetét, s hogy nem is titkolja, milyen árat kell fizetnie a magyar népnek ezért a jóindulatért. Világosan látják és kertelés nélkül kimondják, hogy Anglia azóta tekint barátsággal Magyarország felé, azóta került előtérbe az angol közvéleményben — helyesebben annak fasiszta területein — a trianoni béke revíziójának gondolata, mióta Anglia a Szovjetunió ellen megbízható és mindenre kapható szövetségeseket, és támaszpontokat keres Közép- és Délkelet-Európában. Más kapitalista országok sajtója legalább tagadni próbálja, leplezi, elkeni a Szovjetunió elleni háborús egységfrontba való bekapcsolódás tervét. A magyar burzsoázia és nagytőke a legteljesebb nyíltsággal kimondja, hogy a magyar uralkodó osztályoknak Trianon revíziójára irányuló vágyai csak a nemzetközi munkásosztály erőssége, a Szovjetunió ellen való irtóhadjárat kapcsán valósulhatnak meg.

A Rothermere-cikkel meginduló sajtóhadjárat egész rendezésében mind nyilvánvalóbban látszik az angol irányítás. Néhány héttel ezelőtt még Románia ellen irányult a koncentrált tűz. Az erdélyi birtokpörökben[1] való döntés elodázása miatt akkoriban még Angliával szemben is elhangzott egynémely zokszó. Zsarolták Angliát, hogy a Szovjetunió elleni háború „szent céljáért" ingyen nem harcolnak,

[1] A trianoni békeszerződés értelmében a magyar nagybirtokosokat elkobzott birtokaikért kártérítés illette meg. A román kormány szabotálta a kártérítés kifizetését. A birtokperek ügye 1926—1927-ben több ízben szerepelt a Népszövetség ügyrendjén, valamint az angol parlamentben is.

és hogy a trianoni revízió „nemzeti" szempontjai között elsősorban állnak a magyar grófok erdélyi birtokai. A romániai választásokon[1] elkövetett kormányterrorról a magyar sajtó hasábokon át közölt hátborzongató részleteket, és a magyar kormány, ellenzékbe dirigálta az erdélyi magyar pártot[2], mely addig — ugyancsak Bethlen parancsszavára — békésen megfért hol Bratianuval, hol Averescuval.

Most Anglia egy intésére Románia helyett Csehszlovákia válik a magyar békerevíziós kísérletek fő frontszakaszává. Abból, hogy lord Rothermere Benes cseh külügyminiszterhez és nem Bratianuhoz intézte legújabb nyílt levelét[3], melyben most már nem általában követeli a trianoni szerződés revízióját, hanem a Csehország birtokában levő magyar lakosságú területek visszaadását követeli, ebből nyilvánvaló, hogy Anglia mindenáron közvetíteni akar a Románia és Magyarország közti konfliktusban, mindenáron össze akarja békéltetni a Szovjetunió elleni háborúra Délkelet-Európában elsősorban számbajövő vazallusait. És mert Anglia ezt akarja, azért válik Magyarország számára a kisantánt amúgy is meglazult gyűrűjében Csehszlovákia a fő támadási iránnyá.

A trianoni revízió vágya mindinkább középponti kérdéssé válik a magyar uralkodó osztályok egész politikájában. Ez a vágy fogja össze a gazdaságpolitika, vám- és adópolitika megannyi kérdése dolgában bomladozó egységfrontjukat. A belső piac megszűkülésének bajaival küszködő, a vámpolitikában kénytelen-kelletlen visszavonuló nagyipar álma a Trianon revíziójával visszakerülő területekkel megnövekvő versenymentes fogyasztási terület. Az agrárválsággal küszködő nagybirtokosok régi birtokaikat akarják vissza. Az elhelyezkedni nem tudó intelligencia a területi integritás visszaállításától vár állást, befolyást, hivatalt. A gazdag parasztságnak sem közömbös egy nagyobb belső piac. Mindezek az osztályok bajaiknak, keserveiknek, sőt egymással való ellentéteiknek is Trianonban látják a kútforrását, azért válik ma a külpolitika a magyar nemzeti egységfront összetartó abroncsává.

Még a munkások egy részét is azzal remélik a Trianon revíziója elleni küzdelemben érdekeltté tenni a magyar uralkodó osztályok, hogy az ipari fogyasztóterület megnövekedése „munkásérdek" is. A

[1] A romániai parlamenti választások 1927. július 7-én voltak. A választásokon Bratianu nemzeti liberális pártja kapta a szavazatok 75%-át.

[2] Az erdélyi Országos Magyar Párt 1922 decemberében alakult. 1926. április 1-től gr. Bethlen György volt a párt elnöke. A párt a Stirbey-kormánnyal szemben 1927. június 19-én ellenzékbe vonult.

[3] 1927. június 17-én fordul lord Rothermere Benes cseh külügyminiszterhez. Nyílt levelét cikk és levélváltás követelte, amelyet a magyar sajtó is közölt.

szociáldemokratákkal való háborús egységfront ezen az alapon jön létre, sőt már jórészt létre is jött. Trianon revíziójának pacifista módszereit a szociáldemokrata párt mind kevesebb élességgel szegezi szembe a magyar uralkodó osztályoknak azzal a revíziós tervével, mely ezt a revíziót a Szovjetunió elleni imperialista háborúban való részvételtől reméli. A vagyonos osztályok valamennyi rétegének és valamennyi pártjának (az egységes párttól a demokratákig) háborús reálpolitikájával szemben mindjobban feladja a szociáldemokrata párt a területi integritás kivívásának amúgy is csak illendőségből hangoztatott pacifista politikáját. Peyer Károlynak a budapesti törvényhatóságban való nyílt csatlakozása[1] a konzervatív, bolsevikifaló lord Rothermere üdvözléséhez és a területi integritás imperialista célkitűzéséhez, bizonyítja, hogy a magyar szociáldemokrata párt „pacifizmusát" mindjobban alárendeli a Bethlen-kormány imperialista külpolitikájának és mindjobban annak engedelmes eszközévé lesz. A magyar nemzet önrendelkezési joga jelszavának összekapcsolása az imperialista célokkal, melyek a területi integritás jelszavában foglalódnak össze, az a forma, mely a magyar szociáldemokrácia szociálsovinizmusát hivatva van jól-rosszul takarni. Ebből következik, hogy a kommunistáknak és a forradalmi munkásságnak a területi integritás jelszava ellen kell harcolniok, mert ez a harc a különleges magyarországi formája a szociálsovinizmus ellen való harcnak. A területi integritás elleni harc nélkül nem lehet komolyan küzdeni a Bethlen-kormány háborús külpolitikája ellen, nem lehet komolyan küzdeni a Szovjetunió megvédelmezéséért, nem lehet komolyan küzdeni a szociálsovinizmus és a háborús osztálybéke ellen. A magyar ellenforradalom a területi integritás „nemzeti" jelszavát hangoztatva akar Európa egyik zsandárszakaszává lenni. Nemcsak Oroszország ellen, hanem minden olyan ország ellen is, melyben a munkásosztály forradalomra indul vagy erős hatalmi pozíciókat tart megszállva. A bécsi felkelés kapcsán[2] a magyar ellenforradalom Burgenland visszafoglalására látta elérkezettnek az időt. Az osztrák proletariátus

[1] Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottsága rendes közgyűlésén hangzott el Peyer Károly beszéde 1927. július 1-én. „A trianoni békediktátummal Magyarországgal szemben olyan igazságtalanságot követtek el, hogy ennek az igazságtalanságnak a fenntartása nem lehet örök időkre szóló. Egyetértünk abban, hogy ennek a békeszerződésnek a megváltoztatására minden kínálkozó alkalmat meg kell ragadnunk, és bárhonnan jövő segítséget el kell fogadnunk." [Fővárosi Közlöny, 1927. július 8. 1910. old.] — A közgyűlés táviratilag üdvözölte Rothermere angol lordot.

[2] 1927. július 15-én a KAP vezetésével a bécsi proletárok ezrei tüntettek a fasizmus ellen. A tüntetés során a kirendelt katonaság megütközött a munkásokkal.

csendőrjéül kínálkozott Európa imperialista államainak. A bécsi felkeléssel kapcsolatos magyar készülődések is mutatták, hogy a területi integritás jelszava a forradalom leverésének ellenforradalmi jelszava, mely homlokegyenest ellentétben áll a nemzetek önrendelkező jogának csak a proletárforradalom útján megvalósuló jelszavával.

De a nagybirtokosok és nagytőkések vezetése alatt álló magyar „nemzeti egységfront" ma nem is tűzi ki közvetlen céljául a területi integritást. Az új jelszó: az „irredenta reálpolitika". A magyar burzsoázia belátja, hogy a Szovjetunió elleni zsoldos szolgálatoknak az ára nem lehet egyszeriben a régi határok visszaállítása, mert Anglia az utódállamokat is fel akarja használni a Szovjetunió ellen, a területi integritás teljes helyreállítása pedig az utódállamok nagyfokú legyöngülését, úgyszólván megsemmisítését jelentené. Lord Rothermere azt tanácsolja a magyar burzsoáziának, hogy ne a „régi határok" visszaállításáért küzdjön, hanem elégedjen meg Trianon revíziója kapcsán „etnográfiai határokkal". Az „új Magyarország" — a Szovjetunió elleni győzelmes ellenforradalmi háború terméke — ne a Kárpátoktól az Adriáig, és ne Dévénytől Orsováig terjedjen, hanem csak Soprontól Nagyváradig (esetleg Kolozsvárig) és Kassától Szabadkáig és Aradig. Magyarországon nagy visszhangra is talált ez a tanács. Még a legébredőbb irredentizmus is belátja, hogy a Szovjetunió elleni háború zsoldját nem szabad a „dupla vagy semmi" álláspontjáról mérlegelni, hogy egyelőre meg kell elégedni a mai verébbel, a holnapi túzok helyett.

Mai veréb? Vajon szó lehet-e arról, hogy Bethlenék az orosz munkásállam elleni zsoldosszolgálatért előre megkapják a maguk bérét? Vajon szó lehet-e arról, hogy — mint lord Rothermere mondja — az „etnográfiai határok" békésen elérhetők? Vajon sikerülhet-e Angliának az utódállamokat arra bírni, hogy az Oroszország elleni egységfront érdekében Magyarország javára önként lemondjanak területeik olyan tekintélyes részéről, mint amilyent a magyar „etnográfiai határok" visszaállítása, a túlnyomórészt magyarlakta területeikről való lemondás jelentene? Nyilvánvalóan nem. A Szovjetunió elleni háborús egységfront érdekében Anglia elérhet apró-cseprő határkiigazításokat Magyarország javára, de arról nem lehet szó, hogy az utódállamok Anglia érdekében előre kifizessék Magyarországnak mindazt, amit Anglia az orosz munkásállam ellen szolgálatai fejében ígért neki. Az „etnográfiai határok" mint a konszolidált ellenforradalom külpolitikájának reálpolitikai célkitűzése egyelőre nem más, mint Anglia puszta ígérete a Szovjetunió ellenes háború győzelme esetére.

Arról van tehát szó, hogy a magyar uralkodó osztályok, Anglia

puszta ígéreteinek zsoldjáért, pusztán az utólagos fizetség reményében fognak résztvenni a Szovjetunió elleni imperialista irtóháborúban. Vágóhídra viszik a magyar munkások és parasztok százezreit Trianon revíziójának puszta ígéretéért. A Szovjetunió elleni ellenforradalmi háborúban feltétel nélkül vesznek részt, és Angliára bízzák, hogy győzelmes háború esetén mennyit fizet nekik azért a vérért, melyet a magyar dolgozók az orosz testvéreik ellen vívott harcban elhullajtanak. A magyar uralkodó osztályok „nemzeti" külpolitikája tehát tisztára és kizárólag az ellenforradalmi Anglia kénye-kedvére bízza, tisztára és kizárólag a Szovjetunió elleni háború sikerének kártyájára teszi fel Trianon revíziójának, az „etnográfiai határok" kivívásának célját. Ennyire „reális" és ennyire „nemzeti" ez a külpolitika!

Trianon revíziójának jelszava ma a Szovjetunió elleni háború előkészítését szolgálja. Vajon lehet-e ez ok arra, hogy a kommunista párt és a forradalmi munkásság lemondjon Trianon (mint a háború utáni imperialista békeszerződések egyik láncszeme) forradalmi összetörésének a nemzetek önrendelkező joga forradalmi jelszavának hirdetéséről? Nem. Ellenkezőleg: minél inkább kötik össze Trianon revíziójának jelszavát a magyar uralkodó osztályok a Szovjetunió elleni háború ügyével, annál inkább kötelessége a forradalmi munkásságnak a Szovjetunió megvédelmezésének, a világforradalom megvédelmezésének ügyét összekötni Trianon forradalmi összetörésének, a magyar nép forradalmi önrendelkező jogának jelszavával. Bethlen a Szovjetunió vereségétől, az orosz munkásállam elleni háború győzelmétől, Anglia jóakaratától teszi függővé a trianoni béke revíziójának ügyét, a Kommunisták Magyarországi Pártja a Szovjetunió győzelmétől, az orosz munkásállam elleni imperialista háború vereségétől, a világforradalom győzelmes előrehaladásától várja a magyar dolgozó nép önrendelkező jogának megvalósulását. Forradalmi reálpolitika az ellenforradalmi reálpolitikával szemben! De az ellenforradalom reálpolitikája az európai munkásság teljes gúzsbakötésének, Szovjetoroszország vereségének, az Anglia vezette háborús imperialista egységfront győzelmének ingoványos talajára épít, míg a kommunista párt forradalmi reálpolitikája az európai munkásosztály háborúellenes osztályharcának, a gyarmati népek diadalmaskodó szabadságharcainak, az orosz munkásosztály életre-halálra való győzelmes védekezésének sziklaszilárd talajára épít. A magyar dolgozó nép nemzeti önrendelkező joga életre-halálra egybekapcsolódik a Szovjetunió megvédelmezésének nemzetközi ügyével.

Új Március, 1927 július. Trianon revíziója — a Szovjetunió elleni háború jelszava.

(136)
136

1928 március

RÉVAI JÓZSEF MEGEMLÉKEZÉSE LANDLER JENŐRŐL[1]

Már másfél év óta, ha Magyarországon dolgozó kommunisták valaki olyannal találkoztak, akiről azt hitték, hogy „beavatott", első szavuk az a kérdés volt: mi van az öreggel? jobban van? Ha a börtönből jött levél vagy személyes üzenet azoktól, akiket egy időre kidöntött sorainkból az ellenforradalom üldözése, azt kérdezték sürgetve és szívszorongva: hogy van az öreg? Az öreg betegsége, küszködése, lassú kidűlése a párt vezetéséből hónapok óta beárnyékolta a magyar kommunisták minden lépését, tanácskozásaink minden szavát, a párt minden elhatározását. És a párt öregje, aki a szíve vérével táplálta a pártot, nevelt fel új és új generációt, és eresztett a harc útjára új és új káderekt, aki minden idegszálával, minden szenvedélyével és indulatával a párt életét élte, akinek véredényeiben a párt vére csorgott, most leőrlődött, letépődött a párt testéről. A mozgalomban égett el, az a szenvedély tiporta le, amely nélkül nem forradalmár a kommunista, és amely időnek előtte kilöki a sorból, Mózesként megöli azokat, akiket a szocializmus felé vezető úton út-keresőknek, út-mutatóknak állított maga elé a munkásosztály.

Nem volt senki, aki a mozgalommal jobban vált volna eggyé, mint ő. A párt volt az otthona, a kommunisták voltak a családja, a gyerekei. És az elvtársait, a tanítványait úgy tudta szeretni, mint a gyerekeit. És ezért volt a pártban nemcsak vezér, hanem tanító is. A párt fiatal generációjának tekintélyes része az ő keze alól került ki. És vezéri, tanítói képességeit semmi sem bizonyítja jobban, mint ennek a fiatal generációnak viszonya hozzá: az öreghez. Ez a tömegember, aki igazán csak a tömegben érezte jól magát, aki hatalmas tömegmozgalmakban nevelkedett és akinek kicsiny pártiskolai, szemináriumi előadásaiból is lépten-nyomon kiütközött az, hogy a tömegekhez való beszédhez szokott, páratlan odaadással, aprólékossággal tudott egyénekkel foglalkozni, funkcionáriusokat nevelni. Ha kiszemelt magának egy-egy fiatal munkást, akiből embert akart faragni, akkor „ráfeküdt", és tanította, faragta, nyesegette, és egyéni viszonyaival csak úgy törődött, mint retorikai képességeivel. A mechanikus „te-

[1] Landler Jenő 1928. február 25-én halt meg.

kintély"-csinálás teljes elvetésével, a mindenki véleményének nemcsak meghallgatásával, de számbavevésével is, a közvetlenségével és póztalanságával, azzal, hogy az ellenvéleményt nemcsak meghallgatta, hanem egyenesen örült is neki, tudott magának olyan tekintélyt teremteni a pártban, mint senki más. Néha tréfásan azt szokta mondani, hogy a párt szervezeti szabályzatát úgy kellene megváltoztatni, hogy húsz éven felüliek már ne lehessenek párttagok. Nem volt benne semmi az „öregek" féltékenységéből, keserűségéből, fölényéből, az „évtizedes múlt" kijátszásából a fiatalsággal szemben. Ezért tudta úgy magához láncolni a felnevelkedő fiatal munkásgeneráció legjobbjainak egész sorát. Egy-egy szemináriumát a benne részt vevők sohasem fogják elfelejteni. Estéket és éjjeleket töltött együtt szeminaristáival. Órák hosszat magyarázta nekik a marxizmust, a forradalmi dialektikát, nem a tudós precizitásával, hanem a forradalmár elméleti ösztönével és szenvedélyességével. Aki hallotta előadásait a „Kommunista Kiáltvány"-ról, vagy az I. Internacionáléról, abban felejthetetlen példája fog élni annak, hogy hogyan tudtak megmaradni a II. Internacionálé kora beli szociáldemokrata tömegmozgalmak egy vezetőjében elevenen a múlt század ifjú munkásmozgalmának legforradalmibb hagyományai. Kedvenc szemináriumi témája volt az I. és a III. Internacionálé egybevetése és szenvedélyes részletességgel mutatta ki, hogy az I. Internacionálénak is a centralizáció volt a vezető elve. És ez a tömegember, aki élete javát legális és távolról sem forradalmi munkásmozgalomban töltötte el, akinek évtizedeken át eltitkolt szerelme volt a forradalmár Blanqui, kipirult arccal tudta magyarázni a munkásforradalom jakobinus tradícióit. „A történelem élő szellem" — ez volt kedvenc szavajárása, amikor szemináriumában a történelem forradalmi átmeneteit magyarázta. Mint az igazán nagy forradalmároknak, neki is a forradalomvárás volt legalapvetőbb jellemvonása. Senki sem volt óvatosabb, megfontoltabb, körültekintőbb nála, de azért forradalmár lényének egész szenvedélyességével várta, kutatta, analizálta a kilátásait és lehetőségeit az „egyenesbefordulásnak". Ez a kövér, nehezen mozgó, ez a megfontolt, óvatos ember izzó forradalmi temperamentum volt, és lényének éppen ez a sajátos összetettsége volt az, ami egyéniségének ellenállhatatlan szuggesztív erőt adott.

Voltak, akik úgy hívták, hogy „Atya". Volt ebben az elnevezésben az Öreg tekintélyének és bölcsességének elismerésén, személyének és egyéniségének szeretetén kívül valami csendes lázadozás is egyéniségének és tekintélyének szuggesztiója ellen. Akik nem tudták mindig megérteni az öreg türelmes kényelmének és indulatos for-

radalmi serkentéseinek sajátos szintézisét benne, akik néha azt hitték, hogy ezt a beteg szíve miatt és testi kövérsége miatt lassan mozgó forradalmárt apróbb dolgokban nógatni kell, és akik néha az öreg munkatempója miatt kicsit összekoccantak vele, azok nem értették meg az öreg lényének alaptermészetét. Azt, hogy nyugalmából, kedélyességéből a mozgalom menete iránti hivő türelem áradt, és hogy szenvedélyességéből, fellobbanásaiból, indulataiból, gorombaságaiból a forradalmár dühe csapott ki, akinek nem elég gyors a fejlődés, és aki érzi — hisz napról napra ebben emésztődik –, hogy milyen nehéz, rettenetes nehéz siettetni, meggyorsítani a forradalmi fejlődést, milyen nehéz töltést építeni, síneket rakni és indulásra nógatva vállunkkal nekifeszülni a forradalom ama bizonyos lokomotívjának, ami — ha aztán elindul — forradalmi korszakok hetei és hónapjai alatt évtizednyi utakon rohan végig.

És mégis, bár néha lázadoztunk ellene, úgy bíztunk meg benne, mint a párt józan és bölcs vezetőjében, akiről tudtuk, hogy közte és a mozgalom szükségletei, bajai, gyengéi közt titokzatos viszony áll fenn, amelynél fogva vérébe áramlik az, ami kell, és ami megérezteti vele, hogy a pártnak hol hagy ki a szívverése. És ha véleményeltérésünk volt vele, akkor is mindig az a gondolat kínozta az embert, hátha az öregnek van igaza. És ezért mindig nyugtalanító volt az, ha az ő álláspontja maradt alul. Mert tudtuk, éreztük, hogy abban, amit ő mond, mindig „van valami". Tudtuk, hogy ő az Öreg, akiben bízunk, akiről tudjuk, hogy érzi: mire van most szükség, aki anekdotáiban is bölcs, nyugalmában és kényelmességében is a feladatok igazi sorrendjét és tempóját átérző. Tudtuk, hogy ő az Öreg, az Atya, akihez menni lehet, mert kételyeket tud eloszlatni, de akivel kételkedni is együtt lehet, és akinél jobban senkisem tudott forradalmi türelmet kivárni-tudást csepegtetni az emberbe, és akinél meggyőzőbben senkisem tudta megláttatni a bajban is a jót, a visszacsúszásban is az előrehaladást.

Forradalmár volt, bölcs volt, vezér volt, tanítója, apja a párt minden munkásának. Hogy tudott elnézni hibákat, hogy tudott nevelni! Hogy tudott korholni, szidni, az ember lelkére beszélni. Hogy tudta szeretni az elvtársait! És hogy tudott kemény és kérlelhetetlen lenni, hogy tudott szembefordulni legjobb embereivel is, ha tárgyi nézeteltérések így parancsolták. Voltak barátai, kedvencei. De pillanatnyi habozás nélkül fordult szembe velük, ha a párt kívánta így. Ez a meleg, ez a jó, ez a lágy ember keményszívű, objektív pártember volt, aki indulattal tudott haragudni és kitépni magából mindent, ami ellenkezett a pártérdekkel.

A párt volt a kerete és tartalma az életének. Az ötvenen felüli ember nem cipelte magával szociáldemokrata múltjának emlékeit, nem zavarta meg tiszta látását az, hogy a szociáldemokrácia évtizedes múltjának kritikája egyszersmind önkritika is. A kommunista pártba csak a diktatúra után jött, de nála jobban eggyé válni a kommunista párt múltjával, tradícióival senki sem tudott. Pedig a forradalmi múlt az ő gondolatvilágában sajátos jelentést nyert, nemcsak a munkásmozgalom forradalmi közelmúltjának, nemcsak a magyar diktatúra, az orosz forradalom, hanem a nyolcórás munkanapért vívott nagy Májusok, a párizsi kommün, 1848 júniusa, Blanqui, Marat és Dózsa György harcait is örökkön jelenvalóknak érezte a ma harcaiban. A lenini tanítást a múlt forradalmak örökségeiről különleges megértéssel és intenzitással vallotta: úgyszólván személyes viszonya volt a világtörténelem valamennyi igazán nagy forradalmárjához, örökéletű harcostársaknak érezte őket. Milyen kortársi szenvedéllyel tudott beszélni régmúlt forradalmak olyan részlethibáiról is, amikről a történelem rég kimutatta már, hogy szükségszerű, osztályviszonyokban gyökeredző hibák voltak. És a forradalmi múlttal való ebben az eggyéválásban még sem merült el: kommunista volt, aki egyedül és kizárólag a kommunista párt életét: múltját, jelenét és jövőjét élte. A nagy forradalmak tanulmányozásából megtanulta, hogy forradalmi szervezet az, ami kell, és az igazán nagy forradalmárok szervezeti fetisizmusához méltóan, teljes intenzitással és kizárólagossággal tudta élni a maga forradalmi szervezetének, kommunista pártjának életét. És hogy ezt az életét élte, azt a szó szoros értelmében kell venni, mert mint a szülő a gyermeke felett, úgy virrasztott ő a dicső múltú, de az illegális pártépítés ezer bajával és problémájával küszködő Kommunisták Magyarországi Pártja felett. Az illegális pártmunkában az Öreg őrködött, és virrasztása közben szinte babonás ösztönszerűséget, illegális hipochondriát fejlesztett ki magában. De akik felett ő őrködött, azok nyugodtan bízták rá magukat: az Öreg vigyáz.

Ezért érzi ma a párt minden munkása és sok ezer magyar munkás is, akik még nem jutottak el hozzánk, de akik már új és új harcosokat adnak az elhullott kommunisták helyébe, ezért érzik ma a börtönökben és az emigrációban, a föld alatt, a városban és a faluban, a földre tiport és az újból harcba gyülekező magyar munkásosztály sok ezere, hogy: elárvultunk.

Elárvultunk! Lenin mondta, hogy a munkásosztálynak vannak halottai, akik pótolhatatlanok. Az Öreg halála új sebet tép a párt csapások borította testébe. Kommunisták: mindenki nőjön meg egy fejjel, mindenki lépjen egyet előre, hogy kiheverjük ezt a sebet is! Mun-

kások: adjatok új harcosokat, új kádereket, hogy betöltsük a sorainkba vágott széles űrt! Elvtársak: zárkózzunk össze, építsük a pártot, hogy pótoljuk az Öreget, a magyar kommunista mozgalomnak ezt a példaadó, nagy katonáját.

Révai József: Az Öreg. Új Március, 1928. március.

A KMP PÁRTÉPÍTŐ MUNKÁJA

(137—141)

137

1928. május

A KMP KB UTASÍTÁSA AZ ILLEGÁLIS NYOMDA SZERVEZESÉRŐL

1. Az illegális nyomda hivatása az illegális lap előállítása. U. M. cikkek sokszorosítása, valamint olyan kiadványok előállítása révén, melyek aktuális, széles agitációs szükségletet vannak hivatva kielégíteni (és amelyek külföldről tempóvesztés nélkül nem fedezhetők) előmozdítani a KMP szervezeteinek irodalommal való normális és gyors ellátását a párt gyorsabb és közvetlenebb reagálását a felmerülő politikai, gazdasági és munkásmozgalmi eseményekre.[1]

2. Az illegális lap szerkesztője, illetve a titkárság agitáció- és propagandatevékenységének vezetője köteles úgy a lap, mint egyéb agitációs anyag kéziratát olvasható formában, lehetőleg géppel leírva szállítani. A kéziratokat nem közvetíthetik közbeeső személyek. A lap kéziratai szabály szerint egyszerre adandók át a szerkesztő, illetve az agitprop reszortvezetője által a nyomda vezetőjének. A kéziratokat a nyomdavezető a korrektúra után azonnal megsemmisíti (az alább felsorolt módon). A kéziratokat még a titkárság többi tagjai sem közvetíthetik a nyomda számára.

3. A kéziratok átadásakor a szerkesztőség köteles az összes technikai utasításokat, tükröt stb. a nyomda vezetőjének írásban átadni, és megjelölni azokat a kéziratokat vagy azok egyes részeit, amelyek szükség esetén kihagyhatók. Ugyancsak gondoskodni kell a kéziratok elégtelensége esetére tartalékkéziratokról is. A nyomda veze-

[1] A párt Külföldi Bizottsága 1928 október végén Sallai Imrét küldte haza nyomdásznak. Sallai kilenc hónapig végezte az illegális nyomdász munkáját. A nyomda az Orczy út (ma Mező Imre út) 42. számú házban volt. [Lásd erről *Friss Istvánné:* A KMP, a KIMSZ és az ESZE nyomdáiról. Párttörténeti Közlemények, 1962. május.]

tője egyben a lap „éjjeli szerkesztője" is, tehát a kéziratok átadásától egészen a kész lap leszállításáig a nyomda vezetője és a szerkesztőség nem érintkeznek, viszont a nyomdavezető szükség esetén technikai szempontokból változtatásokat is eszközölhet a kéziratokon.

4. A nyomda helyiségébe a nyomdavezetőn kívül senki sem mehet, még csak kivételesen sem. A kész nyomtatványok elszállítását a nyomda vezetője személyesen eszközli.

5. A nyomda vezetője köteles a nyomtatványokat a nyomdából az átvevőhelyre a titkárság illetékes tagjával közösen megállapított módon mindenkor „biztosítva" elszállítani, vagyis mindenkor meggyőződni arról, hogy az elszállításkor a nyomdahelyiség és az átvevőhelyiség konspiratív szempontból tiszta-e. Az elszállítást és átadást minden legkisebb feltűnés leggondosabb elkerülésével kell végezni.

6. A lap és egyéb nyomdai termékek elosztásába a nyomdavezetőt nem szabad belekapcsolni, épp úgy távol tartandó a nyomda vezetője mindennemű egyéb pártmunkától. A nyomdavezetőt, amennyiben ideje marad a rendes munkáján kívül, legfeljebb írásbeli propagandisztikus munkák elkészítésére (oktatási program, metodikai utasítások, sillabuszok stb.) lehet felhasználni, úgy azonban, hogy az ilyen megbízások átadása és a végzett munka átvétele a jelen instrukcióba nem ütközhetik bele.

7. A lap elosztása semmiképpen sem történhetik abban a lakásban vagy helyiségben, ahol a lapokat vagy nyomtatványokat a nyomdavezető átadta. Épp így nem lehet azonos az elosztási hely és az elosztás vezetője az „Új Március", vagy egyéb külföldről jövő irodalom elosztóhelyével és vezetőjével.

8. A nyomdavezető a szerkesztőségre tartozó kérdésekben a szerkesztőségi kollégium felelős képviselőjének utasításait, a nyomdát illető konspiratív és technikai kérdésekben a titkárság, az apparátus és konspiratív technika vezetésével megbízott tagjának utasításait tartozik követni. Ha a nyomda vezetője úgy találja, hogy valamilyen utasítás végrehajtása a konspiráció rovására megy, a nyomda biztonságát veszélyezteti, a jelen instrukciókba ütközik, kifogásait a titkársággal közli és az utasítást ennek megtárgyalásáig nem hajtja végre. Ha a titkárság és a nyomdavezető sem tudnak megegyezni, az utasítás végrehajtandó ugyan, de a nyomdavezető kifogásai a titkárság véleményével együtt döntés végett a Külf. Bizottsággal haladéktalanul közlendők.

9. A nyomda teljesítő képességéért a nyomda vezetője felelős. A nyomdavezető feladata tehát a gépeket jó karban tartani és gondoskodni arról, hogy papír és a nyomtatáshoz szükséges segédanyagok

es eszközök hosszabb időre beszereztessenek. A beszerzés módját és az anyagok őrzését, valamint a nyomdahelyiségbe való szállításnak módját a titkárság apparátusvezető tagja és a nyomdavezető közösen állapítják meg. Papír és egyéb segédeszközökből a nyomda helyiségében egyelőre nyolcheti szükséglet fedezésére alkalmas készlet tartható.

10. A nyomdavezető lakása gyanánt ez idő szerint a nyomda helyisége szolgál. A nyomdavezető tehát tartozik életmódját a legszigorúbban úgy berendezni, hogy a nyomda biztonságát ne veszélyeztesse. A lakás takarítását ne maga végezze, de köteles a lakás normális külszínének megőrzése mellett arról gondoskodni, hogy a gépek és anyagok gondosan elzárva legyenek, és semmi nyomtatvány ne legyen látható a szobában, éppoly kevéssé papiros. Köteles gondoskodni arról, hogy nyomdafestékszag ne legyen érzékelhető a szobában. A makulatúrát tartozik úgy megsemmisíteni vagy eltüntetni, hogy azok semmilyen formában nyomokat ne hagyjanak vissza. (Elégetni, és még a hamut is eltüntetni, clozettbe leereszteni, és meggyőződni arról, hogy tényleg elmerült-e.)

11. A nyomda a konspiráció szempontjából nappal dolgozik. A késő esti vagy éjjeli munka elkerülendő. A kéziratok átadásának időpontja, éppúgy, mint a lap megjelenése ennek a szempontnak figyelembevétele mellett állapítandó meg. Amennyiben késő esti vagy éjjeli munka mégis feltétlenül szükséges és elkerülhetetlen volna, csak zajt nem okozó munka végezhető. (Fűzés, csomagolás stb.) A gépek késő este vagy éjjel még kivételesen sem dolgozhatnak.

12. Konspiratív biztosításért a nyomda vezetője és a titkárságnak a konspiratív munka vezetésével megbízott tagja együttesen felelősek. Ennek az instrukciónak a konspiráció csökkentését célzó mindennemű változtatása csak a Külf. [külföldi] Bizottsággal egyetértően történhetik. Ez alól kivétel csak rendkívüli politikai esemény alkalmával engedhető meg, amelyről azonban a Külf. Biz.-nak azonnal jelentés teendő.

PI Archivum 500 1 f. 103. ő. e.

1928. június

A „KOMMUNISTA" VEZÉRCIKKE A PÁRT FELADATAIRÓL

Arra a csapásra, amit a magyar ellenforradalom és a nemzetközi burzsoázia Kun Béla[1] elvtárs Bécsben történt elfogatásával a Kommunisták Magyarországi Pártjára mérni vélt, azzal felelünk, hogy megindítjuk a „Kommunistá"-t, pártunk Budapesten megjelenő hivatalos lapját, új fegyvert adunk a földalatt hatalmas ellenség ellen küzdő magyar kommunista munkások kezébe. A Kun elvtárs elfogatásával megélénkült burzsoá és szociáldemokrata uszításra, mely nemcsak Kun elvtárs fejére kiált halált, hanem a KMP „végleges" kiirtására (immár hányadszor?) is alkalmat vél látni, azzal válaszolunk, hogy lapot teremtünk, mely a földalatti kommunisták hangját, hangjának visszhangját fogja megszázszorozni a magyar munkásmozgalomban. Ez a lap nem arra való, hogy kilenc év véres elnyomása, üldözései, meg-megújuló irtóhadjáratai után azt bizonyítsuk vele, hogy vagyunk, leszünk, hiába fojtogattok! A magyar kommunistáknak a nemzetközi kapitalizmus mai helyzetében, a magyar ellenforradalom élesedő osztályellentétei közepette, a magyar szociáldemokrácia halmozódó árulásai és a nemzeti egységfrontba való mind nyilvánvalóbb beállása után nem lehet többé azzal megelégedniök, hogy állhatatos védekezésben megvédjék az ellenforradalom csapásaival szemben pártjuk puszta létét. Nem lehet azzal megelégedniök, hogy a kommunista párt kiirthatatlanságáról, mindig újra feltámadásáról szolgáltassanak bizonyítékot az ellenforradalom nagybirtokosainak és tőkéseinek. Ez ma már nem elég. Nem létezésünk bizonyításáról, hanem pártunk hatalommá való kiépítéséről van ma szó. Nem csupán dacolnunk kell az ellenforradalommal, hanem az üldözésekkel dacolva ki kell szélesíteni sorainkat, a magyar munkásosztály pártunkat kereső legjobb elemeinek bevonásával kell megtoldani karunkat, hogy a munkásmozgalom minden területén valóban szembe tudjunk szállni a paktum-szocializmussal, hogy valóban nekikezdhessünk az igazi feladatnak: kicsavarni a szociáldemokrácia kezéből a munkásmozgalom vezetésének azt a monopóliumát, melyet Peyerék és Proppe-

[1] Kun Bélát 1928. április 25-én — amikor illegálisan Bécsben tartózkodott — lefogták, és csak a védelmére megindult nemzetközi tiltakozó mozgalom tudta megakadályozni, hogy az osztrák kormány kiadja a fasiszta Magyarország kormányának. Háromhónapi börtön után kiutasították Ausztriából, visszautazott a Szovjetunióba.

rék Bethlennek, Sztranyavszkynak és Schweinitzernek köszönhetnek. Ne arra legyünk büszkék, hogy a munkásmozgalom televény földjébe eresztett gyökér szívósságával: vagyunk, ne elégedjünk meg ezzel, mert ez az állapot nem önteltségre, hanem elégedetlenségre ad okot. Mert a magyar munkásmozgalom mai helyzetében, amikor a munkásosztály már régen nem az 1919-es vereség, hanem a szociáldemokrata párt áruló „vezetésének" hatásait nyögi, amikor az ellenforradalmi konszolidáció igája véres nyomokat hasít nemcsak a munkások, hanem a dolgozó parasztság és kispolgárság húsába is, amikor a munkások egy része megundorodva a szociáldemokráciától visszahúzódik a csodavárás passzivitásába, másik része pedig a legjobb proletárösztönnel fordul el árulóitól, keresi a vezető szót, az irányító szervezetet, amikor a munkások legjobbjai rokonszenveznek velünk és várják, akarják, hogy a kommunista párt eljöjjön hozzájuk, ebben a helyzetben megelégedni pártunk mai állapotával: vakság és bűn. A „Kommunista" első szavával azt kiáltja oda a magyar kommunistáknak: nincs ok a megelégedésre, mert pártunk nem az, amivé lehetne és amivé kell, hogy legyen. Az első, amit meg akarunk láttatni elvtársainkkal, az az, hogy elégedetlennek kell lennünk, ha számba vesszük szervezeteink tényleges állapotát és azokat a lehetőségeket, amelyek kínálkoznak, azokat a tömegeket, melyek pártunk vezetésére várnak. Többet, jobban, rendszeresebben és szervezettebben dolgozni: erre fogja ösztökélni, vezetni ez a lap a párt minden tagját. Hozzákapcsolni, odakötözni a kommunistát a párthoz, hogy ne szabad úszó, ne párton belüli szimpatizáló legyen, hanem felelős pártmunkás, aki minden lépésével szervezetét szolgálja, akinek nincs elete pártján kívül, aki tudja, hogy azért, amit tesz, pártjának felelős — összeolvasztani és egybenöveszteni a párttagokat a párttal, ez lesz ennek az újságnak egyik legfontosabb hivatása.

De nemcsak pártunk tagjaihoz akarunk szólni, hanem azokhoz a munkásokhoz is, akik a magyar munkásmozgalom sorsa és jövője fölött gondolkoznak, akikben elevenen él a meggyőződés, hogy 1919 bukott proletárforradalmával a magyar munkásosztály nem eljátszotta, hanem megvásárolta felszabadulásra való jogát. Azokhoz a munkásokhoz, akik félig-meddig tudatosan látják, hogy a szociáldemokrata pártnak az uralkodó osztályokhoz dörgölődző politikája az, ami zülleszti, dezorganizálja, kifejlődésében gátolja a magyar munkásmozgalmat, és állandósítja széles munkástömegek csüggedését és passzivitását. Ezekhez a munkásokhoz akarunk utat törni, összezúzva azt az ideológiai drótsövényt, amely mögé az ellenforradalom és a szociáldemokrácia a magyar munkásosztályt zárja, a föld alól a föld

fölé küzdve magunkat, hogy a forradalmi ösztönű munkásokat a forradalmi öntudat, a kommunista párt útjára vezessük.

Nemcsak a véletlenek összetalálkozása, hogy éppen Kun elvtárs elfogatásakor tűzzük ki pártunk elé ezeket a messzebb mutató feladatokat. Az a düh és gyűlölet, mellyel a magyar ellenforradalom és a nemzetközi reakció követeli Kun elvtárs kiszolgáltatását gyilkosainak, nemcsak az ő személyének szól, hanem a KMP-nek is, az 1919-es munkásdiktatúra pártjának, melynek Kun elvtárs első harcosa volt. Kilenc esztendő nem tudta eloltani a burzsoázia bosszúvágyát és nem tudta halványabbá tenni a diktatúra emlékét. Pártunk ma a nemzetközi burzsoázia uszítóhadjáratának kereszttüzében áll: Halál Kun Bélára! Halál a KMP-re!

A koncertbe beleszól a szociáldemokrata párt is, kontráz az uszításnak. És a szövetkezeti igazgatók, a takarékpénztári és biztosító intézeti tantiémszedők, a dupla fizetést húzók, a gyáva nyárspolgárok azt rikácsolják a kommunisták felé, hogy „pénzsóvár kalandorok" vagyunk. Halljátok, munkások? A Rákosik, Szántó Zoltánok, Örik, Gőgösök, Kocsisok és társaik, az önfeláldozás és a munkásosztályhoz való hűség mintaképei a „pénzsóvár kalandorok" — és nem Peyer és a többiek, akik boldogok, ha a parlament uraitól vállveregető letegezésben részesülnek. Nem volt még uszító hadjárat a kommunisták ellen az utolsó években, amelynél a kommunista nyomot szaglászó ellenforradalmi vérebek nyomában ne loholtak volna a szociáldemokrata kutyák, és ne csaholták volna lelkendező ügybuzgalommal: itt szalad, itt szalad!

Kun elvtárs elfogatása csak ürügy és alkalom volt a megújuló hajszára: nem csupán a kilenc év előtti munkásuralom felé liheg ma bosszút az ellenforradalom. Nemcsak a diktatúra kísértete az, ami arra ijeszti a szociáldemokrata bürokráciát, hogy kiadja a jelszót: meg kell tisztítani a munkásszervezeteket a bolsevikiektől és mindenkitől, aki a bolsevizmusnak csak gyanújába is keveredik. Nem a múltat bosszulja, hanem a jövőt készíti elő ellenforradalom és szociáldemokrácia a kommunistairtással. A magyar konszolidáció háború felé támolyog. Az olasz fasiszta képviselők után ma az angol ficsúr előtt csúszik hason a „nemzet". A revíziós láz már-már 1914 nyarának utcai felvonulásaira emlékeztet, amikor a burzsoá csőcselék „kutya-Szerbiára" kiáltott halált. És ez a nacionalista, háborús láz arra is jó, hogy a munkásszervezetek osztályharcos létének utolsó maradványait is meg lehessen semmisíteni, a trianoni revízió nemzeti egységfrontjának részeg légkörében meg lehet kapni a szociáldemokrata bürokrácia hozzájárulását a szakszervezetek összetö-

réséhez, az állami békéltetés és állami munkaközvetítés életbeléptetéséhez. Az aggkori és rokkantbiztosítás felháborító szemfényvesztését vajon nem fogadta-e el máris „alapul" a szociáldemokrata párt, és az ellenforradalom világcsalását vajon nem a munkásság „győzelmének", a „szociálpolitikai gondolat" diadalának kürtölte-e ki a bürokrácia?

Nőnek a veszedelmek, melyek a munkásosztályt fenyegetik, épül az egységfront ellenforradalom és szociáldemokrácia között, erősödik a hajsza a kommunisták ellen. Ezért nőnek meg a feladatai és kötelességei a Kommunisták Magyarországi Pártjának és minden magyar kommunistának.

Kommunista, 1928. június elején. Nőnek a veszedelmek — nőnek a feladatok.

139

1928. augusztus 22.

RÉSZLET A BELÜGYMINISZTÉRIUMHOZ KÜLDÖTT BIZALMAS JELENTÉSBŐL, AMELY A KMP KONSPIRATÍV TEVÉKENYSÉGÉRŐL ÉS NYOMDÁJÁRÓL SZÓL

A budapesti főkapitányság politikai nyomozó főcsoportja augusztus 5-én a balatoni „kultúrnapon" egy kommunista agitációs röpiratnak jutott nyomára, mely az ország különböző részeiben, számításunk szerint legalább 2000 példányban került szétosztásra. Az agitációs irat a fennálló társadalmi rend, kormányunk, intézményeink, különösen pedig a leventeintézmény ellen[1] izgat.

A lefoglalt példányok nyomán augusztus 9-én már kezünkben volt a terjesztők egyike, és augusztus 12-én 5 embert helyeztünk előzetes letartóztatásba, akikre rábizonyult, hogy a röpiratot terjesztették.

A nyomozás során rábukkantunk a sokszorosító gépre, illetve az üzletre, ahol vették, s az egyik emberre, aki vásárolta.

Már azt hittük, hogy a következő etapban sikerül a vásárlók másikát és gépét is beszerezni, amikor a következő tényállás elé kerültünk. Nemes Dezső nevű kommunista egy általa Selingernek

[1] A leventemozgalom az ifjúság fasiszta-militarista nevelését szolgáló ellenforradalmi intézmény volt. Az ellenforradalmi rendszer 1921-ben alakította meg. A leventeköteles (13—21 éves) fiatalok katonai kiképzésével is a trianoni békeszerződésben megtiltott általános katonai szolgálatot kívánta pótolni a kormányzat. A leventekiképzésről való elmaradást büntetéssel sújtották.

[Sebes Sándor] mondott egyénnel vásárolta a gépet. A vételt Selinger eszközölte. Nemes Dezső, aki nálunk fogva van, csak aszszisztált. Kifizeti Selinger a gépet, motoszkál a gép faburkolatú szekrényén, szándékosan elrontja annak zárját és így szól:

„Úgy látszik ennek a fedőburoknak a zárja rossz, szíveskedjenek kijavítani és utánunk küldeni, a gépet én addig is elviszem." Megadja a címet: Kovács Lajos gimnáziumi tanár, Szarvas. Az üzletből ketten a géppel együtt a Nyugati pályaudvarig mennek, ott Selinger elparancsolja maga mellől Nemes Dezsőt, s azt mondja, hogy az utazáson őt nem kísérheti. Embereink elutaznak Szarvasra kutatni Kovács Lajos gimnáziumi tanár után, s a következőket állapítják meg: Ilyen nevű tanár Szarvason nincs, a cím hamis, s a postai csomag ma is ott fekszik a hivatalban.

Evidens, hogy ebben az esetben azzal állunk szemben, hogy két tizenhárom próbás kommunista sem bízik egymásban, illetve utasítás szerint cselekedve, egymagát teszi meg a titok ismerőjévé, ezzel felfedezhetetlenné téve a röpiratot előállító gépet és nyomdát, mert mint később megtudtuk, a Selinger név szintén hamis.

A politikai nyomozó főcsoport június havában jelentette — mikor Kun Béla és társainak az 1927—28. évek során Bécsben folytatott szervezkedéséről referált, hogy Kun Béla különböző javaslatokat tett, amelyeket éppen a konspiratív munkában azóta inauguráltak [meghonosítottak]. E javaslatok közé tartoznak:

1. az illegális munka miként való vezetése,
2. a konspiratív munkára vonatkozó rész, s végül
3. magáról az illegális nyomdáról szóló utasítások.

E posztulátumokat [követelményeket] precíz pontossággal tartják be azóta; hogy a vidéki nyomozó hatóságok is megismerjék azt a módszert, mely szerint ma a kommunizmus a konspiratív munkát végzi, egyes részleteket alábbiakban közlünk.

ad 1. „Minthogy a burzsoázia az eddigi módszereinket megismerte, s ezek tudtával embereinket egymás után letartóztatta, prevenció céljából a következőket közöljük: minden ország rendőrsége, s ez különösen áll a magyarokéra, besúgokkal, agent provokateurökkel és árulókkal dolgozik. Minden nagyobb gyár üzemében van a rendőrségnek a tulajdonoson keresztül egy megbízottja, néha még bizalmi ember is az illető. Megemlítjük Malinovszkyt, aki az orosz ohranának éveken át, sőt még a bolseviki pártnak is tagja volt, végül képviselő lett, a végén mégis kiderült róla, hogy árulónk volt. Hogy ezt elkerülhessük, az illegitim munka során legelső dolog be-

lépni a szociáldemokrata szakszervezetbe, s innen a biztos fedezékből dolgozni. 100%-os biztonságra még így sem számíthatunk, de a lehetősége megvan annak, hogy a sejtek takarva maradnak. Ha bent is vagy a szakszervezetben, és van is szociáldemokrata igazolványod, vigyázz, amikor elvtársaiddal beszélsz, kommunista tanácskozásokra pedig egy helyiséget ne használjatok sokszor, sohase fogadjatok el egy általatok nem ismert elvtárstól ajánlatot arra nézve, hogy hol tartsatok értekezletet. Magához a tárgyhoz is csak úgy szóljatok hozzá, hogy minden egyes szereplőnek és minden egyes ügynek pszeudonímja [álnév] van úgy, hogy a még úgy figyelők is jelentőség nélküli szavakat hallanak, csak ti tudjátok, hogy mi az értelmük. Új embereket csak akkor szabad beszervezni, ha előzetesen heteken át környezettanulmányokat végeztetek rajta. Nem az a fontos, hogy hány, hanem, hogy milyen emberek szolgálják az ügyet. Rendkívül fontos a találkozó; ha randevúd van egy elvtárssal, ott jelenj meg jóval előbb, járd körül a találkozás helyét, maradj egy rejtekhelyen, figyeld, hogy azt, akivel találkozód van, nem figyelik-e mások, esetleg rendőrségi emberek... Magában a sejtben is ügyeljetek egymásra, de ne essetek bele a Sherlock Holmes hibáiba, hanem hidegvérűséggel gázoljatok az ellenségeinken.

Elfogatásod esetén ne árulj el senkit és semmit. Ügyelj, mert börtönödbe hozzád spiclit zárnak, vigyázz, ha üzenetet írsz, nehogy másokat is beleránts, tartsd szem előtt, hogy elfogatásod után is nyomoznak."

ad 2. Itt már pontokba foglalva vannak meg az utasítások.

A) „Az ifjúmunkásság úttörője a konspiratív munkának."

B) „A konspiratív összejövetelek lehetőleg mindig más és más helyen legyenek, és egy ember csak egy csoportban vehet részt. Összekötők, csak kiváló megbízhatóságú elvtársak lehetnek."

C) „Nyilvántartása a konspiratív munkára alkalmas zuglakásoknak és igazoló írásoknak.

D) Sohasem szabad jelentkezni azon a néven, amelyen utazunk.

E) Elfogatások esetén az összes összejövetelek, tanácskozások, összekötői munka szünetel, míg felsőbb utasítás nem érkezik.

F) Az elvtárs igazi lakásán senkit sem fogadhat. A lakásáról sohasem szabad úgy távozni, hogy elutazom. Mindig azt kell mondani: visszajövök. Ki kell fizetni két héttel továbbra a bért s két hét múlva levélben bejelenteni, hogy nem tudott az illető visszajönni."

G) „Kávéházak, vendéglők tanácskozásokra fel nem használhatók."

H) „Konspiratív találkozásnál sohasem szabad egy helyet kétszer használni, sohasem lehet ez a hely egy utcasarok. Sohasem lehet egy fix pont, hanem az utcának egyik része, egy bizonyos számtól egy bizonyos számig. Minden ilyen találkozásra az elvtárs csak a személyét és pedig fedőnevének igazoló okmányát viheti magával, nála semmi egyéb nem lehet, és joga van a másik vele találkozó elvtársnak a találkozón megjelentet e tekintetben testi motozásnak alávetni."

ad 3. „Az illegális nyomdába, illetve sokszorosító helyiségbe csak egy ember léphet be, ez az a technikailag kiképzett elvtárs, aki az egész munkát maga végzi, és minden részét érti. Ehhez az elvtárshoz az anyag a következőképpen érkezik: A szerző az összekötőnek adja át egy városon kívül fekvő helyen. Az összekötő személy mindig ugyanaz, a név álnév, álnév azzal szemben, akitől az anyagot kapja, és álnév azzal szemben, aki az anyagot sokszorosítás céljából átveszi tőle. A kész röpiratokat nem ott osztják szét, ahol azok előállíttattak. Minden szállítás igen kicsiny csomagokban, lehetőleg kabát alá rejtve történik, és minden terjesztő más és más helyen veszi át más- és más néven az összekötőtől az anyagot. A papiros beszerzése soha egy és ugyanazon helyen kétszer meg nem ismételhető. A gépek beszerzése mindig vak címekkel eszközlendő. Erre nézve sok mód áll rendelkezésre. A legegyszerűbb, ha a sokszorosító gépet vásárló elvtárs a gépet az üzletes egy emberével egy olyan címre küldeti, mely nem létező, de ő maga az illető háznak kapujában megvárja a sokszorosító gép odaérkeztét, az illetővel még fel is megy egy-két emeletre, ott azután megfelelő jutalom átadásával az embert elbocsátja. De van ennek a vásárlásnak száz más módja is, amit mindenkor az egyes elvtársak eszességére bízunk.

Rendkívül fontos magának a nyomdavezetőnek az életbeosztása. A lakása lehetőleg olyan fekvésű legyen, hogy ne kerüljön túlságosan munkáslakta vidékre, mert e tájékokat a rendőrség mindig figyelemmel kíséri. Legjobb e célra egy külvárosi házbérlet. A nyomdavezető köteles egészen magányosan lakni, nyomdai apparátusát egy szekrényben zárva tartja, melynek olyan závárzata van, hogy hamis kulccsal azt felnyitni ne lehessen. A lakása takarítását végeztesse másokkal, de ezeket az embereket tartsa jól szemmel, érdeklődjék kilétük iránt, kutassa ki még azt is, hogy kikkel állanak rokonságban, barátságban. A foglalkozás, melyet bejelent, teljes mértékben betartandó. Leghelyesebb ha újságírónak, mégpedig gazdasági és kereskedelmi cikk írójának tünteti fel magát, mert így nem válik gyanússá, ha esténként otthonában marad. Minden elpusztítandó pa-

pirost el kell hamvasztani. A nyomda vezetője a környezetével szemben ne legyen túlságosan tartózkodó. viszont ne barátkozzék. Ha a legkisebb gyanút észreveszi, lakását még az nap kitakarítja, ami alatt az értendő, hogy minden áruló nyomot eltüntet, ha szükség van reá, a sokszorosító gépek feláldozásával."

Általános utasításba adja ezután Kun Béla a Magyarország elleni konspiratív munka megszervezésekor, hogy az elvtársak elfogatván, egy kötelességük van, kijelenteni, hogy vallani semmit sem akarnak, a rendőrséggel beszélni valójuk nincs, vigyék át őket az ügyészséghez. Ha a párt megtudja, hogy olyan elvtárs, akire komoly dolgok vannak bízva, elfogatván, ez ellen vétett, az illetőt a választott bíróság elé utalják.

Szó van azután még az utasításban a karhatalmi erő kifürkészéséről és aláaknázásáról s arról, hogy hogy kell lehetetlenné tenni a rendőri nyomozást, milyen.....[1] szemmel tartásával szabad egyáltalában konspiratív munkát végezni és végül arról, hogy a végcél az, hogy Magyarországon a kommunista párt legitim elismerést nyerjen.

Sokszorosított kiadmány. — PI Archivum. BM rend. sor. 8230/1928. VII. res.

140

1928. október

RÉSZLET A KMP 1928 JÚLIUSI PLÉNUMÁNAK TÉZISEIBŐL[2]

IV. A munkásosztály helyzete és a KMP

A munkásosztály helyzete. A munkásosztály helyzetét az 1927-es konjunktúra nem javította; a bérek csekély emelkedését az 1928-as drágulás egyensúlyozta ki. Ez az emelkedés is csak néhány szakmára (építőmunkások, fások) terjedt ki, másokban még a konjunktúra alatt is csökkent az életszínvonal (vasasok, bányászok, vegyészek stb.).

[1] Az eredetiben így van.

[2] A tézisek a Bevezetőn kívül öt fejezetből állanak. A kötetben a IV. fejezetet, „A munkásosztály helyzete és a KMP", valamint az V. fejezetet, „Legfontosabb politikai feladataink" c. részt közöljük. A kimaradt fejezetek címei a következők:

I. Nagybirtok és nagyipar.
II. Az állam szerepe.
III. A kispolgári és középrétegek helyzete.
IV., V. fejezet közölve.
V/b. A KMP legközelebbi feladatai a szervező munka területén.

A konjunktúrát a munkásság nem használta ki. (Vasassztrájk mint elemi erejű kísérlet.) 1928-ban rosszabbodik a konjunktúra, nő a munkanélküliség, hanyatlik az életszínvonal. A szakszervezeti taglétszám a konjunktúra alatt nagyjában stagnált. Mindennek ellenére nőtt a munkásság harcképessége a konjunktúrában (szervezetlenek részvétele a sztrájkokban, üzemi mozgalmak). Ez a rosszabbodó konjunktúra ellenére 1928-ban is megnyilvánul (fássztrájk, győri textilsztrájk stb.).

A konjunktúra tehát bizonyos tekintetben felmenő vonalat jelent a munkásosztály részére, de sokkal kisebb mértékben, mint ahogy ezt a konjunktúra lehetővé tette volna. Az ok: az 1927-es év nemcsak a jó konjunktúra éve volt, hanem a baloldali munkásmozgalom mélypontjának is (kommunista lefogások, likvidátor[1] irányzatok fellépése). Gyenge volt tehát a *szubjektív tényező*, mely a szakszervezeti bürokráciával szemben a munkásságot harcba vihette volna, vagy legalább nyomást gyakorolhatott volna a bürokráciára. Éppen mert a jó konjunktúra évében a [kommunista] párt és a baloldali munkásmozgalom ereje és szervezettsége csökkent, ezért a munkásmozgalom fejlődése is pusztán elementáris, tehát ellentmondásos volt. Megnyilvánul ez: 1. a szakszervezetek stagnálásában ugyanakkor, amikor a szervezetlenek együtt sztrájkoltak a szervezettekkel (vasasok, győri sztrájk, építőmunkások mozgalma), 2. a szakszervezetek, a sz. d. párti baloldal stagnálása és visszafejlődése ugyanakkor, mikor a munkáskultúregyletek fellendültek, és melegágyai lettek egy zavaros baloldaliságnak, mely a szd. [szociáldemokrata] párttal szemben való ösztönös elégedetlenséget is, de a politikától való elfordulást is kifejezte.

Ezekben az ellentmondásokban éppen az fejeződik ki, hogy nem volt *akcióképes*, vezető k. párt, mely a tömegek ösztönös fejlődésének helyes utat tudott volna szabni. Sőt, 1927-re vonatkozólag azt lehet mondani, hogy a kommunisták nemcsak hogy az ösztönösségnek nem tudtak irányt adni, hanem részben maguk is az ösztönösség sodrába kerültek (likvidátorság).

A baloldali munkásfront kiépítése. A jelenleg tapasztalható baloldali áramlatoknak és hangulatoknak a munkásmozgalomban sajá-

[1] Az Orosz Szociáldemokrata Munkáspártban az 1905—1907. évi forradalom után a reakció éveiben fellépő opportunista irányzat képviselői. Az illegális pártszervezetek likvidálására és az illegális forradalmi munka beszüntetésére törekedtek. A KMP nehéz helyzete következtében a magyar pártban is jelentkeztek olyan nézetek, amelyek azt hirdették, hogy nincsen szükség az illegális pártra, mert a legális munkásszervezetekben folyó baloldali forradalmi munka teljes mértékben helyettesíti a kommunista párt tevékenységét.

tosságai, különbségei vannak az 1925—26-os évek fellendülő baloldali munkásmozgalmával szemben. A leglényegesebb különbség az, hogy akkor országos méretű és politikai színvonalú, egységes volt a baloldali munkásfront, míg ma azt lehet mondani, hogy egy ilyen országos méretű és politikai színvonalú baloldali munkásfront nincsen. (Van szakszervezeti ellenzék, van szd. ellenzék, van kultúregyleti baloldaliság, de baloldali munkásfront nincsen.)

Felmerül tehát: hogyan egységesítse a k. párt a baloldali áramlatokat országos, politikai, baloldali munkásfronttá úgy, hogy a maga vezető szerepét biztosítsa?

A KMP tömegmunkájának és taktikájának ezek ma a fő kérdései.

Bizonyos az, hogy a baloldali áramlatoknak elementáris növekedésével be fog következni ezeknek az áramlatoknak az elementáris politizálódása is. Valószínű az is, hogy ez a politizálódás a legkisebb ellenállás vonalán fog végbemenni, éspedig abban az értelemben. hogy a szd. pártbeli ellenzékhez fognak csapódni és csatlakozni a különféle baloldali áramlatok, és hogy a szd. ellenzék fog igyekezni benyomulni a különféle munkásszervezetek (kultúrszervezetek, ifjúmunkások) baloldali áramlataiba.

Még ha a szd. pártban folytatott frakciómunka erősebb volna is. mint amilyen a valóságban, még akkor is veszedelmes volna a munkásbaloldal politikai egységesítését rábízni a szd. ellenzékre, és benne látni a fő legális szervezeti formáját a munkásbaloldal politikai egységesítésének. Ez már csak azért is veszedelmes volna, mert ez a szd. ellenzék fölöttébb vegyes és politikailag még differenciálatlan. De ennek a veszedelemnek a megelőzése nem abban áll, hogy a szd. ellenzék aktivizálódását a kommunisták megakadályozzák, ellenkezőleg nekünk kell előre hajtanunk ezt az ingadozó, felemás, vegyes ellenzéket. A veszély megelőzése abban kell hogy álljon, hogy a k. politikai és szervező munkát úgy kell erősíteni minden munkásszervezetben, minden baloldali áramlatban, hogy ezáltal a szd. ellenzék csak része és ne kristályosodási pontja legyen a baloldali munkásfrontnak.

Az új feladat, amit a pártnak meg kell oldania, éppen az, hogy a baloldali áramlatokat közvetlenül saját vezetése alatt egységesítse. Ez nem könnyű és nem egy csapásra megoldható feladat. A legközelebbi időszak k. munkája sokkal bonyolultabb és sokkal nagyobb veszedelmekkel jár. (Nemcsak üldözéssel, hanem politikai veszélyekkel.) Sokkal rugalmasabb, céltudatosabb vezetést követel meg a párt minden tagjától ahhoz, hogy ne kerüljünk mi is bele az ösztönösség sodrába, hanem vezetni tudjuk azt. A fontos ezeknek a veszélyeknek

a felismerése és tudatosítása, a párttagok mélyremenő politizálása, a párt taktikájának részleteivel is való megismertetése.

A párt irányvonala a baloldali munkásfront szervezése és vezetése tekintetében a következő: a párt minden rendelkezésére álló legális lehetőség kihasználásával, de *közvetlenül* illegális szervezeti útján kell hogy vezesse, egységesítse és politizálja a munkásbaloldalt. Arra kell törekedni, hogy a baloldali munkásmozgalmat a k. párt közvetlenül vezesse (nem csupán a maga frakciói, hanem üzemi sejtjei útján), tehát sokkal jobban rá kell nyomnunk a baloldali munkásmozgalomra a k. pártnak a bélyegét, sokkal gyakrabban és rendszeresebben kell — a föld alól is — megmutatni a k. párt arcát, hogy a magyar munkás tudja: a k. párt nemcsak van, létezik, hanem harcol és vezet.

V. Legfontosabb politikai feladataink

Külpolitika. A belpolitikai harcok erősödése és előtérbe nyomulása nem csökkentik a háború elleni harcnak a szükségességét. Mert éppen a belpolitikai nehézségek kényszerítik a kormányt még jobban a külpolitikai kalandorpolitika útjára. Ezért változatlanul előtérben kell hogy álljon a harc az imperialista kalandorpolitika, a nacionalista téboly, az olasz—angol orientáció ellen. Változatlanul rá kell mutatni a szd. párt külpolitikai egységfrontpolitikájára. Arra, hogy a trianoni revízió imperialista külpolitikát, háborús készülődést jelent. Az agitációban kiemelendők a kalandorpolitikának kudarcai és illúziói. (Feltétel nélküli lakájszolgálat az imperialistáknak, zsoldosszolgálat a Szovjetunió ellen.)

De sokkal erősebben mint eddig kell kiemelni az agitációban a magyar nemzeti kérdés forradalmi megoldását. (Különös tekintettel a szd. párt jugoszláv „orientációjára".)[1]

A háborúellenes agitáció jelszavai: Le a trianoni revízió álarcban fellépő háborús kalandorpolitikájával! Le az angol és olasz imperializ-

[1] Az olasz—magyar barátsági szerződés parlamenti tárgyalása idején (1927. május 19-én) a szociáldemokrata párt parlamenti képviselete felvetette, hogy e szerződés helyett a jugoszláv—magyar barátsági szerződést kellene megkötni, mert az olasz fasizmussal való szoros barátság nem érdeke a magyar népnek. A szociáldemokrata párt Trianon békés revíziójával kapcsolatban fölvetette a Balkán-konföderáció polgári demokratikus koncepcióját. Az SZDP-nek ez az elképzelése sokban hasonlított a magyar polgári demokratikus forradalomnak e kérdésben elfoglalt álláspontjához. Ezt a koncepciót kívánta szolgálni a jugoszláv—magyar barátsági szerződés megkötésének felvetése is. [Lásd bővebben A Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetőségének és a párt parlamenti csoportjának évi jelentése az 1928. január 6-án és a rákövetkező napokon tartandó pártgyűléshez. Világosság, 1928.]

mus lakájaival! Az ellenség nem kívül van, hanem belül, az országban! Trianont csak a forradalom döntheti meg! Le a területi integritással [csorbítatlansággal]! A magyar népet csak a nemzetközi proletárforradalom egyesítheti!

A revíziós, háborús külpolitika elleni harcnak ezeket a jelszavait nem lehet egymástól izolálni. Különösen ügyelni kell arra, hogy a magyar nemzeti kérdésben való pozitív álláspont ne jelentsen engedményt a sovinizmusnak és a nagy magyar ideológiának. Ezért fontos a területi integritás elleni határozott állásfoglalás, és annak kimutatása, hogy bár ma a hivatalos álláspont csak a „néprajzi határok" helyreállítását tűzi ki célul, mégis az igazi cél az integritás, a régi nemzetiségi elnyomás felújítása a szd. párt részéről is. (Lásd Peyer kijelentéseit a magyar kultúrfölényről, a magyar „gazdasági határokról". Viszont a trianoni (nemzeti) kérdésben való állásfoglalásnál szem előtt kell tartani, hogy a háborúellenes, neonacionalista téboly ellenes agitáció ne csapjon át a nemzeti kérdéssel szemben való nihilizmusba[1]. („Mindegy, hogy van-e trianon vagy békerevízió".)

Választójog. Ugyanez vonatkozik a választójog és a választójogi blokk elleni harc kérdésére is. A radikális magyar munkásokban van hajlandóság a nihilizmusra a demokrácia követeléseivel szemben. (Mint a visszahatás a szd. párt koalíciós, a demokráciát öncélként kezelő politikájára.) Ez a nihilizmus a választójog kérdésében abban nyilvánulhat meg, hogy „nem fontos a választójog", vagy „kenyér kell, de nem választójog", vagy „fontosabb az egyesülési jog, mint a választójog" stb. Ezek az álláspontok hamisak, mert a demokrácia követeléseivel szemben való közömbösséget (tehát a demokráciában érdekelt osztályok, elsősorban a parasztság harcával szemben való semlegességet) fejezik ki, és nem számolnak azzal, hogy a magyar proletárforradalom egész sor demokratikus-forradalmi kérdést kell hogy megoldjon (földkérdés, nemzeti kérdés). Ezzel kapcsolatban a KMP-nek szakadatlanul fel kell hívni a tömegeket a királyság visszaállítása elleni harcra.

A választójogi blokk elleni harcnak nem szabad a demokratikus követelések elleni harccá fajulnia, mert ezzel izolálnánk magunkat a tömegektől. A választójogi blokk elleni harcnak abból kell kiindulnia, hogy 1. a szd. párt a blokk révén a választójogért való harc

[1] A történelmi fejlődés során kialakult társadalmi normákat, kulturális értékeket és az emberi haladást tagadó, a cselekvés hiábavalóságát hirdető felfogás, magatartás.

vezetését a burzsoáziára bízza, 2. a választójogot, mint a nemzeti egységfront feltételét, mint konszolidációs és forradalmat elhárító követelést állítja fel (revízió és választójog kérdésének egybekapcsolása), 3. középponti és egyedüli demokratikus követeléssé teszi meg, osztály fölötti követeléssé. Ezzel szemben a k. párt a választójogért való harcot beilleszti a proletárosztályharc stratégiájába, mely az ellenforradalom megbuktatásáért, az új proletárdiktatúráért folyik.

A választójogi blokk elleni harcnak jelszavai: Le a burzsoáziával való koalícióval, mely 30 éven keresztül sem hozta meg a választójogot! Koalíció helyett osztályharc! Osztály az osztály ellen! Választójogi blokk helyett munkás- és parasztszövetség! A demokrácia egy darabkája helyett a demokrácia egészéért küzdünk: a földosztásért, a királyság ellen, a köztársaságért, élén a munkásság és parasztság kormányával!

A fasizmus. A fasiszta állam minden megnyilvánulása ellen kell harcolni, de különösen a fasiszta szociálpolitika ellen. Itt is ügyelni kell arra, hogy ne essünk szociálpolitikai nihilizmusba. A szociálpolitikai követelések és a fasiszta szociálpolitika elleni agitáció élén annak a jelszónak kell állnia: 8 órai munkaidőt! Fasiszta szociálpolitika helyett munkásszociálpolitikát! Mézesmadzag szociálpolitika helyett proletárszociálpolitikát! Le az állami békéltetéssel! El a kezeket a szakszervezetektől! Le az áruló és paktáló bürokráciával! Le a sztrájktörők védelmezőivel! Kollektív szerződésekért, a bizalmi rendszer visszahódításáért, kiépítéséért és harcos tartalommal való megtöltéséért! Üzemi bizottságokért!

Üzemi bizottságok. Az üzemi bizottságok jelszavát az teszi időszerűvé, hogy a sztrájktörvény, a bérdiktatúra, a békéltetés, a sztrájktörés elleni harcunkat összefoglaló jelszóval akarjuk ellátni. Az üzemi bizottságokért mint a munkásság harci szerveiért kell agitálnunk a munkáltatói diktatúra és a fasiszta állam beavatkozásával szemben. De az üzemi bizottságokért mint szélesebb és átfogóbb követelésért való harcnak a kiindulópontja a bizalmi rendszer kiépítéséért való harc. A bizalmi rendszerért való harcnak mindjárt kezdetben arra kell irányulnia, hogy az ne korlátozódjék tisztán szakszervezeti szerv szerepére, hanem az üzem összmunkássága által választott képviselet legyen. De a bizalmi rendszer kiépítéséért vívott harccal egyidejűleg kell megindítani az agitációt az üzemi biz. jelszavának népszerűsítéséért.

Az agitáció fő irányai. Az agitációnak általában a következő 3 fő kérdéscsoportra kell koncentrálódnia: 1. A háború ellen! A naciona-

lista uszítás ellen! 2. A nemzeti egységfront és a választójogi blokk ellen! 3. A fasiszta szociálpolitika ellen!

Ennek megfelelően a KMP fő jelszavai ma:

1. Az ellenség nem kívül van, hanem belül! Le a területi integritással! A magyar népet csak a nemzetközi proletárforradalom egyesítheti! A proletárforradalom fellegvára a Szovjetunió! Meg kell védeni a Szovjetuniót az imperialisták támadása ellen!

2. Osztály az osztály ellen! Burzsoá koalíció helyett munkás és parasztszövetség! Köztársaság, élén a munkásság és parasztság kormányával! A 100 holdon felüli világi és egyházi nagybirtok elkobzása és a parasztok között való ingyen felosztása!

3. 8 órai munkaidőt! Békereálbér! Harc a munkanélküli segélyért! A szakszervezetek védelme! Harc az áruló bürokrácia ellen! Üzemi bizottságok!

Szakszervezeti munka. A szakszervezeti munka területén komolyan napirendre kell tűznünk a kisipari és nagyipari szakszervezeti befolyásunk közötti színvonalkülönbség kiegyenlítését és eltüntetését. Kisipari szakmai befolyásunk, akármilyen fontos is, nem értékesíthető, mint hatalmi pozíció az egész szakszervezeti mozgalom méreteiben addig, míg a nagyipari szakszervezetekben nem zárkóztunk fel a kisipari szakszervezetekben való befolyásunk színvonalához.

Különlegesen fontos feladatként kell kezelni a munkát azokban a kis taglétszámú, de szociálisan igen fontos munkáskategóriákat szervező szakszervezetekben, amilyenek: bányászok, földmunkások. textilmunkások, építőmunkások stb. A párt szakszervezeti stratégiájának, egészében ezeknek a szervezeteknek — a bürokrácia befolyásának megtörése tekintetében —, a leggyöngébb áttörési pont szerepét kell játszaniok. Szakszervezeti munkánkban napirendre kell tűzni a sztrájktörők elleni aktív harcnak a kérdését. Persze ezt a kérdést nem szabad izolálni a szakszervezeti harc egyéb kérdéseitől, nem szabad úgy kezelni a kérdést, mintha a sztrájktörők elleni harc és védekezés egyedül a sztrájktörők megveretésében állana.

Rá kell mutatni arra, hogy a sztrájktörők elleni komoly harc egyet jelent a szervezetlenek közötti munkával és nem választható el a szakszervezeti bürokrácia elleni harctól. De ez nem jelenti azt, hogy a sztrájktörők elleni közvetlen aktív harcot is ne kellene kezdeményeznünk és vezetnünk. (Röpiratok terjesztése, behatolás közéjük, sztrájkposztok állítása, megveretésük stb.)

Ki kell küszöbölni sorainkból szakszervezeti munkánknak azt a két végletét, hogy vagy semmit sem teszünk a bürokrácia ellen, vagy pedig a valóságtól s az erőviszonyoktól teljesen idegen, túlzó

„radikalizmusba" esünk bele. Fel kell lépnünk azok ellen a kommunisták ellen, akik a bürokrácia ellen passzívak, de azok ellen is, akik szakszervezeti szektáriusságba esnek bele, mert ez a tömegektől való távolállást jelent, és az ilyen álláspontokat éppen azok a legjobb szakszervezeti munkások, akikre számítunk, nem veszik komolyan.

MSZMP. Mint minden munkásszervezetben, frakciómunkát kell végeznünk az MSZMP-ben is, bár ennek a baloldali munkáspártnak fővárosi szervezetei nagymértékben dezorganizálódtak. Viszont figyelembe kell venni, hogy ez a baloldali munkáspárt komoly gyökerekkel rendelkezik a vidéken.

Munka a SZD Pártban. A szd. pártban végzendő frakciómunka terén ennek a munkának intenzívebbé tétele s az ellenzéki áramlatok aktivizálása, balrahajtása a feladat. A szd. pártban frakciómunkát kell végeznünk még akkor is, ha ez a munka maguknak a szd. pártszervezeteknek bizonyos felélénkítését is vonja maga után. Bár a kommunistáknak egyáltalán nem céljuk, hogy a szd. pártba új tömeget vigyenek be, hogy szd. tagtoborzó munkát végezzenek. De még ha frakciómunkánk ezzel is jár, szem előtt kell tartani, hogy ezeket a munkásokat nem a szd. bürokrácia számára, hanem a k. párt számára akarjuk megnyerni a szd. pártszervezet kerülő útján. A szd. ellenzék balrahajtásával kapcsolatban szembe kell szállnunk a centrizmusnak és az álellenzékiségnek minden megnyilvánulásával, kölcsönösen az ausztromarxizmussal.[1]

A szd. pártban végzendő frakciómunka fontosságának lebecsülése nyilvánul meg azoknál a kommunistáknál, akik a szd. párt szervezeti erejét, a munkásokra gyakorolt befolyását alábecsülik, szinte számba sem veszik. Még ha a szd. párt budapesti pártszervezeteinek taglétszáma nem is több néhány ezernél, még ha igaz is az, hogy ezek a párttagok nem aktívak, hanem csak egyszerűen fizetik a pártadót, ha kaszírozzák náluk, mégis bizonyos, hogy ez a pártadófizetés is egyik formája, legalsóbb foka bizonyos munkáselemek (nemcsak kispolgáriak) politizálódásának, akiket nem szolgáltathatunk ki teljesen a szd. bürokráciának.

Munka a kultúregyletekben. A kommunisták munkája a munkáskultúregyesületekben eddig úgyszólván spontánul folyt, egységesség és központi vezetés nélkül. Ezen annál inkább kell változtatni, mert a

[1] Az Osztrák Szociáldemokrata Pártban a századforduló idején kialakult opportunista irányzat egyik válfaja. A marxizmus forradalmi tartalma ellen harcukat „baloldali" frázisokkal és „marxista terminológiával" igyekeztek leplezni.

kultúregyletekben tömörülő fiatal munkásgeneráció tele van baloldali hajlandóságokkal, ami viszont — részben azért is, mert a k. párt csak kevéssé tudott közéjük behatolni — általában a politikától (és nemcsak a szd. politikától) való elfordulás formájában jelentkezik. Ezt a tömeget politikailag kell aktivizálni, a munkás-kultúregyleteket a k. párt fontos toborzó területének kell tekinteni.

Ennek a tömegnek a politizálása azt jelenti, hogy állandó kiválogatással a legjobb munkáselemeket igyekszünk bevonni a k. pártba, annak üzemi sejtjeibe. Ez persze csak az elit munkásrétegre vonatkozhatik. A széles tömeg politizálását olyformán kell végrehajtanunk, hogy üzemi sejtjeink, szakszervezeti frakcióink stb. köré, mint rokonszenvező perifériát lazán megszervezzük. De a kultúregyleti tömegek politizálásának előfeltétele, hogy a k. frakciók magát a kultúregyleti speciális munkát is helyesen végezzék. A munka célja a munkáskultúregyesületek meghódítása. A kultúregyesületi munka területén fokozottan kell együttműködni a kommunista ifjúmunkás-szövetséggel.

Munka a faluban. A parasztok közötti munka kérdésében le kell szögezni, hogy tulajdonképpeni parasztmunkája a pártnak eddig úgyszólván nem volt. Pedig a munkás- és parasztszövetség mindaddig frázis lesz, amíg ezt a munkát nem kezdjük el. Kommunista parasztszervezetek teremtésén kívül, a legfontosabb feladat a parasztmunka legális lehetőségeinek kipuhatolása és megteremtése. De ehhez az kell, hogy sokkal inkább konkretizáljuk, tartalommal megtöltsük parasztmunkánkat.

A parasztmunka legális formáinak kipuhatolásánál egyik legfontosabb teendő a falusi, általában vidéki községpolitikával való tervszerű foglalkozás. Be kell hatolnunk a falusi képviselőtestületekbe, amelyek a parasztság mindennapi életének igen fontos szervezeti formái.

A földmunkás-munka területén intenzív toborzó munkát kell folytatnunk a Földmunkás Szövetségbe való belépésre, és meg kell szerveznünk és országosítani kell a földmunkások ellenzéki hangulatát a szövetség bürokráciájával szemben.

Kommunista, 1928 október elején. Plénum-szám. A gazdasági és politikai helyzet és pártunk feladatai.

1928 december

EGY PÁRTMUNKÁS CIKKE A KERÜLETI PÁRTBIZOTTSÁGOK MUNKÁJÁRÓL

A ...[1] kerület a mindjobban növekvő munka célszerű megosztására bizottságokat szervezett. Ezek még nem valami tökéletes, kiforrott alakulatok, de azért mutatják az utat előre. Az elvtársak fokozatos aktivizálása és a pártmunkában való kollektív részvétel csak így oldható meg. Mindegyik bizottság egy-egy munkaterületet lát el, egy bizonyos reszortmunkát végez. 3 bizottságot szerveztünk, éspedig: 1. sajtóbizottság, 2. organizációs bizottság, 3. oktatásügyi bizottság. Egy-egy bizottság 3 tagból áll. Közülük egy a kerületi bizottság tagjai közül van.

A sajtóbizottsági munka a kerület egyik legfontosabb munkája. A bizottságnak komolyan kell hozzálátni ennek fokozatos kiépítéséhez. A sajtóbizottság nem csupán elosztószerv, amely átadja a sajtót és átveszi az elszámolást. Tudnia kell, hogy melyik gyárban mennyi Kommunistát, mennyi röplapot terjesztenek? És hogyan terjesztik? Ahol már van elvtársunk, de sajtóterjesztés még nem folyik, ott tervet kell kidolgozni. Ezért a sajtóbizottságnak egy-egy sejt sajtómegbízottját kell mindig meghívni a bizottság ülésére. Vele közösen beszélik meg a sejt sajtóügyeit. Ha nem folyik kielégítő munka ezen a téren, úgy a bizottság felülvizsgálja és utasításokkal látja el. A sajtóbizottságnak tudni kell, hol olvasnak többet, hogy a nyomtatott irodalmat (könyv, „Új Március") helyesen eloszthassa. Ennek a bizottságnak a munkaköréhez tartozik a munkáslevelek összeszedése és továbbítása. Számon kell tartani, honnan jön és honnan nem jön levél. Odahatni, hogy legalább havonta írjanak. Ezek a sajtóbizottság feladatai, és hogy ezt el tudja végezni, ahhoz munkájába több elvtársat kell bevonnia, akik egyebek közt az átadásnál is segítenek.

Az organizációs bizottság munkája: fenntartani az összeköttetést a sejttitkárokkal, jelentéseiket továbbítani a kerületi bizottsághoz. Mindenről kell tudnia, ami az üzemekben történik.

Az oktatásügyi bizottság munkája vezetni a kerületi szemináriumot, a központ által kidolgozott terv szerint. Vagy maga a bizottság dolgoz ki tervet, amit fölterjeszt és elfogadás után végrehajt.

[1] Az eredetiben így van.

Az oktatásügyi bizottságnak lesz a legkevesebb tárgyalnivalója, mert egy szeminárium levezetése 2 hónapig is eltart.

Pártmunkás

A szerk. megjegyzése: Hiányosságnak tartjuk, hogy az organizációs bizottságról alig írt az elvtárs, pedig éppen ezzel kellett volna sokat foglalkozni.

Kommunista, 1928 december közepén. Bizottságok a kerületi munkában.

A KMP TEVÉKENYSÉGE A TÖMEGSZERVEZETEKBEN

(142—145)

142

1929 szeptember

A BUDAPESTI FŐKAPITÁNYSÁG POLITIKAI NYOMOZÓ FŐCSOPORTJÁNAK JELENTÉSE A BELÜGYMINISZTERHEZ A „100 %" CÍMŰ LAP MUNKÁJÁRÓL

A „100 %" című lap a KMP félhivatalos lapja, és ez azonnal nyilvánvaló mindenki előtt, aki a lapnak akár csak egyetlen számát is átnézi.

A lap főszerkesztője Tamás Aladár.

Tamás a kommün alatt az ifjúmunkás-szakszervezetek egyik vezetője volt, a kommün után 4 évig Bécsben tartózkodott és a „MA"[1] egyik munkatársa volt, a kommunista pártban pedig a röpiratok expeditora volt. 1923-ban „visszaemigrált" Budapestre, de csak két év óta vesz részt ismét a kommunista ifjúmunkás-mozgalomban. Közben „Az Újság"[2] munkatársa is volt.

A „100 %" rendes forgalomban nem kapható, csupán a szerkesztőségben (Ó u. 4. III.) és a kommunista csoportokban.

A csoportok tagjai és a szimpatizáló ifjúmunkások ingyen kapják a lapot. A nyomdaszámlát és Tamás fizetését, bár nem bizonyíthatóan, de bizonyosan, az Ifjúmunkás Internacionálé központja fedezi. Érdeklődtünk ily lap előállításának ára tekintetében: hasonló kivitelű lap előállításáért számonként P 700—1000-t kértek.

Tehát, ha számba is veszünk esetleges 100—200 előfizetőt, ami azonban nem valószínű, akkor is nyilvánvaló a lap valahonnan való finanszírozása. Budapesten csak „elvtárs" kaphat lappéldányt!

[1] „Ma" irodalmi és képzőművészeti folyóirat. Megjelent 1916—1925 között.
[2] „Az Újság" mérsékelten liberális legitimista színezetű polgári napilap.

A lap kifejezetten kommunista irányának bizonyítéka csaknem minden cikk, ami a lapban megjelenik. Az a körülmény óvta meg — úgylátszik — eddig a lap életét, hogy az nincs rendes könyvárusi forgalomban.

Eleinte még a „Népszava" könyvkereskedésében lehetett azt megkapni, később azonban a szociáldemokrata párt és a „100 %" vezetőségének elvi kérdésekben való nézeteltérései miatt a pártvezetőség megtiltotta a „100 %"-nak, mint olyan lapnak az árusítását, amely cikkeiben a legélesebben szembeszáll a szociáldemokráciával, sőt még a szocialista pártellenzék harci eszközeit is lekicsinyli!

A „100 %"-nak állandó munkatársai vannak a kommunista emigráció tagjai között. Ezeknek cikkei álnév alatt jelennek meg a lapban, vagy csak egyszerűen betűmegjelöléssel. Állandó cikkírója például a lapnak W. Pudowkin, az orosz-szovjetfilmek (Potemin stb) hírhedt rendezője, aki a „100 %"-ban megjelent cikkeiben az orosz kultúra és művészetek fejlődését dicséri minden alkalommal. A „100 %"-ban megjelent cikkeket a következőkben részletesen ismertetjük, itt most csak arra a merészségre utalunk, amelyet pl. Pudowkin cikke árul el az orosz—magyar forradalom összefüggéséről. A cikk címe: A „Vihar Ázsiában" budapesti bemutatójára. A „100 %" számára írta W. Pudowkin. (100 %, II. évf. 7. sz. 304. old.) Oroszország fejlődéséről írva, a következőt állapítja meg: ...[1] „Ne feledjük el, hogy ahhoz, hogy mi fenn tudtuk tartani, nagyban hozzájárult az európai munkásság és nem utolsósorban a magyar munkásság segítsége 1918/19-ben." Később ugyanitt a „Dzsingisz kán" című filmről írva, az orosz parasztok és magyar hadifoglyok közös harcáról így szól: a filmnek ... ezeket a fejezeteit nem kis részben magyar munkások és parasztok a vérükkel írták. Rájuk emlékezem, amikor ezeket a sorokat írom, és testvéreiket üdvözlöm igaz szeretettel.

Rendkívül jellemző a „100 %" kommunista mivoltára a lap végén minden alkalommal szereplő „Naptár", amely külállamok és országrészek olyan eseményeiről számol be, amelyek forradalmi mozgalmakkal, vagy az illető országnak Szovjet-Oroszországgal való viszonyával stb. van kapcsolatban, és végül ugyanitt havonta beszámolnak az oroszországi eseményekről és az ottani „eredményekről" stb.

A külföldi vonatkozású híreken kívül a „100 %" tudatosan foglalkozik magyar ügyekkel is, és nevezetesen a szocialista pártélet minden vonatkozásában állást foglal, utasításokat nyújt, népszerűsíti a

[1] Az eredetiben így van.

munkás-kultúregyleteket, szavalókórusokat, a kirándulásokat stb. és különösen az ifjúmunkások kommunista szervezkedésében nyújt nem mindig tisztán kimondott, de teljes átlátszó célzatú utasításokat. Mindezek mellett nem hanyagolja el azt sem, hogy a szociáldemokrata utasítások és tényked̈ések, valamint a polgári radikalizmus és polgári szocializmus ellen ne hadakozzék.

A „100 %" propagandájára emellett még csak nem is lehet azt mondani, hogy itt csak elméleti propagandáról van szó, a „100 %" közvetlen kapcsolatot tart fenn a munkásokkal, különösen az ifjúmunkásokkal, akiknek szervezkedését ma már kizárólag Tamásék irányítják!

A „100 %" minden vasárnap egésznapos, minden nap pedig a munkanélküli ifjúmunkások részére félnapos kirándulást rendez, amelyen a „100 %" vezérei tartanak előadásokat, a „100 %"-nak saját, külön szavalókórusa van, a szavalókórus-szövegeket Tamás Aladár szerkesztésében kinyomatják és a munkások között szétosztják.[1]

Sokszorosított jelentés. — PI Archívum. Budapesti főkapitányság politikai nyomozó főcsoportjának XXVI. sz. jelentése. 1929 szeptember. 197. old.

143

1929 január

EGY IFJÚ KOMMUNISTA CIKKE A KMP ÉS A KIMSZ VISZONYÁRÓL

A párt tagjai között a KIMSZ[2] problémáival szemben bizonyos tájékozatlanság mutatkozik. Sem magától a KMP-től, sem a párt egyes tagjaitól nem kapja meg a KIMSZ azt a támogatást és segítséget, amire szüksége volna. Olyan vélemények is vannak, hogy jó ugyan, ha a KIMSZ erős és dolgozik az ifjúmunkások közt, de alapjában véve az a munka nem lényeges a kom. [kommunista] mozgalom szempontjából. Pedig ennek éppen az ellenkezője az igaz.

Vegyük először az üzemi munkát. Lehet-e ma eredményes mozgalmat lefolytatni az üzemben az ifjúmunkások nélkül, akik tekintélyes részét alkotják az üzemben dolgozóknak s akik a racionalizálás folytán mind nagyobb szerepet játszanak a termelésben. Kétségtelen, hogy a tanoncok és fiatal munkások sztrájktörése, sőt már passzivitása is, a felnőtt munkások minden megmozdulását már a kezdetén

[1] A továbbiakban a jelentés a „100 %"-ban megjelent cikkeket elemzi.
[2] A Kommunista Ifjúmunkások Szövetsége, alakult 1919. április 14-én.

derékba töri. Már ezért sem közömbös a felnőtt munkások számára, hogy dolgozik-e a KIMSZ az ifjúmunkások között vagy sem.

Vagy vegyük a szakszervezeti munkát. A szakszervezetekben dolgozó párttagok előtt nem kell bizonyítgatni, hogy a fiatal munkások milyen nagy részét teszik ki az aktív szakszervezeti tagoknak. Az ellenzéki mozgalom legmozgékonyabb, legharcosabb elemei nagyrészt belőlük rekrutálódnak. A szakszervezeti ifjúmunkás csoportokból kikerült ifjak a leghasználhatóbb tagjai az ellenzéki mozgalomnak, ezért rendkívül fontos, hogy a kom. frakciók támogassák őket. A szocdem párt ellen folytatott harcban a KMP maga mögött találja majdnem az egész ifjúmunkásságot. Mert olyan ifjúmunkást, aki meg volna elégedve a szocdem párttal, még spirituszban eltéve sem lehet látni.

Bizonyos az is, hogy a kultúrcsoportok túlnyomóan fiatal munkás tagjainak tulajdonítható a csoportok ellenzéki magatartása. A hadseregben, leventében[1] folytatott munka csak a KIMSZ-szel együtthaladva végezhető el. Felsorolhatnánk még a parasztifjak [körében], a sportszervezetekben, gyermekcsoportokban szükséges szervező és nevelőmunkát, melyek elvégzése egyáltalán nem közömbös a kom. mozgalom számára. Ha a KMP az ifjúmunkások megszervezését nem tartja fontosnak, nem segíti, nem támogatja, akkor az osztályharc egy igen lényeges frontszakaszát hagyja kihasználatlanul.

A KMP tagjai közül sokan el fogják ismerni a fentiek helyességét, de egyesek azt mondják, hogy minek szükséges ehhez külön ifjúmunkás-szervezet. Hiszen itt a párt, mely ezt a munkát elvégezheti. Erre csak azt felelhetjük, hogy amíg az ifjúmunkásoknak különleges politikai és gazdasági követeléseik vannak, amíg az ifjúmunkások lelki sajátosságai megkövetelik, hogy különleges módszerekkel férjünk hozzá, addig szükséges külön ifjúmunkás-szervezet, mely ennek a feladatnak meg tud felelni. A KIMSZ — miközben az ifjúmunkásokat soraiba szervezi, és harcaikat vezeti — előkészíti és megneveli őket a KMP-nek.

A fent elmondottakból következik, hogy a KIMSZ megerősödése, az ifjúmunkások között végzett politikai, nevelő- és szervező munkájának növekedése egyúttal a párt erősödését is jelenti. Tehát a pártnak segítenie, támogatnia kell a KIMSZ szervezetét, előmozdítani munkáját. Ehhez szükséges, hogy az üzemekben a párttagok segítsék az ifjúmunkások szervezkedését. A mozgalmakba vonják be a fiatal munkásokat is. Segítsék elő a KIMSZ-sejtek megalakítását,

[1] Lásd e kötet 393. old. 1. sz. jegyzetét.

ott pedig, ahol a KIMSZ-nek már van sejtje, dolgozzanak együtt vele. A szakszervezetben támogassák az ifjúmunkáscsoportok megalakulását, munkáját. Sztrájkmozgalmak alkalmával adjanak ki külön ifjúmunkás-követeléseket. Segítsék az ifjakat a bürokrácia elleni harcukban. Vonják be őket a frakció vezetésébe. A szocdem párt ellen folytatott harcban hangolják össze a szocdem pártban és az ifjúmunkás-csoportokban végzett frakciómunkát. Ugyanígy a kultúrcsoportokban és más területeken is csak az együtt folytatott munka lehet eredményes.

Tudjuk, hogy nemcsak a párttól, hanem a KIMSZ-től is függ az, hogy egységes munka alakuljon ki. Tény, hogy a pártban meg van az akarat a két szervezet munkájának összekapcsolására. De meg kell találni az összekapcsolódás helyes formáját is. Ez pedig: a kölcsönös képviseltetés az egész vonalon, minden területen, minden szervezetben. Ez ellen a pártban egyesek azzal érvelnek, hogy az ifjúmunkások rosszul konspirálnak, a szervezetük laza s így veszélyeztetik a párt biztonságát. Ez ellen az érv ellen egy felnőtt elvtárs álláspontját szegezzük szembe: „Valamely területen két kom. szervezet által folytatott párhuzamos munka és az ennek következtében előálló súrlódások sokkal inkább veszélyeztetik a mozgalom biztonságát, mint a kölcsönös képviselet." Ezt a véleményt a KIMSZ teljes egészében aláírhatja. Nem kételkedünk abban, hogy a párt egyes tagjainál meglévő szocdem csökevény, az ifjúmunkás-mozgalom lebecsülése el fog tűnni, s helyet ad más, helyes felfogásnak. Ez: a KMP és KIMSZ munkájának összeegyeztetése a kölcsönös képviselet révén, a felnőtt és ifjúmunkás-kommunisták együttes harca a burzsoázia és szocdem csatlósai ellen, a KMP vezetése, politikai irányítása alatt.

Egy KIMSZ-tag

A szerk. megjegyzése:

Fenti cikkel alapjában egyetértünk. De hiba volna azt hinni, hogy „a kölcsönös képviseltetés az egész vonalon" valami csodaszer, és hogy az a KMP és KIMSZ munkája összeegyeztetésének egyedüli kérdése volna. Szükséges a kölcsönös képviselet, de ez még egymagában nem elég. Ugyanilyen szükséges a KIMSZ organizációs és konspiratív munkájának mélyreható megjavítása is.

Kommunista, 1929. január közepén. A KMP és a KIMSZ viszonyához.

1929. április 4

A BELÜGYMINISZTÉRIUM KÖRRENDELETE A MUNKÁS SZAVALÓKÓRUSOK FOKOZOTTABB ELLENŐRZÉSÉRŐL

Hozzám érkezett jelentések szerint a szoc. dem. [szociáldemokrata] szakszervezetek, illetőleg munkásegyesületek kebelében úgy Budapesten, mint vidéken úgynevezett „szavalókórusok" alakulnak. E szavalókórusok kifejezett célja a fiatal munkások és munkásnők közt a kollegialitás és szolidaritás érzésének fejlesztése, a szocialista irodalom és művészet megismertetése és terjesztése — szaktanfolyamokon, szemináriumokon, bel- és külföldi tanulmányi kirándulásokon; valamint a fiatal munkások és munkásnők részére az általános munkásmozgalmakban való részvételnek lehetővé tétele.

A fentebb ismertetett bevallott célok mellett azonban ezek a szavalókórusok bizonyos mértékben kommunista jellegű tevékenységet fejtenek ki, és be nem vallott tulajdonképpeni titkos céljuk az ifjúmunkások és munkásnők, valamint a leventeköteles korban levő iparostanoncok és segédek lelkét az internacionalista eszméknek megnyerni, őket a nemzeti és hazafias gondolattól és eszmétől távoltartani, illetve eltávolítani.

Az említett szavalókórusok ily irányú törekvése ez ideig, minthogy igaz működésük csak ezután fog kifejlődni, kétségtelenül be nem bizonyítható; de az a körülmény, hogy az ily szavalókórusok megszervezésében nagy számmal vesznek részt az ún. Vági-párthoz[1] tartozó egyének, valamint olyanok, akiknek kommunista világfelfogása ismeretes — továbbá mivel előadásaikon több ízben foglalkoztak Szovjet-Oroszország irodalmi, politikai viszonyaival, nyilvánvalóvá teszi, hogy a szavalókórusok működését az egyesületek működésének ellenőrzésére hivatott, illetékes hatóságoknak fokozott figyelemmel kell szemmel tartaniok.

Minthogy mind ez ideig a szavalókórusok működésének betiltására elegendő bizonyíték nem áll rendelkezésemre, ezért velük szemben megtorló eljárást folyamatba ez idő szerint még nem tehetek, de kötelességévé teszem Címednek, hogy a szoc. dem. munkásegyesületeknek törvényhatósága, illetve hatósága területén levő szervezeteit állandóan bizalmasan, a legnagyobb éberséggel ellenőriztesse.

A rendőrhatóságok tájékoztatása céljából közlöm, hogy valamely szakszervezetben alakított szavalókórusban csak az ugyanazon szak-

[1] Az MSZMP-ről van szó.

ma köréhez tartozó munkások és munkásnők és oly egyének, akik elismert szakemberei annak a kérdésnek, amellyel a szavalókórusok által rendezendő előadásokon foglalkozni kívánnak, vehetnek részt, — ehhez képest nem a szakmához tartozó munkások és munkásnők, valamint a leventeköteles korban levő tanoncok a szavalókórusok által rendezett előadások és felolvasásokon való részvételtől eltiltandók.

Felhívom végül Címed, hogy minden oly esetben, amikor a munkásegyesületekben, akár a szavalókórusok működésének az eredményeként, akár más okból, kommunista vagy leventeellenes propagandát észlelne, erről a további szükséges intézkedések megtétele végett haladéktalanul tegyen hozzám jelentést.

A miniszter helyett:
Sztranyavszky
államtitkár

Sokszorosított kiadmány. — PI Archívum. BM rend. sor. 3388 1929. VII. res.

145

1929 április

A KMP KB TITKÁRSÁGÁNAK HATÁROZATA A PÁRTTAGOK KÖTELEZŐ SZAKSZERVEZETI TAGSÁGÁRÓL

A KMP régi, többször megismételt irányelve és határozata, hogy minden párttag kötelessége szakszervezetében aktív munkát folytatni. A titkárságnak tudomása van arról, hogy ez a határozat még mindig nincs teljes mértékben végrehajtva. Még mindig vannak munkások, akik kommunistáknak vallják magukat, sőt részt vesznek a pártmunkában, anélkül hogy valamely szakszervezetnek tagjai lennének. Ennek az állapotnak véget kell vetni. A titkárság felszólít minden párttagot, aki még nem tagja valamely szakszervezetnek, hogy haladéktalanul iratkozzon be, és végezzen ott aktív munkát. Aki nem szervezett munkás, nem lehet igazi kommunista. A szakszervezeti bürokrácia osztályáruló politikája nem lehet ok a szervezkedéstől való visszahúzódásra. Éppen ellenkezőleg. Azért kell minden kommunistának szervezkednie, hogy az osztályáruló politikával szemben felvegye a harcot. Ahol szakadás állott be a szakszervezetekben, ott a még nem szervezett párttagok kérjék ki az illetékes pártszervek utasítását, hogy a régi vagy az új szervezethez csatlakozzanak-e.

A KMP Központi Bizottságának
Titkársága

Kommunista, 1929. április közepén. Határozat.

(146—151)

146

1928. december 19

A POLITIKAI RENDŐRSÉG JELENTÉSE A FŐKAPITÁNYNAK A PILISVÖRÖSVÁRI SZTRÁJKRÓL

Méltóságos Főkapitány Úr!

A pilisvörösvári bányászok sztrájkja[1] dolgában újabban a következőket kaptuk:

Liposits műszaki igazgató egy bizalmi emberünkkel beszélgetvén, a következőképpen vázolta a helyzetet: „A Lipót-akna, amelyben 1100 munkás dolgozik, már régóta nem jövedelmez. Erre effektíve ráfizetünk. Nem is igen haragszunk, hogy ott a munka megállt. Így volt ez Salgótarjánban is, míg nem kaptak állami megrendelést, ami azután lehetővé teszi azt, hogy a munkát újból felveszik. Tekintet nélkül azonban arra, hogy segít-e bennünket a kormány vagy nem, mi most 21-én kiosztjuk a karácsonyi segélyt, ami vájárnál 40 P, csillésnél pedig 20 P fejenként. A gyermekeket pedig 22-én felruházzuk, s e tekintetben már intézkedtünk, hogy ez a munkásság tudomására jusson. A felruházás szombaton, folyó hó 22-én délután 3 órakor fog lefolyni.

A munkásság elkeseredése nagy. Most már akadnak sztrájktörők is. Ez az asszonyok munkája, akik nem tudnak gyermekeiknek megfelelő táplálékot nyújtani. Mindenesetre csak solitair [elszigetelt] jelenségnek mondható a sztrájktörés, mert eddig összesen kilencen vették fel a munkát.

Tény az, hogy ha az igazgatóság csak egy igen csekély javítást adna a bérek dolgában, a munkások felvennék a munkát. Ám a műszaki igazgatónak éppen előbb vázolt szavai amellett tesznek tanúságot, hogy ők maguk is szívesen látják a munkaszünetelést.

A helyzet az, hogy okvetlenül cselekedni kell, nehogy odakünn esetleg olyan jelenetek játszódjanak le, amelyek azután kellemetlen körülményeket vonnának maguk után (egyesek arról beszéltek, hogy kiirtják családjukat és önmagukkal is végeznek). A legtöbbet szen-

[1] A salgótarjáni, pécsi és pilisvörösvári bányavidéken 1928 novemberében sztrájkok törtek ki.

vednek ezek az emberek attól, hogy nincs fűtőanyaguk, s a tél a pilisi hegyekben sokkal súlyosabb, mint pl. a fővárosban.

A dolgot tovább figyeljük és jelentést teszünk.

Fogadja Méltóságos Főkapitány Úr mély tiszteletünk jelentését.

Másolat. — PI Archivum. Pol. res. 1928. december 19.

147

1928 december

A „KOMMUNISTA" CIKKE A PILISVÖRÖSVÁRI BÁNYÁSZOK ÉHSÉGMENETÉRŐL

Kétezer bányász Budapestre indul.[1] 3 heti sztrájk, 3 heti kitartás, 3 heti hősi éhezés után. 3 heti éhezés? Nem, hónapok és évek éhezése, nyomorúsága után. Magukkal hozzák lerongyolt asszonyaikat, kiaszott gyerekeiket. Az asszonyokat, akiket a főszolgabíró titkos koldulásért bírságolt, akiktől a csendőrök kobozták el a gyűjtött élelmiszert. Elkeseredés és kétségbeesés gyűlt egybe a tömegben. A csendőr ellenük van, a szolgabíró ellenük van, a bányaigazgatóság ellenük van. Egyedül vannak, be kell jönni Budapestre, megnézni: ki van hát mellettük? Még nem azért indult meg a 2000 bányász, hogy segítségül hívja a proletár Budapestet a burzsoá Budapest ellen. Még nem mindenre elszánt, osztálytudatos harci akarat vezette a tömeg lépéseit. Még nem azért akartak Pestre jönni, hogy megdübörögjön a budapesti utca köve a proletársereg lépte alatt, hogy megrázzák a proletáröklöket a jóllakottak, herék, kizsákmányolók felé, a konszolidáció csendőrszuronyain pihenő fasiszta kormány felé. Kérni jöttek, nem megütközni. Segítségért jöttek, nem követelni. A belga tőkések ellen, azt hitték, a magyar kormány fogja „megvédeni" őket. Pilisvörösvár bányászproletárjainak ebbe a naiv bizalmába, segítséget hívó menetelésébe már az ürömi országúton rendőrlovak patája gázolt bele. Ugyanakkor, amikor a népjóléti miniszter csuhás képmutatással igyekezett lépre csalni a bányászküldöttséget, már mozgósítva volt a pesti rendőrség. Már meg voltak lazítva hüvelyeikben a rendőrkardok, ki voltak osztva az élestöltények. A bányászok még naiv bizalommal voltak teli, de az uralkodó osztály nem bízott a bányászokban. Vass József[2] szép szóval tartotta a küldöttséget,

[1] 1928. december 11-én.
[2] Népjóléti miniszter.

hogy közben 6000 rendőr készülhessen el a 2000 bányász, asszony, gyerek fogadására.

*

„Felvenni a munkát!" — harsogta rájuk a bányaigazgatóság. „Felvenni a munkát!" — csalta őket a népjóléti miniszter. „Felvenni a munkát!" — ajánlotta nekik a „Népszava" és a szocdem párt. Lakbérpótlékot nem kapnak, béremelést nem kapnak, a munkaidőt nem rövidítik meg, a velőt és csontot szívó túlórázást nem szüntetik be. De a munkát fel kell venni. „Sztrájkolókkal nem tárgyalunk. Megadni magukat kényre-kedvre!" — ordította a bányatársaság, magyarázta a miniszter, suttogta a szocdem párt. „Nem a sztrájk, nem a munkások önnönereje, hanem a kormány fog segíteni. Bizalom a tőkésekkel, a kormánnyal szemben!" — prédikálta Esztergályos. A pécsi sztrájk megszűnt, a salgótarjáni medencét elgáncsolta a bürokrácia, a bányászok harcoló osztagait egymástól elszigetelte és az ellenség kezére adta. A többi medencében vígan termelik a belga társaság számára a sztrájktörő szenet — mire vártok még, vörösvári bányászok? Tegyétek le sorsotokat a szemforgató csuhás kezébe, benne megbízhattok. „Mi bízunk a miniszter ígéretében" — írja a „Népszava". „A pilisvörösvári bányászok bizalommal fordulnak a kormányhoz" — szónokol és hajlong Esztergályos a népjólét főcsuhása előtt.

A rendezés azonban nem klappolt eléggé. Vass József és Esztergályos összjátéka kitűnő volt. De az együttesbe nem illeszkedett bele eléggé Engel vezérigazgató úr. A miniszter ígért, a „Népszava" „bízott" a miniszterben, és megdicsérte a tőkéseket, amiért „az igazgatóság a régebbi engedményeken túlmenően is hajlandó tárgyalni". Már úgy látszott, hogy minden rendben van, amikor a vezérigazgató úr elárulta, hogy a miniszter csalt, mert ő semmiféle engedményt nem tett. Engel úr nyilván nem értette meg, hogy mire kell a finom csapda. Az éhség és a csendőrszuronyok régi bevált eszközök. Mire valók a modern eszközök: kormány, tőkések, bürokrácia bonyolult összjátéka? És mert Engel úr nem volt eléggé dresszírozva, a szereplők összjátéka kizökkent a rendezés vágányából. Esztergályos számon kéri Vasstól, hogy miért nem volt eléggé betanítva Engel. Mire Vass, a játék véget érvén, már durván felel: „Csak menjenek vissza a munkások dolgozni!"

*

Ez a gaz kelepce előjátéka volt a szakszervezetek fasiszta működésének. A sztrájk tilos! Felvenni a munkát, csak azután lehet tár-

gyalni! És ezt a népjóléti álláspontot a munkásnyúzó kormány iránti bizalommal indokolva tette magáévá a szocdem bürokrácia. De nekik nem elég a munkásharcok ellen felállított privát kelepce, egyéni összjátékkal, amit egy-egy Engel úr megint leleplezhet és meghiúsíthat. A kelepcét intézményesíteni, az összjátékot törvényesíteni kell. Ezért írja a „Népszava": „Előkelő úr ugyan a kapitalista előtt a közvetítő miniszter, de mégis csak magánember, mert nincs rá intézményes nyomás, hogy ez a közvetítő miniszter munkás és kapitalista közé az államhatalom tekintélyét is magával vihesse." Ez pedig azt jelenti, hogy a tőkések, kormány és bürokrácia fasiszta összjátékát törvényesíteni kell, hatalmi szankcióval felruházni, mert akkor Esztergályos és Vass József nemcsak hazug ígéretekkel, Engel úr nemcsak az éhség korbácsával fogja visszaparancsolni a munkást a napi 10 meg 12 órás munkaidő és 3 pengős napi kereset igájába. Hanem hatalmi szóval, börtönnel és bíróval, csendőrrel és ügyésszel.

*

A kormány iránti bizalomtól csak egy lépés vezet a szakszervezeti bürokrácia és egységes párt össze-testvériesüléséhez. Ez a lépés is megtörtént. Az egységes párt képviselői meglátogatták a szakszervezeteket, Peyer kalauzolása mellett. Bürokrácia és egységes párt össze-testvériesülése szükséges a szakszervezetek fasizálásához. Bürokrácia és a nagybirtokosok, bankárok, tőkések pártja között pajtási, baráti légkört kell teremteni. E nélkül nem lehetne majd jól eljátszani a fasiszta színjátékot. E nélkül nem működik majd jól az államosított szakszervezet. E nélkül nem lesz kifogástalan a főszereplőknek: kormánynak, tőkéseknek és bürokráciának az összjátéka.

A pilisvörösvári bányászok menete még naiv bizalommal indult segítségért Budapestre. Ezt a naiv bizalmat akarták fasiszta hajtóerőnek kihasználni Vass József, a csuhás és Esztergályos, a szociáldemokrata. De maradt-e még „bizalom" a pilisvörösvári rabszolgákban? Hisznek-e a rabszolgatartóknak? Lehet-e bizalma a meztelen hátnak a korbáccsal szemben? A meztelen hátnak, amin véres csíkokat hasít a korbács!

A pilisvörösvári bányászok legközelebb már követelve és harcolva fognak megindulni Budapest felé.

Kommunista, 1928 december közepén. A pilisvörösvári menet.

1929 január

A „KOMMUNISTA" CIKKE AZ ORSZÁGOS BÁNYÁSZÉRTEKEZLETRŐL

A január 6-án megtartott országos bányász-küldött értekezlet emlékezetes eseménye lesz sokáig a magyar munkásmozgalomnak. A „Népszavá"-ból ugyan nem sokat tudhat meg a munkás az értekezlet lefolyásáról, mert a „Népszava" óvakodik attól, hogy leközölje azoknak a bányászoknak felszólalását, akik éles ellenzéki beszédet tartottak. A „Reggel"[1] jár kézről-kézre a budapesti munkások között, mert ez a lap aránylag bő tudósítást közölt az értekezletről, mely azt mutatta, hogy az elkeseredés a kormánnyal paktáló bürokrácia ellen napról-napra nő.

A Szaktanács nevében Rothenstein terjesztette elő az ismeretes javaslatot a sztrájk abbahagyásáról és Vass József döntésének elfogadásáról. Alig engedték, hogy elmondja beszédét. Elkeseredett közbeszólások özöne szakította félbe minduntalan. Kétségbe is volt esve Rothenstein ennyi tiszteletlenség láttán. Magából kikelve kiáltotta a bányászok felé, hogy ha nincs is bennük tisztelet a Szaktanács tisztviselőjével szemben, legalább adózzanak annyi tisztelettel — Dréhr államtitkárnak, hogy az ő általa kidolgozott javaslatot meghallgassák. Ily módon kitanítva a bányászokat a tekintélytiszteletre, hamarosan le is ült. Fodor se ment sokkal többre. Neki jutott osztályrészül az a kétes megtiszteltetés, hogy képviselhette a paktumot, amit a Szaktanács és a népjóléti kormány együttesen kifőztek.[2] A vitát teljesen a bányászellenzék uralta. Az egyik salgótarjáni bányász 48 órás tüntető sztrájkot indítványozott arra az esetre, ha a pilisvörösvári bányatársaság záros határidőre nem teljesíti a sztrájkban álló bányászok követeléseit. Mások az általános bányászsztrájk mellett szólaltak fel. Az ellenzék egyik felszólalója a külföldi munkásság támogatására való felhívást követelte. Egyik küldött a csendőrbruta-

[1] A „Reggel" hétfőn megjelenő politikai hetilap.

[2] A harc hetedik hetében történt, hogy Drehr Imre népjóléti államtitkár a Szakszervezeti Tanácson keresztül ajánlatot tett, vajon nem volna-e lehetséges az egész sztrájkkérdést olyan döntőbíróság elé vinni, amelynek elnöke a népjóléti miniszter lenne. A Szakszervezeti Tanács foglalkozott a javaslattal, és egyhangú határozatával elfogadhatónak tartotta a követelések döntőbíróság útján történő rendezését. Felhívta a bányamunkás-szövetséget, hogy ennek megtárgyalása érdekében tegye meg a szükséges intézkedéseket. A bányamunkások vezetőségi ülésükön tárgyalták a kérdést, majd a január 6-i országos értekezlet elé vitték az ügyet. [Lásd Szakszervezeti Értesítő, 1929 január. XXVI évf. 2. sz.]

lítások ellen beszélt, és követelte a harcot a bányászmozgalomba való csendőri beavatkozás ellen! Ez méltó válasz volt a bürokráciának arra a követelésére, mely „állami beavatkozást" sürgetett. A hangulat szinte egyöntetűen a Szaktanács fasiszta javaslata ellen nyilatkozott meg. Esztergályos kétségbeesésében karon fogta Andrejka fő vérebet[1] és „bizalmas tanácskozásra" félrevonult vele a folyosóra. Hogy az általános hangulat ellenére az ellenzék ezúttal mégis kisebbségben maradt, annak oka a pilisvörösvári küldöttség magatartásában keresendő. A küldöttség fellépésében látnivaló volt, hogy a kéthetes sztrájk elcsigázta, kifárasztotta a vörösváriakat. Egyedül maradtak, az anyagi támogatás (miután a szakszervezetek egy krajcárt sem adtak) alig volt valami. Nem bírták tovább az éhezést. A 35 tagú vörösvári küldöttség magatartása döntött, az ellenzék kisebbségben maradt. Egyelőre győzött a fasizmus. De a Szaktanácsnak ez a győzelme pyrrhuszi győzelem[2] volt. A vörösváriak ízelítőt kaptak az állami „békéltetésből". Napokig úgy látszott, hogy újra leállnak, mert 200 bányászt nem vettek vissza munkába. A munkába állás hírére a dorogi bányaigazgatóság sietett visszavonni korábban tett ígéreteit. Persze, a tőke másképp beszél azzal a munkássággal, amelyiknek fegyver van a kezében, és másképp azzal, amelyiknek kezéből kiütötték a fegyvert. A vörösváriak követeléseinek ügyében létesült döntőbíróság napokig húzta-halasztotta a tárgyalásokat. Az igazgatóság semmiben sem akart engedni. Sőt, a munkások fegyverletételétől vérszemet kapva, a csendőrterror is élesedett. Csak amikor úgy látszott, hogy Vörösvár újra leáll, akkor született meg végre a „döntés". A döntés, mely egy fillérnyi béremelést nem hoz, mely a szénjárandóság és lakbérpótlék kérdésében elért eredményt semmivé tesz a túlmunka fenntartása által. A pilisvörösvári sztrájk azért indult, hogy megszüntessék a helyzetet, hogy csak megfeszített túlórázással tudjanak annyit keresni, amennyiből éppen hogy eltengődhetnek. A túlmunkára alapított munkabérrendszer, a vasárnapi és ünnepnapi hajcsármunka rendszere fennmaradt Vörösváron.

Most az egyszer győzött a bürokrácia, de megjósolhatjuk: nem tudja majd kipihenni magát „győzelmének" (amely egyszersmind a kormány és a bányatársaság győzelme) a babérjain. A harc folyik tovább.

Kommunista, 1929 január közepén. Országos bányászértekezlet.

[1] Budapesti rendőrfőkapitány-helyettes.

[2] Kétes győzelem, amely nem éri meg az érte hozott áldozatokat. (Pyrrhus ókori epiruszi király egy ízben olyan győzelmet aratott a rómaiak felett, amely csapatai nagy részének elpusztulását eredményezte.)

1929 február

A „KOMMUNISTA" CIKKE AZ ÜZEMI SEJTEK FELADATAIRÓL A SZTRÁJKHARCOKBAN

A „Szakszervezeti Értesítő" februári száma beható cikkben foglalkozik a Szegedi Kenderfonó[1] és a pilisvörösvári bányamedence sztrájkjaival. Ez várható volt. A bürokráciának tapasztalnia kellett a szervezetlen munkások elszánt harci akaratát. Látnia kellett, hogy e hangulat fokozódása, osztálytudattá emelkedése esetén az ő sztrájkleszerelő, osztály-együttműködő, békéltető bíráskodás és fasizálás felé haladó politikája megtörik a tömegek ellenállásán. Világos volt, hogy a bürokrácia erre az új helyzetre új taktikával fog felelni.

Az új taktika beharangozását a helyzet „elemzése" előzi meg. Ez abból indul ki, hogy a pilisvörösvári sztrájk eleve kilátástalan volt. „Mindenki, akinek a mozgalmak irányításában gyakorlata van, úgy látta, hogy a küzdelem vége kilátástalan[2]... A hetekig tartó harc sorsa, bármilyen szakmáról legyen szó, soha nem lehet kétséges."[3] Ehhez a — tisztesség ne essék szólván — elemzéshez két megjegyzésünk van. Egy az, hogy a bányabárók szóba se álltak a vörösvári bányászokkal, amíg azok sztrájkba nem léptek. És csak a sztrájk hatása alatt vált lehetővé bizonyos követelések érvényesítése. A másik az, hogy a „siker" meglehetősen kétes. Az igazgatóság — ezt még a „Népszava" is kénytelen leszögezni — nem tartja be a megállapodásokat.

Fontosabbak a bürokrácia taktikai következtetései: „Foglalkozni kell azonban az ilyen sztrájkokkal, mert nem egészséges dolog hogy munkáscsoportok sztrájkokat provokálnak...[4] a harcok költ-

[1] A Szegedi Kenderfonógyárban az volt a szokás, hogy a munkások a munkaadók szövetségével évi munkaszerződést kötöttek. 1928 októberében a szerződés megújítását a munkások béremeléshez kötötték. A többszöri tárgyalás ez ügyben eredménytelen maradt. Ekkor kb. 150 munkás abbahagyta a munkát. Néhány nappal később a többieket a gyárból kizárták. A munkások kijelentették, hogy az eddigi viszonyok mellett nem hajlandók tovább a Szegedi Kenderfonógyárban dolgozni. Az igazgatóság mindenáron le akarta törni a sztrájkot, de a munkások állták a harcot. Az igazgatóság a sztrájk hetedik hetében kénytelen volt feladni elutasító magatartását, és fölajánlott az alapbérekre 5 % emelést, valamint megígérte, hogy drágulás esetén a munkabéreket a drágulásnak megfelelően emelni fogja. [Lásd A textilmunkás, 1929 január. II. évf. 1. sz.]

[2] Idézve Szakszervezeti Értesítő, 1929 február. 2. sz.

[3] Idézve ugyanott.

[4] Idézve ugyanott, 6. old.

ségeit azonban a szervezett munkássággal fizettetik meg." A szegedi sztrájkról pedig azt írja, hogy „szűnjön meg az eddigi rendszer és a jövőben anyagi segítséget váró munkások a szervezett munkásságtól csak akkor kapjanak támogatást, ha a sztrájk kimondása előtt az illetékes fórum a sztrájk okát megvizsgálta és a sztrájkhoz hozzájárult. De gondoskodni kell arról is, hogy megszűnjön az a rendszer, amely szerint a szakszervezetekhez nem tartozó munkások a szervezett munkásság költségén folytassanak harcot."[1] Ez világos beszéd. A cél: szembeállítani a szervezett munkásokat a szervezetlenekkel. Sztrájktörőket csinálni a szervezett munkásokból. Segítségükkel megakadályozni minden sztrájkot. Mert hiszen minden munkás előtt világos, hogy ha támogatás csak akkor van, amikor a „sztrájk kimondása előtt az illetékes fórum a sztrájkhoz hozzájárult",[2] akkor soha és sehol nem lesz sztrájk. A bürokrácia tehát felkészül arra, hogy az utolsó évek sztrájkmódját, az üzemi sztrájkot, mely a szakszervezeti bürokrácia akarata ellen, vagy tudta nélkül tört ki, éppen a szervezett munkások segítségével megakadályozza.

A kommunistáknak fel kell készülni arra, hogy ezt az aljas szándékot, melynek keresztülvitele újabb lépést jelentene a szakszervezetek fasizálása irányában, már csírájában elfojtsák. Szakszervezetben és üzemben minden kommunistának fel kell venni a harcot az ellen a taktika ellen. Minden szakszervezetben élesen állást kell foglalni az ellen, hogy a bürokrácia szervezett munkásokat szembeállítson a szervezetlenekkel, hogy a bérharcok megindításának jogát elvegye az arra legelsősorban illetékes üzemtől, hogy a szakszervezeti bürokrácia minden sztrájkot vadsztrájknak nyilvánítson azon a címen, hogy szervezetlen munkásokról van szó. Meg kell akadályozni, hogy ilyenképpen zavartalanul költhessék el az egész ellenállási alapot házépítésre, gild-panamákra, bürokraták dús fizetésére, sógor és koma ellátására.

A harc központja az üzem. Az üzemi sejt feladata ott megteremteni az osztályharcos egységet szervezettek (bármilyen szervezetben is legyenek) és szervezetlenek között. A sejt elsőrangú politikai feladata kiterjeszteni befolyását az üzem egész munkásságára, úgy a szervezettekre, mint a szervezetlenekre, harcolni azért, hogy az üzemnek igazi osztályharcos képviselete legyen a munkáltatóval szemben, hogy a bizalmi rendszer életre keljen, és osztályhar-

[1] Idézve ugyanott.
[2] Idézve ugyanott.

cos tartalommal teljék meg. A sejt feladata előre látni — az üzem viszonyainak alapos ismerete révén — a közelgő bérharcokat, azokat szervezetten előkészíteni. És ha kitörtek, gondoskodni arról, hogy úgy a szervezettekből (akár a régi szervezethez, akár a kiváltakhoz tartoznak), mint a szervezetlenekből közös bizottság alakuljon, mely a sztrájkot sikeresen le tudja vezetni a bürokrácia mesterkedései ellenére is. A szakszervezeti ellenzék feladata pedig ilyenkor keresztülvinni, hogy a szervezet pénze arra a célra fordíttassék, amire a munkások összeadták: bérharcok támogatására.

A bürokrácia nem éri be a szakszervezetek szakításával. Nem éri be azzal, hogy politikájával kiűzte a munkástömegeket a szakszervezetekből. Most szembe akarja állítani a szervezetteket és szervezetleneket. A kommunisták feladata ez ellen a legélesebb harcot megindítani. Le a sztrájktörő bürokráciával! Éljen az üzem osztályharcos egysége! Ez legyen a kommunisták felelete a bürokrácia taktikájára.

Kommunista, 1929 február közepén. A bürokrácia levonja a sztrájkok tanulságait.

150

1929 április

A „KOMMUNISTA" CIKKE A KMP FELADATAIRÓL A VASASÜZEMEK BÉRHARCAIBAN

A budapesti vasüzemekben bérmozgalmi hullám kezdetén állunk. Különösen az öntőknél, de egyéb szakmákban is egymást érik a bérmozgalmak. És méghozzá sikeresek is. Legtöbbször 1—2 napi leállás elegendő, hogy a munkások kivívják — persze igen szerény — bérköveteléseiket, de előfordul az is, hogy még csak le se kell állniok, és némi engedményeket mégis elérnek.

Természetes, hogy ezekről a bérmozgalmakról a „Népszava" egy szót sem ír. Ezt már megszoktuk. Hiszen olyankor is, amikor a munkások a legelkeseredettebb harcokban állnak, a „Népszava" mindent megtesz, hogy eltitkolja a munkásnyilvánosság előtt a bérharcokat, sztrájkokat. A bürokrácia sztrájkletörő, sztrájkelgáncsoló politikáját így szolgálja leghívebben a „Népszava". Ha a legközelebbi rokonszakmák is csak véletlenül, személyi összeköttetések révén értesülhetnek a bérmozgalmakról, akkor a legkönnyebb meggátolni e harcok kiterjedését, elérni, hogy elszigetelten maradjanak, hogy elszigetelten el is bukjanak. És akkor előállhat a bü-

rokrácia a minden bajt gyógyító csodaszerrel: a kötelező békéltető bíráskodással, a sztrájkok végleges kiküszöbölésével.

De a bürokrácia politikája megtörik az osztályharc elemi tényein. A munkásokat nem lehet attól visszatartani, hogy a munka szezonszerű — bármily kis — fellendülésénél ne lépjenek fel követeléseikkel. A bürokrácia állhat a „lassú fejlődés", a „fontolva haladás" álláspontján. 10—20 milliós havi jövedelmével nyugodtan várhatja be a viszonyok jobbra fordulását. De az éhbérért robotoló munkásnak nem tölti meg a gyomrát, nem foltozza ki ruháját, cipőjét Peyer, Kabók és társaik jómódja. A munkások maguk kell hogy segítsenek helyzetükön. Mégpedig azonnal. És megpróbálnak segíteni, ahogy éppen tudnak.

A most fellobbanó bérharcoknak jellegzetes vonása — mint az utolsó idők minden bérharcának — a szervezetlenek nagy szerepe. Egyik üzemben a szervezettektől, másikban a szervezetlenektől indul ki a kezdeményezés. De mindenütt együttesen, szolidárisan küzdenek, és a harcok lefolyását, a harc módját igen kevéssé befolyásolja a munkások szervezettségi foka. Legtöbbnyire csak annyiban, hogy ahol a bürokráciának befolyása van, és tudomására jut a mozgalom, inkább avatkozhatik be, inkább kihasználhatja befolyását a munkásegység megbontására, az új szervezetek elleni harcokra, még az üzemi munkásérdekek feláldozásának árán is. Ugyanakkor meg kell állapítani azt is, hogy az új szervezetek is még a legtöbb szemben. Még ott sem ragadják magukhoz a kezdeményezést és a esetben meglehetősen passzívan viselkednek a bérmozgalmakkal vezetést, ahol az üzemben komolyan számba jövő erőt képviselnek.

Meg kell állapítanunk azt is, hogy a kommunisták szerepe ezekben a bérmozgalmakban szintén igen gyenge. A KMP eddig állandó önkritikával kísérte az üzemi sejtek munkáját. Rámutatott elsősorban a sejtek ama fő hibájára, hogy nem vesznek elég intenzíven részt az üzem életében. Nem kísérik figyelemmel a készülő eseményeket, a munkások helyzetét és hangulatát. Ezért áll be igen gyakran az az eset, hogy az üzem aktív munkásai által megindított mozgalom a sejtek tudomása nélkül, a sejt feje fölött jön létre. A párt csak utólag értesül ezekről a legfontosabb eseményekről. És mivel számos sejt a konspirálást még mindig az elbújással teveszti össze, mivel a sejt tagjai nem játszanak vezető szerepet az üzem belső életében, a már megindult bérmozgalmakra sem lehet elegendő befolyásuk. Még akkor sem, ha a sejt helyesebben ítéli meg a helyzetet, az ösztönös mozgalom célkitűzéseit, taktikáját, mint az annak élére lendült munkások. A kommunistáknak meg kell

tehát tanulniok a mozgalmakat előkészíteni. Mert egyrészt igen ritka az az eset, hogy élére lehet állni olyan mozgalomnak, melynek előkészítésében semmi részünk sem volt. Másrészt a pusztán ösztönös, egyes üzemekre, sőt üzemi osztályokra szorítkozó bérmozgalmak csak ritkán érnek el komoly eredményeket. A vasasok meginduló bérmozgalmi hulláma nagy jelentőségű lehet a munkások életszínvonalának emelésére, a vasmunkások osztályharcos egységfrontjának kialakítására. De magától a harc aligha tud majd túlemelkedni mostani korlátain és elaprózottságán. Ebben a kommunisták vezetésére van szükség. Minden kommunistának kötelessége tehát, hogy — amellett, hogy szervezetén keresztül, akár régi, akár új az a szervezet, erősíteni és egységesíteni törekszik a mozgalmat — legelsősorban saját üzemének kérdéseivel foglalkozzék. Megismerje az üzem valamennyi belső kérdését, nemcsak az osztályét, hol éppen dolgozik. Befolyást szerezzen az üzemben dolgozó munkásokra, aktív vezető szerepet vigyen a bérmozgalmak előkészítésében. Ezt az előkészítő tevékenységet arra kell felhasználni, hogy olyan szervezeti formákban egyesítsék az üzem egész munkásságát, — szervezetteket és szervezetleneket egyaránt —, melyek biztosítják a bérmozgalom sikeres vezetését, még a szakszervezet támogatása nélkül is, sőt ha kell, a szakszervezet ellenére is. És fel kell használni a mozgalmat, hogy az alkalmilag létre jövő egységszerveket az üzem állandó harci szerveivé alakítsa át.

A meginduló harcok nagy lehetőségekkel biztatnak. De csak akkor, ha a sejtek és minden egyes kommunista erélyesen kiveszik részüket az előkészítő munkából.

Kommunista, 1929 április közepén. Bérharcok.

151

1929 április

A KMP KB MÁJUS 1-I FELHÍVÁSA A MAGYAR PROLETARIÁTUSHOZ

Magyarország munkásságához!
Világ proletárjai, egyesüljetek!

Május elsejét, a forradalmi proletariátus harcos nemzetközi seregszemléjét tíz esztendő óta nem az utcán ünnepeli Magyarország munkássága. Az ellenforradalom szuronyai és a szociáldemokrá-

cia árulása őrködnek rajta, hogy a vörös május elseje, 1919 diadalmas májusa, amikor a felfegyverzett munkásság tízezreinek lépte alatt dübörögtek meg Budapest utcái, ne ismétlődhessék meg. Harcoljatok az utcáért! Hódítsátok vissza az elrablott utcát! Ne engedjétek, hogy május elsejét az ellenforradalom elrabolja a munkásság százezreitől, hogy a szociáldemokrácia a burzsoázia nyugodt emésztésének, a konszolidáció zavartalanságának biztosítására megakadályozza, hogy a proletárforradalom vörös zászlaja alatt hitet tegyenek a nemzetközi szolidaritás, a nemzetközi forradalom mellett, hogy odakiáltsátok a magyar burzsoáziának:

Levertétek, de talpraállunk, újra harcolunk, készülünk az új forradalomra!

1929. május 1-én a világ forradalmi munkássága a készülő új imperialista háború elleni forradalmi harc jegyében vonul fel a burzsoázia fővárosainak utcáin. A magyar munkásságnak minden oka megvan, hogy kivegye részét e harcból. Az imperialista államok leszerelésről, békéről fecsegnek, hogy port hintsenek a dolgozók szemébe. Valójában lázasan fegyverkeznek, új és új gyilkoló szerszámokat találnak fel, száz- és százmilliókat ölnek bele a hadseregek, hadiflották, légiflották kiépítésére. És ez a lázas fegyverkezés az orosz munkásosztály állama, a világ proletariátusának és elnyomott népeinek előharcosa és védőbástyája, a szocialista Szovjetunió ellen folyik. Az angol és francia imperialisták vezetésével kovácsolódik a burzsoá egységfront a szocializmust építő orosz munkásság ellen!

Készül erre a háborúra a magyar ellenforradalom is! Fegyverkezik a magyar burzsoázia is! Titokban toborozza a háború ágyútöltelékét, gyártja a fegyvert, importálja a hadianyagot. Nyíltan folyik a hadi kiképzés céljait szolgáló leventeoktatás. A tiszt urak által, kikötéssel és csizmarúgással fenntartott lövészárok-fegyelemből kap kóstolót a munkás- és parasztifjúság. A magyar kormány nyíltan vallja, a burzsoá sajtó teli torokkal hirdeti, hogy Trianon revízióját az orosz munkásság elleni háborúval akarja egybekapcsolni. Hogy a magyar grófok elkobzott erdélyi birtokaiért megkapják a kárpótlást, hogy a magyar nagyipar visszakapja felvidéki nyersanyagtelepeit és az olcsó tót munkaerőt — ezért akarják orosz testvéreik ellen vágóhídra vinni a magyar dolgozókat!

Munkások!

Az orosz proletárállam védelme — önvédelem! A Szovjetunió minden eszközzel való megvédése elemi érdeke minden magyar munkásnak és szegényparasztnak.

Mert a háború előkészítése jegyében akarja a magyar finánctőke vezette nagybirtokosok és nagyiparosok fasiszta államhatalma még jobban gúzsba kötni a munkásosztályt. Az imperialista háború ellen küzdő, a Szovjetuniót testével védelmező magyar munkásosztály kezén-lábán kell megszorítani a bilincseket, hogy moccanni se tudjon. A háború érdekében kell állami gyámság alá helyezni, fasizálni a munkásmozgalmat, elkobozni a sztrájkjogot, az állami döntőbíráskodással a kapitalisták kénye-kedvének kiszolgáltatni a munkást, hogy majd mukkanás nélkül gyártsa a fegyvert orosz munkás- és paraszttestvérei ellen, vonuljon a lövészárokba megdögleni kizsipolyozóinak érdekeiért!

Munkások!

Ha nem akarjátok az új imperialista háborút, akkor harcoljatok a magyar munkásmozgalom állami gúzsbakötése, fasizálása ellen!

Ha nagyobb darab kenyeret akartok, mozgási szabadságot az osztályharcotok számára, ha védekezni akartok a velőt szívó, vércsapoló kapitalista racionalizálás ellen, akkor harcoljatok a burzsoázia lakájai, a fasizmus szállászcsinálói, a rendőrség besúgói, a szociáldemokrata vezetők ellen is. A szociáldemokrácia elgáncsolja a sztrájkokat, kiüti a fegyvert a nagyobb darab kenyérért küzdő munkások kezéből, az ipari békét pártfogolja, hogy ne csorbuljon a profit, az állami békéltetés szószólója, hogy csendőr- és rendőrcsizmák „békéltető" taposása tegye lehetővé a kapitalistáknak a bérek további lenyomását. A szociáldemokrácia a nagybirtokos és nagytőkés szövetség fasiszta államának szerves része lett, eszköze a munkásosztály fasiszta megbéklyózásának, a háborús készülődésnek.

Ha a mai rendszer igájának lerázásáért akartok küzdeni, akkor harcolnotok kell a szociáldemokrácia ellen is, mely az ellenforradalom húsából való hús, véréből való vér. Ha a mai rendszer bilincseinek összetöréséért akartok küzdeni, akkor szembe kell szállnotok azokkal is, akik az ellenforradalom fasiszta rendjének békés, „demokratikus" átalakítását hirdetik, akik több demokráciával akarják alátámasztani a Bethlen-rendszer bomladozó fasiszta épületét. Nem a fasizmusba oltott demokrácia, nem a demokratikus jog-

foszlányokkal megfejelt fasizmus, hanem a proletárforradalom jelenti számotokra a felszabadulást. Mi a demokrácia? A parasztság számára a nagybirtokosok uralma. Mi a munkásság demokráciája? A kapitalizmus fasiszta rendjének megdöntése! Ha harcolni akartok az imperialista háború ellen, ha védeni akarjátok a Szovjetuniót, ha nagyobb darab kenyeret akartok, ha nem akarjátok, hogy a sztrájkok fegyverét a fasizmus kiverje kezetekből, ha akarjátok a mai rendszer megdöntését, a proletárfelszabadulást, akkor támogassátok a föld alá kényszerítve is megalkuvás nélkül küzdő, az üldözések pergőtüzében is az osztályharcot vezető, ezer sebtől borítva is a proletárforradalom zászlaját lobogtató Kommunisták Magyarországi Pártját!

Május 1-ének seregszemléjén készüljetek május 12-re, a Társadalombiztosító Intézet választásaira, hogy ott megadjátok a proletároköl válaszát az ellenforradalomnak és a konszolidáció repedéseit forradalmi munkások rendőrkézre juttatásával betömő szociáldemokráciának. Törjétek ott át a kormánynak és a szociáldemokráciának közösen kovácsolt fasiszta bilincseit. A mézesmadzag és korbács fasiszta szociálpolitikájának és a szociálfasisztákkal való együttműködésnek jelképe az a társadalombiztosítás, mely csak terheket rak a munkásra, de csupán kegyelemmorzsákat juttat neki. A Társadalombiztosító „önkormányzatába" való választásokra adjatok választ a fasiszta államnak és szociáldemokrata szövetségeseinek. Mutassátok meg, hogy a magyar munkásokban él, lobog még a proletárforradalom tüze. Egyetlen szavazatot sem a szociálfasiszta listáknak!

Tüntető szavazást az áruló szociáldemokrácia ellen! Legyen a szavazás a forradalmi, ellenzéki, baloldali munkásság tüntető seregszemléje!

Május 1-ére a Kommunisták Magyarországi Pártja harcba hív benneteket!

Az imperialista háború ellen!

A Szovjetunió védelmére!

Álljatok készen, hogy a magyar imperialista zsoldosok háborúját a Szovjetunió ellen polgárháborúvá változtassátok!

A munkásmozgalom fasizálása. a szociálfasiszták ellen!

A 8 órás munkanapért!

A nagybirtokosok földjének kártalanítás nélküli elkobzásáért és ingyen felosztásáért a parasztság között!

A Bethlen-rendszer megbuktatásáért!

A munkásság és parasztság kormányáért!
Álljatok az osztályharcot megalkuvás nélkül vezető Kommunisták Magyarországi Pártja mellé, a Kommunista Internacionálé mellé!

Forradalmi üdvözlettel

Kommunisták Magyarországi Pártja
(a Kommunista Internacionálé szekciója)
Központi Bizottsága

Röpiratgyűjtemény. — PI Archivum. III. 1/1929. IV. 72.

A KMP A FALUSI SZEGÉNYSÉG SZERVEZÉSÉÉRT

(152—153)

152

1929. február 14

A KMP KB FELHÍVÁSA A FÖLDMUNKÁSSÁGHOZ A SZERVEZKEDÉS FONTOSSÁGÁRÓL

A földmunkásság megszervezését, a szegényparasztság közti agitációt és propagandát megnehezíti az a körülmény, hogy szétszórva élnek nagy területen, alig hozzáférhetően a faluk, puszták és tanyák ezrein. A hatóságok, a csendőrség valóságos kordont von a falvak és tanyák köré, hogy a kommunista párt munkáját megakadályozza. Érzi a mai rend minden pribékje, hogy ha megvalósul a munkások és szegényparasztok szövetsége, a proletárforradalom győzelmét semmi sem tartóztathatja fel. Új életre kel a Magyarországi Tanácsköztársaság, és valóra váltja a nincstelenek régi vágyát, a megváltás nélküli földosztást. Hosszú és nehéz az út odáig. Nehéz harcokkal kell az útból eltávolítani minden akadályt! Hozzá kell férni a falusi szegénység sok százezres tömegéhez, harcos sorainkat új, elszánt forradalmi seregekkel kell gyarapítani.

A földmunkásság — úgy a mezőgazdasági, mint a kubikmunkások nagy része — nem állandó lakóhelyén talál alkalmazást, és munkakeresés céljából vagy a vállalt munka elvégzésénél összebarangolja az egész országot. Nincs olyan része az országnak, ahol a földmunkás meg ne fordulna. A munkája töri át a gátat, melylyel a hatalom elzárni igyekszik a puszták, tanyák, uradalmak robotosait a kommunista párt felvilágosító és szervező munkája elől.

A közeljövőben megkezdődik a földmunkásságnak az ország minden tájára való áramlása. Felhívjuk földmunkás elvtársainkat, hogy minden külön utasítás nélkül, bárhova is kösse őket a munkájuk, lássanak hozzá kommunista kötelességük teljesítéséhez, munkástársaik felvilágosításához, beszervezéséhez. Győzzék meg őket arról, hogy borzalmas helyzetükből csak egy kivezető út van: a proletárforradalom. Hogy forradalmi párt, mely a nincstelenek felszabadításáért becsülettel és elszántan küzd, csak egy van: a Kommunisták Magyarországi Pártja. Ennek vezetésével kell a falusi szegénységnek harcba menni a mai rend ellen, a megváltás nélküli földosztásért.

Az agitáció eredményét szervezeti formába kell önteni. A bátrabb, megbízhatóbb, értelmesebb elvtársakból falusi sejteket kell szervezni. Mindenhol, ahol csak egy elvtárs is van, maradandó összeköttetést kell teremteni, és ezeket a sejtek útján eljuttatni a kerületi titkárságokhoz vagy a legközelebbi sejthez, ahová összeköttetésük megvan.

Ne akadjon egyetlen földmunkás elvtárs sem, ki ne teljesítené ezt a ráháruló kötelességet.

Keljenek életre munkánk nyomán a falusi kommunista sejtek százai!

A KMP Központi Bizottságának
Falusi Osztálya

Kommunista, 1929 február közepén. Falusi szegénység. Felhívás.

153

1929 február

A „KOMMUNISTA" CIKKE A CIVILBE ÖLTÖZÖTT CSENDŐRÖK BESÚGÓ MUNKÁJÁRÓL A FÖLDMUNKÁSSÁG KÖRÉBEN

Talán csak orosz paraszttestvéreink gyűlölték úgy a cári uralom alatt az őket letipró kozákokat, mint a magyar nincstelenek gyűlölik és utálják a szegényember rémét, a kakastollas legényt.

Földmunkás testvéreinket éhbérért a zsandár kényszeríti a nagybirtok igájába. Nagyobb darab kenyérért, emberségesebb megélhetésért folyó harcában zsandárszuronyokkal találja magát szemben. Zsandárszurony őrködik a nagybirtok épségén. Zsandársegédlettel hajtják be az adót, zsandárfedezettel jár házról házra a végrehajtó,

és viszi el a földhözragadt szegényparaszt egyetlen tehenét. De zsandárpofonok abrichtolják [idomítják, fegyelmezik] a falusi leventéket[1] is, zsandárpuskatussal verik beléje a „fegyelmet", hogy a gazdagok, az urak parancsára még az apját is lekaszabolja.

A mai rend a faluban a zsandárokon nyugszik. Világos tehát, hogy minél rosszabbak a munkaviszonyok, a bérek, minél súlyosabbak az adók, minél nagyobb az elkeseredés, minél szélesebb tömegek eszmélnek fel, annál több zsandárra van szüksége a hatalomnak.

Mivel nyílt titok — hisz a polgári újságok is írják —, hogy az ellenforradalmi konszolidáció látszólag nyugodt hangja alatt a városi és falusi szegénység forradalmi tüze lappang, a belügyminiszter egyik legutóbbi rendeletében a csendőrök számának szaporítását rendelte el. Tudja azonban a miniszter úr jól, hogy milliós tömegek forradalmi megmozdulását megszaporított zsandárszuronyokkal sem lehet elnyomni. Tudja azt is, hogy a kakastoll és szurony a szervezkedő falusi szegénység munkájába, de különösen a kommunista párt illegális munkájába nemigen tud beleakaszkodni. Mit tesz tehát a pribékminiszter? Civilgúnyába öltözteti a csendőrt. Legújabb rendeletével olyan spicliszervezetet teremtett, melynek feladata falusi testvéreink közé férkőzve kiszaglászni azokat, akik bátran, odaadással küzdenek munkástársaik érdekéért.

Falusi elvtársainknak óvatossággal és körültekintéssel kell végezni munkájukat. Meg kell figyelni ezeket a civilzsandárokat és úton-útfélen le kell leplezni őket. Egy mód van, amely megvéd bennünket, szervezeteinket a zsandárspicliktől: az illegális munkamódszereknek, a konspiráció szabályainak elsajátítása és szigorú alkalmazása munkánk egész vonalán.

Kommunista, 1929. február közepén. Zsandárok civilben.

[1] Lásd e kötet 393. old. 1. sz. jegyzetét.

(154—157)

154

1929 június

A „KOMMUNISTA" CIKKE A MUNKÁSOSZTÁLY FELADATÁRÓL A FENYEGETŐ HÁBORÚ ELLENI HARCBAN

A háborús veszedelem napról napra fenyegetőbb közelségbe kerül hozzánk. Az imperialista hatalmak politikája mindig világosabban bontakozik ki. Mindig világosabban látható nemcsak az, hogy készül, hogy közeledik az új világháború, hanem az is, hogy melyik háború készül: a háború a Szovjetunió ellen.

Az egész imperialista diplomácia lázasan dolgozik e háború akadályainak kiküszöbölésén: az egyes imperialista hatalmak érdekellentéteinek — persze csak ideiglenes — letompításán. A tavalyi év meghozta a háború utáni európai külpolitika tengelykérdésének, az angol—francia ellentéteknek időleges rendezését. Ennek következményeképpen Chamberlain tavasszal Firenzében közreműködött az olasz—francia ellentétek tompításán. De a döntő lépések az utolsó hetekben történtek meg. Első volt a párizsi reparációs [jóvátételi] konferencia.[1] Eleinte úgy látszott, mintha Németország — amerikai támogatás mellett — szembehelyezkedhetne az antanthatalmakkal. A konferencia közben azonban változás állott be. Ugyancsak amerikai nyomásra létrejött a megegyezés: a világkapitalisták egységfrontja a Szovjetunió ellen. A konferencia határozatainak ezt az értelmét nyíltan ki is mondták abban a formában, hogy most már napirendre van tűzve az orosz kérdés „rendezése", az egységes fellépés a Szovjetunióval szemben. A második nagy lépés a háború felé a MacDonald kormány alakulása. MacDonald első cselekedete kiutazni Amerikába, „rendezni" az angol—amerikai ellentéteket, eltávolítani az utolsó döntő akadályt Anglia szovjetellenes háborúja elől. A polgári pártok, melyek együttvéve többséget alkotnak, ezért engedik kormányra jutni a Munkáspártot.

[1] 1929. június 7-én Párizsban létrejött megegyezés megállapította, hogy Németország mennyi hadisarcot fizessen a világháborúban győztes antanthatalmaknak. A megállapodások lényege a következő: Németország 37 éven keresztül évi 2050 millió márka jóvátételt fizet. Németország gazdasági életét egy nemzetközi reparációs bank fogja ellenőrizni.

Azért, mert a háború előkészítésének erre a döntő lépésére MacDonald alkalmasabb úgy Baldwinnál, mint Lloyd George-nál.

Magyarország kis pont a világhatalmak eme felvonulásában. Hozzá olyan tényező, amelyre az angol külpolitika szovjetellenes terve feltétlenül számíthat. És a magyar külpolitika egész iránya mutatja, hogy jogosan számíthat rá. A magyar belpolitika pedig nyíltan a háborús előkészületekre van beállítva. A trianoni revízió új, nagy gőzerővel megindult propagandája nem szolgál más célt, mint széles munkástömegeket már most bevonni a háborús frontba. Aki a revízióért van, az a háborúért is van. A revízió a magyar imperializmus háborús gyűjtőjelszava. A bomlásnak induló Bethlen-rendszer gyülekeztető jelszava, elsősorban a munkások részére.

A munkások becsalogatása a háborús „nemzeti egységfrontba", befogása az imperializmus halálszekerébe nemzetközi méretekben folyik. Kautsky lerakta a Szovjetunió-ellenes háború ideológiai alapjait: megindokolta, miért „szocialista kötelesség" fegyverrel küzdeni a Szovjetunió ellen. A II. Internacionálé minden pártja vállvetve támogatja saját imperialista államának háborús előkészületeit. Paul-Boncour megteremti a francia tömegek háborús mozgósításának szervezeti föltételeit. Müller, Hilferding és társai építik a német hadiflottát, Magdeburgban elhatároztatják a háború nyílt támogatását. MacDonald pedig eltávolítani igyekszik az angol imperializmus útjából a szovjetellenes háború utolsó diplomáciai nehézségeit.

A magyar szocdemek [szociáldemokraták] méltó társai a külföldieknek. A revízióért való harcban, az ellenforradalom megszilárdításáért, a szakszervezet fasizálásáért együtt küzdenek Bethlennel. Külön masíroznak (egyelőre), de együtt verekszenek. Nem lépnek be a Revíziós Ligába,[1] de versenyt csinálják Bethlennel és a nyílt fasisztákkal a harcot magáért a revízióért. És ez a külön felvonulás a harctereken való egyesülés céljából a tömegek számára még veszélyesebb a nyílt fasiszta imperialista propagandánál, melynek csak a munkásság leghátramaradottabb része dől be. De az álellenzéki hangjával még osztályharcos munkásokat is megté-

[1] A revíziós mozgalom a trianoni békeszerződés megváltoztatására irányuló ún. „történeti" vagy „Nagy-Magyarország" visszaállítására irányult. Nagyobb lendületet ez a nacionalista, soviniszta mozgalom az 1920-as évek második felében vett, amikor megalakult a Magyar Revíziós Liga (1927). A revíziós mozgalom a magyar uralkodó osztályok nagyhatalmi követeléseit szolgálta, és a sovinizmus felszítására, a dolgozók elégedetlenségének leszerelésére irányult.

veszthet. Azt hiszik, Bethlen ellen küzdenek Peyer oldalán, és esetleg csak a háború mészárszékén eszmélnek majd rá, hogy valójában az imperializmus érdekeiért vonultatták fel őket.

A háború előkészítése közvetlenül aktuális szakaszba lépett. A háború napi kérdéssé vált. És ezért a kommunista pártok részére is a háborúellenes harc nem lehet többé pusztán propaganda, pusztán felvilágosítása a tömegeknek, puszta leleplezése a II. Internacionálé imperialista üzelmeinek. Konkrétan, aktuálisan, akciókkal kell felvenni a harcot a háború ellen, a háború előkészítése ellen.

A Kommunista Internacionálé tudatában van annak a felelősségnek, melyet ez a helyzet reá ró, tudatában azoknak a feladatoknak, melyek e helyzetből adódnak. Május 16-án Brüsszelben 13 kom. párt (legálisak és illegálisak egyaránt) képviselői gyűltek össze, hogy a háború elleni harc konkrét feladatairól tanácskozzanak. Ez a konferencia augusztus 1-ét, a háború kitörésének 15. évfordulóját tűzte ki a napnak, amikor a kom. pártok kötelessége felvonultatni és gyülekeztetni a munkásság széles tömegeit a háború elleni harcra. Az imperialisták és lakájaik, a szociálfasiszták napról napra gyülekeztetik a félrevezetett tömegeket az imperialista világháború érdekében. Az egyre élesedő gazdasági válság, a kapitalista kormányrendszerek megindult bomlási folyamata, a munkások növekvő elégedetlensége, balratolódása alkalmas talajt teremtenek, hogy az itt összegyülemlő elégedetlenségnek határozott célt, programot, ideológiát, szervezettséget adjunk.

Augusztus 1-e, a négy és féléves világmészárlás 15. évfordulója alkalmas nap arra, hogy ezeket a tömegeket, melyeknek tekintélyes része még saját testén érezte a világháború szörnyűségeit, harcba hívjuk a készülő új mészárlás ellen. Augusztus 1-e, a szociáldemokrácia munkásárulásának 15. évfordulója, alkalmas arra, hogy ezeknek a tömegeknek megmutassuk, hová vezetik őket a szociálfasisztákká süllyedt szociálimperialisták, hogy megmutassuk nekik, amit 1914-ben az osztálytudatos munkásoknak még csak maroknyi kis csoportja tudott: Mi a kötelességük a munkásoknak az imperialista háborúval szemben?

Az elmúlt világháború tapasztalatai, a háborúnak és az azóta állandósult válságnak a szenvedései, a fasizmus munkásgyilkos rendszere, a szociálfasiszták szakadatlan árulásai fogékonnyá kell hogy tegyék a tömegeket a marxizmus útmutatásai iránt, a tizenkettedik éve fennálló munkásállam pedig, mely az imperialisták és szociálfasiszta lakájaik nyílt támadásai közepette sikerrel építi a szocializmust, világító példát tár a tömegek elé, megmutatja

az egyetlen kivezető utat a válságból, az elnyomatásból, a kizsákmányolásból, a háborús pusztulásból.

Augusztus elseje a nemzetközi munkásság nagy felvonulása, seregszemléje lesz.

Harc a háború ellen!

Harc a Szovjetunió védelméért!

A KMP a föld alól harcol a rendszer imperialista tervei és azok szociálfasiszta támogatói ellen. De sem az illegalitás, sem az elnyomás, sem pedig a párt viszonylagos gyengesége nem szabad hogy a harctól visszatartson! Liebknecht körül is az elmúlt világháború előtt és alatt csak maroknyi munkás sorakozott. De azért Liebknechték szava elhatott a legszélesebb tömegek közé, túl az ország határain, be az ellenséges lövészárkokig.

A KMP ma még csak gyenge osztaga a vörös, az osztályharcos Kommunista Internacionálénak. De a KMP tudni fogja kötelességét. És a földalatti KMP szava el fog jutni a legszélesebb tömegek közé, meg fogja mutatni nekik a harc útját a készülő új világháború mérhetetlen szenvedései ellen.

Kommunista. 1929 június vége. A fenyegető háború és a munkásság.

155

1929

A KIMSZ RÖPIRATA A KÉSZÜLŐ HÁBORÚ ELLENI HARCRA SZÓLÍTJA FEL A FIATALOKAT

Ifjú Proletárok!

Leventébe kényszerített ipari és földmunkásifjak!

A levente tornázik, fut, versenyez, díjakat nyer. A leventét célba lőni tanítják. A leventének a hazán kívül még másról is tudni nem szabad. Trianonról, megcsonkított hazáról tart nektek előadást a leventeoktató. „A szerb — az kutya, a cseh — az pimasz, az oláh — az bocskoros, azokat gyűlölni kell" — így tanítja az oktató. A leventének tisztelni kell feljebbvalóit, engedelmeskednie kell a munkáltatójának, akármilyen éhbért fizet, akármennyire pofonokkal traktál.

[1] Lásd e kötet 393. old. 1. sz. jegyzetét.

Eltiltanak a szakszervezettől, munkásotthon látogatásától, vasárnapodat is arra használják ki, hogy sportolás címén balra-jobbra kanyarodj vagy a főszolgabíró előtt masírozzál.

Leventéző fiatal munkások!

Embertelen, rosszul fizetett munkátok után, ha közel is vagytok a végső kimerüléshez — ott kell lenni a leventeórán! Ha nem vagytok ott, jön az intő, a pofon, a pénzbüntetés. És ha a 18—20 filléres órabérből, ha a heti 2—3 pengős tanoncfizetésből nem telik 8 pengős büntetésekre, akkor árvereznek, viszik a vánkost, varrógépet, ahol mit találnak! S ha nincsen mit elvinni, a szülőkkel ültetik le a büntetést. Fáradt vagy? Nem bírod? Ki vagy éhezve? Nekik egyre megy — leventézni, azt muszáj!

Fiatal munkások!

Tíz év előtt ért véget az imperialista államok világháborúja. Eredmény — tízmillió halott és az imperialisták „békekötése", újabb, még sokkal borzalmasabb világháború csírájával!

Ifjúmunkások! Gondoltatok-e arra már, hogy miért kell leventézni, miért kell háborúskodni? Mert kiszipolyozóitoknak kicsi a konc! Mert vissza akarják szerezni a régi területeket, hogy jobban nyúzhassák a népet. Ezt pedig csak háborúval érhetik el. Ezért nevelik az ifjúságot, hogy gondolkozás nélkül fegyvert fogjon más nyelven beszélő porletártestvéreire, ha a határok miatt kitör a háború. A cseh, szerb, román, olasz, francia, német proletárok se akarják a háborút! A világ egyetlen elnyomott népe sem akarja a háborús vérontást! Őket is csak rákényszerítik! Őket is katonának sorozzák, ahogyan titeket leventéztetnek osztályelnyomóitok.

Kinek kell a háború? A tőkés paraziták osztályának! Hogy új területeket szerezzenek, hogy még többet harácsoljanak, hogy nagyobb területen nagyobb profitot sajtolhassanak ki, hogy a hadiszállításokon, a ti véreteken, a ti életetek árán gazdagodjanak a potrohos kapitalisták.

Ifjú proletárok!

Ha összefognak az elnyomottak, ha az uralkodó osztállyal szembeszállnak, ha követik az orosz proletariátus dicső példáját, akkor nem lesz többé háború! Súlyos harcok árán, de győztesen került ki az orosz proletariátus az első világháborúból. Lerázta nyakáról a tőkésosztály s a feudális elnyomás igáját, leszámolt a szociáldemokráciával is, a tőkéseknek ezzel a hű támaszával. Tizenkét

évvel ezelőtt megteremtette a munkások és parasztok szabad köztársaságát, és most lázasan folyik a szocializmus építőmunkája a Szovjetunióban. Erősödik, fejlődik a Szovjetunió a világ elnyomottjainak ez a védőbástyája. Ázsiától az Adriáig minden proletárok, munkások és parasztok szabad földjére figyel, amikor harcol saját elnyomóival, amikor szervezkedik a végső összecsapásra.

A tőkések érzik, hogy az erősödő tanácsköztársaság halálos csapást jelent az ő uralmukra. Tudják azt is, hogy az épülő szocializmus országa jólétet hoz a dolgozók számára. Hogy ott az ifjúmunkások és nők napi 6 órát, felnőtt munkások már 7 órát dolgoznak jó és egészséges munkahelyeken. Dicső példaként lebeg a világ elnyomottjai előtt a Szovjetunió! De félnek és rettegnek minden ország kapitalistái, hogy a munkásosztály egyebütt is követni találja az orosz példát. Félnek-rettegnek attól, hogy a gyári hajcsárok, a csendőr és rendőr uralma alól szabadulni akaró proletárok a forradalom útjára lépnek! Ezért rettegnek az elnyomott nép forradalmi szervezeteitől, a kommunista párttól és a kommunista ifjúmunkás-szövetségtől és kényszerítik föld alá! Ezért börtönzik be elvtársainkat, a munkásosztály legjobb harcosait, a kommunistákat!

Fiatal munkások!

Földműves ifjak!

Kövessétek a kommunisták hívó szavát, akik bátran, ingadozás nélkül, egyedül képviselik a dolgozó nép érdekeit!

Kövessétek a Kommunista Ifjúmunkások Magyaroroszági Szövetségét, mely vezeti, szervezi a fiatal munkások harcát a kizsákmányolás ellen, állami elnyomás ellen, mely küzd a háborús vérontás ellen!

A szociáldemokrácia nem barátja, hanem ellensége a munkásosztálynak! Bérmozgalmaknál az állami egyeztetést követeli. Az államra, a burzsujok végrehajtó szervére, a munkáselnyomást szolgáló fasiszta államhatalomra akarja bízni a munkásság ügyét. A szakszervezeti alkalmazottak fasizálni, a burzsoá osztályállam kezére akarják játszani a munkásszervezeteket. A famunkások sztrájkjának, a textilgyári bérmozgalmaknak, a pilisvörösvári bányászsztrájknak a letörése a szociáldemokrata bürokraták műve. Sürgetik a kötelező állami egyeztetést bérmozgalmak esetére, ami egyet jelent a sztrájkjog elkobzásával. A Szovjetunió elleni háború előkészítésében, a szovjetköztársaság mocskolásában, a bolsevikek elleni uszításban is elöljár a szociáldemokrata sajtó.

Németországban szocdem rendőrség fojtotta vérbe a május elsejei munkásünnepet![1] Az angol és francia szocdemek büntetőcsapatok kivezénylését szavazzák meg a gyarmati népek forradalmi szabadságharca ellen, mert veszélyben a burzsoá uralom érdeke! Nálunk is az uralkodó osztállyal való nemzeti egységfront alapján áll a szocdem párt, ha egyelőre még nem is tagja a revíziós ligának! Nálunk is ellensége a szociáldemokrácia a munkásosztálynak! Ha álradikális szónoklataikkal még meg is tudnak téveszteni munkásokat, nem más az ő szerepük, mint az uralkodó osztály utolsó tartalékának szerepe a proletariátus ellen! Ne hallgassatok a szocdemekre!

Ne hallgassatok a revíziós, háborús uszításokra! Gyári felügyelőkkel, hajcsárokkal kényszerítik a munkásságot a revízióhoz való csatlakozásra. A revíziós mozgalom pedig egyet jelent a háborúra való készülődéssel!

Proletárifjak!

Vágóhídra készítenek elő titeket, amikor leventéztetnek, amikor revíziós, háborús maszlaggal töltik a fejeteket. A munkásosztályharctól akarnak eltántorítani, amikor eltiltanak titeket a munkásotthonok, munkásszervezetek látogatásától. Túlórázással, vasárnapi munkával akarnak letörni, elgyöngíteni, hogy aztán annál könnyebben bánhassanak el veletek!

A föld alól üzen nektek a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége.

Rendezzétek soraitokat a kizsákmányolás elleni harcra! Küzdjetek munkahelyeteken a túlórázás ellen! A racionalizálás mint fokozottabb kizsákmányolás ellen! Bérharcokban az ifjúság elöljárjon, a fő mozgató erő legyen! Kíméletlenül harcoljatok a sztrájktörő sasok ellen!

Leventeórákon az oktató durvaságaira egységes proletárösszetartással feleljetek! Pofonért — pofonokat! Egyenként megbüntethetnek benneteket, de ha tízen, százan mentek szakszervezetekbe, ifjúmunkáscsoportokba, akkor tehetetlenekké válnak veletek szemben.

Építsétek ki magatok közt a vitázó köröket, ahol mindig megbeszélitek a legközelebbi teendőket. Világosítsátok fel ma még

[1] Zörgiebel, Berlin szociáldemokrata rendőrfőnöke, az 1929. május 1-i felvonulást betiltotta. A tilalom ellenére felvonuló munkásokba belelövetett. A sortűznek több halott és nagyon sok sebesült áldozata lett. A tüntetés a berlini véres május 1-e néven vált ismertté.

elbutított munkástestvéreiteket, hogy a proletárnak egy ellensége van — a kizsákmányoló tőkésosztály. A dolgozó földművesnek egy ellensége van — a nagybirtokosok heréinek hada. És valamennyi elnyomott közös ellensége: az uralkodó osztályok fasiszta államhatalma!

Minden leventéző, ifjúmunkás, fiatal földmunkás a Szovjetuniót tekintse igazi hazájának! Éljen a Szovjetunió!

Le a kapitalista kizsákmányolás, az elnyomás rendszerével!

Le a szociáldemokráciával, a munkásosztály ellenségével!

Éljen a parasztok és ipari munkások testvéri szövetsége a tőke és nagybirtok fasiszta állama ellen, a háború ellen!

Éljen a leventéző munkásifjúság osztályharcos mozgalma!

Éljen a proletárosztályharc!

Testvéri üdvözlettel
a Kommunista Ifjúmunkások
Magyarországi Szövetsége

Röpiratgyűjtemény. — PI Archivum. III. 10 1929/1800.

156

1929 július

A KMP KB FELHÍVÁSA AZ AUGUSZTUS 1-I TÜNTETÉSRE

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

Munkások! Munkásnők! Elvtársak!

A magyar burzsoázia rendőrkopóinak hetek óta tartó hajszája, letartóztatásai, a nyomda lefogása[1] dacára itt vagyunk, és itt maradunk. Itt vagyunk, hogy mint a magyar proletariátus élcsapata vezessünk benneteket az új imperialista világháborút lázasan előkészítő nemzetközi finánctőke és annak zsoldosai, a magyar burzsoázia ellen. Itt vagyunk, és tüntetni fogunk!

Magyar dolgozók, ti is ott legyetek!

Augusztus 1-én 15 éve annak, hogy kirobbant az imperialista világháború, amelyben proletármilliók álltak egymással szemben és hullottak el a tőkés érdekekért.

Akarjátok-e ennek ismétlődését?! Akartok-e tűrő barmokként

[1] 1929. június 9-én nagyobb méretű letartóztatások kezdődtek. Július 14-én lebukott a párt Orczy út 42. számú házban levő illegális nyomdája is.

ismét vágóhídra menni?! Akarjátok-e, hogy apáitok, testvéreitek és gyermekeitek testéből ismét hullahegyeket emeljenek az imperializmus roskadozó épületének alátámasztására?!

Proletárok, ezt nem akarhatjátok!

Augusztus 1-én 15 éve annak, hogy a II. Internacionálé opportunista vezérei, a Thomasok, Hendersonok, Scheidemannok, Vanderveldék elárulták a proletariátust, fölrúgták saját háborúellenes határozataikat, felcsaptak háborús úszítóknak, beléptek a háborús kormányokba, muníciós miniszterekké lettek, és a munkásmozgalmi szervezeteket beillesztették a saját burzsoáziájuk apparátusába.

Akarjátok-e ennek megismétlődését?! Akarjátok-e, hogy a burzsoázia bérencei ismét félrevezessenek benneteket?! Akarjátok-e, hogy Trianon „békés" revíziójának jelszavával vigyenek szociálárulók az új 1914. augusztus 1. felé?!

Proletárok, ezt nem akarhatjátok!

Munkások! Elvtársak! Ismét 1914. augusztus 1. felé rohanunk! E vihar előjelei már a vakok előtt is láthatók! Az imperialista hatalmak közötti ellentétek ismét a végletekig kiéleződtek. Eme ellentéteket csak ideig-óráig tudják kiküszöbölni és pedig azért, hogy közös erővel törekedjenek a világkapitalizmus réme, a proletariátus reménysége, a dolgozók hazája: a Szovjetunió ellen. A Szovjetunió megdöntésével reméli a nemzetközi burzsoázia a felbomló tőkés rendet új életre galvanizálni. Ezért úszítja és pénzeli Kínát a Szovjetunió ellen. Ezért tartja ma legfőbb feladatának az imperialista államok egységfrontjának megteremtését a Szovjetunió elleni háborúval.

A Szovjetunió a nemzetközi proletariátus fellegvára. A Szovjetunió fennmaradása a világforradalom győzelmének biztosítéka. Ezért a nemzetközi proletariátusnak minden áron meg kell védeni a Szovjetuniót!

A magyarországi munkásosztálynak ki kell venni a részét ebből a harcból.

Ennek a harcnak az augusztus 1-i tüntetés az egyik fő mozzanata. A magyar proletariátusnak annál is inkább élen kell lenni a küzdelemben, mivel a magyar burzsoázia revíziós céljait azáltal reméli elérni, hogy a zsoldosseregként, ágyútölteléknek szállítja a magyar dolgozókat a Szovjetunió elleni imperialista háborúba.

A magyar szociálfasiszták: Peyer és társai két kézzel támogatják Bethlent revíziós törekvéseiben. Bethlennel karöltve készítik elő az új háborút. Új paktumot kötöttek Horthy—Bethlenékkel

— újra eladták a magyar munkásosztályt. Igazán nem rajtuk, hanem a burzsoáziának az egyre erősödő KMP — és a forradalmi tömegektől való félelmén — múlott, hogy nem helyezhették el koszorúikat a revíziós háborús előkészületek szimbólumára, ahol előttük pár héttel Horthy—Bethlenék helyezték el a maguk koszorúját.

De augusztus 1. nemcsak az imperialista háború kitörésének 15. évfordulója, hanem a magyar ellenforradalom tobzódásának 10. évfordulóját is jelenti.

Éppen ezért a magyar dolgozók augusztus 1-én az ellenforradalmi rendszer ellen is harcba indulnak. Harcba a munkásnyúzók és szövetségeseik, a szociálfasiszták ellen. A magyar dolgozóktól 10 év óta el lett rabolva az utca. Augusztus 1. legyen az ellenforradalmi rendszer elleni első forradalmi fellépése a proletariátusnak.

Vissza kell hódítani az utcát!

Visszahódítani és megtartani dacára minden nehézségnek, burzsoá rendőrterrornak, szocdem [szociáldemokrata] árulásnak!

A KMP vezetője ennek a harcnak!

Magyarország dolgozói, álljatok rendezett harci sorokba a KMP mögé!

Le az imperialista háborús uszítókkal!

Le a nemzetközi burzsoáziával!

Le az áruló paktumpártokkal!

Éljen a Szovjetunió!

Éljen a Kommunista Internacionálé!

Éljen a KMP!

Augusztus elsején tüntetünk!

Forradalmi üdvözlettel

a Kommunisták Magyarországi Pártjának
Központi Bizottsága

Röpiratgyűjtemény. — PI Archívum. III. 1/1929. VIII. 86.

157

1929

A KMP AZ AUGUSZTUS 1-I AKCIÓ POLITIKAI ELŐKÉSZÍTÉSÉRŐL

1. Az imperialista háború elleni harc alapvető kérdése a kommunista mozgalomnak. A Kommunista Internacionálé a világháború idején született mint a világ osztályharcos munkásainak tömörü-

lése az imperialista háború és az azt támogató szociálsoviniszta árulók ellen. A kommunisták kezdettől fogva a legélesebb harcban álltak úgy a saját burzsoáziájukat nyíltan támogató szocdemek ellen, mint azok ellen a „baloldali" szocdemek ellen, akik mindenfelé illúziók elterjesztésével igyekeztek elterelni a munkások figyelmét erről a döntő kérdésről. Az imperialista háború az imperialista gazdasági rendszer szükségszerű következménye, az imperialista politika folytatása más eszközökkel. Ezért a kommunisták a háború befejezése után élesen állást foglaltak az imperialista békék iránti illúziókkal szemben. Hangsúlyozták, hogy ezek a békék csak újabb háború kiindulási pontjai lehetnek és állandóan igyekeztek a munkásokat felvilágosítani arról, hogy meg kell szervezni a munkásság ellenállását a múlhatatlanul bekövetkező új imperialista háború ellen. Ezt az álláspontot a háború utáni események teljes mértékben igazolták. Az ún. béke ideje lázas háborús előkészületek ideje lett. A készülő új imperialista háború mind világosabb körvonalakban bontakozik ki. A KI hatodik világkongresszusa[1] konkrét határozatokban szabja meg a kommunisták kötelességeit a készülő új háborúval szemben, amely elsősorban a világ első munkásállama, a Szovjetunió ellen irányul. 1929 márciusában pedig 14 kom. párt berlini értekezlete augusztus elsejét, a világháború kitörésének 15. évfordulóját tűzte ki a nemzetközi háborúellenes tüntetések napjául. 13. kom. párt májusi brüsszeli konferenciája megszabta a harc irányelveit.

2. Augusztus 1-e széles tömegeket megmozgató háborúellenes kampány csúcspontja kell hogy legyen, kiindulási pontja az imperialista háború elleni további tömegharcoknak.

Tehát hangsúlyozottan nem egyszeri akcióról van szó. Az új imperialista háború napirenden van, és a kom. pártok kötelessége a munkástömegeket ez ellen mozgósítani. A háborúellenes harcnak tehát a kommunisták mindennapi harcaiban állandóan kell szerepelnie. A háborúellenes kampányoknak is a legszorosabb és a tömegek előtt érthető összefüggésben kell lenniök a párt egész politikájával, a munkásosztály követeléseivel.

3. A széles munkástömegek ma még nem látják, milyen közel van a háborús veszedelem, még kevésbé, hogy az milyen oldalról fenyeget. (Mivel még a párttagságon belül is vannak olyanok, akik alábecsülik a háborús veszedelmet, ezt a kérdést a legalaposabban le

[1] A KI VI. kongresszusa Moszkvában, 1928. július 17-től szeptember 1-ig ülésezett.

kell tárgyalni a párton belül, hogy minden párttag képes legyen esetleges vitákban megállni a helyét és munkástársait felvilágosítani a tényállásról.) A kampánynak úgy nemzetközi, mint magyar méretekben rá kell mutatnia a háborús előkészületek előrehaladt voltára. Különösen ki kell emelni a fegyverkezést. A háború technikailag eddig soha nem látott mértékben van előkészítve. Az imperialista államok hadserege nagyobb a világháború előttinél; technikai előkészületei sokkal tökéletesebbek (repülőgép, gáz, tankok stb.). Ezekről a legális irodalomban, mindenféle magyar lapban és folyóiratban is bőséges anyag található. Különösen jellemző a világháború előtti időhöz képest az, hogy a meglevő hadseregek csak keret-, káderhadseregek. Minden állam milliókra menő, katonailag kiképzett, de a statisztikában nem szereplő tartalékok felett rendelkezik. Ezeket a viszonyoknak megfelelően vagy legálisan vagy illegálisan szervezik. E tekintetben nincs semmi különbség győztes és legyőzött, fegyverben álló és „lefegyverzett" államok között. A „lefegyverzett" Magyarországnak pl. a hivatalos kimutatások szerint 23 000 emberből és 1750 tisztből álló hadserege van, de az utolsó költségvetési vita alkalmával felemelték a Honvédelmi Minisztérium büdzséjét úgy, hogy a hadsereg száma rövidesen eléri a 30 000-et. Ehhez hozzájárul 12 000 csendőr, 11 500 rendőr, közel 2000 folyamőr (a tisztek itt nincsenek beleszámítva). Mivel a zsoldoshadsereg szolgálati ideje 12 év, ennek a hadseregnek úgyszólván minden tagja a tartalékok bevonása után mint altiszt szerepelhet. Ehhez hozzájárul a tartalékos tisztek állandó és rendszeres számontartása és illegális gyakorlatoztatása. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a munkás- és parasztifjúság 14—21 évig a leventében állandó katonai kiképzésben részesül, hogy a polgári ifjúságot a középiskolában és az egyetemen katonailag szervezik, akkor világos, hogy Magyarország igen rövid idő alatt több százezernyi kiképzett hadsereget küldhet a harctérre. Ami a technikai felszerelést illeti, gyártanak lőport a balatoni lőporgyárban, ágyúkat és aknavetőket a diósgyőri gépgyárban, puskákat és géppuskákat a budapesti Fegyver- és Gépgyárban, tüzérségi és gyalogsági muníciót Weiss Manfrédnél Csepelen. Azt pedig mindenki tudja, hogy úgy a vasipart, mint a kémiai ipart egyik napról a másikra át lehet állítani háborús iparrá. Magyarország tehát bármely pillanatban készen áll a háborúra. Az a törekvés, hogy a békeszerződés megszorító intézkedéseit megszüntessék, csak arra való, hogy ne kelljen ezeket az előkészületeket illegálisan megtenni. Ki kell emelni másodszor a háború belpolitikai előkészítését. Minden ország-

ban nagyarányú tömegpropaganda folyik az imperialista háborús célok népszerűsítése érdekében. Úgy a kormányok, mint a burzsoázia társadalmi szervezetei lázasan dolgoznak azon, hogy a dolgozó tömegeket „lelkileg" előkészítsék a háborúra. Ennek az előkészítésnek kettős vonala van. Egyrészt mindenáron elnyomni, megsemmisíteni igyekeznek a munkásság osztályharcos szervezeteit, azokat, amelyektől ellenállást várnak a háborúval szemben. Tehát a a kom. pártokat minden lehető rendőri üldözés segítségével igyekeznek tönkretenni. E tekintetben alig van már különbség fasiszta és demokratikus államok között. Pl. a német rendőrség egyrészt szocdem rendőrfőnökkel az élén kiprovokálta a munkásság ellenállását azzal, hogy a május 1-i tüntetést betiltotta, és aztán lövetett a békésen tüntető munkásokra, másrészt betiltotta a kom. párt központi lapját, feloszlatta a Vörös Frontharcos Szövetséget.[1] A demokratikus Franciaországban is egymást érik a kommunisták tömeges lefogatásai, 3—5 éves börtönbüntetések. Ugyanakkor a kormányok igyekeznek a munkásság kevéssé osztálytudatos részét befogni az imperialista háború szekerébe. Élesen látható ez nálunk, a Revíziós Liga[2] propagandájában, mely a legutóbbi időben úgyszólván kizárólag a munkásságra vetette rá magát. Nem elég arra rámutatni, hogy a munkásokat belekényszerítik a Ligába. A burzsoázia úgy állítja be a dolgot, mintha a gazdasági válságnak, a munkásosztály rossz helyzetének kizárólagos oka Trianon lenne, mintha Trianon revíziója (vagyis egy új háború) kivezető út lenne innen. Rá kell mutatni arra, hogy ez nem igaz. A magyar ipar Trianon óta inkább fejlődött, mint visszafejlődött (új iparok keletkezése, produkció növekedése a régi iparokban is az utolsó pár évben). Ennek a fejlődésnek alapja a munkások példátlan kizsákmányolása, alacsony munkabérük, magas munkaidejük és a kíméletlenül végrehajtott racionalizálás, munkabér alacsonysága és a fokozódó kizsákmányolás teszik versenyképessé a magyar ipart. Ez a helyzet Trianon revíziójával nem változnék, sőt mivel ez a burzsoázia megerősödését hozná maga után, csak még jobban fokozódnék a munkások kizsákmányolása. A parasztság nyomorának oka pedig a magyarországi birtokmegoszlásban keresendő: forradalmi földosztás, nem pedig Trianon a kivezető út itt, mert az alföldi parasztnak egy holddal se lenne több földje, ha pl. a Schönbern

[1] A Vörös Frontharcos Szövetség a német munkásosztálynak a kommunista párt irányítása alatt álló önvédelmi szervezete volt. Elnöke Ernst Thällmann volt. A szervezetet 1928-ban betiltották.

[2] Lásd e kötet 432. old. 1. sz. jegyzetét.

grófok vissza kapnák 100 000 holdas birtokaikat. Ennek a tényállásnak ellenére a revíziós propaganda kétségkívül hat a munkásság hátramaradt részére, és minden kommunistának kötelessége itt állandó és türelmes felvilágosító munkával meggyőzni munkástársait. A háború belpolitikai előkészítésének legfontosabb szervezeti problémája a szakszervezetek fasizálása. Már a világháborúban a termelés háborús megszervezésének, a bérmozgalmak lefolytatásának a sztrájkok megakadályozásának, a baloldali munkások megrendszabályozásának egyik leghathatósabb eszköze volt a kormány és szakszervezetek együttműködése. Ez az együttműködés a háború óta kiszélesedett és elmélyült. Azonban a burzsoázia számára nem elegendő biztosíték néhány szakszervezeti vezérrel való megegyezés, hanem úgy készíti elő a háborút, hogy a szakszervezeteket már előre szerves összefüggésbe hozza az államgépezettel, beleépíti őket az állami apparátusba. Ennek kétféle módja van, vagy szétveri a régi szakszervezeteket és új fasiszta szakszervezeteket csinálnak (Olaszország), vagypedig a meglévő szakszervezeteket igyekeznek ilyen összefüggésbe hozni az állammal (szociálfasizmus). Magyarországon a kormány mindkét módszerrel próbálkozik. Az elsőre példa egyrészt a Revíziós Liga, a levente[1] (ifjúmunkásmozgalom elnyomása), Migray. A másikra a szakszervezeti vezetőséggel való együttmunkálkodás a békéltető bíráskodás vonalán. A valószínűség amellett szólt, hogy nálunk ez utóbbi vonalon lesz a fasizálás főhangsúlya.

A háború diplomáciai előkészítése: a Szovjetunió bekerítése. Az angol imperializmus évek óta rendszeresen készíti elő a háborút a Szovjetunió ellen. A hanyatló angol kapitalizmus egyre mélyülő belső ellentétei, a gyarmati népek erősödő szabadságharcai mindinkább életkérdéssé teszik Anglia számára azt, hogy a forradalom fellegvárát, a Szovjetuniót elpusztítsa. Az angol külpolitika az utolsó években rendszeresen azon dolgozott, hogy ha áldozatok árán is, elsimítsa az akadályokat, amelyek a Szovjetunió elleni háború útjában állnak. Az első lépés ez irányban a tavalyi angol—francia flottaegyezmény volt. A most lezárult reparációs konferenciának politikai lényege szintén a Szovjetunió-ellenes egységfront megteremtése volt. A konferencián egészen nyíltan hangsúlyozták, hogy a reparációs kérdés elintézése után az orosz kérdés van napirenden, a hatalmaknak együttesen kell fellépniök a Szovjetunió ellen. Ennek az együttes fellépésnek előfeltétele Német-

[1] Lásd e kötet 393. old. 1. sz. jegyzetét.

ország megnyerése. A háború legfőbb akadálya a még mindig fennálló ellentét Anglia és az Egyesült Államok között. A MacDonald-kormány hivatása ezt az utolsó akadályt elhárítani a Szovjetunió elleni háború útjából. MacDonald tárgyalásai Dawesszel,[1] tervezett utazása Amerikába világosan megmutatják, hogy hova vezet ez az út. (Senkit se tévesszen meg az, hogy a MacDonald kormánya újból felveszi a diplomáciai érintkezést a Szovjetunióval. Ennek a háborút illetőleg nincs semmi jelentősége. Emlékeztessünk arra, hogy Anglia és Németország 1914 júliusában aláírták a megegyezést a portugál kolóniákat illetőleg és a bagdadi vasútra vonatkozó megegyezés szintén lényegében megvolt. Persze csak a papíron és ezek a megegyezések Angliát nem tartották vissza attól, hogy augusztusban háborúba menjen Németország ellen.)

A magyar revíziós politika ennek a láncnak egy szeme. Az angol külpolitika évek óta hivatalos és félhivatalos utakon gyakorol nyomást úgy Magyarországra, mint a kisantant államokra, hogy mindannyiukat beleszorítsa a Szovjetunió-ellenes egységfrontba. Bethlen mindig jobban aláhúzza a Franciaországhoz való közeledést. Zaloszky lengyel külügyminiszter látogatása Budapesten kifejezetten azt a célt szolgálta, hogy közvetítsen a magyarok és a románok között. Egyidejűleg folyik a revíziós propaganda, amelyről persze Bethlen hangsúlyozza, hogy kizárólag békés eszközökkel akarja a revíziót elérni. Miben reménykedhetik Bethlen? Kétségtelenül csak abban, hogy a Szovjetunió-ellenes háborúban való részvétel fejében Magyarország területi kárpótlásokat fog kapni az utódállamoktól. A revíziós politika tehát minden békés jelszava ellenére: háborús politika — persze egyelőre nem háború a kisantant államai ellen, hanem háború a Szovjetunió ellen. A népszövetségi pacifista frázisok valóságos értékét világosan megmutatta Walkó külügyminiszter utolsó beszéde, amelyben a legnagyobb cinizmus-

[1] Az Egyesült Államok kormánya arra törekedett, hogy a nemzetközi döntőbíró szerepét töltse be, és békekezdeményezéssel emelje tekintélyét saját népe és Európa népei előtt. Briand francia külügyminiszter javaslata alapján Kellogg, az Egyesült Államok külügyminisztere, kidolgozott egy olyan nyilatkozatot, amely pellengérre állítja a háborút mint a nemzeti politika eszközét. A nyilatkozat szövegét megküldte valamennyi nagyhatalom, néhány európai ország és a brit dominiumok kormányainak. A kormányok hozzájárulása után jött létre a Kellogg—Briand-paktum, melynek ünnepélyes aláírása 1928. augusztus 27-én történt meg Párizsban. A 60 állam, mely aláírta a nyilatkozatot, kötelezte magát annak tiszteletben tartására. A paktum nem tartalmazott semmiféle szankciót azokkal az államokkal szemben, melyek az aláírással vállalt kötelezettségüket megszegik. A gyakorlatban a paktum semmiképpen sem feszélyezte az imperialista hatalmakat agressziós politikájukban, háborúk indításában.

sal kijelentette, hogy a tavalyi Kellogg-egyezmény[1] aláírása egyáltalán nem zárja ki a háborút.

4. A szociáldemokrácia szerepe. *a)* Már az első világháború lehetetlen lett volna a szociáldemokrácia nélkül. A szocdem pártok megszavazták a hadihiteleket, számos országban (Anglia, Franciaország, Belgium) tevékeny részt vettek a háborús kormányokban, mindenütt támogatták a hadiipar érdekeit, mindenütt letörték a baloldali munkások megmozdulásait. Nálunk pl. az 1918-as januári és júniusi sztrájkokat. *b)* Még nagyobb a szerepük a szocdemeknek az új háború előkészítésében. Paul-Boncour megszervezi az egész francia népesség mozgósítását háború esetére. Az első MacDonald-kormány fegyverrel törte le a gyarmatok szabadságharcát. A német Müller-kormány lehetővé teszi páncélos cirkáló építését. A magdeburgi szocdem katonai program nyíltan támogatja a német imperializmus fegyverkezését. A német és a magyar szocdemek „lefegyverzés"-követelése azt jelenti, hogy Németország, Magyarország éppen úgy fegyverkezhessen, mint a többi állam. *c)* A népszövetség támogatása. A népszövetség az imperialista kapitalista államok szövetsége angol—francia vezetés mellett. Mint ilyen, az ő eszközük a gyengébbek, a gyarmati népek, a Szovjetunió ellen. A népszövetségi pacifizmus az új világháború ideológiai előkészítése. A magyar imperialisták is, élükön Bethlennel, egész háborús propagandájukat a népszövetségi pacifizmus jelszavai alatt folytatják (békés revízió, népek önrendelkezési joga). A szocdemek világszerte támogatják a munkástömegek eme becsapását. A szocdem vezérek tevékeny részt vesznek a népszövetség munkájában. A tömegek előtt a népszövetséget úgy állítják be, mint a világbéke biztosítékát, nem pedig az új háború előkészítésének eszközét. *d)* Mindenütt támogatják „saját" burzsoáziájuk imperializmusát. Nálunk, ahol a revízió az imperializmus jelszava, a szocdempárt kifejezetten nem harcol a revízió ellen, hanem csak belpolitikai feltételeket szab a revíziós ligába való belépésre. (Ezek a feltételek szó szerint megegyeznek az angol imperialista fasiszta Rothermere tanácsaival.) A szocdem párt kifejezetten a revízió mellett foglal állást, minden lehető eszközzel alátámasztja a magyar burzsoázia Trianon-ellenes propagandáját, amennyiben állandóan kiemeli, hogy a munkásság nyomorának fő oka Trianon, hogy Trianon revíziója gazdasági szükségszerűség. Peyerék mindig hangsúlyozzák, hogy ők legalább olyan hazafiasak, mint Bethlenék, sőt ők az igazi hazafiak. A Bethlen-

[1] Lásd az előző jegyzetet.

nel folytatott legutóbbi paktum tárgyalásaikról az egész sajtó megállapította, hogy minden külpolitikai kérdésben teljes az egyetértés közöttük. *e) A szocdem párt támogatja a fasizmust.* Az a látszatharc, amelyet Peyerék a fehérszakszervezetek ellen folytatnak, ne tévesszen meg senkit; úgy a külpolitikai kérdésben, mint a belső osztályharc kérdésében (bérmozgalmak ellen) nincs alapvető elvi ellentét közöttük. Az ő harcuk Migrayval csak konkurrensek harca a burzsoázia, a kormány kegyeiért. Harc azért, hogy a magyarországi fasizmus módszere a szociálfasizmus legyen. Azt akarják, hogy az ő vezetésük alatt fasizálják a szakszervezeteket végleg, építsék be őket az állami gépezetbe. A szocdem sajtó mind erősebben foglal állást a sztrájkok és bérmozgalmak ellen, a békéltető bíráskodás mellett, dicsőíti az ipari békét. A szakszervezeti lapok egyenesen sztrájktörésre buzdítják a szervezett munkásokat a szervezetlenek ellen, mélyítik a szakadékot köztük. *f) A szocdem párt legélesebben harcol az osztályharcos munkásság ellen.* Ha a munkások a szakszervezetekben osztályharcos követelésekkel lépnek fel, megrendszabályozástól, kizárástól kezdve egész az illető szervezet szétrúgásáig semmilyen eszköztől nem riadnak vissza. Szövetkeznek a rendőrséggel, denunciálják az osztályharcos munkásokat. Ahol részük van az államhatalomban, ott elsősorban ők harcolnak az osztályharcos munkások ellen. 1919-ben Noske emberei gyilkolták meg Liebknechtet és Luxemburgot, Peyer lövetett a tarjáni bányászokra. Ez év május 1-én szocdem belügyminiszter és rendőrfőnök vezette a berlini mészárlást.[1] *g) A Szovjetunió elleni uszításban a szociáldemokrácia vezet.* Pl. amikor az angol sajtó közölte, hogy orosz csapatok bevonulnak Mandzsúriába, a polgári lapok nagy része csak magát a hírt hozta, a „Népszava" azonban — mint egyedüli lap Magyarországon — vezércikkezett erről és a SzU ellen mint háborúokozó ellen uszított. A „Népszavá"-ban olvasni a legtöbb rágalmat a SzU ellen. *h) A munkásokat félrevezetik a háborús veszedelmet illetőleg.* Egy kalap alá vonja a fasizmust és bolsevizmust. A SzU béketörekvéseiről nem ír, és teljesen elhallgatja azt, hogy háború készül a SzU ellen. A nyugati demokráciákat állítja be mint a béke zálogait. Ha háborús veszedelemről beszél is, csak azért teszi, hogy elterelje erről a munkásság figyelmét. Mélyen hallgat pl. a francia külpolitika imperialista jellegéről, sőt francia orientációt követel a fasiszta Olaszországgal szemben. 1. A „baloldali" szocdemek falaznak a jobboldalnak.

[1] Lásd e kötet 437. old. 1. sz. jegyzetét.

Minden lényeges kérdésben teljes az egyetértés közöttük. Baloldali frázisaik arra valók, hogy levezessék a tömegek elégedetlenségét a jobboldal disznóságaival szemben. Pl. a német baloldal gondoskodott arról, hogy a páncélos cirkáló építése miatti elégedetlenség ne zavarja a német imperializmus fegyverkezését. Nálunk az ún. baloldali Halász Alfréd, kifejezetten kijelentette a pártkongresszuson, hogy egyetért a párt revíziós politikájával, vagyis a revízió támogatásával. A baloldali szocdemek tehát a háborúellenes harc legveszélyesebb ellenségei.

5. A kapitalizmus világszerte súlyos válságot él át. A tőke offenzívája erősödik, de erősödik a munkásosztály ellenállása is, nő a kommunista pártok befolyása, újból támadó jelleget kezdenek ölteni a munkásság harcai. A munkásság balratolódása nemzetközi jelenség. Nálunk is a tavalyi famunkássztrájkok, textilsztrájkok (Győr, Szeged), bányászsztrájkok stb. mutatják a munkásság növekvő harci kedvét. A szervezetlen munkások ezekben a harcokban mindenütt együtthaladnak a szervezettekkel. Az osztályharcnak ilyen fokozódó kiéleződésében a háború elleni harc nem állhat meg többé a puszta propagandánál, akciókkal kell fellépni a háborús veszély ellen. Augusztus 1-e nemzetközi tömegtüntetés és sztrájk napja lesz. Az akciók módját és mérvét természetesen az erőviszonyok határozzák meg. Az akció előfeltétele: tömegek mozgósítása. Propagandánkat a legszélesebb tömegekbe kell belevinni. Nem szabad azt mondani, hogy földalatti párt nem mozgathat meg tömegeket. Erre példát mutatott az orosz bolsevik párt, mely a háború előtt hatalmas tömegakciókat vezetett a föld alól (1912-es Lena-sztrájk, 1914-es pétervári nagy tüntetések barikádharcokkal), de példát mutatott a lengyel kommunista párt is, amikor a Varsóban meggyilkolt szovjet követ, Vojkov[1] elvtárs temetésén a kommunista párt felhívására sok ezer munkás ment ki az utcára. Az illegális pártok a tömegmozgósítást részben sajtóval, részben egyéni propagandával érik el. Minden kommunistának több párton kívüli munkást kell mozgósítania, az akcióba bevonni.

6. A szocdem párt harc nélkül átengedte az utcát az ellenforradalom gyülevész csőcselékének. A magyar munkásság azonban tisztában van azzal, hogy az utcát vissza kell hódítania, ha az osztályharcban sikereket akar elérni. Többször tett kísérletet az utca

[1] Vojkovot, a lengyelországi nagykövetet Varsóban, 1927. június 7-én egy orosz fehérgárdista emigráns gyilkolta meg.

visszahódítására. (Sasok[1] ellen, numerus clausus[2] tüntetés, munkanélküli tüntetések.) A KMP — mint a Társadalombiztosító választásokon leadott 10 000 üres lap mutatja, tud befolyásolni tömegeket. Természetes ezeket a tömegeket nehezebb kockázattal járó tüntetésekre kivinni, mint titkos szavazáson leszavaztatni, nehezebb nyílt kommunista jelszavak alatt mozgósítani, mint mindennapi gazdasági harcban. De meg kell próbálni a befolyásunk alatt álló tömegeknek legalább legtudatosabb részét (a „Kommunista" olvasóit, sejtek, frakciók, perifériáit) kivinni az utcára. Ez kellő előkészítés mellett sikerülhet. Az ilyen tüntetésnek a magyar munkásmozgalom számára történeti jelentősége van, mert a diktatúra bukása óta először szállna szembe nyíltan kommunista tüntetés formájában az osztálytudatos magyar munkásság az ellenforradalmi imperializmus rendszerével. Ha pedig a tüntetés sikerül — és ha nem is óriási tömegeket tudunk kivinni az utcára, úgy ez a magyar viszonyok mellett sikerszámba megy — annak nemzetközi jelentősége van, mert bebizonyosodik, hogy hiába volt 10 éven át ellenforradalmi terror Magyarországon, hiába akarják Peyer és társai fasizálni a magyar munkásmozgalmat, a magyar munkásság akar és tud harcolni. Ettől a harctól nem szabad, hogy visszariasszon sem az, hogy esetleg áldozatokkal jár, sem az, hogy ezúttal a munkásságnak csak viszonylag kis része fog velünk tüntetni. Egy tüntetés visszhangja nemcsak a résztvevő tömegek nagyságától, hanem a tüntetés körülményeitől és jelszavaitól függ. Az osztrák szocdemek számtalanszor rendeztek százezres tüntetéseket, anélkül, hogy azoknak bármi jelentőségük lett volna, míg Liebknecht és társainak maroknyi csapata, amikor 1916-ban a berlini Potsdamer téren röpiratokat osztottak, fordulatot hoztak a nemzetközi mozgalomba. A KMP már számtalan áldozatot hozott a forradalomért. De az eddigi le-

[1] A „sas" szervezet egyike volt azoknak a fasiszta alakulatoknak, melyeket a kormány a munkásmozgalom megbénítására, a sztrájkok letörésére létrehozott. A „sasoknak" sikerült a munkásság politikailag elmaradott rétegeinek egy részét befolyásuk alá vonni és demoralizálni. Az öntudatos munkások szembeszálltak a sztrájktörésre vállalkozó, fekete egyenruhát viselő és fokosokkal felfegyverzett „sasokkal". Több helyen véresre verték, gyűléseiket szétzavarták, és kidobták őket a gyárakból.

[2] Olyan előre megállapított zárt szám, amelyet nem szabad túllépni, pl. állások betöltésénél, iskolai felvételeknél. Magyarországon az 1920-ban hozott numerus clausus törvény feljogosította a vallás- és közoktatásügyi minisztert hogy nemzetiségi és faji megkülönböztetés alapján szabja meg az egyetemekre felvehetők számát. 1928. február 14-én a nemzetgyűlés a numerus claususról szóló törvény módosítását tárgyalta. A tárgyalás idején antiszemita tüntetések voltak az egyetemeken és főiskolákon, melyekkel szemben a munkások felléptek. A zavargások következtében február 15—17 között a tanítás szünetelt.

fogások mindig úgy történtek, hogy a rendőrség rajtunk ütött vagy valami szervezeti hibánkat kihasználta. Ha most harcban hozunk áldozatot, ennek propagandisztikus, a párt erejét növelő jelentősége egészen más, mint bármily áldozaté, amit eddig hoztunk. Ennek a belátása nem vezethet azonban oda, hogy kizárólag a párttagok tüntessenek. Minden kommunistának kötelessége több szimpatizáló munkást kivinni az utcára.

8. Az akció előkészítésének, a tömegek mozgósításának elsősorban az üzemekben kell történnie. Az természetes, hogy emellett a szakszervezetekben, kultúregyesületekben, vagyis minden tömegszervezetben elő kell készíteni a munkásokat az utcai tüntetésre. Nem állhat az előkészítés tisztán agitációból, nem szabad a tömegek ösztönösségére rábízni, eljönnek-e a tüntetésre vagy sem. A tüntetést szervezni kell! (Részletes szervezeti utasítások következnek.) Nem szabad a tüntetésnek csak párttagokból állnia. Hogy szimpatizáló és szocdem munkásokat is bevonhassunk, augusztusi bizottságokat kell szervezni az üzemekben párttagokból, szimpatizálókból, és szocdemekből. Ezek készítsék elő a tüntetést. A bizottságot lehetőleg az üzem vagy egyes osztályok munkásai válasszák. Ha ez lehetetlen, úgy alakuljon meg félig illegálisan vagy illegálisan. Olyan üzemekben, amelyekben nem bírunk augusztusi bizottságot szervezni, természetesen maga a kommunista sejt végezze az előkészítést.

9. A kampány sikerének előfeltétele az egész párttagság aktív bevonása az előkészítő munkába (a kampány megtárgyalása a sejtekben, aktívák). A tagságon belül folyó előkészítésnél nem szabad beérni az akció céljainak és eszközeinek ismertetésével, hanem fel kell ébreszteni a párttagok aktívitását, tanácsaikat, ötleteiket, különösen szervezeti keresztülvitel kérdésében hasznosítani kell. Már előre is állást kell foglalni minden kishitűség, ingadozás és opportunizmus ellen. Tehát: *a)* azok ellen, akik a háborús veszedelmet alábecsülik, akik magukévá teszik a szocdemek felületen mozgó ellenforradalmi tendenciájú elemzését a külpolitikai helyzetről; *b)* a nyíltsisakos politika ellenzői, az elbújók ellen. A KMP sohase lesz a tömegek vezére, ha nem mutatja meg az arcát a tömegek előtt. Harcban való lebukásnak politikai jelentősége, hatása a tömegekre egész más, mintha ez szervezeti hibák következtében, akciók nélkül következik be; *c)* harc azok ellen, akik a szociáldemokrácia szociálfasiszta jellegét alábecsülik, akik úgy akarnak harcolni a nyílt fasizmus ellen, hogy gyengítik a harcot a szociálfasizmus ellen (különösen éles harc a „baloldali" szocdemek ellen); *d)* állásfoglalás az ellen az opportunizmus ellen, mely a szerve-

zetlen tömegeket alábecsüli, és azokat nem akarja belekapcsolni az aktív osztályharcba. Az augusztus 1-i akció előkészítését az üzemekben a legnagyobb bűn lenne a szervezettekre korlátozni, az is hiba lenne, ha a szervezetleneket csak a szervezetteken keresztül akarnánk az akcióba bevonni; *e)* az ifjúmunkások legaktívabb bevonása a harc ideológiai és szervezeti előkészítésébe. Aki fázik az ifjakkal való együttdolgozástól, opportunista. Ez áll a kommunista párt egész tevékenységére, de fokozott mértékben áll ez erre az akcióra. A világháború tapasztalatai azt mutatják, hogy az ilyen harcokban az ifjúmunkásság becsülettel kivette a részét, sőt sokszor előtte is járt az idősebb munkások tömegének, és minden körülmények között nélkülözhetetlen fegyvertársa volt. Az ifjakat tehát az előkészítés összes szerveibe, minden stádiumban a legmesszebbmenően bele kell venni. A harc fő jelszavai!

a) Le az imperialista háborúval! Változtassátok polgárháborúvá az imperialista háborút!

b) Éljen a Szovjetunió! Védjük meg a Szovjetuniót, a proletárok hazáját az imperialista támadások ellen!

c) Le a revízióval, a revízió az imperialista háború jelszava! Az ellenség nem kívül, hanem belül van!

d) Le a revíziót, a háborút támogató szociáldemokratákkal!

e) Le a fasizmusszal, le a szociálfasizmussal, fasizmus és szociálfasizmus a háború eszközei!

f) Harc a szakszervezetek fasizálása ellen! Le a békéltetőbíráskodással! 8 órai munkaidő! Munkát és kenyeret!

g) Éljen a munkás- és parasztkormány!

h) Éljen a Kommunista Internacionálé! Éljen a KMP.[1]

PI Archívum. 500/1 f. 127. ő. e.

[1] A budapesti rendőrfőkapitányság nagy erővel készült a tüntetés megakadályozására. Ezt bizonyítja a kerületi kapitányságoknak, rendőrfőparancsnokságnak és detektív testületnek 1929. július 30-án kiadott utasítása a szükséges preventív intézkedésekről. [Lásd PI Archívum. BM VII. res. 1929/1/5820.] — Az augusztus 1-i tüntetés nem sikerült. A KMP KB 1929 végén foglalkozott a tüntetés sikertelenségének okaival, és megállapította, hogy az a párt első kísérlete volt, hogy a saját lobogója alatt tömegakcióra mozgósítsa a dolgozókat. A tömegtüntetés meghiúsulása ellenére a KMP agitációs munkáját magasabb színvonalra emelte, „sikerült belevinni a tömegekbe a háborúellenes harc jelszavait". A tüntetés sikertelenségének okait vizsgálva a párt önkritikát gyakorolt, és a vezetésben mutatkozó hibák mellett rámutatott arra a hibára is, hogy a kéthónapos előkészítő idő ilyen akció megszervezésére elégtelennek bizonyult. A KMP-nek ez az önkritikája azt mutatja, hogy a kommunisták az eredménytelen kísérletek okait elemezve, annak tapasztalatait is felhasználják az élő és fejlődő kommunista mozgalom számára. [A KMP augusztus 1-i akciójának értékelését lásd PI Archívum 500/1 f. 132. ő. e.]

MUTATÓK

IDŐRENDI ÁTTEKINTÉS

1919. AUGUSZTUS 1—1929. AUGUSZTUS 1.

1919.

augusztus 1. Az antanthadsereg túlereje és a belső ellenforradalmi elemek árulása megbuktatja a Magyar Tanácsköztársaságot. Megalakul a tiszta szociáldemokratákból álló Peidl-kormány, az úgynevezett „szakszervezeti kormány".

augusztus 2. Szamuely Tibor halála.

A Peidl-kormány elrendeli a letartóztatott ellenforradalmárok szabadon bocsátását.

augusztus 3. A román burzsoá kormány hadserege megszállja Budapestet.

A Peidl-kormány megszünteti a Vörös Őrséget, és visszaállítja a régi rendőrséget.

augusztus 4. A Peidl-kormány elrendeli a forradalmi törvényszékek megszüntetését és a régi bírósági szervezet visszaállítását.

A Peidl-kormány visszaadja volt tulajdonosaiknak a köztulajdonba vett lakóházakat, és felemeli a leszállított lakbéreket.

augusztus 5. Peidl miniszterelnök és Peyer belügyminiszter rendelettel kötelezi az 1919. március 21. után új helyiségbe költözött szakszervezeteket, hogy helyiségüket az eredeti tulajdonosoknak adják vissza. Ugyanakkor leszállítják a Tanácsköztársaság idején felemelt közalkalmazotti fizetéseket.

augusztus 6. A Peidl-kormány rendelete szentesíti az ipari és kereskedelmi vállalatok tőkés tulajdonának visszaállítását.

A Friedrich-csoport puccsa elsöpri a „szakszervezeti" Peidl-kormányt, megalakul az első Friedrich-kormány. József főherceg az ország kormányzójává „nyilvánítja" magát.

augusztus 7. Megjelenik a Friedrich-kormány rendelete a köztulajdonba vett földek visszaadásáról.

augusztus 9. Horthy Miklós ellentengernagy létrehozza az ellenforradalmi hadsereg „fővezérségét".

augusztus 13. A Friedrich-kormány megszünteti a munkanélküli- és szénsegélyt.

augusztus 15. Megalakul a második Friedrich-kormány.

augusztus 16. A „Budapesti Közlöny"-ben elfogatóparancs jelenik meg a népbiztosok ellen; az elfogatóparancsot az osztrák hatóságoknak is megküldik.

augusztus közepe Horthy és a fővezérség Siófokra helyezi székhelyét.

augusztus 19. A szegedi ellenforradalmi „kormány" beszünteti tevékenységét, lemond a Friedrich-kormány javára.

A Friedrich-kormány rendelete a gyorsított bírósági eljárásról a politikai üldözöttek ellen.

augusztus 23. József főherceg az antanthatalmak felszólítására lemond a kormányzóságról. Megalakul a harmadik Friedrich-kormány

augusztus 24. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt újjászervező konferenciája.

augusztus 28. Horthy a katonai kerületi parancsnokokat és a megyei kormánybiztosokat a kommunisták elleni terror fokozására utasítja.

szeptember 3. A Friedrich-kormány érvényteleníti a mezőgazdasági dolgozóknak a Tanácsköztársaság idején kötött kollektív szerződéseit.

szeptember 6. Tatabánya és Felsőgalla bányászai sztrájkkal tiltakoznak az ellenforradalom terrorintézkedései ellen. A kivezényelt csendőrök hat bányászt megöltek, sokat megsebesítettek.

szeptember 8. Kitör a nagymányoki és szászvári bányászsztrájk.

szeptember 9. A budapesti rendőrfőkapitány felszólítja az iparvállalatokat. jelentsék be az esetleg még alkalmazásban levő vagy már elbocsátott kommunista munkásokat.

szeptember 10. A Saint-Germain-i kastélyban aláírják a békeszerződést Ausztriával.

szeptember 18. A kaposvári törvényszéki fogházból fehérgárdisták elhurcolják Latinka Sándor volt kormányzótanácsi biztost, Tóth Lajost, Levin Samut és több Somogy megyei kommunistát. mindnyájukat kivégzik.

szeptember 24. Az Egyesült Államok képviseletében Horovitz Náthán alezredes Siófokra utazik. A tiszti különítmények gyilkosságait leplezve megállapítja, hogy „a fehérterrorra vonatkozó hírek alaptalanok".

szeptember 28. Újra megjelennek a napilapok, köztük a „Népszava" is.

október 10. Az MSZDP által rendezett munkanélküli-nagygyűlés az Országház előtt.

október 18. Yates amerikai ezredest a magyar csendőrség és rendőrség főellenőrévé nevezik ki.

október 23. Sir George Clark a párizsi ötöstanács megbízásából Budapestre érkezik, hogy koalíciós kormányt hozzon létre.

október 28. A Vörös Hadsereg Orel és Voronyezs alatt döntő csapást mér a Gyenyikin vezette fehérgárdista csapatokra.

november 5. Lovászy Márton, Vázsonyi Vilmos, Garami Ernő és Horthy

Miklós közös nyilatkozata a dunántúli ellenforradalmi hadsereg budapesti bevonulásáról.

november 14—16. A román királyi csapatok a Tiszáig vonulnak vissza. A horthysta hadsereg bevonul a fővárosba és a Duna—Tisza-közére.

november 20—26. A Kommunista Ifjúsági Internacionálé I. kongresszusa Berlinben.

november 23. Megalakul a Huszár-kormány.

november 25. A szovjet kormány jegyzéket intéz az osztrák és magyar kormányhoz, s abban közli, hogy az osztrák és magyar hadifoglyokat túszoknak tekinti az Ausztriában és Magyarországon üldözött kommunistákért.

november 25—30. A Nagyatádi Szabó István vezetése alatt álló Kisgazdapártot egyesítik a Rubinek—Sokorópátkai Szabó-féle Földművespárttal.

november 27. Neuillyben aláírják a békeszerződést Bulgáriával.

december 5. A Huszár-kormány rendelete az internálás kiterjesztéséről.

december 7. Ellenforradalmi csőcselék szétdúlja a „Népszava" szerkesztőségét és nyomdáját s „Az Est" kiadóhivatalát.

december 16. A Vörös Hadsereg visszafoglalja Kijevet.

december 18. A Huszár-kormány kivégezteti Kerekes Árpádot, Schön Gábort és 11 társukat.

december 29. A Huszár-kormány kivégezteti Korvin Ottót, László Jenőt és nyolc társukat.

december vége Megjelenik a Kommunisták Magyarországi Pártjának első röplapja.

1920.

január 15. A szociáldemokrata párt kilép a kormányból.

január 16. Megalakul a Francia Kommunista Párt.

január 22. Titkos megállapodás a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja legitimista vezetői, Beniczky és társai, valamint a szociáldemokrata párt vezetői között.

január 25—27. Nemzetgyűlési választások.

február 16. Megnyílik a nemzetgyűlés.

február 17. Somogyi Bélát, a „Népszava" szerkesztőjét és Bacsó Bélát, a lap munkatársát az Ostenburg-különítmény tagjai meggyilkolják.

február 22. Somogyi Béla temetése; a budapesti munkásság százezres tömegdemonstrációja.

március 1. Horthy Miklóst a tiszti különítmények fegyveres asszisztenciája mellett a nemzetgyűlés megválasztja ideiglenes államfőnek.

A Huszár-kormány benyújtja lemondását Horthynak.

március 2. Vanczák János, a „Népszava" szerkesztője vezércikkben üdvözli a kormányzót, és felajánlja neki a munkásság „kérges tenyerét".

március 15. Megalakul Simonyi-Semadam Sándor kormánya.

március 30. A megszálló román csapatok kiürítik a Tiszántúlt.

április 25. Megindul az antant harmadik hadjárata Szovjet-Oroszország ellen.

június 4. A magyar kormány képviselői aláírják a trianoni békeszerződést.

június 20—augusztus 8. Nemzetközi proletariátus bojkottja az ellenforradalmi Magyarország ellen.

június 22. Képviselőválasztások a tiszántúli országrészen.

június 28. Lemond a Simonyi-Semadam-kormány.

június 30. Megjelenik a „Proletár" első száma.

július 5. Megkezdődik Budapesten a népbiztosok perének tárgyalása.

július Községi választások Budapesten.

július 12. A Vörös Hadsereg felszabadítja Kijevet.

július 19. Megalakul az első Teleki-kormány.

július 19—augusztus 7. A Kommunista Internacionálé II. kongresszusa.

július 23. Az orosz Vörös Hadsereg Varsó alá érkezik.

augusztus 5. A nemzetgyűlés elfogadja a kormányzó jogkörének kiterjesztéséről, házfeloszlatási és hadüzeneti jogáról szóló törvényjavaslatot.

augusztus 14. Csicserin szovjet külügyi népbiztos távirata gróf Teleki miniszterelnökhöz a vésztörvényszék elé állított magyar népbiztosok megmentéséért.

augusztus 18. Nagyatádi Szabó István beterjeszti a nemzetgyűlésnek a földbirtokreformra vonatkozó törvényjavaslatot.

szeptember 7. Kivégzik Lévai Oszkárt, a Magyarországon megindult illegális kommunista pártépítő munka harcosát.

szeptember 25—október 20. A budapesti szabómunkások sztrájkja.

szeptember 26. Törvényerőre emelkedik az 1920: XV. tc. a numerus claususról.

október 20. Békeegyezmény kötése Szovjet-Oroszország és Lengyelország között.

október 24. A magyarországi szakszervezetek országos értekezlete.

november 12. A nemzetgyűlés elfogadja a földbirtokreformról szóló törvényjavaslatot.

november 13.	A nemzetgyűlés megszavazza a trianoni békeszerződés becikkelyezéséről szóló törvényjavaslatot.
december 28.	Négy halálos ítélettel véget ér a népbiztosok pere.
1921.	
január 16—18.	Sztrájk az Esztergom megyei szénbányákban.
január 21.	Megalakul az Olasz Kommunista Párt.
január 26.	Megkezdődik a szovjet—magyar fogolycseretárgyalás.
február 17.	Megalakul a „Liberális Blokk", a Polgárok és Munkások Szövetsége.
február 22—27.	A II 1/2 Internacionálé alakuló kongresszusa.
február 28—március 4.	A budapesti nyomdászsztrájk.
március 8—16.	Az SZK(b)P X. kongresszusa. Áttérés az új gazdasági politikára (NEP).
március 14.	A nemzetgyűlés elfogadja „az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről" szóló 1921: III. törvénycikket.
március 26—április 5.	Habsburg Károly első puccskísérlete.
április 14.	Megalakul a Bethlen-kormány.
május 1.	Népgyűlés a Tattersallban; a magyar proletariátus tanúbizonyságot tesz forradalmisága és töretlen harckészsége mellett.
május 8.	Megalakul a Román Kommunista Párt.
május 14.	Megalakul a Csehszlovák Kommunista Párt.
június 22—július 12.	A Kommunista Internacionále III. kongresszusa Moszkvában.
június 30—július 2.	Andics Erzsébet, Vas Zoltán, Berei Andor és társaik rögtönítélő bírósági tárgyalása.
július 1.	Megalakul a Kínai Kommunista Párt.
július 9—23.	A Kommunista Ifjúsági Internacionálé II. kongresszusa Moszkvában.
augusztus 2.	A Kommunista Internacionálé megvizsgálja és megbírálja a KMP munkáját; új, ideiglenes vezetőséget állít a régi helyébe.
augusztus 8.	Aláírják Rigában a szovjet—magyar fogolycserére vonatkozó egyezményt.
augusztus 22.	A magyar hadsereg bevonul az eddig szerb ellenőrzés alatt levő pécs—baranyai területre
augusztus 29.	Az Egyesült Államok különbékét köt Magyarországgal.
október 11—13.	A velencei konferencia Burgenland ügyében.
október 20—24.	A második királypuccs.

november 6. A nemzetgyűlés elfogadja a Habsburg-ház trónfosztását kimondó törvényjavaslatot (1921: XLVII tc.).

december 4. A magyarországi szakszervezetek rendkívüli kongresszusa.

december 22. Aláírják a Bethlen-kormány és a szociáldemokrata pártvezetőség által kötött paktumot.

1922.

január 10—23. Kizárják a Ganz Vagongyár összes munkását.

január 18. A Briand-kormány lemondása után Poincaré alakítja meg az új francia kormányt.

január 27. Klebelsberg Kunó gróf belügyminiszter beterjeszti a nemzetgyűlésen a választójog reformjáról szóló törvényjavaslatot.

február Megjelenik a „Kommün", a Kommunisták Magyarországi Pártjának Budapesten előállított illegális lapja.

február 2. Megalakul az Egységes Párt.

február 13. A nemzetgyűlés megszavazza a csendőrségről, a rendőrségről, valamint a vámőrségről szóló törvényjavaslatokat (1921 VII. és VIII. tc.).

február 16. Lejár a nemzetgyűlés kétéves mandátuma. A kormányzó a nemzetgyűlést feloszlatja.

március 2. Megjelenik a Bethlen-kormány választójogi rendelete.

március 10—április 12. Vasmunkássztrájk a fővárosban és környékén.

március 21. Az SZDP országos választmánya elhatározza, hogy a párt részt vesz az országos választásokon.

április 1. Habsburg Károly Madeira szigetén meghal.

április 2. A III. Internacionálé, a II. Internacionálé és a II 1 2-es Internacionálé képviselőinek berlini találkozása.

április 16. Rapallóban Szovjet-Oroszország és Németország képviselői egyezményt írnak alá diplomáciai, valamint kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok létesítéséről.

május 28—29.
június 6.
június 12—13.
június 15. } Nemzetgyűlési választások.

június 19. Összeül a második nemzetgyűlés.

július 17. Kizárják a győri vagongyár összes munkását.

július 28—augusztus vége A salgótarjáni bányászok sztrájkja.

augusztus 1. Megjelenik a KIMSZ első illegális magyarországi lapja, az „Ifjú Proletár".

augusztus 17—28. 40 000 vasipari munkás sztrájkja.

augusztus 21—22. Budapesti bőrgyári munkások sztrájkja.

szeptember 16. Letartóztatják a KMP és a KIMSZ mintegy 70 tagját.

szeptember 18. Magyarországot felveszik a Népszövetségbe.

október 5. Vázsonyi Vilmos és Rassay Károly megegyezése a liberális blokk létrehozásáról. Megalakul a liberális blokk, a Rassay-párt és a Vázsonyi-párt szövetsége.

október 25. A Vörös Hadsereg elfoglalja Vlagyivosztokot.

október 28. Mussolinit miniszterelnökké választják; a fasiszta diktatúra kezdete Olaszországban.

november 5—december 5. A Kommunista Internacionálé IV. kongresszusa.

december 4—16. A Kommunista Ifjúsági Internacionálé III. kongresszusa Moszkvában.

december 20. Megalakul a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége (Szovjetunió).

december 24—27. A szociáldemokrata párt XXI. kongresszusa.

1923.

január 4—6. Lenin megírja „A szövetkezetekről" szóló cikkét.

február 27—március 24. 60 000 vasmunkás sztrájkja.

március 10. Sztrájkba lépnek a budapesti férfiszabó-munkások.

március 22. A kizárt vasmunkások tüntetést rendeznek.

március 25—26—27. A Magyarországi Szakszervezeti Tanács kötelékébe tartozó szakszervezetek VII. kongresszusa.

április 11—28. Cipészsztrájk Budapesten; mintegy 4000 munkást kizárnak.

április 20. A miskolci vas- és fémmunkások sztrájkja.

május 2—5. Bethlen István és Kállay Tibor párizsi tárgyalásai a magyar kölcsön ügyében.

május 21. Megszűnik a két és feles Internacionálé.

május 21—25. A Szocialista Munkásinternacionálé I. kongresszusa Hamburgban.

július 31. 6000 budapesti téglagyári munkás sztrájkja.

augusztus 2. Gömbös és társai kilépnek az Egységes Pártból és megalakítják a Fajvédő Pártot.

augusztus 24—szeptember 14. A budapesti malomipari munkások sztrájkja.

szeptember 29. A Népszövetség jóváhagyja a Magyarországra vonatkozó pénzügyi tervezetet.

szeptember Forradalmi harcok Bulgáriában.

október 9—22.	Sztrájkhullám Lengyelországban. Felkelés Krakkóban és Lembergben.
október 22—25.	Általános sztrájk és fegyveres felkelés Hamburgban.
november 8—9.	A Ludendorff—Hitler-féle puccs Münchenben.
1924.	
január 5.	Budapesti textilgyári munkások sztrájkja a munkabérek emelléséért.
január 21.	V. I. Lenin halála.
január 22.	Az első munkáspárti kormány hivatalba lépése Angliában.
február 2.	Anglia elismeri a Szovjetuniót.
február 7.	A Szovjetunió és Olaszország szerződést ír alá diplomáciai kapcsolatok létesítéséről, valamint a kereskedelemről és a tengeri hajózásról.
február 25.	Diplomáciai kapcsolatok létesítése a Szovjetunió és Ausztria között.
március 14.	A kisantant képviselői aláírják Genfben a magyar kölcsönről szóló jegyzőkönyvet.
március 15—26.	A dorogi bányamunkások sztrájkja.
március 17—25.	A pilisvörösvári bányászok sztrájkja.
március 30.	A magyarországi szakszervezetek országos értekezlete.
március 31.	A nemzetgyűlés elfogadja a földreform-novellát (1924: VII. tc.).
április 18.	A nemzetgyűlés elfogadja a szanálási törvényjavaslatokat (1924: IV. tc.; 1924: V. tc. és 1924: VI. tc.).
április 20—22.	Az SZDP XXII. kongresszusa.
június 15—25.	A Kommunista Ifjúsági Internacionálé IV. kongresszusa Moszkvában.
június 17—július 8.	A Kommunista Internacionálé V. kongresszusa.
június 24.	A Magyar Nemzeti Bank alakuló közgyűlése.
július 2.	Kibocsátják a magyar népszövetségi kölcsönt Londonban, New Yorkban és Stockholmban.
augusztus 8.	Anglia és a Szovjetunió kereskedelmi egyezményt köt.
augusztus 26.	Megkezdődik az Esküdt-per (a kiviteli panamák bűnügye) törvényszéki tárgyalása — október 9. Nagyatádi Szabó földmővelésügyi miniszter bejelenti lemondását — október 31 Nagyatádi Szabó váratlanul meghal.
augusztus 26.	Magyar—szovjet tárgyalások kezdődnek Berlinben a diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatok felvételéről. — September 12. A két ország megbízottai aláírják az egyezményeket. A képviselőház az egyezményt nem ratifikálja.

A parlament elfogadja az új fővárosi törvényjavaslatot (1924: XXVI. tc.).

november 28. Parlamenti vita Bethlen szerepéről az Esküdt—Nagyatádi-féle kiviteli panamákkal kapcsolatban.

December 1. a parlamenti csoportokból alakult Demokratikus Ellenzéki Szövetség kimondja a parlamenti passzivitást.

november 29. A belügyminiszter megvonja a Népszava utcai árusítási jogát.

december 11. A nemzetgyűlés megszavazza a házszabályokat megszigorító javaslatot.

december 31. A Bethlen—Peyer-paktum nyilvánosságra hozása.

1925.

január 26. Az MSZDP baloldali ellenzékének kérésére összeül Bécsben a II. Internacionálé vizsgáló bizottsága a Bethlen—Peyer-paktum ügyében.

február 4—április 14. Bányászsztrájk Tatabányán a munkaidő meghosszabbítása ellen.

március 1—2. A Magyarországi Építőmunkások Országos Szövetsége XIII. küldöttközgyűlése.

március 21—április 6. A Kommunista Internacionálé kibővített Végrehajtó Bizottságának 5. teljes ülése.

április 14. A Magyarországi Szocialista Munkáspárt megalakulása.

május 21—22. Fővárosi törvényhatósági bizottsági választások. A Demokratikus Blokk választási győzelmet arat.

május 30. A sanghái eseményekkel megkezdődik az 1925—1927-es kínai forradalom.

május 31. A liberális „Az Újság" című lap leközli Beniczky írásbeli vallomását a Somogyi—Bacsó-gyilkosság ügyében. A lapot elkobozzák.

június 1. Beniczky Ödönt letartóztatják.

június 19. A szociáldemokrata képviselőcsoport nyilatkozatot tesz a parlamentben: a Somogyi—Bacsó-gyilkosság ügyében a Beniczky-vallomással kapcsolatos vizsgálat befejezéséig várakozó álláspontot foglal el. — Szeptember 2. a törvényszék Beniczkyt kormányzósértésért és hivatali titok elárulásáért 3 évi fegyházra ítéli. — Szeptember 23. a Tábla helyben hagyja az ítéletet. — November 12. a Kúria ezt 20 havi börtönbüntetésre mérsékli.

június 21. Legitimisták „zászlóbontása" Körmenden.

június 27. Megkötik a magyar „városi" kölcsönt a New York-i Speyer bankházzal.

A képviselőház július 10-én ratifikálja (1925: XXII. tc.).

június 29—július 11. Az első magyar kommunista pártiskola Bécsben.

június 30. Az MSZMP elnökét, Vági Istvánt és a párt több vezetőjét letartóztatják.

július 7. A nemzetgyűlés elfogadja az új választójogi törvényjavaslatot (1925: XXVI. tc.).

augusztus 18—21. A Kommunisták Magyarországi Pártjának I. kongresszusa Bécsben.

augusztus 22—27. A Szocialista Munkásinternacionálé II. kongresszusa Marseille-ben.

szeptember 22. Letartóztatják Rákosi Mátyást, Vas Zoltánt s a KMP és az MSZMP több tagját.

november 14—16. Rákosi Mátyás és társai a statáriális bíróság előtt.

november Az MSZMP megalakítja a Szocialista Földmunkások Országos Szövetségét.

december 18. A szociáldemokrata párt kilép a parlamenti demokratikus blokkból.

december 18—31. Az SZK(b)P XIV. kongresszusa. A szocialista iparosítás kezdete.

december 19. A hágai rendőrség nyilvánosságra hozza a magyar hamis frank értékesítőinek letartóztatását. A frankhamisítás világbotránnyá válik.

december 25—27. Az SZDP XXIII. kongresszusa.

1926.

március 28—29. A Magyarországi Szakszervezeti Tanács kötelékébe tartozó szakszervezetek VIII. kongresszusa.

április 27. A salgótarjáni bányászok éhségfelvonulása.

május 7—26. A frankhamisítási bűnper törvényszéki tárgyalása — Windischgrätzet és Nádossyt 4—4 évi börtönre ítélik — augusztus 24. a Tábla helybenhagyja a törvényszék ítéletét — október 14. a Kúria Nádossy büntetését 3 és fél évre mérsékli — 1928. április—május Nádossy és Windischgrätz kormányzói amnesztiát kap.

június 28. Londonban kibocsátják és jelentősen túljegyzik a magyar vármegyei kölcsönt.

július 1. A népszövetségi főbiztos magyarországi működése megszűnik, az ellenőrzést kisebb hatáskörű népszövetségi megbízottak veszik át.

július 12. Megkezdődik a Rákosi-per törvényszéki tárgyalása.

szeptember 8. Németország belép a Népszövetségbe.

október 12. Az MSZMP egységfrontjavaslatot terjeszt a szociáldemokrata párt vezetősége elé.

november 11. A nemzetgyűlés elfogadja a felsőházról szóló törvényjavaslatot (1926: XXII. tc.)

november 15. Az MSZMP akcióegység-javaslata a szociáldemokrata párt és a szakszervezetek vezetőségéhez a parlamenti választások előtt.

december 8—10. Képviselőházi választások. Az Egységes Párt fölényes győzelmet arat.

1927.

január 27. Letartóztatják a KMP, az MSZMP és a KIMSZ vezetőit és sok aktivistáját.

február 27. Szántó Zoltán és társai letartóztatása.

április 5. A Bethlen-kormány barátsági szerződést köt a fasiszta Olaszországgal.

május 8. Belügyminiszteri rendelet a földmunkásmozgalmak és aratósztrájkok szervezésében részt vevő kommunisták azonnali letartóztatására.

június 3—augusztus 30. Az Egyesült Izzó munkásainak sztrájkja.

június 24—augusztus 30. A csepeli Weiss Manfréd-gyár munkásainak sztrájkja.

július 15. A bécsi munkásság forradalmi harcainak kezdete.

augusztus 23. Az egész világon tüntetnek a munkások Sacco és Vanzetti amerikai munkásvezetők meggyilkolása ellen.

szeptember 3—4. Kommunisták tömeges letartóztatása a fővárosban és vidéken, Szegeden, Miskolcon, Debrecenben, Székesfehérvárott és a salgótarjáni bányavidéken.

szeptember Megjelenik a KMP legális, kulturális folyóirata, a „100 %".

1927. november—1928. február A kínai forradalmi hadsereg által elfoglalt területeken (Kiangszi, Hunan, Kuangtung) megalakulnak a tanácsok.

november 7. Ítélethirdetés Szántó Zoltán és társai perében.

december 2—19. Az SZK(b)P XV. kongresszusa. A mezőgazdaság kollektivizálásának kezdete.

1928.

február 20. A Szovjetunió leszerelési javaslatot nyújt be a Népszövetséghez.

február 25. Landler Jenő halála.

április 25. Letartóztatják Bécsben Kun Bélát, a KMP vezetőjét.

június Megjelenik a „Kommunista", a KMP illegális lapja.

július 17—szeptember 1.	A Kommunista Internacionálé VI. kongresszusa.
augusztus 5—11.	A Szocialista Munkásinternacionálé III. kongresszusa Brüsszelben.
augusztus 20—szeptember 18.	A Kommunista Ifjúsági Internacionálé V. kongresszusa Moszkvában.
november vége	Sztrájkok a salgótarjáni, pécsi és pilisvörösvári bányavidéken.
december 11.	2000 pilisvörösvári bányamunkás éhségfelvonulása.
1929.	
január 6.	Országos bányászértekezlet.
március	A Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottságának felhívása a világ proletárjaihoz a készülő háború, a szociáldemokrácia árulása ellen, a gyarmati népek forradalmainak támogatására.
április 23—29.	Az SZK(b)P XVI. konferenciája jóváhagyja az első ötéves tervet.
május 1.	Berlin szociáldemokrata rendőrfőnöke a május 1-i felvonulást betiltja. A tilalom ellenére felvonuló munkásokba belelövet, a sortűznek több halott és sok sebesült áldozata van.
május 12.	Országos Társadalombiztosító Intézeti választások.
június 9.	Kommunista vezetőket tartóztat le a politikai rendőrség.
július 3—19.	A Kommunista Internacionálé kibővített Végrehajtó Bizottságának 10. ülése.
július 26.	Megjelenik a KMP és a KIMSZ felhívása az augusztus 1-én, az első Nemzetközi Vörös Napon rendezett tüntetésre az új imperialista háború és fasizmus ellen.
július vége	A rendőrség letartóztatja a Nemzetközi Vörös Nap magyarországi szervezőit.
augusztus 1.	Az első Nemzetközi Vörös Nap, amelyet a Kommunista Internacionálé az imperialista háború elleni harc és a Szovjetunió megvédelmezése jegyében rendez.

A KÖTETBEN FELHASZNÁLT ÚJSÁGOK ÉS FOLYÓIRATOK JEGYZÉKE

Bécsi Magyar Újság — radikális politikai napilap.
Megjelent 1919—1924.

Die Kommunistische Internationale — Wochenschrift des Exekutivkomitees der Kommunistischen Internationale. A Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottságának hetilapja.
Megjelent 1919—1943.

Die Internationale Gewerkschaftsbewegung, Offizielles Organ des Internationalen Gewerkschaftsbundes — a Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének hivatalos közlönye.
Megjelent 1921—1939.

Hivatalos Közlöny — a Peidl-kormány hivatalos lapja.
Megjelent 1919. augusztus 2—7.

Internationale Presse Korrespondenz für Politik, Wirtschaft und Arbeiterbewegung (Inprekorr) — a Kommunista Internacionálé több nyelven megjelenő politikai, gazdasági és munkásmozgalmi folyóirata.
Megjelent 1921—1932.

Kommunista — a Kommunisták Magyarországi Pártja, a Kommunista Internacionálé Szekciója — hivatalos lapja.
Megjelent 1928—1935.

Kommün — a Kommunisták Magyarországi Pártja, a III. Internacionálé Szekciója — budapesti lapja.
Megjelent 1922 február—szeptember.

Nemzeti Újság — keresztény politikai napilap.
Megjelent 1919 szeptember — 1944.

Népszava — a Szociáldemokrata Párt központi lapja.
Megjelent 1877—1948.

Pesti Hírlap — polgári lap.
Megjelent 1878—1944.

Proletár — a III. Internacionálé magyarországi lapja.
Megjelent 1920 június—1922 január.

Röpiratok — a Kommunisták Magyarországi Pártja magyarorszagi szervezeteinek kiadása.
Megjelent 1922 február—április.

Somogyi Munkás — a Somogy megyei Szocialista Párt hivatalos közlönye.
Megjelent 1919 május—augusztus.

Szakszervezeti Értesítő — a Magyarországi Szakszervezeti Tanács hivatalos közlönye.

Megjelent 1904—1938.

Szociáldemokrata Röpirat — a Magyarországi Szociáldemokrata Párt ideiglenes közlönye.

Megjelent 1919 augusztus—szeptember.

Világ — radikális polgári lap.

Megjelent 1910—1924.

Vörös Újság (Bécs) — a Kommunisták Magyarországi Pártja, a III. Internacionálé Szekciója — ellenzéki csoportjának lapja.

Megjelent 1921 november—1922 január.

Vörös Újság (Berlin) — a Kommunisták Magyarországi Pártja, a III. Internacionálé Szekciója — külföldi lapja.

Megjelent 1922 augusztus—1922 szeptember.

Vörös Újság (Bécs) — Die Rote Fahne, Zentralorgan der Kommunistischen Partei Deutschösterreichs—Wien — a Rote Fahne, Németausztria Kommunista Pártja hivatalos lapjának magyar nyelvű melléklete.

Megjelent 1920 február—május.

Vörös Újság (Moszkva) — kiadja az Oroszországi Kommunista Párt Magyar — agitációs osztályai központi bürója — Csoportja.

Megjelent 1920 március—1921 október.

Új Március — a Kommunisták Magyarországi Pártja, a Kommunista Internacionálé Szekciójának — hivatalos lapja.

Megjelent 1925—1933.

NÉVMUTATÓ

A

Ady Endre (1877—1919). — 345

Adler, Friedrich (1879—1960) — az osztrák szociáldemokrácia egyik vezetője. A második világháború kitörésekor az Egyesült Államokba emigrál. — 97

Ágoston Péter (1874—1925) — bíró, jogakadémiai, majd egyetemi tanár. Jobboldali szociáldemokrata. A Berinkey-kormányban belügyi államtitkár. A Tanácsköztársaság idején külügyi népbiztoshelyettes, de az antanthatalmak diplomáciai megbízottjával többször tárgyalt a proletárdiktatúra „fékezéséről". Az 1919. augusztus 1-én alakult Peidl-kormány külügyminisztere. 1919 novemberében letartóztatják és perbe fogják, halálra ítélik. A szovjet—magyar fogolycsere akció kapcsán 1922-ben Moszkvába kerül. Innen 1924-ben Londonba, majd Párizsba megy. — 15, 16, 25, 85, 93

Alof Alajos — 1925-ben a mecsekszabolcsi MSZMP szervezet alelnöke. — 283

Alpári Gyula (1882—1944) — újságíró. 1907-től a magyar ifjúmunkásmozgalom vezetője. Az MSZDP baloldali ellenzékének egyik megszervezője; 1910-ben kizárják az MSZDP-ből. 1919 elejétől a KMP tagja, részt vesz a „Vörös Újság" szerkesztésében. A Tanácsköztársaság idején a külügyi népbiztos helyettese. A Tanácsköztársaság megdöntése után a KI lapját az „Inprekorr"-t, majd a „Rundschau"-t szerkeszti. Franciaország német megszállásakor a Gestapo elfogja. A sachsenhauseni táborban meggyilkolják. — 228, 231, 237, 238, 239, 240, 242, 243, 288

Alt Zsigmond, dr. — ügyvéd. — 113

Andics Erzsébet, dr. (1902—) — történész, akadémikus, 1918 óta vesz részt a kommunista mozgalomban. — 136, 137

András Lajos — az egyik vöröskülönítmény parancsnoka a Tanácsköztársaság alatt. — 48

András Lajosné — az egyik vöröskülönítmény parancsnokának felesége — 48

Andrássy Gyula, gr., ifj. (1860—1929) — politikus. A Habsburgok és a dualizmus feltétlen híve. 1918. október 24—november 5-ig osztrák—magyar külügyminiszter. 1919-ben a bécsi ellenforradalmi komité egyik vezetője. 1921-ben részt vesz IV. Károly érdekében a királypuccsokban, amiért rövid időre fogságba kerül. Haláláig legitimista politikát folytat. — 122, 123, 154

Andréka Károly (1874—1934) — 1894-ben lép a budapesti államrendőrség szolgálatába, 1912-ben kapitánnyá, 1917-ben tanácsossá, 1919-ben főtanácsossá lép elő. 1921-től főkapitány-helyettes, később a főkapitány állandó helyettese. 1932-ben megy nyugdíjba. A főváros törvényhatósági bizottságának tagja. — 166—167, 170, 185, 186, 206, 419

Apponyi Albert, gr. (1846—1933) — nagybirtokos, klerikális legitimista politikus. Az első világháború végéig a függetlenségi párt egyik

vezetője. Az első világháború után az 1920. évi párizsi békekonferencián a magyar küldöttség vezetője. Az ellenforradalmi rendszer idején többször képviselte Magyarországot a Népszövetségben. — 100, 274, 275

Arnóczki András — kubikos, MSZMP-tag. — 374

Averescu, Alexandru (1859—1938) — román marsall, reakciós politikus. Az első világháborúban a román hadsereg parancsnoka. 1918 elején mint miniszterelnök fegyverszünetet köt a központi hatalmakkal. 1918-ban megalapítja a Néppártot. 1920—1921-ben és 1926—1927-ben miniszterelnök. A fasizmus szálláscsinálója, pártolta Románia közeledését a fasiszta Olaszországhoz. — 379

B

Bacsó Béla (1891—1920) — szocialista író, újságíró, a „Népszava" munkatársa. A Tanácsköztársaságot követő fehérterror különítményes tisztjei Somogyi Bélával együtt gyilkolják meg — 262, 279

Bajáki Ferenc (1883—1938) — a Magyar Vas- és Fémmunkások Országos Szövetségének egyik vezetője. A Tanácsköztársaság idején a szociális termelés népbiztosa. A népbiztos-perben, 1920. decemberében életfogytiglani fegyházra ítélik. A fogolycsere-egyezmény révén 1921-ben a Szovjetunióba kerül. — 93, 210, 228

Bajkó Ferenc — szociáldemokrata párttag. — 226, 227

Balázs András — földműves, az MSZMP-tagja. — 379

Balázs Antal — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Balázs Ignác — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Balázs János — a rákóczifalvi Független Munkáskör jegyzője. — 37, 376

Balázs József — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Baldwin, Stanley, earl (1867—1947) — angol konzervatív párti politikus. Többször miniszterelnök (1923—1924, 1924—1929, 1935—1937). A Konzervatív Párt vezetője a két világháború között. Kormánya külpolitikáját fasisztabarát és szovjetellenes lépések jellemzik. — 432

Bálint Ernő, dr. — kir. főügyészhelyettes. — 113

Bálint János — földműves, az MSZMP tagja. — 373, 375.

Balla József — kaposvári szakszervezeti vezetőségi tag. — 28

Balogh Henrik — sajtótudósító. — 19, 22, 23

Balogh Sándor — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Balthazár Dezső (1871—1936) — 1911-től tiszántúli református püspök. — 122

Barabás — szociáldemokrata párttag Kispesten. — 134

Bárczy István (1866—1943) — liberális politikus. 1906. Budapest polgármestere, 1917—1918-ban főpolgármester. 1919—1920-ban a Huszár-kormány igazságügyminisztere. — 338, 339, 343

Bárd Imre, dr. (1884—) — ügyvéd, a Szocialista Jogászok Szövetségének vezetője. A Károlyi-kormány alatt miniszteri osztálytanácsos. — 307

Barhács István — földműves, az MSZMP tagja. — 374

Barhács Menyhért — napszámos, az MSZMP tagja. — 374

Batitz Gyula — kőműves, 1906—1909-ben a szegedi MSZDP szervezet titkára, majd a MÉMOSZ titkára, a Tanácsköztársaság megdöntése után 1922—1926-ig képviselő. — 190, 222

Batta Gyula — a Magyar Bányamunkás Szövetség titkára. — 134.
Batthyány Tivadar, gr. — a Szentkorona Országai Vasútszövetség elnöke. — 46
Bauer Ottó (1882—1938) — osztrák szociáldemokrata politikus és teoretikus. Az Osztrák Szociáldemokrata Párt és a II. Internacionálé egyik vezetője, 1918 novembertől 1919 júliusig az osztrák köztársaság külügyminisztere: ebben a funkciójában a Magyar Tanácsköztársaság elszigetelésére törekedett. 1921-ben a két és feles Internacionálé egyik alapítója. Írásaiban, tevékenységében, kommunistaellenes, szovjetellenes. — 97
Becker Antal — szakszervezeti tag. — 206
Beke István (1904) — lakatos. A vasas ellenzék vezetőségi tagja és a Ganz-gyári ellenzék egyik vezetője. — 222.
Belitska Sándor — tábornok, a szegedi ellenforradalmi kormány hadügyminisztere. 1920—1923-ban ismét hadügyminiszter, majd varsói követ. — 131
Bencs Zoltán, dr. (1889—) — miniszteri tanácsos. A kormány megbízásából. A Bethlen—Peyer-paktum tárgyalásainak egyik résztvevője. — 133, 150, 151, 152
Bencsik Imre — földműves, az MSZMP tagja. — 374
Bende József — kecskeméti mártír. — 50
Beneš, Edvard (1884—1948) — cseh államférfi. Az első világháború alatt az osztrákellenes cseh emigráció egyik vezetője. Propagandahadjáratot folytatott a Csehszlovák Köztársaság megteremtése érdekében. Ennek megalakulása után 1918—1935-ig külügyminiszter, 1935—1938-ig köztársasági elnök. Az angol és francia imperialisták politikájának követője. A második világháború alatt emigrációban él. 1940-től a cseh emigráns kormány vezetője Londonban. 1946—1948-ig köztársasági elnök. — 379
Beniczky Ödön (1878—1931) — legitimista politikus, 1919 őszén az ellenforradalmi Friedrich-kormányban belügyi államtitkár, majd a Huszár-kormány belügyminisztere. 1925 májusában a Somogyi—Bacsó-gyilkosság ügyében Horthy kormányzó ellen tett súlyosan terhelő vallomását megjelentette „Az Ujság" című lapban; ezért letartóztatják, és kormánysértésért kétévi börtönbüntetésre ítélik. Öngyilkos lesz. — 279
Benke Imre — szociáldemokrata párttag. — 226
Benkő Antal — munkás. — 113.
Berei Andor (1900—) — közgazdász, egyetemi tanár. A Tanácsköztársaság idején a KIMSZ tagja. A TK megdöntése után részt vesz az illegális KMP munkájában, majd külföldön él. A felszabadulás után különböző vezető beosztásokban dolgozik. — 136
Berényi László — az ellenforradalom áldozata. — 50
Berkes Ferenc (1890—1919) — újságíró, kecskeméti kormányzótanácsi biztos. Az ellenforradalom hatalomra jutása után meggyilkolják. — 49
Berkes Vilmos, dr. — rendőrfőtanácsos, az államrendészeti ügyosztály vezetője. — 324
Bethlen István, gr. (1874—1947) — erdélyi nagybirtokos, reakciós politikus. A bécsi Antibolsevista Comité (ABC) egyik vezető alakja. Az ellenforradalom győzelme utáni korszakban hosszú ideig irányítja a Horthy-rendszer politikáját. 1921—1931-ig miniszterelnök. — 118, 120, 122, 125, 150, 153, 156, 157, 182, 190, 216, 256, 262, 263, 281, 288, 289, 301, 319, 320, 321, 326, 333, 339, 344, 347—356,

359, 364, 366, 368, 378—381, 391, 426—427, 432—433, 439—440, 445—446

Bethlen György, gr. — Erdélyi politikus. 1926-tól az erdélyi Országos Magyar Párt elnöke. — 379

Bibó Lajos (1890—) — író és hírlapíró. A felszabadulás utáni években nyugatra távozott. — 121

Biermann István — magántisztviselő. A KMP VII. kerületi szervezetének vezetője. A Tanácsköztársaság idején a budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács egyik vezetője. A Szovjetunióba emigrál, ahol vezető gazdasági beosztásban dolgozik. A dnyepropetrovszki kombinát igazgatója, az ukrajnai KB tagja. — 36

Bíró Béla (1891—) — mozdonyvezető. — 114

Bíró Dezső (1880—1932) — könyvkötő, szociáldemokrata. 1918 novemberében a budapesti népőrség megszervezője. A Tanácsköztársaság első napjaiban a rendőrség egyik politikai megbízottja. A proletárdiktatúra megdöntése után bírálta ugyan a szociáldemokrata párt hivatalos politikáját, de szemben állt a proletárdiktatúrával és a kommunistákkal. — 300—301

Blanqui, Louis Auguste (1805—1881) — francia forradalmár, a XIX. század munkásmozgalmának kiemelkedő alakja. — 384, 386

Bodonyi Ferenc — kubikos, MSZMP-tag. — 374

Bogdán Simonné (1885—) — a KMP tagja. 1920-ban letartóztatják. A fogolycsere egyezmény alapján a Szovjetunióba kerül. A felszabadulás után visszatér Magyarországra. Jelenleg nyugdíjas. — 79

Bokányi Dezső (1871—1940) — kőfaragó. 1894—1919-ben az MSZDP vezetőségének tagja, a magyar munkásmozgalom legnépszerűbb szónoka. A Tanácsköztársaság idején munkaügyi és népjóléti népbiztos. Az egyesült párt vezetőségének tagja. A népbiztos-perben 1920 decemberében halálra ítélik. A fogolycsere-egyezmény révén 1922-ben a Szovjetunióba kerül, s ott részt vesz a társadalombiztosítás megszervezésében. — 36, 93, 181, 210, 228

Bonchidai — ifjúmunkás, kommunista, 1925-ben letartóztatják. — 304

Paul-Boncour, Joseph (1873—) — francia államférfi. Ügyvéd, újságíró, 1909-től képviselő, 1927-ben a képviselőház külügyi bizottságának elnöke. — 432, 446

Bornemissza — magyar tiszt, túsz a Szovjetunióban. — 96

Boros F. László (1895—1938) — újságíró, a KIMSZ egyik vezetője. A Tanácsköztársaság alatt a Közoktatásügyi Népbiztosság ifjúmunkás propagandaosztályának vezetője. A proletárdiktatúra bukása után letartóztatják, és 1920-ban 8 évi fegyházra ítélik. A fogolycsere-egyezmény révén 1921-ben a Szovjetunióba kerül. Részt vesz a nemzetközi kommunista mozgalomban. — 146, 150

Boros László — bányász. — 61, 62

Böhm Vilmos (1880—1949) — műszerész. Az MSZDP vezetőségének tagja. A Károlyi-kormányban hadügyi államtitkár, a Berinkey-kormányban hadügyminiszter. A Tanácsköztársaság idején szocializáló, majd hadügyi népbiztos. 1919 júliusában mint bécsi követ tárgyalásokat folytat a proletárdiktatúra megdöntése érdekében. A Horthy-fasizmus idején emigrációban él. 1946-tól hazánk stockholmi követe; nem tért haza állomáshelyéről, Stockholmban halt meg. — 36

Brandler, Heinrich — német kommunista vezető, opportunista politikája miatt a frankfurti kongresszuson — 1924 április — kizárják a pártból. — 97

Brătianu — román nagytőkés család — 379

Bresztovszky Ede (1889—1963) — író, újságíró, a Munkásbiztosító Pénztár tisztviselője. A Tanácsköztársaság idején az ismeretterjesztés és könyvkiadás területén dolgozik, az írói választmány tagja. A Tanácsköztársaság leverése után a „Népszava" munkatársa, később segédszerkesztője. — 228

Briand, Aristide (1862—1932) — francia államférfi és diplomata. Kezdetben a szocialista párt tagja, de mint renegátot 1906-ban kizárják, s attól kezdve különböző polgári politikai csoportosulásokban vesz részt. Huszonötször volt miniszter különböző kormányokban. 1928-ban megkötötte a Kellogg—Briand-paktumot. — 445

Bruck Erzsébet — 369

Buchinger Manó (1875—1953) — könyvkötő. 1905-től a szociáldemokrata párt titkára. Hosszú ideig képviseli az MSZDP-t a II. Internacionáléban. A Tanácsköztársaság leverése után emigrál. 1929-ben hazajön. 1931—1939-ig országgyűlési képviselő. A felszabadulás után a munkásegység híve. — 67.

Buczkó János — kubikos, MSZMP-tag. — 374

Budai Dezső, dr. (1879—1919) — tudós jogtanár. A Tanácsköztársaság idején a kecskeméti direktórium tagja, majd a budapesti Közoktatási Népbiztosság vezető tisztviselője. 1919 szeptemberében letartóztatják, és 1919. november 20-án az orgoványi erdőben meggyilkolják. — 49

Buharin, Nyikolaj Ivanovics (1888—1938) — 1906-tól az Oroszországi Szociáldemokrata (bolsevik) Munkáspárt tagja. Az Októberi Forradalom után a „Pravda" főszerkesztője; az SZKP KB Politikai Bizottságának tagja. Jelentős szerepet játszik a KI elnökségében. 1929-ben jobboldali nézetei miatt kizárják az SZKP KB Politikai Bizottságából. 1938-ban halálra ítélik és kivégzik. — 109

Büchler József (1836—1938) — nyomdász, betegpénztári tisztviselő, az MSZDP funkcionáriusa. — 288, 300, 338, 341

C

Chamberlain, Austen, sir (1863—1937) — angol konzervatív párti politikus. 1900-tól több ízben miniszter (1903—1906, 1919—1921). 1924-től 1929-ig külügyminiszter. Németországot támogató külpolitikát folytat azzal a céllal, hogy a német militaristákat a Szovjetunió ellen fordítsa. — 431

Clausewitz von Karl (1780—1831) — porosz tábornok és hadtudós. 1818-tól 1830-ig a berlini katonai akadémia igazgatója. — 260

Czeiner Ferenc — famunkás, kommunista; részt vesz az illegális KMP I. kongresszusán, dolgozik az MSZMP-ben, 1931-ben a Szovjetunióba kerül Lenin-iskolára. — 302, 304

CS

Csabai Antal — földműves, az MSZMP tagja. — 374—375

Csajtok János — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Csatári (?[1]—1920) — huszárőrmester, az 1920-as nyíregyházi helyőrség katonai felkelésének egyik szervezője. A harc folyamán elesett. — 112

Cseh Imre (1883—) — szegedi cipész szociáldemokrata funkcionárius. — 65

Csellő Sándor — 137—138, 140

Cserna Lajos — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

[1] A ?-lel jelzett = a születési éve ismeretlen.
A †-jellel jelzett = a halál dátuma ismeretlen.

Cserni József (1892—1919) — cipészsegéd, a KMP aktív tagja. A Tanácsköztársaság idején az ellenforradalmi mozgalmak elleni harcra alakított csoportok vezetője. A Tanácsköztársaság megdöntése után, bár elárulja elvtársait, kivégzik. — 213

Csicserin, Georgij Vasziljevics (1872—1936) — a cári külügyminisztérium levéltárosa, 1904-ben bekapcsolódik a forradalmi mozgalomba. 1905—1917-ben mensevik, 1918-tól bolsevik. 1918—1930-ig a Szovjetunió külügyi népbiztosa. — 93, 95

Csizmadia Sándor (1871—1921) — földmunkás, újságíró. A szociáldemokrata földmunkásmozgalom egyik megszervezője. 1919-ig a Magyarországi Földmunkások Országos Szövetségének elnöke. A Tanácsköztársaság győzelme után szembekerül a proletárdiktatúrával, ezért leváltják. 1919. augusztus 1-én újra átveszi a szövetség vezetését. Majd tárgyalásokat kezd az ellenforradalmi kormánnyal. Kilép az MSZDP-ből. Jobboldali programmal választják be a képviselőházba. — 181—182

Csóka Vendel (1889—) — 1926-ig a Bányamunkás Szövetség elnöke. Miután a szakszervezet vagyonával kapcsolatos sikkasztási botrányba keveredik, kizárják a szociáldemokrata pártból és a szakszervezetből. Ezután a rendőrség megbízásából külön sárga szakszervezetet alakít. — 330

Csucsor József — munkás. — 137

Csuhán Lajos — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

D

Darvas — győri sajtóelőadó. — 22

Dawes, Charles Gates (1865—1951) — amerikai bankár, köztársasági párti politikus. Számos tröszt és bank igazgatója. A német jóvátételt megállapító bizottság elnöke (1923—1924), a német jóvátétel fizetésének rendezése címén készült Dawes-terv kidolgozója. 1925—1929-ig az Egyesült Államok alelnöke, 1929—1932-ig angliai nagykövet. — 445

Deme Ferenc — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Dessauer — gyárigazgató. — 186

Dinnyés József — 52, 54

Diószeghy — miniszteri tanácsos. — 283, 314

Doba István — bányamunkás. Az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 63—64

Dobay Gyula, dr. — 1919 szeptemberében Szeged főispánja. — 65—66

Dóczi Pál — asztalos. — 251

Dohány — bökönyei párttitkár a Tanácsköztársaság alatt. A Tanácsköztársaság bukása után kivégzik. — 44

Dorogi István — bányász. Az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 63

Dovcsák Antal (1879—) — vaseszter-gályos, betegpénztári tisztviselő. A Magyar Vas- és Fémmunkások Országos Szövetségének elnöke. A Tanácsköztársaság idején a Szociális Termelés népbiztosa, a jobboldali szakszervezeti vezetők csoportjának tagja. A Peidl-kormány kereskedelemügyi minisztere. 1923-tól Bécsben él. — 15—16, 32, 93

Dózsa György (?—1514) — az 1514. évi magyarországi parasztháború vezére. — 45, 176, 182, 183, 345, 386

Dögei Imre — 52, 54

Drehr Imre, dr. (1889—) — egységes párti képviselő, 1926 novemberétől népjóléti államtitkár. — 350, 418

E

Egerszegi János — kaposvári szakszervezeti vezető. — 26, 28.

Égető János — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Egri — az MSZDP tagja. — 253

Ehrlich G. Gusztáv (1849—) — várospolitikus. Vas- majd szénnagykereskedő. A nyolcvanas években került be a főváros törvényhatósági bizottságába. Megalakítja az ún. Ehrlich-féle liberális pártot. — 338, 343

Ehrlich Gusztáv — vállalkozó. — 259, 299

Engel Ármin — a Budapest vidéki Kőszénbánya Rt. vezérigazgatója. — 416, 417

Engels, Friedrich (1820—1895) — 260

Enusidse — 145

Erdélyi Mór (1877—1929) — nyomdász, jobboldali szociáldemokrata. Az ÁFOSZ (Általános Fogyasztási Szövezetket) megalapítója és igazgatója. A polgári demokratikus forradalom után közélelmezési államtitkár. A Tanácsköztársaság idején közellátási népbiztos. A Tanácsköztársaság megdöntése után emigrál. — 36, 39, 40

Erdős Imre — szakszervezeti funkcionárius. — 216

Eszes János — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Esztergályos János (1873—) — lakatos, szociáldemokrata politikus. 1916-tól a szociáldemokrata párt titkárságán dolgozik. 1922—1939-ig országgyűlési képviselő. 1926-tól a képviselőház egyik jegyzője. 1933—1941-ig a „Népszava" felelős szerkesztője. — 134, 365, 416. 417, 419

F

Fábián — abonyi földbirtokos. — 338

Fábián Aladár, dr. — királyi törvényszéki bíró. — 113, 338

Farkas István (1869—1944) — cipészsegéd, jobboldali szociáldemokrata, a cipész-szakszervezet első titkára, 1911-ben az MSZDP titkára. A Tanácsköztársaság idején a párttitkárság egyik vezetője, a pártvezetőség tagja. Az ellenforradalom hatalomra jutása után az MSZDP egyik vezetője, hosszú ideig főtitkára. 1922—1939-ig országgyűlési képviselő. — 121, 122, 150, 159, 199, 208, 221, 341, 342

Farkas János — gazdatiszt. A Tanácsköztársaság alatt az igali járás politikai megbízottja. Az ellenforradalmárok meggyilkolták. — 43

Farkas Róbert — detektív. — 377

Farkas Zoltán, dr. — az SZDP kőbányai pártszervezetének végrehajtóbizottsági tagja. — 338

Fehér Sámuel — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Fehérvári Miklós (1903—) — címfestő, kommunista ifjúmunkás. 1921-ben letartóztatják, 10 évi fegyházra ítélik. A fogolycsere-egyezmény alapján 1922-ben a Szovjetunióba kerül, ahol különböző beosztásokban dolgozik. — 136

Fekete Bertalan — asztalos. — 251

Fekete János — szociáldemokrata párttag. — 227

Fekete Kálmán — kubikos, MSZMP-tag. — 374

Feleky Géza (1890—1936) — újságíró, 1919-től a „Világ" szerkesztője, 1925—1926-ban főszerkesztője. — 21, 22.

Fenyő Miksa (1877—) A Gyáriparosok Szövetsége (GYOSZ) egyik vezetője. A második világháború közötti gazdasági és politikai élet egyik vezető alakja. A felszabadulás után disszidál. — 128, 190.

Ferenc József, Habsburg (1830—1916) — Ausztria császára, Magyarország királya. — 183

Ferenc József (1899—) — nyomdász, kommunista ifjúmunkás. A Tanácsköztársaság megdöntése után

részt vesz az illegális KMP munkájában. — 136

Ferenci Gábor — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Fiedler Rezső (1881—1940) — vaseszstergályos, az első világháború alatt részt vesz az antimilitarista mozgalmakban. A KMP aktív tagja, a Tanácsköztársaság idején munkaügyi népbiztos-helyettes, majd hadügyi népbiztos. A Tanácsköztársaság megdöntése után az emigrációban részt vesz a KMP munkájában. — 36

Forisek Ferenc — bányamunkás, a tatabányai 1919-es bányászmegmozdulás vezetője. — 60, 61, 62, 64

Földes — házaspár — 47

Francia Kiss Mihály — kecskeméti kulák, az ellenforradalmi mozgalmak egyik szervezője, a fehérterror vérengzéseinek hírhedt résztvevője. 1957-ben halálra ítélik és kivégzik. — 86, 219

Friedrich István (1883—1951) — gyáros, függetlenségi képviselő. A Károlyi-kormány hadügyi államtitkára, a Tanácsköztársaság előtt és alatt az ellenforradalmi mozgalmak egyik szervezője. Részt vesz a Peidl-kormány eltávolításában, 1919. augusztus 7—november 22-ig miniszterelnök, majd a Huszár-kormányban hadügyminiszter. A Keresztény Nemzeti Párt, majd a Keresztény Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt vezére, 1939-ig képviselő. — 33, 51, 65, 66, 69, 71, 83, 122, 123, 306

Fuszenecker Ferenc (1889—) — szabó, kommunista. — 213, 214, 215

Futó Géza (?—1920) — a nyíregyházi helyőrség katonája az 1920-as felkelés során elesik. — 112

Füzesséry — magyar hadifogoly tiszt, túsz a Szovjetunióban. — 96

G

Gábor Andor (1884—1953) — író, a forradalmi munkásmozgalom harcosa. Részt vesz az 1919-i proletárforradalomban. A Tanácsköztársaság megdöntése után emigrációba megy. A „Bécsi Magyar Újság" és a „Proletár" című lapok közlik éles hangú Horthy-rendszer ellenes cikkeit. Éveken át a „Pravda" németországi tudósítója; tevékenyen részt vesz a német proletárírók munkájában. 1933-ban a Hitler-fasizmus üldözése elől a Szovjetunióban talál menedéket. A magyar emigránsok irodalmi folyóiratát, az „Új Hang"-ot szerkeszti. 1945-ben hazatér Magyarországra. Tobb éven át szerkeszti a „Ludas Matyi" című élclapot. — 210

Gál Benő (1879—1945) — nyomdász, szociáldemokrata funkcionárius, a „Népszava" munkatársa. A Tanácsköztársaság megdöntése után a Szakszervezeti Tanács titkára. — 189, 215, 218

Gál Samu — rákóczifalvi községi főbíró. — 375, 376

Garami Ernő (1876—1935) — műszerész, 1898-tól az MSZDP vezetőségének tagja, a „Népszava" szerkesztője. A polgári demokratikus forradalom után kereskedelemügyi miniszter, a Tanácsköztársaság kikiáltásakor emigrál. Aktív szerepet játszik az ellenforradalom szervezésében, a Peidl-kormány igazságügyminisztere, majd újra emigrál. 1929-ben hazajön és ismét átveszi a „Népszava" szerkesztését. 1931-ben ismét külföldre megy. — 15, 16, 97, 117, 165

Garbai Sándor (1879—1947) — kőműves, 1903-tól a MÉMOSZ elnöke, később az MSZDP vezetőségi tagja. A Tanácsköztársaság idején a Forradalmi Kormányzótanács elnöke. A Peidl-kormányban közoktatásügyi miniszter. A kormány

bukása után külföldre emigrál. Az 1930-as évek folyamán eljut a fasizmussal való együttműködésig. — 15, 16

Gáspár Fülöp — téglagyáros. — 259.

Gasparovits Ferenc — szociáldemokrata párttag. — 223, 226, 227

Gerhardt Gur Antal — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Gerő Ernő (1898—) — közgazdász. 1918 óta tagja a KMP-nek. 1923-ban a Horthy-bíróság 15 évre ítéli. A Szovjetunió kicseréli. Ott különböző funkcióban dolgozik a KI-ban. A felszabadulás után vezető beosztásokban tevékenykedik. A személyi kultusz idején elkövetett súlyos törvénysértések miatt 1962 augusztusában kizárták az MSZMP tagjai sorából. — 171, 173, 174, 206

Gézafi Mózes — Tatabányán csendőrellenőr. — 62

Glatter József (1880—) — mozdonyvezető, kommunista röplapokat terjeszt. 1920 szeptemberében letartóztatják. Először halálra, majd életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélik. A fogolycsere-egyezmény alapján a Szovjetunióba kerül. — 113, 114, 115

Gombos Ferenc (1876—1919) — csepeli vasmunkás, a KMP alapító tagja. A Tanácsköztársaság Forradalmi Törvényszékének egyik elnöke, majd a Szamuely Tibor vezetése alatt álló egyik karhatalmi alakulat parancsnoka. Részt vett az ellenforradalmi lázadások leverésében. Az ellenforradalmi bíróság halálra ítéli és kivégzi. — 52, 54

Gondos József — szociáldemokrata párttag. — 226

Gottlieb — kaposvári szervezett munkás. — 28

Gőgös Ignác (1893—1929) — famunkás, az első világháború idején oroszországi hadifogoly, a Vörös Hadsereg katonája. 1921-ben jön haza. Bekapcsolódik a magyar kommunista mozgalomba. 1925-ben az MSZMP vezetőségének tagja. A KMP első kongresszusán a párt Központi Bizottságának tagjává választják. Hamarosan letartóztatják. 3 és fél évi börtönbüntetése kitöltése után 1929. július 30-án a börtönben szerzett betegségébe belehal. — 231, 251, 264, 267, 268, 302, 305, 308, 392

Gömbös Gyula (1886—1936) — katonatiszt, fajvédő fasiszta politikus. A Tanácsköztársaság idején a szegedi ellenforradalmi kormányban hadügyi államtitkár. A proletárdiktatúra leverése után nagy része van a fehérterror szervezésében és a fasiszta diktatúra kiépítésében. 1922-ben csatlakozik az Egységes Párthoz, de a Bethlen-féle politikát túlságosan liberálisnak találja, és 1923-ban megalakítja a Fajvédő Pártot. 1928-ban újra visszatér az Egységes Pártba. 1928-ban hadügyi államtitkár, 1929-ben hadügyminiszter és 1932-ben miniszterelnök. Miniszterelnökségét féktelen soviniszta demagógia, a totális fasizmus bevezetésére irányuló törekvés, a hitleri Németországhoz való közeledés jellemzi. — 123, 124, 253

Görög István, id. (1884—) — üveges. Kommunista. — 113, 114, 115

Greiner Ferenc — tisztviselő. Kommunista. 1921-ben letartóztatják, 10 évi fegyházra ítélik. A fogolycsere-egyezmény alapján 1924-ben a Szovjetunióba kerül, ahol különböző beosztásokban dolgozott. — 170

Greiner József — tisztviselő, kommunista, 1921-ben 13 évi fegyházra ítélik. A fogolycsere-egyezmény alapján 1924-ben a Szovjetunióba kerül, ahol különböző beosztásokban dolgozott. — 170, 171, 172, 173

Gregorits — jobboldali lapkiadó. — 68

Gróf János (1882—1920) — a nyíregyházi helyőrség katonája, az 1920-as katonai felkelés során elesik. — 112
Gulyás József — kovácssegéd. — 173, 175

GY

Gyenes Pál — kubikos, MSZMP-tag. — 374
Gyenyikin, Anton Ivanovics (1872—1947) — az orosz cári hadsereg tábornoka, a polgárháború idején a dél-oroszországi ellenforradalmi csapatok főparancsnoka. 1919 nyarán Gyenyikin vezetésével indul meg a fehérgárdista csapatok hadjárata Moszkva ellen. A Vörös Hadseregtől elszenvedett veresége után csapatait a Kubany vidékére, majd a Krímbe vonja vissza. 1920 áprilisában átadja a parancsnokságot Vrangelnek és Angliába emigrál. — 78
Győre Imre — földműves. — 375, 376
György Benedek (1898—) — cipész. Az illegális KMP tagja. Részt vesz a KMP I. kongresszusán. — 267, 268, 269, 288
Györki Imre, dr. (1886—) — ügyvéd, szociáldemokrata, betegpénztári tisztviselő, 1922—1939-ig országgyűlési képviselő. — 288. 365

H

Haáz Kálmán — asztalos, a „Népszava" kiadóhivatalának tisztviselője, a szociáldemokrata ifjúmunkásmozgalom egyik vezetője. — 292
Habsburg Károly, IV. (1887—1922) — az utolsó Habsburg uralkodó. — 118, 122, 123, 124, 125
Habsburg Ottó (1912—) — a Habsburg-család jelenlegi feje, — 123, 124
Hackspacher József István (1881—) — vasesztergályos, a Magyar Vas- és Fémmunkások Országos Szövetségének egyik vezetője. Az SZDP tagja. 1924-ben álbaloldali, áruló tevékenységével szakadást idéz elő a Magyar Vas- és Fémmunkások Országos Szövetségében, és megalapítja a kivált lakatosok és esztergályosok csoportját. — 235
Hadik Miklós (1900—) — lakatos, kommunista. — 173, 175
Hain Péter (1895—1945) — detektív, a rendőrség politikai osztályának véreskezű, hírhedt nyomozója. — 369
Hajdú Henrik (1890—) — író, műfordító. Kommunista. Magyarra fordította a norvég és dán irodalom számos alkotását (Ibsen, Unset, Andersen Nexő). — 226, 299, 305
Hajma József — az ellenforradalom áldozata. — 50
Halász Alfréd — nyomdász. Szociáldemokrata. Ellenzéki javaslatot nyújt be a szociáldemokrata párt különböző kongresszusain. — 448
Haller Mihály, id. — bányamunkás, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 61, 62, 63, 64
Haller Mihály, ifj. — bányamunkás, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás részvevője. — 63
Hámán Kató (1884—1936) — tisztviselő. A Vegyipari Munkások Szakszervezetének funkcionáriusa. Az illegális KMP egyik kiemelkedő harcosa. A húszas években a KMP és az MSZMP Központi Vezetőségének tagja és a Vörös Segély vezetője. 1925-ben letartóztatják. Kiszabadulása után folytatja illegális munkáját, még több ízben letartóztatják. 1936 nyarán, szabadlábra helyezése után, a börtönben szerzett betegségében meghalt. — 227, 264, 267, 269, 302, 305, 308
Hamburger Jenő, dr. (1882—1936) — orvos, az első világháború idején baloldali szociáldemokrata, az MSZDP nagykanizsai szervezetének elnöke. Az 1918 januári sztrájk után bebörtönzik, a pol-

gári demokratikus forradalom után az MSZDP titkára, a földfoglalás szervezője. A Tanácsköztársaság idején földművelésügyi népbiztos, hadtestparancsnok. A Tanácsköztársaság megdöntése után Ausztriába emigrál, az illegális KMP egyik vezetője. 1922-től haláláig a Szovjetunióban él, a Röntgenológiai Intézet aligazgatója.— 36, 41, 45, 48

Hatvani Pál (1898—) — kubikos, MSZMP-tag. — 374

Haubrich József (1883—1939) — vasöntő, a vasöntők titkára. A Tanácsköztársaság idején a kereskedelemügyi népbiztoshelyettes, majd hadügyi népbiztos, a 4. hadtest és Budapest parancsnoka. A Peidl-kormány hadügyminisztere, az ellenforradalom hatalomra jutása után elítélik, majd fogolycsere útján a Szovjetunióba kerül. — 15, 16, 24, 93

Havas Hugó — kommunista, a Tanácsköztársaság idején a nagykanizsai munkástanács tagja. A proletárdiktatúra megdöntése után az ellenforradalmárok kivégzik. — 47, 48

Heckert Fritz (1884—1936) — német kommunista képviselő. A KI tagja. — 146, 149

Hegedüs Gábor — földműves, az MSZMP tagja. — 374

Hegedüs György — reakciós politikus. — 47

Hegedüs István — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Hegedüs Lóránd (1872—1943) — közgazdasági író, politikus és publicista, a nagytőke képviselője. 1920—1921-ben pénzügyminiszter. — 119

Hegedüs Mihály — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Hegedüs Sándor (1872—) — földműves, az MSZMP tagja. — 374

Helek Jenő (1895—) — illegális kommunista, a kocsigyártó szakszervezet vezetőségi tagja. — 173

Héjjas Iván (1891—) — földbirtokos, katonatiszt. A Tanácsköztársaság megdöntése után a Duna—Tisza közén garázdálkodó fehérterrorista bandák parancsnoka. Többszörös tömeggyilkos. 1926-tól országgyűlési képviselő, miniszteri tanácsos. A felszabadulás után távollétében halálra ítélik. — 49, 86, 121, 209, 219

Henderson Arthur (1863—1935) — angol szakszervezeti vezető, politikus. Egyike volt a Munkáspárt jobboldali, reformista vezetőinek. 1929-től 1931-ig Nagy-Britannia külügyminisztere, 1931-től haláláig a Munkáspárt elnöke. — 97, 439

Herczeg István — szegedi szociáldemokrata lapszerkesztő. — 66

Hettinger Mária — 114

Hevesi Gyula (1890—) — mérnök, akadémikus. 1919 februárban a KMP illegális KB-jának egyik vezetője. A Tanácsköztársaság idején a Szociális Termelés népbiztosa. A Tanácsköztársaság megdöntése után a Szovjetunióba emigrál. A felszabadulás után különböző funkciókat tölt be. Jelenleg a Magyar Tudományos Akadémia egyik titkára. Az MSZMP KB tagja. — 36

Hiber István — az MSZMP tagja. — 364

Hilferding, Rudolf (1877—1941) — közgazdász. A német szociáldemokrácia és a II. Internacionálé egyik vezetője és teoretikusa. Kezdetben marxistaként lép fel, és a munkásmozgalom centrista irányzatához tartozik, később egyre nyíltabban a marxizmus revízióját hirdeti. Az első világháború alatt Németország Független Szociáldemokrata Pártja egyik alapítója, majd 1922 után az újra egyesült német szociáldemokrácia vezető teoretikusa és politikusa. 1923-ban, majd 1928—1929-ig német pénzügyminiszter. 1933-ban Francia-

országba emigrál. 1941-ben a buchenwaldi koncentrációs táborban hal meg. — 97, 432

Hinosán András — bányász, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 63

Hirossik János (1887—1950) — tetőfedősegéd, újságíró, az első világháború alatt az MSZDP baloldali ellenzékének egyik vezetője. A KMP titkára. A Tanácsköztársaság idején a párttitkárság egyik vezetője. A Szlovák Tanácsköztársaság kereskedelemügyi népbiztosa, majd a posta országos biztosa. A Tanácsköztársaság megdöntése után emigrál, a KMP egyik vezetője. 1933-tól nem vesz részt a párt munkájában. — 155, 158, 170, 172, 231, 238

Hivessy Jenő, dr. — detektív-felügyelő. — 377

Holesch — hadügyi megbízott a Tanácsköztársaság alatt Győrben. — 22

Holló János — szociáldemokrata funkcionárius. — 224

Holové János (1896—) — cipész, a szociáldemokrata párt tagja. — 226, 227

Holtság — a szociáldemokrata párt tagja. — 135

Horovitz Gábor (1880—1940) — a Famunkásszövetség titkára, a Tanácsköztársaság idején a jobboldali szakszervezeti vezetők csoportjához tartozik. A Horthy-rendszer éveiben a MÉMOSZ tisztviselője. — 189, 304

Horthy Miklós (1868—1957) — 1920—1944-ig Magyarország kormányzója. — 33—35, 51—52, 73, 81—83, 87, 90, 92, 94, 108, 110, 112, 117, 123, 129, 142—144, 153, 154, 157, 181, 183, 190, 201, 208, 209, 274, 303, 306, 307, 439, 440

Horváth Ferenc, dr. — kaposvári szakszervezeti előadó. — 28

Horváth Imre (1901—1958) — műszerész, mérnök. 1918 óta a KMP tagja. Részt vesz a Tanácsköztársaság harcaiban. 1921-ben letartóztatják, fogolycsere útján a Szovjetunióba kerül, ahol mérnöki diplomát szerez. 1933-ban illegális pártmunka folytatására visszatér Magyarországra, de 1934-ben letartóztatják, majd 1944-ben Dachauba deportálják. 1945 után diplomáciai tevékenységet folytat. 1956 júliusától haláláig a Magyar Népköztársaság külügyminisztere, az MSZMP KB tagja. — 136

Horváth István — bányász, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás egyik vezetője. — 61, 62, 63

Horváth János — bányász, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás egyik vezetője. — 61, 62, 63, 64

Horváth Mihály (?—1919) — kommunista. 1919 decemberében kivégzik. — 52, 54

Hubay János — cipész, a Bőripari Munkások Szakszervezete cipészszakosztályának elnöke. — 293

Huber Ferenc — csendőrfőhadnagy Tatabányán. — 63, 64

Hudra László — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Hunya István (1894—) — földmunkás. A tiszántúli forradalmi munkásmozgalom egyik vezetője. A KMP tagja. Jelenleg a MEDOSZ elnöke. — 217, 226

Huszár Károly (1882—1941) — tanító, keresztényszocialista politikus, újságíró, a Tanácsköztársaság idején a bécsi ellenforradalmi komité tagja. 1919 augusztus—novemberben vallás- és közoktatásügyi miniszter. 1919. november 24. és 1920. március 15. között a koncentrációs kormány miniszterelnöke, 1928-tól az Országos Társadalombiztosító Intézet elnöke. — 306

I

Igyártó Zoltán, dr. — királyi törvényszéki bíró. — 113

Iharosi János — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Illés Artúr (1878—) — baloldali szociáldemokrata, majd a KMP tagja. A Tanácsköztársaság idején közellátási népbiztos. A Tanácsköztársaság megdöntése után emigrál, később eltávolodik a munkásmozgalomtól. — 36, 82

Illyés András — csendőrfőhadnagy Tatabányán. — 63, 64

Ingus Rezső — „Vörös Újság" (Bécs) cikkírója. — 50

Issekutz Aurél — a m. kir. belügyminisztérium közbiztonsági osztályának osztályvezetője, helyettes államtitkár. — 347

Iváncsán Nándor — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

J

Jakobovics József — bányamunkás. Az 1919-es tatabányai bányaszmegmozdulás résztvevője. — 64

Janklovics Róza — 115

Jankovich Arisztid — ny. vezérkari ezredes, a frankhamisítás egyik főszereplője. — 319

Jászai Samu (1859—1927) — nyomdász, jobboldali szociáldemokrata vezető. 1899-től 1927-ig a Szakszervezeti Tanács főtitkára. A Tanácsköztársaság idején a jobboldali szakszervezeti vezetők csoportjához tartozik, 1922—1926-ig országgyűlési képviselő lesz. A Népszövetség mellett működő Nemzetközi Munkaügyi Hivatalnál a szervezett munkások képviselője. — 150, 159, 215

Jászi Oszkár (1875—1957) — a magyarországi polgári radikalizmus vezető alakja és teoretikusa. A Társadalomtudományi Társaság főtitkára, a „Huszadik Század" című folyóirat szerkesztője, az Országos Radikális Párt elnöke. A Károlyi-kormányban tárca nélküli miniszter. A Tanácsköztársaság idején emigrál. Egy ideig Bécsben, 1926 óta az Egyesult Államokban él. Egyetemi tanár. — 97

Jelinek Lajos — bányamunkás, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 61, 62, 64

Jirka Ferenc — 114

Jones — a dél-afrikai kommunista párt képviselője a KI-ben. — 146, 149

Jós Vendel — bányamunkás, az 1919-es tatabányai bányaszmegmozdulás egyik vezetője. — 61, 62, 63, 64

Jung József — bányamunkas, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 64

K

Kabók Lajos (1884—1944) — géplakatos, a Magyar Vas- és Femmunkások Orszagos Szovetségének titkara. Az MSZDP vezetőségi tagja, 1922—1935-ig és 1939—1944-ig országgyűlési képviselő. — 154, 166, 185, 186, 188, 189, 224, 423

Kaczo Jozsef — szociáldemokrata párttag. Az MSZDP XXII. kongresszusan baloldali ellenzéki. — 226

Kalmán Henrik — vasmunkás, az MSZDP tagja. — 253

Kalmár Henrik (1870—1931) — nyomdász, pozsonyi szocialdemokrata parttitkar. A polgári demokratikus forradalom után német nemzetiségi államtitkár, a Tanácsköztársasag idejen nemet nepbiztos. 1920-ban az ellenforradalmi biroság eletfogytiglani fegyhazra ítéli. A fogolycsere-egyezmeny alapján kikerul a bortonból és Csehszlovákiaba megy. — 36, 93

Kalmár Rezső — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Kapási Mihály (1900—) — cipész. — 173, 175

Karafiáth Jenő (1883—) — országgyűlési képviselő, államtitkár. — 74

Karikás Frigyes (1891—1938) — lakatos, író, a magyar forradalmi munkásmozgalom kimagasló alakja. A Tanácsköztársaság alatt dandárparancsnok. 1921—1929-ben a Szovjetunióban él. 1929—1931 között a franciaországi magyar kommunista mozgalom vezetője. 1931—1932-ben a KMP KB tagja. 1932. július 13-án letartóztatják. Kiszabadulása után a Szovjetunióba emigrál — 228

Károlyi — a m. kir. hadsereg tisztje, akit a Szovjetunióban túszként őriztek, cserébe a népbiztosokért. — 96

Károlyi Mihály, gr. (1875—1955) — földbirtokos, majd függetlenségi politikus. Az első világháborúban a háború ellen foglal állást. A polgári demokratikus forradalom idején miniszterelnök, majd a Népköztársaság ideiglenes elnöke A Tanácsköztársaság megdöntése előtt emigrál, és csak a felszabadulás után tér haza. Az emigrációban a demokrácia, a fasizmus elleni küzdelem aktív harcosa, a KMP-vel való együttműködés híve. A felszabadulás után egy ideig Magyarország párizsi nagykövete, de a személyi kultusz előretörése és a koholt perek hatására lemond követi tisztjéről Életét emigrációban fejezi be Hamvait 1962-ben hozták haza. — 39, 43, 47, 72, 165, 343, 346, 347

Katona József — földműves, az MSZMP tagja. — 374, 375

Kautsky, Karl (1854—1938) — a német szociáldemokrácia és a II. Internacionálé egyik legjelentősebb ideológusa. Az első világháború előtt harcot folytat a revizionizmus ellen, és több jelentős elméleti művet alkot. A háború idején centrista, a forradalmi marxizmus és Szovjet-Oroszország ellensége, a háború után a II. Internacionálé opportunizmusának védelmezője. — 432

Kelemen-Keserű János — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Kelen József (1892—1941) — mérnök, az első világháború alatt a forradalmi szocialisták egyik vezetője. Alapításától tagja a KMP-nek. A Tanácsköztársaság alatt a Szociális Termelés népbiztosa. 1920-ban az ellenforradalmi bíróság életfogytiglani börtönre ítélte. 1922-ben a Szovjetunió kicseréli, és ott felelős gazdasági és műszaki beosztásokban tevékenykedett. — 93

Keller István — munkás, illegális kommunista. — 304

Keller Lajos — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja — 28

Kellog, Frank Billings (1856—1937) — amerikai köztársaság párti politikus. 1917-től 1923-ig szenátor, 1924—1925-ben az Egyesült Államok londoni követe. 1925-től 1929-ig külügyminiszter. Egyik kezdeményezője az 1928-ban aláírt Kellog—Briand-paktumnak. — 445, 446

Keményi Mihály — földműves, az MSZMP tagja. — 374

Kende Tódor — gyárigazgató — 185, 186. 187

Kerenszkij, Alekszandr Fjodorovics (1881—) — ügyvéd, orosz polgári politikus, 1917 februárjában az Ideiglenes Kormány igazságügy-, később hadügy- és tengerészeti minisztere, majd 1917 júliusától elnöke Népellenes, a nagyburzsoázia és a földbirtokos osztály érdekeit kifejező politikát folytat. A proletárforradalom győzelme után elhagyja a fővárost. Majd az általa szervezett ellen-

forradalmi lázadás leverése után, 1918-ban, az Egyesült Államokba emigrál. — 230

Kerényi — a 11. sz. páncélvonat parancsnoka a Tanácsköztársaság idején. — 18, 54

Kéthly Anna (1889—) — magántisztviselő, a Magánalkalmazottak Szakszervezetének titkára. 1922-től a szociáldemokrata párt vezetőségének tagja, 1922—1944-ig országgyűlési képviselő. Az SZDP-n belül a jobboldali, reformista szárny egyik vezetője. 1956 után nyugatra szökik. — 283

Kilb Lajos — királyi törvényszéki bíró. — 113

Király Albert — nyomdász, szakszervezeti vezető. A polgári demokratikus forradalom után a Szakszervezeti Tanácsban az ifjúmunkás ügyek vezetője. A Tanácsköztársaság megdöntése után, az emigrációban csatlakozik a KMP-hez — 129

Kiss Hugó (1898—) — munkás, 1925 óta a KMP tagja. 1927-ben letartóztatják. 1929 végén a KMP KB tagja. Küldött a KMP II. kongresszusán. — 369

Kiss József — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Kiss Kálmán — a szociáldemokrata párt tagja. — 226

Kiss Károly (1893—) — bőripari munkás. 1918-tól vesz részt a munkásmozgalomban. 1922-től tagja az illegális KMP-nek. Többször volt letartóztatva. A felszabadulás után különböző vezető funkciót tölt be. Jelenleg az MSZMP KB tagja, az Elnöki Tanács titkára. Országgyűlési képviselő. — 304

Kitajka Lajos (1873—1942) — szabómunkás, jobboldali szociáldemokrata, a szabómunkások szakszervezetének titkára. A Szakszervezeti Tanács tagja. Több ízben tagja az MSZDP vezetőségének. A Tanácsköztársaság megdöntése után 1922—1926-ig országgyűlési képviselő. — 134

Klárik Ferenc — szociáldemokrata funkcionárius. 1922—1926-ig országgyűlési képviselő. — 190, 330

Klauber József (1894—1937) — pék, kommunista. A Tanácsköztársaság idején zászlóaljparancsnok a Vörös Hadseregben. A proletárdiktatúra megdöntése után Bécsben, majd az olasz KP-ban dolgozik, 1923-ban hazajön illegális munkára, letartóztatják, 13 évi fegyházra ítélik. A fogolycsere-egyezmény alapján 1924-ben a Szovjetunióba kerül, és különböző beosztásokban dolgozik. Innen megy Spanyolországba, ahol hősi halált halt. — 213, 214, 215

Knaller Győző (1873—1932) — péksegéd, jobboldali szociáldemokrata. Az MSZDP német csoportjának titkára. A Peidl-kormányban nemzetiségi miniszter, az ellenforradalom győzelme után 1922—1926-ig országgyűlési képviselő. — 15, 16, 135

Knittelhoffer Ferenc — kőműves, jobboldali szociáldemokrata, szakszervezeti vezető. A Peidl-kormány közélelmezési minisztere. — 15, 16, 222

Kocsis János (1899—) — munkás. A Tanácsköztársaság alatt vöröskatona. Az illegális KMP harcosa. Többször letartóztatják, 1929-től a Szovjetunióban él. — 369, 392

Kohn-Kerekes Árpád (1894—1919) — vasesztergályos, kommunista. 1919 decemberében az ellenforradalmárok kivégzik. — 52

Kolcsak, Alexander Vasziljevics (1873—1920) — orosz tengernagy, a fekete-tengeri flotta parancsnoka. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom után az antant támogatásával Oroszország „kormányzójának" nyilvánítja magát, és Szovjet-Oroszországnak az Uraltól a Távol-Keletig terjedő részén csapataival burzsoá földesúri katonai diktatúrát hoz létre. A Vörös Hadse-

regtől elszenvedett veresége után 1920 februárjában kivégzik. — 78, 108, 147

Kollmann Dezső — ügyvéd. — 113

Komor Imre (1902—) — újságíró, 1918-tól vesz részt a kommunista ifjúsági mozgalomban. Az illegális KMP harcosa. A harmincas évektől a Szovjetunióban él. 1948-tól Magyarországon dolgozott. Jelenleg nyugdíjas. — 161, 171

Korpády Zoltán, dr. — királyi ítélőtáblai bíró. — 113

Korvin Ottó (1894—1919) — banktisztviselő, az antimilitarista mozgalmak egyik vezetője. A KMP KB tagja. A Tanácsköztársaság idején mint a Belügyi Népbiztosság politikai osztályának vezetője, az ellenforradalom elleni harc egyik irányítója, a Tanácsköztársaság megdöntése után az illegális KMP megszervezésére Budapesten marad, elfogják és kivégzik. — 52, 53, 96, 147

Kósa János, dr. — királyi törvényszéki joggyakornok. — 113

Kósa László — a Tanácsköztársaság alatt a II. hadosztály politikai hírszerzője. Az ellenforradalmárok Kecskeméten meggyilkolják. — 50

Kovács — miniszteri osztálytanácsos. — 318

Kovács János — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Kovács József — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Kovács Károlyné, özv. — az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás egyik résztvevője. — 64

Kovács Lajos — 52, 54

Kovács Miksa — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 26, 28

Kovács Zsirka József — a Tanácsköztársaság idején marcali párttitkár. A Tanácsköztársaság megdöntése után kivégzik. — 44

Kováts — vasmunkás, a szociáldemokrata párt tagja. — 253

Köblös Elek — volt vörös zászlóaljparancsnok, kommunista. — 114

Kőmíves Lajos — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Krajcsa István — az MSZMP tagja. — 364

Kraus Gyula — szakszervezeti tag. — 206

Krausz Simon — a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége tagja. — 259

Krieszl János — az MSZMP vezetőségi tagja. — 305

Kruicecz Lajos — bányamunkás, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás egyik vezetője. — 61

Krupecz Lajos — bányász, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 62, 63, 64

Kugler Ferenc — bányász, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 61, 62

Kun Béla (1886—1939) — a Kommunisták Magyarországi Pártjának egyik megalapítója és annak legkimagaslóbb vezetője. — 27, 36, 76, 98, 144, 145, 146, 149, 210, 218, 230, 231, 233, 237—243, 264, 267, 303, 390, 392, 394, 397

Kunfi Zsigmond (1879—1929) — tanár, újságíró, a centrizmus fő képviselője a magyar munkásmozgalomban. 1907-től a „Népszava" munkatársa, majd segédszerkesztője, a pártvezetőség tagja, 1908—1914-ben a „Szocializmus" szerkesztője. A Károlyi-kormányban népjóléti, a Berinkey-kormányban közoktatásügyi miniszter. A Tanácsköztársaság felszámolására irányuló szociáldemokrata szervezkedés egyik irányítója. A Tanácsköztársaság megdöntése után Bécsben a két és feles Internacionáléhoz tartozó Világosság csoport egyik vezetője. Az „Arbeiter-Zeitung" szerkesztője. — 36, 128, 165

Kutas János (1899—) — földmunkás, az MSZMP tagja. — 365

Kügler Imre — bányamunkás, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás egyik vezetője. — 62

Labányi — vájár, az MSZMP mecsekszabolcsi szervezetének elnöke. — 283

Ládai István — igazságügyminiszteri tanácsos, a Tanácsköztársaság kikiáltása után egy ideig igazságügyi népbiztos, később Romániába emigrál. — 36

Laky Elemér — rendőrtanácsos. — 132

Landler Jenő (1875—1928) — az első világháború előtt a szocialista vasutasok ügyvédje, majd vezetője. A háború végén baloldali forradalmi politikát folytat, az 1918 júniusi sztrájk után le is tartóztatják. Az MSZDP balszárnyának egyik vezetője, jelentős szerepe van a Tanácsköztársaság kikiáltásában. A Tanácsköztársaság idején kereskedelemügyi, majd belügyi népbiztos, a pártvezetőség tagja, a III. hadtest, később a Vörös Hadsereg parancsnoka. A Tanácsköztársaság megdöntése után a KMP egyik vezetője. Bécsből irányítja az illegális szervezetek munkáját. — 36, 144, 170, 226, 231, 233, 237—243, 264, 267, 269, 383

László Jenő (1878—1919) — ügyvéd, a magyarországi szocialista munkásmozgalom harcosa. A századfordulótól tagja az SZDP-nek. A vérvörös csütörtöki (1912. május 23.) forradalmi megmozduláskor letartóztatott munkások védője. 1907-től az SZDP baloldalához tartozik. Részt vesz a KMP megalakításában, a párt ügyésze lesz. A Tanácsköztársaság alatt a Budapesti Forradalmi Törvényszék politikai biztosa. A Tanácsköztársaság leverése után az ellenforradalmi bíróság halálra ítéli és kivégzi. — 52, 53, 96

László Jenő — fémmunkás. — 171, 176

Latinka Sándor (1886—1919) — műszaki rajzoló, baloldali szociáldemokrata. A polgári demokratikus forradalom után a FÉKOSZ Somogy—Tolna megyei titkára; a somogyi földfoglalás vezetője, a hatalom átvétele után a megyei direktórium tagja. A Tanácsköztársaság megdöntése után meggyilkolják. — 26—28, 41, 42, 45

Lengyel Gyula (1888—1941) — a munkásmozgalom harcosa. Pedagógus. Az 1918—1919-es forradalmak idején a szocialista tanítómozgalom egyik szervezője, alakulásától fogva a kommunista párt tagja. A Tanácsköztársaság alatt az Osztrák—Magyar Bank kormányzója, majd pénzügyi népbiztosként, a pénzintézetek direktóriumának vezetője. A Tanácsköztársaság bukása után Bécsbe, Berlinbe, majd Moszkvába megy, ahol a Szovjetunió külkereskedelmi szerveiben működik. — 228

Lengyel János — szakszervezeti tag. — 206

Lenin, Vlagyimir Iljics (1870—1924) — 145, 230, 305, 308, 386

Levin Samu — a Somogy megyei szövetkezetek vezetőjének helyettese a Tanácsköztársaság alatt. A proletárdiktatúra megdöntése után meggyilkolják. — 43

Lékai János (1869—1925) — újságíró. Az első világháború idején részt vesz az antimilitarista mozgalomban. A KMP alapító tagja, az Ifjúmunkások Szövetségének elnöke, az „Ifjú Proletár" szerkesztője, a Tanácsköztársaság idején a KIMSZ titkára. A Kommunista Ifjúsági Internacionálé alakuló kongresszusán a VB tagjává választják. 1922-től az Egyesült Államokban az „Új Előre" magyar kommunista lapot szerkeszti. — 54, 79, 80

Lévay József — miniszteri tanácsos. — 37

Liebknecht, Karl (1871—1919) — a német és a nemzetközi munkásmozgalom kiemelkedő személyisége, Németország Kommunista Pártjának egyik alapítója. Az első világháború idején hősi harcot folytat a háború ellen. A berlini 1919

januári felkelés leverésekor ellenforradalmár tisztek gyilkolják meg. — 142, 434, 447, 449

Linder Béla (1876—) vezérkari ezredes, az Osztrák—Magyar Monarchia hadseregében. 1918 novembertől Károlyi Mihály kormányának hadügyi-, majd tárca nélküli minisztere. Burzsoá-pacifista nézeteket vall. A Tanácsköztársaság alatt különféle diplomáciai megbízásokban tevékenykedik, majd Pécsett működik. Az ellenforradalmárok elől Jugoszláviába emigrál, és ott telepszik le. — 30

Liposits — bányaigazgató. — 414

Litvinov, Makszim Makszimovics (1876—1951) — szovjet diplomata, az oroszországi munkásmozgalom egyik jelentős személyisége. 1898-tól az OSZDMP tagja. A nagy Októberi Szocialista Forradalom után 1918-tól a külügyi népbiztos helyettese. 1930—1939-ig külügyi népbiztos, 1934—1938 között a Szovjetunió képviselője a Népszövetségben. 1941—1943-ban a Szovjetunió washingtoni és egyben kubai követe. 1943—1946-ban a külügyi népbiztos helyettese. 1934-től a párt KB-jának tagja. — 95

Lloyd George, Dávid (1863—1945) — angol politikus, a Liberális Párt vezére. 1905—1908-ban kereskedelemügyi, 1908—1915-ben pénzügyminiszter, 1916—1922-ben miniszterelnök. — 432

Lovrencsics János — a szociáldemokrata párt tagja. — 227

Locheur, Louis (1872—1931) — francia államférfi, mérnök. A világháborúban a lőszergyártás felügyelője. 1921-ben munkaügyi, 1924-ben kereskedelmi, 1925-ben pénzügy-, 1928-ban munkaügyi miniszter, majd 1930-ban kereskedelmi miniszter. — 119

Lövinger Ilona — magántisztviselő, kommunista. — 213, 214

Lőwi Ferenc — bányász, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 64

Lőwy Sándor (1906—1929) — kommunista ifjúmunkás. Munkásmozgalmi tevékenységét a csehszlovákiai kommunista mozgalomban kezdte. 1926-ban Magyarországra jön. Itthon a KIMSZ KB titkára, a KMP KB tagja. 1927 februárjában elfogják, és három és fél évi fegyházra ítélik. A kommunista foglyok éhségsztrájkja során, 1929 októberben, a váci fegyházban meggyilkolják. — 369

Lucz Mózes — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Lugossy István — ellenforradalmárok Kecskeméten meggyilkolják. — 50

Lukács György (1885—) — filozófus, esztéta akadémikus. Kommunista. A Tanácsköztársaság alatt a kulturális ügyek népbiztosa. 1919 után Bécsbe emigrál, majd Németországban és a Szovjetunióban dolgozik, részt vesz a KMP munkájában. 1945-ben hazajön, a budapesti egyetem tanára lesz. 1957-ben nem igazolják át az MSZMP tagjai sorába. — 36, 170

Lukács Gyula — a szociáldemokrata párt tagja. — 215, 226, 227

Lukács János — szakszervezeti funkcionárius. — 217

Luxemburg, Rosa (1871—1919) — az első világháború előtt baloldali szociáldemokrata, a lengyel, majd a német SZDP tagja. Az első világháború éveiben harcol az opportunizmus és a nacionalizmus ellen, bebörtönzik, kiszabadulása után egyik megszervezője és vezetője a Spartacus Szövetségnek, majd a német kommunista pártnak. 1919. január 15-én ellenforradalmárok meggyilkolják. — 447

M

MacDonald, James Ramsay (1866—1937) — angol államférfi. Az Independent Labour Partynak egyik alapítója. 1906-ban munkáspárti képviselő. 1924-ben miniszterelnök. A konzervatívok választási győzelmük után leszavazzák. 1929-ben a Munkáspárt választási győzelme után újra kormányt alakít. — 97, 431, 432, 445, 446

Macker — a Tanácsköztársaság idején a ceglédi közélelmezési hivatal vezetője. — 22

Madácsi Károly — bányász, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás egyik résztvevője. — 64

Magyar Ferenc — bányász, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás egyik résztvevője. — 64

Magyar Mátyás — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Major Mihály — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Malinovszky, G. V. (1876—1918) — provokátor az SZKP-ban. 1918-ban munkásáruló tevékenységéért halálra ítélték és kivégezték. — 109

Marat, Jean Paul (1743—1793) francia orvos, író, újságíró, francia forradalmár. — 386

Marx, Karl (1818—1883) — 53, 230, 240, 260

Mata Mária (1902—) magántisztviselő. Részt vett az illegális kommunista mozgalomban. Letartóztatása után rendőrspicli, kizárták a KMP-ből. — 369

Matusán Béla (1887—), — géplakatos, kommunista. 1921-ben letartóztatják, 1 évi börtönre ítélik. A fogolycsere-egyezmény alapján 1922-ben a Szovjetunióba kerül, ahol különböző beosztásokban dolgozott. — 137, 138, 141

Medgyesy — liberális politikus Szolnokon. — 360

Méhely Kálmán — 190

Merena Ferenc — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Merena János — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Mészáros Gábor (1896—1920) — húsipari munkás. Részt vesz az orosz polgárháborúban. A KMP aktív tagja. A KMP egyik küldötte a KI I. kongresszusán. A Tanácsköztársaság alatt az I. hadtest politikai biztosa. A Tanácsköztársaság megdöntése után jelentős munkát végez az illegális pártszervezetek létrehozása érdekében. 1920 februárjában elfogják és meggyilkolják. — 81, 82

Mészáros József — a szociáldemokrata párt tagja. — 226

Meyer, dr. — igazságügyminisztériumi tisztviselő. — 85

Mezőfi Vilmos (1870—1947) újságíró, publicista. Az 1890-es évek végén a szegényparasztság szervezésének elhanyagolását vádként felhozva szembefordult az SZDP vezetőségével. Az SZDP-ből való kizárása után 1900-ban megalakítja a Magyarországi Újjászervezett Szociáldemokrata Pártot, amelynek vezetőjeként nyíltan tagadja a munkásosztály vezető szerepét, és a Függetlenségi Párt politikáját támogatja. 1905—1906-ban országgyűlési képviselő. 1901-től 1939-ig a „Szabad Szó" című kispolgári demokratikus nézeteket terjesztő lap szerkesztője. — 181

Miákits Ferenc (1876—1924) — lakatos, a Magyar Vas- és Fémmunkások Országos Szövetsége titkára, hosszú ideig tagja az MSZDP vezetőségének. A Tanácsköztársaság idején részt vesz a jobboldali szakszervezeti vezetők csoportjának tevékenységében. A Peidl-kormányban pénzügyminiszter, a Huszár-kormányban kereskedelemügyi államtitkár.

1922—1926-ig országgyűlési képviselő. — 15, 16, 121, 122, 124, 150, 151, 153, 166, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 191

Micheller Adolf — bányász, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 64

Migray József (1882—1939) — kőműves, majd tanító, újságíró, 1928-ig a „Népszava" munkatársa. 1928-ban szélsőséges jobboldalisága miatt kizárják az MSZDP-ből. Kizárása után új pártalapítással kísérletezik, majd teljesen szakít a munkásmozgalommal. — 444, 447

Mikó István — szociáldemokrata funkcionárius. Székesfehérvár küldöttje az MSZDP XXI. kongresszusán. — 198, 199

Mitterer József (1897—) — könyvkötő, kommunista. Részt vesz a KMP I. kongresszusán. 1925-ben letartoztatják, 2 év 4 hónapi fogházra ítélik. — 267, 268

Molnár — politikai megbízott Novánál a Tanácsköztársaság alatt. — 19

Molnár — az MSZMP tagja és képviselőjelöltje Kaposvárott. — 360

Molnár Ágoston — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Molnár Árpád, dr. (1880—) — volt miniszteri osztálytanácsos. Az MSZMP-nek tagja, a „Parasztok Lapja" szerkesztőségén keresztül kapcsolatot tart a párttal. Provokátor. 1930 decemberében a párt megszakít vele minden kapcsolatot. — 364

Molnár Ferenc — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Molnár István — asztalos, a Tanácsköztársaság alatt a gelsei direktórium elnöke. Az ellenforradalmárok meggyilkolják. — 48

Molnár József — győri kommunista 365

Molnár Mihály — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Molnár Mihály — rendőrtanácsos. — 132

Mondi János — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Mónus Illés (1888—1944) — bőripari munkás, újságíró. 1922-ben az SZDP parlamenti frakciójának titkára. 1927-től az SZDP vezetőségi tagja, majd főtitkára és vezető ideológusa (jobboldali). 1934-től 1938-ig a „Szocializmus" szerkesztője és a „Népszava" főszerkesztője (1939-ig). 1944-ben a Gestapo elhurcolja: októberben megszökik, de a nyilasok újból elfogják. Németországi koncentrációs táborban meggyilkolják. — 338, 341

Müller — mérnök. — 86

Müller Ernő — szabó, kommunista. — 137, 138, 141

Müller, Hermann (1876—1931) — német jobboldali szociáldemokrata politikus. 1919—1920-ban külügyminiszter, 1920-ban, majd 1928—1930-ig kancellár. A gazdasági világválság kirobbanása után csökkentette a munkanélküli segélyeket, betiltotta a kommunista párt által vezetett Vörös Frontharcosok Szövetségét; ezzel elősegítette a hitleristák előretörését. — 432, 446

N

Nagy Andor — sajtótudósító. — 22, 23

Nagy András — földműves, az MSZMP tagja. — 374

Nagy Béla — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Nagy Imre (1896—1958) — revizionista politikus. Az első világháború idején orosz fogságba kerül és a kommunista párt tagja lesz. Hadifogságból való hazatérése után az SZDP-ben, majd 1925—1927-ben az MSZMP-ben tevékenykedik. 1930-tól a Szovjetunióban él. A felszabadulás után különböző funkciókat tölt be, többször bírálják jobbolda-

li nézeteiért. 1956. október 24. és november 4. között miniszterelnök. Nyíltan szembefordul a proletárdiktatúrával, az ellenforradalom egyik vezetője lesz. Hazaárulásért a Magyar Népköztársaság bírósága halálra ítéli és kivégzik. — 226

Nagy Imre — sajtótudósító. — 21

Nagy József — földműves, az MSZMP tagja. — 373

Nagy Károly — a budapesti toloncház vezetője. — 365, 367, 368

Nádossy Imre — országos főkapitány. A frankhamisítási ügyben letartóztatják. — 319, 362

Nemes Dezső (1908—) — kárpitos. Történész, akadémikus. A húszas évektől a KMP tagja, aktív pártmunkás. Az MSZMP KB Politikai Bizottságának tagja, a KB titkára. — 393, 394

Németh István — asztalos, kommunista. Börtönben halt meg 1927-ben. — 361, 362, 363

Normai Ernőné (1900—) — manikűrös, a KMP tagja. 1927-ben letartóztatják. Később szakít a munkásmozgalommal. — 369

Noske, Gustav (1868—1946) — német jobboldali szociáldemokrata. 1919—1920-ban hadügyminiszter, vezető szerepet játszik a forradalmi megmozdulások vérbefojtásában. — 97, 447

Novák István — Mihád község kisgazdapárti alelnöke. — 20

Novák János — kaposvári kisgazda. — 42

Novák Károlyné, özv. — bányász, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás egyik résztvevője. — 63.

NY

Nyisztor György (1869—1956) — napszámos. 1906-tól az MFOSZ titkára, baloldali szociáldemokrata, majd a KMP megalakulása után kommunista. A Tanácsköztársaság idején földművelésügyi népbiztos, a pártvezetőség tagja. Az ellenforradalmi bíróság a népbiztos-perben életfogytiglani fegyházra ítéli. A fogolycsere-egyezmény révén 1922-ben a Szovjetunióba kerül. 1945-ben tér haza. Haláláig aktív pártmunkás. — 93, 148, 210

O

Oancz József — vasmunkás, rézöntősegéd. 1919 óta párttag. 1925-ben börtönbe kerül. 3 és fél évet ül. Ezalatt beszervezik rendőrspiclinek. 1929-től újra bekapcsolódik a munkásmozgalomba, majd gyanússá válik. A párt vizsgálatot folytat ellene, és leleplezi mint rendőrspiclit. — 226

Obernyik István (1884—) — géplakatos. Kommunista. — 137, 138, 139

Olajos Sándor — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Oláh Dániel — keresztényszocialista politikus. A Friedrich-kormányban az ipari munkások minisztere. (1919. augusztus 27—november 24.) — 67

Oláh Mihály — csongrádi szövetkezeti ügyvezető. — 327

Olejnyik József (1879—1951) — lakatos, MÁV művezető, szociáldemokrata, az MSZDP szegedi szervezetének egyik vezetője. A Tanácsköztársaság idején a szegedi forradalmi törvényszék elnöke, a direktórium távozása után alakult ötös bizottság tagja. — 65

Orbán — felszólaló a kaposvári szakszervezetek 1919. augusztus 5-i ülésén. — 28

Organek Ilona — sajtótudósító. — 19

Orosz Nándor (1886—) — bronzműves, pártmunkás. 1904-től vesz részt a munkásmozgalomban. 1918-tól tevékeny részvevője és egyik szervezője az OK(b)P mellett működő magyar csoportnak. Az ellenforradalmi korszakban részt vesz a

KMP illegális pártépítő munkájában. 1929—1940-ig börtönben van. Kiszabadulása után a Szovjetunióban él. Magyarországra való visszatérése után is tevékenyen részt vesz a pártmunkában. Jelenleg nyugdíjas. — 137, 141

Orz György — rendőrfőtanácsos — 13, 132

Ostenburg-Moravek Gyula — őrnagy, az ellenforradalom egyik hírhedt tiszti különítményének parancsnoka. — 121, 262

Ozsváth Gábor — a szociáldemokrata párt tagja. — 226, 227

Ő

Őry Károly (1898—1941) — famunkás. Az illegális KMP harcosa. A Tanácsköztársaság alatt vöröskatona. A proletárdiktatúra bukása után Bécsbe emigrál. 1923-ban illegális munkára jön haza. A KMP I. kongresszusa a KMP KB-jának tagjává választja. 1925-ben letartóztatják, 3 és fél évi fegyházbüntetésre ítélik. Kiszabadulása után a Szovjetunióba emigrál. A Honvédő Háború idején hal meg. — 231, 232, 234, 239, 240, 241, 251, 267, 304, 305, 308, 392

P

Pahcsa Kovács István — az ellenforradalmárok Kecskeméten meggyilkolják. — 50

Pajor Rudolf (1887—1945) — nyomdász, 1917-ben az MSZDP titkára. A Tanácsköztársaság idején a párttitkárságon a vidéki szervezetek ügyeinek intézője. A Tanácsköztársaság megdöntése után a Szállodai, Éttermi és Kávéházi Munkások Szövetségének vezetője, az MSZDP budapesti titkára, majd országos titkárhelyettese, a pártvezetőség tagja. — 339, 341

Pál Gyula (1897—) — szabó, az MSZMP tagja. — 364

Pallavicini György, őrgróf — legitimista politikus, 1919-ben kisgazdapárt, majd az egységes párt tagja. A Tanácsköztársaság idején az Antibolsevista Komité tagja, a Tanácsköztársaság megdöntése után dunántúli kormányzóbiztos. — 51 — 51

Palotás Imre (1894—) építőmunkás, nyugdíjas. A húszas évek közepétől kommunista. Többször letartóztatják. Az ESZE egyik vezető alakja. A felszabadulás után aktív pártmunkás. — 206, 364

Panaitescu — tábornok, az erdélyi román hadsereg vezérkari főnöke 1919-ben — 70

Paschek Viktor, dr. — királyi törvényszéki joggyakornok. — 113

Pászti Károly — szakszervezeti funkcionárius. — 218, 228

Pásztor Lajos (1894—) — a szociáldemokrata párt tagja. — 227

Pécses Károly — bányász, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 64

Peidl Gyula (1873—1943) — nyomdász, jobboldali szociáldemokrata, a nyomdászok szakszervezetének vezetője, 1909—1919-ben a pártvezetőség tagja. A Berinkey-kormányban népjóléti miniszter. A Tanácsköztársaság kikiáltását ellenzi, a Tanácsköztársaság idején nem vállal funkciót. 1919. augusztus 2—6-ig az ún. szakszervezeti kormány miniszterelnöke, miután átadja a hatalmat az ellenforradalmároknak, részt vesz az MSZDP újjászervezésében, majd emigrál. 1921 végén hazatér, 1922-től 1931-ig országgyűlési képviselő. — 15, 16, 24, 25, 32, 161, 192, 200, 288

Perényi Aladár — belügyminisztériumi tisztviselő. — 39

Pethő István — a szociáldemokrata párt tagja. — 226

Petőfi Sándor (1823—1849) — 326, 345

Petri Miklós (1899—) — gépipari munkás. Részt vesz az illegális KMP munkájában. 1925 októberében letartóztatják, majd 1 év és 10 hónapi fogházra ítélik. — 304

Petrik Gábor — földműves, az MSZMP tagja. — 373, 375

Petrik István — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Petrovics János — vájár, MSZMP-agitátor. — 283

Peyer Károly (1881—1956) — vasmunkás. 1919-ben a Peidl-kormány belügyminisztere. 1920-ban a Huszár-kormány népjóléti minisztere. A Horthy-fasizmus éveiben az MSZDP jobboldali, a fasizmussal paktáló vezetője. 1922—1944-ig országgyűlési képviselő. 1927-től a Szakszervezeti Tanács vezető titkára. A felszabadulás után disszidál. — 15, 16, 24, 71, 122, 150, 153, 157, 189, 190, 191, 208, 216, 219, 222, 253, 254, 256, 258, 281, 288, 289, 298, 300, 301, 331, 332, 342, 380, 390, 401, 417, 423, 433, 439, 446, 447. 449

Piłsudski József (1867—1935) — lengyel ellenforradalmár, burzsoá-nacionalista. 1918—1922 között köztársasági elnök. 1920-ban az imperialisták utasítására a Szovjet-Oroszország ellen indított háborúban vezető szerepet játszik. 1926-tól haláláig hadügyminiszter. 1926—1928-ig és 1930-ban miniszterelnök. — 108

Pintér Rezső — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Plühár József — bányamunkás, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás egyik vezetője. — 61, 62

Pogány Imre — zalaegerszegi sajtótudósító — 18

Pogány József (1886—1939) — újságíró, a „Népszava" munkatársa, a polgári demokratikus forradalom után a katonatanács kormánybiztosa. A Tanácsköztársaság idején hadügyi, külügyi, majd közoktatásügyi népbiztos, a II. hadtest parancsnoka, a párt ellenőrző bizottságának tagja. A Tanácsköztársaság megdöntése után emigrál, a KMP-ben, majd a KI-ben dolgozik, a harmincas években a Szovjetunió Tervhivatalának munkatársa. — 32, 35, 36, 228

Pogony Nándor — főállamügyészhelyettes. — 136

Pogrányi Lajos — bányamunkás, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás egyik vezetője. — 61, 62

Polányi Máté (1901—1940) — földmunkás. Az Endrőd környékbeli parasztmozgalmak jelentős alakja. Az illegális KMP tagja. 1930-ban a KMP II. kongresszusán a KB tagjává választják. — 364

Poll Sándor (1895—1937) — az illegális kommunista mozgalom kimagasló alakja. 1914-ben kapcsolódik be a szocialista munkásmozgalomba. 1921-től a KMP tagja. Mint az MSZMP egyik vezetőjét, 1927-ben letartóztatják, majd 3 és fél évi börtönre ítélik. Kiszabadulása után a KMP Központi Bizottságának dolgozik. 1932-ben mint a párt itthoni titkárságának vezetőjét, ismét letartóztatják, majd 4 évi és 2 hónapi börtönre ítélik. Kiszabadulása után a Szovjetunióba megy, ahol belehal a fasiszta börtönökben szerzett betegségébe. — 368

Polónyi Ferenc — 136

Pór Bertalan (1880—) — festőművész, kétszeres Kossuth-díjas, nyugalmazott főiskolai tanár. A Tanácsköztársaság idején a művészeti direktórium festőosztályának vezetője. A proletárdiktatúra megdöntése után emigrál. 1948-ban tér haza. — 138

Pór Ernő (1888—1943) — magántisztviselő. A KMP alapítóinak egyike A KMP KB tagja. A Tanácsköztársaság idején a külügyi népbiztos helyettese. A proletárdiktatúra

megdöntése után emigrál. Részt vesz a bécsi magyar emigráció munkájában. — 138
Pore György — kubikos, az MSZMP tagja. — 374
Pólai János (?—1919) — vasúti kazánkovács. A Tanácsköztársaság megdöntése után Nagykanizsán kivégzik. — 45, 46, 47
Pöcze József — a szociáldemokrata párt tagja. — 226
Preobrazsenszkij, J. A. (1886—1937) — 1918-ban „baloldali kommunista", később a trockista frakció aktív tagja; pártellenes tevékenysége miatt kizárják a pártból és elítélik. —
Propper Sándor (1877—) — kárpitos, 1907-től a Betegsegélyző tisztviselője, majd titkára, a Tanácsköztársaság megdöntéséig. Az ellenforradalom után a „Népszava" munkatársa, majd helyettes szerkesztője. 1922—1939-ig országgyűlési képviselő, 1925-ben budapesti törvényhatósági tag. — 133, 150, 166, 198, 300, 341, 342, 390
Prónay — a m. kir. hadsereg tisztje, akit a Szovjetunióban túszként őriztek cserébe a népbiztosokért. — 96
Prónay Pál (1874—†) — az ellenforradalmi tiszti különítmények egyik parancsnoka, az Ébredő Magyarok Egyesülete fasiszta szervezetének alapító tagja. — 44, 81, 121
Pudovkin, Vszevolod Illarjonovics (1893—1953) — szovjet filmrendező. — 408

R

Ráday Gedeon, gr. (1872—1937) — 1910—1917-ig Pest megye főispánja, a Tanácsköztársaság idején részt vesz az ellenforradalmi mozgalmakban. 1921-ben belügyminiszter, 1921-től országgyűlési képviselő. — 120
Radek, Karl (1883—†) — újságíró, részt vesz a lengyel, majd a német munkásmozgalomban. A zimmerwaldi baloldal tagja. 1917-től a Szovjetunióban él. 1918-ban „baloldali kommunista". Később mint a trockista frakció egyik vezetőjét kizárják a pártból és elítélik. — 146, 147, 148
Ragó Antal (1898—) — 1915-től vesz részt a szakszervezeti és az SZDP-munkában. 1925-ben a szolnoki SZDP-n belül a szakszervezetben s a szocialista munkáspártban dolgozik. Többször volt letartóztatva. — 373, 374, 375, 377
Rákés János — kubikos, az MSZMP tagja. — 374
Rákosi Mátyás (1892—) — a Tanácsköztársaság idején a Szociális Termelés népbiztosa. Az illegális KMP tagja. 15 évi fegyház után a Szovjetunió közbenjárására kiszabadul. 1940—1944 végéig a Szovjetunióban él. A felszabadulás után 1956 júliusáig az MKP, illetve az MDP első titkára. A személyi kultusz és a törvénysértésekben való súlyos felelőssége miatt 1962 augusztusában kizárták az MSZMP tagjai sorából. — 36, 146, 231, 238, 267, 284, 292, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 362, 392
Rakovszky István (1858—1931) — földbirtokos, 1905-től 1910-ig a képviselőház alelnöke. 1920-ban az első nemzetgyűlés elnöke. A KNEP tagja, a titkos legitimista vezérkar tagja. — 331
Rassay Károly, dr. (1886—) — ügyvéd, polgári liberális politikus. Országgyűlési képviselő, az „Esti Kurir" című napilap alapítója és főszerkesztője. 1921-ben megalakította a Függetlenségi Kisgazda-, Földműves és Polgári Pártot. — 123, 124, 190, 203, 335, 338, 339, 343, 360
Reichel János (1871—1943) — szociáldemokrata, szakszervezeti funkcionárius, egy ideig a FÉKOSZ

elnöke, a szociáldemokrata párt baloldalához tartozik. — 226, 227

Reissmann Sándor — az ellenforradalmárok Kecskeméten meggyilkolják. — 50

Rékási Mátyás — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Répássy Kálmán — a szociáldemokrata párt tagja. — 226

Réti, dr. — kecskeméti sajtóelőadó. — 19

Révai József (1898—1959) — irodalomtörténész, publicista. A KMP alapító tagja s egyik vezetője. A Tanácsköztársaság megdöntése után emigrál. Az illegális KMP megbízottjaként többször hazatér Magyarországra pártmunkára. A felszabadulás után különböző vezető funkciókat tölt be. — 164, 169, 383, 387

Révész Géza (1902—) (az anyagban hibásan R. Imre szerepel) — vasmunkás, mérnök. 1916-ban kapcsolódott be az ifjúmunkás-mozgalomba. Megalakulása óta tagja a KMP-nek. 1922-ben letartóztatják. 1924-ben a fogolycsere-egyezmény alapján a Szovjetunióba került, ahol mérnökként dolgozott. A felszabadulás után különböző beosztásban tevékenykedett. Az MSZMP Központi Bizottságának tagja. Országgyűlési képviselő. Nyugdíjas. — 171

Rezeny Aurél — rendőrtanácsos. — 132

Ries István (1885—†) ügyvéd, szociáldemokrata politikus. — 222

Rigó Ferenc — földmunkás, a rákóczifalvi MSZMP-szervezet tagja. — 373

Rippert István — bányász. Az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 64

Romanelli, Guidó — alezredes, a Tanácsköztársaság idején az olasz katonai misszió vezetője. — 17, 29, 30, 76

Rónai Zoltán (1880—1940) — ügyvéd. A Berinkey-kormányban munkaügyi és népjóléti államtitkár, a Tanácsköztársaság idején igazságügyi népbiztos, majd belügyi népbiztoshelyettes. A Tanácsköztársaság megdöntése után emigrál. A bécsi Világosság (centrista szociáldemokrata) csoport tagja. — 36

Rothenstein Mór (1864—1937) — nyomdász, jobboldali szociáldemokrata, a nyomdászszakszervezet és a Szakszervezeti Tanács elnöke, a „Volksstimme" főszerkesztője. 1922—1931-ig országgyűlési képviselő. — 128, 190, 200, 203, 215, 418

Rothermere, Harald Sidney Harmsworth, viscount, (1868—1949) — angol lapkiadó vállalat tulajdonosa, reakciós politikus. A magyar revíziós politika támogatója. — 378, 379, 380, 381

Rózsa Sándor — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Rubin Ede (1907—) — szabósegéd. Az illegális KMP tagja. Kommunista. 1927-ben letartóztatják. Nem bírta ki a rendőrségi kínzásokat, elvtársaira vallott. — 369

Rubos — detektív. — 369

Rudas László (1885—1950) filozófus, Kossuth-díjas. 18 éves korában kapcsolódik be a munkásmozgalomba. 1905-ben a „Népszava" munkatársa. Baloldali magatartása miatt innen eltávolítják. Az SZDP-n belül kialakuló baloldal egyik vezetője. Részt vesz a KMP alapításában; a párt egyik vezető egyénisége. A „Vörös Újság" főszerkesztője. A Tanácsköztársaság megdöntése után Bécsbe, Olaszországba, majd Németországba emigrál. 1922-től a Szovjetunióban él. A Marx—Engels—Lenin Intézet munkatársa. A felszabadulás után hazatér. A Központi Pártiskola igazgatója, majd a Köz-

gazdasági Egyetem rektora. Haláláig a párt egyik vezető teoretikusa. — 122

Rumi István — plébános Somogy megyében. — 44

Ruppert Rezső — politikus. 1922-ben csatlakozik Rassay Károly pártjához. — 123

Rusotzky — baloldali ellenzéki az MSZDP XXII. kongresszusán. — 226

S

Sabján Péter — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Sachs Gyula (1898—) cipész. Részt vesz a kommunista mozgalomban. — 173

Sallai Imre (1896—1932) — a magyar kommunista mozgalom kimagasló harcosa. Az első világháború éveiben kapcsolódott be az antimilitarista mozgalomba. A Tanácsköztársaság alatt a Belügyi Népbiztosságon tölt be felelős funkciót. A Tanácsköztársaság megdöntése után emigrál. Először Ausztriában, majd a Szovjetunióban dolgozik. 1928—1929-ben itthon végez illegális pártmunkát. Utána visszamegy a Szovjetunióba, majd 1931-től ismét a KMP-ben dolgozik mint a titkárság tagja. 1932. július 13-án elfogják. Kéthetes kínzás után július 29-én halálra ítélik és kivégzik. — 387

Sámuel Lajos — az illegális KMP-be beépített rendőri besúgó. — 302

Sándor Pál (1860—1936) — polgári politikus, az OMKE alapítója és haláláig elnöke. — 190

Sárközy — direktóriumi tag. — 22

Sávolt János — asztalos, a MÉMOSZ asztalos-szakosztályának titkára, jobboldali szociáldemokrata. — 251

Schadl Ernő, dr. — kir. törvényszéki bíró. — 113

Scheibler József — volt orosz hadifogoly, kommunista. — 170

Scheidemann, Philipp (1865—1939) — német jobboldali szociáldemokrata, 1919-ben kancellár, vezető szerepet játszik a forradalmi mozgalmak vérbefojtásában. — 97, 439

Scherer Konrád (1898—) — az MSZMP tagja. — 364

Schneff József (1887—1919) — ács, az MSZDP nagykanizsai szervezetének titkára. A polgári demokratikus forradalom után Zala megye kormánybiztosa, a Tanácsköztársaság idején a nagykanizsai munkástanács egyik vezetője, a Tanácsköztársaság megdöntése után meggyilkolják. — 47, 48

Schneller Béla — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 27, 28

Schönbern, gr. — földbirtokos. — 443

Schőnmann László — 364, 365

Schram Pál — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Schweinitzer József (1891—†) — a húszas évek közepétől a budapesti rendőrfőkapitányság politikai osztályának vezetője, a kommunista és más demokratikus mozgalmak kegyetlen üldözője. 1944-ben elmenekül és a felszabadulás után nem tér vissza Magyarországra. — 366, 368, 369, 391

Sebes Sándor (1902—) — kommunista. A húszas évek második felétől a párt apparátusában dolgozik. Jelenleg a belkereskedelmi miniszter első helyettese. — 394

Seta, Alceste della — olasz baloldali szocialista. — 83, 87

Simon — kommunista, 4 évre ítélik el, kiszabadulása előtt 1927-ben a bortönben meghal. — 362

Simon István — a szociáldemokrata párt újpesti szervezetének vezetőségi tagja. — 133

Simon István — Kecskeméten ellenforradalmárok meggyilkolják. — 49

Simon József — földműves, az MSZMP tagja. — 374

Simon József (1892—1919) — marcali káplán, a Tanácsköztársaság idején a proletárdiktatúra aktív támogatója. A Tanácsköztársaság megdöntése után Prónay-tisztek meggyilkolják. — 44

Simonyi-Semadam Sándor (1864—†) — ügyvéd, a KNEP, az első nemzetgyűlés alelnöke. Horthy kormányzóvá választása után, 1920. március 15-től 1920. június 18-ig miniszterelnök. — 84

Sinka Ferenc — cipész, kommunista. — 173, 175

Sinka Mihály — 347

Sipos János — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Sipőcz Jenő, dr. (1878—†) — 1920—1934 között Budapest polgármestere. — 333

Skarlák Antal — a szociáldemokrata párt tagja. — 226

Smarilla Géza — jobboldali szociáldemokrata funkcionárius. — 72, 73

Somogyi Béla (1868—1920) — szociáldemokrata újságíró, a „Népszava" munkatársa és szerkesztője. Jobboldali szociáldemokrata, a Tanácsköztársasággal szembenáll, de a fehérterrort leleplezi. Fehérterrorista tisztek elhurcolják, munkatársával, Bacsó Bélával együtt, és 1920. február 17-én meggyilkolják. — 262, 279, 280

Somogyi Ferenc — 213, 214

Somogyi József — a Tanácsköztársaság idején tabi párttitkár. A Tanácsköztársaság megdöntése után kivégzik. — 44

Sóstai István — az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 63

Steiner Rezső — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Sterbinski — ács, a MÉMOSZ vezetőségi tagja, jobboldali szociáldemokrata. — 249

Stirbey — Román kormányelnök. — 379

Stinnes, Hugo (1870—1924) — német monopoltőkés és politikus, a Stinnes-konszern tulajdonosa. — 119

Stivin, Josef (1879—†) — csehszlovák szociáldemokrata, a „Pravo Lidu" kiadója, 1918-ban a csehszlovák Alkotmányozó Gyűlés tagja. — 97

Strache Gusztáv, dr. — jogász. 1920-tól 1931-ig a budapesti kir. ügyészség elnöke. — 215

Sturcz Károly (?—1919) — kommunista. Ellenforradalmárok 1919 decemberében meggyilkolják. — 52, 54

Suhajda — 333

Sulyok Márton — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Sütő József — kőműves, szociáldemokrata funkcionárius, a Tanácsköztársaság idején a VI. ker. Forradalmi Munkás- és Katonatanács tagja. A Tanácsköztársaság megdöntése után 1922—1926-ig országgyűlési képviselő. — 198

SZ

Szabados Árpád — kommunista. A Tanácsköztársaság megdöntése után Nagykanizsán 12 évi fegyházra ítélik. — 45, 47

Szabados Sándor (1874—†) — betegpénztári tisztviselő, az MSZMP baloldali ellenzékének tagja. A Tanácsköztársaság idején közoktatásügyi népbiztos. A Tanácsköztársaság megdöntése után a Szovjetunióba emigrál. — 93

Szabó István, Nagyatádi (1863—1924) — Somogy megyei jómódú paraszt, a Kisgazdapárt megalapítója. Az ellenforradalom hatalomra jutása után a Kisgazdapárt vezetőjeként a gazdagparasztság érdekeinek megfelelő politikát folytat, szövetséget köt az uralkodó osztályok képviselőivel. Feladja a parasztság demokratikus

követeléseit és a Kisgazdapártot a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjával összeolvasztva (Egységes Párt) az ellenforradalmi rendszer tömegbázisává tette. 1919. augusztus 15-től haláláig, kis megszakításokkal, földművelésügyi miniszter volt. Nevéhez fűződik a parasztság tömegeinek semmit sem adó Nagyatádi-féle földreform. — 42, 48, 121, 123, 179, 242, 310

Szabó György — bányász, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 64

Szabó Imre (1877—1928) — asztalos, 1916-tól a famunkásszövetség titkára, a Tanácsköztársaság idején a jobboldali szakszervezeti vezetők csoportjához tartozik. A Peidl-kormányban munkaügyi és népjóléti miniszter. Az ellenforradalom hatalomra jutása után az MSZDP vezetőségének tagja, 1926—1931-ig országgyűlési képviselő, 1927-ben a „Népszava" felelős szerkesztője. — 15, 16, 281

Szabó Károly — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Szabó Kornél — munkás, kommunista. — 170

Szabó Péter (1893—1957) — részt vesz a KMP I. kongresszusán mint a Viharsarok küldötte és az endrődi kubikosok vezetője. Többször letartóztatják. — 304

Szádeczki Ferenc — bányamunkás, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 64

Szakály K. Kálmán, dr. — rendőrtanácsos — 132

Szakaszov — bolgár jobboldali szociáldemokrata. — 300

Szakovics György — az ellenforradalmárok Kecskeméten meggyilkolják. — 50

Szalay — szegedi kerületi főkapitány. — 329

Szalma István — nyomdász, párttitkár. Az ellenforradalmárok Kaposvárott meggyilkolják. — 42, 45

Szamuely Tibor (1890—1919) — az első világháború előtt újságíró, az MSZDP tagja, az OKP magyar csoportjának egyik vezetője, a „Szociális Forradalom" című lap szerkesztője, harcol a szovjethatalom védelmében. 1919 januárjában tér haza, a KMP KB tagja és a „Vörös Újság" szerkesztője. 1919. február 20. után az illegális munka egyik irányítója. A Tanácsköztársaság idején helyettes hadügyi, majd közoktatásügyi népbiztos, a Lakásbizottság vezetője, a rokkantügyek vezetője, tevékenységének középpontjában azonban az ellenforradalmi megmozdulások leverése áll. A Tanácsköztársaság megdöntése után áldozatául esik a fehérterrornak. — 147

Szántó Béla (1881—1951) — magántisztviselő. Az első világháború alatt részt vesz az antimilitarista mozgalomban. A Tanácsköztársaság idején hadügyi népbiztos. A Tanácsköztársaság megdöntése után részt vesz a KMP munkájában és a KI-ben. 1945 után a szövetkezeti mozgalom egyik vezetője, majd varsói követ. — 36

Szántó Zoltán (1893—) — a húszas évek elejétől a KMP tagja. 1927-ben letartóztatják. 8 évre ítélik. A harmincas években a KMP egyik vezetője. A felszabadulás után 1956-ig tevékenyen részt vesz a politikai életben. 1957-ben nem igazolták át az MSZMP soraiba. — 269, 368, 370, 377, 392

Szárszó Lajos — 136

Szarvas András — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Széchenyi, gr. — a m. kir. hadsereg tisztje, akit a Szovjetunióban túszként őriztek cserében a népbiztosokért. — 96

Szeder Ferenc (1881—?) — a század elejétől részt vesz a szociáldemokrata földmunkásmozgalomban. 1920-tól a Földmunkásszövetség titkára. A szociáldemokrata párt jobboldali vezetőinek egyike. Többször beválasztják a pártvezetőségbe. 1931—1935-ig és 1939—1944-ig országgyűlési képviselő. A felszabadulás után a munkásegység ellenzője. 1948-ban emigrációba megy. — 258

Székely — kereszténységszocialista titkár. — 128

Székely — zalaegerszegi hírlapíró. — 23

Székely Béla (1889—1939) — banktisztviselő, a KMP aktív tagja. A Tanácsköztársaság idején pénzügyi népbiztos. A Tanácsköztársaság megdöntése után a szovjet külkereskedelemben dolgozik. — 36, 269

Székely Lajos — a szombathelyi cipészszakszervezet elnöke az 1920-as években. Kommunista. — 173, 175

Szekeres, dr. — orvos, nagykanizsai ellenforradalmár. — 47

Szekeres Pál (1904—) — bádogos. Kommunista. 1921—1922-ig sajtóterjesztő, majd az MSZMP-ben dolgozik. Letartóztatják, 1927 februárjában éhségsztrájkot tart. A rákoskeresztúri kommunista sejt tagja. 1930 végén újra letartóztatják. — 364

Szekeres Sándor — szociáldemokrata párttitkár Pesterzsébeten. — 252, 253

Szekér — miniszteri tanácsos. — 60

Szekér Nándor (1899—) — 1919-ben vöröskatona, majd 1919-től 1925-ig Budapesten végez különböző pártmunkát. 1925-től a Szovjetunióban él. Felszabadulás után különböző funkciókban volt. Jelenleg nyugdíjas. — 268

Szekula Imre — sajtótudósító. — 20

Szemák Jenő, dr. — a budapesti kir. büntetőtörvényszék ítélőtáblai bírója. — 305

Szende Pál (1879—1934) — ügyvéd, politikus, publicista, a polgári radikalizmus egyik vezető alakja. 1908-tól az OMKE főtitkára és az „OMKE" című lap szerkesztője. Az Országos Polgári Radikális Párt alapító tagja. 1918. november 25—1919. március 21-ig pénzügyminiszter. A Tanácsköztársaság kikiáltásakor Bécsbe emigrál. — 29, 97

Szerényi Sándor (1905—) — asztalos. 1919-től tagja a KIMSZ-nek, 1921 óta párttag. A húszas évektől a KMP egyik vezető funkcionáriusa. Többször volt letartóztatva és emigrációban. Jelenleg az MSZMP KB tagja, a Pártfőiskola igazgatója. — 369

Szilágyi Dezső (1897—) — szabómunkás. 1918-tól KMP-tag. 1919-ben a Magyar Vörös Hadsereg politikai biztosa. A fehérterror idején emigrál, 1924-től 1956-ig a Szovjetunióban él, hazatérése után különböző funkciót tölt be. Az MSZMP KB tagja, jelenleg nyugdíjas. — 213, 214

Szilágyi Gyula — baloldali ellenzéki az MSZDP XXII. kongresszusán. — 226

Szilágyi Lajos — polgári politikus a Horthy-korszakban. — 154

Szita Lajos (1899—) — 115

Szőke Ferenc — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Szőke János — földműves, az MSZMP tagja. — 374, 375

Sztranyavszky Sándor (1882—) — földbirtokos, egységes párti politikus, 1926—1931 között belügyi államtitkár. — 353, 365, 372, 391, 413

Szüle Péter — a nyíregyházi helyőrség katonája, a felkelés során elesik. — 112

Szvetecz Szigetvári István — 208

Tabéry — százados, a nyíregyházi felkelés leverésére küldték ki. — 112
Tábori István — a rákóczifalvi Független Munkáskör tagja. — 376
Takács István — kecskeméti párttitkár, az ellenforradalom áldozata. — 50
Takács József (1884—1961) — földmunkás, a Földmunkások Országos Szövetségének alapító tagja, a FÉKOSZ titkára, majd elnöke, a „Világszabadság" című szociáldemokrata földműves lap felelős szerkesztője. A Peidl-kormány földművelésügyi minisztere. 1919—1945 között a „Népszava" és a „Szocializmus" munkatársa. Az SZDP jobbszárnyához tartozik, a felszabadulás után az egységes munkáspárt megteremtése ellen foglal állást. Az MDP megalakulása után visszavonul a politikai élettől. — 15, 16
Tamás Aladár (1899—) — író, költő. A két világháború közt működő kommunista írócsoport aktív tagja. Egyik alapítója és 1927—1930-ig szerkesztője volt a KMP legális folyóiratának, a „100%"-nak. Jelenleg diplomata. — 407, 409
Táncsics Mihály (1799—1884) — forradalmi demokrata, a nemzeti függetlenség és a jobbágyfelszabadítás, később a szegényparasztság és az ipari munkásság ügyének lelkes agitátora, az 1848—1849-i forradalom kiemelkedő alakja. Takács, majd tanító, író és politikus volt. — 345
Tarján Mihály — kubikos, az MSZMP tagja. — 374
Tatár Ferenc (1902—) — szerelő. Kommunista szervezkedésért 1921-ben letartóztatják. — 136
Teleki Pál, gr. (1879—1941) — politikus, egyetemi tanár, az ellenforradalmi rendszer egyik vezető alakja. 1919-ben a szegedi ellenforradalmi kormány és 1920-ban a Simonyi-Semadam-kormány külügyminisztere. 1938-ban vallás- és közoktatásügyi miniszter az Imrédy-kormányban. 1920—1921-ben és 1939—1941-ben miniszterelnök. — 93, 94, 98
Terényi Joakim — földműves, az MSZMP tagja. — 374, 375
Terenyei Kálmán — kubikos, az MSZMP tagja. — 374
Thälmann Ernst (1886—1944) — a német kommunista párt kimagasló vezetője, a KI VB tagja. A nemzetközi munkásmozgalom harcosa. Hitler hatalomra jutása után letartóztatják, hosszú évekig a koncentrációs táborok lakója, 1944-ben Buchenwaldban agyonlövik. — 443
Thomas, James Henry (1878—) — angol munkáspárti politikus. Mint a vasutas szakszervezetek titkára, az alsóház tagja. 1924 és 1930-ban gyarmatügyi miniszter. — 439
Tihanyi Ernő (1897—) — az MSZMP tagja. — 364
Tihanyi László (?—1920) — a nyíregyházi helyőrség katonája, az 1920-i felkelés során elesik. — 112
Tillmann János (1873—) — uszálykormányos. — 114
Tisza Antal (1895—1938) — földmunkás, a húszas évek földmunkásmozgalmának egyik vezetője, a KMP aktív harcosa. Többször van letartóztatásban. — 359, 360, 373, 374, 375, 376, 377
Tisza István, gr. (1861—1918) — politikus, földbirtokos, 1910-től a Nemzeti Munkapárt elnöke. 1903—1905-ben és 1913—1917-ben miniszterelnök. A magyar uralkodó osztályok reakciós politikájának képviselője, részes az első világháború előkészítésében. 1918. október 31-én ismeretlen katonák agyonlövik. — 54, 123, 124
Tomcsányi Vilmos — miniszteri tanácsos. —111

Toth Geza — miniszteri tanacsos. — 127

Toth Gyula — banyasz, az 1919-es tatabanyai banyaszmegmozdulas resztvevője. — 63

Toth Lajos — nyomdasz. Az ellenforradalmárok Kaposvarott meggyilkoljak. — 42, 45

Toth Peter — a szocialdemokrata part tagja. — 226, 227

Torok Jozsef — a szocialdemokrata part tatabányai szervezetenek tagja. — 134

Turati, Filippo (1857—1932) — 1892-ben az Olasz Szocialista Part egyik alapitoja, majd a part jobbszarnyanak vezetoje. 1922-ben a reformista Egyseges Szocialista Part vezetője. 1926-ban emigral. — 97

Turi Istvan — foldmunkas, csongradi szakszervezeti elnok. — 327

Tusar, Vlastimul — jobboldali szocialdemokrata. 1920-ban csehszlovak miniszterelnok. — 97

Tutok Jeno, dr. — allamugyesz. — 65

V

Vadas Andor (1902—1920) — kommunista ifjumunkas, voroskatona. A Tanacskoztarsasag megdontese után illegalis munkara hazater Magyarorszagra. A fehérterroristak elfogják es meggyilkoljak. — 81, 82, 86

Vadas Márton (1900—1920) — kommunista ifjúmunkas, voroskatona, kuldott a KIMSZ kongresszusan, a Tanacskóztarsasag idejen a KMP tagja. A Tanacskoztarsasag megdontése után emigral, majd hazatér illegális munkara. Feherterroristák elfogják es meggyilkoljak. — 81, 82, 86

Vági István (1883—1940) — vasöntő, acsmester, az első világhaború előtti években kapcsolódik be a szakszervezeti munkába. A Tanacskoztarsaság idején a MÉMOSZ-zaszloalj politikai megbizottja. Az MSZDP győri, majd pécsi titkára. Ellenzéki mozgalmat szervez az MSZDP megalkuvo politikájával szemben. 1925-ben kivalik az MSZDP-ből és a KMP által kezdeményezett és irányitott MSZMP-nek lesz a vezetője. 1927-ben letartóztatják, és 4 evre eltélik. Kiszabadulása után a Szovjetunióba emigrál. — 219, 220, 222, 226, 227, 279, 280, 281, 283, 284, 286, 299, 305, 313, 314, 320, 324, 325, 328, 359, 360, 370, 373, 376, 377

Vágo — az 1919. augusztus 2-án Cegléden tartozkodo különvonat vezetője, amelyet a románok megtámadtak. — 22

Vágó Béla (1881—1939) — magántisztviselő, a „Népszava" szerkesztőségének tagja, 1905 után a szocialdemokrata baloldal egyik képviselője. Megalakulásától kezdve tagja volt a KMP-nek és a párt KB-jenek. A Tanácskoztársaság idején belügyi népbiztos, az I. hadtest parancsnoka. A Tanácsköztársaság megdontése után Becsben, Berlinben és a Szovjetunióban dolgozik. — 36

Vajthó Jenó — szakszervezeti tag Kaposvarott. — 28

Vámos Ilona (1896—1945) — hímzőnő, 1925-ben MSZMP-tag, majd rovidesen belép az illegális KMP-be. Dontő szerepe van a Vörös Segély magyarországi szervezeteinek kiépítésében. 1927-től tobb izben letartóztatják. 1944-ben a márianosztrai bortönből Németországba szállítják, ahol kevéssel a felszabadulás előtt a bergen-belseni koncentrációs táborban meghal. — 369.

Vanczák János (1870—1932) — lakatos, jobboldali szociáldemokrata, a pártvezetőség tagja, az MVFOSZ egyik vezetője, 1905—1920-ban tit-

kára. 1919 márciusig a Budapesti Munkástanács egyik elnöke. A Tanácsköztársaság idején a jobboldali szakszervezeti vezetők csoportjának tagja. Az ellenforradalom éveiben, 1922—1931-ig országgyűlési képviselő, és a „Népszava" szerkesztője. — 122, 124, 125, 153, 154, 156, 157, 159, 166, 167, 189, 190, 191, 208

Vandervelde, Emil (1866—1938) — ügyvéd, a belga munkáspárt és a II. Internacionálé egyik jobboldali vezetője. Az első világháború idején a kormány tagja, a háború után külügyminiszter, miniszterelnökhelyettes, a Szovjet-Oroszország elleni intervenció támogatója, az antifasiszta egységfront megteremtésének ellenzője. — 97, 439

Vándor Pál — kommunista. Az MSZMP lapjának, a „Szocialista Munkás"-nak a szerkesztője. — 268

Vántus Károly (1879—1927) — ácsmester, 1907-től az MSZDP egyik központi titkára. A KMP alapító tagja. A Tanácsköztársaság idején földművelésügyi népbiztos. A népbiztos-perben 1920 decemberében halálra ítélik. A fogolycsere-egyezmény révén 1922-ben a Szovjetunióba kerül. — 36, 93

Váradi László, dr. — vegyészmérnök. A KMP aktív tagja, részt vesz a KMP I. kongresszusán. A párt Párizsba küldi, s ott eltávolodik a munkásmozgalomtól. — 267, 269, 288

Varga Jenő (1879—) — közgazdász, akadémikus. Az első világháború előtt a „Népszava" munkatársa, a polgári demokratikus forradalom után egyetemi tanár. A Tanácsköztársaság idején pénzügyi, majd szociális termelési népbiztos, a Népgazdasági Tanács elnöke. A Tanácsköztársaság megdöntése után Bécsbe, majd Moszkvába emigrál. A KI munkatársa lesz. 1927-től a Szovjetunió Tudományos Akadémiája mellett működő Világgazdasági és világpolitikai Intézet vezetője. — 36

Varga Péter (1896—) — bányász, az 1919-es tatabányai bányászmegmozdulás résztvevője. — 64

Várkonyi István (1852—1916) — földmunkás, politikus. 1896-ban az SZDP vezetőségének tagja. Az SZDP opportunista politikája később szembefordította a pártvezetőséggel, és megalapította forradalmi demokratikus programmal a Független Szocialista Pártot. 1905—1906-ban kapcsolatot létesített az Ákim András vezette parasztmozgalommal. Az első világháborút megelőző években visszavonult a politikai élettől. — 181

Váry Albert, dr. (1875—) — ügyvéd, bíró. 1918 tavaszától a budapesti kir. ügyészség vezetője. A proletárdiktatúra megdöntése után főügyész. 1940-ig országgyűlési képviselő. A kommunisták bűnvádi üldözésének egyik vezetője. — 25

Vass János — liberális polgári politikus. — 360

Vass József — kalocsai nagyprépost, 1920 augusztusától 1921 áprilisáig közélelmezési miniszter, 1920 decemberétől 1922 áprilisáig vallás- és közoktatásügyi miniszter, 1928-tól népjóléti és munkaügyi miniszter. — 332, 415, 416, 417, 418

Vass József — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Vas Zoltán (1903—) — a húszas évek elején a KIMSZ egyik vezetője. 1921-ben, majd 1925-ben letartóztatják, 15 évi fegyházbüntetése után a Szovjetunióba kerül. A felszabadulás után különböző vezető állami funkciókat tölt be. Jelenleg nyugdíjas. — 136, 267, 269, 284, 302, 304, 305

Vázsonyi Vilmos (1868—1926) — ügyvéd, legitimista polgári politikus. 1901—1918-ban, majd 1921-től ha-

láláig országgyűlési képviselő, 1917-ben és 1918-ban igazságügyminiszter. — 117, 154, 190, 259, 262, 263, 275, 299

Vecsey Gyula dr. — királyi törvényszéki bíró. — 113

Vella, Arturo — olasz baloldali szocialista. — 83, 87

Vércse Gábor — földműves. A Tanácsköztársaság idején a kecskeméti katonai tanács tagja, a vörösőrség politikai megbízottja. A proletárdiktatúra megdöntése után az ellenforradalmárok meggyilkolják. — 50

Viczián Imre — kubikos, az MSZMP tagja. — 374

Vidéki Alice (1897—) — magántisztviselő, az MSZMP tagja. — 286

Villner Károly — géplakatos. Az erzsébetfalvi vas- és fémmunkások 1921. május 1-i nagygyűlésének elnöke. — 134

Vincze Lajos — ács. A Tanácsköztársaság alatt a közélelmezési hivatal vezetője. A proletárdiktatúra megdöntése után az ellenforradalmárok meggyilkolják. — 49

Vojkov, Pjotr Lazarevics (1888—1927) — az SZKP tagja. Az Októberi Forradalom után élelmezésügyi biztos. 1924-től a Szovjetunió meghatalmazott lengyelországi követe. 1927. június 7-én egy orosz fehérterrorista ellenforradalmár megöli. — 448

Völgyi János — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

W

Walkó Lajos (1880—) — ügyvéd, reakciós politikus. 1921-től a pénzügyminisztérium ideiglenes vezetője, majd rendkívüli követ. 1925-ben kereskedelmi miniszter, majd 1926-tól külügyminiszter. — 332, 445.

Weigl — az MSZMP tagja. — 253

Weisshaus Aladár (1887—1963) — a húszas évek elején lett az illegális KMP tagja. Vezető szerepet tölt be az MSZMP megszervezésében. A húszas évek második felében jobboldali nézetei miatt kizárják a pártból. Ezután Weisshaus, a kommunisták elleni harcban a jobboldali nézetek hirdetésétől eljut a fajvédő nacionalista csoportokkal való együttműködésig, az MSZMP elleni provokációkig. — 226, 227, 231, 232, 233, 234, 237, 239, 240, 241

Weiss Manfréd (1857—1922) — nagyiparos, a magyarországi fináncoligarchia egyik vezető alakja. 1892-ben Csepelen megalapított tölténygyárával veti meg a WM Acél- és Fémművek Rt., elsősorban hadianyaggyártásra berendezett iparvállalat alapjait. — 447

Weisz Zsigmond: baloldali ellenzék az MSZDP XXII. kongresszusán. — 226

Weitling Vilmos (1808—1871) — német utópista-kommunista író. Az 1848-as forradalom után Amerikába emigrál. — 181

Wigl György — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Windischgraetz Lajos, hg. (1882—) — földbirtokos, politikus, 1918 januártól tárca nélküli miniszter, a közélelmezési ügyek vezetője, júliustól a népjóléti minisztérium vezetője, októberben külügyi osztályvezető. A frankhamisítás (1925) egyik főszereplője. — 319, 362

Wolff Károly (1874—1936) — bíró, földbirtokos, reakciós politikus. A Keresztyén Gazdasági és Szociális Párt vezetője, országgyűlési képviselő. — 123, 124, 253, 259, 357

Wolkenberg Gyula — rendőrfelügyelő. — 132

Z

Zachár István — a szociáldemokrata párt tagja. — 226, 227

Zadravetz István — püspök. Az ellenforradalmi különítmények hírhedt alakja. A frankhamisítás egyik fő részese. — 319

Zádok Jenő — sajtótudósító. — 19.

Zaloszky — lengyel külügyminiszter. 445

Zápolya János (1487—1540) — a Dózsa-féle parasztháború leverője és kegyetlen megtorlója. 1526-tól Magyarország királya. A törökökkel szövetségre lép, s kiszolgáltatja az országot a török hódításnak. — 183

Zdeborszky — detektív, a kommunista foglyokat vallatta. — 369

Zinovjev, Grigorij Jevszejevics (1883—1936) — alakulása óta a bolsevik párt tagja, a pártlapok szerkesztőségének munkatársa. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után a KB PB tagja, a KI VB elnöke. 1925—1927-ben a pártellenes ellenzék egyik vezetője. 1934-ben párt- és szovjetellenes tevékenységéért kizárják a pártból. 1936-ban halálra ítélik és kivégzik. — 238, 281

Zönig István — a kaposvári szakszervezetek vezetőségi tagja. — 28

Zörgiebel — Berlin szociáldemokrata rendőrfőnöke a húszas évek végén. — 437

TARTALOM

(A sorozat harmadik kötetében megjelenik a három kötet francia és orosz nyelvű tartalomjegyzéke is)

Előszó — — — — — — — — — — — — — — — — — 5

I

HARC A KMP ÚJJÁSZERVEZÉSÉÉRT AZ ELLENFORRADALOM ELSŐ ÉVEIBEN 1919—1925

A SZAKSZERVEZETI-SZOCIÁLDEMOKRATA KORMÁNY INTÉZKEDÉSEIVEL MEGKEZDI A KAPITALISTA RESTAURÁCIÓT (1—9) 15

1. A Hivatalos Közlöny ismerteti a Tanácskormány lemondását és az új kormány proklamációját (1919. augusztus 1.) — — 15
2. A „Népszava" közli az antant képviselőjének a magyar néphez intézett kiáltványát (1919. augusztus 2.) — — — — — 17
3. Vidéki tudósítók jelentései a Magyar Köztársaság Sajtóosztályának a lakosság hangulatáról (1919. augusztus 2—3.) — — 18
4. Egy szellemi dolgozó tiltakozó levele a „Népszava" szerkesztőségéhez a munkászászlóaljak lefegyverzése miatt (1919. aug. 3.) 24
5. A Peidl-kormány rendelete a Vörös Őrség megszüntetéséről és az államrendőrség felállításáról (1919. augusztus 3.) — — — 24
6. A Peidl-kormány rendelete a bíróságok és államügyészségek működésének visszaállításáról (1919. augusztus 4.) — — — 25
7. A „Somogyi Munkás" tudósítása a kaposvári szakszervezetek vezetőségének üléséről (1919. augusztus 5.) — — — — — 25
8. A „Népszava" közli Romanelli alezredes jegyzékét a magyar kormányhoz (1919. augusztus 5.) — — — — — — — 29
9. A Peidl-kormány rendelete az ipari és kereskedelmi vállalatok tőkés tulajdonba való visszajuttatásáról (1919. augusztus 6.) 31

A FEHÉRTERROR — A KOMMUNISTÁK ÉS A FORRADALMI MUNKÁSSÁG INTÉZMÉNYESÍTETT ÜLDÖZÉSE (10—18) — — 32

10. Részlet Pogány József „A fehérterror Magyarországon" című munkájából (1920) — — — — — — — — — — — — 32
11. A budapesti főkapitányság megkeresése valamennyi hatósághoz és a bécsi rendőrhatósághoz a népbiztosok elfogatásáról (1919. augusztus 16.) — — — — — — — — — — — 36
12. Az igazságügyi minisztérium átirata a hadügyminiszterhez, a letartóztatott kommunisták elhelyezése ügyében (1919. aug. 18.) 36
13. A belügyminisztérium körrendelete az internálások bevezetéséről (1919. augusztus 20.) — — — — — — — — — — 37
14. A „Proletár" cikke a fehérterror Somogy megyei áldozatairól (1920. szeptember 16.) — — — — — — — — — — 39

15. A „Vörös Újság" (Bécs) cikke a zalai mártírokról (1921. december 30.) — — — — — — — — — — — — — 45
16. A „Vörös Újság" (Bécs) cikke az orgoványi rémtettekről (1921. december 30.) — — — — — — — — — — — — — 49
17. Horthy Miklós átirata Friedrich István miniszterelnökhöz: amelyben sürgeti a statárium kiterjesztését a Dunántúlra is (1919. szeptember 12.) — — — — — — — — — — — 51
18. A „Proletár" megemlékezése a Magyar Tanácsköztársaság vértanúiról (1920. december 30.) — — — — — — — — 52

ÚJJÁALAKUL A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT (19—21) — — — — — — — — — — — — — — — 56

19. Az MSZDP vezetőségének felhívása tagjaihoz: a pártszervezetek és szakszervezetek folytatják működésüket (1919. augusztus 25.) — — — — — — — — — — — — — — 56
20. Az MSZMP röpirata a párt újjáalakításáról (1919. szeptember 10.) — — — — — — — — — — — — — — 56
21. Az MSZDP röplapja az osztályharc felfüggesztésére és a békés termelés megindítására hívja fel a munkásságot (1919. szeptember 10.) — — — — — — — — — — — — — — 57

A BÁNYÁSZOK SZERVEZETT MEGMOZDULÁSA A KAPITALISTA RESTAURÁCIÓ ELLEN (22—25) — — — — — — — — — — 58

22. A szászvári csendőrőrs távirata a kaposvári csendőrszárnyhoz: az őrs megerősítését kéri (1919. augusztus 12.) — — — 58
23. A III. sz. csendőrkerületi parancsnokság jelentése a hadügyminiszternek a tatabányai bányászmegmozdulásról (1919. szeptember 7.) — — — — — — — — — — — — — 59
24. A hadügyminisztérium levele a fővezérséghez: közli, hogy a román hadsereg parancsnokságától kért segítséget a bányamunkások lefegyverzésére (1919. szeptember 11.) — — — 59
25. Részlet a győri ügyészségnek a tatabányai bányászmegmozdulás vezetői ellen benyújtott vádiratából (1920. február 12.) 60

MEGMOZDULÁSOK A LEGÁLIS MUNKÁSSZERVEZETEKÉRT ÉS A GAZDASÁGI ELNYOMÁS ELLEN (26—29) — — — — — — — 65

26. A „Szociáldemokrata Röpirat" a szegedi munkások nagygyűléséről (1919. szeptember 27.) — — — — — — — — — — 65
27. A „Szakszervezeti Értesítő" a szervezett munkások első szakmai összejöveteleiről (1919. október 1.) — — — — — — — 66
28. Részlet a „Népszava" tudósításából az Országház előtt tüntető munkanélküliek nagygyűléséről (1919. október 11.) — — — 70
29. A belügyminisztérium körrendelete a munkásszervezetek fokozottabb ellenőrzéséről (1919. november 12.) — — — — 73

MEGINDUL A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK HARCA AZ ELLENFORRADALMI RENDSZER ELLEN (30—33) — 74

30. A magyar kommunisták felhívása a világ proletariátusához: emeljék fel szavukat a magyarországi fehérterrorral szemben (1919 november—december) — — — — — — — — 74

31. A KMP első, Magyarországon kiadott röpirata a legális szervezetek védelmére hívja fel a proletariátust (1919 december) 77
32. Részlet Lékai János leveléből a magyarországi ifjúsági mozgalom szervezéséről (1919. december 27.) — — — — — 79
33. A „Vörös Újság" (Bécs) a párt újjászervezéséért vívott harcban elesettekről (1921. december 30.) — — — — — — 80

A NEMZETKÖZI PROLETARIÁTUS A MAGYAR DOLGOZÓKÉRT (34—38) — — — — — — — — — — — — — — — — 82

34. Olasz baloldali szocialisták nyilatkozata a magyarországi ellenforradalomról (1920. április 30.) — — — — — — — 82
35. A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség kiáltványa a világ proletariátusához az ellenforradalmi Magyarország bojkottálásáról (1920. június) — — — — — — — — — — 87
36. A „Proletár" a cseh forradalmi munkásságnak a bojkott folytatásáért vívott küzdelméről (1920. augusztus 26.) — — — 90
37. A Kommunista Internacionálé II. kongresszusának felhívása a világ proletariátusához Magyarország hóhérai ellen (1920 augusztus 19.) — — — — — — — — — — 91
38. A „Vörös Újság" (Moszkva) ismerteti a szovjetkormány közbelépését a magyar népbiztosok érdekében (1921. január 9.) — 93

A KMP A PÁRT SZEREPÉRŐL ÉS A KOMMUNISTÁK ÁLDOZATVÁLLALÁSÁRÓL (39—42) — — — — — — — — — — 98

39. Kun Béla cikke a magyarországi helyzetről és a kommunisták feladatairól (1920. június 30.) — — — — — — — 98
40. A „Proletár" cikke a kommunisták helytállásáról (1920. július 22.) — — — — — — — — — — — — — — 102
41. A Kommunisták Magyarországi Pártjának ideiglenes szervezeti szabályzata (1920. július 15.) — — — — — — — 105
42. A „Proletár" beszámolója az oroszországi magyar kommunisták konferenciájáról (1920. november 18.) — — — — — 107

AZ ELLENFORRADALMI KORMÁNYZAT MEGTORLÓ INTÉZKEDÉSEI AZ ÚJJÁSZERVEZŐDŐ KOMMUNISTA MOZGALOMMAL SZEMBEN (43—46) — — — — — — — — — — — — 110

43. A belügyminisztérium körrendelete a kommunista agitáció és röpiratok terjesztésének megakadályozására (1920. aug. 10.) 110
44. A „Proletár" tudósítása a fellázadt nyíregyházi helyőrség katonáinak kivégzéséről (1920. augusztus 19.) — — — — 112
45. Részlet a budapesti törvényszék Glatter József és társai ügyében hozott ítéletéből (1920. október 27.) — — — — — 113
46. A „Bécsi Magyar Újság" közli a kommunisták elleni perek statisztikáját (1920. szeptember 21.) — — — — — — 115

A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA A MAGYAR ELLENFORRADALMI RENDSZERRŐL (47—49) — — — — — 116

47. A „Proletár" az 1921. III. tc.-ről (1921. március 10.) — — — 116
48. A „Proletár" cikke a Bethlen kormányról (1921. május 5.) 118
49. A „Röpiratok" című újság a köztársaság jelentőségéről (1922 április) — — — — — — — — — — — — — 122

ERŐSÖDIK A MUNKÁSOK ELLENÁLLÁSA (50—54) — — — — 126
50. A belügyminisztérium körrendelete a várható sztrájkmozgalmak megelőzéséről (1921. március 3.) — — — — — — — 126
51. Részlet a „Proletár" „Magyar munkásmozgalom"-ról szóló cikkéből (1921. március 3.) — — — — — — — — — 127
52. A hadügyminiszter átirata az igazságügy-miniszternek a hazatérő orosz hadifoglyok várható kommunista tevékenységének megakadályozásáról (1921. március 22.) — — — — — 129
53. Orz György rendőrfőtanácsos jelentése a budapesti főkapitánynak a május 1-i tattersalli nagygyűlésről és tüntetésről (1921. május 2.) — — — — — — — — — — — 132
54. A „Népszava" tudósítása a Pest környéki és vidéki május 1. ünnepségekről (1921. május 3.) — — — — — — — — — 133

A MEGTORLÓ ÍTÉLETEK NEM TUDNAK GÁTAT VETNI A KMP TEVÉKENYSÉGÉNEK (55—58) — — — — — — — — — — 135
55. A KMP röpirata harcba szólítja a magyar munkásságot az új proletárdiktatúráért (1921. március) — — — — — — 135
56. A „Proletár" cikke Andics Erzsébet és társai perében hozott ítéletről (1921. július 7.) — — — — — — — — — 136
57. Részlet a „Népszava" tudósításából, amely az illegálisan dolgozó kommunisták letartóztatását közli (1922. március 3.) — 137
58. Részletek a KMP VB Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottságának adott jelentéséből (1922. augusztus 22.) — — 139

A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉ HATÁROZATA A KMP-RŐL (59) — — — — — — — — — — — — — — — — 141
59. A „Proletár" közli a KI Végrehajtó Bizottságának a magyar párt ügyében hozott határozatát (1921. szeptember 30.) — — 141

A SZOVJETUNIÓ MENEDÉKET NYÚJT A MAGYAR BÖRTÖNÖKBŐL KISZABADÍTOTT POLITIKAI FOGLYOKNAK (60—61) — — 145
60. Kun Béla levele V. I. Leninhez a Szovjet-Oroszországba érkező magyar emigránsokról (1921. augusztus 16.) — — — 145
61. Boross F. László cikke a magyar fegyházakból kiszabadított kommunisták első csoportjának Moszkvába érkezéséről (1921. november 12.) — — — — — — — — — — — 146

A BETHLEN—PEYER-PAKTUM (62—63) — — — — — — — — 150
62. Dr. Bencs Zoltán miniszteri titkár összefoglaló jelentése a Bethlen-kormány és a jobboldali szociáldemokrata vezetők tárgyalásairól (1921. december 29.) — — — — — — — 150
63. A „Kommün" cikke a kommunisták paktum elleni harcáról (1922. február) — — — — — — — — — — — 153

A KOMMUNISTÁK LEGÁLIS ÉS ILLEGÁLIS MUNKÁJA (64—69) — 155
64. Hirossik János cikke: a kommunisták feladatai a munkásszervezetekben (1922. január 25.) — — — — — — — 155
65. A „Vörös Újság" (Bécs) cikke a magyarországi ifjúmunkások helyzetéről és feladatairól (1922. január 25.) — — — — 158

66. A „Kommün" cikke az illegális pártszervezetek építéséről (1922. április 12.) — — — — — — — — — — — — 161
67. Révai József cikke az egységfrontról (1922. április 20.) — — 164
68. A „Bécsi Magyar Újság" tudósítása a budapesti letartóztatásokról (1922. szeptember 21.) — — — — — — — — 169
69. László Jenő fémmunkás jelentése a Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottságának a magyarországi illegális mozgalomról (1923. január 1.) — — — — — — — — 171

A DOLGOZÓ PARASZTOK ÉS FÖLDMUNKÁSOK HELYZETE (70—72) 176
70. A „Vörös Újság" (Bécs) a földmunkásság növekvő elégedetlenségéről (1922. január 11.) — — — — — — — — 176
71. A „Kommün" cikke a Nagyatádi-féle földreformról (1922. szeptember 13.) — — — — — — — — — — — — 179
72. Egy szocialista földmunkás levele a magyar falu nyomoráról (1922. szeptember 17.) — — — — — — — — — — 181

AZ 1922-ES VASASSZTRÁJKOK (73—75) — — — — — — — 184
73. A „Kommün" cikke a vasmunkássztrájk terjedéséről (1922. április 9.) — — — — — — — — — — — — — 184
74. A „Kommün" a jobboldali szakszervezeti vezetők árulásáról (1922. április 20.) — — — — — — — — — — — 185
75. A „Vörös Újság" (Berlin) cikke a szakszervezetek védelmére szólítja fel a dolgozókat (1922. szeptember 18.) — — — — 188

A BALOLDALI ELLENZÉK TEVÉKENYSÉGE A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRTBAN ÉS A SZAKSZERVEZETEKBEN (76—78) — — 191
76. A „Kommün" cikke az 1922-es parlamenti választások tapasztalatairól (1922. június 7.) — — — — — — — — — 191
77. A „Kommün" cikke az ellenzéki-munka szervezéséről (1922. június 14.) — — — — — — — — — — — — — 195
78. Mikó István székesfehérvári küldött felszólalása az MSZDP XXI. kongresszusán (1922. december 25.) — — — — — 198

A GAZDASÁGI HARCOK ÚJABB FELLENDÜLÉSE (79—82) — — 199
79. A „Bécsi Magyar Újság" tudósítása a magyarországi sztrájkokról (1923 január—április) — — — — — — — — — 199
80. A Kommunista Internacionálé felhívása Magyarország harcoló proletariátusához (1923. március 10.) — — — — — — 201
81. Részlet a Kommunista Internacionálé elnökségének a magyarországi munkásmozgalomról küldött jelentéséből (1923. április 8.) — — — — — — — — — — — — — 202
82. A „Népszava" cikke a sztrájkoló vasasok őrizetbe vételéről (1923. április 12.) — — — — — — — — — — — — 207

A LETARTÓZTATÁSOK ELLENÉRE FOLYTATJA MUNKÁJÁT A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA (83—85) — — — 208
83. A moszkvai kommunista emigráció májusi üzenete a magyar proletariátushoz (1923 április) — — — — — — — — 208

84. A KIMSZ munkaterve az ifjúsági mozgalom szervezési feladatairól (1923) — — — — — — — — — — — — — — 210
85. A budapesti ügyészség vádirata Fuszenecker Ferenc és társa ellen (1923. december 8.) — — — — — — — — — — 213

A BALOLDALI ELLENZÉK HARCA AZ OPPORTUNISTA VEZETŐKKEL (86—89) — — — — — — — — — — — — — — — — 215
86. Részletek a Magyarországi Szakszervezeti Tanács 1924. évi kongresszusán készült rendőrségi gyorsírói feljegyzésből (1924. március 30.) — — — — — — — — — — — — — — 215
87. Vági István felszólalása az MSZDP XXII. kongresszusán (1924. április 20.) — — — — — — — — — — — — — — — 219
88. Gasparovits Ferenc felszólalása az MSZDP XXII. kongresszusán (1924. április 22.) — — — — — — — — — — — — 223
89. Az MSZDP XXII. kongresszusán benyújtott ellenzéki határozati javaslatok (1924. április 20—22.) — — — — — — — 225

A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA AZ ERŐSÖDŐ ELLENZÉKI MOZGALOM VEZETŐJE (90—91) — — — — — — — 228
90. A Kommunisták Magyarországi Pártjának hathónapos munkaterve (1924 július) — — — — — — — — — — — — — 228
91. Részletek a KMP Organizációs Bizottsága és a magyarországi küldöttek plenáris ülésének jegyzőkönyvéből (1924. november 1.) — — — — — — — — — — — — — — — 231

II

A KMP A KAPITALIZMUS VISZONYLAGOS STABILIZÁCIÓJA IDEJÉN

1925—1929

AZ ELLENZÉKI MOZGALOM ERŐSÖDÉSE, A MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT MEGALAKULÁSA (92—97) — — — 247
92. Az Építőmunkások Ellenzéki Bizottságának tiltakozó röplapja a MÉMOSZ-ból kizárt szakszervezeti tagok ügyében (1925 február) — — — — — — — — — — — — — — — 247
93. Az asztalosok ellenzéki csoportjának röpirata, amelyben az ellenlista támogatására hívják fel szaktársaikat (1925 február) 250
94. Röplap a Magyarországi Szocialista Munkáspárt megalakulásáról (1925 április) — — — — — — — — — — — — — 252
95. A Magyarországi Szocialista Munkáspárt akcióprogramja (1925. április 14.) — — — — — — — — — — — — — — — 254
96. A Magyarországi Szocialista Munkáspárt röplapjában leleplezi a fővárosi törvényhatósági választások előtt a szociáldemokrata párt „egysége" megbontásának okát (1925. április 15.) — — — — — — — — — — — — — — — 258
97. A Magyarországi Szocialista Munkáspárt május 1-i felhívása (1925. május 1.) — — — — — — — — — — — — — — 260

A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK I., ÚJJÁALAKULÓ KONGRESSZUSA (98—101) — — — — — — — — — 264

98. A KMP bécsi konferenciája résztvevőinek határozata: a konferenciát a párt újjáalakuló kongresszusának nyilvánítják (1925. augusztus 18.) — — — — — — — — — — — 264

99. A KMP I. kongresszusának üzenete a magyar kommunista emigrációhoz (1925. augusztus 18.) — — — — — — — — 265

100. Részlet a KMP KB II. teljes ülésének jegyzőkönyvéből (1925. augusztus 21.) — — — — — — — — — — — — — 267

101. Részlet a pártaktívák részére készített kongresszusi tájékoztatóból (1925 augusztus) — — — — — — — — — — 270

A MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT HARCA ÉS SZERVEZETI MEGERŐSÖDÉSE (102—104) — — — — — — — 279

102. Az MSZMP röpirata a munkásgyűlések betiltásáról (1925 június) — — — — — — — — — — — — — — — 279

103. A belügyminisztérium utasítása a székesfehérvári rendőrfőkapitánynak az MSZMP mecsekszabolcsi tevékenységének megakadályozására (1925. november 14.) — — — — — — 283

104. Részlet a politikai nyomozó főcsoportnak a rendőrfőkapitányhoz küldött jelentéséből, az MSZMP megalakulásáról és tevékenységéről (1926. május 5.) — — — — — — — — — 283

AZ MSZMP ÉS AZ ELLENZÉKI MUNKÁSOK FELHÍVÁSAI A MUNKÁSEGYSÉG MEGTEREMTÉSÉRE A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRTHOZ ÉS A SZAKSZERVEZETI TANÁCSHOZ (105—108) — — 287

105. Az MSZMP röplapja a marseille-i kongresszusról (1925 szeptember) — — — — — — — — — — — — — — 287

106. A cipészmunkások nyílt levélben tiltakoznak a szakszervezeti kizárások ellen (1925 szeptember) — — — — — — — 290

107. Az MSZMP nyílt levele a Szakszervezeti Tanácshoz, a szociáldemokrata párthoz és valamennyi szakszervezethez, amelyben aktív harcot követel a munkásosztály érdekeinek védelméért (1925. december 4.) — — — — — — — — — — 294

108. Az MSZMP felhívása a szociáldemokrata párt XXIII. kongresszusához a munkásegység megteremtése érdekében (1925. december 23.) — — — — — — — — — — — — — 298

KOMMUNISTÁK AZ ELLENFORRADALMI RENDSZER BÍRÓSÁGA ELŐTT (109—110) — — — — — — — — — — — — — — — 302

109. Az „Új Március" cikke a kommunisták bírósági tárgyalásáról (1926. július—augusztus) — — — — — — — — — — — 302

110. A „Pesti Hírlap" tudósítása a kommunisták bírósági tárgyalásáról (1926. augusztus 1.) — — — — — — — — — — 307

A KMP ÉS AZ MSZMP HARCA A PARASZTSÁG MEGNYERÉSÉÉRT (111—114) — — — — — — — — — — — — — — — — 309

111. Részletek az MSZMP ideiglenes agrárprogramjából: „Új földreformot". „Munkásság és parasztság" (1926 március) — — 309

112. A belügyminisztérium tájékoztató körirata az MSZMP vidéki szervezeteiről (1926. június 14.) — — — — — — — — — 313
113. Az endrődi kubikos földmunkásság röpirata a földbirtokosok ellen (1926 június) — — — — — — — — — — — — 315
114. A belügyminisztérium körrendelete az endrődi kubikos földmunkásság röpiratának lefoglalásáról (1926. július 22.) — — 318

AZ MSZMP HARCA A MUNKANÉLKÜLISÉG ELLEN (115—121) — — 319
115. Az MSZMP röplapja a frankhamisítókat leplező kormány elleni tüntetésre hívja fel a munkásságot (1926 március) — — 319
116. Az államrendészeti ügyosztály vezetőjének jelentése a főkapitányhoz, az MSZMP által szervezett tüntetés idejére hozott preventív intézkedésekről (1926. március 8.) — — — — — 321
117. A „Világ" tudósítása az MSZMP tüntetéséről (1926. márc. 9.) 324
118. Az MSZMP röplapja a tüntetésről és a további feladatokról (1926. március 15.) — — — — — — — — — — — 325
119. A szegedi rendőrfőkapitány jelentése a belügyminiszterhez a munkanélküliek mozgalmáról (1926. március 18.) — — — 327
120. Részlet az „Új Március"-nak a salgótarjáni bányamunkások megmozdulásáról írott cikkéből (1926 május) — — — — 329
121. Az MSZMP XX—XXI. ker. bizottságának felhívása a Mária Valéria-telep lakóihoz: gyűlésen beszéljék meg a munkanélküliség és a lakóvédelem kérdéseit (1926 szeptember) — — 332

A KMP ÉS AZ MSZMP A MUNKÁSOSZTÁLY EGYSÉGÉÉRT, A SZAKSZERVEZETEK VÉDELMÉÉRT (122—126) — — — — — 334
122. Az MSZMP felhívása a munkásegység megteremtésének érdekében a szociáldemokrata párt XXIV. kongresszusához (1926. október 28.) — — — — — — — — — — — 334
123. Az MSZMP röplapja harci egységre szólítja fel a munkásokat (1926. november 15.) — — — — — — — — — — 336
124. Az MSZMP röpiratában nyilvánosságra hozza Károlyi Mihálynak a szociáldemokrata párt vezetőségéhez írott levelét, amelyben a földreform, a köztársaság és a munkásegységfront kérdésében foglal állást (1926. december 2.) — — — 343
125. A belügyminisztérium körrendelete a Károlyi Mihály levelét nyilvánosságra hozó MSZMP-röplap lefoglalásáról (1926. december 7.) — — — — — — — — — — — — — 347
126. Az „Új Március" cikke a szakszervezetek védelméről (1927 január—február) — — — — — — — — — — — — 347

A BETHLEN-RENDSZER MEGAKADÁLYOZZA AZ MSZMP RÉSZVÉTELÉT AZ 1926. ÉVI VÁLASZTÁSOKON (127—129) — — — 353
127. A belügyminisztérium leirata az MSZMP működésének megakadályozásáról (1926. november 8.) — — — — — — 353
128. Az MSZMP röpiratában tiltakozik a választásokból való kizárása ellen (1926 november) — — — — — — — — 354
129. Az MSZMP tiltakozó röplapja a párt törvényen kívül helyezéséről (1926. november 27.) — — — — — — — — 357

AZ ELLENFORRADALMI KORMÁNY ÚJABB TERRORHADJÁRATA AZ MSZMP ÉS A KMP ELLEN (130—134) — — — — — — — — 361
130. Az MSZMP fogolyvédő irodájának röpirata Németh István kommunista haláláról (1927 január) — — — — — — — — 361
131. Az MSZMP röplapja az internáló táborokban és a toloncházban sínylődő munkások helyzetéről (1927. február 9.) — 364
132. Az „Új Március" cikke a fasiszta rendőrség vallatási módszereiről (1927 március) — — — — — — — — — — — — 368
133. A belügyminisztérium körrendelete a főispánokhoz a vidéki besúgóhálózat szervezéséről (1927. május 20.) — — — — — 370
134. Részlet az MSZMP vidéki szervezeteiről a belügyminisztériumhoz küldött detektívjelentésből (1927. június 7.) — — — 372

A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA HARCOL TRIANON IMPERIALISTA REVÍZIÓJA ELLEN (135) — — — — — — 377
135. Az Új Március" cikke Trianon revíziójáról (1927 július) — — 377

MEGEMLÉKEZÉS LANDLER JENŐ ELVTÁRS HALÁLÁRÓL (136) — 383
136. Révai József megemlékezése Landler Jenőről (1928 március) 383

A KMP PÁRTÉPÍTŐ MUNKÁJA (137—141) — — — — — — — — 387
137. A KMP KB utasítása az illegális nyomda szervezéséről (1928 május) — — — — — — — — — — — — — — — — — — 387
138. A „Kommunista" vezércikke a párt feladatairól (1928 június) 390
139. Részlet a belügyminisztériumhoz küldött bizalmas jelentésből, amely a KMP konspiratív tevékenységéről és nyomdájáról szól (1928. augusztus 22.) — — — — — — — — — — 393
140. Részlet a KMP 1928 júliusi plénumának téziseiből (1928 október) — — — — — — — — — — — — — — — — 397
141. Egy pártmunkás cikke a kerületi pártbizottságok munkájáról (1928 december) — — — — — — — — — — — — 406

A KMP TEVÉKENYSÉGE A TÖMEGSZERVEZETEKBEN (142—145) 407
142. A budapesti főkapitányság politikai nyomozó főcsoportjának jelentése a belügyminiszterhez a „100 %" című lap munkájáról (1929 szeptember) — — — — — — — — — — — — 407
143. Egy ifjú kommunista cikke a KMP és a KIMSZ viszonyáról (1929 január) — — — — — — — — — — — — — — 409
144. A belügyminisztérium körrendelete a munkás szavalókórusok fokozottabb ellenőrzéséről (1929. április 4.) — — — — — 412
145. A KMP KB Titkárságának határozata a párttagok kötelező szakszervezeti tagságáról (1929 április) — — — — — — 413

A MUNKÁSSÁG SZTRÁJK- ÉS BÉRHARCAI 1928—1929-BEN (146—151) — 414
146. A politikai rendőrség jelentése a főkapitánynak a pilisvörösvári sztrájkról (1928. december 19.) — — — — — — 414
147. A „Kommunista" cikke a pilisvörösvári bányászok éhségmenetéről (1928 december) — — — — — — — — — — 415

148. A „Kommunista" cikke az országos bányászértekezletről (1929 január) — — — — — — — — — — — — — — 418
149. A „Kommunista" cikke az üzemi sejtek feladatairól a sztrájkharcokban (1929 február) — — — — — — — — — — 420
150. A „Kommunista" cikke a KMP feladatairól a vasasüzemek bérharcaiban (1929 április) — — — — — — — — — — 422
151. A KMP KB május 1-i felhívása a magyar proletariátushoz (1929 április) — — — — — — — — — — — — — 424

A KMP A FALUSI SZEGÉNYSÉG SZERVEZÉSÉÉRT (152—153) — — 428
152. A KMP KB felhívása a földmunkássághoz a szervezkedés fontosságáról (1929. február 14.) — — — — — — — — — 428
153. A „Kommunista" cikke a civilbe öltözött csendőrök besúgó munkájáról a földmunkásság körében (1929 február) — — — 429

A KMP HARCA AZ ÚJ IMPERIALISTA HÁBORÚ VESZÉLYE ELLEN (154—157) — — — — — — — — — — — — — — 431
154. A „Kommunista" cikke a munkásosztály feladatáról, a fenyegető háború elleni harcban (1929 június) — — — — — — — 431
155. A KIMSZ röpirata a készülő háború elleni harcra szólítja fel a fiatalokat (1929) — — — — — — — — — — — — 434
156. A KMP KB felhívása az augusztus 1-i tüntetésre (1929 július) 438
157. A KMP az augusztus 1-i akció politikai előkészítéséről (1929) 440

MUTATÓK — — — — — — — — — — — — — — — — — — 453

IDŐRENDI ÁTTEKINTÉS — — — — — — — — — — — — — 455

A KÖTETBEN FELHASZNÁLT ÚJSÁGOK ÉS FOLYÓIRATOK JEGYZÉKE — — — — — — — — — — — — — — — 467

NÉVMUTATÓ — — — — — — — — — — — — — — — — — 469

Felelős kiadó a Kossuth Könyvkiadó igazgatója
Szerkesztette: Kukk Györgyné
A borító és a kötésterv Erdélyi János munkája
Műszaki vezető: Szécsi Andor
Műszaki szerkesztő: Vértes Jenő
A szedést 1963. VII. 26-án kezdték meg. Megjelent 1964. II. 10-én, 4000 példányban. Terjedelme 45,1 (A/5) ív
PL — 162 — K — 6366
63.3176/1 — Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Bolgár Imre igazgató